

GALENI

Extra ordinem Claſsium

LIBRI

IN QVIBVS BREVES RERVM determinationes traduntur, quarum perceptio, ſuperiorum librorum lectionem requirit.

SEXTA HAC NOSTRA EDITIONE, *non parum ornamenti adepti: locis pluribus quàm in alijs ſuperioribus editionibus, ad græcorum librorum fidem emendatis.*

Locis etiam in margine adnotatis, quos ſparſim Galenus ex Hippocrate citat. Locis item ad ſingulos ferè Aphoriſmos citatis, in quibus vel Hippocrates alibi idem dicit: vel Galenus Aphoriſmum aut explanat aut adducit.

Et nouis alijs annotationibus nunc primum additis.

Librorum ſeriem proximum folium continet.

Τὸ Ἀφοριστικόν.

Venetijs Apud Iuntas. M D LXXXVI.

LIBRI EXTRA ORDINEM
CLASSIVM

GALENI Commentarij ſeptem in aphoriſmos Hippocratis, Nicolao Leonl-ceno Vicentino interprete, ex plurium antiquorum codicũ collatione à Iul. Martiano Rota, & Auguſtino Gadaldino facta: iterum etiam aliquot in locis ab eodem Auguſtino Gadaldino expurgati. fol. 2

Aduerſus Lycum, quòd nihil in eo aphoriſmo Hippocrates peccarit, cuius initium eſt, Qui creſcunt plurimum habent caloris innati, liber, Iulio Alexandrino medico Tridentino interprete, ex poſtrema interpretis recognitione ad veterum exemplarium græcorum fidem. 61

Contra ea, quæ à Iuliano in Hippocratis aphoriſmos dicta ſunt, liber, Iulio Alexandrino interprete, ex poſtrema interpretis recognitione. 66

Linguarum, hoc eſt obſoletarum vocum Hippocratis, explanatio, Matio Nizolio Brixellenſi interprete, multis in locis emendata. 71

Quæ omnia nunc poſtremum, hac ſexta editione Ioan. Coſteus cum impreſſis, ac vetuſtiſſimis manuſcriptis exemplaribus collata, emendauit, & nouis annotationibus illuſtrauit.

EX PAVLO MAGNOLO BVRNENSI PHILOSOPHO, ET MEDICO CELEBRI.

Argumenta ſeptem ſegmentorum Aphoriſmorum Hippocratis.

SEGMENTVM PRIMVM,
Curatiuum.

Moleſta. Neceſſaria. A ſe prouenientia. Extrema. Victus. Purgationes.

SEGMENTVM SECVNDVM,
Prænotiuum, Dignotiuum, Curatiuum.

Somnus. Labor. Nutrimentum. Purgatio. Iudicatio. Mos. Iuniores. Senes. & alia: hæc autem maxime:

SEGMENTVM TERTIVM,
Prænotiuum.

Aegrotationes in tempeſtatibus vniuerſalibus, & particularibus, & ætatibus.

SEGMENTVM QVARTVM,
Curatiuum, Pronotiuum, Dignotiuum.

Medicationes. Decedentia. Abſceſſus. Sudores. Febres. Iudicationes. Vrinæ. hæc maxime.

SEGMENTVM QVINTVM,
Prænotiuum, Curatiuum.

Contractio. Internum pus. Calidum. Frigidum, Muliebria. Vlcera.

SEGMENTVM SEXTVM,
Prænotiuum.

Superuenientia. Mala virtutis nutritiuæ, & rectiuæ. Localia: & alia: huiuſmodi autem maxime.

SEGMENTVM SEPTIMVM,
Prænotiuum, Dignotiuum, Curatiuum.

Superuenientia. Localia. Mictiones. Sputationes: hæc plurima: & ex ſuperioribus: & ſuſpecta multa.

GALENI
IN APHORISMOS HIPPOCRATIS
COMMENTARII SEPTEM

Quos a Nicolao Leoniceno translatos

Iul. Martianus Rota, & Auguſtinus Gadaldinus è compluribus græcis codicibus illuſtrauerunt.

Aliquot etiam locis nuperrime ab Auguſtino Gadaldino expurgatis.

Locis etiam ad ſingulos ferè aphoriſmos nuper citatis : in quibus uel Hippocrates alibi idem dicit: vel Galenus aphoriſmum aut explanat, aut adducit.

COMMENTARIVS PRIMVS.

c. a. de Vſu par. 1. 393. a de Cauſis procatarc. 3. 95. c in 6. Epi. cō. 4 t. 9 3. 181. e 5 de Pulſuum diff. 4. 59. c 1. de Cr. libur. 4. 130 g 1. de Dieb. decret. 4. 130. b 6. de Simplic. medi. facul. 5. 3 . f 1. de Arte curatiua ad Glauco. 7 94. c in Explanatione linguarum Hipp. Ext. or. 71. c de Sectis ad eos, qui intro ducuntur. Iſago. 17. e

I *Vita breuis, ars longa, occaſio præceps, experimentum periculoſum, iudicium difficile. Nec ſolum ſeipſum præſtare oportet opportuna facientem, ſed & agrum, aſsidentes, & exteriora.*

C † Hanc orationem, ſiue unus ſit aphoriſmus, ſiue plures, eſſe procœmium totius operis, pro cōfeſſo habetur apud omnes ferè eius expoſitores. Quid uero ſibi Hippocrates uolens, tali utendum procœmio cenſuerit : maxime ambiguum eſt. Forte uero idipſum inueniemus, ſi ſingulas orationis partes prius diligenter conſiderauerimus. Quòd quidem igitur uitam dixerit breuem, artis comparatione, omnibus ferè libri expoſitoribus eſt manifeſtum. Artem uero ipſam hac ratione arbitror longā exiſtimare, quōd omnium ferè operationum particularium occaſionē habeat momentaneam, & ob id difficulter cōprehenſibilē: ut nemo eā poſſit agnoſcere, niſi qui diu in hac fuerit exercitatus. Ac, cū duo ſint inſtrumenta † ad artes inueniendas neceſſaria, experimentum, & ex ratione iudiciū: illud quidem periculoſum eſt, hoc autem haudquaq̄ facile exiſtit, immo, ſiquid aliud, maximam habet difficultatem. Eſt igitur occaſio præceps ob materię, circa quam uerſatur ars, fluxibilitatē. Corpus ſiquidem noſtrum ualde mutationibus obnoxium eſt: neq; à cauſis externis tm̄, ſed † ab internis etiam facile alteratur. Experimentū uero periculoſum eſt, ꝑꝑ materiæ dignitatem, nō

D ꝑꝑ tranſmutationis facilitatem: hęc. n. in momentanea occaſione continetur. Iudicium uero ſiquis (ut ego aſſero) pro ratione accipiat, liquet ipſam eſſe difficillimam, cum ad hoc uſq; æui ambigua permanſerit : ſi uero (ut non nulli, qui ſe ab experientia empiricos nominant, opinantur) per iudicium intelligat eorū, quæ experientia eueniunt, diiudicationē: ſic quoq; nō eſt obſcura † eius rectitudinis difficultas. Sed auctorē libri eſſe dogmaticū in tota oſtendet cōmentatione. Prima itaq; procœmij particula ad hunc uſq; locū terminatur. Sc'dam autem ſcribit non ut pronuncians, ſed ut conſulens: Nec ſolū ſeipſum præſtare oportet opportuna facientē, ſed & ægrū, & aſſidentes, & exteriora. Quorū uerborū uis talis exiſtit: Si debes exquirere, & examinare ueritatem eorū, quæ in hoc libro ſcribuntur, nō modo teipſum medicū oportet oīa, quæ cōuenit, agere: ſed & ægrū, & miniſtros: atq; inſuper exteriora oīa in nullo delinquere. Prima itaq; pars orationis hoc unū caput complectitur: Vita breuis, ars longa. Nam reliqua, quæ ſequuntur, artem eſſe lōgam demonſtrant. Poſt hanc ſecunda pars quoddā ueluti conſiliū, ſiue pactum affert illis, qui librū lecturi ſunt, ac diiudicaturi. Sed quidnā ſibi vult ſtatim in libri principio hoc ſcribens, breuē eſſe uitā, ſi ad artis magnitudinē cōferatur? Nam hoc ipſum indagare, ab initio propoſueramus. Sunt itaq; nō nulli, qui uolunt id egiſſe Hippocratē, exhortandi homines gratia ad artem gnauiter exercendā: non nulli contra, dehortandi cauſa: quidā ad hunc finem, ut experiretur, atq; diſcerneret eos, q̄ gnauiter, & eos, qui ſecus, artē eſſent exercitaturi: alij uolūt ipſum

† Alioqui textus legunt ὅτι μὲν οὖν τοῦτ' ἀφορισμὸς. hunc quidem aphoriſmum.

† à quibus ea quæ in artibus ſunt, inueniuntur.

† ἐξ ἑαυτοῦ. ex ſe ipſo.

† τὸ δυνατὸν ὀρθῶς αὐτοῦ.

cauſam attuliſſe,ob quam oportuit ſcribere commentationes:alij adijciunt,aphoriſticas. Qui- E
dam hoc ſermone putant ipſum cauſas aſſignaſſe,ꝑꝑ quas hæc ars ſit cooiecturalis:alij,ex quot
cauſis contingat medicos ſuo fine fruſtrari. Hi igitur,ut à poſtremis primum incipiam,mihi oĩ-
no uidentur nihil conſonum dicere.Quam.n.præ ſe ferret ſapientiam,aut quid Hippocratis ſen
tentia dignũ, ſtatim circa initia operis docere, uel ꝙ ars quædam coniecturalis ſit medicina.uel
ꝙ ei⁹ fruſtramur fine, ſiue hoc fiat ex nobiſipſis,ſiue ex magnitudine artis?Sed & uerba illa,Nec
ſolum oportet præſtare ſeipſum opportuna facientem, ſed & ægrum,& aſſidentes, & exteriora,
contrarium omnino indicant.Hæc.n.oĩa illi magis ſcribere cõuenit,qui profiteatur omnia,quæ
in libro continent̃,eſſe uera,q̃ qui fateatur ob multas cauſas non ſortiri finem. Neq;.n.dixiſſet,
Oportet autẽ: ſed poſt illa uerba, uita breuis,ars longa,occaſio præceps,experimentũ periculo-
ſum,iudiciũ difficile,hæc alia ſubiunxiſſet.Et medicus ipſe etiam delinquit,& ægri,& eorũ mini
ſtri. Sed neq; illi, qui aiunt,uoluiſſe ipſum auertere lectores à ſtudio medicinæ,cũ dicat uitã eſſe
breuem,artem uero longã, uidentur mihi conuenientia dicere.Nam extrema foret demẽtia,ſi-
mul ſcribere cõmentationes,quæ poſteritati utile quidpiã tradant,ſimul ab initio ſtatim nõ ſo-
lum à legendo, uel diſcendo ea, quæ ſcripſeris,dehortari,ſed ẽt ab arte uniuerſa,cuius doctrinã
profitearis,abalienare.Qui uero aiũt uoluiſſe ipſum homines ad artem impenſiori ſtudio capeſ- F
ſendam excitare(neq;.n.aliter poſſe totam tempore breui,cum ſit longa,perdiſci)ij etſi quid ue-
ri dicunt,non tñ mihi uidentur uel uiri ſententia dignũ,uel ijs,quę hoc in libro ſcribuntur,con-
gruens ſatis procemium oſtendere: ſicuti neq; quicunq; arbitrantur hoc genus ſermonis fuiſſe
ab Hippocrate uſurpatum tentandi gratia illos,qui ad artem accedunt. Verum enim eſt, quod
etiam à Platone dicitur,hac maxime uia periculum fieri de illorum animo, qui quamuis artem
ſint percepturi,ſi magnam, atq; difficilem eſſe illis eam doctrinam oſtendamus. Atqui hoc neq;
per librum aliquem,ſed per mutuos ſermones agitur,neq; mihi congruens uidetur præſenti cõ-
mentationi:ſiquidem procemium oportet ijs,quę ſunt in libro ſcribenda,eſſe accommodatum.
Niſi forte quis ſentiat,omnium librorum primos legendos eſſe aphoriſmos,atq; ideo Hippocra
tem in procemio commentationis communem feciſſe uniuerſæ arti ſermonem: uolentem per
hunc oſtendere, non poſſe unumquenq; ſuo arbitrio artem diſcere medicinalem,longa cum ſit,
ſed illos tantum,quibus ſuppetat tempus ad diſcendum,& natura ſint ad hoc aptiores. Quòd ſi
probabile prorſus appareat,hanc totius artis communem eſſe præfationẽ: neque illi ſunt repre-
hendendi,qui aiunt,Hippocratem cauſam aſſignaſſe,ob quam commentationes ſcribere opor-
teat. Fecit autem & in libro,qui περὶ τῶν κατ᾽ ἰητρεῖον,id eſt de ijs,quæ in officina medici fiunt,in- G
ſcribitur, † omnium lectionum ‡ ‖ commune procemium, quemadmodum in eiuſdem libri ex-
poſitione fuit à nobis oſtenſum.Illorum itaque ſententia,qui uel doctrinę modi,uel certe com-
mentationum utilitatis cauſam uolunt in procemio aſſignari, mihi pręferenda uidetur. Nam &
forma doctrinæ aphoriſtica, quæ omnes rei ꝓprietates breuiſſimis uerbis circumſcribit,eſt illis
utiliſſima,qui uolunt breui tempore longam artem docere: Et conſcribere commentationes ob
id,ꝙ uita ſit breuis,ſi ad artis magnitudinem cõferatur, ſummam habet præ omnibus alijs ratio
nem. Nemo enim noſtrum ſatis eſſe poteſt ad artem ſimul & conſtituendam,& abſoluendam:
ſed ſatis ſuperque uideri debet,ſi quę multorum annorum ſpatio priores inuenerint,poſteri ac-
cipientes,atque his addentes aliquid,illam aliquãdo compleant,atque perficiant. Vel enim pro-
pter iſtorum alterum, uel propter utrunq;, mihi uidetur tali eſſe uſus procemio,ac ſi ita ſcripſiſ-
ſet:Quoniam artis magnitudo uitam excedit hominis, adeo ut ab homine quãtumuis diligenti
ac laborioſo non poſſit & inchoari,& ad finem uſque perduci:propterea operæpretium eſt,quę
quiſque cognouit,ea mandare literis,& tradere poſteritati commentationes, quæ rerum docen
darum naturam omnem diligenter, breuiter,& dilucide interpretentur.Quòd uero ars lõga ſit,
uerba hæc,quę ſubſequuntur,demonſtrant:Occaſio præceps,experimentum uero periculoſum, H
iudicium difficile. Quaſi ita dixerit: Vita breuis,ars longa: quoniam & occaſio præceps,& ex-
perimentum periculoſum, & iudicium difficile. Propter hoc enim & ars longa,quoniam occa-
ſio agendorum in ipſa eſt maxime præceps,hoc eſt anguſtiſſima,& breuiſſimi temporis. Præte-
rea,cum ſint duo inſtrumenta,per quæ remedia inueniuntur,ratio,& experientia: hæc quidem
eſt periculoſa,ratio uero difficilis,hoc eſt non facilis cognitu. Vera autem eſſe,quæ dicuntur,nõ
eſt difficile paucis oſtendere.Occaſio enim præceps eſt propter artis materiam:dico autem cor-
pus,quod continue fluit,& momento temporis tranſmutatur. Experimentum autem periculo-
ſum eſt & ipſum materiæ ratione.Neq; enim lateres,lutum,ligna,lapides,tegulæ,coria,artis me
dicinalis,ut aliarum,materia ſunt:in q̃bus experiri, & exercitari multis modis impune licet illi,
qui ſe circa materiam exerceat,& artis theoremata meditetur:id qđ in lignis carpentarij, in co
rijs coriarij faciunt.Ligna ſiquidem,& corium male tractantem corrumpere,nullum periculum
eſt:at in corpore humano illa experiri,quæ non ſunt experientia comprobata,non eſt citra peri
culum, cum mala experientia ad totius animalis interitum terminetur. Iam uero & iudiciũ(ſit
autem ratio ipſa iudicium,quoniã per eã,quæ ſunt facienda,iudicãtur)difficile eſt, nec inuentu
facile: de uero autem iudicio loquor:atq; hoc ſectarum multitudo in arte medicinali oſtendit.
Neque enim, ſi ueritas eſſet inuentu facilis,tot ac tanti uiri,qui illam perquiſierunt,unquam in

† Quod hic Galenus dicit ἁπασῶν τῶν ἀναγνώσεων, id eſt omnium lectionũ,ipſe in procemio eiuſdem libri de officina medici, & in primo progno. com. 8. dicit totius artis.

‖ de ijs,quę in medicatrina fiunt, com. 1. t. 1. 2. 3. & 47. 195. f. &c.

A tam repugnãtes ſententias deueniſſent. Empiricis uero non vr̃ ratio dici iudiciũ, ſed, ꝗ per expe-
rientiã inuenta fuere, auxiliorũ diiudicatio. Nã, re uera, & hęc difficilis eſt, nec exploratu facilis,
qñ multis remedijs ægrotãti adhibitis, aliquod unum illorũ in cauſa fuiſſe diiudicat, ut æger uel
melius ſe habeat, uel deterius: quem ſi forte contigerit bene dormijſſe, deinde unctum fuiſſe, po
ſtea emplaſtrũ adhibuiſſe, deinde clyſterẽ, uel ſpõtaneã uẽtris deiectionẽ habuiſſe, deinde tales
cibos aſſumpſiſſe, & poſt hæc oĩa ſenſiſſe iuuamentũ, uel detrimentũ: non facile dictu eſt, quid-
nam eorũ, quæ circa ipſum facta ſunt, aut iuuerit, aut nocuerit. His igiẽ ex cauſis oĩbus iudiciũ
eſt difficile. Sed iã ſermonem totum uno capite colligamus. Ars quidẽ eſt longa, ſi eam unius ho
minis uita metiamur. Expedit autẽ relinquere poſteris cõmentationes, præſertim cõpendioſas,
atq; aphoriſticas. Nã talis doctrinæ modus, & ad primã diſciplinã, & ad illa, quæ quis didicit, re-
tinẽdi, quæq; oblitus poſtea fuerit, in memoriã reuocanda, utiliſſimus eſt. Cõſonant autem his
& uerba ſequentia. Nã, tanꝗ procemium fecerit, & ipſi cõmentario, & his, ꝗ in eo ſcribenda fue
runt, cõuenienter ſubintulit. Nec ſolũ oportet ꝑſtare ſeipſum opportuna facientẽ, ſed & ægrũ,
& aſſidentes, & exteriora. Siquis (inquit) aliqñ dijudicaturus eſt, ꝗ in hoc libro ſcribunẽ, quan-
B tum habeant ueritatis, non ſolum ſeipſum præſtare debet opportuna facientẽ, & nihil, qđ ægro
poſſit conducere, prætermittentẽ: ſed & ipſe æger parere medico debet, & in nullo propriæ in-
dulgere uoluptati: miniſtri ẽt idonei aſſideant, oportet: & exteriora omnia adſint apparata. Nã
propter illa plerunq; uel præcognitionem, uel curationem, uel utraq; interrumpi contingit. Ex-
teriora autem ſunt habitationes idoneæ, uel turbarum plenæ, uel turba uacantes, præterea quæ
nunciantur, & aguntur, quæq; iram, aut triſtitiam, aut aliquẽ alium affectum ægrotanti infligũt,
ad hæc illa, quæ noctu ſomnum abrumpũt, quæ propè infinita ſunt: Si igitur (inquit) hæc omnia
bene, & recte ſe habuerint: nihil eorum, quæ in hoc libro ſcribuntur, falſum eſſe inuenietur.

1. Aphor. 25. 10. d. Et aph. 25 10. h
4. Aphor. 2. 17. c e g.
Cōtra ea quę à Iuliano in Hipp. Aph. dicta ſunt. Extr. ord. 44. c

2 *In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontinis, ſi talia purgentur, qualia purgari oportet: con-*
fert, & leuiter ferunt: ſin minus, contra. Sic & vaſorum inanitio ſi talis fiat, qualis fieri debet: confert,
& bene tolerant: ſin minus, contra, Inſpicere itaque oportet & regionem, & tempus, & ætatem, & mor-
bos, in quibus conueniat, aut non. — In Epiſtola ipſius Hippocratis ad Democritũ.

Non de quantitate eorũ, quæ euacuanẽ, ſermo ipſi eſt (ut nõ nulli ſunt arbitrati) ſed qualitate
tñ, ut manifeſtant duo uerba, qualia, & qualis. Nã in ijs, quæ ſponte fiũt, euacuationibus, ita di- Infra aphor. 25. 10. h
xit: ‖ Si qualia oportet purgari purgenẽ, confert, & leuiter ferunt. In alijs uero, quæ à medico, ſi
C qualis fieri debet, ita fiat. Atqui potuiſſet dicere, Si, quantũ purgari oportet, purgetur: & rurſus,
Si tanta fiat, quanta debet fieri. Hoc idẽ oſtenditur & ex uerbo purgari. Neq;. n. ſimpliciter dixit,
Si, qualia oportet euacuari: ſed, Si, qualia oportet purgari. Eſt autẽ purgatio, humorum, qui ſua
qualitate moleſtant, euacuatio. In his itaq; multi delinquunt expoſitores, qui neq; uerba, neque
mentem hominis recte percipiunt. Adhuc autẽ magis peccant, cũ nomen κενεαγγίας, i. uaſorum
inanitionẽ alij pro inedia accipiunt, alij pro uenæ ſectione. Hippocrates ſiquidem omnẽ euacua
tionem ſolet ab euentu nominare uaſorum inanitionem: qm̃ in omnibus euacuationibus con-
tingit uaſa inaniri. Sermo quippe nunc ipſi eſt de qualitate eorum, quæ euacuanẽ. Sicuti autem
ſemper adhortaẽ, ut, ꝗ recte à natura fiunt, medicus imitetur: ſic & nũc idẽ agit, à ſpontinis eua-
cuationibus ſuã exorſus orõnem: in quibus ſi, qualia oportet purgari, purgentur, hoc eſt ea, quę
corpus infeſtant, confert, & leuiter ferunt, Quòd ſi aliorũ fiat euacuatio, & non eorũ, ꝗ corpora
noſtra moleſtant, contrariũ euenit: neq;. n. confert, & grauiter ferunt ægrotãtes. Eodem pariter
modo, ſi medicus moliatur aliquã facere euacuationẽ, eorũ eſto, ꝗ corpora noſtra moleſtãt: quẽ
admodum & in alijs locis humorẽ noxium præcipit euacuari, neq; alterũ illi in euacuatione ꝓ-
ferri. Si igitur pituita ſuperabundet, hanc oĩno oportet euacuari: flaua autem bile uel atra infe-
D ſtante, abſtinẽdũ eſt à pituita, & bilis infeſtans euacuãda. Sic & ſi ſanguis in corpore modũ ex-
ceſſerit, ſanguinẽ euacuari oportet: itidẽ & ſeroſam eius partẽ, ſi hæc fuerit ſuperabundans. Hu
morẽ aũt ſuperabundantẽ ex colore debemus coniectari, niſi aliqui forte in profundũ receſſe-
tint. ‖ Color. n. ſimilis effloreſcit humoribus, ſi non retro gurgitauerint. In ijs ergo præcipue, qui Principiũ libri de Humoribus.
A. l. 1. t. 4. c. 3. fol. 72. f. g retroceſſerunt, & non ſunt æqua portione per totũ corpus diffuſi, oportet inſpicere tempus an
ni, & regionẽ, & ætatẽ, & morbos, in quibus cõueniat, aut non: hoc eſt in quibus conueniat, aut
non, talis uel talis humoris facere euacuationẽ. Habet. n. & uniuſquiſq; humor in corpore ſuper
excedens indicia propria: de quibus deinceps plenius dicemus. Perfectæ tñ gr̃a cognitionis, in-
ſpicere oportet tempus anni, quod præſens eſt, & regionẽ, in qua degunt ægrotantes, & eorum
ætatem, & ſpeciem ægritudinis. Sint. n. ſi ita contigerit, flauæ bilis in corpore abundantis indi-
cia: ſimul cum ipſis inſpiciendũ erit, ſi tempus æſtiuũ, ſi regio calida, ſi æger in ætatis uigore cõ-
ſiſtit. Eodem modo & in pituita conſiderandũ eſt, ſi adſit hyems, ſi regio frigida, ſi homo ſenex.
Et præter hæc oĩa, ipſam morbi ſpeciem inſpicere oportet: ueluti ꝙ tertiana (ſi ita contigerit) fit
à flaua bile modũ excedẽte, quartana ab atra, quotidiana à pituita, cãcer ab atra bile, eryſipelas
à flaua, † atq; ſingulæ aliæ morborum ſpecies. Si. n. hæc omnia diſtinxerimus, firmius, atque ſta- † *Et in alijs quibuſque morbis eodem modo.*
bilius ad noxij humoris euacuationẽ perueniemus. Illi igiẽ expoſitores præ alijs (ueluti abſurda

dicentes) ſunt repudiandi,qui putant ipſum de ſola inedia,q̄ adhibetur in febribus,ſermonē ha E
bere:neq; enim ipſe febres nominauit; ſermoq; fit de oībus in uniuerſum,quæ ſunt preter natu-
ram,intentiones nos docens, ad quas reſpicientes nos oportet inuenire nō quãtitatem,ſed qua
litatem euacuationis.Nã de quantitate ſequēns diſſerit aphoriſmus, Quo autē morbi tempore
aggredi oporteat euacuationē,& quo modo ipſa ſit facienda,in alijs deinceps dicet aphoriſmis:
quare neq; nunc mihi de his dicere eſt neceſſarium . Sic enim noſtra doctrina non foret ſapien-
tior,& commentationes ad immodicam, minimeq; neceſſariam prolixitatem peruenirent .

de Bona habitudine 1.39.c.&c. ad Thraſybulũ. a. 102 h. in Suaſoria ad artes orationē. 1 ag.4 f de Optima ſecta ad Thraſyb. 1 ag.27.g

3 *Habitus exercitatorũ, qui ad ſummum bonitatis attingunt, periculoſi ,ſi in extremo conſtiterint,*
Neq; enim poſſunt in eodem permanere,neq; quieſcere.Cum vero nō quieſcant,neq; poſſunt proficere in
melius ; reliquum eſt,vt decidant in deterius . His de cauſis,bonum habitum ſtatim ſoluere expedit , vt
corpus rurſus nutriri incipiat. Neq; compreſsiones,ad extremum ducēds (periculoſum enim) ſed qualis
natura fuerit eius,qui debet perferre,ad hoc ducere conuenit.Sic & euacuationes,quæ ad extremum de-
ducunt,periculoſæ. Et rurſus refectiones, cum extremæ fuerint,periculoſæ.

Illum,qui hunc antecedit,ſermonē eſſe de eorum,q̄ euacuantur,qualitate,docuimus.In hoc
aũt & ſequētibus vult de quãtitate docere : & ab immoderata repletione atq; euacuatione ini- F
tium ſumit in hoc quoq; aphoriſmo propoſito,ſicuti in alio præcedente,quoddam exemplũ ſup
ponens,& ad ipſum, ut cõſueuit,ſuũ ſermonē dirigens.Exemplum aũt ipſi eſt,exercitatorũ bo-
nus habitus . Vocat aũt bonum habitum exercitatorũ,illorũ,quibus hoc eſt totius uitæ inſtitu-
tum,aſſiduē operã dare exercitationibus,ut alios deijciant,qui mos eſt athletarũ . Qui.n.ſimpli
citer bonus habitus nominatur, quē plurimi agricolæ habent,in fodienda terra,metendis ſegeti
bus,& alijs ruralibus laboribus occupati,ad immodicã repletionem nõ attingit.Athletarũ autē
bonus habitus non paruã culpam habet:ſtudere magnitudinem molis corpori adijcere, & (ut li
quere poteſt) humorum multitudinē. Hi enim apparatus ſunt toti corpori nutriendo,qui ſi ipſi
preſto non adſint,fieri nõ poteſt,ut corpora ad molem immodicã perducãtur. Quare neceſſariũ
eſt huiuſcemodi diſpoſitionē eſſe periculoſam.Cũ enim uaſa cibis,ac potibus fuerint ſupra mo-
dum repleta,periculum eſt,ne aut ipſa diſrumpantē,aut calor natiuus ſuffocetur,extinguaturve:
ſicuti etiam ſubita morte interierunt athletæ quidam ; cum ad ſummam repletionem ueniſſent.
Qui autē ad naturæ operã utilis eſt bonus corporis habitus; nulli tali periculo obnoxius eſt, qa
nunq̃ ad extremam peruenit repletionē:quare neq; ipſum ſoluere oportet,ſicuti habitum athle
tarum;cũ ad extremũ peruenit. Hunc enim ſoluere oportet,haudquaq̃ morantes,ſed anticipan G
tes ſolutione periculum . Cauſam uero,ob quã ſoluere ipſum oporteat, talē ipſe ſubiecit dicēs:
Neq;.n.poſſunt in eodem permanere, neq; quieſcere. Nam,cum ſemper natura coctionem,di-
ſtributionem,ſanguinis generationem,adiectionem,agglutinationem, atq; aſſimilationem ope
retur : qñ nihil adijci ſolidis corporis partibus poteſt, neq; uenæ amplius habēt conceptaculũ ;
in quod alimentũ diſtributũ recipiatur,tunc neceſſario periculum imminet, ne aut uas aliquod
dirumpatur,aut ſubita mors obueniat. Vt igitur corpus rurſus habeat locũ,quo nutriatur;bonũ
habitũ oportet ſine mora ſoluere.Eius aũt ſolutio eſt euacuatio,ut liquet.Et hãc quoq; oportet
non ultra modũ facere: cũ ſit immodica euacuatio non minus immoderata repletione piculoſa.
Intentio aũt quantitatis euacuationis,non ſolũ humorē ſuperabundantē reſpicit,ſed & naturã
hoc eſt uires hominis,q debet euacuari. Alij enim alijs magis,minusve perferũt euacuationes.
Hæc itaq; ab ipſo de bono habitu athletarũ dicta fuere, quæ quidem ipſa per ſeipſa poſſunt cõ-
ducere ijs, qui tale uitæ inſtitutum elegerunt:medicis aũt ſunt ueluti exemplũ ſermonis poſtea
ſubiungēdi.Inquit.n.Sic & euacuationes,quæ ad extremũ deducũt,periculoſæ. Et rurſus,refe-
ctiones,cũ extremæ fuerint,periculoſę . tale quid in toto hoc ſermone indicare uolēs,q nimirũ
neq; euacuare,neq; replere ſupra modum oporteat:cuius rei documēto eſſe poteſt bonus habi- H
tus athletarum,qui alioqui inculpabilis exiſtens(nã & bonis abundant humoribus, & uires ro-
buſtas athletæ habent)hoc ſolum malum maximum cõtinet, q ad extremã uenit repletionem:
quapropter ſtatim cũ ſoluere oportet . Et,ſicuti rurſus, qui ſunt tali habitu præditi,non ſunt ad
extremã euacuationē perducendi:ſic,& qui alia quauis egent euacuatione,non ſunt ſupra mo-
dum euacuãdi . Nã,ut in uniuerſum dicamus,in omni euacuatione uires ægroti oportet atten- A.1.1.4 c
dere: & donec tolerant nec laborant,tentandum eſt humorem exuperãtem educere:cum uero 101.72 g
diſſoluuntur uires,etiam ſi reſtent aliquæ ſuperfluitates : cauere oportet earum euacuationem.
Quod aũt ait,Et rurſus refectiones,cũ extremæ fuerint,periculoſę:ſiquis debeat ſermonē hunc
ad exemplum referre,ne ſit decurtatus,de ultima dictus repletione uidebitur,quã iubet caueri,
& non uſqueadeo reficere corpora,ut ad extremam ueniant repletionem.Si uero ſermonis figu
ram attenderis,ut non nulli expoſitores fecere:de eadem re bis ipſum dicere, ſed aliter atq; ali-
ter,cogitabis.Cum igitur ita dixerit,Sic & euacuationes,quę ad extremũ perducunt,periculo-
ſæ:per hoc ipſum ſolum putabis præcipere,fugiendas eſſe immodicas euacuationes,qñ ſunt ad
modum periculoſæ. Cum uero poſtea ſubiungens dixerit, Et rurſus refectiones,cum extremæ
fuerint,periculoſæ;ob hoc uetare immodicas euacuationes, qñ & refectiones poſt ipſas factæ,

haudquaquam

A haudquaquã ſecuræ exiſtunt, cum natura iam facta imbecillis, & neq; iam poſſit ſufficienter coquere, neq; diſtribuere alimentũ, neq; aſſimilare. Verum, ſiquis ita ſermonẽ acceperit: altera doctrinę pars de extrema repletione, manifeſte relinquetur, & ſi uſtra exemplum de bono exercitatorũ habitu erit allatum. Quid, ꝙ & hoc ipſum uerbum, rurſus, in tota adiectũ oratione, ſententiam, quam diximus, uidetur manifeſtare, cum ita dicat, & rurſus refectiones, cum extremæ fuerint, periculoſæ? Vt enim, qui de altera re ſermonem faciat, ita uerbum, rurſus, appoſuit.

3.Aphor. 18. 16.a

4 | *Victus tenuis atque exquiſitus, in paſſionibus quidem longis ſemper, in acutis uero, in quibus non conuenit, periculoſus. Et rurſus, qui ad extremum deuenit tenuitatis, grauis eſt. Nam & repletiones, quæ ad extremum deueniunt graues ſunt.*

Cũ in ſuperiori aphoriſmo de qualibet in uniuerſũ immodica repletione, atq; euacuatione locutus fuerit: in hoc de ęgrotantiũ uictu ſermonẽ habet, ꝓcipiẽs nobis, in paſſionibus lõgis ſẽper uictũ cauere tenuẽ, in acutis uero non ſẽper: plurimi.n. horũ uictũ tenuẽ exigere uident: quidã uero eorũ & illũ, qui ad extrmũ tenuitatis deuenit. Eſſet aũt uictus tenuis in extremo, q ꝑ ſolã inediã uel melicratũ, uſq; ad iudicationẽ ꝓcedit: Tenuis uero, qui ꝑ pauca, aut parũ nutrientia B edulia, qualis eſt ptiſſanæ ſuccus. Eius aũt terminus eſt uiriũ diminutio, quarũ gr̃a nutrimus. In ſanis itaq; corporibus ſemꝑ oportet robur ſeruare uiriũ, uel augere alimẽtis, nõ diminuere. Ac augẽs quidẽ alimẽtũ, eſt, qđ plenũ uocat̃: cõſeruans aũt, qđ mediocre exiſtit: diminuẽs uero, qđ tenue dr̃. Hoc igit̃ ſemꝑ fugere oportet: alijs uero, ut pñtia exigũt, uti. In ęgrotãtibus aũt raro quidẽ accidit, ut robur corporis maius reddere, q̃ acceperim⁹, ſtudeamus: magna uero ex parte ſtudemus ĩ lõgis quidẽ morbis ſeruare uires, ĩ acutis aũt moderate debilitatas cõſeruare. Nã, ſi eas ĩ

A.lib.1 4.c.1. fol.71.a

iſtis tales, quales accepimus, uel ſeruare, uel augere ſemꝑ ſtuderim⁹, morbũ augebimus. Qui uero morbi acuti uictũ exigãt tenuiſſimũ in extremo, quiq; tenuiſſimũ quidẽ, nõ tñ in extremo, & q tenuem: in libro de uictu acutorũ (qui de ptiſſana à nõ nullis ĩſcribitur) plenius Hippocrates docuit: & nos noſtris ĩ eundẽ librũ expõnibus, totũ ſermonẽ abſoluimus. Nũc uero tñ hoc dixiſſe ſufficiat, in oĩbus morbis, in quibus uigor & iudicatio primis quatuor diebus futura eſt, mõ uires ſint fortiores, integrã inediã ſeruandã eſſe, q̃ eſt in extremo tenuiſſimus uictus. In quibus uero non ultra primã ſeptimanã protrahent̃, fortibus exiſtẽtibus uiribus, ſolo melicrato uti ſufficiet. Solus aũt hic uictus tenuiſſim⁹ eſſet, nõ tñ in extremo. Quòd ſi uiribus nõ fidamus, ptiſſanæ utemur ſucco: rõnabiliterq; huiuſcemodi uictus tenuis diceret̃: ſicuti, qui ꝑ ptiſſanã hordeaceã, nõ C eſt quidẽ tenuis exquiſite, niſi oĩno pauca aſſumpta fuerit: nõ tñ ꝓpterea plenus, qualis q fit per oua, & alicã, & piſces, atq; alia huiuſcemodi. Quod igit̃ adiectũ eſt ſermoni de acutis, in quibus nõ cõuenit, ᵃ* haudquaquã dicit̃ propter peracutos, de his.n. ipſe mox inquiet: Vbi igitur morbus peracutus eſt, ſtatim & extremos labores habet, & uictu extreme tenuiſſimo utendum eſt.

A* Dictio hæc non eſt in codicibus græcis.

B* Codi. multi antiqui habent διχῶς, ut Leonicenus uertit, impreſſi dictionẽ hanc non habẽt: & ita etiã paulo poſt codic. græci antiqui habent διχῶς ut Leonicenus: impreſſi non habent.

5 *In tenui uictu ęgri delinquunt: quo fit, ut magis lędantur. Quicunque enim error committitur, maior in hoc fit, quàm in paulo pleniori uictu. Propterea et iam ſanis periculoſus exiſtit valde tenuis & conſtitutus & exquiſitus victus, quoniam errores grauius ferunt. Ob hoc igitur tenuis victus atque admodum exquiſitus, eo, qui ſit paulo plenior, magis periculoſus.*

Huius initiũ aphoriſmi ẽt aliter ſcriptũ inuenitur, hoc modo. In tenui uictu magna ex parte ᵇ*bifariam peccãt, qui ęgrotãt: quo fit, ut magis lędant̃. Et hãc ſcripturã pleriq; magis altera ꝓbant, hoc putãtes Hippocratẽ uoluiſſe dicere, ꝙ in tenui uictu* biſariã ægri delinquentes, magis lædunt̃. Nã inſcijs medicis ob hoc ipſum coguut̃ cibari, qm̃ tenui uictu ab ipſis regũtur: & hinc maius detrimentũ ſuſcipiunt, q̃ ſi uictu tenui nõ regerentur. ᶜ † Adhuc aũt delinquunt, ſcilicet & iã natura exiſtente imbecilli, ut quæ antea alimenti inopia laborauit. Mihi aũt vr̃ prior ſcriptu D ra melior, ut quæ hanc quoq; cõplectitur, & ſermonẽ facit generaliorẽ, cum de omni delicto doceat, ſiue uolentibus, ſiue inuitis ęgrotantibus accidat: ut talis ſit ſermo. Quicunq; error accedit ægrotantibus, qui tenui uictu regũtur. hic maius affert periculum, quia & natura à tali uictu debilis facta eſt, & ad eũ trãſitus eſt inſuetus. Confirmant antedictã ſcripturam ea, quæ de ſanis dicuntur, in quibus tenuẽ ait uictũ eſſe periculoſum, qm̃ errores grauius ferunt, non quia propter uictus tenuitatem cogantur delinquere. Quæ uero de aphoriſmo ſequuntur, ſunt manifeſta.

C † Codi. quidã antiqui habent ὅτι δὲ ἁμαρτάνουσι, id eſt. Adhuc autẽ delinquũt & c. ut Leonic. impreſſi hñt ὅτι δὲ ἁμαρτάνουσι, δῆλον, ὅτι & c. ut poſtea ita ſit uertendum: Quod autem delinquant manifeſtum eſt, qm̃ uires habent imbecillas.

3.Meth. med. 7.36.a

6 | *Extremis morbis, extrema exquiſite remedia optima ſunt.*

Extremos morbos nominauit Hippocrates maximos, ultra quos non ſunt alij. Quare præcipit in ipſis tota curatione exquiſitiſſima nos uti, ac proculdubio uictum quoq, adhibere tenuiſſimum: tales autẽ prorſus ſunt morbi peracuti, (in peracutis autẽ, q tertio die ad ſummũ uigorẽ perueniunt, uictus ſumme tenuiſſimus optimus eſt.) Vnde ſequentẽ ſubiungens aphoriſmũ, ait.

de Criſibus. ... 128.h ... de Dieb. dec. ... 151. b & a. de Dieb. decr. ... 155 d. & 156 d ... 8 .Meth. medẽ ... 7 52.c

7 | *Vbi igitur morbus peracutus eſt, ſtatim & extremos habet labores, & extreme tenuiſſimo victu vtendum eſt. Vbi vero non, ſed pleniorem victum contingit adhibere: ᵈ † tantum cibi indulgendum eſt, quantum morbus extremis eſt mollior.*

D † τοσοῦτον ὑποχαλαστέον, ὁκόσον ἄν, & c. i. tantum declinandum, ſ. ab tenuiſſimo victu quantum & c. Vide infra in litera g. h.

Siculi ſuperius morbos,q maximi sũt,extremos noĩauit: ita & nũc labores,q maximi ſunt, E extremos appellat:labores aũt,(græce πόνους)uel acceſſiones,uel ſimpliciter caſus uniuerſos.Etenim acceſſiones,atq; oẽs ſimpliciter † caſus maximos poſſidet morbus ꝑacutus ſtatim in primis morbi diebus:nã in ipſos ſtatim morbi incidit uigor:q nihil aliud eſt,ꝗ morbi,quantũ ad caſus attinet,maximũ.Iã uero morbus ille eſt ꝑacutus,q ſtatim in ſummo uigore cõſiſtit. Statim aũt, eſt intelligendũ,circa primos quatuor dies,uel paulo ulterius. Idcirco aũt extreme tenuẽ uictũ adhibere conuenit,ſi mõ uictus tenuiſſimus morbis in uigore cõſiſtentibus eſt neceſſarius:quẽ admodũ docuit ĩ libro de uictu acutorũ,& in hoc ipſo aphoriſmo. Cõſiſtit aũt ĩ uigore morbus peracutus ſtatim in primis diebus.Quòd aũt ſit rõni conſonũ,in morbi uigore tenuiſſimo uti uictu,alibi eſt à nobis plenius oſtẽſum. Nunc id tñ dixiſſe ſat erit,ꝙ,ſi quis ꝑꝑ inflãmationes,uel febres (ꝗ à morbis acutis ſunt inſeparabiles) quiſpiã ueretur effatu dignũ afferre alimẽtum:hoc ipſum morbo in ſuo uigore conſiſtente magis uerebiĩ facere. Tunc.n.‖phlegmaſiæ , ut appellat ipſe in libro de uictu acutorũ,maximę exiſtũt:ſiue quis per phlegmaſias uelit intelligere illas,ꝗ ꝓprie dicunĩ phlegmonę.i.inflãmationes:ſiue ẽt libeat febres unà complecti,ſcd̃m antiquã uocabuli acceptionẽ.Accedit ad hæc, ꝙ melius eſt naturã ꝑmittere uacare circa morbi coctionẽ, morbo ĩ ſuo uigore cõſiſtẽte,neq; diſtrahere ipſã ad cibos recẽter aſſumptos cõficiẽdos.His rationib⁹ itaq;,cũ morbus ĩ uigore cõſiſtit,uictu tenuiſſimo oportet uti.Hoc ergo ſuppoſito,ĩ alijs morbis,q ſuũ uigorẽ sũt poſteri⁹ accepturi, nõ licet afferre ſtatim ab initio extreme tenuiſſimũ uictũ. Nã ſic prius homo moriẽĩ,ꝗ morbus ad uigorẽ perueniat. In qbus uerò morbi uigor ſtatim futurus eſt,hoc eſt ĩ primis quatuor diebus,in ijs poſſum⁹ uictu extreme tenuiſſimo uti: cũ uires tolerẽt & inediã oĩmodã , & ſolius melicrati exhibitionẽ,& ptiſanę ſuccũ paucũ oĩno:talis quidẽ tenuiſſimus eſt uictus.Qui uero hoc minus tenuis exiſtit,quẽ ẽt pleniorẽ nominauit,illis cõuenit morbis , qui poſterius in ſuo debẽt uigore conſiſtere:in quibus præcipit tñ à uictus tenuitate declinare,quantum morbus ab extremis recedit,hoc eſt à uigore.Hoc enim proximo exiſtente,paulo pleniorẽ uictũ offeremus:lõgius uerò diſtante multo pleniorem:& quanto tardiorem fore ſummum morbi uigorem expectabimus, tantum & uictus formam cõmutabimus. F

† ſymptomata.

de Victus rat. in morb acu.com. 4.t.a1.7.137.b

8 ‖ *Quando morbus in ſuo vigore conſtiterit,tunc victu tenuiſsimo vtendum eſt.*

8.Meth.med. 7.52 c de Vict.rat.in morb.acu.cõ. 1.t.55 7.118. de Optima ſe cta ad Thraſy. 1.ſago 184

Hic pariter ſermo pars quædam eſt artis diæteticæ,id eſt,quæ docet uictum conuenientẽ adhibere:qui à non nullis ſeorſum ſcribitur per uerba nũc dicta: ab alijs uero antecedẽti annectiĩ aphoriſmo,eo modo,quo ante ſcriptus eſt.Docet aũt nos,utcunq; ſcribaĩ,unũ & idẽ theorema G antiquo magiſtro præcipiente,ut,cũ morbus in ſuo uigore conſiſtit,uictu tenuiſſimo utamur,tũ ꝑꝑ caſuũ magnitudinẽ,tũ ꝑꝑ morbi coctionem.Neq;.n.diſtrahere oportet naturam ad alteram nouam coctionem, cum eo tempore humorum morbum facientium coctioni fortiter uacet, & nõ ita multo poſt ipſos ſit euictura: ſic.n.à nobis oſtẽſum eſt in tractatione de Criſibus: de ijs uidelicet tñ morbis ſermone nunc tranſacto, in quibus omnino & curationem, & uictus rationẽ intendimus.Ii uero ſunt,in quibus poſt uigorem ſequitur declinatio . Nã,quorum uigorem excipit mors,in his ea ſola parte artis utimur,quæ prognoſtica nominatur,id,quod futurũ ſit,prænunciãtes,ne euentus rerum noſtro aſcribatur errori. Hæc igiĩ tibi ſit una indicatio,ſumpta ex morbi tꝑibus ad uictus formã,altera uero à uiribus ægrotãtis,quã in ſequẽti docet aphoriſmo.

9 *Coniectari autem oportet,an æger cum victu ſufficiat perdurare ad morbi vigorem: et nunquid prius ille deficiat,nec poſsit cum victu perdurare : vel morbus antea deficiat,atque hebeteſcat.*

3. de Criſib. 4 141.c In progn.cõ. t 6 4.198. d. & t.31.201.a

Quia in ſuperiori aphoriſmo tñ iuſſit ab eo,qui extreme tenuis uictus nominatur,declinare, quanto morbus mollior extiterit † ſuo uigore;hoc in loco nunc alteram adijcit intentionem,ut quantitatẽ declinationis exquiſite noſcamus.Eſt aũt hęc intentio,uis ipſa ægrotantis:cuius gr̃a H nutrimus:neq;.n.morbi cauſa.' Cum enim uis ita robuſta fuerit,ut ſperemus ipſam poſſe perdurare totum tempus intermedium uſq; ad ſummum morbi uigorem, cum tali uictus figura : tunc exquiſitam habebimus declinationis,quam diximus,quãtitatem. Quòd ſi imbecillior extiterit, adijciendum eſt aliquid uictui,& plenior eſt adhibendus tanto,quantum uirium imbecillitas expoſtulat.Quocirca aliquando in ipſo etiã morbi uigore,ubi caſus aliquis interuenerit, robur naturæ diſſoluens,nutrire cogimur.Eſt autem hic quoq; ſermo pars totius offerendi alimẽti rationis. Vnde, ſiquis & hunc, & priorem, atque ſequentem aphoriſmum unum ſecerit,non aberrabit. Ego uerò in partes ſecans expono,quoad fieri poteſt,doctrinæ gratia clarioris.

† Tũc ἀκμῆς eſt in impreſſis,ut interpres uertit. Burgũdio, qui hos libros olim ad uerbũ tranſtulit, uidetur legiſſe ἐσχάτων, quòd uertas. ultimis .i.extremis,& iudicio meo melius.

A.li.1.2.4 c.1. fol.71.a

10 *Quibus igitur ſtatim morbus in vigore conſiſtit,ijs etiam ſtatim tenuis' victus adhibendus eſt: quibus vero poſterius debet conſiſtere , ijs & in ipſo conſiſtendi tempore , & parum ante illud, cibus ſubtrahendus:prius vero vberius victus adhibendus eſt,vt æger ſufficiat.*

de Morb. temporib. 86 h A. ibidem.

Hic pariter ſermo eandem ſententiam habet cum priore,niſi ꝙ eſt illo uniuerſalior . Prius.n. in peracutis morbis dicebat, ꝙ ſtatim in ipſis tenuiſſimo uictu uti oporteret : hic uero ſimpliciter de omnibus morbis pronunciat,quibus ſtatim conſiſtendi tempus futurum eſt,hoc eſt, non

multo

A multo poſt primam inuaſionem: iubens ob id tenuem adhibere uictum. Quæ uero ſequuntur,
manifeſta: cum eidem hæreant ſententiæ.

de Morborũ temporib⁹. 3. 86 h

11 *In* |*acceſſionibus* **abſtinere oportet*: *nam*† {*cibum dare*} *nocuum eſt*: *&*, *quibus per circuitum fiunt*
acceſſiones, *in ipſa acceſſione abſtinere oportet.*

* *quod alij uertunt ſubtrahere.* † *idest addere.*

Totius quidẽ uictus rationẽ in unoquoq; morbo à duabus intentionibus iuſſit ſumere, ex ſu
turo totius morbi uigore, & ex uiribus ægrotantis. Quo modo uero quiſpiã particulares ciborũ
oblationes faciat cõuenienter, in hoc docet ſermone, caueri iubens morborum acceſſiones. Ipſe
uero manifeſtius libro de uictu acutorum dixit, ꝙ |neq;, cum iam adſunt, neq;, cũ haud ita mul
to poſt affuturæ ſunt acceſſiones, cibus dandus eſt, ſed cum declinant & ceſſant.

A. l. 1. t. 4. c. 35 fol. 32. e

de Victus ra. in morb. acu com. 4. 2. 39. 7. 139. e

1. de Criſib⁹. 4. 116. e g. & 127. d f g. & 133. a. 3. de Criſib 4. 139. h. in Prog. cõ. 3 t 43. 4 202 b de Vict rat in morb. acu cõ. 3. t. 23 7. 112. h.

12 |*Acceſſiones*| *uero*, *& conſtitutiones*, *morbi indicabunt*, *& anni tempora*. *& circuitũm ſucceſſiua in*
crementa, *ſiue quotidie*, *ſiue alternis diebus*, *ſiue per maiora interualla fiat*. *Sed & ex ijs*, *quæ mox apparẽt*,
indicia ſumuntur: *quemadmodum* |*in morbo laterali ſi circa initia ſtatim ſputum appareat*, *morbũ bre-*
uiat: *ſi uero poſtea appareat*, *producit*. *Et urina*, *& alui excrementa*, *& ſudores*, *quæcunq; apparuerint*,
B *uel bonam morborum iudicationem uel malam*: *uel breues aut longas fore morbos oſtendunt.*

in Coacis prænotionibus Sputũ ĩ pleuriticis, &c. circa medium.

Si, quæ prius dicta fuerunt ab eo de uictus ratione, ad memoriam reuocemus: eorum, ꝗ nunc
dicunt, utilitas fiet nobis manifeſtior. Quæ aũt prius dicta fuerunt, hæc ſunt. Totius uictus figu
rã, ad duas reſpiciẽs intentiones, faciebat, quarũ altera erat uis ægrotãtis, altera cõſtitutio mor
bi. Nam conſiderare, an morbus ſit acutus, uel peracutus, uel longus, & quando maxime uigorẽ
accipiet: morbi conſtitutionẽ eſt conſiderare. Particulares autẽ ciborum oblationes, ex acceſ-
ſionibus particularibus coniecturabatur: Cũ igitur tres eſſent intentiones ad perfectã, & abſo-
lutã uictus rationẽ inſtituendam, primaq; ex uiribus ægrotantis, ſecunda ex morbi cõſtitutio-
ne, tertia præter has ex particularibus acceſſionibus ſumerentur: uires quidẽ ſub primo ſtatim
ingreſſu dignoſcere medicus poteſt, ex pulſibus ſcilicet, & alijs, ꝗ ipſe in libro ꝓgnoſtico latius
ſcriptitauit: †quamuis forte qs dixerit, uirium magnitudinem eſſe incomprehenſibilẽ. At ſi nõ
poſſumus earum quantitatẽ exquiſite inuenire, poſſe tñ nos artificioſa quadam coniectura ad
ueritatẽ proxime accedere nemo inficiabit. Morbi uero conſtitutionẽ, qualis nã ſit, & particu-
lares acceſſiones, multi medici exiſtimarunt non poſſe dignoſci: non tamen idem ſenſit Hippo-
crates: ſed & in hac parte, ſicuti, & in aliis omnibus ſæpe quidẽ exquiſite, &, ut quiſpiã dixerit,
C perite, atq; ſcienter, ſæpe uero coniecturaliter quidem, non tñ inartificioſe, neq; longe à uerita
te, ſed propinque, ac proxime perueniemus ad præcognoſcendum futurum cõſiſtẽdi tps & ac-
ceſſionum reciprocationes. Verũ hæc omnia latius, & in libris, qui prognoſtica, & in ijs, q Epi-
demiæ inſcribũtur, Hippocrates docuit: nosq;, iuxta antiqui magiſtri ſententiã, ipſius uerba cũ
decẽti expoſitione appoſuimus in primo libro de Criſibus: in quo oſtẽdimus, quomodo quiſ-
piam futurum morbi uigorem poſſit præcognoſcere. Nunc uero ſunt omnia ab Hippocrate per
capita tradita: nosq; ipſa, quãbreuiſſime fieri poterit, dilucidabimus. Quibus uero curę eſt oẽm
de his diſciplinam diligenter perdiſcere, ad librũ de Criſſibus à nobis conſcriptum, legẽdũ acce
dant. Ipſi igitur quoq; morbi, & ipſas acceſſionum proportiones, & ſuas etiam cõſtitutiones ni
hilominus oſtendent: ueluti in intermittẽtibus, ꝙ tertiana cito iudicatur: quotidiana uero lõga
erit: quartana aũt hac longior exiſtet. In cõtinuis, quòd cauſodes quidẽ, id eſt, incendentes, acu
tæ ſunt, ꝗ uero typhodes. i. ſuccẽdentes nominãtur, longiores: mediæ uero inter has, ſemitertia
nę. Quomodo uero quiſpiã has omnes febres ſtatim inuadẽtes dignoſcat, ſecundo libro de Cri
ſibus plenius edocuimus: quare non oportet huc transferre, ꝗ in aliis bene iam explicauimus;
neque enim ſępius eadem in pluribus libris ſunt repetenda, ſed ſolum ad memoriã reuocandũ,
D quo modo, ſi poſſibile fuerit tertianã inuadentẽ ſtatim ab initio cognoſcere, ex ea cõprehẽdere
queamus, ꝙ & cito iudicabitur, & quod per tertium diem fiẽt acceſſiones. & hoc eſt, qđ ab Hip
pocrate dicitur: Acceſſiones aũt, & conſtitutiones, morbi indicabunt &c. Nos quidẽ, cũ ſtatim
prima die febriũ quartanarũ initia ſępe cognouiſſemus: non expectata ſecunda acceſſione, for-
mam uictus ab initio conſtituimus, tanq̃ ad morbum, qui lõgo poſt tẽpore ad ſuũ uigorẽ ſoret
peruenturus. idem in quotidiana & tertiana fecimus, tẽpus futuri uigoris in utriſq; ſecũdũ pro
prium terminũ metientes. Sicuti aũt in febribus, itidẽ in aliis morbis eſt faciendũ. Morbus. n. la
teralis, & qui peripneumonia, & phrenitis à Grecis noĩant, morbi acuti ſunt. Angina aũt, ꝗ græ
ce ſynãche dr: iuxtangina, ꝗ cynãche: & cholera, & diſtẽtio neruorũ, tetanos græce dicta, pera
cuti. Aqua inter cutẽ, melãcholia, ſuppuratio, & phthoe. i. tabes, diutini. Ac morbo quidẽ latera
li, et phrenitidi magna ex parte ꝑ tertiũ diẽ acceſſiones fiunt: ſuppurationibus aũt, ꝗ uẽtri eue-
niũt, hepati, & tabi, quotidie, magis ad noctẽ: q uero ex liene laborãt, et oĩno melãcholicis, per
quartũ. Quod aũt ſubinde dicitur de anni tẽporibus, ad ea, ꝗ antea dicta ſunt, habet relationẽ.
Nam et morbi conſtitutiones, et acceſſiones poſſunt ab anni temporibus una cũ morbo indica
ri. Neq; enim ſufficit hoc tantũ ſciſſe, ꝙ quartana inuaſit hoc die, ut ab initio pręcognoſcamus
inſtituendam eſſe uictus figuram, ut ad morbũ futurũ diutinum: ſed etiã, ſi hieme, aut uere, uel
æſtate,

† *Ex cod. græcis. unde nec ĩpoſſibile quis dixerit eſſe uirium magnitudinem dignoſcere & ita Burgundio.*

æſtate,uel autumno ſuum fecit initiũ,proſpicere oportet:id cognoſcentes,quòd æſtate quarta- E
næ magna ex parte breues ſunt,autumnales longæ,& magis,quę hyemẽ attingunt.Nã hæc ea-
dem ipſe nos in ſequentibus edocebit.ſiquidẽ & terriana febris eſt quidem & alioqui celeris iu
dicij,ſed æſtate lõge magis,q̃ hyeme.Atq; alijs ſingulis morbis æſtas addidit celeritatẽ, hyems
uero tarditatẽ. Sed & acceſſiones per tertium quidem maxima ex parte æſtate fiunt, per quar-
tum uero autumno,ſingulis uero diebus,aut noctibus hyeme.Sicuti autẽ in anni tẽporibus,ſic-
& in tẽperaturis ex proportione res ſe habet:de quibus & ipſe Hippocrates ſepe diſſeruit,nõ ta
men hic quidquam dixit,ut qui ex uno alia nobis ad memoriã reuocanda reliquerit.Quæ enim
tempus æſtiuũ,eadẽ & ægri temperatura,ſi fuerit natura calidior,& ſiccior:& ætas,ſi in ſuo ui-
gore cõſtiterit:& locus,ſi calidus, & ſiccus una indicabũt. Liquet autẽ, quòd & induſtria uitę,
& aſſuetudo eodem modo ſe habent,& præſens aeris nos ambiẽtis cõſtitutio:de quibus poſtea
docebit.Sic, & quæcunq; de tẽpore autumnali ad morbi conſtitutionem, & acceſſionũ recipro
cationem aſſumebantur:hæc eadẽ,& de ætate ægrotantis,atq; natura,& uitę induſtria,& aſſue
tudinibus,& regione,in qua ægrotat,& aeris ambientis,quæ tunc uagatur,tẽperatura aſſumere
licet.Ex his quidẽ iam conſtare poteſt,ꝙ & morbi cõſtitutionem, & acceſſiones cognoſcemus:
cõſtitutionẽ quidẽ,ſi morbus fuerit peracutus,uel diutinus, quod ad cõſiſtendi in uigore tẽpus F
præcognoſcendũ eſt neceſſariũ:acceſſiones uero,an per tertiũ,uel per quartum,uel ſingulis die
bus,ſiue qua hora diei,aut noctis ſint inuaſuræ.Quòd uero circa finem aphoriſmi ſcribit,dein
ceps uideamus,ſi ad eorũ,quæ nos diximus,faciat declarationẽ. Sic enim Hippocrates inquit:
Et circuituum ſucceſſiua incremẽta,ſiue quotidie,ſiue alternis diebus,ſiue ꝑ maiora interualla
fiant.Clarum eſt autẽ ipſum intelligere per circuituum incrementa,acceſſionũ,quę in ipſis eue
niunt,augmenta:quę & modum,quo morbus augetur,& futuri uigoris tẽpus pręfinitum oſten
dũt.hinc autẽ præcipue diſces.Secundæ acceſſionis ad primã accrementum,in hiſce tribus cõ-
ſpicitur,in hora, qua fit acceſſio,in lõgitudine acceſſionis,& in magnitudine. nihil autẽ differt,
ſi in uehemẽtia dixeris,q̃a hæc duo nomina ſunt apud medicos uſitata,ipſaq; ſæpius de re eadẽ
pronunciant,cum aliquando dicunt maiorẽ fuiſſe febrem ea,quæ præceſſit,aliquando uehemẽ
tiorẽ.Contingit autem hanc febrem uehementem, uel æquales horas cũ ꝓcedẽte obtinere, uel
pauciores,uel plures:qđ ad magnitudinẽ,ſiue uehementiã acceſſionis non pertinet,ſed ad pro
lixitatẽ acceſſionis. Per acceſſionẽ te nunc oportet intelligere deterius tẽpus totius circuitus,
quod eſt à primo inſultu uſq; ad tẽpus in uigore conſiſtẽdi:ſicuti reliquũ tẽpus declinationis eſt
melius.Cũ itaq; acceſſio,ſiue per tertiũ ſiue per quatũ,ſiue quotidie fiat,anticipauerit propor- G
tionẽ,atq; ita anticipando ad longius extenditur tẽpus,atq; inſuper uehemẽtius afflixerit: tũc
manifeſtum eſt morbi augmentum.Quantum aũt augeatur,unũquodq; ex dictis ſua quantita-
te monſtrabit:ſiquidẽ acceſſio pluri tẽpore anticipans,& lõgius,atq; uehementius affligẽs,effa
tu dignũ indicabit augmẽtũ,& ueloceẽ eſſe morbi motũ, atq; haud ita multo poſt in ſuo uigore
futurũ.Neq; enim fieri poteſt, ut magna incremẽta ſuſcipiẽtibus acceſſionibus, nõ proxima ſit
morbi cõſiſtentia.Contraria autẽ acceſſio, quæ.ſ.parua faciat incremẽta omnium eorũ,quæ di-
ximus:quantum ad hoc attinet, longius diſtare futurum morbi uigorẽ oſtẽdit. Hoc igiť ipſum
per circuituum incrementa diſcemus, coniectura ſcilicet aſſequi, poſt quantũ tẽpus morbus in
ſuo uigore conſiſtet,ac præterea horam præfinitã,qua acceſſio inuaſura ſit. Conducit autẽ pri-
ma cognitio ad formam totius uictus conſtituendam: ſecunda uero ad cibus dandũ in particu-
laribus temporibus,quorum intentiones ipſe ab initio docere propoſuit. Quòd autẽ circuitum
(græce periodum,)uocet ſimilem ad idẽ reditũ, neminẽ puto dubitare. Sed & ex ijs, quæ mox
apparent,ait coniecturandum eſſe de acceſſione,& totius morbi conſtitutione. Siue autẽ caſus
(græce ſymptomata)ſiue ſigna,uelit quiſpiam illa,q̃ mox apparent, nominare:nihil retulerit.Il
lud autem de omnibus caſibus,ſignis ve eſt cognoſcendum,quod non nulla quidem eorũ ſigni- H
ficant paſſionẽ,aliqua aſſident,aliqua iudicãt:aliqua coctionem,aliqua cruditatẽ,aliqua ſalutẽ,
aliqua perniciem oſtendunt . Paſſionis ſignificatiua ſunt, quæ una cum morbo inuadunt . Quæ
uero aſſident:aliquando ſimul inuadunt,aliquando ſuperueniunt, non nunquam uero neq; oĩ-
no ueniunt:neq; enim ſunt à morbo inſeparabilia,neq; eorum uelut ſubſtantiam cõſtituũt,ſed
1.Epid.ſect.1. proprias faciũt differentias.Quæ uero ab Hippocrate ſcriſima.i.decernẽtia ſiue iudicãtia uocã-
tur,cum primo quidem exquiſite morborum principio non ſunt apta inuadere:cũ duobus alijs
autem apta ſunt:de quibus paulo poſtea dicemus.Aliquando uero neq; in his, ſed cũ morbi au
gentur,aut iã in uigore cõſiſtunt, apparent. Signa uero coctionis cõtingunt quidẽ & iſta nunq̃
in primo ſtatim morbi principio:terminant autem illud principiũ, quod eſt pars totius morbi.
Signa uero cruditatis cum primo morbi principio ſtatim inuadunt,& non nunquã poſterius ap
parent,ſicuti & mortis ſigna.Nam & horum generatio,morbi principium ſubſequtur.Morbi au
tem principiũ intelligi uolumus (ut in cõmentarijs de Criſibus manifeſtauimus) & primũ eius
inſultum, quod nullam habere latitudinẽ diciť:& id, quod eſt ſicuti pars totius morbi, quãdo
in principium diuiditur,augmentũ,& tẽpus in uigore conſiſtẽdi,& declinationem:& aliud, qđ
uſq; ad tertium extẽditur diem. Sed & in eadem tractatione docuimus omnium caſuum pote-
ſtates:

A ſtates: & ſimul, quæ expoſitione indigere uidebantur uerba Hippocratis ad hoc pertinẽtia, expoſuimus. Sed & nunc per modum compendii de ipſis à nobis dicetur. Qui uero uoluerit totã Hippocratis artem circa iſta perdiſcere, ad illam uadat tractationem. Ex mox apparẽtibus igitur totam iubet morbi conſtitutionem coniectari: deinde quandam morbi ſpeciem in mediũ adducens, ita inquit: Veluti, in laterali morbo ſi circa initia ſtatim ſputũ appareat, morbum breuiat: ſi uero poſtea appareat, producit. Perſpicue uero, quod docet, aſſequeris, ſi ex tertio libro Epidemiarum ſapponam, quæ ipſe de Anaxione ſcribit, morbum lateralem patiente: quem etiam ægrotum ego in primo libro de Criſibus, mea expoſitione patefeci. Verba autem Hippocratis hęc ſunt: In Abderis Anaxiona, qui iuxta portas Thracias habitabat, febris acuta inuaſit, lateris dextri dolor continuus, tuſſis ſicca: neque primis diebus expuebat aliquid: ſitibũdus, peruigil: urinæ bene coloratę, multæ, tenues. Sexto die delirauit: neque calefaciẽtia aliquid proficiebãt. Septimo die magis laborabat, quia febris intendebatur, & dolores non minuebantur, tuſſesq; infeſtabant, & difficulter ſpirabat. Octauo uenam in cubito ſecui. ſanguis multum fluxit, qualem oportuit, dolores remiſſi ſunt, uerum tuſſes ſiccę ſubſequebantur. Vndecimo die febres minores factæ ſunt: parum circa caput ſudauit: tuſſes, & quæ à pulmone, humidiora. Die decimo B ſeptimo cœpit pauca quædam cocta expuere: leuatus eſt. Vigeſimo die ſudauit, & deſijt febricitare. Poſt criſim leuatus eſt: ſiticuloſus uero erat, neque à pulmone bonę erant expurgationes. Vigeſimoſeptimo die febris rediit, tuſſiit, multa concocta eduxit: urinis adfuit multum ſedimẽ album: ſitis ceſſauit, & bene ſpirauit. Trigeſimoquarto die ſudauit totus, per criſim febris omnino ſoluta eſt. Hic igitur Anaxion ab initio morbum lateralem patiebatur, non tamen ab initio expuebat, ſed & octauo die adhuc tuſſes ſiccæ ſubſequebantur, ut inquit Hippocrates. Quare rationabiliter totius morbi ſolutio ad trigeſimum quartum diem extẽta eſt: cum tamẽ magna ex parte lateralis morbus terminum ſuæ iudicationis habeat quartumdecimum, &, ſi non hunc, ſaltem omnino uigeſimum. Quòd ſi ante tertium diem expuiſſet: uel circa ſeptimum, uel nonum, uel omnino undecimũ diem iudicatio eſſet ſubſecuta: &, ſi in ipſo die tertio ſpuere cœpiſſet, quartumdecimum diem non tranſcẽdiſſet. Hoc enim accidit id omnibus inflammationibus, quæ non teguntur operculo denſiore, uti in ijs, quæ exteriorem occupant cutem. quaſdam ſanies (græce ichoras) reſudare, ab initio tenues, poſtea uero, ſi coctionem accipiant, & ad melius proficiant, craſſiores: & ex his ipſis craſſioribus aliquas eſſe magis concoctas, aliquas uero minus. Hoc idem in omnibus inflammationibus, quæ uel os, uel oculos infeſtant, licet intueri, C nec minus in quacunque alia corporis parte, quando pars aliqua interior ſimul cũ cutis diuiſione patitur inflammationem. Nam ex huiuſcemodi ulceribus ſanies profluũt tales, quales ego dixi. Quando igitur aliqua fuerit inflammatio cum tãta meatuũ anguſtatione, ut nihil extra effundatur, neceſſe eſt illam eſſe & coctu difficilem, & longo tenpore perdurare. Hac igitur ratione, & in morbo laterali (qui & ipſe eſt ex genere inflammationum) attendere oportet ſigna coctionis. Nam crudiſſimus morbus eſt, in quo nihil omnino expuitur: ſecũdum ordinem obtinet ille, in quo ſanies tenues: tertium, in quo craſſiores: & quartum, in quo perfectam habent coctionem. Verum, ſi hæ circa tertium, uel quartum diem apparuerint, non contingit morbum tranſcendere ſeptimum diem. In aliis uero ſingulis neceſſe eſt, ut pro coctionis modo menſura temporis conſequatur. Sicuti igitur ſputum perfectæ coctionis ſignum eſt, quando album fuerit, & leue, & æquale cõſiſtentia, neque nimis humidum, neque nimis craſſum: eodem modo integram cruditatem oſtendit, quod nullo modo expuitur. Quòd ſi expuatur quidem, ſed tamen adhuc tenue ſit, debilis coctionis eſt ſignum. Quòd ſi impermiſtum fuerit uel flauum, uel rufum haudquaquam bonum. Quòd ſi liuidum fuerit, aut æruginì ſimile, aut nigrum: pernicioſiſſimũ exiſtit. Cum itaq; à nobis diſtincta ſint ſigna coctionis & cruditatis, & præter ea tertiũ genus D exitialium: illud ſcire oportet, quòd ſigna coctionis ſemper ſunt bona, ut quæ morbi ſolutionẽ haud ita multo poſt futuram oſtendant: ſicuti genus ſignorum exitialium, mortem ægri citam prænuntiãt. At uero ſigna cruditatis diutinum quidem ex neceſſitate morbum ſignificant: ſed, quantum in ipſis eſt, neque moriturum, neque euaſurum è morbo hominem oſtendunt: Tibi uero prius ægroti uires expendẽti, etiam ex his licet præcognoſcere. Aliud eſt ſignorum genus, quæ iudicatoria ab ipſo nominantur: ſunt autem hæc, ſudores, ſanguinis fluxus, rigores, multũ alui profluuium, & ſimilis uomitus, dolor capitis repente inuadens, difficultas ſpirandi præter rationem & uehemens, uel cordis morſus, uel quædam in hippochõdrijs citra dolorem tenſio, uigiliæ uehementes, delirium, & nox abſque ratione moleſta, & acceſſio anticipans, & lachrimæ inuoluntarię nihil patientibus oculis, neque ex triſtitia prouenientes, rubor faciei, & labrũ inferius agitatum, lucida uel obſcura, & tenebroſa quædam ante oculos obuerſantia, & hallucinationes quædam, & malę, uel naſus repente rubeſcentes, parotides, aut omnino alicuius in articulum decubitus generatio. Hęc igitur omnia, & præter hæc alia multa huiuſcemodi ſecundum propriam eorum ſubſtantiam † caſus nominata, quatenus uero ſubitam mutationem oſtẽdunt, ſigna iudicatoria appellata, duplicem tibi pręſtabunt præcognitionem. Si quidem morbo iam cocto ſuperuenerint, futuram ſtatim ſanitatem denunciant: Si uero crudo adhuc morbo, iudicationem

3.Epid.com 3. t.79 3.150.b

† ſymptomata.

iudicationem non bonam, quæ aut perniciem agat, aut in longum tempus morbum producat. E
1 Epid.com.2.t. 45.40.3.121.b.c Quòd uero alia ſit natura horum ſignorum, quæ iudicatoria nominantur, alia uero eorum, quæ
coctionem ſignificant, hinc diſcere poſſis. In primo libro Epidemiarum inquit Hippocrates:
Coctiones, iudicationis celeritatem, ſalutisque ſecuritatem ſignificãt: Cruda uero, & incocta,
& quæ in abſceſſus malos conuertuntur, iudicationum carentias, uel dolores, uel temporis lon-
gitudinem, uel mortes, uel recidiuas oſtendunt. Ita quidem hic in uniuerſum collaudauit mor-
bi coctionẽ: in libro aũt, qui Prognoſtica inſcribitur, particulatim in hunc modum ſimul docẽs
In Progn. com.2 t.26.4 200 b ipſius indicia: Vrina autem optima eſt, quando ſedimentum album, lene, & ęquale fuerit ꝑ om
ne tempus, donec morbus iudicetur. Significat enim ſalutis ſecuritatem, & morbũ pauco tẽpo-
re duraturum. Sic rurſus laudauit urinam monſtrantem coctionem in uenoſo genere. Rurſus A.l.1 fa.4.4.
Ibidem.t.13. 199.a autem, cum dicit, Alui autem excrementũ optimum eſt, quod eſt molle, cõſiſtẽs, & hora excre c.6 fol.542
tũ, qua ſolet, cũ ſanitas adeſt. Hic indicia coctionum uentris ſimul collaudat ac docet. Sic & eã,
quæ fit in membris reſpirationi ſeruientibus, coctionẽ ſimul collaudans ac docens, in hunc mo
dum ſcribit: Sputũ oportet in omnibus doloribus, qui pulmonẽ, & coſtas infeſtant, celeriter, ac
facile expui, flauitiemq́; ualde ſputo cõmiſtã apparere. Coctionis igiẽ ſigna ſemper bona ſunt,
2. Epid. ſect. 2. iudicationis uero ſigna nõ ſemper. Sic ergo, inquit, Signa iudicatoria, nõ iudicãtia, aliqua mor F
tem, aliqua difficilem iudicationem portendunt. Saneq́;, & cum ait, quæ ad melius iudicant, nõ
confeſtim appareant: per hęc uerba eandem indicat ſententiam. Nam coctionis ſigna, quocũq;
tempore apparent, bona ſunt. ſemper enim eorum uniuerſum genus optimum exiſtit. Nõ ergo
repugnat illud, quod nunc dictum eſt, in morbo laterali ſputum ſi ſtatim appareat, illi alteri, ꝙ
dicitur, ſigna iudicantia ad melius, non ſtatim appareant. Nam ſigna iudicatoria nõ nunq̃ mala
fiũt: ſignum uero coctionis nullum unquam prauum fuit, ſed oĩa optima ſemper: & tãto citius
ægrum ſanitatem recuperaturũ oſtendunt, quãto citius apparuerint. Hæc dixiſſe ſufficiat ꝓ mo
dum cõpendij, quantum ad præſentem attinet locum. Totam uero de iſtis antiqui magiſtri ſen-
tentiam in libro de Criſibus expoſuimus. Vt autẽ ſermo, quem nuper diuidẽdo propoſui, perfe
ctus habeatur: quomodo à dictis differant, & quæ paſſionis ſignificatiua, & quæ aſſidentia dicũ
tur ſigna, hinc uolo trãſigere, unã in mediũ adducens ꝓ exẽplo paſſionẽ, hanc ipſam uidelicet,
quam Hippocrates nominauit. In morbo igitur laterali, acuta quidẽ febris unà cũ ſpirandi dif-
ficultate, & tuſſi, & dolore lateris pungenti, ſigna paſſionis ſignificatiua nominantur. Quòd aũt
dolor aut ad hypochondriũ, aut ad clauim perueniat, aſſidentia dicunẽ: ſicuti, ꝙ facilius in latus
patiens, quam in alterum, decũbat æger, ad idem genus aſſidentium attinet. Scripſit autẽ & Pra G
xagoras Nicandri filius duo uolumina de aſſidentibus ſignis: de ijs autẽ, quæ ſuperueniũt, unũ
alium, ac ſi de mox apparentibus inſcriberetur. Hęc igitur mox apparentia inquit Hippocrates
& bonam morbi iudicationem, & malam: morbumq́; uel longũ, uel breuem futurum oſtẽdere.
Meminit autem non ſolum ſputorum, ſed & urinarum, & excrementorũ alui, & ſudorũ: ea ſcili
cet, quæ ſunt in libro prognoſtico ſcripta, nobis exemplo ſubiiciens: quæ ad hunc locum trãſ-
ferre ſuperuacuum foret. nam de his in libris de Criſibus diximus, & in cõmentariis in Progno
ſtica, in quibus adhuc magis antiqui magiſtri ſententiam explanauimus.

In lib. de Renũ affect. dignoſ. & medi. qui Gale. aſcribit. 7.395.d 13 *Senes facillime ieiunium ferunt: ſecundo loco, qui ætatem conſiſtentem habent, minus adoleſcen-
tes, omnium minime pueri, præſertim qui inter ipſos ſunt uiuidiores.*

Differentia etiam ętatum confert aliquid ad conſtituendã uictus rationem: ſenes ſiquidẽ fa-
cile ferunt inediam, pueri uero difficulter. Eſt autem facilitas & in non appetendo, & nihil inde
mali ſuſtinendo. Difficultas autẽ in contrarijs oritur: etenim pueri magis appetũt, & plus offen
duntur in longis inedijs: mediæ uero ætates inter ſenes, & pueros, quanto alteri ipſorũ ꝓximio
res exiſtunt, tanto aũt minus, aut magis moleſtantur, atq; offenduntẽ ex longis inediis. Huius au H
Aphor. qui hunc ſequitur. tem aphoriſmi cauſam ipſe in ſequenti docet, qui ita incipit. Qui creſcunt plurimum caloris in
nati habent. Ita ut, ſiquis uelit ipſum priori adiungere, & cum, enim, coniunctione ꝓferre, tunc
ſermo unus fieret, & manifeſtus, in hunc modum ſe habens, Senes facillime ieiunium ferũt: ſe-
cundo loco qui ætatem conſiſtentem habent: minus adoleſcentes: minime uero omniũ pueri.
Qui enim creſcunt, plurimum caloris innati habent. Appellat autem ætatem habentes cõſiſten
tem, eos, qui mediam ætatem habent inter iuuenes, ac ſenes, ita ut ab ætate quidem uigẽte rece
dant, nondum tamen ſenſum habeant ſenectæ manifeſtum. Sic autem & Thucidides quoſdam
in ætate dixit eſſe conſiſtente. Verum inter hanc ætatem, & adoleſcentium, altera quædam eſt,
quæ, ſicuti ætatum, ita facilitatis, & difficultatis medium ordinem obtinet: ita ut neque tã faci-
le inediã ferre poſſit, ſicuti qui in ætate ſunt conſiſtente, atque ſenili: neq; difficulter, ſicuti ado-
leſcentes, & pueri. Eius tamen non meminit Hippocrates, cũ poſſit eã unuſquiſque ex illis, quas
dixit, intelligere. Cũ uero inquit. Præſertim qui ſunt inter ipſos uiuidiores, naturarũ differẽtias
manifeſtat: ex pueris enim qui calorem innatum ualidiorẽ admodũ habent, ij prõptiores ſunt
ad cibos aſſumendos, & ipſos magis poſſunt concoquere: &, ſi non aſſumpſerint, plus offendũ-
tur. Talis quidem eſt ſermo Hippocratis: indiget tamen adhuc parua quadã additione ad per-
fectionem

A ſectionem : de ijs.n.qui ſunt in principio ſenilis ætatis, recte dictum eſt,Senes facillime ieiuniũ ferunt:de ijs uero,qui ad extremã peruenerunt,nõ recte:quia hi nõ poſſunt tolerare lõgas inedias. Vel igitur addere oportet aphoriſmo exiguum quiddam, & hoc modo ipſum pronũtiare, Senes facillime ieiunium ferunt,præter eos,qui ad extremam ſenectam peruenerunt:ſecũdo loco,qui ætatem conſiſtentem habent. Vel uerbum,ieiunium, in ciborum paucitatẽ eſt cõmutandum,atq; ita dicendum,Senes ciborum paucitatẽ facillime tolerant:ſecũdo loco,qui ætatẽ cõſiſtentẽ hñt.Nã,& qui ad extremã ſenectam attingunt,inuenientur, etſi non poſſint longã inediam tolerare,paucis tamen cibis indigere.Tale enim quiddam patiuntur,quale lucernis,q̃ extinguntur,accidit,quæ & cõtinuã exigunt olei ſuffectionẽ,& multã, ac ſubitã ſimul nequeunt ſuſtinere.q̃ñquidem & his exhibere oportet uniuerſam multitudinẽ paucam:& hanc ipſam cibi paucitatem in multas partiri portiones:neq; una illis longa inedia eſt iniungenda.

14 *Qui creſcunt,plurimum habent calidi innati:plurimo igitur egent alimento : alioqui corpus abſumitur.Senibus uero parũ calidi innati ineſt:paucis propterea fomitibus egent, quia à multis extinguũtur.Hanc etiam ob cauſam febres ſenibus non ſimiliter acutæ fiunt: frigidum enim eorum corpus.*

1.de Tẽperamẽtis.1.13 h de Vtilitate reſpirationis.1.215.l 2 de Naturali. facul.1 298 a in 6 Epid cõ. 3.t.15.3.173.a Ex cõ.4 t 14 3.183.d.& t. 17 .184 b & t.25.186.b 3. de Cauſis pulſ. 4. 97 c 5. de ſimplic. medic.facult. 135 h de Natura humana. com a tex.7.clxxx a in lib. de Renũ affect. dig. & medic. qui Galeno aſcribitur. 7.195. d. 2. Aph.5. Aduerſus Lycũ, Exe.ord.64.h & 65.d de Optima ſecta ad Traſy. Iſagog.29.a

B Dictum eſt à nobis plenius etiam in cõmentarijs De tẽperaturis,quomodo uiſum eſt nõ nullis medicis,eos,qui in iuuentæ uigore conſiſtunt:nõ nullis uero,pueros eſſe calidiores. Habent enim hi quidem calorẽ acriorem,hi uero abundantiorem. Nunc uero etiam neceſſariũ eſt dicere,quãtum ad præſentem locum conducit,ſermones longos,quoad fieri põt,in pauca coniiciẽtes.Hoc ipſum igitur uerbum,calidum,aliq̃ñ trãsferimus ad qualitatem , cuius propriũ nomen eſt caliditas:aliq̃ñ denominatiue torũ corpus dicim⁹ calidũ,à caliditate:eſtq; hic modus loquẽdi plurimus in omni uita,& fuit apud antiquos,ueluti Theophraſtus oſtẽdit in eo libro,q̃ de calido & frigido inſcribitur.Nã,cum corporum ſubſtantia cõtrarias has qualitates,caliditatẽ, frigiditatem,humiditatem,ſiccitatem uiciſſim recipiat: ſecundum ſubſtantiam quidem recipiẽtẽ, cum calidum nominamus, corpus dicimus:multũq; uel paucũ dicimus eſſe calidum,ad quantitatem ſubſtantiæ referentes.Et hoc dupliciter facimus:uno quidẽ modo in ſubſtãtijs impermiſtis,alio autem in miſtis.In impermiſtis quidem, ueluti ſi duo haberent aquam æqualiter calidã in duobus inæqualibus labris contentam:alterũ diceremus plus habere calidi,q̃ maius labrum poſſideret:alterũ minus.In miſtis uero,ueluti ſi eſſent æqualia labra,ſed inæquali menſura ex uino & aqua temperata:alterum ipſorum plus uini cõtinere,alterũ plus aquæ diceremus.Cuimo C do etiam ille eſſet perſimilis,ſi duo labra inæqualia ſupponeremus æqua proportione tẽperata. Nonnunquam uero non ad ſubſtantiæ multitudinem ſermonem referentes,ſed ad qualitatẽ ſolã,huic quidẽ alicui dicimus plus calidi ineſſe, huic uero minus : ſicuti ſi ex duobus labris parẽ prorſus magnitudinem habentibus,alterum,q̃d calidius eſſet plus habere calidi diceremus:alterum,quod frigidius,minus:non tamẽ proprie uerbo,plus,uteremur in hoc loco. melius enim eſt magis,& minus,uehementius,ac debilius,omniaq; eiuſcemodi uocabula qualitatibus accõmodata:paucum uero,& multum in ſola ſubſtantiæ quantitate ſeruare. Verum non in hoc tantum huiuſmodi fiunt nominum abuſiones, ſed in quãpluribus alijs, quæ per uitã ſermone uſurpamus,idq; non minime fit in arte medicinali.Omnes ſiquidẽ morbos,magnos,aut paruos nominant,quãuis ſubſtantiæ non ſint:febrem magnam,febrem paruam: apoplexiam magnã, apoplexiam paruam:ſic,& pleuritidem,& phrenitidem, & peripneumoniam, & omnes itidẽ alios morbos. Aduertere igitur oportet æquiuocationes,& conſiderare,quid ſibi uelit ſemper unaq̃que dictio dicẽtis.Si enim in altero ſignificato nomẽ protulerit, nos uero in alio accipiẽtes,ſermonem redarguimus: non illum,qui protulit(ſi uerũ fateri uelimus) ſed noſtrã potius exiſtimationem redarguimus:quod nõ nulli proculdubio faciunt hoc in loco, qui Hippocrati ſtudẽt cõ D tradicere.Nã ad qualitatẽ nomẽ calidi traſferẽtes,conanẽ oſtẽdere,hãc eſſe uehementiorẽ iis, qui in ætatis uigore cõſiſtunt.Verum Hippocrates non ad qualitatẽ , ſed ad ſubſtãtiã in p̃ſenti ſermone refert id nomẽ.Nam ſubſtã innati caloris aerea eſt,& aquea, ſicuti ex ſemine licet cõiectari,quod paucam omnino terrenã ſubſtãtiam participat,plurimũ aũt aeris calidi humidiq; in ſeipſo cõtinet,quemadmodum in cõmentarijs noſtris de ſemine oſtendimus. Iã uerò,& alterũ noſtræ generationis principiũ ſanguis menſtruus,humidũ natura eſt . Cũ igitur magis terreſtre efficiẽ animalis corpus (tale autẽ quotidie efficiẽ,dũ auget) tũc licet ualde uehemẽter calidum exiſtat,& igneum:ſubſtantiã tñ innati caloris pauciſſimã habet:alioqui febricitãtes diceremus plurimũ habere calorem innatum,qui nedum plus,ſed nec priori æqualem hñt.Bene enim temperata eſt caloris innati ſubſtãtia:ignea aũt aducẽtitii.Sed & efflux⁹, q̃ è toto corpore fiũt, caloris quidẽ aducẽtitij ſunt fumei,fuliginoſi,aridi,& acres:contra uero,uaporoſi, ſuaues & bñ tẽperati,caloris natiui . Hæcq; ipſe potes tactu diſcernere. Nã ſanorũ calor uaporoſus eſt,atq; ſuauis,& tactu cõueniens,nihil triſte,nihil aſperũ,nihil mordax pre ſe ferẽs:eorum uerò qui febricitãnt,& præcipue hecticis febribus,aut ijs,quæ ex putredine humorũ ortũ hñt,acris eſt,& inſuauis,ac mordax,et noſtrũ corrodẽs tactũ.Salubris uero eius qualitas in pueris exquiſita habetur:ſicuti plures eorum,qui in ætatis uigore conſiſtunt, inuenire contingit calorẽ habentes

mordacem,

mordacem & non amplius humidum,& uaporoſum,neq; aeteum. Neque mirũ hoc uideri de- E
bet.Oportet enim defluxum ſimilem eſſe ſubiectæ ſubſtantiæ:ut quãdo humida,atq; aerea ſub
ſtantia exiſtit,tunc quod ab ea defluit,uaporoſum eſt,atq; ſuaue: cũ uero terreſtris, atq; arida:
tũc & quod effluit,fumeum,fuliginoſumq; eſt,& acre,quod & in exterioribus euenit. Nã,quæ
ex aqua dulci,& calida euaporãt,optima ſunt & uaporpſa:q̃ uero ex aliquo corpore ſolido exu
ſto,fumea ſunt,& acria. Cum igitur duæ ſubſtantiæ ſint, & hæc quidem ſuauem habeat calidi-
tatem,hæc uero triſtem:alteram quidem plurimam habent pueri,alterã uero ij,qui in ætatis ui
gore conſiſtũt,ut ad totius uidelicet corporis proportionem. Vt autẽ hæc phyſice magis adhuc
pertractem,rem totam ad elementa traducã.Cum quatuor ſint elementa, ex quibus omnia cor
pora ſunt temperata:puerile quidem corpus,multũ in ſeipſo cõtinet aereæ,atq; aquoſæ ſubſtã-
tię,minimum terreſtris:cõtra uero,eorum,qui in ætatis uigore cõſiſtunt,à terreſtri ſiccitate uin
citur,deficit autẽ aquoſa,atq; aerea ſubſtantia:adeo ut,ſi quartum in utriſq; elementũ, ignẽ ſci
licet,pari portione poſuerimus,atq; æqualiter calida corpora eſſe uoluerimus: nõ tñ ſimilẽ ſub
ſtantiam calidam in ipſis eſſe dixerimus:cum puerorum quidem ſubſtãtia humida ſit,eorũ ue-
ro,qui in ætatis uigore conſiſtunt,ſicca.Humida.n.ſecundum innatum calorẽ maxime,quia ex
humido noſtra eſt generatio:ſicca uero ſecundum aduentitium.Sic quidẽ infantes recẽter nati F
ſubſtantiam calidam,& aquoſam plurimam participantes, plurimum dicerentur habere calorẽ
innatum.Qui uero ætate uigent,& iam declinant:quantũ iſtæ deficiũt, terreſtris uero ſuperabũ
dat,tantum habere minorem ſubſtantiã natiui caloris putarenẽ.Quòd uero ex aquoſa,& aerea
ſubſtãtia plus defluere ſit neceſſarium,q̃ ex terreſtri,etiam ſi ambæ ſint æqualiter calidæ ſecũdũ
qualitatem:neminem arbitror dubitare. Hoc tibi etiã in exterioribus liquido licet intueri. Nã
ex corporibus,quæ ad ſimilem perueniunt caliditatem,nõ æqua portio uidetur defluere,ſed ex
ſiccis quidem minimum,ex humidis uero plurimum.Statim igitur aqua, & oleo mediocriter ca
lefactis,plurimum defluir,atq; diſſoluitur:ferro uerò,& ære,atque lapidibus,minimũ: adeo ut,
ſi tibi libuerit exponere ad ſolem calidiſſimã aquam(ſi ita cõtigerit)& ferrum æquo põdere,de
inde tranſacto die ambo perpendere:aquam quidem inuenies multo ſeipſa minorẽ effectã, fer-
rum uero æquale.Sic,& ſi uelis oleum ęri,& ferro,& lapidi comparare: illud quidem abſumptũ
inuenies, hæc uero æqualem ſubſtantiæ molem retinentia. Hinc uero ad ceram, picem, bitu-
men,& reſinam tranſcendens,& quæcunq; alia plurimam ſubſtantiam humidam obtinẽt, uide
bis,& hæc ſub ſole calente multo magis abſumi,atq; defluere,q̃ lapidem,æs,& ferrũ, & alia ad
hunc modum ſicca.Quare,ſi neceſſarium eſt alimentum,ut,quod effluxit ex corpore, ſuppleaẽ: G
ex humidioribus uero,& plus aeris participantibus, plus effluit: fit, ut hm̃oi corpora plurimo
egeant alimento.Puerorũ uero corpus tale exiſtit,plus humidæ,& aereę ſubſtantiæ obtinẽs,nõ
ſicuti iuuenum,& declinantium,ac ſenum,ſiccæ atq; terreſtris.Hippocrates igitur,cũ hoc in li-
bro propoſuiſſet cõpendioſam,atq; aphoriſticam doctrinam facere: nõ ita ſermonẽ ampliauit,
quemadmodum ego nunc,ſed loco iſtorum uerborum.Qui creſcunt, etſi æqualẽ habent ſubſtã
tiam calidam,atque igneam cum ijs,qui in ætatis uigore conſiſtunt,aquoſæ tñ,atque aereę ſub
ſtantiæ plus habent.Qui creſcunt,dixit plurimum habẽt innatum calorẽ:Simul memoriæ ſubij
ciens ipſorum ſubſtantiam,ſimul propoſitum ſuum demonſtãs.Quia.n.humidam,& calidã ha-
bent ſubſtantiã,qui creſcunt,idcirco plurimum ab ipſis defluere neceſſariũ eſt,& plurimo egẽt
alimẽto:alioqui corpus,inquit,abſumitur:& recte.Vbi enim id,quod defluit,plurimum eſt, qđ
uero influit,paucum:hic neceſſe eſt ſubiectam corrumpi ſubſtãtiam. Senibus uero paucũ ineſt
calidum:his ſanè iuxta utrunque appellationis ſignificatum paucũ ineſt calidũ,ſiue quis ad qua
litatem ſermonem referat,ſiue ad ſubſtantiã.Nã & qualitas debilis, & ſubſtantia minima eſt: ſi
quidem eorũ meminimus,quæ ſupra diximus.Ob hæc igitur, inquit, paucis fomitibus indigẽt.
Nam fomites,græce hypocaumata,alimenta nominauit,ſuũ ſequens dogma,& omniũ fere no- H
biliſſimorũ philoſophorum,qui eorum,quæ animalia cõſtituũt,elementorũ, ignem maxime ui
tę eſſe cauſam exiſtimarunt.nam,ut lucernarum flãmæ, q̃uis oleum pro alimento habeant, tñ,
ſiquis id totum ſimul ſuperinfundat,extinguunẽ potius,q̃ nutriantur, eodẽ modo & in ſenibus
calidum,ſui fomentum quidẽ habet alimenta:ſed ſi repente eorũ multitudine, & cumulo ſuffo
cetur,periculum eſt,ne extinguatur: nõ aliter, ac ſi paruæ ſcintillę ignis lignorum multitudinẽ
ſuperacerues.Quod autem ſubinfertur. Et propterea febres ſenibus non ſimiliter acutę ſunt, ſi
† [illegible] gnum re uera eſt & hoc,ꝙ corpora ſenum frigida ſunt,& ꝙ ob innati† caloris maxime cõuerſio
nem ad igneam naturam accenditur febris.Verum tantã euenire ſenibus conuerſionẽ,ut æqua
ſit ei,quæ iunioribus accidit,uix fieri poteſt. Multum.n. calidum prompte in immenſum attolli
tur,paucum uero nõ facile,ſed maximã exigit cauſam,quæ cogat ad hoc. Ob hãc igiẽ cauſam,
neq; ſenes magna ex parte febricitant acuta febre, ſicuti iuniores:&,ſi qñ, quamuis raro, talis
his accidat febris,qualis iuuenibꝰ,oĩno hæc ad interitũ ęgrotãtis terminaẽ.Indicio.n. eſt immẽ
ſam quandã eſſe magnitudinẽ cauſæ febrẽ facientis.Hæc ſufficere pñt ijs,qui ſecundum naturã
ſe habẽt ad intellectionẽ,& fidẽ eorũ,q̃ ſcripſit Hippocrates.Ad eos uero, qui ꝑ calumniã Hip
pocratẽ reprehenderũt,è quorum numero unus fuit Lycus, nos unum integrũ uolumẽ ſcripſi-
mus

A mus aduerſus ea,quæ contra aphoriſmum perperam obijciuntur.Huic aũt titulũ fecimus, Aduerſus Lycũ,ꝙ nihil erratum ſit in aphoriſmo,cui principium eſt,Qui creſcunt plurimũ habent innatum calorem.Datus autem eſt mihi Lyci liber poſt ſcriptos à me hoſce commẽtarios, vnde ego poſtmodum his hæc verba ſubiunxi,quæ nõ ſunt in ijs,quę prius ediderã.Seorſum autem in alio volumine defendi Hippocratem in ijs,in quibus fuerat à Lyco reprehenſus.

25 *Ventres hyeme,& vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi : quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus copioſior eſt,vnde & pluribus egent alimentis: indicio ſunt ætates, & athletæ.*

Natura hum. 1.t.36.14.e
de Hippo. & Plat.decret.12.77 f
de Naturali. facul.12.193.a
in com. lib.de Diæt.t.2.20.40.b
in 6.Epi.c6.4.t.14.32.131.d
& t.25.136.e.
& com.5.t.17.93.d
de cauſis pulſuum.42.97.e
lib. de Renũ. affect. digno. & med. qui Gal. aſcribitur.72.195.b
2.Aph.18.9 e
in Finitionib. med. Gal.aſcri
Iſagog.44.f
1 f.3.d.5.c.
fol.68.h

Non parum ẽt tempora anni cõducunt ad victus rationem inueniendam.Nam hyberno tẽpore plus appetunt hoĩes,& cibum facilius concoquunt:contra in æſtate:cuius rei cauſam ipſe Hippocrates reddidit,inquiens,ventres hyeme,& vere natura calidiſſimos eſſe. Quid aũt ſit, quod natura dr̃,& ꝙ non fruſtra id verbum adiecerit in hoc aphoriſmo,ipſe paulo poſt explanauit,inquiens,Etenim tunc calor innatus,multus:plurimo igitur indiget alimẽto.Vẽtres,itaq; hyeme,& vere calidiſſimi ſunt,non ſimpliciter, ſed calido naturali:cuius ſubſtantiã antea oſtẽ B di.Cauſam verò,ob quam hic idem calor hyeme augeatur, ẽt Ariſtoteles explicuit. Refugit.n. propter circunſtantẽ extrinſecus frigiditatẽ,ſicuti rurſus æſtate ad ſibi affinẽ protenditur. Atq; ita contingit diſſolui quidẽ ac diſſipari eius ſubſtantiam tpe ęſtiuo:contineri autẽ, ac cohiberi, & in profundũ ſecedere hyemali.Ob hoc igitur & coctiones,& ſanguificationes;& nutritiones hiſce tẽporibus ſunt meliores.Addidit aũt,& aliud ipſis contingens, nempe ꝙ ſomni longiſſimi fiunt,ob noctiũ videlicet longitudinẽ:quod neq; ipſum parũ confert ad naturales operationes. Quod verò in fine adijcitur Indicio ſunt ætates,& athletæ pro argumento ponitur, ꝙ plurimũ alimentũ,ſit neceſſariũ,vbi calidũ ſuperabundat.Pueri ſiquidẽ,quia calidum plurimum hñt,idcirco,& pluribus indigent,& plura concoquunt.Athletæ etiam,quia exercitijs augent calorem natiuũ ob id multis frui poſſunt alimentis.Quæ igitur in aphoriſmo dicuntur, ſufficienter expoſuimus.Si quis verò ipſorum veritatem diligentius examinet,non ad oĩa animalia ſermonẽ extendat,ſed ea excipiat,quæ in latebris degunt.Hæc.n.cum ſe recondunt,non egent pluri alimẽto:qñquidẽ,& ſine cibo pñt perdurare, Et,ſi ſuppoſuerimus ea tanto vti cibo, quanto, antequã reconderentur,male ipſum concoquerent. Quale.n.hoĩbus contingit aqua frigida lotis, tale ẽt aĩalibus accidit hyeme.Contingit aũt hominibus,qui aqua frigida perluuntur,ſi debile corpus C habuerint,refrigerari,atq; offendi:ſi verò robuſtũ,primum quidem innatũ calorem ad interiora refugere,ibiq; ſeipſum colligere:poſtea verò ad exteriora remeantẽ,multo,ꝗ prius erat,fieri fortiorem.Sic,& aĩalium quęcunq; ſunt natura frigidiora,ijs calor innatus à frigore hyberno ſuperatur,adeo vt ferè extinguatur. quare plurima ipſorum,ſimilia mortuis conſpiciuntur, cum ſine ſenſu,ac motu in latebris iacẽt:qdã verò prorſus in hoc ipſo affectu moriunt̃.Quæ aũt plurimo ſanguine abundant,atq; calore,tale quiddã hyeme patiunt̃, quale accidit corporibus fortibus aqua frigida lotis.Nã calor eorũ ad interiora ſe colligit,nõ(per Iouẽ)carnibus ad hæc,prima ſede derelicta,fugientibus,ſed ſpiritu vnà cũ ſanguine.Tria aũt erãt corpora,ꝗ archigonõ, hoc eſt primogeniam noſtrã ſubſtantiam cõpleuerunt,ſpiritus,ſanguis,& ſeminalis humiditas, ex qua in primo ortu,veluti in libris de ſemine diximus, fiũt partes aĩalis ſolidiores : mox verò augmentũ & nutritio in iſtis perficit̃. Quòd igitur melius hyeme cibũ concoquimus,ſanguine ac ſpiritu ad profundũ corporis retrocedentibus,vnicuiq; eſt manifeſtũ. Non modo igitur hoc ipſum dicit Hippocrates,ſed ꝙ plura accipere confert. In hiſce.n. tpibus,inquit,hoc eſt hyeme & vere,plures cibi dãdi ſunt.Atqui,ſi parũ defluit,ac difflat hyberno tpe ad exteriora, multum alimentũ nõ eſt corporibus neceſſariũ:ſiquidẽ nutritio eſt eius,quod euacuatur,repletio. Opor D tet igitur alimenti quantitatẽ eſſe eius,quod difflat,quãtitati proportionalẽ. Verum igitur eſſe, ꝙ quidã hyeme non modo melius concoquunt cibum, ſed ẽt ꝙ pauca aſſumentes refrigerãtur, atq; ideo offenduntur : ſi verò plura aſſumpſerint, in nullos plethoricos incidunt morbos, ipſe euentus oſtendit manifeſte.Cauſæ verò inquiſitio in cõmune proponat̃.Neq;.n.Hippocratẽ ſolum,ſed oẽs alios,hmõi obiectio fatigat. Nemo itaq; eſt,qui non conſentiat difflari corpora animalium ea,quæ fit per ſenſui occulta foramina,difflatione. Idcirco enim ad hoc deueniunt, vt egeant alimento,qm̃ euacuantur:ita vt,ſi nihil à corporibus noſtris efflueret, ſed ſemper æqua moles ſubſtantiæ ſeruaretur,nulla foret alimẽti neceſſitas, Tu verò animaduerte,nunquid hac in parte alijs quidem oĩbus ratio ſit inexplicabilis, ſoli verò Hippocrati, atq; eius ſectatoribus explicabilis.Neq; enim aliud quicquã,animal ab initio efformauit, ſicut neque rurſus adauxit, aut vſq; ad mortem enutriuit,præterquã iſte calor innatus,de quo nunc habetur ſermo.Hic igitur,cũ ſit omnium operũ naturaliũ cauſa, quia copioſior eſt hyberno tẽpore,idcirco cibi appetentiã intendit,coctiones auget,& plus ſanguinis accumulat, & craſſius corpus efficit, & vt ſuperfluitates excernantur,prouidentiã habet.At calor circunfuſus non modo ſuperfluitates,ſed æqualiter omnia euacuat, materiã inutilem, & ea ẽt,quæ in corpore ſm naturam continentur, vnà diſſoluens per eam,quę à medicis occulta difflatio nominatur,quam calor innatus operat̃.

Neq;

Neq; enim aliud quicq̃ eſt natura animalium, præter hoc calidum, ſecundum Hippocratis opi- E
nionem. Oſtenſum autem à nobis eſt in commentarijs de viribus naturalibus, naturam nõ ſo-
lum appetere, conficere, agglutinareq; ſingulis partibus proprium alimentũ, ſed & huius quoq;
ſuperfluitates difflare: ac, quanto fortius extiterit calidum innatum, tãto magis difflatio effugit
ſenſum. Et ob hanc cauſam Diocles inquit, ſudores eſſe præter naturam, qm oĩbus, quæ ad cor-
pus attinent, recte adminiſtrans, & alimento à natura ſubacto, nunq̃ ſenſibilis humor per cutẽ
excerneretur. Quæcunq;.n. in balneis, aut vehementibus exercitijs, vel propter æſtiuum calorẽ
exudant homines, ex cauſis violẽtis originem habent. Bene igitur omnia tempore hyberno in
corpore animalis adminiſtrantur, quando hyems mediocritatem ſeruauerit. ‖ Nam immodera
3a Apho. i. &c. vbi agit de anni temporib. & cõſtitutionib. tas intẽperaturas & ipſe Hippocrates in ſequentibus damnat. Quòd aũt omnia bene hyberno
tempore in corpore animalis adminiſtrentur, indicio nõ paruo ſunt naturæ opera fortiora. Nã
cibi in ventriculo bene cõcoquuntur, qm calor innatus plurimus eſt: & vnà ſuperfluitates ſom
nis longioribus expurgantur, quæ quidem exquiſite extenuata ſunt, per cutem: quæ verò in va
pores conuerſa ſunt, per expirationem: quæ verò ſufficientem habent craſſitudinẽ, per vrinas.
In his.n. plus eſt ſedimenti, q̃ per æſtatem, præter id q etiam tota vrinarũ multitudo hyeme ſuf-
ficienter augetur. Iam verò magis nutriuntur, & carnẽ augent corpora hyeme, & plus boni ſan F
guinis cumulant, niſi malo prorſus vtantur victu. Nã, ſi cõſideraueris, vt corpora noſtra paucũ
habentia ſanguinẽ autumni tẽpore, atq; extenuata, ſuſcipiens hyems bonis implet humoribus,
& craſſiora efficit, percipies, puto, nos gubernantis robur facultatis, quę eſt calor innatus. Verũ,
niſi hic abundans habeat, quo fruatur, alimentum, primus ipſe à circunſtante frigore ſuperabi-
tur, tam ab eo, qui extrinſecus ingruit, q̃ ab illo, qui per inſpirationẽ attrahitur: cum ipſo verò,
& coctio ciborum debilitatur, & boni ſanguinis generatio, & partium animalis enutritio, & ſu-
perfluitatum vacuatio. Si verò tantum abunde habuerit alimentum, quantum poteſt euincere,
& ipſe magis augebitur, & omnia, quæ antea diximus, circa corpus animalis perficiet. Cæterũ,
vt ex pluri alimento oblato, quod non ſolum bene in ventriculo conficiatur, ſed ẽt in venis, &
omni animalis parte, vnumquodq; multo ſeipſo carnoſius reddatur, & plus ſanguine abundet,
habent hoĩes ſatis ipſa experientia compertum, non in ſeipſis tantum, ſed ẽt in iumentis. Nam
ante æſtatis initium, circa vltimam veris partẽ, & ſibi & illis ſanguinem detrahunt, in memoriã
reuocantes, quibus capiãtur morbis, qñ repente calor æſtiuus ſuperuenerit. Hic.n. adeo ſangui-
nem extendit, atq; diffundit, ac quodam modo efferuere facit, vt, qui hactenus moderatus fue-
rat, non poſſit amplius in venis contineri, ſed vel dirumpat ipſas, vel exedat: &, qñ impetum fe- G
cerit ad aliquam corporis partem alijs debiliorem, in ipſa vel inflammationẽ, vel eryſipelas, vel
aliquod aliud tale morbi genus operetur. Nam multo plures, ac grauiores morbi, quibus pleni-
tudo dedit occaſionem, ex humorum fiunt fuſione. Hæc igitur oĩa cum alijs aſtipulantur, quæ-
cunq; in præſenti aphoriſmo Hippocrates docuit: tum hoc probant, non ſolum poſſe calorem
per id tẽpus multos coquere cibos, ſed ẽt multis indigere. Sẽper enim oportet alimenta eſſe in-
nati caloris multitudini proportionalia, niſi forte, vt dixi, natura ex aeris ambientis caliditate
imbecillis facta, cogat ſubtrahere. Quam ob rem, cum & de vere Hippocrates ſermonẽ indiſtin
ctius habuerit, ipſe diſtinguam: Ac primum quidem veris initium hyemi ſimile magis eſſe, q̃
æſtati: finem contra. Deinde q nõ nunquam talem ver habet frigiditatem, qualem tempus hy-
bernum: aliquando talem, qualem tempus æſtiuum, caliditatem. In primis igitur partibus eius,
ſiquando frigidum fuerit, hybernę ſimilem rationem victus adhibebimus: in poſterioribus au-
tem, ſiquando fuerit calidius, æſtiuæ ſimilem. Quòd ſi mediam ſeruauerit temperaturam, victũ
illi proportionalem inſtituemus. Atque hæc omnia de victus ratione, quam ſanis oportet adhi
bere, dicta ſunt: deinceps autem de illa, quæ ægrotis conuenit, ſermonem faciet.

16 ‖ *Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maxime verò pueris, & alijs, qui tali victu vti* H
conſueuerunt.

A † Codices quidam græci antiqui nõ habẽt hãc dictionem: plures tamen habent. Et Burgondio.

B † In quibuſdã cod. gręcis non ſunt hæc verba, nec in Burgõdione: vt ſit vniuerſalis propoſitio.

1. de Sanitate tuẽda. 10. 63. b
8. metho. med. 7a. 54. h
1 de arte Curatiua ad Glauc. 7a. 97. c. †

10. Aph. 16.

de Optima ſecta ad Thraſ. Iſagog. 10.

In pręcedẽtibus aphoriſmis de victus quãtitate doctrinã nobis tradidit: nũc verò de qualita
te trãſigit, multa, q̃ in arte cõducũt, breuiſſimo ſermone docẽs: ac primo qualis ſit adhibẽdus vi
ctus febricitãtibus: deinde q victuũ a † ſanorũ indicationes in ijs quidẽ, q̃ pter naturã ſunt, cõ-
trarias: in ijs aũt, quę ſunt ſm naturã, ſimiles facere oporteat. Febri enim, qm calida & ſicca paſ-
ſio eſt, (eſt enim conuerſio natiuæ caliditatis ad igneam) victum humidum conſulit. Humidiori
bus verò naturis, ſiue propter ætatẽ, ſiue propter conſuetudinem, nõ contrarium, ſed familiarẽ.
Oportet enim conſeruare naturã b † { eorum per humida, } non quemadmodum morbos, de-
moliri. Qui verò aquam inter cutem, cui febris adiungitur, in medium adducentes, ſermo-
nem Hippocratis ſtudent per cauillum reprehendere, quoniam hic morbus non humidum exi
git victum, ſed ſiccum, ignorãt ij artis curatiuę caput in primis neceſſarium, quod nos vberius
in illa tractatione tranſegimus: id aũt eſt, ſimplicem quenq; affectum propria egere curatione:
plures verò inuicem copulatos tantum habere communem curationis indicationem, quãtum
copulabuntur, nobis vel ei, quod magis vrget, obuiantibus, non tamen alterius cura omnino
posſhabita,

A poſt habita, vel omnibus pari ſtudio ſuccurrentibus. Quod autem de aqua inter cutẽ, & ſimul febre laborantibus meminere, non eſt abſimile morbo larerali, in quo ſanguis expuitur. Nã & in his contrarias exigunt affectus curationes, eductio ſanguinis, & paſſio lateralis: quæ vbi cuipiam ſimul cõtigere, ad id, quod magis vrget, obuiare oporter, non omnino poſthabita ctiã alterius curatione. Sic itaq;, ſiquis ſimul ſebricitet, & ea laboret diſpoſitione, quæ aqua inter cutẽ nominatur: ad ambos affectus reſpicientes, qui contrariam exigunt curationẽ, vtriq; eorũ probe reſiſtimus, quemadmodũ & alijs omnibus pari modo copulatis. Neq; igitur ipſi tale quicquã dixerimus, neq; alterum talia dicẽtem admiſerimus: uerũ, ſiquid per verba ſua Hippocrates in aphoriſmo non dixit, quod tñ idem habeat iudicium cum ijs, quæ ab ipſo dicuntur, hoc quoq; fuiſſe dictũ potentia, debemus exiſtimare: nam & ætatis meminit, & conſuetudinis: tu vero, & naturalis temperaturæ, & temporis anni, & regionis non abſq; ratione memineris, quæ & ipſe Hippocrates adijcit aliquando: nõnunquã vero vnius, aut duorũ mentione facta, reliqua, quæ ſunt eiuſdem naturæ, atq; ordinis, prætermittit. Fiunt autem, & ab his indicationes, quẽadmodum ſupra & ab ætate, & à morbo fieri diximus, ſeruantibus nobis, quæcunq; inculpata ſunt, per victum ſimilem temperaturæ: quæcũq; uero culpata ſunt, per contraria corrigentibus. Di-B ximus autem plenius de omnibus indicationibus in libris, quibus ars curatiua docetur.

17 *Et quibus ſemel, aut bis, & quibus plura, vel pauciora, & particulatim oporteat offerre, conſiderandum. Condonandum autem aliquid tempori, ʒ& regioni ʒ ætati, & conſuetudini.*

Quoniam de quantitate, & qualitate eorum, quæ offeruntur, ſermonem habuit: mox docere proponit modũ eorundem. Neque enim ſufficit hoc ſolũ cognoſcere, quòd huic plus, uel minus ſit offerẽdũ, vel ꝙ victu exiccante, uel humectante utendũ ſit: ſed, nũquid ſemel, an ſæpius qualibet die, vel nocte cibum offerre oporteat, maxime neceſſarium eſt conſiderare: & ad hæc ipſa ab anni tẽpore, ab ætate, à cõſuetudine ſumere indicationem: ſicuti in qualitate, & quantitate ſumebatur. Nam ad hęc primæ erant intentiones, & morbi ipſi, & vires ęgrotantis, & pręterea ætas, & anni tẽpus, & cõſuetudo, & quæcũq; his ſunt ꝓportionalia: & propterea ipſe Hippocrates illud adiũxit, Cõdonandũ eſt autẽ aliquid tẽpori ʒ regioni ʒ ætati, & conſuetudini, liquido oſtendens per uerbum, condonandũ, ꝙ neq; totum, neque maximum à talibus accipit.

Nam, ſi ſæpius, aut raro, ſiue omnino nutrire oporteat: ab ægritudine, & viribus primum, & maxime accipitur: poſt hoc autẽ & ab anni tempore, & ab ætate, & talibus. Si enim vires labo-C rantis debiles fuerint, & ea, quæ in corpore eſt diſpoſitio, ſit ex corruptione humorũ, vel defectu: parum alimẽti ſæpius talibus afferemus: parũ quidẽ, quia viriũ imbecillitas non põt totã ſimul multitudinem alimenti ſuſtinere: ſæpius autẽ, quoniã multis indiget diſpoſitio. Defectus ſiquidem exigit adiectionẽ, corruptio uero contemperamentum. Si uero cum uirium debilitate neque defectus aliquis affuerit, neq; corruptio, humores autẽ ſecundũ naturam moderate ſe habuerint, vel etiam ſuperabundauerint: his raro, & pauca afferemus: & multo magis iſtud agemus, ſi cum viriũ robote humores ſuperabundauerint. Si uero cũ humorũ defectu, uel corruptione uires ualidæ fuerint: tunc multos cibos, atque multoties ijs, qui ita laborauerint, dabimus: vtpote multos exigente diſpoſitione, & natura robuſta potẽte illos ſuperare. Si uero acceſſiones non permiſerint, neq; multas alimenti offerendi occaſiones præſtiterint: raro plura exhibebimus. At, ſi uires ualidæ ſuerint cũ plethorica diſpoſitione, raro pauca afferemus. Nã, etſi eum, qui cibum debet conficere, robuſtũ habeamus: quia tamen diſpoſitio multis non indiget, rationabile eſt, ut pauca afferamus. Sic quidem oportet & à morbo, & à uiribus ęgrotantis ad ea, quæ propoſuimus, ſumere indicationes. A tempore autem, ætate, & conſuetudine, & alijs, quæ his ſunt proportionalia, hoc modo: Aeſtiuo quidem tempore, quantũ ad tẽporis ra-D tionem attinet, ſæpius pauca danda ſunt: quoniam, & pluri ægent adiectione, ut qui diſſoluantur, & uires habeant imbecilles: hyberno uero tempore multa quidem propter robur uirium, ſed raro: quia non valde multa indigent adiectione laborãtes, ut quibus nõ multa fiat euacuatio. Nam ſanos quidem antea oſtendimus ſufficienter hyeme euacuari, quoniã plus habeãt in-
A.li.1.f.3.d.5. c.1.fol.68.f. nati caloris: Vere * aũt medio, atq; adhuc magis æſtati proximo, paucis, & ex longo interuallo nutriemus. Nam tẽpus id periclitatur, ne proxime accedat ad plethoricã diſpoſitionẽ, propter humorum, qui hyberni temporis frigore concreuere, fuſionem. Quemadmodum ergo in plethoricis diſpoſitionibus, ſi uires ualidæ ſuerint, paucum cibum, & ex longo temporis interuallo damus: ſic & in uere faciendum eſt, præſertim in ſebricitantibus, de quibus nunc ſermo habetur ab Hippocrate. Sanorum enim uictum antea docuit. Autumnus uero morbis, qui ex corruptione fiunt, aſſimilatur. Quapropter, qui eo ſebricitant tempore, continua boni indigent adiectione: &, ſi vires validæ fuerint, ſæpe, & multa dabimus: ſin imbecilles, pauca, & ſæpius afferemus. Simili modo quiſpiam & ab ætatibus, & à conſuetudine, & à regionibus ſumeret indicationes, ad dũas primas redigens intentiones. Singula enim, quę diximus, aut fortes, aut debiles uires efficiunt, & corpus reddunt, aut ſuperabundans bonis humoribus, aut ſufficientibus carens, aut uitio humorum deprauatum.

18 | *Aeſtate, & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime: ſecundum locum ver habet.* E

de Nat. hum cō.1.t.36 1. in Cōm.li. de Diæta.t.a.1. 40.b

Non bis, vt forte quiſpiam exiſtimauerit, de eiſdem diſſeruit Hippocrates, cū ſuperius illum Supra, Aph.15. ſcripſerit aphoriſmum, cuius principium eſt, | Ventres hyeme, & vere calidiſſimi ſunt natura: nūc autē rurſus, ꝙ Aeſtate, & autūno cibos difficillime ferūt, hyeme facillime, & ver ſecūdū habet locum: Verū, quoniam & ad quātitatem victus, & ad modum vſus ciborū tam in ſanis, quā in ægris, quandam accipit à temporibus indicationē: non abſq; ratione eorū in utriſque cōmeminit: illic quidē oſtendens cibos plures ſanis dari hyeme oportere, quoniā plus ineſt innati caloris, quē nutriri oportet: nūc autē ꝙ ſi ſemel etiam multum illis ciborū attuleris, haudquaquā nocebis. Facile.n. omnes ferunt ciborū multitudinē hyeme, difficulter vero æſtate. Quapropter hyeme quidē raro, & multos cibos afferri concedēdū eſt: æſtate uero, quia cibos ferūt difficulter (ſiquidem is, cui eos coquendi, ac conficiendi officiū natura tribuit, calor innatus ſcilicet, exiguus eſt) cauēdū oīno eſt, ne totū ſimul cibū exhibeam⁹: ſed ſtudere oportet, vt frequētius pauca afferamus. Nā corporis diſpoſitio ſimilis ijs, qui ex humorū defectu morbi cōſiſtūt, exiſtēs, exigit adiectionē. Hyems qdē, atq; ęſtas talē naturā habēt: reliqua vero duo tpa, autūnus qdē æſtatē ſubſequitur, ver autē hyemē. Et cauſa aperta eſt. Nā refrigerari, & cogi in vnū, F atq; dēſari corpora autūno: laxari vero, & rara fieri verno tēpore incipiūt. Ob hāc igiī rationē, nō idē bis de tēporib⁹ enūciauit: & ob illā etiā, qa in altero aphoriſmo de ſanis ſermo habebaī.

19 *Iis, qui per circuitus acceſsiones habent, nihil dare oportet, neque cogere, ſed ſubtrahere adiectioni ante iudicationes.*

Cum igitur tria ſint capita, quibus victus ratio comprehenditur, quātitas ciborū, qualitas, & vtendi modus: ad duo quidē priora capita ex acceſſionibus nullam habemus utilitatem, ad tertiū vero ex acceſſionibus aliquid ſumere poſſumus. Quare nō temere Hippocrates earū in tertio capite meminit. Nam tēpora cōmoda ciborū particulariū, ꝑcipue docēt acceſſiones, in morbis iſi, in quibus ordinatim obueniūt, hoc eſt per circuitus: atq; ideo ipſe quoq; Hippocrates inquit, Ijs, qui per circuitus acceſſiones habent, nihil dare oportet, ut qui nō ignoraret alios eſſe, quibus fierēt in morbis acceſſiones, nō tñ per circuitus, hoc eſt nō ordinatim. In hiſce igiī ratio exquiſita inueniēdi temporis, quo cibus offeratur, haberi nequit. In quibus uero acceſſionū ordo ſeruatur: principia earū oportet obſeruare, hoc eſt, ne eis iam factis, vel non multo poſt futuris, nutriamus. Quod autē dicit, ante iudicationes, vel ante acceſſiones quaſcūq; ſimpliciter, G vel ante morbi vigores, vel ante illas, q̄ proprie iudicationes nominanī, eſt intelligendū. Nā hic triplex intellectus, verus eſt. Primus aūt magis uideī ad propoſitū pertinere, ſi uidelicet ante acceſſiones intelligamus. Nā de morbi vigore, retro dictū eſt: &, ſi de hoc intelligaī, etiā de iudicatione intelligetur: qñ maxima ex parte morbo in ſuo vigore cōſiſtente fiunt iudicationes.

20 | *Quæ indicantur, & iudicata ſunt integre, neque mouere, neque nouare aliquid, ſiue medicamentis, ſiue aliter irritando, ſed ſinere.*

de Venæ ſect. aduerſ. Eraſiſt.6.6.e

Iam perfecto de uictus ratione ſermone, ad alterum caput tranſcēdit: in quo docet, qñ ſit totū ipſi naturæ permittendū, quod ad regimen pertinet ægrotantis, nihil aliud nobis agentibus, niſi uictum conuenientem inſtituentibus: qñ etiam nō ſit totū naturæ permittendū, ſed & aliquid nos oporteat operari. Vbi igitur (inquit) vel integra iudicatio facta eſt, vel adhuc fit, totum naturæ permittere, & nihil nos nouare oportet: vbi vero indeficiēter iudicatur id, qđ deficit, ſupplere nos cōuenit. Hoc autē & ipſe dicebat in libro de humoribus, per hęc uerba. | Quę perfecte iudicanī, nō mouere: neq; medicamētis, neq; aliter irritādo, nouare quicquā. Nā, quod in aphoriſmis ἀρτίως, i. integre dixit, hoc in illo libro cōmutās ἀπαρτὶ, i. perfecte noīauit. Eſt autē huius nominis ἀπαρτὶ, apud alios antiquos ſignificatū ꝓ cumulate, plene, atq; indeficiēter: H quæ omnia etiā hoc loco per ἀρτίως, i. integre, debemus accipere. Neq;.n. per id uerbū, dies pares oportet intelligere: eſſet enim in ꝓpatulo falſum, ſi quis in diebus paribus, vel iudicatus eſt, uel iudicaī, nihil in his nouādū eſſe. Neq; etiā hęc dictio ἀρτίως, hoc in loco ſignificat nuper: qđ maxime oſtendūt verba ſequētia. Neq;.n. ſimpliciter dixit ἀρτίως, hoc eſt nuper, iudicata, ſed q̄ iudicantur, & iudicata ſunt: quorū alteri quidē, iudicata, aduerbiū ἀρτίως, i. nuper, poſſet cōuenire: alteri uero, iudicantur, nullo modo. Sed & hoc ipſa rerū euidentia demōſtrat. Neq;.n. ſi qd paulo antea ſit iudicatum, hoc nouari non debet: ſed ſi perfecte, ſi indeficiēter, ſi plene, tūc uerum eſt, quod dicitur. Siquid uero deficiat: id, quod deficit, oportet adiungere. Nam, quæ poſt iudicationem relinquuntur, faciunt recidiuas. Quænam igitur eſt perfecta, & indeficiens iudicatio? nempe in qua cuncta bene procedūt, & cui nullus numerus deficit iudicatorius. Primū.n. melior eſt iudicatio, quæ fit per euacuationē * inferiorē, quā q̄ per abſceſſum: deinde per quam humor noxius, & redūdans, quā per quā alter euacuaī: tertio loco, quæ κατ' ἰθὺ, i. ſecundū proceſſum fit, quàm quæ ſecūdū proceſſum non fit: vocat autem ipſe ſecundū proceſſum id, quod recto tramite procedit: & quarto poſt has, quæ facile toleratur: quæ cum coctione fit, & in de-

in lib. de Hum. paulo ante dimidium libri.

* Hæc uox non eſt in græcis codicibus.

A cretorio die. Hæc omnia adeſſe conuenit perfectæ iudicationi: cui ſiquid deſit, vel plura, neq; exquiſita, neque integra fuerit iudicatio.

17. de Vſu par. 3. 222. g in 1. Epid. cō. 3. t. 24. 3. 124. e 16. Epid. cō. 2. t. 29. 3. 165. e de Venæ ſect. aduerſus Era ſ 6. 6 e de Vict. rat. in mor acu. cō. 2. t. 10. 7. 117. c

21 | *Quæ ducere oportet, quò maxime natura vergit per loca conferentia, eo ducere conuenit.* — In Lib. de Hum. in principio, & paulo ante dimidium.

Quæ nam ſunt illa, quæ ducere oporteat? nēpe quæ neq; iudicantur, neq; integre ſunt iudicata. hæc igitur per quā partem ſint euacuāda, docet, duplicē nobis dans intentionem, & ipſam partis naturam. & humoris inclinationē. Ad quem enim locum ex cōferentibus vergit, eo ducere conuenit. Sunt autē euacuationibus cōferentia loca, inteſtina, venter, veſica, vterus, cutis vniuerſa: ad hæc, palatū, & nares, qñ vel cerebrū expurgamus, vel p profluuiū ſanguinis fit* excretio: præcipueq; ſi κατ' ἴξιν, hoc eſt per directū ad locum patientē. Nam, quę contra fiunt profluuia ſanguinis, mala ſunt. Inclinationes vero humoris noxij ad loca nō cōferētia fiunt, quādo vel aliquē habuerint ſuapte natura principatū, & maius ex ipſis damnum eſt ſubſecuturū, quā morbi, qui iudicatur, dignitas expoſtulet: vel nullam habeant effluxionē. Exēpli gratia, vbi hepar humores infeſtant, quos oporteat euacuari, duæ ſunt ipſorum accommodæ inclinationes: prior per uentrem: cuius illa melior eſt, quæ per inferiora, quā quæ per uomitū: ſecunda per renes, atq; veſicā. Non tamē, quæ ad pulmonē, thoracem, & cor eſt inclinatio, bona eſt. Oportet itaq; medicū naturæ inclinationē animaduertere: &, ſiquidem idonea fuerit, ſubminiſtrare & adiuuare: ſin autem contrarie ſimul ac noxie fiat, prohibere, trāsferre, atq; diuertere oportet. — * ἔκκρισις, aliter κρίσις.

B

4. de Sanitate tuēda. 2. 84. h de Toti° morbi tpib. 3. 88 e 2. de Criſibus 4. 128. g. & 142. a 8. de Cōpoſ. medi. ſecūdū Loc. 5. 191. b de Vict. rat. in mor. acu. cō. 4 t. 22 7. 147. e. Et t. 38. 129. e 1. Aphor. 24. 10, b

22 | *Concocta medicari, atque mouere, non cruda, neque in principijs, modo non turgeant:* † *plurima vero non turgent.* — In eodem. † Al. leg. τὰ δὲ πολλὰ. multa autem.

Conſueuit Hippocrates dicere, medicari (græcè φαρμακεύειν) pro vti medicamēto purgante. Verbū autē, ὀργᾶν, hoc eſt turgere, translatū eſt ab animalibus † concubitū appetētibus; ad humores. Nā, ſicuti illa ſtare loco nō poſſunt, quadā titillatione impulſa, eoq; affectu cōcitata: ſic & humores plerunq; in motu vehementiore, atq; trāsfluxu à partibus ad partes, in morbi principio hoīem infeſtant, mouētes, titillantes, & quieſcere non permittentes, cū & ipſi pariter moueantur, & trāsfluāt, & titillatione ægrū moleſtēt. Tales igitur humores euacuare cōuenit: hoc eſt, qui ſunt in motu, & latione, & fluxu: Eos vero, qui iā ſunt in aliqua corporis parte firmati: neq; alio ullo auxilio mouere oportet, neq; medicari ante coctionē. Tūc enim naturā quoq; ipſam habemus euacuationi adminiculātē: cōſpicitur ſiquidē, & ipſa poſt coctiones, & humores diſcernere, & ſuperfluitates expellere: quo in tēpore fiūt & iudicationes. Sed, cum perfecte ipſa mouet, nullo medicamēto opus eſt: cū mediocrius, atq; imbecillius agit, id, qđ deficit, oportet ſupplere: ut ab utroq; noxij humoris fiat euacuatio, natura quidē expellente, medicamēto vero attrahente. Oſtenſum enim eſt à nobis in cōmentarijs de potentijs naturalibus, naturam vniuſcuiuſq; particulæ, quatuor vti potentijs, attractiua proprij alimenti, & eiuſdem retētiua: prætetea quoq; concoctiua, & quarta alienorū expulſiua. Singula uero medicamēta propriū ſibi attrahunt humorē. Bene autē ſermoni addidit, Plurima uero non turgent. diſcereq; oportet, hoc ab experientia, raro contingere, vt humores ab una parte ad aliam transfluant, ſed frequētius accidere, vt in vna aliqua parte quieſcant atque conſiſtanr: in qua etiam concoquuntur toto morbi tempore uſq; ad eius ſolutionem. Scire autem oportet, quòd in quibuſdam exemplaribus hic aphoriſmus ſcriptus non eſt: in libro autem de humoribus paſſim ſcriptus inuenitur. — † ὀργῶντα.

C

in 6 Prog. cō. 2. t. 58 4. 77. b de Venæ ſect. aduerſ. Eraſiſt. Rom 6. 13. c

23 | *Deiectiones non multitudine ſunt æſtimāda, ſed ſi talia deijciuntur, qualia cōueniunt, & ægri facile tolerant. Atq;, vbi vſque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, ſi æger poſſit tolerare.* — In eodem.

Siue à natura, ſiue à nobis euacuatio fiat, oportet omnino cōſtituere quandam ipſius mēſuram. Sicuti. n. qualitatem pro humoris moleſtantis ratione vacuari: ita videlicet quantitatē multitudini moleſtantis humoris reſpondere oportet. Sed qualitatis quidem indicia ſuperius diximus, vbi illum aphoriſmū expoſuimus, cuius principiū eſt, | In perturbationibus uētris. Quantitatis uero nullum tale habemus indiciū. Ob hanc igitur cauſam nobis dedit Hippocrates de eadem quantitate iudicandi uiam, ex facilitate tolerantiæ. Nam, ſi humor ſuperexcedens euacuetur, tunc ipſum ſe ipſo ægrotū fieri leuiorem, & melius tolerare eſt neceſſariū: quòd ſi aliqđ etiam ex ijs, quæ ſunt ſecūdū naturam, excernatur: diſſolui, ac debilitari ægri uires, & tolerantiæ difficultatē ſentiri. Quare non promptā eorū, quę euacuantur, quātitatis phantaſiam oportet attendere, ſed duas, quæ dictæ ſunt, notas, ſi qualia oportet euacuantur, & ſi facile tolerant. Qđ autē poſtea ab ipſo ſubiungitur, Atq; ubi uſq; ad animi defectionē expedit ducere: recte quidē ab ipſo dictū eſt, ſed adijcere oportet uſus notas: quas quia ipſe prætermiſit, nos ex quibus ipſa experientia, & ratione uidemur inueniſſe diſpoſitiones, in quibus expedit uſq; ad animi defectionem euacuare, dicemus. Et primum, uſq; ad qualem animi defectionem dictū ab ipſo fuerit, diſtinguere oportet. Neq; enim tales dicit animi defectus, qui & expaueſcentibus aliqñ ægris uenæ ſectionē, vel tale auxiliū aliquod, ſolent accidere: neque cum in ore uentriculi humores mordaces aliquando fuerint, vel prius in ipſo coaceruati, vel qui in ipſo remedij uſu ad — Sup. aph. 2. 5. b

D

ipſum confluxerint, qui cauſam dederint animæ defectionis. Solent enim & hoc tempore pati E animi defectionem: non tamen huiuſmodi animi defectio eſt ſufficiens menſura euacuationis, quæ nonnunquam, antequam conueniat, contingit: ſicuti febricitātes pleriq;, vel inter ſurgendum, vel reſidendum, animo defecerunt: ob quam cauſam accumbentibus ipſis ſecamus venā. Ea igitur, quæ fit animi defectio ratione euacuationis, nunc ab Hippocrate dicta eſt eſſe mēſura euacuationis, & in maximis inflammationibus, & in ardentiſſimis febribus, & uehementiſſimis doloribus. Oportet autem (ſicuti & ipſe inquit) viribus integris, atq; valentibus, tantā moliri euacuationē: & nos ſæpius huiuſcemodi euacuationes prodeſſe plurimum, experiētia didicimus. Nam & in ardentiſſimis febribus, ſi vſq; ad animi defectionē ſanguis mittatur, ſtatim rotius corporis habitus refrigeratur, & febris extinguitur: plurimis etiam aluus citatur, & ſudores emanant, ac quidam eorum ex his ſanitati prorſus ſunt reſtituti: alij valde adiuti uehementiā ægritudinis abſciderunt. In maximis etiam inflāmationibus, & vehementiſſimis doloribus nullum maius noui remedium, quàm uſque ad animi defectionem euacuare, adhibita diſtinctione, an mittere ſanguinem, an purgare oporteat † uſque ad animi defectionem, ‡ quemadmodum in libro de venæ ſectione monſtrauimus.

† Hæc uerba nō ſunt in tralatione ueteri, nec in Oribaſio, qui li. 7. collectionum medic. ad Iulianum Imperatorē c. 3. hūc locū poſuit: nec etiā in libris de phlebotomia hoc dixit Galenus, quòd ſ. purgādū aliquā ſit uſq; ad animi defectionē.

24 ‖ *In acutis paſſionibus raro, & in principijs medicinis purgantibus vti, & hoc cum præmeditatione faciendum.* F

de Toti⁹ morbi tēpib. 188. 3. de Tēbor 4. 127. e 1. Prædic. t. 37. 4. c. 4 d de Victu in mor. acu. co. 2. t. 11. 7. 18 b Et cō 4. t. 18. 7. t. 19. e 3. Aphor. 2. 8. 26. a

Paulo antea dictum erat, ‖ Cōcocta medicari, & mouere, nō cruda, neq; in principiis, ſi non turgeāt: plurima uero nō turgent. Nunc aūt, ꝙ circa principia acutarū ægritudinū tm̄ contingit aliquando purgare utiliter, nos docet Hippocrates. Nam in longis morbis ſemper oportet expectare coctionem, in acutis uero, cum turgent, ab initio poſſumus vti medicamentis purgātibus, & hoc ipſum cum multa cautione, & conſideratione facere. Vnde mihi uidetur Hippocrates recte adiecisse, Et hoc cū præmeditatione facere. Siue. n. per hoc verbū diligentē intelligat examinationem prius factam, ſiue ægrotū ante preparatum, ſiue recti iudicij expectationē, ſiue horum aliquid, ſiue omnia unius uocabuli ſignificatione cōprehendantur, quantū huiuſcemodi uereatur purgationes, manifeſtat. Neq;. n. paruum periculū eſt in morbo acuto male uti purgante medicamento, cum omnia id genus medicamenta poteſtate ſint calida, febris uero, quatenus febris eſt, & ſui ratione, non calefacientibus, atq; exiccātibus, ſed maxime cōtrarijs, hoc eſt humectantibus, & refrigerātibus egeat. Non igitur ob igneam febris caliditatem, purgationem adhibemus (hanc *enim ſcimus ſui ratione nocere) ſed propter humores illam efficientes. G Quare maiorē oportet ex noxiorum humorum euacuatione fieri utilitatē, quàm id, quod neceſſario conſequitur ex purgantibus medicamentis, detrimentū: eſt autē utilitas maior, ſi abſq; moleſtia omnis humor noxius, & infeſtās ſit euacuatus. Vt uero hoc fiat, primo oportet cōſiderare, nunquid æger idonee ſe habeat ad huiuſmodi purgationem. Nam, qui multa cruditate laborant, quiq; tenaces, aut craſſos cibos aſſumpſerunt, quibus itidem extenta, atq; inflata hypochōdria ſunt, aut ſupra modū calida, atq; ignea † exiſtūt, & hoc ipſo in loco aliqua eſt uiſcerū inflammatio: omnes ij inepti ſunt ad purgationes. Hæc itaq; abeſſe oportet, humores autē, quā maxime fieri poteſt, eſſe fluxui paratos, hoc eſt tenues, & nullum lentorē participantes, & aperta eſſe foramina, per quæ debet purgatio fieri, & nullā habere obſtructionē. Nā & nos iſta antea paramus, cum quempiam ſumus purgaturi. Et hoc eſt, quod ab ipſo Hippocrate dicitur in illo aphoriſmo, ‖ Corpora ubi quis purgare uelit, oportet fluida facere. Verum in acutis morbis, circa principia ſtatim, vel circa primum diem, vel non vltra ſecūdū, ſi ſumus uſuri purgantibus medicamentis, quando turgent, non datur facultas iſta præparādi, niſi quis forte arripiat occaſionem propinādi melicratū, in quo decoctum ſit aliquid hyſſopi, uel origani, uel tragorigani, vel thymi, uel pulegij, ſiue quid huiuſmodi, vim habēs humores extenuādi. Quare nō ſine rōne dixit raro circa principia morborum acutorum nobis uenire in uſum purgationes, quoniā nō ſæpius turgeāt moleſtantes humores in principijs: neq; ſi hoc adſit, ęgro ſatis ad purgationē parato, neq; dāte morbo nobis tēporis occaſionē, quo poſſimus ex imparato paratum facere. H

Supra, Aph. 22.

A. lib. 2. 4. 3. fol. 73. e

† Cod. antiqui habent, ut Leonicenus. quamuis impreſſi addant, τὰ οὖρα, vt ita poſtea ſit vertendū: Calidę atq; igneæ urinæ.

3. Aph. 9. Fa. a

6. Epid. com. 4. t. 22. 3. 183. b

25 ‖ *Si, qualia oportet purgari, purgentur: confert, & facile ferunt: ſi contra, difficulter.*

in 6. Epi. cō. 4. t. 22. 3. 183. c de Optima ſecta ad Thraſy. Iſago. 26 e. Et 4. Aph. 2. 27. e

Supra, Aph. 2. 3. b

Non eſt dubium hunc aphoriſmum in illo cōtineri, in quo dicebatur: ‖ In perturbationibus ventris, & uomitibus ſpontinis ſi, qualia oportet purgari, purgentur: confert, & facile tolerant: ſi uero non, contra. Verum, quia in hac libri parte de purgationibus à medico factis loquebatur, & omnes ferè neceſſarias diſtinctiones commemorauit, non piguit ipſum hunc quoque adiungere aphoriſmum, in quo nihil magis nouum edocetur, ſed ad memoriam reuocantur ea, quę prius in alia libri parte enunciauerat de ſpontinis euacuationibus, ut hoc etiam in loco totus ſermo de purgationibus eſſet abſolutus.

GALENI

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS
COMMENTARIVS SECVNDVS.

4.Aphor.67. 34. 1 *IN quo morbo ſomnus laborem facit, mortale: ſi uero ſomnus iuuat, non mortale.*

Quòd quidem labor (græcè πόνος) apud ipſum nunc læſionem ſignificet, clarum eſt ex eo, quod opponitur. Inquit enim: Si uero ſomnus iuuat, nõ mortale. Cum uero duplex ſit ea, quæ ex ſomno fit, læſio, altera communis, quando in principijs acceſſionum, quas ἐπισημασίας, hoc eſt annotationes uocant, ægroti dormierint: altera propria, in quibuſdam morbis, quando in aliquo alio tempore: de hac ipſum dicere eſt exiſtimandũ: illa enim neq; mortem, neq; aliquod aliud graue ſignificat, cum naturam tẽporis conſequatur. In principijs ſiquidem acceſſionũ calor {naturalis} totus, & humores in profundum corporis uergunt, (quemadmodum ipſe docuit) & magis in quibus horror, uel rigor, uel ſortis partiũ exte- B riorum refrigeratio cõtingit. Et propterea, ſi in principijs dormierint, caſus illis protenduntur, & uix febres ad conſiſtentiam perueniunt. Ac, ſiqua inflammatio ſit circa uiſcera, rationabile fit ipſam augeri: ſique humores aliqui ad uentrem confluant: nõ, ut in alijs ſomnis, cõcoquuntur, ſed multo plures fiunt, incocti permanẽtes. Ob hanc itaq; cauſam, ægrotis uigilias tũc pręcipimus, illam, quæ à uigilijs fit, ſpiritus, ſanguinis, & caloris, qui in eis eſt, ad exteriora lationẽ opponentes, tanquã maximum auxilium, aduerſus illam, quę fit in acceſſionum principijs, ſanguinis, ſpiritus, & caloris {naturalis} ad interiora lationem. Quare non ſine ratione dixerit quiſpiam huiuſcemodi læſiones hoc tẽpore accidere quidẽ ex natura acceſſionis, ſed uigilia prohiberi. Cum uero hac quoq; priuati fuerint ægrotantes, tunc dãnũ ſentire manifeſtius, non quia altera læſio accedat ex ſomno, ſed quia deeſt illa, quæ ex uigilia habetur utilitas. Hic itaque ſermo nullam oſtendit fieri in acceſſionum principijs ex ſomno læſionẽ, ſed hoc ipſum tantũmodo, carentiam utilitatis. Alter autẽ ſermo, qui concedit ex ſomnis fieri hoc tempore læſionem, aſſerit nunc Hippocratem docere de ijs, qui in alijs temporibus dormiũt, in quibus maxima ex parte manifeſta utilitas ex ſomno prouenit, præſertim ubi morbo declinante adhibeatur. Nam aliquando etiam conſiſtente morbo ſomnus manifeſtam affert utilitatem: quandoq; etiam in C extremis partibus augmenti, quæ ad conſiſtentiam copulantur: manifeſtiſſima tamen omniũ utilitas eſt, quæ in declinationibus fit. Saneq;, cum ſomni nocẽt, minus quidẽ exitiales ſunt iã conſiſtente, atq; increſcente acceſſione: pręcipue uero ſunt in declinationibus pernicioſi. Nam, quo tempore aliquid eſt utiliſſimum, ſi præter id, quòd nihil prodeſt, etiã nocet, mortẽ non ſine ratione ſignificat. Ex ſomno autem læſiones ſunt, quæ ſunt utilitatibus contrariæ: idcirco quia febres, uel ab eo non diſſoluuntur, uel etiam exacerbantur, & quia dolores intenduntur, & fluxiones multiplicantur, & creſcunt inflammationes. Quidam uero & inter dormiendum delira loquuntur: &, ubi expergefacti fuerint, multo tempore in delirio perſeuerant. Quibuſdam etiã initium comatis in ſomno fit: & uix, cũ punguntur, excitantur. Hæc autem omnia contingunt propter humorum malignitatem: quos, ubi calor innatus fortior extiterit, per ſomnos concoquit: ubi uero debilior, illis ſuccumbit, ab eisq; uiſcera aggrauantur, & dictis affectibus homo corripitur. Ipſe etenim Hippocrates uult, hominem uigilantem extrinſecus eſſe calidiorẽ, dormientem uero contrario modo ſe habere: id nos edocens (quod etiam quibuſdã alijs rerum naturalium ſtudioſis uiſum eſt) ſomnum atq; uigilias fieri ſecũdũ innati caloris motiones. Non abſq; ratione igitur euenit, ut, cum in uiſceribus iſte collectus cauſas morbificas nequeat D euincere, perniciem ſignificet. Si tamen euicerit, nondum certæ ſalutis eſt ſignum, niſi quiſpiã dicat, quantum ad talem affectum attinet, ægrotum non periclitaturum, ex alio tamen affectu interire poſſe. Nam, ſiqua inflammatio ſolutu difficilis aliquam ex partibus principalibus præoccupauerit, contingit ægrum, qui ita ſe habeat, interire. Quare ſecurius pronunciãdũ eſt, ubi quidem ex ſomno læſio aliqua aduenit, lethalem eſſe notã: ubi uero prodeſt, non lethalẽ. Quòd uero ex ſomnis aliquæ accidant læſiones, ipſe in libris, quos Epidemios inſcripſit, oſtendit his " uerbis: {Inter hos multi erant comatoſi, & delirantes: nonnulli uero ex ſomno tales fiebant.

Marginal references: 4. de r. u. in acut. 39.7.t.39.f — 6. Epid. com. 4. t.14.3.183.c — 2. Epid. ſect. 3.

4.Aphori.67. 34. 2 *Vbi ſomnus delirium ſedat, bonum.*

Si ambos dixerimus aphoriſmos, & hunc ſcilicet, & antecedentem, inuicẽ iũgi, totus ſermo talis utique fiet: In quo morbo ſomnus laborẽ facit, mortale: ſi uero ſomnus iuuat, nõ mortale: ubi igitur ſomnus delirium ſedat, bonũ: ut unum aliquod ueluti exemplum particulare ſubiũgat ſermoni antecedenti uniuerſaliter dicto: tanquam ſi ita dixiſſet: Vbi igitur dolorem ſomnus ſedat, bonum. Vbi igitur febrem ſomnus ſedat, bonum. Vbi igitur inflammationem ſedat ſomnus, bonum. Sed ſatis fuit tantum periculoſiorem morbum nominare. Nam uetitas ſermonum uniuerſalium, ex huiuſcemodi exemplis magis dilucet:

3 *Somnus, atq; vigilia, vtraq; ſi modum exceſſerint, malum.* E

1 de Locis affectis.4.16.g 1 Pror. cõ.2 t.47.4.175.d in Progn.cõ.1 t.17.4.191.h 7. Aphor.67. 60.f

Nonnulli ex medicinæ profeſſoribus exiſtimarunt vigiliam modum excedentem malũ eſſe
& ſignum,& cauſam,non tamẽ ſomnũ:hunc.n.ſemper bonum eſſe,& ſignũ,& cauſam:& nun-
quã fieri ſomnum modũ excedentẽ:plurimos vero decipi, arbitrãtes comatoſas diſpoſitiones
incipientes,ſomnum eſſe longum. Verũ hi à nobis diſcentes, quòd nõ prius coma nominatur,
quã difficilem habuerit expergefactionẽ,concedant ſomnũ longũ recte nominari, quãdo ſolo
tẽpore modũ naturæ conuenientem exceſſerit,& nondũ habuerit difficilẽ expergefactionem.
Fit autem huiuſcemodi ſomnus refrigerata prima parte ſenſitiua,hoc eſt cerebro ipſo: quæ re-
frigeratio,cũ fortis fuerit,miſta quidem humiditati,facit lethargicas paſſiones: cũ ſiccitate ue-
ro,eas,quæ græco vocabulo καταλήψεις, id eſt deprehenſiones nominantur. Sic & vigiliæ fiunt
propter calorẽ primæ partis ſenſitiuæ,vel ex ſola intemperatura, vel ex humoris bilioſi abun-
dantia. Horum uero talium omnium demonſtrationes in noſtris ſunt ſcriptæ tractatibus: nunc
ſufficiat ſola eorum capita tetigiſſe. Sicuti autem quidam fuere, qui ſomnũ ſemper fieri com-
moderatum exiſtimarunt, & nunquã immoderatum: ſic nonnulli rurſus aiunt uigiliã nunquã
eſſe moderatam,ſed hoc nomen ſolam immoderantiam ſignificare, obliti eius, quæ in vſu vi- F
tæ ſeruatur, conſuetudinis,quoniam & mala nonnunquam mediocria dicimus magnorum cõ-
paratione. Sic igitur oportet accipere uigiliam mediocrem, ac ſi ſignificet paruam.

4 *Non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod modum naturæ exceſſerit, bonum.*

de Optima ſecta ad Traſyb. Iſagog.20.c. & 27.2.b 2. Aph.17.1.a

Rurſus hic aphoriſmus, ſicut & alter, qui antecedit, quod in vna materia, idem in omnibus
enunciat. Nam, cum ſanitas moderantia quædam ſit, neceſſe eſt omnes immoderantias, quæ
plurimum à modo receſſerunt,iam ægritudines eſſe: quæ uero nondum id,quod plurimũ eſt,
obtinent, ægritudinum generationem oſtendere.

5 *Spontaneæ laſſitudines morbos prænunciant.*

4. de Sanitate tuen.2.82.e.f in 6. Epi. cõ.4. t.2.3.179.f de Optima ſecta ad Traſyb. Iſago 16.g A.l.1.t.2.d.1. c.20.fol.42.b

Non eius,quæ fit ex motionibus,immoderantiæ nomen eſt laſſitudo, ſed eius, quæ aduenit
in corporibus animalium,diſpoſitionis. Neq;.n.laſſitudinũ meminit, quæ ex talibus accidunt
motionibus,ſed quæ ſponte contingunt. Cũ igitur abſq; motu huiuſmodi euenerit diſpoſitio:
non ſimpliciter laſſitudo,ſed laſſitudo ſpõtanea nominatur. Sed,cũ tres ſint laſſitudines,quẽad-
modũ in ſalubribus declarauimus,prima,quæ ulcerũ,ſecunda,quæ tẽtionis, tertia, quæ inflã- G
mationis ſenſum habet,ex his cõpoſita: prima quidẽ ex uitiatis humoribus ortũ habet, ſecũda
ex plenitudine,tertia ex utriſq; ſimul iunctis. Sic.n.à nobis eſt monſtratũ in ea, quæ de ſalubri-
bus inſcribitur,tractatione. Quare nõ temere dictũ eſt,ſpõtaneas laſſitudines morbos nũciare.

6 *Quicunq; dolentes parte aliqua corporis, omnino dolorem non ſentiunt, ijs mens ægrotat.*

7. de Hipp. & Pla. decretis, 8.271.h in 1. Pror. cõ.1 t.16 4 165.h. Et cõ.2.t.22. 172.e

6 Epid.com.1.2. 8 3.156.d

Dolores (hoc eſt πόνους) ſolet nominare nũnũquã diſpoſitiones ipſas,in quibus dolemus: in
quẽ ſenſum dicebat ĩ libro Epidemiorũ, ꝙ in Cranone antiqui dolores frigidi,noui aũt calidi:
haudquaquã dolores calidos,frigidosve,ſed diſpoſitiones,ex q̃bus fiãt,ita noĩans. Et hoc in lo
eo igitur eodẽ modo dolores ipſas diſpoſitiones noĩauit, q̃cũq; cũ dolore fieri ſunt natura ap-
tæ,quemadmodũ eryſipelas,inflãmationẽ,& uulnus,& colliſionẽ,atq; rupturã, & cõuulſionẽ,
& quodcunq; tale aliquid: quod ſi adſit,& ab ægroto non ſentiatur, mentem indicat ægrotare.
Siue autem γνώμην,i.mentem,ſiue διάνοιαν, i.cogitationẽ dixerit,nihil in præſentia refert.

7 *Quæ longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet: quæ vero breui, breuiter.*

7. Methodi medẽ.7.46.e

Quæ enim pauco tempore extenuata ſunt corpora: ob humorum, & ſpirituũ euacuationẽ, H
non ex ſolidorũ colliquatione id perpeſſa ſunt: qui uero longo tẽpore extenuati ſunt,ijs carnes
liqueſcũt,graciles etiã redduntur aliæ partes,per quas cõcoctio in animalibus,& diſtributio,&
ſanguificatio,atque nutritio perficitur: quare tantũ non poterit concoqui alimentum, quanto
indiget corpus. Quam ob cauſam talia corpora longiori tẽpore reficere oportet,atq; tenuiter,
quod lente nominauit. In quibus autem ſoli humores,& ſpiritus ſunt euacuati, in ijs celeriter,
ac plenius contingit reficere,cum fiduciam nobis præſtet ſolidarum partium robur. In fine au-
tem aphoriſmi duplex ſcriptura inuenitur,& idem utraq; ſignificat, ſiue, breui, caſu ablatiuo,
ſiue, breuiter, aduerbialiter ſcriptum ſit.

8 *Siquis à morbo cibum aſſumens non corroboratur, pluri alimento corpus uti ſignificatur: quòd ſi non aſſumente cibum hoc accidat, ſcire oportet, quòd indiget euacuatione.*

2. Aphor. 11. 12.d Et Aph. 31. 16.h Et Apho.32.17.a Et 7. Aph.62. 49.h

Propter breuiloquium,& vſum quendam dictionis, qui etiam eſt apud nos in multis ciuita-
tibus Aſiæ,hic aphoriſmus habuit obſcuritatẽ. Conſuetũ enim eſt nobis dicere,non aſſumere
cibum illos,qui ſunt ſine appetitu,aſſumere autem eos,qui appetunt,ac comedũt uſq; ad ſatie-
tatem. Quicunque igitur appetentes, & abundans alimentum accipientes, non poſſunt robur

ſanitatis

A ſanitatis recuperare, grauantur potius, nō ab eo nutriuntur. Qui vero neq;, quod ſatis eſt, poſſunt aſſumere, vitioſos humores habēt: quos niſi euacuarint, fieri non poteſt, vt robur ſanitatis recuperent. Hippocrates uero non hic tm̄, ſed & in alijs ſuis cōmētarijs, quādo proportione inter ſe ſeruata humores omnes augētur, miſſione ſanguinis auxiliatur. Vbi vero vnus aliquis ex ipſis ſuperabundat, illi purgatorium exhibet medicamen. Vt igitur iſta cognoſcens, & qui ſæpius in ſuis commentarijs eadem tradiderit, rectè duos ſequētes aphoriſmos ſubiungit, in quibus de eadem docet diſpoſitione, de qua etiā in hoc antecedente docuit aphoriſmo, inquiens: Si uero non aſſumente ægro hoc fiat, ſcire oportet, quòd indiget euacuatione; ſaneq; ordinem duorum ſequētiū aphoriſmorum puto deprauatum in multis exemplaribus: illaq; rectius ſe habent, in quibus prior ille ſcribitur: Non pura corpora quanto plus nutries, tāto magis lædes: vt totus ſermo talis exiſtat: Quòd ſi non aſſumente cibū hoc accidat, ſcire oportet, ꝙ indiget euacuatione: non pura enim corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes, Nos uero ſequentes ordinē, quē in pluribus exemplaribus ſcriptū inuenimus, ſic eorū faciemus expoſitionem.

in 6. Epi. cō. 5. t. 29 & 191 & 1. Aphor. 24. 10. & Et 7. Apho. 66 60 a

9 |*Corpora cum quiſpiam purgare uoluerit, oportet fluida facere.*

B Multi quidem volunt, corpora fluida fieri: vbi per medicamenta vomitoria euacuatio eſt facienda, vomitum irritādo: vbi vero per deijcientia, aſſidue aluum ſubducendo. Atque ob hæc totā diſpoſitionem utriſque, his quidem ad alui ſubductionem; his uero ad uomitum habilem faciunt. Ego uero Hippocratē puto non nimirum id, ſed aliquid maius hoc in loco nos docere voluiſſe, quod nos longa experientia didicimus ita ſe habere. Siquis enim extenuet, & incidat craſſos, atq; tenaces humores, qui in corpore ſunt, & meatus aperiat, per quos iſti transmittuntur, atque trahuntur à medicamentis, quæ vim purgatoriā habent, tūc purgatio rectè in omnibus procedit. Qui uero iſtud quidē neglexerint, vomitus autem, atq; alui ſubductionem procurauerint: ijs difficiles obueniunt purgationes, non ſine torminibus interdum, & vertigine quadam, faſtidioq; multo, & malo pulſu, ac diſſolutione, & difficultate. Nobis autem extenuāti victu (de quo integrum ſcripſimus librum) utentibus, nihil horum contingere cōſueuit: & eorū, quæ in corpore præter naturam continentur, euacuationes ſine vlla moleſtia, ac celerrime fiūt: atque idcirco Hippocratem dicimus ſuo adiecisse ſermoni: Vbi quis uoluerit purgare corpora, oportet fluida facere: ac ſi ita dixiſſet: Siue per uomitus, ſiue per alui ſubductionem purgare velis, poſtquam fluidum totum corpus effeceris, ita demum optime purgabis. Erit autem fluidū,
C vt diximus, omnibus meatibus reſeratis, & humoribus inciſis, atq; extenuatis, ſiquis fuerit humor in corpore craſſus, ac glutinoſus.

1. de Simplic. medi. facul. 5. 9. b in li. de Renū affect. dign. & medi. q Gal. aſcribitur. 7. 196. b

10 |*Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes.*

Corrumpitur enim adueniens alimentum vnà cum ijs vitioſis humoribus, qui iam in corpore præexiſtunt: ita vt ipſorum quidem quantitas augeatur, qualitas uero ſeruetur. Hoc præcipue fit, quando ventriculus quibuſdam humoribus uitioſis plenus extiterit, ob quos & † caſus paulo antea dictus ex morbo conualeſcentibus accidit, non poſſe videlicet cibum aſſumere. † *Symptoma.*

2. Aphor. 19. 22. & 7. Aphor. 62. 59. &

11 |*Facilius eſt impleri potu, quàm cibo.*

Cum ſermo ipſi de ijs, qui indigent refectione, antèa ſit habitus: propterea nunc ſcripſit materierum diuerſitates, ex quibus renutriuntur. Scriptum autem eſt, & in libro de alimento ſic: |Qui cita indigent adiectione, ijs humidū ad recuperandas vires remedium optimū eſt: vbi autē adhue citius, per odoratum. Oportet autē non ſimpliciter intelligere in utroq; libro, uel in illo humidū, vel hic potū, ſed humida, & potus, quæ ſuapte natura apta ſunt nutrire corpus. Nā
D ſi non ita nutriunt, ſicuti ſolidiora, ſuperant tamen * nutriendi celeritate: ueluti uina craſſiora. Nam aquoſa (ſic autem nominant alba, & tenuia) ſicut aquæ ſimilem formā habent, ita etiam uim: quare vrinam cient, & minimum nutriunt: quæ vero craſſa ſunt, & colore rubea, omniū vinorum maxime nutriunt. Ineſt autem eis, & * citiſſime implere corpora euacuata, & ob hoc indigentia adiectione. Quòd autem humidū alimentū, præcipuè cum fuerit natura calidum, facilius nutriat, manifeſtum ijs eſt, qui norunt, quo modo & coctio, & diſtributio fiant.

in li. de Alimento prope à fine.
**Hæc duo uerba non ſunt in græco, nec in Burgundionis verſione.*
A. li. 1. t. 4. c. 4. fol. 71. b

12 |*Quæ relinquuntur in morbis poſt iudicium, recidiuas facere conſueuerunt.* Idem 2. Epi. ſect. 3. etiā 4. poſt dimidium.

Hic etiam aphoriſmus antecedentibus iūgitur. Nam, cum Hippocrates dixerit, |Si à morbo cibum aſſumens quis non corroboratur, pluri alimēto corpus vti ſignificatur: ꝙ ſi nō aſſumēte cibum hoc accidat, ſcire oportet. ꝙ indiget euacuatione: & ob hāc cauſam cū deinceps de euacuationibus ſermonem habuiſſet, nūc cauſam aſſignat, ob quā oporteat euacuare eos, qui poſt morbū non appetunt: ac ſi totus ſermo ita ab ipſo tranſigeretur: Quòd ſi non aſſumente cibū hoc accidat, ſcire oportet, ꝙ indiget euacuatione: nā, quę relinquunt in morbis poſt iudicationē, recidiuas facere conſueuere. Per ea, quæ relinquuntur in morbis, malorum humorum reliquias intelligens, quas neceſſarium eſt tempore putreſcētes, febrem accēdere: cum omnis hu-

1. de Criſibus. 4. 132. &
6. Epid. con. 2. t. 22. f. 164. a
paulo ſuperius Aphoriſ. 8.

mor alienus à natura corporis, in quo continetur, aptus nõ ſit ad eius nutritionem: & deinceps neceſſario ad putredinem conuertatur. Quando autem & locus calidus erit, in quo fuerit collectus, tunc & maxime, & celerrime putridus fit. E

6. Epide. cõ. 2. t. 23. 3. 164. b

in 6. Epid. cõ. 2. t. 23. 3. 164. e 3. de Crisibus, 4. 143. d

13 | *Quibuſcunque indicatio fit, | ijs nox grauis ante acceſſionem: quæ vero ſubſequitur, magna ex parte, leuior exiſtit.*

Criſis id eſt iudicatio eſt ſubita ĩ morbo, vel ad ſanitatẽ, vel ad mortẽ mutatio. Fit aũt natura ſeparãte à bonis mala, & ad excernendũ præparante. Nõ temere igitur in tali turbatione grauiter ſe habẽt, & grauitas hæc noctu fit manifeſtior: nã hoc tpe dormire cõſueuimus. Sõno igitur à turbatione interrupto, clarius grauitas illa percipitur: licet ſimilis fiat interdiu turbatio, qñ nocte ſequẽte eſt iudicatio futura: Quod aũt ĩ fine aphoriſmi ſcribit, Quæ vero ſubſequit, magna ex parte leuior exiſtit: in multis exẽplaribus nõ habetur. Vult autẽ docere nos, ꝙ magna parte nox ſubſequẽs iudicationẽ facilior præcedente exiſtat, qñ plures iudicationes bene terminãtur. Scimus. n. plures eſſe ex ægrotis, qui ſeruanť, quã qui moriũtur, niſi peſtilẽs conſtitutio ſit.

14 *In profluuijs alui, mutationes excrementorum iuuant, niſi ad mala mutatio fiat.* F

in Progn. cõ. 2. t. 22. 4. 199. h

Mutationes excrementorum, quæ multas humorum formas educunt, exquiſitius corpus expurgant, niſi habeant ſigna colliquationis, aut putredinis: de quibus in Prognoſticis ipſe | tranſegit: vbi & pinguium, & vitioſorum, ac male olentium meminit excrementorum.

15 *Vbi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, excretiones inſpicere oportet. Nam, ſi biliosæ fuerint, corpus vnà ægrotat: Si vero ſimiles ſanis, tutum eſt corpus nutrire.*

Duos inuicem ſermones ex aduerſo ponẽs, in utroq; id, quod manifeſte cõſequitur, prætermiſit. Quare, ſi utriq; id, quod deeſt, adiungatur: erit uniuerſa oratio huiuſcemodi: Vbi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, inſpicere excretiones oportet. Si enim bilioſæ fuerint, corpus vnà ægrotat, neq; tutum eſt ipſum nutrire. Si uero ſimiles ſanis, corpus unà nõ ægrotat, & tutũ eſt ipſum nutrire. Ex quibus uero mihi uidetur Hippocrates ipſe ſibijpſi perſuadens, in hunc modũ ſcripſiſſe, iam dicam: Animalium natura nonnunquã ex principalibus mẽbris humores malos euacuans, alios per vrinas, vel vomitus, vel aluũ inferiorem excernit: alios ad cutim extrudit, quos cum euacuare propter craſſitiem non poſſit, ibi eos deponit: atque hoc modo tubercula naſcuntur in corpore: ſæpe & fauces fluentem ex capite humorẽ ſuſcipientes infeſtantur. Tunc igitur conſiderandum eſt, ac diſtinguendum, nunquid natura totam in patientibus partibus ſuperfluitatẽ depoſuerit, an adhuc corpus vniuerſum vitioſis humoribus abundet: quod excrementa indicabunt: Nam, ſi omnino natura mota eſt ad expurgandum corpus, bilioſa apparebunt: quoniam & tubercula ſanguine calefacto à bilioſo humore fieri ſunt apta: G pateťque prius eſſe purganda, quàm nutrienda huiuſcemodi corpora. | Non pura enim corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes. Sin autem excretiones ſunt ſimiles ſanis, totum corpus † bonos habere humores ‡ indicatur; & ſine ullu periculo nutriri poteſt.

Supra, Aph. 10.

† ὑγιαίνειν .i. ſanum eſſe, eſt in impreſſis: aliqui tamen habent εὐχυμεῖν, quã lectionem ſequutus eſt Leonicenus.

de Vict. rat. in mor. acu. cõ. 1. 53. 7. 114. f

16 | *Vbi fames, laborandum non eſt.*

Fameſcere illos dicimus, qui ob ciborũ inopiam ad extremam eſuritionem perueniunt. Sic Hippocrates ipſe ſecundo libro Epidemiarum | dixit. In oppido Aeno, iis, qui ob famẽ leguminibus ueſcebantur, crura debilitata ſunt. Et quidem omnẽ eximiũ ciborũ defectum, etiam ſi citra penuriã ex electione, vel iuſſu fiat, famẽ conſueuit appellare, veluti cum ait: | Carnes humidas habentibus, famem adhibere conuenit. Fames. n. exiccat corpora. Et, cum in Prognoſticis inquit, | Interrogare oportet, nunquid uigilauerit homo, vel aluus fortiter exinanita fuerit, vel fames ipſum obſederit: pro defectu ciborũ famẽ accipit: hoc ẽt in loco ſic dixit, Vbi fames, uõ oportet laborare: ac ſi ita dixiſſet: Qui cibum capturi non ſunt, ijs eo die labor aliquis iniungẽdus non eſt. Hic aũt per laborem (græcè πόνον) oportet intelligere uehemẽtẽ motũ, quẽ exercitiũ nominant. In hanc itaq; ſententiã ipſe dicebat, | Labores cibũ antecedãt. Eſt igitur ipſi ſermo cõmunis ad ægros, & ſanos. Sanis. n. non ſunt præcipienda exercitia ſimul cũ inedia: nec ægris aliquis uehementior motus adhibendus vnà cum cibi abſtinẽtia: nõ ſanguinis miſſio, nõ alui purgatio, non vomitus excitatio, non frictio multa, nõ deniq; uehemens ulla corporis commotio, aut alteratio. In talibus ſiquidẽ motibus oĩbus, vbi cibus defuturus ſit, uires diſſoluunť, ſiue ægrotent, ſiue ſani ſint homines. Vbique vero Hippocrates magnopere ſtudet ſeruare fortẽ eam, quæ regit animalia, potentiam. Siue igitur numero ſingulari, potentiam, dixerimus, ſiue plurali, potentias, nihil refert: hocq; in libro de alimento | Hippocrates ipſe dixit, potẽtia vna, & non una: genere quidem oſtendens vnam eſſe potentiam, ſpecies autem plures habere.

2. Epi. ſect 4. Et 6. Epide. cõ. 4. t. 13 3. 183. c

7. Aphor. 59. 59. c

in Progn. cõ. 1. t. 8. 3. 191. e

6. Epide. cõ. 4. t. 31. 3. 187. e

H

A. 13. f. 3 d. 2. c. 3. fol. 60. g

in lib. de Alim. poſt dimidium.

2. de Diffic. br. 3. 32. d

17 | *Vbi alimentum præter naturam plus ingeſtum eſt, hoc morbum facit: oſtendit autem ſanatio.*

Quod in altero aphoriſmo uniuerſaliter dixit, hoc nũc in una ſpecie docet. Vniuerſalis enim

eſt hic

A eſt hic ſermo: Non ſatietas, non fames, neq; aliud aliquid, bonũ, quod modum naturæ excedat: ſupra, Aph. 4.
uerum propoſitus nunc aphoriſmus, de una re, ſcilicet ſatietate, pronunciat. Plus. n. alimenti, q̃
mó naturæ conueniat, ſatietas ſeu repletio, græce πλησμονὴ, noĩatur. Semper igitur, id quod plus
eſt, ad aliquid dr̃. Verum in noſtris corporibus duplex eſt, unũ quãtum ad uaſorum capacitatẽ,
alterum quantũ ad illã, quæ nos gubernat, naturã: de quo nunc Hippocrates docens, alimẽtum
copioſius dixit eſſe præter naturam: ne eos, qui ita cibis ſunt repleti, ut uenter extẽdatur, omni-
no ex hoc arbitremur ſenſuros læſionẽ: neq; eos, q̃bus aliq̃d deeſt ad cõceptaculi mẽſurã, † pau † Al. ex antiquis quique pauca aſſumpſere, omnino, &c.
ca aſſumpſiſſe, & oĩno illa bñ cõcocturos. Nã & priores cõtingit, q̃ uẽtriculũ repleuere, cõcoque
re, ſi eorũ natura fortis extiterit: & ſecundo non poſſe concoquere ꝓꝑ imbecillitatẽ, tũc præſer
tim, cum priores aſſumpſerint cibos cõcoctu faciles, ſecundi uerò cõcoctu difficiles. Sic & in di
ſtributione alimẽti, potẽtia ſanguifica illi proportionalis, quæ in uentre cibũ cõcoquit, aliquan
do ex imbecillitate non alterabit humorẽ ad uenas diſtributũ, ẽt ſi mediocris eſſe uideatur. Ali
q̃ñ mediocri copioſiorẽ ꝓ̃pte in ſanguinẽ trãſmutabit, partim ex ſui robore, partim ex humo
ris natura ad coctionẽ idonea. Eodem modo, & tertium alimentũ (quod maxime proprium ali
mentũ nominamus, id dico, quod partibus aĩalis adiicitur) ꝓ natura potẽtiæ, uel copioſius, uel
B non copioſius dicet̃, & uel bñ concoquet̃, & nutriet, uel non: & iuxta hoc uel ab ipſa obtinebit̃,
uel nó obtentũ corrũpet̃, & morbũ generabit. Vna igitur expoſitio hæc eſt, illud, quod plus eſt,
quantũ ad potentiã, à qua aĩalia reguntur, nobis intelligentibus. Altera, quantum ad qualitatem
præter naturam, uera & ipſa. Nutritur ſiquidem pars unaquęq; ex proprio ſibi alimento, quod
rectè diceremus eſſe illi ſecundum naturam. Cum igitur aliquando ad ipſam peruenerit aliquis
humor, qui alteri quidẽ parti ſit ſecundũ naturã, ipſi uerò alienus, & præter naturã: malum qui
dẽ hoc exiſtit, nó tñ ex neceſſitate ſequetur morbus, ubi exigua portio fuerit. Nam, cum neque
illa medicamenta, q̃ corpus noſtrũ poſſunt corrũpere: ſicuti mandragora, papauer, atq; cicuta,
poſſint ſine quantitate nocere: multo minus huiuſcemodi humor, qui præter id, quòd nó corrũ
pit, ẽt alias partes enutrire poteſt: alioqui ipſum neque alimentum uocaſſet, niſi tali eſſet natura
præditus. Sicuti igitur, ſi parum aliquid ſpiritus per gulam ad uentriculũ deferretur, aut potæ hu
miditatis pauxillum ad pulmonem per aſperã arteriã dilaberetur, neq; uẽtriculus, quo ad hoc,
ægrotaret, neq; pulmo: eodem modo ſe res habet etiam in aliarum partium alimento. Iam uero
& tertia quædam expoſitio eſt à quibuſdam inuecta, qui nos accipere iubent, ꝑter naturam, pro
ualde, & exuperanter, ac ſi ita diceretur: ubi alimentum exuperanter intrauerit, id morbũ facit.
C Nam alimentum paululum mediocritatẽ excedẽs, nõdũ poſſe facere morbum, ſed adhuc ſerua
re corpus intra latitudinẽ ſanitatis, uera quidẽ & hæc eſt ſententia. Oportet ſiquidẽ alimẽtũ, q̃d
morbum facturum ſit, non paruo aliquo excedere exquiſitã mediocritatem. Verum nó eſt mos,
ob hoc ſermonẽ diſtinguere. Solent. n. ipſum tantummodo genus enunciare, uel exuſtionẽ, uel
frigefactionem, uel cruditatẽ, uel corruptionẽ humorum, & quæcunq; alia hmõi morbum face
re dicentes, quaſi nos in ſingulis horum effatu dignam quantitatẽ ſubintelligamus. Eodẽ igitur
modo, & alimentum excedẽs dicunt facere morbum, non adiicientes multo, cũ nos nõ lateat:
quòd, ſi quintadecima unius drachmæ parte mediocritatẽ exceſſerit, nõdum poteſt morbũ effi-
cere: uerum, ſi hic exceſſus multiplicetur, faciet, & ipſe aliquando morbum: ex genere. n. cauſa-
rum eſt una, quæ morbos cõmittendi uim habẽt. Secundum hęc igitur tertia expoſitio, etſi quã
maxime uera ſit, mihi tñ uidetur eſſe curioſior, q̃ deceat ueterũ cõſuetudinẽ, pręter id, ꝙ uiolen
tius exponit uocis illius, pręter naturã, ſignificatum. Verba aũt, quæ in fine aphoriſmi ſcribunt̃,
ubi ait. Oſtẽdit aũt ſanatio: melius ſcriberentur cum coniunctione, &, hoc mõ: Oſtendit autẽ &
ſanatio. Neq, enim ſola ſanatio oſtẽdit alimẽtũ, ubi plus moderato ingeſtũ eſt, facere morbũ, ſed
& rei natura indicat, conteſtante etiã ſanatione. In omnibus ſiquidẽ artibus, iis, quæ rectè ſunt
D excogitata, accedit etiam ex euentu teſtimonium. Quodnã igitur illud eſt in præſenti ſermone?
ea, quæ ſequitur ad noxiorum humorum euacuationes, ſanatio, quod etiam teſtimonium Hero
philus in tritemporea ſignificatione uocata aſſumpſit. Siquis enim plus conſueto aſſumpſerit ci
bi, æquabili aũt prioribus, aut ẽt minori utatur exercitio, moxq́; aggrauato corpore, cũ rubore
atq; tumore uenarũ incipiat febricitare: non abſq; ratione quiſpiam illũ ex multitudine febrici
tare exiſtimauerit. Si igit̃ euacuatus inde iuuatur, ſtatim exiſtimatió de multitudine confirma-
bitur, & creſcet audacia in eiſdẽ ſimili mó euacuandi, nó expectantibus empiricorum obſerua
tionẽ, quã ipſi aiunt eorum eſſe, q̃ ſæpiſſime in eiſdem eodẽ modo contigerunt. Forte igitur in
aphoriſmo adiecta erat coniunctio, et, deinde aliquis tanquam ſuperfluam ipſam abſtulit. Forte
autem et ipſe Hippocrates ab initio ſimpliciter ſcripſit abſq; coniunctione. Oſtendit autem ſana
tio: ac ſi ita dixiſſet. Iis. n. quæ prius dicta ſunt, ita ſe habẽtibus, ut dictũ eſt, hoc eſt pluri alimẽto
præter naturam cõprehenſo in corpore, ubi adhibita euacuatione ægrotus leuabitur, argumen-
to erit morbum aduenisse ex multitudine alimenti. Quòd autem euacuationem ſimpliciter Hip
pocrates dicere conſueuerit, quando humores oẽs ęqualiter euacuantur: purgationẽ autem, q̃ñ
praua affecti qualitate, meminiſſe oportet: et ꝙ præſens ſanatio, non à purgatione facta, ſed ab
euacuatione, atteſtatur illi, quæ fuit de multitudine exiſtimationi. Euacuatio autem omniũ hu-

morum æqualiter(quæ quidem exquiſitiſſima eſt)fit per uenę ſectionem.Proxima aũt huic eſt, E
quæ per malleolorũ ſcarificationẽ,ut nos facere conſueuimus,et q̃ per exercitia, uel frictiones,
uel balnea,et præterea ex accidenti per inediã.Dixi aũt ex accidenti,qm̃ non ꝑ ſe ipſam inedia
euacuat,ut ſingula antea dicta uerum naturali mõ per tranſpiratione euacuatio quidẽ fit, q̃ nul
lo accedẽte alimento in locũ eius,quod fuit euacuatum,tũc ſenſu manifeſte deprehẽditur, q̃ an
tea latuerat.Hæc igiť ſufficiãt ad aphoriſmi expoſitionẽ. Qui uerò uult ſermonẽ de multitudi-
ne diligentius perlegere,unum habet librum integrum à nobis conſcriptum,cui titulus eſt , De
multitudine.Nunc uero hoc tñ ſufficiet adiungere iis,quæ prius à nobis ſunt enarrata,ꝙ incipe
re quidem põt ea,q̃ ad uires refertur multitudo,abſq; corruptione:uerum nõ põt bona perma-
nere:nam oĩno neceſſe eſt,ut ſcđum qualitatem tranſmutetur, et proceſſu tẽporis corrumpať.
Verum,et ſi iſtud fiat,interim multitudinem ipſam noĩabimus,donec ex ſuperflui euacuatione
reſiduum bonum fieri poſſit.Quod.n.in uinis accidit aceſcentibus : tale quiddã, & in ſanguinis
alteratione cõtingit.Quod aũt in uinis accidit,tale eſt:Vbi ex toto acida facta ſunt, non redeũt
rurſum ad uini naturã:paruo aũt in ipſis facto momento, ita ut acidum quidẽ habeant ſaporẽ,
nondũ tñ acetum ſint,multa multoties ex his priſtinã naturam recuperarunt. Hoc idem in ſan-
guine euenit:nam & ipſe,ubi magna in eo ſit facta corruptio,non redit amplius ad habitum na F
turalem:ſi uero pauca contigerit:ubi id,quod eſt ſuperfluum,fuerit euacuatum:quod reſiduum
exiſtit,ad ſuam naturam reſtituitur.Et quidem conſuetum eſt huiuſcemodi diſpoſitionẽ,nõ cor
ruptionem,ſed multitudinem nominare:illa(ut dixi)ſola uocata corruptione,quę tam effatu di
gnam habet eam,quæ ad id,quod præter naturam eſt,euerſionem,ut non poſſit iterum ex natu
rę coctione ad primam humoris redire bonitatem.

3. de Cauſis pulſuum 4.92.c 18 *Eorum,quæ uniuerſim,& uelociter nutriunt, ueloces quoque fiunt excretiones.*

Velociter quidẽ nutrire accipiẽdũ eſt ab ipſo dici ea,quæ paruo poſt aſſumptionem tempo-
re ſtatim nutriunt,ſuæ naturæ ratione:quã in iis exploramus q̃ integra ſanitate fruunť. Vniuer
ſim aũt quæ,poſtquam alere cœperunt, exiguo tempore totum ex ſe præſtant corpori alimẽtũ.
Talia igitur,quantum ad hoc ſolum attinet,ꝙ uniuerſim nutriunt,ẽt ueloces habebunt excretio
nes.Si uero aliqua adſit acritudo excitãs ad excretinnẽ,aũt lẽtor,ob quẽ magis retineať:illa q̃-
dẽ uelocius ad excretionẽ prorũpent ,hęc uero tardius.Celerrime igitur,& maximè uniuerſim
uinũ alit:tardiſſime aũt,& paulatim caro bubula,& cochleæ,uerticilli marini,ſquillæ,cammari,
atq; locuſtæ,&(ut ſummatim cõprehendam)quęcunq; dura carne conſtant:eandem cum his na G
turã hñt,& caſei duri,carnes ſalitæ,lentes,ac bulbi,nec non oua , uſquequo induruerint,elixa-
ta.Hęc enim omnia multo poſt aſſumptionem tꝑe,atq; paulatim nutriũt.Indiciũ aũt tibi ſit id,
quod aſſumptum eſt,iam nutrire,in pulſibus quidem uehementia,ac magnitudo:in motibus aũt
uoluntariis robur nutritis adiectũ.ipſum uero præcipue oportet explorare in illis, qui ſunt diſſo
luti,uel propter euacuationẽ aliquã ſenſibilem,uel ꝓpter laborem ſuperfluum,uel propter ine-
diã.In hiſce igitur,q̃ ſupra diximus,oĩbus tardæ fiunt per aluum excretiones , hoc eſt lõgo poſt
aſſumptionẽ tẽpore:in contrariis uero,ueloces.Maxime aũt omnium cõtrarium eſt uinum,ce-
lerrime(ut diximus)nutriẽs:poſt ipſum uero per ordinẽ alia,de q̃bus ſermonem faciã,primum
de uinis ipſis percurrens.Etenim aquoſa ex eis,pauciſſimũ præbent corpori alimentũ.Sunt aũt
hæc colore quidẽ alba,tenuia uero ſnba.Craſſa aũt,& fulua multo quidẽ magis his corpus alũt:
ſed tñ uincuntur à nigris in nutriendo plurimum,quantũ ſuperant in præſtando uniuerſum,
& uelox alimentum.Quęcunq; uero alba quidem ſunt,ſed craſſa:minus quidẽ his alũt,plus au-
tem tenuibus,& albis nutriunt:ſed neq; uelociter,neq; uniuerſim alunt.Quãtũ uero in hiſce diſ
ferunt,tñ & in excretione.Aquoſa.n.celerrime per urinam excernunť,quia celerrime tota ferè
anticipant reſumi.Ex aliis uerò oĩbus,quãtum aliquid uentrẽ ſubierit manifeſte,proportiona- H
lẽ nutritionis tempori habet excretionem.Hoc idem in aliis oĩbus accidit.Nam ſuccus priſſanę
non multo poſt aſſumptionem tẽpore uidetur nutrire , non tñ multum præbet corpori alimen-
tum,idq; breui tempore uniuerſum.Alica uero neq; paucum,neq; uniuerſum,ſed in multo tem
pore multum præbet alimentum.Oportet autem ea,quæ inuicem cõparantur, eſſe ſecundũ ſub
ſtantiam ſimilia,et nõ eſſe hoc quidem exquiſite humidum,hoc uero extreme ſiccũ.In priſſana
igitur,et alica,et huiuſcemodi omnibus,quæcũq; parãtur ex miliis,uel fabis,uel aliis quibuſdã
fructibus,eodem modo ſe habeant, quæ comparantur,ſecundum ſubſtantiæ qualitatem.In car
nibus autem propria quidem eſt uniuſcuiuſq; conſiſtentia.Sed comparare ipſas oportet ſecun-
dum modum,quo parãtur,uel utriſq; aſſis,uel eodem modo elixis. Auferre autem oportet dum
parantur,mordaces humores,quemadmodum in braſſica,ac in leguminibus,ſi certam uelis ha-
bere experientiam eius,quæ in ipſis alit,ſubſtantiæ. Auferũtur autem humores dicti,ſi,dum eli-
xantur,ab una aqua ad aliam transferantur.Si igitur adhibita diſtinctione,diligentem omnium
feceris inquiſitionem: inuenies omnia , quæ quidem in pauco tempore nutriunt (hoc enim eſt
uniuerſim)et paruo poſt aſſumptionem tempore(hoc enim eſt uelociter) etiam uelocẽ habere
excretionem,quando hominibus eodem modo affectis exhibentur(nam, et hoc in talibus om-

A nibus oportet præfinire) quæ uero cõtrariam naturã hñt, tarde excerni. Cauſam horũ inuenies ex iis, quæ oſtenſa ſunt in cõmentariis de potentiis naturalibus. In his ſiquidem oſtendebatur uentriculus prius cibis frui, familiarem ſibi ſuccum ex illis attrahens, & ſuis apponens tunicis, mox, ubi hic eſſet ſaturatus, tunc ipſos emittere ad excretionem. In hoc autem tẽpore, & hepar oſtendebatur ex cibis attrahere, ubi indigeret alimẽto: nam, ſi non egeat, illo, qđ prius aderat, perfrui: eadẽ quoq; ratione trahere rurſus ex hepate totum corpus, quo tempore, & ipſum indiget alimento. Vnde, in quibus totum corpus eſt uacuum, quiſpiã maxime poſſit experiri, qui cibi ſint uniuerſum, & uelociter nutrientes: quibus & illud (ut diximus) ineſt, celeriter tendere ad excretionẽ, quantũ ad id attinet. Verũ nõ nulli dixere eã, quæ fit ex toto corpore, euacuationẽ, ab ipſo excretionem nominari, ut idẽ ſit, quod nunc docetur, ei, quod dixit in libro De alimento, ubi inquit ⌊Alimẽtũ, quod difficulter alterat̃, difficulter abſumit̃: quod facile apponitur, facile abſumitur. Quod dictum uerissimum quidẽ eſt, nõ tñ proprie uidetur accipi ſub appellatione excretionis: nã magis proprie dr̃ de ea, quæ ſolum fit per uentrẽ: poſſumus quidem, & ipſam intelligere de ea, quę fit ex toto corpore. Differt enim, excretionẽ (græce διαχώρησιν,) an ſubductionẽ (græce ὑποχώρησιν) dicas. Subductio igitur ſolũ de iis dr̃, quæ per aluum deiiciuntur: contingit B autem excretionis uocabulum utriſq; eſſe cõe. Carnes itaque ſuillę, & quęcunq; lentos ac craſſos humores habent, in tempore faciunt ex toto corpore tranſpirationem. Olera uero, & piſces ſaxatiles, & ſimpliciter quæcunq; tenuẽ habẽt humorẽ diſtribuẽdum, celeritate quidem diſtributionis, atq; appoſitionis exuperant, ſtabilem uero naturam non habent, ſed facile diſſlant. *(in lib. De Alim. circa finem.)*

19 ⌊*Acutorum morborum non omnino ſunt certa prænunciationes, aut ſalutis, aut mortis.* *(de Nat. hum. com. 3. t. 3 1. 27. c. Et com. 3. t. 1 7 9. clxxx. e)*

Acuti morbi, præter id, φ celeriter iudicantur, ſtatim ẽt magnitudinem hñt. Nam febres diariæ, quas Græci ephemeras uocant, licet cito finiant̃, nõ tñ acuti morbi nominantur. Duplex ãt eſt acutorum morborum natura. Vel enim ab humoribus calidis ſolis, ⌊qui nullũ obſedere locũ, ſed ęqualiter in oĩbus aĩalis partibus ſunt: uel loco aliquo patiente fiũt, ut in morbo laterali, pulmonis inſlãmatione, angina, febresq;, ut plurimum in acutis morbis ſunt continuæ. Rari. n. ſunt ex ipſis, quibus febres non adſint, ut morbus attonitus, quẽ Græci apoplexiam uocãt. morbi uero longi ob craſſos, lẽtos, ac frigidos fiunt humores, q nõ facile cõcoqui poſſunt, & in patẽtibus partibus impacti ſunt, atq; agglutinati ita, ut eorum diſpoſitiones magis præduris tumoribus, q̃ inſlãmationibus aſſimilent̃. Pauci uero ex ipſis fiunt ⌊per cõpaſſionẽ ⌊abſq; loco patiẽte: in q̃bus C uenæ oẽs æqualiter hñt humores, uel atribilarios, uel pituitoſos putreſcẽtes. In his igitur oĩbus uidetur Hippocrates fidere præcognitionibus, In acutis uero non oĩbus. Sed aliquãdo falli pręcognitionẽ confitetur. Tale eſt. n. quod dicit, non oĩno, negatio cum ſit: nõ omnino. n. idẽ, quod non prorſus, ſignificat: eſtq; nõ oĩno perinde, atq; non in oĩbus, quod genus ſermonis uſurpare cõſueuerũt, qñ pauca ex multis uolunt excipere, ut cũ dicunt, non oẽs hoĩes mali. Qui. n. hoc dicit, oſtendit pauciſſimos eſſe bonos. Ita igitur & nunc Hippocrates oſtendit, inquiens, non oĩno certas eſſe in morbis acutis prænunciationes, tanq̃ aliqñ, quamuis raro, † medicus aberret: iſtud autem fit propter ſubitam in iudicatione permutationem, quæ naturam humorum ſequit̃ morbificorum, & quia non nunquam humor noxius ex uno loco transfertur ad alterum. *(† ἄριστος id eſt optimus, additur in antiquo quodã codice.)*

20 ⌊*Quibus iuuenibus adhuc aluus humecta eſt ÿs ſeneſcentibus exiccatur. Quibus uero iuuenibus adhuc aluus ſicca eſt, ÿs ſeneſcentibus humectatur.* *(3. Aph. 43. 18. Et Aph. 53. 19.)*

Quòd quidem hoc ex magna parte fiat, & non ſemper, oſtendit ipſe inter ſequentes hunc ſcribens aphoriſmum: ⌊Quicunq; aluos humidas hñt, ſi quidem iuuenes fuerint, melius degũt, iis, q ſiccas hñt: ad ſenectam uero deterius: nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccant̃. Oportet ãt D humidas, & ſiccas aluos intelligere nõ ſimpliciter, ſed eadem uictus ſeruata ratione. Si quis. n. in iuuentute Alexãdrinorũ uictu uteret̃, ſalſis utẽs cibis, & porris, zythũq; ſuperbibẽs, in ſenectute uero nihil horũ aſſumeret, ſed lentẽ eſitaret, & uinũ auſterũ inſuper biberet: male diceremus huius hoĩs deiectiones ætatis rõne permutari. Sic, & ſiquis in iuuẽtute lẽtibus, & meſpilis ueſceretur, uinumq; auſterũ potaret, in ſenectute aũt uictu uteret̃ Alexandrinorũ, atq; ita cum uictu excretiones mutaret: nõ recte iudicium fecerimus. Sed, cũ oĩa alia, nõ ſolũ, q̃ ad cibos attinent, paria agent̃, & deiectiones cõmutabunt̃: tunc rectum fiet iudiciũ de iis, quæ ab Hippocrate in aphoriſmo dicuntur. Variant̃ aũt deiectiones ætatum ratione ſcđm eas. q̃ in corpore mutãtur, diſpoſitiones, ex quibus aluus ſiccior, humidiorve fit. Quæ nã uero ſint hæ diſpoſitiones, unũ eſt ex iis, quæ quæruntur: atq; adeo longum mihi futurũ ſuper hoc ſermonem exiſtimo, ſi proprias ſtuduero adhibere demonſtõnes, ut unus ĩteger liber futurus ſit neceſſarius. Sed hoc alias forte à nobis fiet: nunc breuibus capita expediam, iis utẽs, quæ in cõmentariis de potẽtis naturalibꝰ, & de cauſis accidentium demonſtraui. Plus, q̃ conueniat, fit aluus humida, quando cibus in chylum in ipſa conuerſus, parcius diſtribuitur: ſiccior rurſus, cum omnis humor in ipſa contentus, ad hepar fertur. Cauſa uero, ob quam parcius diſtribuitur, eſt, aliquando quidem, quia plus aſſumimus, quàm hepar indigeat: interdum uero quoq;, quia citius deijcitur, q̃ hepar attrahat. Nã, *(inferius, Apho. 53. 19.)*

cum

cum cibus modum excedit,eius ſuperfluum detelinquitur,ubi hepar tñ ad ſe attraxerit,quan. E
to indiguerit.Cum uero ꝓperat ad excundum,nõ ꝓuenit hepar tñ attrahere,quãtũ ipſi eſt ne-
ceſſarium.Citius ãt ſeſtinat ad exitum id,qđ excernit̃,nõ nnnquã ob multitudinẽ bilis ad aluũ
fluentis,quæ irritat ad expulſionem,non nunquam uero ipſa alui potentia retentiua facta debi
liori,expulſiua uero eius arq; inteſtinorum forti exiſtente.Plura igitur appetimus, cum os uen-
triculi(in hoc enim uis appetendi præcipue conſiſtit)frigidiorem habuerit tẽperaturam. Sic ue
ro & hepar minus attrahit propter frigiditatem.Vim aũt retentiuam habet uentriculus imbecil
liorem propter humiditatem,ſicuti propulſiuam fortiorem propter ſiecitatẽ. Senum igitur cor-
pus,cum frigidum efficiatur,tñ augeri contingit in ore uentriculi frigiditatem,ut ad inappetẽ-
tiam fiat tranſmutatio,atq; ita excrementa exiccentur inopia eorum,quæ aſſumuntur, ut diſtri
buantur.Sic & quicunq; ob multitudinem,uel naturam humoris bilioſi aluum humectã habẽt,
ad contrarium tranſmutantur,cum hic humor nõ amplius in ſenectute multus generetur. Qui-
bus uero ob uirtutis retentiuæ debilitat aluus humectatur,nõ oĩbus tranſmutatio aduenit,ſed
pro quantitate caloris adiuncti. Si enim ſtatim ab initio frigidiorem habuerit aluus temperatu-
rã:mox ad immodicam ueniens in ſenectute in frigiditate intẽperiẽ,uirtutem retentiuam ęque
habebit imbecillẽ,qm̃ oĩs immodica intemperies operationes exoluit.Quod ſi exquiſite calida F
fuerit ad longiſſimum uſq; ætatis proceſſum,fortẽ habebit operationem retentiuã , ut q̃ neutrã
habeat exquiſite intemperiem,neq; eã,q̃ eſt ſecundum ſiccitatem(ſiquidem erat omnino humi
dior natura:alioqui non habuiſſet debilem uirtutem retentiuã)neq; ſecundum caliditatem:hoc
enim ſupponebatur.Liquet igitur,ꝙ ferè oĩbus,qui aluos habent natura humidiores, fit ad con
traria ſeneſcentibus tranſmutatio:qui uero ſicciores , iis fient in ſenectute humidiores propter
*Al.cauſas. cõtrarias*tẽperaturas:uel.n.quia minus aſſumitur alimẽti,q̃ potentiæ hepatis congruat,uel pro
pter exiccationẽ.uel quia parũ bilis confluit ad aluum,uel ꝑꝑ potentiæ retentiuæ robur excre-
menta erunt ſicciora.Ex his ãt,ꝙ parum appetant,& citius impleãtur,fit propter partium appe
tentium caliditatem.Quòd uero cibus aſſumptus exuccetur,contingit , uel mediocriter ſe ha-
bẽte hepate ſcđm tẽperaturã,uel paulo plus mediocri calidiore.Quòd uero pauca bilis cõfluat
ad aluum:hoc ex eo accidit,quia ẽt pauca generat̃ ob uiſceris frigiditatem. Fortis ãt iuuenibus
ineſt retentiua potentia,qm̃ ad ſicciorem uergunt temperaturam. Non abſq; rõne igitur in om
nibus,quos diximus,ſenibus fit ad contraria tranſmutatio.Nam,qui non appetunt ob calidita-
tem,in progreſſu ætatis plus ẽt appetent,q̃ poſſit hepar euincere . quibus aũt ob innatam ſicci-
tatem uirtus retẽtiua fortior extiterat,iis ſeneſcentibus fiet imbecillior ob ſiccitatis exceſſum: G
& ea ratione excrementa humectabuntur,qm̃ ciborum exitus feſtinat.Quibus uero propter bi
lis defectum tardante excretione,ob exitus morã multum humiditatis abſumitur, fieri poteſt,
ut eadem diſpoſitio perſeueret:Fieri ẽt põt,ut propter immodicã hepatis frigiditatem, ad ſatis
magnam perueniente alimenti diſtributione imbecillitatem,fiant excrementa humidiora. Hæc
in præſenti dicta ſufficiant de cauſa earum,quæ fiunt in ætatibus,permutationum,quantum ad
alui attinet humiditatem,ac ſiccitatem:q̃ ꝑꝑ breuitatem ſunt futura obſcura iis, q̃ in nuper di-
ctis commentationibus non ſunt exercitati. Sed poſt hac aliquando uno integro uolumine cla-
riorem doctrinam faciemus:nam,quod ad uſum artis attinet,hoc ſolum ſcire ſufficit,quod fuit
ab Hippocrate dictum,etiam ſi cauſa non adiicitur.

21 *Famem,thorexis ſoluit.*

Thorexin noĩare cõſueuit ipſam uini potionẽ.In libro ſiquidẽ de natura hominis,& de uict*
de Nat.hum cõ. a.t 3 7.182.b rõne,in hunc modum ſcripſit:|Liquet enim,ꝙ uictus ſingulorum non ſunt cauſa qñ oẽs, ſubin-
de morbo corripiunt̃,iuniores,& ſeniores,uiri,ac mulieres,ſimiliter aũt thoreſſomeni, & aquæ
potatores. Cũ ergo aquæ potatores thoreſſomenis opponat,oſtẽdit ſe per thoreſſomenus uinũ H
potantes intelligere.Quare & hic thorexis,uini potus ab ipſo dicitur,quem dicit famã ſoluere:
non(per Iouẽ)quẽcunq; defectũ famẽ noĩans,(ſicuti nõ nulli arbitrant̃)ſed neq; illã,quæ cũ ap
petitu naturali fit,ſed eã quam hñt,qui hac paſſione laborãt,uehementẽ,& indeſinentẽ ciborũ
appetentiã:quã medici quidã appetentiã caninã noĩant.Talẽ.n.famẽ,uini potio ſanat nõ eã , q̃
uel ex longa inedia,uel alui profluuio,uel fluxu ſanguinis,aut aliqua alia facta eſt euacuatione.
Nam,qui ex tali aliqua indigent cauſa,non modo non aliquam ex uini potu capiunt utiliatem,
ſed etiam plurimum offenduntur,qm̃ & conuulſionibus,& deliriis ſtatim corripiuntur,ſi,ante-
quam cibos aſſumant,uinum potauerint . Qui uero famem,quam diximus, patiuntur,iis uini
potus,non cibi multitudo, remedium eſt. Equidem multos ipſe ſanaui, qui indeſinentet fame-
ſcebant,uinum ipſis abundanter exhibens ex eorum genere,quæ ſufficienter caleſaciunt. Neq;
enim acerba uina talẽ famẽ ſanant,ſiquidem neq; calefaciunt: ſed,quæ colorem fuluum habẽt,
uel rubeum,abſq; aſtringente ſapore,maximo ſunt illis remedio,qui canino laborant appetitu.
Oportet ſiquidem, cum ad prandium accedunt,primũ illis afferre pinguia edulia,atq,(ut ita di-
xerim)oleagina,& alia,q̃cunq; ex multo parantur oleo,maxime uero nihil auſterum,aut acer-
bũ offerat̃:poſtea unũ aliquod ex uinis,quæ diximus,etiam ſi nondum ſitierint,potandum da-

ri

A ri præcipiemus.Statim enim fames tali uictu mitigatur,atq; ita longo tp̃e faciendo,ceſſat omnĩno:& hoc mihi magis uidetur in præſenti aphoriſmo Hippocrates docere. Cum canini appetitus fieri conſueuerint uel propter ſolam intemperaturam frigidiorem,uel propter humores acidos,quos exorbuit os uentriculi:& hæc ambo ſanare poſſit uinum,quod diximus:nõ ſine rõne uini potio ceſſare facit caninos appetitus.Qui uero putant uehementem eſuritionem, quã Græci bulimon uocant,fuiſſe nunc famem ab Hippocrate nominatam,non rectè mihi uident̃ ei⁹ ſermonem accipere:primum,quia ipſum pro generali,atque uniuerſali faciunt ſpecialem,ac particularem:deinde quia mentiuntur:nam paſſio bulimos nominata,eſt caſus potentiæ ex frigiditate exteriore,qui à fame quidem inchoauit,ſed non habet eam amplius adiunctam.

22 |*Quicunque morbi ex repletione fiunt,curat euacuatio:&,quicunque ex euacuatione,repletio: & aliorum,contrarietas.* Idem ferè in li. de Nat.hum.cõ. 3.t.1.7.181.e

Non,ſi quid factum eſt à repletione,neq; ipſa nõ amplius exiſtente ſiquid remãſerit, id curat euacuatio,ſed,quęcunq; eo ipſo,quo fiunt tp̃e,curare aggredimur,euacuatione indigent.Quòd quidem igitur multitudo morbum efficiat, antea dictum eſt : ꝙ autẽ euacuatio ſit eius curatio,
B non opus eſt dicere:ſicuti neq; de omnibus aliis cauſis,quæ morbos committunt,quòd per contraria curentur.Neq; enim aliud quicquam quimus excogitare,præter cõtrarium cauſis morbos efficientibus,ſicuti in morbis ipſis iam factis rurſus conſiderabimus:quemadmodum & in caſibus,qui eos ex neceſſitate cõſequuntur.Sed nunc de iis morbis,qui adhuc fiunt , ſermo à nobis habetur.Liquet igitur,ꝙ una cum cauſis ipſos facientibus deſtruuntur.Cauſarum uero faciẽtiũ abolitio fit à contrariis:ſi.n.ex refrigeratione morbus fiat, curatio eſt per calefactionem:ſi uero ex calefactione,per refrigerationẽ:ſic,& ſi propter repletionem morbus conſtituatur, tũc oportet repletionẽ euacuare:ſicuti,& ſi ꝑꝑ euacuationẽ,reficere protinus conuenit.Etiãſi nõ nullis uideatur nũquã fieri ab euacuatione morbũ:exiſtimãt ãt(ut apparet)huiuſcemodi homines ſolã febrem eſſe morbum:ꝙ ſi didiciſſent quãlibet lædẽtem operationes diſpoſitionem, morbum eſſe,& ꝙ à uehementibus intemperaturis operationes læduntur,haudquaquã dubitarẽt,an fortes euacuationes morbos efficiant.Sanguis enim,cũ ſupra modũ,aut ex utero muliebri, aut ex uenis,quę hęmorrhoides appellantur,aut ex ulcere fluxerit,tunc uel oẽs,uel plurimas operationes ii,qui ita affecti ſunt,offenſas hñt. Nõ nulli uero ipſorũ nõ modo hæc patiuntur, uerum etiã aqua inter cutem corripiuntur. Lõgæ ãt inediæ iis, qui calorem habent ad igneam naturã pro-
C penſiorem,præter alia mala,inſuper afferunt febrem . Quantum igitur ueritas ipſa,atq; utilitas exigebat , à nobis quãuis dictum ſit , his tñ addamus aliquid propter garrulos , quales ſunt recentiores quidã medici,q̃ de nominibus altercantes putant , ſe de rebus ipſis habere ſermonẽ. Hi igitur ſunt,qui aiunt cauſarum efficientium morbos abolitionem nõ eſſe curationem,ſed p̃ſeruationem.Qui primum quidem docẽdi ſunt,ꝙ de nomine litigant,deinde,quod neq; de hoc rectè.Vbi enim cauſa non adeſt,quæ morbum efficiat,hic ſola curatio factorum relinquit̃ . Vbi uero ea,quæ ineſt corpori cauſa,nondum aliquid facit,ueluti quæ plethora,id eſt plenitudo,uocat̃,ad pręſeruatiuã artis attinet partẽ,huiuſcemodi cauſarum deſtructio. Cum uero iam aliq̃d agit,miſtum iam quodam modo eſt huiuſcemodi opus ex præſeruatione, & curatione . Nã,q̃d facturæ erant cauſæ illæ,prohibitum eſt fieri:& hoc ad artem attinet præſeruatiuam: quantum uero morbi iam factum eſt,propriam exigit curationem.Quapropter,cum miſta ſint talia ex p̃ſeruatione,ac curatione,ꝓprio caremus nomine:atq; idcirco aliàs alia medici utunt̃ appellatione,non nunquã præſeruari dicentes,ne morbus , qui iã incipit generari,ad cõplementum perducatur:non nunquã uero curari,quẽdmodum in iis,quos canis rabidus momorderit . Quæ.n. ipſis adhibentur medicinæ,duplicem habent appellationem . Nam non nunquam rabiei reme-
D dia dicuntur,ac ſi diſpoſitionis,quę rabiem fecerit, dicerentur . non nunquam uero non remedia præſentis diſpoſitionis appellantur,ſed à rabie futura præſeruantia.

23 |*Acuti morbi in quatuordecim diebus indicantur.* Idem in lib. de Iudicationibus & in Coacis prænotionibus iiſdẽ uerbis.

de Dieb.decr.4.154.c. & 155.b.d.& 156.d.e in progn. cõ. 1.t.25.4.195.b.& com.3.t.35.209.b

Acuti morbi magni ſunt,& ad ſuum uigorẽ celeriter properant.Nõ abſq; rõne igitur in pauco tp̃e,& magnas faciunt permutationes:quod idẽ eſt,quod iudicari.Huiuſcemodi enim ꝑmutationes,q̃ñ repẽte in morbo fiunt,Hippocrates criſes uocat,id eſt iudicationes:in q̃bus nõ nũquam ſubito integra ſanitas reſtituitur,aut moritur æger:non nunq̃ uero magna fit ad ſalutem, uel ad mortẽ permutatio,non tñ aut ſubito ſanant̃, aut moriuntur:ita ut quatuor ſint in ipſis ſubitæ permutationes,quas ipſe docuit in primo libro Epidemiorũ, inquiens:|Ad ſalutẽ,aut mortem,uel inclinatio ad melius,aut ad peius. Quòd uero ſit neceſſarium ob morborum magnitudinem,ac † caſuũ uehementiã,uel cito uires proſterni,adeo ut homo moriat̃: uel ad noxiorum humorũ excretionẽ excitatas,ſi modo quos inuaſerint,exuperent,bonã ſeq̃ iudicationẽ: ſin ãt exuperent̃,malã:unicuiq; manifeſtum eſt.Propterea igitur fieri nõ põt,ut in longum tẽpus iudicatio differatur in morbis acutis.Terminũ igit̃ ĩ hiſce oĩbus Hippocrates poſuit duas ſeptimanas,tanq̃ nullus eorũ ulterius progrediat̃:uerũ ante quartumdecimũ diẽ multi poſſint iudicari.

1.Epid. com. 3.t.16.3.120.e

† ſymptomatum.

Etenim

Etenim undecimus,nonus,ſeptimus,& quintus multos uiſi ſunt iudicaſſe in libris Epidemiorũ. E
Iudicat aũt,& ſextus nõ nullos,ſed non bene,ſicuti in libris De iudicatoriis diebus plenius oſtẽ
dimus:in quibus dignum putamus illũ exercitatũ eſſe,q ea aſſequi debet, q̃ Hippocrates breui
ſermone perſtrinxit.Quæcunq; uero iudicationes ſunt ueluti imperfectæ, iis finẽ imponit aliqs

In Progn. cõ.3. t.3.5.4.207.b,c

alius dies ex eorũ numero,q deinceps ſequunt̃, de q̃bus quales nã ſint,in libris ꝓgnoſticis Hip
pocrates docuit:& hic de ipſis aliquid in ſequẽti docebit aphoriſmo.Eſt aũt,& harũ imperfecta
rum iudicationum terminus quidam ulterior,ultra quem non amplius fieri progreſſus põt,dies
quadrageſimus. Quicunq; igitur morbi intra diem quartumdecimum integre iudicantur, hos
ſoler Hippocrates acutos ſimpliciter nominare.Quicunq; uero* imperfecte iudicati,ſeruati fue-
rint in ſequentium iudicatoriorũ dierum aliquem uſq; ad quadrageſimum,hos non ſoler ſimpli
citer acutos nominare, ſed appellatione compoſita his oĩbus uerbis,acutos,qui in quadraginta
diebus iudicantur.Verum manifeſtius illi declarant, qui eoſdẽ morbos,acutos ἐκ μεταπτώσεως.i.

In Progn. com. 1. t.25.4.194 h

ex decidentia uocant.De his igitur in Prognoſtico ſcribit in hũc modum.Oportet aũt exiſtima ,,
re ſpirandi facilitatẽ magnã habere uim ad ſalutẽ in omnibus acutis morbis,q̃cunq; febres hñt ,,
adiunctas, & in quadraginta diebus iudicantur. Nunc uero in aphoriſmis de acutis ſimpliciter, ,,
enunciãs,ait,eos intra quartũdecimũ diẽ iudicari:nõ(per Iouẽ)hoc dicẽs,qđ nõ nulli exiſtima F
runt,eſſe quatuordecim numero dies,qui in his morbis faciãt iudicationẽ. Nam ſecundum hãc
expoſitionem,ẽt illos dies,qui iudicant morbos acutos ex decidentia noĩatos dicemus eſſe nu
mero quadraginta,cum idem loquendi modus in utriſq; ſit:hic quidẽ,cũ ait, Morbos acutos in ,,

Ibidem.

quatuordecim diebus iudicari:in Prognoſticis aũt,cũ dicit. Quicunq; morbi cũ febribus ſunt, ,,
in quadraginta diebus iudicant̃. Verũ hi non inuenientes, quo mõ poſſint oſtendere utroſq; ſer
mones,& hunc,qui in aphoriſmis ſcribitur,& illum,qui in prognoſtico legitur,ſibi inuicem eſſe
concordes:hanc abſurdam excogitarunt expoſitionẽ.Neq; enim in quatuordecim ſunt uſq; ad
quadrageſimũ dies iudicatorii,ſed cum intercidentibus quidẽ plures,abſq; illis uero pauciores,
quemadmodum clare in noſtra oſtẽdiẽ de diebus iudicatoriis tractatione. Sed & ipſa rerum na
tura ſuffragatur ſermoni, quo dr̃ acutos morbos habere terminũ iudicationis quartumdecimũ
diem.Nullus enim inuentus eſt unquam ab initio uelociter motus, hunc tranſgredi terminum,
qui nõ aliquod ex quatuor iam dictis iudiciis unum acceperit:ſicuti quidam leues, ac parui cit
ca primos dies exiſtentes,quarto aut quinto die continui,uehementes,& acuti fieri incipiẽtes:
ad decimũſeptimũ terminarunt.Alii uero ſexto,aut ſeptimo die exacui incipientes,ad uigeſimũ
terminarunt:adeo ut morbi continui acuties nunquam poſſit plures,q̃ quatuordecim, obtine- G
re dies.Ex iis uero,qui motus hñt inæquales,multi extenduntur uſq; ad aliquod tempus ulteri⁹
præfinitum.Dico autem inæquales habere motus, eos, qui aliquot diebus uehementiores fue-
re,poſtea ſine aliqua ſignificatione torpuerunt,deinde rurſus adaucti continuitatem acceperũt.
Si quis igitur,ut dixi, faciat in ægrotantibus obſeruationẽ 1 oẽs inueniet,qui per duas integras
ſeptimanas uelociter mouentur,nunquam ad ulteriorem progredi terminum.

24 *Septenorum quartus eſt index. Alterius ſeptimanæ octauus principium. Eſt autem, & undecimus contemplabilis: ipſe enim, quartus eſt ſecundæ ſeptimanæ. Rurſus uerò, & decimusſeptimus contemplabilis, ipſe ſiquidem quartus eſt à quartodecimo, ſeptimus uero ab undecimo.*

1. de Dieb. decret. 4 ... c. Et 156 ... in 1. Prorrh. com. 1. t. 1. ... 161 e in Progn. ... 3. t. 14 ... 4. Apho. 71 ... 11. c.

Indices,hoc eſt ἐπιδήλους,& contẽplabiles,hoc eſt θεωρητὰς, ſoler Hippocrates noĩare dies,in
quibus aliquod ſignũ apparet futuræ indicationis iudicatiuũ, in altero aliquo iudicantiũ dierũ
quos ipſe in prognoſticis,unamquanq; ſeptimanam in duas diuidens partes, per quaternarios
digeſſit.Primũ itaq; quaternarium ſeptimi diei,ſiquis ab initio numeret,indicem eſſe ait: unde-
cimum autem quartidecimi,qñ & hic ſecunda ſeptimana in duas partes diuiſa index prouenit.
Eadẽ ratione,& decimusſeptimus uigeſimi eſt index ex diuiſione tertiæ ſeptimanæ in duas par H
tes:illud tñ intereſt,ꝙ hanc tertiam ſeptimanam ſecundæ coniungit, quãuis primam à ſecunda
ſeparauerit:nã eius initiũ diẽ octauum eſſe dixit,non tñ tertiæ quintumdecimũ,quemadmodũ
nõ nulli poſt ipſum exiſtimarunt: qñ neq; uigeſimum primum,terminum ſtatuit,ſed principiũ
quidẽ tertiæ ſeptimanæ quartũdecimum,finem autem,& terminum uigeſimum.Cur autẽ duas
primas ſeptimanas ſecundum diſiunctionem inuicem ordinauerit,tertiam uero ſecundæ ſcđm
cõtinuitatẽ,in libro De diebus iudicatoriis docuimus.In præſentia uerò ſufficit etiam ſine cau
ſa nouiſſe,quod experientia cõprobat.Nam ipſe Hippocrates plurimos ægros ſecundum talem
ordinem dierum iudicatoriorũ in libris Epidemiorũ ſcripſit fuiſſe iudicatos. Dico aũt ſecundũ
talẽ ordinẽ,ut primæ tres ſeptimanæ ad uigeſimum,ſequentes tres,ad quadrageſimum perdu-
cantur.Sic enim,& ſexageſimum, & octogeſimum diem iudicatorios habebim⁹, & ipſos expe-
rientia cõfirmatos,quemadmodũ in libris de diebus iudicatoriis oſtendimus,illos qui in libris
Epidemiorum notantur iudicati ſecundũ talẽ dierũ ordinẽ deſcribentes.Sed,ægrotos illos quo ,,
niã lõgum eſſet hoc in loco ſermone complecti:ſufficiet ſola ex Prognoſticis uerba in hunc mo ,,

in Progn. com. 3. t. 1. 2 3. 4. 206. d. 207. b

dum ſe habentia ſubſcribere: Febres iudicantur in eiſdẽ numero diebus,in quibus ẽt homines
liberantur,& pereunt.Nã mitiſſimæ febres,& quæ tutiſſimis ſignis incedunt,quarto diẽ finiun-
tur,

A tur,uel antea: maligniſſimæ autē,& grauiſſima ſigna præ ſe ferentes,quarto die interimunt, aut " prius.Primus igit earū inſultus ira terminat: ſecundus uero ad ſeptimū ducit: tertius ad undeci " mū:quartus ad quartū decimū:quintus ad decimū ſeptimū: ſextus ad uigeſimū.Hi igit per qua- " tuor ex acutis ad uigeſimū ex adiectione finiunt.Hęc uerba oſtēdunt maniſeſte,ꝙ tertiam ſepti manam per continuitatē ſecundæ annumerat,& ꝙ decimamſeptimam indicem facit uigeſimæ.

1.de Criſibus 126 I. 3 Aph.23.24.h

25 *Aeſtiuæ quartanæ magna ex parte breues,autumnales longæ,& maxime,quæ hyemem attingunt.*

Non ſolum quartanæ breues æſtate fiunt,ſed & ęgritudines aliæ,propterea ꝙ humores ſuper flui funduntur,& per totū corpus ferunt atq; diſſlant.In qbus igit uires ualidæ ſunt,noxiis humoribus euacuatis,morbi ceſſant:in qbus uero ſunt imbecilles,dū noxii ſucci euacuant,unà ēt ipſæ diſſoluunt.Quare nō abſq; rōne nulli morbi æſtate ſunt lōgi.Hippocrates uero de ſolo omnium longiſſimo fecit mētionem , tanquam per exemplum de omnibus aliis ex iſto indicans.Siculi aūt æſtate, & diſcuti humores,& uires diſſolui cōtingit:ſic hyeme cōtraria eueniunt,& humores int⁹ tāquā in latebris remanere,& uires ſeruari robuſtas.Neq; igit morbi ſoluunt manētibus iis,qui eos efficiunt,humoribus,neq; ęgroti moriuntur, uiribus interim ſufficientibus.

B 26 *Febrem conuulſioni ſuperuenire melius eſt,quàm febri conuulſionem.*

6.Epi. com. 1 t.7 ſ. 197.e 2 Prorrh. com 2 t.50 4 71.g

Ipſe Hippocrates in ſequentibus dicet conuulſionē fieri ex repletione,& euacuatione.Cū igit aliquē ſanū cōtigerit repente cōuelli huiuſcemodi cōuulſionē neceſſariū eſt ex repletione fieri: replētur āt nerui frigidis,& glutinoſis humoribus,ex quibus ēt nutriunt:unde cōuulſionem patiunt.Hiſce igitur febris ſuperueniēs,ſolita eſt magna,ex parte calefacere,extenuare,atq; diſſoluere.Si uero ex febribus adurentibus,totū corp⁹ exiccet,& neruis deinde ex ſiccitate cōuulſio accidat,maximū eſt malū,& penè inſanabile:qm̄ lōgū qdē tēps exigitur ad ſiccitatē neruorū remouēdā:uehemētia āt morbi tēps nō expectat,ſed cito uires diſſoluit,& ſubito exitium affert. 6.Aph.39.50.f

3.Epid. cō. 1.3.t 32.c de Criſibus 2.a de Dieb. de 4 145.c.d 1.Prorrhet. com 1.t.7.4 97.d Progn.c6. t.39.4.211.

27 *His,quæ non ex ratione leuant,non oportet fidere:neq; multum formidare mala , quæ præter rationem eueniunt.Pluri ma enim talia ſtabilia non ſunt,neq; multum durare,& permanere conſueuere.*

Sermo quidem integer de talibus omnibus in libris De Criſibus dictus eſt,nunc uero,quā ſū ad propoſitorum expoſitionē ſatis eſt,à nobis dicet.Cum morbus inuadit uehemēs,& mox ſubito quieſcit,non mō per ſudorē,aut uomitum,aut alui excretionem,aut profluuium ſanguinis
C corpore nō euacuato,ſed ne uiſo quidē ſigno coctionis:exiſtimandū eſt ſignū infidū talē quietē eſſe:ſicuti ēt,ſiquis præter rōnē ſpiret difficulter,uel deliret,uel febricitet uehemētius, uel magno rigore corripiatur:nam & hęc quoq; firmitatem nō hn̄t:tantumq; abeſt,ut malum aliquod ſignificent,ut non nunquā bonum iudicium haud ita multo poſt futurū enuncient . Quo modo autem hæc oporteat dignoſcere,& præcognoſcere,in libris De Criſibus diximus.

28 *Febricitantium non omnino leuiter,permanere corpus, & nihil minui:uel etiam plus,quàm ratio poſtulat,colliqueſcere,malum. Hoc enim morbi longitudinem, hoc uero imbecillitatem ſignificat,*

Hæc uerba,non omnino leuiter , diſtinctionis gratia appoſuit Hippocrates . Si.n.ſimpliciter dixiſſet,Febricitātium permanere corpus,& nihil minui,malum:ſermo careret ueritate. Cōtingit.n.in tempeſtate frigida cuiquam ex plenitudine ęgrotanti,nō collabi corpus, neq; extenuari,cum febres paruæ fuerint . ſed, cū maiores fuerint, multam adeſſe plenitudinem ſignificatur. Colliqueſcere aūt plus,q̃ ratio expoſtulat,malū:ēt ſi non adiiciatur,non omnino leuiter . Siue enim leuiter febricitauerint,ſiue nō,ſignū imbecillitatis eſt ea,quæ fit præter rationē extenuatio.Neq; enim putandū eſt uerbo,συντήκεσθαι.i.colliqueſcere ſeu contabeſcere, in proprio ſignifi
D cato nunc Hippocratē uſum fuiſſe,ſed magis abuſum. Recte aūt dixit in ſecunda parte aphoriſmi,magis,q̃ ratio expoſtulat:& melius eſt hæc quoq; uerba priori parti aphoriſmi adaptare,ita ut tot⁹ ſermo talis efficiat:Febricitātiū nō oīno leuiter,ſed ꝑmanere corp⁹ plus, q̃ rō poſtulat, uel ēt colliqueſcere magis,q̃ ratio expoſtulat,malū:ut cōiter de utroq; ꝓdicet,magis,quàm poſtulat rō.Siue.n.permaneant magis,q̃ ratio expoſtulat,ſiue extenuentur,malum eſt.Melius aūt fuiſſet,ſi hoc,quod ait,magis,q̃ ratio poſtulat,quibus finibus,ſcopiſve iudicetur,aperuiſſet. Verum,quia hic doctrinæ modus aphoriſticus eſt,& ſummam conſectatur breuitatem: nos exponentes uerba,ſecundum rōnē,ad febris magnitudinē referemus,ad tēps ægritudinis, ætatem,regionē,tēps anni,& illam,quæ tunc uiget,temporis cōſtitutionē,& præterea ad ſenſibiles euacuationes,uigilias,curas,inedias,& mot⁹ plures . Maiores febres magis,& citius corpora extenuāt ægrotantium,ſicuti & diuturnitas morbi,& ex ætatibus puerilis,atq; decrepita : ſed alia ambæ ratione.In pueris enim ꝑꝑ caliditatē,atq; humiditatē multum defluunt, atq; extenuantur corpora:in decrepita uero ætate hoc idē patiuntur ꝑꝑ potentiæ imbecillitatē.Ex regionibus autē, & anni temporibus,ac conſtitutionibus,calidę quidē , ac ſiccæ magis euacuant:humidæ uero, ac frigidæ magis aſtringunt,ac diſſlare corpora,atq; extenuari nō ſinunt.De ſenſibilibus autem euacuationibus qd dicere oportet?neminem enim ignorare arbitror, ut merito ex ꝓfluuio ſan

guinis

guinis multo,atq; ſudoribus plurimis,& urina ſuperfluente,uel uomitu,uel alui excretione, cito E corpus extenuetur.Accedit aũt dictis cauſis,& inedia:uigiliæq;,& curę ſufficienter extenuãt,ut & plures motiones:ſed hæ raro ſebricitantibus adſunt:nam magna ex parte iacent quieſcẽtes. Verum aliqñ contingit moueri aliquos,qui itinere cœperint ſebricitare , uel urgente neceſſitate,uel ſtudio domum reuiſendi.Sed & ex delirio quidam ægroti iugiter exurgentes,uel iacẽtes quidẽ,ſed continuo partem aliquam corporis cõmouentes,aut ẽt delira loquẽtes,intra paucos dies extenuantur.Hæc quidem oĩa ægrotos reddunt macilentos,ſicuti, & contraria bis corpus in maiori mole conſeruant.Signũ aũt nullum ex his eſt uirium imbecillium,ſed ſingula ſunt tñ modo cauſæ.Nam,ſicuti ex eis corpus cum ratione extenuatur,ſic & uires deſtruuntur.Abſque his autẽ corpus ꝑter rationẽ extenuari,ſignũ eſſe uirium imbecillitatis Hippocratis inquit: quã & in ualde ſenibus pro cã aſſignãtes,celerrime ipſorũ corpus extenuari dicebamus. Neq; mirũ uideri debet in iis,qui ita ſe habent,imbecillitatẽ quidẽ cauſam eſſe extenuationis,extenuationem uero eſſe ſignũ imbecillitatis:hoc enim contingit oĩbus,quę faciunt,& fiunt. Hæc quidem eſt ſententia Hippocratis,ſemper exiſtimantis eam,quæ eſt citra rationẽ, extenuationem ſignũ eſſe imbecillitatis.Nos uero adiiciamus eius ſermoni,& aliã diſpoſitionẽ,quæ cauſa eſt in febribus extenuationis.Eſt aũt hæc humorum quidẽ tenuitas,corporis uero raritas.Cum enim hæc F ambo conuenerint,celerrime corpora extenuantur per eam,quę diſflatio inſenſibilis nominaĩ: ſicuti in diſpoſitione contraria,craſſitudine humorum,& corporis ſpiſſitudine,neq; fit humorũ euacuatio,& permanere corpus,& nihil tunc minui de ipſius mole contingit.Hanc itaq; diſpoſitionem oſtendit Hippocrates in prima parte aphoriſmi per ea uerba.Lõgitudinem morbi ſignificat.Alteram uero contrariam prætermiſit:ſed nos & hanc adiicientes,iã totum ſermonẽ integrum proſeramus,quantum fieri poteſt,breuiſſime dictum·Febricitantium non oĩno leuiter,ꝑmanere corpus,& nihil imminui,uel plus,quàm ratio poſtulat,colliqueſcere,malum . Nam permanere,ex acutis ſpiſſitudine accidit , & craſſitudine humorum: & propterea longitudo morbi ſignificatur. Colliqueſcere autem nõ nunquam fit ob humorum tenuitatem,& cutis raritatem: contingit uero,& ob ſolam uirium imbecillitatem.

29 |*Cum morbi inchoant,ſiquid mouendum uidetur,moue:cum uero conſiſtunt,ac uigent,melius eſt quieſcere.* de Tot° morbi tempor° 3.88.e 1.de Criſib. 4.187.e de Curãd. ratione per ſanguinis miſs. 6. 18.b de Optima ſecta ad Thraſ. Iſagog. 22.b 27.g.28.a.

Cur Hippocrates hoc conſulat,ſequẽti indicat aphoriſmo:quẽ ſiquis nuper dicto annexuerit, totum ſermonẽ talẽ efficiet:Cũ morbi inchoãt,ſiquid mouẽdũ uidetur moue:cũ uero cõſiſtũt, G ac uigent,quieſcere melius eſt.Nã circa principia,ac fines oĩa debiliora ſunt,circa uigores autẽ fortiora.Oportet ãt his adiicere uerbũ,ſymptoma,hoc eſt caſus:nã de his dictionẽ, oĩa attulit. Diſpoſitio ſiquidẽ,ex qua caſus generãtur,quã & morbũ nominamus,nõ oĩno in uigoribus eſt fortior:uerũ in iis,q ſaluari debent,melior multo,ꝗ in morbi principio:in quibus ẽt Hippocrates nunc cõſulit,ut quieſcamus,in morborum initiis,ſiquid uideĩ mouentes.Nã in morbis exitialibus,non mõ,qñ ſunt ſuo uigori uicini , ſed ẽt in prioribus tẽporibus nihil mouere oportet: recordãtibus nobis,ꝙ deploratos nõ oportet attingere,ſed relinquere,& morbi finẽ tãtũmodo prænunciare,Circa initia uero illorũ morborũ,in quibus ſperamus ægrotũ cõualiturũ,tentandũ eſt maiora afferre remedia:de quibus Hippocrates dixit.Siqd uideĩ mouẽdũ,moue.Sunt ãe hæc,maxime quidẽ uenæ ſectio,non nunquã uero,& purgatio:quorũ neutrum oportet in uigoribus adhibere.Vt enim in libro De Criſibus manifeſtauimus,coctiones morborum tunc maxime fiunt.Vt igitur hæ citius eueniant,melius eſt in principiis euacuare, quo minorẽ iã facta materiam facilius natura poſſit concoquere.Morbo autem conſiſtente, cum iam natura concoxit, ſuperfluum eſt euacuare,cum propter alia, tum quia uis animalis maxima ex parte eo tempore eſt fatigata,licet quàm maxime duæ aliæ,uitalis,ac naturalis,fortes perſiſtant. H

30 |*Circa initia,& fines,omnia imbecilliora:circa uigores uero fortiora.* de Tot° morbi. tẽporib. 5. 88.e.& 90.a 1.de Criſib.4. t.17.c.Et.18. h

Caſus omnes circa principia,& fines ait eſſe imbecilliores,acceſſiones uidelicet febriũ,& uigilias,atq; dolores,& faſtidium,& ſitim:ſicut ipſas diſpoſitiones,in quibus hæc fiunt,ubi morbi conſiſtunt,neceſſe eſt eſſe meliores in iis,qui debent ſanitati reſtitui.

31 |*Eius,qui ex ægritudine bene cibatur, nihil proficere corpus,malum.*

Oportebat,& hunc aphoriſmum,& illũ,qui ſequitur,adiunctũ eſſe illis,qui ſupra ſcripti ſunt, in Coacis prænotionibus,Qui ex morbis logi°&c. ſupr. Aph.8.11.h ubi dicebat : |Siquis à morbo cibum aſſumens non corroboratur.In illo igitur aphoriſmo, pro uerbo,εὐσιτεῖται, i.bene cibatur,ſeu bñ ueſciĩ,inquiens cibum aſſumere,de caſu aliquid docuit, ſcilicet non corroborari.Hic uero,cibum aſſumere,cõmune utriſq; ſeruauit:caſum autem uariauit,quoddam illi ſcribens proportionale.Nam huic,nõ corroborari, hoc, nihil proficere corp°, ſimile quodam modo eſt.Illud enim potentiæ noſtrum corpus regentis, hoc uero ipſius corporis affectio eſt.Euenitq; profecto,ut corpus non bene alatur,atq; proficiat,interdum quidẽ ex potentiæ,quę ipſum nutrit,imbecillitate,nõ nunquã etiam ex malorum humorum abundãtia.

Omnes

A *Omnes ferè, qui male ſe habent circa initia, bene cibati, nec quicquam proficientes: circa finem rurſus cibum non appetunt: qui vero circa initia cibum valde non appetunt, poſtea bene appetentes: y melius euadunt.*

Hic etiam aphoriſmus de ijs eſſe dictus uidetur, qui ex morbo conualeſcunt: non proficere enim, de his dicere conſueuerunt cum alij, tum Hippocrates ipſe. Siquis igitur bene ab initio cibatus nō nutriať: quam ob cauſam hunc ſubit affectū, ob eandē rurſus fit male appetens cibū. Cauſa uero, ꝑꝑ quā bene ab initio cibati nihil proficiant, eſt totius corporis uitiū cū partiū appetentium robore. Verū proceſſu temporis ob cibi multitudinem aucto in toto corpore uitio, ipſum ēt appetendi inſtrumentum male ſe habebit: quare inappetentes fient, qui prius bene appetebāt, quos recte εὐσιτίους, i. bene cibatos nominabit. Dixerat aūt hoc ipſum in præcedentibus aphoriſmis hoc mō: |Quòd ſi nō aſſumente cibū hoc fiat, ſcire oportet, ꝙ indiget euacuatione. Porro eos, qui ab initio male appetūt adeo, ut parū aſſumant oīno cibi, poſtea uero ad cōtrarium tranſeunt, melius permutari inquit. Hoc uero ideo euenit, natura eo tempore, quo parū cibi aſſumebant, ipſam, quæ cauſa erat inappetentiæ, diſpoſitionem concoquente. Supra apho. 8. 12. h

in 1. Epi. cō. 2. t. 34. 3. 111. h 2. de Criſib⁹. 4. 131. d

33 |*In quouis morbo mente conſtare, & bene ſe habere ad illa, quæ offeruntur, bonum: contrarium vero malum.* B

Neq;, cum aliquod bonū dixerit eorū, q̄ ad corpus attinent, oīno exiſtimandū eſt ex eo hominem reualiturū: neq;, cum malum dixerit, oīno moriturū. Nam fieri poteſt, ut bonum ſignum à maiori malo ſuperetur: & malū à maiori bono uincatur. Tales itaq; enunciationes intelligendæ ſunt de eo ſolo, quod dicitur. Dicitur aūt ſignū eſſe bonū, quantū in ſeipſo eſt, hoc aliquid: & ſignum malum, quantum in ſeipſo eſt, hoc aliquid. De morte aūt, ac uita oportet omnium ſignorū uires prius bene perpendentes, ita pronunciare, quemadmodū & ipſe in Prognoſticis conſulit. Sic igitur & nunc, Conſtare mente, & apetitum permanere, bonū eſt ſignum in quouis morbo. Quædam. n. non in omni morbo bona ſunt, ut ipſe conſueuit nobis ſignificare, inquiens: |Spirādi autem facilitatem putare oportet ualde magnam habere uim ad ſalutē in oībus morbis acutis. Quòd aūt conſtare mente, bonum ſit ſignū, ex iſto cognoſces: Quæ ad cerebrū attinent, atq; eius membranas, & ſpinalem medullā, necnon & ſeptū trāſuerſum, & omnino partes neruoſas, ac præſertim, quæ ſunt iuxta cerebrū, ſana eſſe omnia ſignificantur ex mentis conſtantia: ſicuti & quæ ad uentrem attinent, & hepar, & cor, ubi adeſt promptitudo ad cibos, qui offeruntur. Cū uero hæc omnia robuſta ſunt, non parua ſpes de ægroti ſalute haberi poteſt. in Progn. com. 1. 25. 4. 194. h

C

in 1. Pro. cō. 3. t. 18 4. 171. h In Prog. cō. 1. 17. 4. 191. e. Et cō. 3. t. 39. 1. 2. d 3. de Compo. med. 1. ſec. loc. 3. 1. 26. h 3. Aphor. 3. 20. b

34 |*In morbis minus periclitantur, quorum naturę, aut ætati, aut habitui, aut tempori magis congruit morbus, quàm quibus ſecundum nihil iſtorum congruit.*

Cum natura multis dicať modis, accipiēda nunc eſt in eo ſignificato, quo multis in alijs locis uſus eſt, & in toto libro de natura hoīs, in quo eam, quæ fit ex primis elementis, temperatura, naturam nominat: ac ſi ita diceret: In morbis minus periclitantur, quorum primæ corporis tēperaturæ, uel ei, q̄ nunc ratione ætatis, aut habitus, aut temporis adeſt, magis cōgruit morbus, q̄ quibus ſcd̄m nihil iſtorum congruit. Calidæ. n. naturæ, & ætati, & habitui, & tempori, & anni conſtitutioni, & regioni, morbi calidiores ſunt cōgruentes: frigidiorib⁹ uero frigidiores: eadē ratione & ſiccioribus ſicciores, & humidioribus humidiores. Contrarium aūt eſt à Diocle dictū: itē in libro de ſeptimanis, cuius auctores opinantur incitari quidem à ſimilibus morbos, ſolui uero a contrarijs: qm̄ & ab ipſo Hippocrate ſcriptum eſt | contrarijs morbis contraria eſſe remedia. Putant igitur febrem ardentem factam hyberno tempore, facilius poſſe ſanari ea quæ fit in æſtate: non aduertentes, ꝙ uehemens diſpoſitio cauſa eſt, ut febris ardens hyme fiat: neq;. n. ab initio facta fuiſſet, niſi cauſa potentior, temporis contrarietatem ſuperaſſet. Cum igitur anni tempus co- In lib. de Flatibus, propè à principio.

D hibere nō potuerit cauſæ magnitudinem, quāuis habeat ſanitatem ſibi ſuffragantem: multo minus ipſam morbo iam facto ſuperabit, non amplius aſſiſtente ſanitatis robore. Sed & hoc eſt ipſa compertum experientia. Nam duarum febrium ardentium magnitudine parium, illa, quę aduenit hyeme, eſt pernicioſior: ſicuti, qm̄ in calidiori temporis cōſtitutione ortum quidem habuerit, ſubita aūt ad frigidus mutatio facta fuerit, non parum iuuatur hæc febris ardens ab ambientis aeris frigiditate: cum ipſi utraq; temporis cōſtitutio bona ſit, prima quidē, in qua morbus factus eſt, tanquā ſignum: altera uero, in qua ſolutus eſt, tanq̄ cauſa. Hæc igitur omnia magis atteſtantur, & non aduerſantur ſententiæ aphoriſmi: ſicut neq; illud, ꝙ Raucedines, & grauedines in ualde ſenibus non coquunť: quamuis hæ paſſiones ſenili ætati maxime congruāt. Primū etenim non idem eſt, ꝙ aliquid non concoquatur, & ꝙ ſit periculoſum: deinde, ꝙ non ſimpliciter ſenes dixerit, ſed cum adiectione, ualde. Omnia enim in his ſunt periculoſa, ob uirium imbecillitatem. Sed neq; illud, quod ſcribitur in primo Epidemiorum. | Et maxime moriebantur, quibus natura uergebat ad phthiſim: ijs, quæ dicta ſunt, aduerſatur. Neque enim eam, quæ fit ex elementis, nunc dixit temperaturam, ſed corporis formam: eſt enim ubi & hanc, naturam nominant. Et, ſicuti uerum eſt calidam temperaturam minus in morbis calidis periclitari: ita, qui anguſtum pectus habent, non ſolum magis incidere in phthiſim, ſed etiam, ubi incidere, periclitari. Nō nulli Infra, apho. 40. in Epid. cō. 1 t. 18. 19 3. 105. t. g

quidem qui aphoriſmos expoſuerunt talibus decepti ſuaſionibus, illum cõgruere naturæ ægro E tantis morbum dixerunt, qui ſit temperatura cõtrarius, quaſi aptior eſſe diceretur: multum (ut oſtendimus) & à ueritate ipſa, & ab Hippocratis ſententia deuiantes.

35 *In quouis morbo partes ad umbilicum & imum uẽtrem attinentes, craſſitudinẽ habere melius eſt: uehemens aũt extenuatio & eliquatio, prauum. Sed & hoc quoq; ad inferiores purgationes, periculoſum.*

Partes omnes, quę ad epigaſtriũ. i. abdomẽ, attinent, omni uacare diſpoſitione, quæ ſit præter naturã, oportere, eſt manifeſtũ. Et hoc ĩ ꝓgnoſtico dictũ fuit, ubi his utiĩ uerbis: Hypochõdria optimũ eſt abſq; dolore eſſe, & mollia, & æqualia. Sed & ex his ipſis quædã ſunt tenuiora, qdam craſſiora: de quibus nũc ſermonẽ habet: quæcunq; qdẽ craſſiora ſunt, hæ meliora eſſe inquiens: quæcunq; uero tenuia, mala, & tanquã ſigna uidelicet, & tanquã cauſas. Signa.n. ſunt imbecillitatis in partibus eliquatis. Cauſæ uero, ꝗ coctio bona ciborum nõ fiat in uentre, neq; ſanguificatio in hepate. Etenim utrunq; ex his membris à craſſitudine dictorũ corporũ cõcalefactũ iuuaĩ. Tñ igitur, ubi eliquata fuere, par eſt, offendantur eorum operationes, quantum Integris ipſis iuuabantur. Quòd aũt earum, quas diximus, partiũ tenuitas ad inferiores purgationes ſit periculoſa, manifeſtum eſt. Oportet.n. omnia, quæ ſunt infra thoracem, eſſe robuſta, ut bene purgationibus ſeruiant: alioqui magna incommoda patiuntur. Cur aũt de ſolis inferioribus purgationibus fecerit mentionem, dignum eſt quærere. Superiores.n. hoc eſt, quæ per uomitum fiunt, ſunt ijs, qui ita affecti ſunt, periculoſæ. An has quidẽ tanquã manifeſtas prætermiſit, illarũ uero cõmeminit, ut de quibus magis poſſet dubitari? Imum autem uentrem (græce ἦτρον) proprie nominat & appellat regionem uentris imam, quæ umbilicum, ac pudenda interiacet: ita ut in hæc tria totũ abdomen diuidatur, in hypochondrium, & loca ad umbilicum attinentia, & uentrem imum.

In progn. cõ. 1. t. 27. 4. 195. e — A. li. 1. 46. 3 F fol. 72. g

36 *Qui ſalubritatem corporis habent eum per medicamenta purgantur cito exoluuntur: & qui prauo utuntur cibo.*

Qui ſalubritatem corporis habent, non abſque ratione in medicationibus cito exoluuntur. Colliquantur enim, non purgantur. Qui uero uitioſo utuntur alimento, ob malorum humorum ſuperabundantiam facile exoluuntur in purgationibus. Siue autem illud, quod exterius aſſumitur, ſiue quod in corpore continetur, uitioſum alimentum nominet: uterq; ſermo ueritatem habet quoniam cibi uitioſi ſoleãt ſanguinem gignere uitioſum. Sic ergo etiam uitioſi dicuntur per relationem ad ſanguinem, qui debet ex eis generari. G

37 *Qui bene ſe habent corpore, difficulter ferunt medicationes.*

4. Aphor. 16. 28 h — A. li. 24. c. 3 fol. 73. d

Non cuiuſcunq; medicamẽti aſſumptionẽ ſolet Hippocrates medicationẽ nominare, ſed tali uocabulo in ſola utitur purgatione. Verũ ſuperior aphoriſmus, caſum unũ, qui in ea fit, manifeſtat. Cito enim inquit exolui in purgationibus, qui corporis habent ſalubritatẽ. In hoc autẽ generaliori uocabulo de eiſdem oſtendit, inquiens hos difficulter ferre medicationẽ. Nã & uertigines & tormina patiuntur, & difficulter his purgatio procedit, & præterea celeriter exoluuntur. Fiunt autem hæc omnia, purgatorio medicamento proprium quidem attrahere humorem appetente, uel flauam bilem uel atram, uel pituitam, uel aquoſam ſuperfluitatem: quia uerò iſte non adeſt, ſanguinem colliquat, ac carnes, ut ex ipſis, quod ſibi proprium eſt, attrahat.

38 *Parum deterior potus & cibus, ſuauior aũt, melioribus quidẽ, ſed minus ſuauibus eſt præferendus.*

in 6. Epi. cõ. 8. t. 180 — A li. 1. [illegible] c. 7. fol. 61

Non ob id ſolum hoc eſt faciendum, ut ægro gratificemur, ſed etiam, quia utilius ipſi exiſtit. Nam, quæcunq; cum uoluptate aſſumuntur, iſta uentriculus amplexaĩ, & facilius cõcoquit: ſicuti illa, quæ diſplicent, refugit, ut ad quæ uel nauſeæ, uel flatus, uel fluctuationes ſubſequãtur: qđ quidem in pluribus cibis bonos ſuccos habentibus fit. Quando igitur cum uoluptate aſſumitur H cibus, qui paulo deterior eſt, non modo non manet deterior, ſed quandoq; redditur melior.

39 *Senes iuuenibus magna ex parte ægrotant minus. Qui uero morbi ipſis accidunt longi, maxima ex parte comitantur ad mortem.*

3. Aphor. 19. 26. c — in 6. Epi. cõ. 5. t. 6. 3. 190. c — 6. Aphor. 4. 47. b

Non omnes ſenes minus ægrotant, ꝗ̃ iuuenes: neq; enim oẽs maiorẽ habẽt circa uictum continentiã: qui uero non habent, magis ęgrotant, ut ꝗ iuuenibus ſint debiliores. Quòd uero plures ex morbis diuturnis ipſos ad mortẽ comitantur, clarũ eſt: ſiquidem & uis eſt imbecillis, ut neq; morbos facile coquere poſſit: & oẽs morbi diuturni, frigidi ſunt: unde & magis ſenibus, ꝗ̃ iuuenibus, accidunt. Omnes ſiquidem congruentibus naturæ ſuæ morbis facilius corripiuntur.

40 *Raucedines & grauedines in ualde ſenibus coctionem non admittunt.*

in 6. Epi. cõ. t. 6 3. 190. c — 2. Aphor. 14. 17. d

Si ſimul iunxerimus ambos aphoriſmos, utriuſque ſermo talis erit: Senes iuuenibus magna ex parte ægrotant minus. Quicunq; uero morbi ipſis accidunt longi, maxima ex parte comitantur ad mortem. Raucedines igitur atque grauedines in ualde ſenibus coctionem nõ admittunt. Ita ut hic aphoriſmus ſit ueluti exemplum quoddam antecedẽtis. Neq; enim hi ſoli morbi ſenes

comitantur

A comitantur ad mortem,ſed nephritis,ideſt paſſio renum,podragra,morbus articularis,coxendicum dolores,& quæ laxiori inteſtino,ac ſpleni frigidæ inſunt diſpoſitiones:& p̄terea crebri anhelitus(quos Græci aſthmata nominār)tuſſes, dorſi eurationes, recuruationes, & obliquationes,demum quæcunq; alia morborum genera ex frigidis humoribus ortum habent:quę in quibuſdam iuuenibus, nedum in ſenibus,difficulter coquuntur.

¶ de Locis affectis. 4. 29 d

41 ‖*Qui frequenter, ac fortiter abſque cauſa manifeſta exoluuntur, derepente moriuntur.*

Non omnes,qui exoluũtur,derepẽte moriuntur,ſed ſi tres diſtinctiones adieceris,unam quidem primam,ut ſæpius hoc patiantur:ſcd'am,ut fortiter:tertiam, ut ſine cauſa manifeſta. Nam mulier quædam longum in balneo tempus cõmorata,frequenter exoluebatur ob temporis diuturnitatem,& q̄m balneo magna ex parte ligna ſuccendebantur uitiata: uerũ non erat hoc*morbi ſignum,cum cauſam haberet manifeſtam.Altera uero,quã uteri affectus infeſtabant,hoc idẽ patiebatur. Quidam alius,ſi diutius inediam toleraſſet,dum lauaretur,exoluebatur. Alteri etiã, ſi per horã lauaretur,idem accidebat,niſi prius aliquid panis aſſumpſiſſet. Quibus omnibus,aut debile erat,aut ſenſum plurimum habebat os uentriculi .Quicunque uero nulla tali de cauſa ſæ-
B pius,ac fortiter exoluũtur, ij ob uirtutis uitalis imbecilitatem hoc patiuntur:ſicut & ille,cui,dũ exolueretur, cor fortiter palpitabat, atque hic derepente mortuus eſt , non aliter,quàm illi, qui acutiſſimis cordis affectibus, quos ſincopas uocant, arripiuntur.

a. de Præſag. ex pulſib 4. 110.g
6. Aphor 51. 52.h
In lib.qui Introductio, ſeu medicus inſcribitur. ſago. 56 a

42 ‖*Soluere apoplexiam,fortem quidem impoſſibile: debilem vero, non facile.*

In apoplexijs totũ corpus repenre ſenſu priuatur,ac motu,ſolus reſtat anhelitus:qui ſi & ipſe prohibeatur,maxima eſt.& acutiſſima hæc apoplexia. Quicunq; uero reſpirant quidem,ſed magna cum ui:fortis adeſt iſtis apoplexia.Fortis autem adeſt & illis,ſed minus,qui neque interum neq; uiolentum,inæqualem tñ,atq; exordinatum,ac pręterea intermittentem habent anhelitũ: ſicut,in quibus aliquem ſeruat ordinẽ, debilior exiſtit: &,ſi omnia fiant,q̄ ſunt neceſſaria,*cito curatur.Omnes autem apoplexiæ fiunt ui animali nõ potente defluere ad partes infra caput exiſtentes, aut propter aliquã diſpoſitionem inflammatoriã, quæ in ipſo cerebro ſit conſtituta,aut uentriculis ipſis oppletis humore pituitoſo.Verum cauſæ magnitudinem, ẽt paſſionis magnitudo conſequitur.Magna autem ex parte curationem nõ admittit,propter reſpirationis lęſionem. Ac mirari licet,quo modo omnibus alijs muſculis motu carentibus in apoplexijs, illi,qui thora-
C cem attollunt,quamuis difficulter,moueantur tñ plerunque.Videtur autem hoc fieri propter reſpirationis neceſſitatem,quæ neruorum uim excitat ad operationem. Et ob hãc ipſam cauſam, magnã ex parte muſculi omnes, qui thoracem mouent,in apoplexijs operantur,ẽt ſi raro prius omnes operentᷣ: quemadmodum in uehementibus exercitijs in quibus anhelitus plurimus eſt neceſſarius. Verum in apoplexijs nõ ob id,ꝙ ſit adaucta neceſſitas reſpirationis,ſed quia uis eſt imbecillis, ideo omnes muſculi thoracis ſimul coguntur operari: quemadmodum & alioqui in ijs,qui cum febre uires habent imbecillos,ob hanc ipſam cauſam omnes mouere coguntur ſeipſos,in ſummam effatu dignam,ex omnibus operationem colligentes.

* In impreſſis eſt τάχα, ideſt forte.

43 *Qui ſtrangulãtur,ac diſſoluuntur,nõdũ uero mortui ſunt,nõ referuntur,q̄bus ſpuma circa os fuerit.*

A fi.1.l.2.d.3 -fo.51.g

Omnis*ſpumæ generatio ex duarum ſubſtantiarum miſtione conficitur,altera ſpirituoſa,altera humida . Fit autem earum miſtio ambabus in multas partes perfractis,multiſq; mutuo complexu paruis ampullis ab ipſis affectis. Cum uero tenacem habuerit is,qui perfringitur humor, conſiſtenriã,quo ſpiritum circumplectente, ampullas cõtingit generari, non facile diſſolubilis, ſed ſtabilis ſpuma perficiᷣ : qualis maxime currentibus equis, uel ira percitis apris, circa,os ag-
D gregaᷣ . Ambarum uero ſubſtantiarum confractum, ac miſtionem facit non nunquam quidem motus uiolentus uel utriuſque, uel alterius tantum : nunquam uero & fortis calor:niſi & bune dixerit quiſpiam ſpumam per motum operari. Verum homini ea,quæ manifeſta uidentur, conſectanti tutius eſt dicere ſpumam duabus de cauſis generari : in mari quidem impetuoſis uentis agitato, ob impulſionis uehementiam:in lebetibus autem efferueſcentibus,ob caloris uim . Sic itaque & in corporibus animalium, cum adſunt ex morbo comitiali conuulſiones, uehementia motuum ſolet ſpumam generare: in apris uero calor : in curſibus autem equorum,utraq; cauſa ualida conſpicitur.Nã,cũ continue per reſpirationes aer intro, atq; extra feratur: ſaliua in ipſis extenuatur,& aliquid etiam ex pulmone inſtar uaporis effertur,quod ſaliuæ miſceᷣ,ac circumplicatur: unde ſactam ſpumæ ſubſtantiam augeri contingit . Qui uero opinanᷣ hanc ſpumam è uentriculo prodire,aberrant.Neque enim fieri poteſt,ut ſubito tota inde proueniat,cum neque eo tempore animal euomat,neq; nauſeã ullam patiaᷣ: citra quos caſus quicquã efferri à uentriculo eſt impoſſibile:& multo magis fieri non poteſt,ut plurimus aliquis uapor efferatur,eodem modo, quo in expirationibus : cum nulla talis è uentriculo ſubſtantia efferatur , qualis è pulmone expiratur. Et ſanè ſanguis,qui quidem è pulmone educitur,ſpumoſus eſt,ſimilis uiſceri: qui autem è uentriculo,neque huic proximus eſt.Sed,quæ unà cum ſanguine è pulmone educiᷣ

ſpuma, ſubito ſimul,& cum tuſſi educitur. Qui uero ex tali humore paulatim uapor expiratur, E
non excitat tuſſim. Vbi autem laqueus collo circundatur,neceſſe eſt quidem cordi atque pulmoni,ut fuliginoſam expiret ſuperfluitatem. Hoc enim à nobis oſtenſum eſt in libro de uſu reſpirationis. Prohibente autem laqueo,totam uiolenter impellit,quo fit,ut pars propriæ humiditatis unà expellatur, eo modo,quo fit in ſanguinis eductionibus. Signum itaq; hoc eſt exitiale,quoniam pulmonis uiolentiam ſignificat,quam patitur,dum animal ſuffocatur. Præcipue uero hoc fieri rationabile exiſtit propter eam,quæ ex corde ad ipſum impellit,caliditatem: unde & caloris efferueſcentia, & motu ſpiritus uiolento, & uehementi pulmonis conatu ad educendũ, ſpuma enata, ſignum eſt mortale. Non nulli tamen,quamuis raro,qui ſtrangulantur,relati ſunt,quibus ſpuma circa os apparuerat:& forte Hippocrates,non tanquam ſemper intereant,ſed ꝙ contrariũ rariſſime eueniat,ita pronunciauit, quẽadmodum & paulo antea oſtenderat per alterum
Supra apho. 20. 14. c, infra, aphoriſmum,ita inquiens: ‖ Quibus iuuenibus aluus humida,ijs ſeneſcentibus exiccatur. Nam eo in loco,magna ex parte,dicere prætermiſit,quod tamen uerbum in ſequentibus adiecit, ubi
Aphor. 53. inquit: ‖ Quicunq; aluos humidas habent,ſiquidem iuuenes fuerint,melius degunt ijs,qui ſiccas habent:ad ſenectam uero deterius:nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccantur.

F

44 *Qui natura admodum craſſi ſunt,citius intereunt, quàm qui graciles.*

Eos,qui à prima ætate craſſi ſunt, & graciles inuicem comparãs,de craſſis pronunciat,ꝙ cito ad mortem perueniunt,magis,ꝙ̃ graciles. Optimum ſiquidem eſt,bene carnoſum eſſe natũ,hoc eſt ita commoderatum,ut neque craſſitudo adſit,neque gracilitas. Tales enim poſſunt ad longã ſenectam peruenire. Si uero à mediocritate recedatur, melior ad gracilitatẽ, peior ad craſſitudinem exceſſus eſt. Anguſtæ ſunt enim horũ arteriæ ac uenæ,atq; ob id paucum omnino ſanguinem,& ſpiritum habent:adeo ut,cum ętate proceſſerint,celeriter in ipſis uel paruam ob cauſam calor natiuus deſtruatur. Graciles autem hac quidem ratione non periclitantur:quia uero partes principales ita affectæ ſunt,ut nullum habeat munimentũ,à cauſis exterioribus prompte of-
† Al. maior eſt. fenduntur. Qui uero natura quidem mediocres erant,ſed uictu delicatiore utentes poſtmodum
† ἥττον ἐνυπάρχον eſt ī manuſcriptis pluribus exempl. ut habuit Leonice. μείζονα i. maiorem in impreſſis. craſſi facti ſunt,ijs,licet caro atque pinguedo adnatæ ſint,uenæ tamen atque arteriæ latæ conſiſtunt, atque idcirco in eis calor natiuus † minus obnoxius eſt extinctioni. ‡

45 ‖ *Quicunque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maxime ætatis, & temporum, & locorum, & uictuum quoque, liberantur.* 5. Aph. 7. 372

G

Morbus comitialis proximus quodam modo eſt morbo, quem apoplexiam appellãt,cũ idem locus in utroq; patiatur, & idem humor in cauſa ſit. Verum apoplexia quidem ob omnimodã carentiã illius potentiæ,quę ad neruos defluit,morbus aũt comitialis propter motum uitioſum generatur. Frigidus aũt & craſſus humor ambobus eſt cauſa: Atq; idcirco iuuenũ ætas calidam & ſiccam habens temperaturam,maximũ affert auxiliũ ijs,qui morbo comitiali laborant:ſic & locorum proportionales mutationes,dico autẽ proportionales,qñ ad calidiorem, ac ſicciorem commutantur:eodem modo & uictuum. Neq; enim uictus mutatio quælibet morbũ ſoluit comitialem,ſed quæ calidiorem & ſicciorem corporis habitum efficit. Contingit autem ſimpliciter etiam uitæ mutationem intelligere morbo comitiali prodeſſe, quoniam magna ex parte uictus deprauatus paſſionem generat: unde & mutatio multo ad melius perducit.

46 ‖ *Duobus doloribus ſimul non eundem locum infeſtantibus, uehementior alterum obſcurat.* in 6. Ep. [illegible]

Siquis eundem exquiſite locum intelligat,nunquam duo poſſunt in eodẽ fieri dolores: ſiquis uero late,poſſibile eſt. Dico autem late, circa membrum maius,ueluti circa brachium,cubitũ,femur,aut tibiam. Verũ hi duo dolores ſimul augent loci afflictionem,cum neuter lateat ægrotan H
tem. Si uero ſint in locis diuerſis,alter quidẽ (ſi ita contigerit) in cubito,alter uero in tibia:tunc alterum ab altero obſcurari contingit,cũ uis ſenſibilis tota ad uehementiorẽ ducatur,ac diſtrahatur. Nam & hoc nobis in mœroribus ſolet accidere,qui ſunt & ipſi ueluti dolores quidam ſolius animi ſine corpore. Nam & horum,qui ſunt uehementiores,occultant minores,modo non eadem è re ortum habeant: alioqui & illi ſeipſos mutuo augent.

47 ‖ *Dum pus conficitur, dolores ac febres accidunt magis, quàm iam confecto.*

de Toti[illegible] morbi tẽp. [illegible] de Cribus [illegible] de Vict. rat. [illegible] morb. ac. [illegible]

Pus ex ſanguine ortum habet,qui ſemimalam (ut quiſpiam dixerit) habet tranſmutationem. Nam mala ſimpliciter,cũ putrefactione, fit olida: ſicuti,quæ ſimpliciter optima,eſt ipſa nutritio partium animalis:at,quę pus generat,medium inter has obtinet locum,neq; à ſolo calore extra naturã,neq; à ſolo ſcd̃m naturam facta. Mixtus enim quodam modo ex utriſq; eſt calor inflãmationis. Fit autẽ dolor extenta ſimul,ac calefacta præter naturam inflammata particula: Febres uero ſequuntur principio concalefacto:& hæc ambo contingunt ex quadam ueluti ebullitione atq; exuſtione ſanguinis: qui ubi ex toto exuſtus fuerit, reſiduũ eius fit pus,quemadmodum in lignorum exuſtione cinis:atq; ideo tempore illo dolores ſedantur,ac febres,præſertim cum pus fuerit

A fuerit excretum,utpote iam conſumpta materia,extinctaque ignea caliditate.

de Cõſuetudi ne 2 61.g in 4 Epi.cõ.3. t.2.3.170.d

48 *In omni corporis motu, vbi laborare cœperit, quies ſtatim laſsitudinem aufert.*

Verbum πονεῖν, id eſt laborare,ſignificar dolere,ſignificat & fatigari:& in utroque ſignificato
ſermo uerus eſt. Siue enim membra iam doleãt ex multitudine motionum,ſiue ſint fatigata,ut
uix iam agere aliquid poſſint, quies ſtatim laſſitudinem aufert.

de Conſuetu dine.2.63.c

49 *Qui conſueti ſolitos labores ferre,etſi fuerint imbecilles & ſenes,non conſuetis fortibus atque iu-
uenibus facilius ferunt.*

Alius alij labor cõſuetus eſt,huic curſus, uel alius aliquis motus cruribus factus,huic uero ma
nus certa mouere lege, ſiue quouis alio modo operari manibus,alijs ſodere terrã,uel remigare,
uel arare,uel ſimpliciter quoduis aliud agere. Differunt autẽ omnes iſti labores,quia uel plures,
uel pauciores partes operantur, & quia uel magis,uel minus laborant:hoc tamen omnibus cõ-
mune exiſtit,ꝙ partes exercitatæ fiũt robuſtiores, atq; idcirco labores cõſuetos facilius ferunt.

50 *Quæ ex longo tempore conſueta ſunt,etſi deteriora ſunt, inſuetis minus moleſtare ſolent. Oportet
B igitur ad inſueta permutari.*

Non de ſolis exercitationibus hic ſermo eſt, ſicuti prior,uerũ de omnibus ſimpliciter conſue
tis hic aphoriſmus enunciat,cibis,potibus,balneis,illotionibus,uigilijs,ſomno,caleſactione,fri

A.li.1.f.3.d.5 c.2. fol.69.c

geſactione,curis. Horum etenim ſingula minus nocent,cũ fuerint conſueta, ijs,quæ natura qui
dem minus noxia ſunt,ſed nunquam in conſuetudinem peruenerunt. Quòd igitur ita ſe res ha-
beat in exercitationibus, ad partium,quæ operãtur,robur refertur,ut ante diximus: in reliquis
uero,quo modo fiat,iam dicemus. Cibi ac potus naturam aduentitiam efficiunt,maxime quidẽ
in uentriculo,cum hoc uero & in alijs partibus. Nam,etſi quammaxime uincantur,& transmu-
tentur à corpore,ipſum tñ quodã modo pro ſui natura diſponunt ita,ut proceſſu temporis mul
ta fiat permutatio,ac ſimilitudo nutritorum ad nutrientia. Hoc enim oſtenſum eſt à nobis in li-
bro de conſuetudinibus : oſtenſum eſt etiam , quòd unumquodq; facilius à ſimilibus alteratur.
Ob hanc igitur cauſam, quanto ſimilius fuerit id, quod transmutat ei,quod transmutatur,citius
alterat ipſum . Saneq; corpus ab alijs omnibus, quibus adhæret,quodam modo afficitur,ueluti
in aere frigido,ac calido,denſatum quidem à frigido,laxatũ uero à calido:atque ideo conſueta
C facilius perfert,ab inſuetis uero moleſtatur. Si enim laxato corpori ob caloris adhæſum repente
frigus ſuperuenerit:& in imas eius ſtatim partes ſubintrat,& maxime offendit. Cauſa itaque de
omnibus conſuetis dicta eſt in libro de cõſuetudinibus. Quod uero experientia notum eſt,id iã
noſcimus:quòd ſolum ab Hippocrate ſcriptũ eſt,qui cauſam aſcribendam non cenſuit. Nos ue-
ro ad eiuſdem inuentionem aliquas dedimus occaſiones. Hæc igitur dicta ſufficiant,quãtum ad
primam aphoriſmi partem attinet. Quòd uero in fine ſcribitur, in quo conſulit transmutari quo
dam modo ad non conſueta,ſalubris gratia ſecuritatis dictũ eſt. Eſt enim omnis uniformis con-
ſuetudo,periculoſa:cum omnes homines inopinatis rerum ſortibus ſubijciantur. Ne igitur in-
cidentes aliquãdo repente in nobis inſueta magnopere offendamur,ſatius eſſe inquit omnia ten
tare. Fit autem hoc non inhærentibus nobis ſemper ijs,quibus aſſueuimus,ſed & non nunquam
contraria tentantibus.

…ufana. 2. …
in 6.Epi.cõ.3. t.2 7.3.175.h
in li. de Renũ affec.dign. & medi. qui Ga le. aſcribitur. 7.195.b
de Optima ſe cta ad Traſy. bũgo.20.c

51 *Plurimum, atque repente euacuare,vel replere, calefacere,vel refrigerare,ſiue quouis alio modo
corpus mouere,periculoſum, quoniam omne nimium eſt naturæ inimicum: ſed,quod paulatim fit,tutum
eſt,tum aliàs, tum cum ab altero ad alterum tranſitus fit.*

D Cauſam,ob quam plurimũ,aut repente euacuare,uel replere,calefacere,uel refrigerare,ſiue
quouis alio modo corpus mouere periculoſum ſit,ipſe oſtendit, inquiens omne nimium eſſe na
turæ inimicum. Nam in elementorum commoderatione natura conſiſtir:quare non abſque ra-
tione nimium omne,ut quod deſtruat cõmoderationem,animalis conſiſtentiam diſſoluit. Pau-
latim uero,inquit,implere ſcilicet,uel euacuare, & quæcunq; alia ſubinde dixit, tutum eſt,cum
aliàs,tum maxime,cum ab altero,cui aſſueuimus,tranſimus ad alterum. Nã in antecedẽte apho
riſmo cõſuluit & ad inſueta permutari. In hiſce igitur permutationibus,quod plurimum exiſtit
atque repente,periculoſum eſt ſatis:quod uero paulatim fit,tutum.

3. de Cõpoſ. medi. ſec. loc. 7.136.a

52 *Omnia ſecundum rationem facienti ſi non ſuccedat ſecundum rationem: non eſt tranſeundum ad
aliud, ſtante eo, quod à principio viſum eſt.*

Non paruæ eſt opus ſcientiæ, nõ tranſire ab ijs,q̃ recte uiſa ſunt,ſi nondũ manifeſta appareat
utilitas ex his,quæ ita facta ſunt,ſequi . Quẽadmodũ.n.gutta ſubiectã petrã percutiente uix lõ-
go tpe ſenſibilis paſſio in lapide manifeſtatur:ſic accidit etiã in crudis,& quæ difficulter conco-
qui poſſunt,diſpoſitionibus:in quibus,qui recta ratione inuenerit id , quod cõducit:nõ diſcedit
ab illo,qđ primo faciendũ exiſtimauit, etiamſi nihil appareat manifeſtũ ex illius uſu ſubſecutũ.

53 *Quicunque aluos humidas habent, ſiquidem iuuenes fuerint, melius degunt ijs, qui ſiccas habent.* E 3. Aphor. 53. 19 e
ſenectam vero deterius degunt: nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccantur. 3. Aphor. 40. 18. e

Manifeſtus eſt hic aphoriſmus: &, quicquid de eo dicere conuenit, prius eſt dictū in eo apho-
Supra, apho. 20. 14. c riſmo, cuius principium,|| Quibus iuuenibus uentres humidi ſunt, ijs ſeneſcentibus exiccantur.

54 *Magnitudo corporis, iuuenta quidem neque indecens, neque illiberalis: ſenecta vero inutilis, & deterior paruitate.*

Magnitudo corporis proprie quidem nominatur, quæ longitudine, latitudine, profunditate moderantiam exuperat. Interdum uero & quod longitudine ſola amplius auctum eſt corpus, ſolemus magnum nominare: quamuis huic proprium nomen ſit longum. Nam & aliquando, quod ſcd'm latitudinem, ac profunditatem ultra modum corpus eſt auctum, dicūt eſſe magnum, quāuis & hoc craſſum proprio uocabulo nominetur. Si igitur magnitudinem corporis in proprio ſignificato Hippocrates dixit, nihilo deterior eſt in ſenectute, quàm paruitas. Si uero uel longitudinem corporis, uel craſſitudinem intellexit: hæ deteriores, atq; inutiliores ſeneſcentibus ſunt: uerum neq; craſſitudo eſt iuuentæ decens, neque liberalis. In ſola ergo longitudine, quòd ſit iuuētæ liberalis, ſenectæ uero inutilis, uere diceretur. Ex hac enim ſeneſcentes gibbi fiunt, & uix F
* Δύσφορον, i. portatu difficile. poſſunt onus perferre: quod Hippocrates * inutile dixit.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS
COMMENTARIVS TERTIVS.

In hoc tertio in aphoriſmos Hippocratis commentario, eorum, quæ de temporibus, atq; ętatibus ab Hippocrate ſcripta ſunt, expoſitionem faciemus: maxime quidem, quicquid eſt in ipſis obſcurum, declarantes (hoc enim eſt proprium expoſitionis opus) ueruntamen ſingulis etiam, quæ recte dicta ſunt, demonſtrationem apponentes, quoniam & hoc fieri in commentarijs conſueuit. Miror autem & hoc loco Lyci inconſtantiam, ſcribentis quidem (ut ipſe ait) expoſitiones Quinti præceptoris, nulli autem eorum, quę de temporibus, & ætatibus dicta ſunt, probationem demonſtratiuam apponentis, ſed ad experientiam, & obſeruationem omnia referentis, cum tñ ipſe in aliorum aphoriſmorum expoſitionibus rationalem adhibeat cōſiderationem de ea, quæ G
in ipſis continetur ueritate, non contentus ſola experientia. Quòd uero ſola experientia non ſufficiat ad talem contemplationem aggregandam, id & ipſe Hippocrates oſtendit, & in proceſſu ſermonis oſtendetur.

1 *MVtationes || temporum potiſsimum pariunt morbos: & in temporibus magna mutationes, aut frigoris, aut caloris: & alia pro ratione, eodem modo.*

In lib. de Humoribus mutationes maxime pariunt &c.

Mutationes temporum non nulli exiſtimant dici, quibus inuicem commutantur, quaſi ſucceſſiones diceret. Nam hyeme ad uer tranſeunte, fit dictorum morborum generatio, de quibus ipſe deinceps loquetur. Vere enim
Infra, aphor. 20. 34 a furores, atræ biles, & morbi comitiales. Vere rurſus in æſtatem deſinente, quod eſt initio æſtatis, febres continuæ (inquit) & tertianæ, & ardentes, & quæ ſubinde connumerauit. Et de autūno atq; hyeme ſimiliter ſcripſit, ut inquiunt illi, qui pro eodem accipiunt mutationes, & ſucceſſiones. Sed uerbū, potiſſimum, quod aphoriſmo adiectū eſt, hanc expoſitionem non admittit. Nam in temporum adinuicem commutatione ſicut quidā H
† Al. ἄλλα, id eſt alij. morbi generantur, eodem modo * etiam ſoluuntur: & hoc ipſe etiam Hippocrates dixit. Quare nihilo magis ſucceſſiones temporum pariunt morbos, q̄ ſoluunt. Quo modo igitur non ſat fuit ipſi dicere, Mutationes temporum pariunt morbos, ſed &, potiſſimum, addidit? Melius itaq; fuerit ob hāc adiectionem per mutationes temporum intelligere eas, quæ fiunt ſecundum illorum temperaturas, alterationes. Hæ ſiquidem ſunt, quæ potiſſimum generant morbos, quando multæ, alia poſt aliam, fiunt alterationes: quemadmodum in Epidemijs ſcripſit, & nunc etiam paulo poſt dicet. At uero unius temporis alteratio * ſola efficit quidem morbos aliquos, non tamen potiſſimum. Quando igitur fiunt morbi potiſſimum ex unius temporis alteratione? Quando contigerit magnam eſſe alterationem: & ob hanc cauſam ipſe inquit: Et in quibuſdam temporibus magnæ mutationes, uel caloris, uel frigoris, uel alicuius alterius, ut humiditatis, aut ſiccitatis, uentorum, aut horum defectus. Hæc igitur expoſitio recta eſt in iſta ſcriptura. Inuenit̃ tamen & alia ſcriptura, quæ ita ſe habet: Mutationes temporum pariunt morbos maximos: potiſſimū autem & in quibuſdam temporibus magnę mutationes. Quæ ſcriptura nullam habet obſcuritatē, ijs præſertim, qui ea audierunt, quæ à me ſtatim antea dicta fuerunt. Sunt uero & aliæ ſcripturæ huius dictionis, quas intelliges, atque probabis, ab ijs, quæ diximus, excitatus.

Naturam

in 3. Epi. cō. 1. t. 2. g. 103. e. de Digno. pulſibus. 4. 78 g

In lib. de Humorib. naturę quātum ad tempora &c.

A 2 | *Naturarum, hæ quidem ad æſtatem, hæ vero ad hyemem, bene, malève ſe habent.*

Naturas hoc in loco dixit Hippocrates ſecundum principaliſſimū & proprium ſignificatum, quod ſcd̄m ipſam maxime ſubſtantiā naturæ eſt. Dicebamus autē in præcedentibus ipſam eſſe temperaturam quatuor elementorū, humidi, ſicci, calidi, & frigdi: oſtenſaq; à nobis eſt in libris de temperaturis: vna quidem temperatura bene temperata atq; optima: male autē temperatæ atq; uitioſæ, octo numero, quatuor quidē qualitate una excedente, calida, frigida, ſicca, & humida: quatuor uero duabus, calida & ſicca, calida & humida, frigida & humida, frigida & ſicca. Ad æſtatem itaq; frigidæ & humidæ naturę optime afficiuntur: ad hyemem uero calidæ & ſiccæ: ſicuti & male afficiuntur calidæ & ſiccæ ad æſtatem, frigidæ & humidæ ad hymem. Perfectiſſime igitur hæ naturæ, ad dicta tempora optime, ac peſſime afficiuntur: mediocriter autē, quæ aliquo modo à temporibus uel iuuantur uel offenduntur, ſicuti humida & calida, ęſtate & hyeme: quoniam æſtate quidē, quatenus humida eſt, melius efficitur: hyeme uero, contra, quatenus calida.

de Dignoſcē. pulſ. 4. 78. g

In eodem, quantum uero ad regiones, &c.

3 | *Morborū alij ad alia bene, vel male ſe habent, & quædā ætates ad tēpora, & loca, & victus genera.*

B Inordinato quodam interpretandi genere mihi uidetur uſus Hippocrates in hoc aphoriſmo. Nam melius utiq; ita dixiſſet: Morbi & ætates, alij ad alia tēpora, & loca, & uictus genera bene maleve ſe habent. Morbi igitur bene ſe habent ad tempora, ut ad generationem quidē, ſimiles: ut ad ſolutionē uero cōtrarij. Nos.n. de hoc ipſo determinauimus in expoſitione illius aphoriſmi, cuius initiū eſt, | In morbis minus periclitātur. Aetates autem, quemadmodum & naturæ, frigidæ quidem ad calida, calidæ uero ad frigida: Senum quidem, ad æſtatem: iuuenū uero, ad hyemem. Eadem ratione & ad loca nō morbi tantum, ſed etiam ætates afficiuntur. Nā morbi calidi, in locis calidioribus magis generantur, & minus ſunt periculoſi: magiſq; ſanæ ſunt in frigidis regionibus ætates calidiores, in alijs proportionaliter. Sic uero & ad uictus genera, alij ad alia bene maleve ſe habent morbi, & ætates: Nā calidiores ad frigidiora, frigidiores uero ad calidiora, & ſicciores q̄dē ad humidiora, humidiores uero ad ſicciora bene ſe habent. Et, ut ſimpliciter dixerim, contrarij quidē ad contraria bene, ſimiles autē ad ſimilia male: præterquā ſi ætas tēperata, & uictui, & regioni, & loco temperato comparetur: hoc.n. ſolo modo ſimiles à ſimilibus bene afficientur. Quæ uero plus à temperie receſſerunt ætates, ijs ſcd̄m temperaturam contraria loca & tempora & uictus genera cōferunt magis. Cum uero omnes morbi à temperie & modo C recedant: generatio quidem à ſimilibus locis, atque temporibus, ſolutio uero à contrarijs fit.

2. Apho. 34. 17. c

2. de Tēperamētis. 1. 11 g 3. Epi. in proœmio. 3. 100. h 2. de Criſib. 4. 134 d et ſi eo in loco legitur, Cum uer autumno ſimile factum fuerit, &c.

In lib. de Humorib. Inæqualis calor, aut frigus, &c. Infra, apho. 17.

4 | *In temporibus, quando eadem die modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.*

Cum ratione fit hoc. Neque enim appellatione temporum, cauſæ morborum ſunt, ſed temperaturæ. Cum igitur ipſæ uariant, neceſſe eſt & morbos conuariari.

Et in lib. de Humoribus, Auſtri auditum grauant, &c.

5 | *Auſtri auditū hebetātes, caliginoſi, caput grauātes, pigri, diſſoluētes. Quādo huiuſcemodi tēpeſtas p̄ualuerit, talia in morbis patiūtur. At ſi aquilonia fuerit, tuſſes, fauces, alui duræ, difficultates vrinæ, horrores, coſtarum dolores, & pectoris. Quando hac tēpeſtas præualuerit, talia in morbis expectare oportet.*

Id quidē, quod fit, declarauit, inquiens: Auſtri auditum hebetantes, caliginoſi, caput grauantes, pigri, diſſoluentes. Cauſam autē huius declarauit ſcribens, Vbi hęc tēpeſtas præualuerit, talia in morbis patiuntur. Semper.n. oportet medicum diſtinguere & ſeparare id, quod à cauſa extrinſeca contingit, ab eo, quod morborum ratione fit: ut præcognitiones faciat diligentiores. Cauſam uero, ob quam auſtri reddant auditum grauiorem, & uiſum caliginoſum, non eſt difficile ex eius temperatura cognoſcere, quæ calida & humida eſt natura. Omnia etenim talia ſunt D apta replere caput. Ob hoc igitur & ſenſuum inſtrumenta plurima implent humiditate, & capitis grauitatem efficiunt. Principio autem neruorum humectato, neceſſe eſt & circa uoluntarios motus pigritiam euenire, & ueluti in ſeipſo diſſolutum hominem apparere. Contra uero in aquilonijs (ut ipſe inquiet inferius) corpora reddūtur fiuntq; robuſtiora, uegetiora, ad motus promptiora, & melius audientia. Nunc uero hæc non oppoſuit ijs, quæ ex auſtro circa corpus contingunt, quoniam in hoc aphoriſmo de læſione tantummodo, quæ ex utroq; accidit uento, tractare propoſuerat: ut hæc cognoſcentes, ab illis ſeparemus, quę ex morborū natura contingunt. In aquilonijs igitur (ut inquit) fiunt tuſſes, propter uidelicet inſtrumentorum reſpirationi obſeruientium intemperiem, & propter faucium aſperitatem, de qua nobis inſinuauit adiungens uerbum illud, fauces, ut ſubintelligeremus, patiūtur. Nam ſolet interdum hoc modo loqui. Paulopoſt igitur inquiet: | Autūno & multi æſtiuorum, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes. Licet autem & ſimul duo coniungentes legere, fauces, alui duræ, ut non nulli expoſitores legendum exiſtimarunt. Nam fauces in aquilonijs conſtitutionibus apparent duræ, quoniam exiccantur, ac refrigerantur: & uenter inferior dura excernit, & propter temporis conſtitutionis temperaturam, quæ uergit ad ſiccitatem, toto corpore exiccato, & magis ipſo ad ſeipſum trahente eas, quę fiunt ex cibis humiditates. Sed & alia ratione, quoniam, cum longiori tempore maneant, &

3. Aph. 6. 20. e 3. de Difficul. reſp. 3. 73. d in 2. Epi. cō. 1. t. 3. 103 d et t. 8. 3. 104 d in 3. Epi. co 3. t. 66. 3. 146 b in 6. Epi. cō. 8. t. 24. 3. 164 g Et cō. 5. t. 27. 193. c 3. Aphor. 11. 11. b. Et aph. 5. 22. g

Infra, apho. 17.

Infra, apho. 22.

non excernantur, omnia exiccantur. Vrinæ etiam accidunt difficultates, ueſica ſtatu aquilonis ob frigiditatem offenſa: eſt.n.exanguis: & propterea ex cauſis frigidis, plus, quã aliæ partes, ipſa eſt offenſioni parata. Eadem aquilonis frigiditas etiam thoracis dolores efficit, ultra cõmunem ad alias partes læſionem, illam quoq;, q̃ fit ex reſpiratione, aſſumentis, quæ non pari modo pulmonem attingit, & cor ob ſui caloris multitudinem. Homines uero horridos fieri in aquilonijs conſtitutionibus, clarum eſt, conſentanee uidelicet aeris ambientis temperaturæ. E

In lib. de Humoribus. Cum uero æſtas, fiat ueri ſimilis, &c. Supra, Aphor. 4.

6 |*Quando æſtas ſit veri ſimilis, ſudores in febribus multos expectare oportet.* 3 de Diffic re ſpir. 3.71.a

Quemadmodum pauloantea dicebat: |Quando die eadem aliquando frigus, aliquando calor accidit, morbos autumnales expectare oportet. ſic nunc rurſus: Qñ æſtas ſit ueri ſimilis, hoc eſt temperaturã habet commoderatam, expectare (inquit) oportet multos ſudores in febribus, & hoc non ſine ratione. Neq;.n. ſine aeris ambientis calore multi ſudores fieri poſſunt, neq; abſq; hoc, q aliqua redundãs humiditas in corpore contineatur. Horum uero alterum adeſt in æſtate, alterũ in hyeme, in autumno autem neutrum, in uere utrunq;. Rationabiliter igitur æſtas, quæ ſit arida ſatis, aſſumit, atq; reſoluit humiditatem: ſimilis autem ueri, ob caliditatem quidẽ attrahit ad cutim: ob humiditatem uero non poteſt per modum uaporis reſoluere. Tota igitur humiditas in morborum iudicijs, dum affatim excernitur, ſudores multos facit. F

7 *In ſiccitatibus febres acutæ fiunt: & ſi annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecerit conſtitutionem, tales magna ex parte morbos oportet expectare.*

Infra, aph. 15. Non multas ait febres in ſiccitatibus fieri, ſed acutas, qm̃ paulopoſt inquiet: |Conſtitutionum anni, quod in totum dixerim, ſicca tẽpora, pluuioſis ſunt ſalubria magis, & minus mortiſera: quibus deinceps adiungens rurſus inquiet: |Morbi in pluuioſis tẽporibus magna ex parte fiunt febres longæ: non abſq; ratione. Nã aeris ambientis humiditas pituitoſos aceruat humores, & nõ paucas generat aquoſas ſuperfluitates: ſiccitas uero pauciores quidẽ humores efficit, ſed qualitate bilioſiores: & ob hanc cauſam febres numero quidem ſunt pauciores ijs, quæ fiunt in tẽporibus pluuioſis, ſed acutiores. Quæ uero deinceps in aphoriſmo dicuntur, manifeſta ſunt. (Infra, apho. 16.)

In lib. de Humoribus. Si tẽpora tẽpeſtiue, & ordinate, &c.

8 |*In conſtantibus temporibus, cum tempeſtiue tempeſtiua redduntur: morbi conſtantes, & boni iudicij fiunt: in inconſtantibus autem, inconſtantes, & mali iudicij.* in 1. Epi. cõ. 4 t. 1. 3. 101. d

Conſtantia tempora nominat, quæ ordinatim ſuã recipiunt temperaturã. Quem uero cõſtantẽ appellet annũ, tibi licet diſcere ab ipſo in libro de aqua, aere, locis, & regionibus, ita dicente: |Siquidẽ pro ratione facta fuerint ſigna huiuſcemodi in ortibus, & occaſibus ſyderũ, & in autũno ſi aquę deſcẽdũt, & hyems mediocritatẽ ſeruauerit, neq; ualde* ſerena, neq; frigore excedẽs, & uere aquæ euenerint tempeſtiuæ, & æſtate: ſic par eſt annũ fore ſaluberrimũ. Poſtquã igitur, qualem uelit eſſe cõſtantẽ annũ, didiciſti: facile eſt ẽt inconſtantẽ intelligere. Oĩa.n. quæ aliqua ex parte nõ ſeruant anni conſtantis ductũ, ea nunc Hippocrates inconſtantia uocat: & eos, q in ipſis accidunt morbi, ſimiliter appellat. Ait aũt, ipſos difficulter, hoc eſt male, iudicari. Vel.n. cũ caſibus periculoſis iudicia ĩ his morbis eueniũt, uel ſtatim sũt pnicioſi, uel oĩno faciũt recidiuã. G

de Aere, aquis, & locis, cap. 6. 3.4 a — * εὐδια.

2. Epid. ſect. 1. 9 |*Autũno morbi acutiſſimi, atq; exitiales, maxima ex parte. Ver aũt ſaluberrimũ, et minime exitiale.* 1. de Tempe 3.11.f 3. Aphor. 24. a b

Cum tempora cõuenientẽ ſeruant totã temperaturã, inter ipſa uer quidẽ erit ſaluberrimum. Morbos autẽ acutiſſimos, atq; morbiferos, aliorũ temporũ cõparatione autũnus afferet, qm̃ uer quidẽ bonã temperaturã habet. Autumno uero hoc in primis ineſt, q eadem die aliqñ calorem, aliquando frigus cõtinet. Deinde, q æſtiuo ſuccedat tempori, in quo multis quidẽ humores aſſati fuerunt, quibuſdam uero & uires debilitatæ. Non ſolum uero hac ratione autumnus malus eſt, ſed etiam quia primum quidem humores mouebant ad cutem, atq; difflabant: autumno uero ab aeris ambientis frigiditate, retruduntur, atq; ad interiora impelluntur. Hæc itaq; ſunt omnibus hominibus cõmunia: ijs uero, qui malo uictu utuntur, hoc amplius accedit, q ęſtiuo tempore fructibus abundanter repleti, malorum humorum multitudinem generarunt. H

In 3. Epi. cõ. 3. t. 66. 3. 146 b in 6 Epi. c. 5 t. 27. 3. 193 c 3 de Diffic re ſpir. 3. 73 e in 1. Epi. procmio. 3. 10 b in 1. Epi. cõ. 1 t. 2. 3. 101. l In Progn. cõ. 1 t. 4 4 190 f Et 20 3. c 38 212. a 3. Aphor. 13. 22. a

1. Epid. ſect. 7. 10 |*Autumnus tabidis malus.*

Damnauit quidem & aliter autumnum in antecedente aphoriſmo: nunc autem præcipue nocentem tabidis rurſus uituperat: Vtrum uero ſolũ illos nominet tabidos, quibus pulmo eſt exulceratus, an omnes quomodocunq; colliqueſcentes, non poſſumus coniectari. Liquet autẽ utriſque autumnum eſſe malum, cum ſit ſiccus ſimul, ac frigidus, & inæqualis.

11 *De temporibus autem. ſi quidem hyems ſicca, et aquilonia fuerit, ver autem pluuioſum & auſtrale, neceſſe eſt æſtate febres acutas fieri, & lippitudines (Græci ophthalmias vocant) & inteſtinorum difficultates, præcipue vero mulieribus, & viris, qui natura ſunt humidiores.*

De alteratione, quæ in temporibus ſit, hic docet, ab hyeme quidem ſicca, & aquilonia initiũ ſumens,

A ſumens,uere autem pluuioſo,& auſtrino. Paruæ igitur quamuis ſint tales mutationes, pter naturā tamen ſunt:quapropter & in æſtate ſequi ait hos morbos,febres acutas,& lippitudines,& inteſtinorum difficultates. Cauſam uero, ob q̃ ſuperabundant in tali conſtitutione huiuſcemo di morbi,ipſe explicauit in libro de aquis,locis,& aere. Verba autem eius ſe habent in hūc mo
" dum.|Si hyems quidē ſicca,& aquilonia fuerit,uel autē pluuioſum,& auſtrale, neceſſe eſt ęſta-
" tem febribus abundare,lippitudinesq́;,& difficultates inteſtinorum aduenire.Quando.n.æſta-
" te ſuffocario repēte ſuperuenerit,& terra madida pluuiis uernalibus, & ab auſtro fuerit, neceſ-
" ſe eſt æſtum duplicari,& à terra madida,atque calente,& à ſole comburente, nondum cōſtanti
" bus hominum uentribus,neque exiccato cerebro. Neque enim poſſibile eſt tali uere exiſtente,
" non [a] inflāmari corpus,ac carnem:unde febres accidunt acutiſſimæ tum reliquis oībus, tum
" præcipue pituitoſis.Difficultates uero inteſtinorum mulieribus, & uiris humidioribus cōuenit
" fieri.Hæc Hippocrates in libro de aquis,locis,& aere dixit. Nos uero latius eius ſermonem explanabimus:& primo quidem ob quam cauſam,neque in hyeme, neque in uere per talē conſti tutionem dixerit uulgari morbos. Cum tamen in ſecundo Epidemiorum, in ipſo tēpore uitia-
" to dicat apud Cranonem factos eſſe carbones.Verba autē eius hæc ſunt:[b] |Carbones in Crano
B ne æſtiui.pluebat in æſtibus aqua ruente per totum. fiebant autem auſtro magis. Manifeſta igit̄ eſt ex ijs,quę dixit,cauſa quoq;, ob quam apud Cranonē facti ſint æſtate carbones. Neq; enim paulatim mutauit temperaturam naturalem, ſed ad talē peruenit conſtitutionem, in qua facile putrent,quęcunq; naturam habent,ut putreāt.Habiles enim ſunt humiditates,quæ modum ex ceſſerint,ad putredinem faciendam.Nā (ut ipſe inquiet)morbi in tēporibus pluuioſis fiunt,magna ex parte febres lōgę,& alui flux⁹,atq; putredines:adhuc aūt magis, q̃ humiditates, putredinem calores faciunt,In unū itaq; conuenientibus adeo fortibus,atq; immoderatis diſpoſitionibus,uelut in Cranone,ſecundum tempus corpus non expectat , uerū anticipat in priore plurimum offendi.Per hyemem uero ſiccam & aquiloniam,corpora quidē tali modo afficerent̄,quali ipſe dixit p hęc uerba:[c] |Si uero aquilonia fuerit, tuſſes, fauces, alui duræ,urinę difficultates, horrores,dolores laterū,pectorum:non tñ effatu dignus morbus cōtrahet̄: nā & alioqui ſicciores conſtitutiones ſunt ſalubriores.[d] | Ex toto.n.ait ſiccitates pluuioſis tēporibus eſſe ſalubriores,& minus mortiferas.Hyems uero aquilonia, ac ſicca nocebit quidē rectis ſtātibus hominibus ad tuſſes,& alui ſuppreſſionem,& difficultatem urinæ,atq; dolores locorum ad thoracē attinentium;non tamen febres,uel difficultates inteſtinorum,aut tale quiddam operabit̄.Cur igi
C tur non etiam in uere pluuioſo,atque auſtrali morbi uulgantur?Quoniā anteceſſit hyems frigida ſufficienter,ac ſicca. Ipſe uero dixerat,non ſimpliciter præſentes cōſtitutiones fore cōſiderādas,ſed ex qualibus,ad quales fiant permutationes.Præexiccatum itaq; corpus per hyemē ſiccam,atq; aquiloniam exiſtentē,non modo nihil ex uernis pluuiis patietur,ſed potius aliqua ex parte iuuabitur ad naturalem rediens mediocritatem. Si uero totum uer humidiū fuerit,ad cōtrariam ducetur corpus conſtitutionem illi,quæ prius inerat,id eſt ſiccæ, trāſcendens illā, quæ medium tenet,mediocritatem.Quare æſtas ſubſequens,paratū excipiet offenſioni,cū terra adhuc humecta ſit:atq; ob hanc cauſam ſuffocationem efficiat,utpote Eteſijs nondum ſpirātibus, Nam poſtea flare incipiunt poſt Canem etiā.Quare totum tempus medium habebit febres acutas,pp caliditatē,& humiditatē humorib⁹ in corpore putreſcentibus,necnō lippitudines,& difficultates inteſtinorū,pro aptitudine partiū, quæ offenſionē recipere natura aptæ ſunt. Aliæ.n. aliis magis, aliæ minus paſſibiles ſunt, ſecūdum corporum temperaturas . Nā lippitudines ferè oēs infeſtant repleto capite,quibuſdā exceptis,quibus oculi pualidi ſunt: Difficultates uero inteſtinorū,ſicut ipſe dixit,eos,q naturas humidas habēt, & mulieres: hæ ſiquidē uiris ſunt humidiores.Si igitur totā cōſtitutionē,tanquā noſtra putrefacientē corpora, dānamus,liquet,ꝙ pu-
D tredo magis humidis aduenict corporibus. Ipſum ſiquidē humidum,quod in noſtris putret corporibus,quædam ueluti materia eſt à ui caloris patiens.Humiditas uero ambientis aeris,quatenus exiccari non ſinit humorū in corpore ſuperabundantiam,eatenus adiuuat uim putrefaciētem.Nihil itaq; mirū,ſi in talibus conſtitutionibus plus offenduntur naturę humidiores:& propterea ait,febres pituitoſis magis aduenire:hi ſi quidē neceſſario ſunt humidiores. Manēte igit̄ putredine in corpore,febres fiūt:ſi uero per uentrē euacuetur,difficultates inteſtinorū . Et hęc per totam æſtatē contingent,niſi fiat circa Canis ortū permutatio,de qua ipſe in libro de aquis, locis,& aere tranſegit poſt uerba paulo antea ſcripta,poſt illa uidelicet:|Difficultates autē inteſtinorum par eſt fieri mulieribus,& uiris humidioribus.Nam ſermonem cōtinuās,ſcribit in hūc
" modum:|Et,ſi quidē ſuperuenerit circa Canis ortū aqua,& hyberna tēpeſtas,& Eteſiæ perfla-
" uerint,ſpes eſt quietis,& quod autumnus ſalubris erit:alioqui periculū eſt,ne pueri moriant̄,&
" mulieres,minime uero ſeniores:& ne,qui euaſerint,in quartanā finiant, & ipſa quartana in aq̃
" inter cutem terminetur.Verum de ijs,quæ adiecit in libris de aqua,aere,& locis, cum librū illū exponemus,diligentius conſiderabimus . De ijs uero, quæ in præſenti aphoriſmo proponunt̄, ſufficienter eſt dictum,excepta una dictione,ex neceſſitate,quā non ſolum appoſuit in aphoriſmis,ſed etiam in libro de aquis,locis,& aere,|oſtendens per eam,ꝙ rei natura perſuaſus,non ali-

qua

De Aere, aquis, & locis. cap. 6. a. 4. a.

A *In Græcis cods. impreſſis legitur hoc in loco* συντήκεσθαι, *i. coliquari. in libro aūt de locis, aere &c. legit̄* σφακελίζειν, *id eſt humectari,& madeſcere. Manuſcripti autē aliqui habēt* φλυκταινοῦσθαι *cuius explanationē lege apud Gal. ī explan. linguarum Hipp. & apud Erotianum. Laurentianus uertit rebulire.*

B 2. Epid. primę ſect. principium.
C Supra, aph. 4.
D Infra, aph. 15.

De Aere, aquis, & locis. cap. 6. a. 4 b
Ibidem.

qua obſeruatione ductus iſta notauerit. Quoties igitur nerifimile ſit ipſum uidiſſe talē conſtitu E
tionem, uel quot in locis, nunquid bis, uel ter, uel quater? At neq;, ſi ſæpius inquies, adhuc poſſū
mus dicere, ꝙ ita ſemꝑ erit: ſicuti neq;, ſi ex medicina aliqua uideris purgatos ſex, uel ſeptē ho-
mines, dicere certe poteris, ꝙ omnes poſt hac hnmines ex neceſſitate purgabuntur. Quare pro
manifeſto relinquitur, ꝙ rei naturam Hippocrates ſequens, & non aliquā obſeruationē, ita ſcri
ptitauerit: Neceſſe eſt æſtate febres acutas,. & lippitudines, & difficultates inteſtinorum fieri.

A de Aere, aquis, & locis, ca. 6. 2. 4. b
B * Vox hæc ſudiam, quam alij ſerenam, alij tepidam, alij clementem interpretātur, male à quibuſdam hoc in loco expungitur. cum in libro de Aere, Aquis, et locis ſcripta repeiatur, & in ſecundo Epid ſectione 3. à Gal. item & hoc in cō. & alibi hoc modo citetur.

12 a ‖ *Si uero hyems auſtralis, & pluuioſa & b * ſerena fuerit, uer autē ſiccū, & aquiloniū: mulieres, qui* 2. Epid. cō 1. t. 1. 3 101. g.
bus partus ad uer ineſt, ex quacunq; occaſione obortiunt: quæ uero pariunt, imbecilles, & morbidos infan
tes pariunt: quare uel ſtatim intereunt, uel tenues, & ualetudinarij uiuunt. Cæteris uero mortalibus dif-
ficultates inteſtinorum, & lippitudines ſiccæ fiunt. ſenioribus autem diſtillationes, quæ cito interiment.

Contrario modo ſe babet tēperatura duorum temporū, quæ in priore aphoriſmo dicta ſunt,
ad intemperaturam illorum tēporum, quæ in hoc dicuntur. Qualis enim erat hyems prius in il
lo, tale nunc eſt uer: quale autē erat in illo uer, talis nunc eſt hyems. Quòd igiť nō erat in illis ne
ceſſarium in uere morbos uulgari uehementes, ſufficienter dictum eſt. Nunc autē, quòd hyeme
humida quidem, ac calida exiſtente, uere autem frigido, & ſicco, neceſſariū ſit in ipſo uere homi F
nes ægrotare, monſtrandum eſt. Mulieres itaq;, quibus partus ad uer eſt, ex quacunq; abortiūt
occaſione. Corpora ſiquidē humida, ac mollia, & laxa ab hyeme * ſerena, facta, ad intimas ſui
partes aeris ambiētis frigiditatē facile admittunt ita, ut infantes, qui lōgo tēpore calori iā ſunt
aſſueti, uehementer à frigore percuſſi, non abſq; cauſa hi quidem prius in utero, hi uero mox in
partu moriantur. Qui uero uiui in lucem eduntur, non ferentes ſubitam ad contrariū mutatio-
nem, uel breui poſt tempore moriuntur, uel exiles, atq; inſalubres effecti, uix in uita perdurāt.
Alijs uero ceu pituitoſis, ac mulieribus, difficultates inteſtinorū ait accidere ex pituita à capite
ad uentrem defluente. Hunc enim humorē par eſt in dicta conſtitutione plurimū generari, per
hyemem quidem capite repleto, circa ueris autem initia ſubito refrigerato: nam cerebrū ſua na
tura generandis pituitoſis ſuperfluitatibus aptum eſt, cum refrigeratum, alimentum cōuincere
non poteſt. Ineſt autem & hoc pituitæ generarioni, ut, quæ à forti ſit frigiditate, acida euadat, ꝗ
uero à caliditate replēte caput, ſalſa: ſicuti ſanè, & quæ à pauca ſit frigiditate, uel paucā dulcedi
nem, uel nullam manifeſtam qualitatem habeat. Ea igitur, quæ ſit in præſenri conſtitutione pi-
tuita, propter eam, quæ fuit in hyeme, caliditatem, ſalſa erit: & hac ratione maxime difficultatē
inteſtinorum generabit, quando longiori tēpore mordens, atque abradens, inteſtinū offendet. G
Nam propter lentorē inter exeundum inteſtinis adhærens, & immorans, ſemperq; ipſa propter
Ibidem. qualitatem detergens, facit inteſtinorum difficultatem. ‖ Iis autē, qui natura calidi ſunt, ac bilio
ſi, inquit ipſe Hippocrates, lippitudines ſiccas accidere. ſic autem uocat eas, quæ ſunt ſine fluxu.
par autem eſt calidis, ac ſiccis naturis in ſicca, ac frigida conſtitutione, quæ calidam, atq; bumi-
dam excipit, tales lippitudines fieri. Caput enim prius repletum eſt in calida, atque humida cō-
ſtitutione: frigus autem ſuperueniens, ueluti manus quædam extrinſeca, comprehendens, ac ꝓ-
mens cerebrum ueluti ſpongiam quandam, exprimit illam, quæ in ipſo cōtinetur, humiditatē.
Hæc uero delata ab uno loco ad alium, ex ijs, qui faciles ſunt ad patiendū, multos generat mor
bos: atq; ita in iis, qui oculos habēt natura imbecilles, lippitudines accidunt. Nihil uero ex ipſis
fluet extra, propter aeris ambientis frigiditatem denſantis ſuperficiem exteriorem. Quòd uero
Hippocrates ipſe omnia, quæ diximus, ad cauſas referat antedictas, manifeſtum eſt ex ijs, ꝗ ſcri
Ibidem. pſit in libro de aqua, locis, & aere, in hæc uerba: ‖ Pituitoſis itaq; par eſt difficultates inteſtinorū »
aduenire, & mulieribus, pituita à cerebro defluente, propter naturæ humiditatē: bilioſis autem »
ſiccas lippitudines ob carnis caliditatem, ac ſiccitatem. Quod uero ſcribitur circa finē aphoriſ- »
mi, Senioribus uero diſtillationes, quæ ſubito inrerimant, ipſe in libro de aqua, locis, & aere, per H
Ibidem. hæc uerba ſcripſit: ‖ Valde autem ſenibus deſtillationes propter raritatem, & uenarū colliqua- »
tionem, ita ut repente intereant: quoſdam uero contingit dextera, ſiniſtrave parte reſolutos fie »
ri. Per hæc uerba uidetur Hippocrates, nō quas cōmuni uocabulo deſtillationes (hoc eſt κατά-
ῤῥους conſueuimus nominare, quæ ſcilicet ex capite ſeruntur ad pulmonem per aſperam arte-
riam, ſed omnes, quæ feruntur fluxiones per uenas à capite ad partes inferiores. quare & cito
interimentes, bene uidetur adiectum, quoniam hæ ueloccm criſim faciunt, cum aliæ diutius per
durent. Quidam uero expoſitores per deſtillationes intelligentes illas, quæ a capite ad pulmo-
nem fiunt per fauces, & arterias, cum negatione, non, hunc ſcribut ſermonem, hoc modo, Non
cito interimentes, Et recte quidem. Neq; enim frigidæ fluxiones in ipſis concoquntur, ob æta
tem. In quibuſdam uero exemplaribus ſcriptum eſt, Cito interimentes, quoniam, & in libro de
Ibidem. aqua, locis, & aere ipſe inquit: ‖ Ita ut repente intereant.

13 ‖ *Si uero æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus uero pluuioſus, & auſtralis: dolores capitis ad hye*
Ibidem. *mem fiunt & tuſſes: raucedines, atq; grauedines: quibuſdam autem & tabes.*

Eandem temperaturā nunc attribuit æſtati, & autumno, quam paulo antea pronūciauerat
de

A de aere,atq; hyeme,cũ ita dicebat:| Si hyems ſicca, & aquilonia fuerit, uer autẽ pluuioſum, & Supra, apho. 1.
auſtrale. Verũ ibi quidẽ in hac conſtitutione æſtate dixit febres acutas, lippitudines, & difficul
tates inteſtinorũ fieri:nunc uero in hyeme dolores capitis,tuſſes, raucedines, atq; grauedines.
Nõ adiecit autẽ uel ibi æſtiuam conſtitutionem,uel hic hybernam:ut qui utrunq; tẽpus ſuã ſer
uare temperaturã ſuppoſuerit,Nã ſi & in his alia aduenerit aeris ambientis intemperies, erit &
in prædictis morbis propter illam aliqua alia propria intemperies. Verum in illa quidem conſti
tutione,qua dixit hyemẽ fieri ſiccã,& aquiloniam,uer autem pluuioſum & auſtrale : ipſe ſubie
cit cauſas,ob quas tales morbi æſtate fiũt,in libro de aere,locis & aquis | de præſenti uero cõſti De Aere, aquis, & locis, c. 6. 2. 4. a
tutione nihil dixit in illo.Nã poſt duas antea ſcriptas conſtitutiones,alteram quidẽ,in qua hye-
mem aquiloniam,& ſiccam uult fieri,uer aũt pluuioſum & auſtrale:alteram uero,in qua cõtra-
rium pluuioſum,& auſtralem hyemem,uer aũt ſiccum,& aquiloniũ:hãc, q̃ poſt ipſas tertia fue
rat,de qua præſens eſt ſermo,non ẽt adiecit,ſed eius loco alteram talem: Si uero æſtas pluuioſa
fuerit,& auſtralis,& autumnus ſimiliter:neceſſe eſt hyemẽ fore inſalubrem:Deinde per ordinẽ
quaſdam alias,quarum nulla eodem modo,quo iſta nunc propoſita,ſe habet.Sed de illis quidẽ,
cum ad earum expoſitionem peruenerimus,ſermonem faciemus.Nunc uero de ea,q̃ ab ipſo di
B citur in aphoriſmis,agamus,idẽ noſtro ſermoni initium facientes,quod ẽt paulo ante diximus.
Par etenim eſt ſeruare ipſam hyemẽ ſimilem ei, quæ eſt naturalis, hoc eſt frigidã, atq; humidã,
quantũ hæ duæ qualitates conueniunt tẽperatæ regionis habitationibus,|de q̃bus,& ipſe loqui
tur,& nos paulo poſt nominatim mẽtionẽ faciemus.Seruante itaq; hyeme ſuum tẽperamentũ,
nulla ſortior in ipſa ęgritudo cõſiſtet,ſed tñ capitis dolores,tuſſes,raucedines,atq; grauedines,
quæ ſunt repleti capitis accidentia.Si igitur,ut prius diximus,in utroque tẽpore,æſtiuo ſcilicet,
atq; autumnali,fieri pluuias auſtrales contigerit,forte & in ipſa æſtate,ſin minus,ſaltẽ in ipſo au
tumno uulgabuntur morbi proprij conſtitutionis humidæ & auſtralis . Nunc uero cũ æſtatem
ſiccam,& aquiloniam præceſſiſſe ſuppoſuerit,autumnum autem humidum,& auſtrinũ : par eſt
non ſolum quoſdam non incipere ſtatim ægrotare,uerum & immodicæ per æſtatẽ ſiccitatis ha
bere remedium non mediocre,eam,quæ facta eſt in autumno,humidam cõſtitutionẽ.Quia ue
ro totus autumnus talis eſt ſubſecutus:neceſſe erit ijs,qui naturam habent humidiorẽ, plus, q̃
deceat,repleto capite,nuper dictos caſus hyeme aduenire:quibuſdã aũt eorũ & phthiſin,id eſt
tabem,qui ſcilicet ad hunc affectum apti natura ſunt.Sunt autẽ apti natura,& qui anguſto ſunt
pectore,& quibus à capite ad pulmonẽ fluxio defertur. Hi igitur tabidi fient. Alijs uero nullus
C quidem ſortior morbus adueniet,ſed tuſſes,atq; raucedines, & quicũq; alij huiuſcemodi caſus
fient, tempore hyberno capita ſuſcipiẽte auſtrinis pluuiis antea repleta, atq; ita in quibuſdã q-
dem hoc ſolum efficiente,quòd ſuperfluitas in capite permanens ſit ipſi doloris cauſa . Nullã ſi-
quidem plenitudinem ulla in parte corporis hyems diſſoluit . In quibuſdã uero coacto amplius
& uelut compreſſo capite expreſſa materia inutilis, ad loca capiti ſubiecta deſcendit: hoc,itaq;
ueluti purgatio quædam capitis eſt, & euacuatio. In quibus uero multa materia grauatũ caput
antea laborauit,nec potuit hybernum frigus tolerare propter maiorem intemperiem refrigera-
tum,maiorum eſt fluxionum ſubiectis ſibi partibus cauſa.

14 *Si uero aquilonius,& ſiccus,ijs,qui naturam habent humidiorem,& mulieribus conferet:reliquis
autem erunt lippitudines ſiccæ,& febres acutæ,& * grauedines,non nullis uero & atræ biles.* * Al. diuturnæ.

Hic ſermo nũc dictus liquet,q̃d non eſt integer aphoriſmus,ſed pars ſecunda unius aphoriſ-
mi, cuius priorem partem nuper deſtitimus explanare. Nam manente cõmuni ea, q̃ eſt æſtatis
diſpoſitione utriſque ſermonibus:prior quidem pluuium,& auſtralem ab ipſa ſupponit autum-
num,ſecundus uero,qui inſtat,ſiccum, & aquilonium. Quòd uero nil differt, ſiue ſiccum, ſiue
D ſquallentem,ſiue inaquoſum dixerimus, unicuique eſt manifeſtum. Ambobus ergo tẽporibus
ſquallidis,& ſiccis effectis, humidæ quidem naturæ non modo nihil offendentur ex tali cõſtitu
tione,ſed potius aliquam ſentient utilitatem. Cauſam uero ipſe dixit in libro de aquis, locis, &
" aere,ſcribens in hunc modum:| Pituitoſis uero hæc omnia auxilio ſunt. Exiccantur enim, atq; Ibidem. c
" ad hyemẽ minime *laxi perueniũt,ſed exiccati.| Reliquis uero,qui nõ ſunt tali natura p̃diti,lip- * φλαδῶντες.
" pitudines ſiccæ,febres acutæ,atque*grauedines accidunt,& nõ nullis eorũ atræ biles.| Cauſam * Hæc uerba non reperies in eo libro.
" uero horũ generationis,ipſe in libro nuꝑ dicto,his uerbis explicat:| Bilioſis uero hoc eſt inimi-
" ciſſimum,quia ualde exiccãtur, & lippitudines his ſiccæ eueniunt, & febres acutæ & diuturnæ,
" quibuſdam uero,& atræ biles. Deinde cauſam ſubinferens, inquit:| Bilis enim pars humidiſſi- Ibidem.
" ma,atque aquoſiſſima exiccatur atq; abſumitur:craſſiſſima uero,& acutiſſima linquitur,& ſan- Ibidem.
" guis pariter eadem ratione:ex quibus hi morbi ipſis contingunt.Hæc itaque à nobis in propo-
ſitas conſtitutiones dicta ſunt ſufficienter.Cur uero de his ſolis conſtitutionibus fecerit mentio
nem Hippocrates,cum & plures aliæ ſint,non habeo dicere. Volo autem potius declarare me-
thodum,qua quiſpiam utens, omnes conſtitutiones complecteretur. Eſt autem talis. Primum
igitur incipere eſt neceſſarium,ueluti ab elementis,à ſimplicibus aeris ambientis intemperatu-
ris,atque ipſas diuidere in ualde paruas,ualde uehementes,ac medias: & tũ dicere de qualibet
earum

earum,quæ dictæ ſunt intemperaturarũ in ſingulis tẽporibus contingentiũ, quos ſcilicet morbos ſcd̃m unãquanq; naturã generabunt. Poſt hac duorum temporum intemperaturas inuicẽ connectere, quemadmodũ conatus eſt nunc Hippocrates facere.His uero tranſactis omnibus, deinceps trium temporum coniũgere omnes omnibus intemperaturas,deinde quatuor. Sic.n. foret integra atq; perfecta meditatio.Hęc igitᷣ,& nos forte aliquãdo, ſi plus otii nacti fuerimus, ſeorſum ſcribemus.Sufficiat autem in præſentia hoc dixiſſe ſolum,quòd paucos admodũ intẽperaturarũ complexus ſcripſit Hippocrates,adeo, ut hæ potius quoddam exemplum uideãtur, quàm pars aliqua effatu digna totius circa talia diſciplinæ.Dicemus autẽ plenius de ipſis,cũ librum de aquis,locis,& aere,& de Epidemijs primum exponemus.Quod uero paulo antea ſum me dicturum pollicitus,nũc adiungens,in ipſo finiam orationem . intelligere nos enim oportet omnes,de quibus ſcripſit Hippocrates,cõſtitutiones,in locis terræ habitabilis tẽperatis fuiſſe: exceptis ab hoc ſermone Thracię locis,quæ à mari diſtant.Hæc enim in frigiditate atq; humiditate modum exceſſerunt:ſicuti & quæ ad Aegyptum ac Libyã attinẽt,loca calida ſunt ac ſicca: exceptis & hic illis,quæ mari adiacent,locis.In frigidis enim,quales ſunt circa Thraciam ac Põtum regiones,quoniam loca mari adiacentia humilia ſunt,ob hanc cauſam calidiores habẽt tẽperaturas.In calidis uero,quales Aegyptus ac Libya:quoniam æſtate à uentis ab arcto flãtibus refrigerantur,idcirco minus ſunt calida ijs, quæ ad mediterranea receſſerunt.Zona uero exquiſitam habens temperiem,ac media orbis terrarum,eſt,quæ per Gnidum,& Co,& quæcunq; loca non multum ab his receſſerunt,uel ad aquilonem,uel ad auſtrum.Oportet autem,ut temperatã zonam nominatam ab ijs,qui talium habent peritiam,perfecte intelligas, excogitare quãdã lineam rectam ab oriente ad occidentem extentam per ea,quæ dixi loca.Quidam autẽ aſtronomi nõ zonas,ſed parallelas, id eſt æquidiſtantes uocãt tales in terra habitationũ ſimilitudines, quæ ab ortu ad occaſum protenduntur. Sermo igitur ab Hippocrate habetur de ijs præcipue, q̃ diximus,locis.Ordo autem temporum, ſicuti ipſe ſæpius in libro Epidemiorũ oſtendit, & ſicuti ij,qui hoc ſtudio excelluere,ſcripſerunt,hic eſt:Ortus Pleiadum,principiũ eſt æſtatis : poſt quẽ Canis ortus oporam appellatam inchoat,quam etiam ſecundam partẽ æſtatis uocant. Poſt hãc Arcturus oriens,initium facit autumno. Deinde occaſus Pleiadum, hyemis principiũ adducit. Et inde, quod hyemem ſequitur æquinoctium, ueris exordium affert.

15 |*Ex anni autem conſtitutionibus(quod in totum dixerim) ſiccitates imbribus ſunt ſalubriores, & minus mortifera.*

in 1.Epi.cõ.1 t.1.3.103.d
Et cõ 1.t.60. 3.113.l
in 3.Epi.cõ.5
In progno 3. 140.l& 141. b.t 2.
in Prog.cõ.3. 1.38.4.212. ab
3.Aph 7.20.l & aph.21.21 b

Quòd melius fuiſſet inter antea ſcriptos aphoriſmos, in quibus agit de tẽporum conſtitutione,hunc primum ſcribere aphoriſmum, quem nũc prę manibus habemus, ex ipſis rebus didicimus,quoniam ad confirmandos priores aphoriſmos hoc etiã eguimus. Et hoc ex neceſſitate dicimus:qm̃ prius eſt natura,atq; doctrina,ſimplex cõpoſito. Poſt illum igitur aphoriſmum cuius initium eſt: |Auſtri hebetantes auditum,caliginoſi,caput aggrauantes,pigri, diſſoluẽtes.primo loco ponemus illum,cuius principium: |Quotidianæ cõſtitutiones,aquiloniæ quidẽ corpora in unum cogunt.Secundo loco hunc nunc propoſitũ: in quo ex oĩbus anni conſtitutionibus ſiccitates imbribus anteponit,& hoc cũ ratione.Nã in ſiccitatibus ſuperfluæ humiditates diſſoluũtur:per imbres aũt intra corpus collectæ putreſiunt, niſi quis ſingulis diebus collectas exercitijs expurget.Quæ.n.fit per balneas euacuatio, parua eſt,& ſolã ferè cutem euacuat:q̃ aũt ſunt per carnẽ & partes ſolidiores diſperſę ſuperfluitates,haud ſufficiẽter balneis euacuantur. Neq; tñ ea,q̃ fit per purgãtia pharmaca,ſuperfluitatum euacuatio idonea eſt . Nã ualde indigẽtibus, & ex lõgis interuallis utilis eſt.Earũ uero,quę quotidie generãtur in corpore,ſuperfluitatũ euacuatio minor eſt,q̃ ut exigat purgantis pharmaci operationẽ.Si uero quiſpiã uoluerit bis in mẽſe,aut ſemel ſaltẽ ea uti,ueritus ne ſuperfluitatum multitudo aggregetur : præter id, ꝙ nocebit, corpora ẽt in malã trahet conſuetudinẽ. Alimenti ſiquidẽ pars una ſeroſa eſt, & humida, q̃ ipſi gratia diſtributionis admiſcetur.Altera ueluti *fuliginoſa ſuperfluitas,quæ in plurimis cibis, q̃cunq; ſunt peiores,continetur:hęc naturæ operationem ſubterfugit, cũ neq; aſſimilari corpori quod nutritur,neq; agglutinari queat.Hę igitur oẽs diebus ſingulis ſunt euacuandæ : uerũ magis in ſiccis conſtitutionibus euacuantur: q̃ in humidis, atq; ideo has dixit eſſe ſalubriores.

Supra, Aph.5. Infra, Aph.17.

A.t.2.14.b fol.75 d

* Al. lutoſa, ac feculenta.

16 |*Morbi autem in pluuiarum multitudine magna ex parte fiunt,febres longæ,alui profluuia,putredines,morbi comitiales,apoplexiæ,& anginæ. In ſiccitatibus autem,tabitudines,lippitudines,articulorum morbi,ſtillicidia urinæ,& difficultates inteſtinorum.*

in 1.Epi.cõ.1 t.1.3.103.d
in 3.Epid.c.3.
In progno 3 140.f
3.Aph.7.20 f

Febres quidem longas ex multitudine fieri humiditatis,non eſt mirum : ſiquidem ægroti ad morborum ſolutionem egent coctione : plures autem humiditates non niſi in longo tempore concoqui poſſunt. Accedit ad hoc,quod frigidiores & magis pituitoſi generantur humores in multitudine pluuiarum: ſicuti cõtra in ſiccitatibus bilioſiores:quare in temporibus pluuioſis febres erũt diuturniores,in ſiccitatibus autẽ acutiores . Alui autẽ profluuia in tẽporibus pluuioſis rationabiliter euenire ex humorum ſuperabundãtia per aluum expurgata,non eſt obſcurũ:

ſicuti

A ſicuti etiam,ꝗ eiſdem temporibus putredines fiãt, quoniam perſpicuũ eſt humida ſiccis magis
eſſe putredini obnoxia.Sũt utiq; & morbi comitiales,& apoplexię,morbi ex pituita ortũ habẽ
tes.Angina autem fit non nunquam ſuperfluitatum multitudine ad fauces collecta : fit etiã ma-
gna ex parte fluxionibus ex capite firmatis in faucibus.Quòd aũt in pluuioſis tẽporibus fluxio
nes,& potiſſimũ ex capite uenientes ſuperabundent,& manifeſtũ eſt, & dictum à me ſępius. In
ſiccitatibus autẽ & tabidos morbos ait abundare,& lippitudines,& articulorũ paſſiones, & ſtil
licidia urinæ,& difficultates inteſtinorum,ſatis(ut mihi uidetur)indiſtinctũ de hiſce faciẽs ſer-
monem.Morbi ſiquidem tabidi has duas ſequuntur conſtitutiones:unã ſumme frigidã, ob quã
non nulla ex uaſis,quæ ſunt in reſpirationis inſtrumẽtis,dirumpuntur: alterã,quæ cõiuncta ha
bet cũ caliditate humiditatẽ,quarũ occaſione caput repletũ mittit ad pulmonẽ fluxiones : ſic-
cã uero cõſtitutionẽ,quæ tñ quo ad caliditatẽ,& frigiditatẽ naturaliter ſe habeat,oĩa potius, q̃
tabitudines,conſequuntur.Quare mihi uidenẽ nõ nulli fuiſſe coacti de oculis,tabitudines intel
ligerẽ,ut ſit ſermo huiuſcemodi:In immoderatis aũt ſiccitatib⁹ lippitudines tabidæ fiũt,hoc eſt
ad tabem oculorum terminãtes:ex qua fiũt extenuati, ac ſicci plus,q̃ naturæ cõueniat,facta ſi-
mul & ipſa pupilla anguſtiore,exiccatis uidelicet humoribus,à quibus diſtẽta moderate quidẽ,
B modum ſeruabat naturæ conuenientem,plus uero,q̃ oporteat,ad prauã latitudinem extẽdeba
tur.Si uero ipſas per ſeipſas dictas lippitudines ĩtelligamus,uerbũ,ſiccas adiũgemus . Diximus
autem paulo ante,cauſam,ob quam ſiccæ lippitudines in magnis fiant ſiccitatibus. Iã uero arti
culorum morbi,qui quidẽ ex fluxionibus fiunt,nullo modo in immodicis ſiccitatibus fiẽt. Qui
uero ab aliqua acrimonia accidunt,ſi & caliditas immodica acceſſerit,tũc ſolũ euenient. Quas
igitur articulorũ paſſiones in ſiccitatibus dixerit fieri,dignũ eſt inquiſitione.Si enim immodicæ
factæ conſumpſerint articulorũ humiditatẽ:difficilẽ ſanè quẽquã motũ ob ſiccitatẽ efficiẽt:for
te uero & dolorẽ nõ nunq̃:eam uero paſſionẽ,quã arthritin uocant, haudquaquã efficiẽt : niſi
quiſpiã omnem articulorum dolorem ita uelit noĩare. Atqui ipſe in libro ſecundo Epidemiorũ 2.Epid.ſect.4 &
ita inquit.In |Aeno famis tempore,qui leguminibus ueſcebantur,infirma habebãt crura:q oro 6.Epid.com.4.t.
bos comedebant,genuum dolores patiebantur.nõ arthriticos,ſed genua dolentes ipſos appella 21.3.183.c
uit.Quiſpiam uero fortaſſe reſpondeat non unius articuli dolorem,ſed multorũ ſimul arthritin
nominari:& idcirco genua dolẽtes,nõdũ arthriticos appellari.De morbo igiĩ,qui artrhitis no-
minaĩ,hæc dubitaſſe ſufficiat.De urinæ uero ſtillicidijs deinceps uideamus. Neq; enim ad ſicci
tates & ipſa ſimpliciter cõſequuntur,niſi tribus adhibitis diſtinctionib⁹, quarũ prima eſt immo
C dica ſiccitas,ſecunda,ſi caliditas adiungaĩ,tertia,ſi frigiditas:,de quibus non fecit mẽtionẽ Hip
pocrates: ſed,ut dixi, ſicui libeat omniũ anni cõſtitutionũ naturã inueſtigare, ſic ipſum facere
oportet.Erit autẽ ſermo exẽplo manifeſtus huius propoſitæ cõſiderationis.Nã immodica ſicci
tas in naturis bene tẽperatis aliã efficit corporis diſpoſitionẽ, aliã in ſiccis , uelut, & in humidis
aliã:ſic,& in calidis,ac frigidis,aliã in utraq; faciet diſpoſitionẽ:ſcđm ẽt coniugationes ſimpli-
ciũ intẽperaturarũ,aliã qdẽ in calida,& ſicca:differẽtẽ aũt ab ipſa,in frigida & ſicca : & in reli-
quis duab⁹ eodẽ modo.Sicuti uero ſimplicẽ paulo antea ſeruãtes aeris ambiẽtis tẽperaturã, in
unaquaq; natura propriã dicebamus facere diſpoſitionẽ:ſic cõpoſitã ſupponẽtes, in unaquaq;
rurſus natura futuras diſpoſitiones cõſiderabimus. Erit aũt cõpoſita ſicca aeris ambiẽtis cõſti-
tutio quando frigiditati,uel caliditati adiungetur,quanq̃ & ſimplex uidebatur quodã modo &
ipſa cõpoſita:nam miſcebatur bene tẽperatæ conſtitutioni mediæ inter immoderantiã utrãq;,
eã,quæ ſcđm caliditatem,& eam, quæ ſcđm frigiditatẽ . Cum uero conceſſum ſit in doctrinis,
ſimplices quidẽ intẽperaturas eſſe eas,quę ſecundum unã qualitatẽ à modo naturę receſſerũt,
non ſimplices autem eas,quæ ſecundum plures:non ſine ratione,cum aer ambiens,ea, q̃ eſt ſe-
cundum ſiccitatem,&humiditatem,oppoſitione,fuerit male tẽperatus: in altera aũt,q̃ eſt ſcđm
D caliditatem,& frigiditatem,bene tẽperatus:ſimplicem dicemus eſſe intẽperaturam.Hac igiĩ ha
bita in omnibus conſideratione,non obſcurum,quàm prolixus fiet ſermo de reliquis conſtitu-
tionibus,& nunc propoſitus de ueſica.Nam urinæ ſtillicidia fiũt,& propter acrimoniã urinę, &
propter uis retentiuę,quæ eſt in ueſica,imbecillitatẽ,q̃ rurſus imbecillitas ex immodica intem-
peratura contingit.Cum uero octo ſint immoderãtiæ, in ſingulis earũ debilis ueſica erit:atq; id
circo ad eã urinæ ſtillicidia conſequentur.Iam uero,& urinarum acrimoniæ à quibuſdã fiũt in-
tẽperaturis,ſed potiſſimũ ab ea,quæ eſt ſecundum caliditatem,deinde ab ea,quę eſt ſecundum
caliditatẽ,& humiditatẽ,tertio ab ea,q̃ eſt ſecundum humiditatẽ. Fiet itaq; & ob hæc urinę ſtil
licidiũ,demptis ijs,quæ ſunt propriæ ueſicæ paſſiones,ad quas urinæ ſtillicidia caſus ratione cõ
ſequũtur:ueluti cum ob ulcus,aut eryſipelas, aut abſceſſum in ea factum,uel inflammationem,
aut tale quid aliud,urinæ ſtillicidium contigerit . Nunc enim nõ de his ſermo exiſtit,ſed ſolum
de illis,quæ aeris ambientis ratione proueniunt:ſicuti neq; de illis,quæ ex malo uictu habẽt oc
caſionem.Quæ uero in urinæ ſtillicidio ſunt dicta,hęc ẽt à nobis dici cogites in difficultate inte
ſtinorum,de qua neq; ipſe idem cum Hippocrate ſentio. Difficultas enim inteſtinorũ non ſim-
pliciter ad ſiccitates conſequitur, niſi prius diſtinctio adhibeatur: primũ quidẽ ut ſit exuperãs
ſiccitas,deinde,ut aer ambiens ſecundum caliditatẽ, & frigiditatẽ permutetur,poſtremo ut na

turæ

turæ corporum patientes conſiderentur. Non eſt autẽ æquum adeo de Hippocrate dubitare, q̃ E
primus talis conditor contemplationis, non totam perfecerit, quantũ de Diocle primũ, & poſt
ipſum de Mneſitheo, tũ multis alijs medicis, qui ueras Hippocratis uias ingreſſi, multa ſibi par-
ticulatim elaboranda propoſuerunt. Cum enim deceret eos, ſi quicquam aliud, eã quoque, quę
de temporum conſtitutionibus eſt, contẽplationem, ut paulo antea ſuppoſui, articulatim, diſtin
ctéq; tractare, totamq; elaborare, ipſam omnino contempſerunt. Nos uero id facere aggredie-
mur proprio his dicato opere, ſi prius hæc, quæ prę manibus habemus, abſoluerimus.

17 ● *Quotidianæ autem conſtitutiones, aquiloniæ quidem corpora denſant, & bene firma, & bene mo-*
bilia, bene colorata, & melius audientia faciũt. & aluos exiccãt, oculos mordent, &, ſi pectus dolor aliq́s
prius obſederit, dolorem augẽt. *Auſtrinæ diſſoluunt corpora, & humectant, auditum obtundunt, capita*
aggrauant, & uertigines faciunt, oculis, atq; corporibus difficilem motum præſtãt, & aluos humectant.

Supra, apho. 5. — in 1 Epid. cõ. 1 1.2.5.101.e — 3. Aphor. 5. 20 d — 3. Aphor. 15. 22.g

Cum frigidus, ac ſiccus uentus ſit aquilo, omnes corporis conſumit ſuperfluitates. Robur aũt
adiicit ipſis inſtrumentis ex eo, q̃ ſtringit, & in unum cogit denſando ſubſtantiã. Ob hoc igitur
(ut inquit) omnia meliora fiunt ſecundũ animales, & naturales operationes. Nã animales q̃dẽ
operationes oſtendit per ea uerba, Bene mobilia, &, melius audiẽtia: Naturales uero cũ inquit, F
Bene colorata. Cõmune autem utriſq;: bene firma, ac robuſta eſſe. Et clarum eſt, q̃ ex uno ſenſu
auditus, ueluti exemplo quodã, etiam de aliis oſtendit. Hæc igitur bona adſunt aquiloniis cõſti
tutionibus, quibus maxime perfruuntur, q̃ ſalubre corpus habẽt, & ex his ipſis humidiores. Ad
ſunt uero & mala quædã hiſce conſtitutionibus, uerũ parua, & non ſimilia malis, quæ auſter af-
fert. Cur enim nõ parua ſint, aluũ cohiberi, mordeti oculos, & pręcedẽtes dolores pectoris exa
cerbari? Noſces autẽ ipſorum paruitatẽ auſtralibus cõparans cõſtitutionibus, quas dixit diſſol
uere corpora. Maximũ enim eſt hoc malum ad omne opus uitale, ac animale: non parum autẽ
aggrauatio capitis, & difficilis auditus. De uertiginibus autem (ἰλίγγους, græce uocant) quid di-
cere oportet? q̃ proximę ſunt morbis comitialibus, & ijs, quos apoplexias nominãt. Ilingos.n.
eſt tenebricoſa uertigo, quæ fit, cũ humor cum craſſo ſpiritu in capite mouetur, & iccirco p̃ce-
dit epileſiam, & apoplexiam. Sed & difficilem (inquit) præſtant oculorũ, & totius corporis mo-
tum. praui autem ſunt, & huiuſcemodi caſus. Solũ aũt ineſt ipſis hoc mediocte, quòd aluos red-
dunt humidiores. Hoc autẽ & alia omnia efficiunt, maxime quidem propter humiditatẽ: ſed &
inſuper etiã propter caliditatẽ. Id autẽ, quod in initio ſermonis ſcribitur, melius ordinẽ cõmu-
taſſet, ut primum quidẽ foret uerbum, humectant, ſecundum uero, diſſoluunt, deinde ea, quę de G
inceps ſequuntur. Quia enim humectant, ob hoc & ſingula alia operãtur, coadiuuãte ad hæc &
caliditate. Fiunt ſiquidem operationes per ſolidas animalis partes, quę uere ſunt eius partes. Ag
grauantur autem hæ, quapropter & deterius operantur, propter humiditatum exceſſum.

18 *Per tẽpora aũt anni, uere quidẽ, et prima æſtate pueri, & qui hos ſequũtur ætate optime degũt, &*
ſani ſunt maxime: æſtate uero, & autũno uſq; ad aliquid, ſenes: reliquũ, & hyeme, qui mediã ætatẽ habẽt.

in 6. Epid. cõ. 5 t.16 3.19 e — 8 de Hipp. & Plat. 1.277.a

Non ſolũ in ætatibus, uerũ in omnibus alijs, quæ ſecundũ temperaturam, uel modice ſe ha-
bent, uel immodice, ſi quis ſermonem in hoc loco Hippocratis examinauerit, uerũ inueniet. Na
turis ſiquidem, ætatibus, & regionibus bene tẽperatis, optimũ tẽpus eſt, quod optimã habet tẽ-
periem: cum eũ, quo præditæ ſunt habitum nõ permutari, ſed conſeruari deſiderent, qm̃ omne,
quod eſt, à ſimilibus quidẽ conſeruatur, à contrariis autem tranſmutatur. Quare puerorũ ætas,
adhuc aũt magis adoleſcẽtiũ (hæc enim eſt omnium ętatum optima) uere optime degunt: & ea
dẽ ratione quæcunq; uel regiones, uel naturæ ſunt bene tẽperatæ. Adiunxit aũt ueri principiũ
æſtatis Hippocrates, in latũ extendens uniuſcuiuſq; theorematis utilitatẽ. Magis aũt exquiſitus
ſermo fuiſſet, ſi ita ſcripſiſſet: Adoleſcẽtes uere, pueri æſtatis principio optime degũt: in ſenibus H
uero propter temperaturæ frigiditatẽ æſtas utiliſſima eſt: ſicut ijs, qui in ætatis uigore cõſiſtunt,
hyems maxime confert. Hæc enim contraria eſt illi, quæ in his fit ex bilis multitudine, intẽpera
turæ. Sic & naturarũ, bilioſiores quidem hyeme optime degunt: pituitoſiores autẽ, æſtate: bene
autem temperatæ, uere. Similiter & regiones, quæ quidem ſunt bene tẽperatę, optimum uer ha
bent: ex alus uero frigidæ æſtatem, hyemem uero calidæ. Iam uero peſſima tẽpora unicuiq; æta
ti, atq; naturæ, & regioni, ex ijs, quæ dicta ſunt, poſſumus inuenire. Nã peſſima ſunt optimis ma
xime contraria. Eadẽ ratione, & media inuenias inter optima, & peſſima. Illud pręterea animad
uertere oportet, q̃ uer quidem optimum dicitur eſſe adoleſcentibus, alijs uero oĩbus medium:
neque enim optimum eſt, neque peſſimum. Sic & ad naturas, & regiones ſe res habet. Autum-
nus omnibus utiq; malus eſt, ætatibus, naturis, ac regionibus. Ex ipſis tamen per autumnũ mi-
nus, quàm aliæ, calidæ & humidæ læduntur.

19 *Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt, quidam uero magis in quibuſdam ipſarum,*
& fiunt & excitantur.

8 de Hipp. & Plat. decre. 1. 276 g — in 3. Epid. cõ. 3.2.71.3.147 a

Si ambientis aeris temperatura ſola eſſet morborum cauſa: tũc omnes quolibet tẽpore illos
morbos

A morbos,pateremur,qui ſunt accõmodati naturæ temporis.Nunc uero,cum etiam ob errata,quæ in uictu contingunt,morbi fiant, omnes quidem in omnibus tẽporibus fient,plures uero in ſingulis temporibus naturæ temporis accommodati. Nõ parum autem in his confert & differẽtia naturarum. Neq; enim ſimiliter ab eadem cauſa calidum corpus, ut frigidũ,offendi aptum eſt, uel humidum,ut ſiccum:neq; temperatum æqualiter iſtis,neq; illis, quæ ſecundum aliquã qualitatum coniugationem à bono temperamento recedunt,ut antea diximus.

B. de Hippoc. & Plat. decr. 8.276.g in 1. Epi. c&.3. t.1.3 103 c in Prog.cõ.1. t.38.4.218 a 3. Aph.1.195

20 *Vere*‖*etenim furores,& atra biles,& morbi comitiales,& profluuia ſanguinis,& angina,et grauedines,& raucedines,& tuſſes,& lepra,& impetigines,& uitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, & tubercula,& articulorum morbi.*

Et quo modo antea recte ab eo dictum uidetur,‖ Ver autem ſaluberrimum, & minime mortiferum,cum multæ in eo fiant paſſiones?Videtur ſiquidem magis quodlibet tempus adæquare morborum,quos generat,uarietate.Furores etenim, & atræ biles,& morbi comitiales, & anginæ ſunt morbi autumnales:grauedines autẽ,& raucedines,& tuſſes, ſunt hyemales. De æſtate autẽ ipſe deinceps dicet,communionem eius oſtendens ad uer:‖Aeſtate uero quædam horum, hoc eſt prius dictorum in uere:Ex ſuperabundanti autem,præter alia tẽpora, uer profluuia ſanguinis,lepras,impetigines,uitiligines puſtulas ulceroſas plurimas efficit, tuberculaq;,& articulorum morbos.Sed certe hæc,quæcunq; ſunt uerni temporis propria,omnia periculo uacant:tãtumq; abſunt,ut aphoriſmum illum falſum oſtendant,in quo dixit: Ver autẽ ſaluberrimum, & minime mortiferum : ut potius ipſum uideantur confirmare. Nam hoc ipſo tempore profundum corporis expurgatur uitioſis humoribus à partibus principalibus ad cutẽ peruenientibus. Sic igitur & lepræ, & uitiligines, & impetigines,& puſtulæ quædã ulceroſæ multæ generantur. Alio uero modo in tuberculis,& articulorum morbis,profundum corporis expurgatur,uitioſis humoribus ad loca uiliora trãſpoſitis.Quòd autem profluuia ſanguinis, & multitudinem, & uitium humorum euacuando,cohibeant morbos,qui ex ipſis oriuntur, perſpicuũ exiſtit. Si uero aliquod corpus bonos humores habens,uernum tẽpus excipiat : hoc ſeruat ſaluberrimũ, nihil innouans ex propria natura: nõ ſic æſtas,uel autumnus,uel hyems. Hæc enim tẽpora etſi purũ corpus,& omni uacans reprehenſione ſuſcipiant : illa flauam bilem ultra modũ generare ſolet, hic atram,hyems uero pituitam. Tale quiddam enim uere contingit, quale in exercitationibus euenire uidemus.Etenim hæ quoq; ſunt ſaluberrimæ. Verum,ſi hominem uel pituita , uel flaua C bile,uel atra,uel ipſo etiam ſanguine plenum, uolueris ad exercitationẽ perducere,aut ei morbum comitialem,aut apoplexiam efficies exercitatione:aut ſi hæc mala non euenient,periculũ imminet,ne rupto aliquo in pulmone uaſe,in morbum incidat inſanabilem.Multi uero cum febricitare cœpiſſent: ꝓpter exercitationes acutiſſimis morbis fuere correpti.Quibus uero uicẽ purgationis humorum,qui ſunt in profundo corporis,exercitatio ſuppleuerit,ad cutẽ euocans malorum humorum abundantiã:his & ulcera,& ſcabies inde generant.& hoc innuens dicebat Hippocrates,‖Si impurgatus laboraueris,ulcera erumpent. Et quidem uerno tempore calor aeris ambientis humores diffundens educit ad cutem:atq; hoc quoque opus ipſius, exercitationibus ſimile exiſtit . Non ſulum autem exercitationum operibus, ueris opera aſſimilantur , ſed & earum naturæ,cuius opus eſt & occultam per totum corpus facere tranſpirationem , per quam excernuntur ſuperfluitates, & corpus in morbis uarijs modis expurgare.

Supra, Aphor.5.

Infra,aphor.21.

6.Epid.com 5.t. 34 3.194.c

B. de Hipp. & Plat. decre. 1. 276.1 de Cri. lib 4.134 c & 135.c 3. Apho.20.a & 23.h

21 *Aeſtate*‖ *autem non nulli horum, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ febres plurimæ, & ſquartanæ,ʒ& uomitus,& alui profluuia,& lippitudines,& aurium dolores, & oris ulcerationes,& genitalium putredines,& ſudamina.*

D Aeſtate inquit & non nullos ex uernis morbis fieri,circa initia eius uidelicet.Nã,quæ fini ueris continuantur,ſicuti ſimilem habent temperaturam cum uere,ita,& in morborum generatione communicant. Inquit enim alios quoſdam æſtate generari illi proprios, ueluti febres continuas,& ardentes,& tertianas:& (ut ſimpliciter dixerim) quæcunque ex flaua bile, mala corporibus accidunt.Nam & uomitus bile per ſumma natante fiunt,& uẽtris profluuia ad inferiora defluente.Lippitudines quoque æſtate plurimæ fiunt,utpote repleto capite.Sic & aurium dolores,& alia ſimilia æſtate corpus patitur ex capitis repletione,alias ad alias corporis partes ſuperfluitatem deponentis.Oris autem ulcerationes, quòd propter bilioſum humorem cõtingãt, perſpicuum exiſtit.Genitalium uero putredines,non ſimpliciter, quando æſtas aut humida magis fuerit,aut nullus flauerit uentus,aut auſter in ea abundauerit. Nam cum plurimum à modo naturæ receſſerit ad humiditatem,aut flatuum carentiã:non genitalium tantum putredines facit,ſed cuiuſcunque partis alterius:qualis eſt illa, quæ ſcribitur in tertio Epidemiorum ‖ conſtitutio,& quæ in ſecundo‖circa eius initia. Quæ uero paruę ſunt aeris euerſiones,genitalia tangunt,ut,quæ ob humiditatem,ac caliditatẽ ex quacunq; occaſione ſint parata putreſcere. Quare,cum propriam æſtas ſeruauerit temperaturam,qui multis ſuperfluitatibus infeſtantur,quando hæ aliquam ob cauſam ad genitalia defluxerint,ipſorum putredines patiũtur. Sudamina au

3.Epid.com.1.t. 1. & c. 3. 140.f & c.

2.Epid. ſect.1.

tem (græce ἰδρῶα) è genere puſtularum ſunt in ſumma hærentiũ corporis parte,quæ inſtar ul- E
cerum cutem exaſperant,proueniunt autem,quemadmodum, & ipſum oſtendit nomen,ꝑpter
multos ſudores,qui uel bilioſiores,uel omnino mordaciores exiſtunt.motdent enim hi cutem,
& pruriginoſam efficiunt , & per modum ulcerum exaſperant.

22 *Autumno ‖ uero,& multi aſtiui morbi fiunt,& febres quartana,& erratica,& lienes,& aqua in-
ter cutem,& tabes,& ſtillicidia urina,{& difficultates inteſtinorum},& leuitates inteſtinorum,& co-
xendicum dolores,& angina,& anhelationes, (quas graci aſthmata uocant), & ilei, & morbi comitia-
les,& furores,& melancholia.*

8. de Hippoc. & Plat. decre. 1.175 g
2. de Criſib. 4. 225.c
3. Aphor. 5. 20.d

In autumno (inquit) & æſtiuorũ morborum permulti fiunt,manente adhuc æſtiuo humore
in ipſo,flaua bile ſcilicet.Neq; enim,ſicuti æſtas ueri ſuperueniens humores euacuat,ita & autũ
nus æſtiuos:ſed contrarium ex toto accidit. nam ex partibus exrimis ad inrimas ducit:cũ rõne
igitur æſtatẽ inquit nõ nullos ex morbis uernis generare, autumno uero nõ ex æſtiuis aliquos,
ſed multos.Nã & quartanas febres in hoc ipſo tẽpore fieri inquir, quia ſcilicet ex atra bile ortũ
habẽt,quæ duplicẽ habet generationẽ: alterã quidẽ ex flaua bile ſuperaſſlata:alterã uero ex ſan
guine craſſo. Fiũt aũt,& erraticæ febres in autumno,propter tẽperaturæ inæqualitatẽ:& lienes F
magni,ob atræ bilis ſuperfluitatẽ:& aqua ĩter cutẽ ex liene cõtingit.Et, ſi qua diſpoſitio tabida
in dubio eſt,maxime autumno deprehendiτ ꝑpter frigiditatẽ,ſiccitatẽ,& tẽporis inæqualitatẽ,
nihilominus aũt & propter bumorũ prauitatẽ. Fiũt quoq; ob eaſdẽmet cauſas eo tẽpore poriſſi
mũ urinæ ſtillicidia.Nam ueſica in inordinatis,ac repenrinis ad calidum, & frigidum permuta-
tionibus,refrigeratur:& quæ ex malis humoribus fiunt acritudines,ipſam moleſtant:tũ præſer
tim,cum ſacta ad frigiditatẽ ſubita cõmutatio,eos,qui antea diſſlabanτ,& per ſudores euacua-
bantur humores,ad ueſicam cõuerterit.Lęuitates uero inteſtinorũ ſunt ueloces,& ſine ulla om
nino trãſmutatione ciborũ deiectiones,aut propter exulcerationẽ in ſuperficie uentriculi, aut
inteſtinorum,quę eorũ modo fit,quo illę,q̃ in pueris græco uocabulo aphthæ, id eſt oris ulcera
nominantur:uel propter potentiæ retinẽtis imbecillitarem.Quorum primũ ex mordacibus, &
ſubſtantiá tenuẽ habentibus humoribus fit: ſecũdũ uero ex magna uentriculi,atq; inteſtinorũ
prouenit intemperie.Hæc aũr ambo maxime autumno fieri contingit. Coxendicũ autem dolo
res ex malignitate humorũ,& frigiditate fieri par eſt . Anginæ uero ex bilioſis humoribus ortũ
habent,qui ad ſauces autumno decumbunt:ab illis,quæ uere fiunt,differentes,quoniã illæ ſunt
quodã modo pituitoſiores.Iã uero aſthmata,(id eſt anhelationes,ſeu crebri anhelitus,)tũ pro- G
pter humorũ motum ad partes interiores,tũ proprer frigiditatẽ fieri conſueuerunt.Propter hęc
eadem,& qui ilei,id eſt uoluuli,nominanrur:ſunt aũt cibi ſuperfluitatũ, quę per aluum inferio-
rem excernuntur,retentiones, quæ magna ex parte fiunt ex alicuius inteſtinorũ partis inflãma
tione.Maxime uero par eſt,ut in frigido,ſicco inęquali,& malos gignente humores tẽpore, par
tes ad uentriculũ,atq; inteſtina attinentes offendantur.Nã,qui in æſtate tenues,& bene mobi-
les humores ſunt generati,autumnus excipiens,q frigidus ſimul,atq; inæqualis exiſtit,ad ꝓfun
dum corporis agit.Sunt autem in profundo etiam inteſtina. Morbi uero comitiales accidũt iis,
qui naturam habẽt ad hãc paſſionẽ procliuẽ, propter repentinam ad cõtrariã tranſmutationẽ.
Calor enim media die,frig⁹ uero in prima & ultima parte fit.Nihil aũt adeo comitiales acceſſio
nes,ſicuti talis uarietas,aptum eſt generare.Furores uero ob tenuium,ac bilioſorum humorum
eueniunt malignitatem:ſicuti melancholiæ ex atra bile,de qua pauloante dictum eſt.

23 *Hyeme ‖ uero morbi laterales,& pulmonis inflammationes,grauedines,atq; raucedines, tuſſes, do
lores pectoris & laterum,atq; lumborum,capitis dolores,uertigines,& apoplexia.*

8. de Hippoc. & Plat. decre. 1.276 h

Hyemales morbos poſt autũnales exponẽs,nõ eodẽ modo,ſicuti prius, dixit, ncq; ꝙ hyeme H
multi ex autumnalibus.Atqui prius in æſtiuis ipſos comparans uernis,ita dixerat:‖ Aeſtate aũt
Paulo ſuperius aphor. 21. & 22. non nulli borum:In autumnalibus autem,Autumno uero & æſtiuorum multi.Nunc autẽ mor-
bos hyemis ſimpliciter connumerauit,uel ex cõmuni uolens boc quoq; in loco,nos aliquid di-
ctorum ſubaudire,uel ſimpliciter enunciãs nihil autumnale tempus cum hyemali cõmunicare.
Atqui primas partes hyemis rationabile eſt,& ira experientia comprobatur,cũ autumno mor-
2. Aph. 25. 16.a boscõmunicare.Inquit enim & ipſe:‖Aeſtiuæ quartanæ magna ex parte fiunt breues,autumna
les uero longę & magis,quæ ad hyemẽ coniunguntur.niſi quis dixerit,ipſum de illis,quæ in ex
trema autumni parte generantur,facere mentionẽ . Verũ morbos hyemis proprios hoſce uult
eſſe,morbos laterales,& pulmonis inflammationes, quoniã inſtrumẽta reſpirationi ſeruientia,
frigiditate lęduntur:cum alia ita bene poſſimus obtegere,ut nihil,aut minimum ſentiãt ambiẽ-
tis frigiditatem.Reſpirationẽ uero nemo poteſt cohibere : neq;aliter datur reſpirandi facultas.
Ob hãc igitur ipſam frigiditatem,tuſſes hyeme maxime fiunt, & laterum dolores : ob eandẽ ẽt
caput oblæſum,grauedines,tuſſes,atq; raucedines operatur.Fiunt autẽ ſicuti dolores laterũ ob
frigiditatẽ,ſic & capitis,atq; lumborum,& omniũ partiũ neruoſarũ. Vertigines quoq;, cerebri
læſiones conſequuntur,ſicuti & apoplexiæ:nam,& hæc paſſio fit,cum caput repletũ eſt pituita.

In ætatibus

8. de Hipp. & Plat. decre. 1. 276. h
2. Epid. cõ. i. t. 3. 5. 103. c. Et cõm. 3. t. 1. 5. 217. f.

A 24 |*In ætatibus autem talia contingunt: paruis, & nuper natis puerulis oris ulcera (quæ aphthæ uocantur) uomitus,* tuſſes, uigiliæ, pauores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.*

**Dictio hæc in quibuſdã manuſcriptis cod. græcis non reperitur, nec in tralatione Burgundionis, nec Laurentiani: quũ nec à Galeno in commẽto eius ſit mentio.*

Quæ ad ætates attinent, diligentius elaborauit, q̃ quę ad anni tẽpora, facta in minores partes diuiſione. In puerulis igitur nouiter natis ait fieri aphthas: ſic aũt Græci uocant ulcera q̃ ſummã oris occupant partem, ob mollitiem maxime facta inſtrumentorum, quæ neq; tactum, neq; qualitatem lactis ſuſtinent, quod non paruã in ſe ſeroſam continet partẽ. hæc aũt pars uim hẽt abſtergendi. Quare non eſt mirũ, ſi in corporibus mollibus quaſdã per ſumma facit exulcerationes. Vomitus aũt tunc his fieri par eſt, propter lactis, quod aſſumunt, multitudinẽ. Vigiliæ uero haudquaquam ipſis ſunt aſſuetæ, ut qui maiori parte temporis dormiãt: niſi forte ob ipſam paſſionem fieri infantibus uigilias opinetur. Qm̃ uero ſomni abundantia ipſis maxime ſecundum naturã ineſt, pauores ẽt per ſomnum infantib° adſunt, iis præſertim, qui ſunt natura edaciores: qm̃ loca ad uentriculum pertinentia ſenſu quidẽ uigeant, ſed imbecillia exiſtãt: cibus uero corrumpitur. Nos quidem obſeruauimus, non in tantillis ſolũ, ſed etiam in ætate perfectis, terribiles fieri per ſomnos imaginationes, quando multi, & uitioſi humores grauant, & mordent uen- B triculũ, præſertim ipſius os. Hæc enim particula præcipuum habet ſenſum. Vmbilicorũ autẽ inflãmationes non multo antea præciſorũ, non ſine ratione nouiter natis puerulis accidunt, non ſecus, ac ſi qua alia pars foret ulcerata. Verũ & aurium humiditates paſſionibus annumerat, quãuis palati, & nariũ in eodem numero non ponat, qm̃ naturæ conuenit per nares, atque palatum cerebri ſuperfluitates per deriuationem expurgare: & fit hoc ẽt iis, qui ſunt ætate perfecta. A natura autem aliena eſt expurgatio per aures. Verum, & infantibus etiã ꝑ aures cerebrum expurgaẽ: & recte Hippocrates inter proprias huius ætatis paſſiones, etiã auriũ ſcripſit humiditates. Eſt ſiquidẽ & totũ corpus nouiter natis puerulis maxime humidũ, adeo ut & oſſium natura in ipſis potius cerea, quàm lapidea uideatur. Præ cæteris uero partibus cerebrum admodum humidum exiſtit, quod etiam in perfectis talem habeat intemperaturam. Quare non abſque ratione: in puerulis, cum ſuperfluitates abundent, per foramina excernuntur.

8 de Hipp. et. Plat decre. 1. 276. h

25 |*In progreſſu uero, cũ iã dentire incipiunt, gingiuarũ prurigines, febres, cõuulſiones, alui profluuia & maxime cum caninos edunt dentes & iis præſertim pueris, qui craſsiſsimi ſunt, & aluos duras habent.*

Prurigines quidem gingiuarũ fieri, cũ dentes pullulare incipiunt puerulorũ, nihil mirũ. Pruri C go. n. (Gręce ὀδαξησμὸς,) pruritus quidã eſt cũ exigua quadã moleſtia. Febres uero, cõuulſiones, atq; alui profluuia accidunt pueris, qui iam dentire incipiunt, & non adhuc morantur, quemadmodum & ipſe oſtendit inquiens. Et maxime cum caninos edunt dentes. Liquer autẽ, ꝙ perforatis gingiuis à dẽtibus prodeuntibus, †hi caſus eueniunt, quẽadmodũ ubi ſtimulus infigitur carni: & ſanè plus dentes affligunt, q̃ ſtimuli. Hi ſiquidẽ ſemel firmati, in membro quieſcunt, cui ab initio infixi ſunt: dentes uero tm̃ procedunt, quantum augentur. Febricitãt ergo hac ætate pueruli, & propter dolores, & uigilias, & inflãmationes. Conuulſiones autem eis accidunt tum propter hæc, tũ propter crudũ alimentũ, & quia neruoſæ partes nõdũ ſatis ualidæ ſunt. Ad hæc omnia ẽt ex neceſſitate, uentris profluuia cõſequuntur, qm̃ alimentum non bene coquitur, neque diſtribuitur. Quod autem dicitur, Pueris, qui craſſiſſimi ſunt, & aluos duras habent, ad conuulſiones refertur: cum his maxime pueris dicat conuulſiones fieri, qui craſſiſſimi ſunt, & aluos duras habent. Tales enim plenum corpus habent, & abundãs ſuperfluitatibus, & ideo† conuulſionibus facile capiuntur: maxime uero ꝫ naturas has conuulſiones offendunt.

A. li. ſ. 5. d. t. c. 3. fol. 58 c

† hæc ſymptomata.

† *In quibuſdã cod. græcis hæc uerba nõ leguntur, nec in Burgundionis uerſione, nec ẽt in Laurentiano.*

8. de Hipp. & Plat. decre. 1. 276. h
in 1. Pror. cõ. 2. t. 55. 4. 176. d

26 |*Cum uero iam magis adoleuerint, tonſillæ, & uertebra, quæ in occipitio, ad interiora luxationes, anhelationes, quas Græci aſthmata uocant, calculi, lumbrici rotundi, aſcarides, uerrucæ, quas Græci acro* D *chordonas uocant, ſatyriaſmi, ſtruma, & alia tubercula, ſed præcipue antedicta.*

Primũ quidẽ ſcripſit de recens natis puerulis, dein de illis, qui dentes edunt, nunc uero de iis, qui mediam hñt ætatem inter illos, qui iam dentes ediderunt, & qui ſunt pubertati proximi. Nam deinceps ſequenti aphoriſmo illorum cõmeminit, qui quartum ab iis ordine locum obtinent. Verum tertiam ætatem, quæ nunc proponitur, quæ uſq; ad duodecimum, & tertiumdecimum annũ progreditur, multis capi ait paſſionibus: quarum primas tõſillas (græce paristhmia) nominat, quæ ſunt locorum ad iſthmũ attinẽtium inflãmationes. Hic autem per iſthmum oportet intelligere partem illam, quæ os, & gulam interiacet, & quæ per metaphoram quandam ita nominatur ab iis, qui proprie dicũtur iſthmi. Sunt autẽ anguſti quidã terræ proceſſus inter duo maria ſitæ. Hæ autem tonſillæ ſunt non nunquam ſolius tunicæ uentriculo, ac gulæ, & faucib°, totiq; ori communis inflammationes: non nunquam uero & ſubiectorum ipſi muſculorum, quãdo & uertebræ, quæ eſt in occipite, fiunt ad interiora inclinationes, de quibus poſt tonſillas inquit: Et uertebræ, quæ in occipitio, ad interiora luxationes. Nam à muſculis inflammationẽ patientibus uertebra hæc tracta, ad partem inclinat ceruicis anteriorem. Nominauit autem hanc partem Hippocrates, non anteriorem, ſed interiorem, ut ad uertebram retro locatam

ſuum ſermonē referēs. Corporis ſiquidē ad profunda traductio, ſiue ex anterioribus, ſiue ex poſterioribus fiat partibus, per unum uerbū, intra monſtratur. Cur igitur Hippocrates in nouiter natis puerulis, neq; de tōſillis, neq; de uertebræ, quę eſt in occipitio, luxatione aliquid dixit, cū tñ, & iſti nihilo minus cerebrum humidū, & plenū habeant ſuperfluitatibus, adeo ut ſubiectis partibus demittat fluxiones? An quia hac ætate prius moriunt̄, q̄ ſubiecti faucibus muſculi unà cum neruis fortem ſubeant inflāmationē? Adde, ꝙ hi partes eas habēt molles, atq; ideo nō poſſunt uehementius intendi, ita ut uertebra intus ad ipſa attrahatur. Iam uero aſthma* (ſic aūt Grę ci uocant crebram reſpirationem, qualis currentibus accidit, aut quouis alio modo uehementi agitatis motione) in his quidē fit ob exercitiū, quòd multa indiget animal reſpiratione: in aliis autem, in quibus non adeſt exercitiū, ob anguſtiam eorum, quæ ſunt in pulmone, uentriculorum*: hæc uero anguſtia fit repleto uiſcere ab iis, q̄ deſuper ueniunr, fluxionibus: hæ aūt fluxiones plures quidē in recens natis puerulis fiunt. Cito aūt ipſos inficiunt, qm̄ & aliter male ſe habent. Nā & ex utero ad aerem ambientē tranſitus, & alimenti mutatio, & inflāmatio ab initio quidē locorū ad umbilicū attinentiū, poſtea uero ob dētiū generationē, eos oēs imbecilles reddit, & uix ea, q̄ dixi, tolerāt mala: tñ abeſt, ut adhæc, ēt fluxionē poſſint ſuſtinere, ubi ad pulmonē decubuerit. Lapis uero maxime propria paſſio eſt taliū puerorū, ut qui ob edacitatē nō paucos crudos humores coaceruent: ex quibus pars craſſior unà cū urinis ad ueſicā perueniens, fit lapidū generationis materia: accedit altera cā, uehemētia caliditatis. Aceruāt ſiq dē & ſenes humorē crudū nō paucū nō ꝑꝑ edacitatē, ut pueri, ſed ꝑꝑ potentiæ concoquentis imbecillitatē: nō tñ calorē fortem hn̄t, qui ex materia craſſa uaporē reſoluens lapidē generet. Lumbrici uero, atq; aſcarides uidentur aliis animalibus proportionaliter gigni, quæ non ex ſemine, ſed ex putredine hn̄t generationē. Sola.n. putredo hæc non eſt ad generandū ſufficiens, ſed & calore* plurimo indiget. Cibus itaq; plerunq; corrūpitur in uentriculo, & præcipue in inferiore puerulis: uerum caliditas in ualde tenellis nondū materiā ſuperat, in adultioribus aūt, & materia idonea eſt ad animaliū taliū generationē, & pręterea caliditas adeſt. Aſcarides igitur ſunt tenues quidā lūbrici, qui in parte pręcipue inferiore craſſi inteſtini gignuntur: & plurimi maniſeſte gigni cōſpiciuntur in iumentis male cibū coquentibus: quorū malā coctionē fœtor indicat excremētorū. Aliud uero genus lūbricorum eſt rotundorum, in ſuperioribus magis inteſtinis generantur, adeo ꝙ ad ipſum qñq; uētriculum aſcendunt. Multo uero plures hi, q̄ aſcarides gignunt̄ in pueris. Rarior aūt eſt lūbrici lati generatio, qui & longiſſimus eſt, & ſæpe per tota extenditur inteſtina. Verum de hoc nullam fecit Hippocrates mentionē, qm̄ neq; eius erat propoſitum de oībus agere paſſionibus, quæ mortalibus accidunt, ſed de illis tantū, quę ſingulis ætatibus ut plurimū accidunt. Ob hanc igitur cauſam ipſe enumeratis iā dictis, deinceps uerrucarū genus, quod Græci acrochordonas uocant, & ſtrumas adiecit, qui ſunt morbi, germina uitioſæ multitudinis ad exteriora, & cutem repentis. Omne autē ipſorū genus tubercula (græce phymata) nominat, ita deinceps ſcribens: Acrochordones, ſtrumæ, & alia tubercula. Quædam autem ex his præcipuo uocabulo tubercula nominantur, quædam ſponte naſcētes, & celerrime factæ inflammationes, quæ celerrimæ in altum attolluntur acumeo, & celerrime etiam ſuppurantur: & plurima eſt horū in inguinibus, & aliis generatio, quoniam & in his partibus plures ſunt adenes, (id eſt glandulæ) qui apti natura ſunt ad has ſuperfluitates prompte excipiendas. Horum adenum paſſio ſtruma quoq; eſt, non ex calida materia, neque ad ſuppurationem properante, ſed potius quodammodo pituitoſiore, & frigidiore conſiſtens.

E F G

τῶ πνεύματος, i. ſpiritus. addunt aliq. cod. græci. & ita uetus tralatio Burgundio. et Laurentian.

*πολλῆς, id eſt multo, eſt in impreſſis. in manuſcriptis ἱκανῆς, i. ſufficiēs, & ita Burgundio, & Laurentianus.

Aph. 1. 3. & 4. c. 5. fol. 58. g

27 *Grandioribus autem, & iam accedentibus ad pubertatem, plurima ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus profluuia ſanguinis.*

8 de Hipp. & Plat. decre. 1. 276.h

H Incipiūt quidem pueri pubeſcere poſt annum quartumdecimū. Qui uero prope hāc ætatem accedunt, ſunt qui duodecimum, aut tertiumdecimum, aut quartumdecimum ēt agunt annum Neq;.n. eſt unus omnium certiſſimus terminus pubertatis, propter caliditatē, & frigiditatem tēperaturę. Calidi enim citius, frigidi uero tardius pubeſcunt. Laborant autem pueri hi multis quidem morbis antea dictis, propter ſimilitudinem temperaturæ, & præterea febribus diuturnioribus, q̄ priores: non tñ aliquid dixit de iis, quæ illa ætate febres abundāt: uerum ex eo, quod nūc dicitur, clarum eſt, ꝙ oſtendit ipſas acutas eſſe. Alterantur.n. puerorum diſpoſitiones citiſſime ꝑpter corporis humiditatem, & naturalis potentiæ* imbecillitatem. Sanguinis uero profluuia ex naribus fiunt in tali ætate conſtitutis, quoniam hic humor in ea incipit abundare, non quia nūc plus de eo generetur, quàm prius, ſed quia nunc minus abſumitur ex ipſo, propterea, quòd & augmentum minus eſt hac ætate, quàm priore, ut ad corporis proportionem.

*Vetus tralatio habet fortitudinem. Burgundio robur. Laurentianus firmitatē. quæ idem ſunt.

de Nat. hum. cōm. 1. t. 41. 1. 11. d

26 *Plurimæ autem paſſiones puerulis iudicantur, ut non nullæ quidē in quadraginta diebus, non nullę in ſeptem menſibus, non nullæ uero in annis ſeptem, quædam uero iam ad pubem accedentibus. Quæ uero permanſerint, nec in pubertate finierint puerulis, aut fœminis, cum menſtrua erumpunt, *conſeneſcere conſueuerunt.*

*συγγηράσκειν. eſt in antiquis codicibus.

8. de Hipp. & Plat decre. 1. 276. h 1. de Dieb. Decret. 4. 49 d Et. 2. 155. d

Si uerbum diutinæ ſermoni adiectum eſſet, melius foret: unde & non nulli nomen paſſionis

de diutinis

A de diutinis tantum ipſum arbitrãtur intelligere. Verum contra hoc ſunt ſermones tales, quibus ipſe utitur in aphoriſmis, ‖In acutis paſſionibus raro, & in principiis uti medicationibus: & , ‖Tenues uictus, & in longis ſemper paſſionibus, & in acutis. Manifeſtum itaq; ex his eſt, quòd non in diutinis tñ, ſed etiã in acutis dicere conſueuit Hippocrates nomen paſſionis. Videtur itaque hoc in loco, aut de diutinis paſſionibus intelligere, aut mancum ſermonẽ protuliſſe. Nos uero ipſum ſupplentes, dicemus ita: Plurimæ autem diutinę paſſiones puerulis iudicantur, non nullę in quadraginta diebus, non nullæ in ſeptem menſibus, quædam in ſeptem annis. Ex diebus autẽ, quadrageſimus, primus eorum eſt, ex quibus morbi diutini iudicantur, ultimus autẽ inter illos, qui acutos ex intercidentibus iudicant, ſicuti etiam ſupra notauimus. Quicunq; uero hunc tranſcendunt numerum, ad ſeptimanæ rationem habent iudicium, non ſeptem diebus connumeratis, ſed primum quidem menſibus, deinde annis: ꝙ aũt, qui hoc tempus tranſcendunt, ad quartũ decimum annum perueniunt, eſt ſanę manifeſtum. Nam ſecunda ſeptimana in hoc completur tempore; & aliàs in pubertate magnæ fiunt corporis commutationes, ac in fœminis maxime propter menſtruorum eruptionem. Quare, ſiqui morbi, neq; hac ætate finiuntur, uſque ad longum tempus perdurare conſueuerunt.

1. Aphor. 24. 10. 1
1. Aphor. ... 4.

8. de Hipp. & Plat. decre. 1. 276. h
5. Aph. 9. 38. c

B 29 ‖*Iuuenibus autem ſanguinis ſpuitiones, tabes, febre acuta, morbus comitialis, & alij, ſed præcipuè antedicti.*

Cum primas ætates ad pubertatem uſq; minutiſſime diuiſerit, neſcio, quo mõ adoleſcentum ætatẽ prætermiſerit, quæ medium obtinet, locum inter puberes, & illos, qui conſiſtentis ætatis uigorem hñt. Verũ ex aliis, quas tetigit, licet, & de iſta coniicere: quæ in multis quidem cõmunicat illis, quæ ex utraque parte ipſam circunſtant, ſed hoc habet peculiare in maribus, ſanguinis ex naribus profuſionem, de qua commeminit in illis, q̃ ſunt prope pubertatem. Nã† hic caſus incipit in illa ætate apparere, ſed maxime in adoleſcentibus, deinde ſubſiſtit in uiris. Verum hanc ætatem tranſgreſſus Hippocrates, ad illam, quæ eſt iuuenum, peruenit: & primum ſanguinis ſputum ſcripſit, ac tabem, deinde febres acutas, & poſt has morbum comitialẽ: deinde poſt hæc ait. Et alii morbi, ſed præcipue antedicti, rectè quidem hoc adiiciens. Nam rem ita ſe habere indicat uiſus. At uero non ſat plenè de febribus acutis dixit. Neq; .n. dicere ſimpliciter oportebat acutas, q̃ & in pueris nihilo minus fieri uidẽtur, ſed ex acutis tertianas maxime, & cauſos, i. febres ardentes. Hæ enim præ cęteris febribus ſunt biliofiſſimę, & multis iuuenibus accidunt:

† hoc ſymptoma.

C qm̃ & flaua bilis hac ipſa ſuperabundat ætate, à qua morbi tales in ſummo uigore conſiſtentibus accidunt. Tabem autem, & ſanguinis ſputum, non ſecundum ætatis naturam patiuntur, ſed ſcd̃m aliquid eorũ, q̃ eis accidunt: quare & antea dicebat, ‖ꝙ ſenes ut plurimũ, minus ægrotant iuuenibus: ubi & nos diximus, ꝙ ob incontinentiam iuuenibus, nõ ob ætatis imbecillitatẽ, ęgritudines plurimæ accidunt: ob hoc igiť, & iuuenibus ſpuitiones ſanguinis accidunt, quia aut ꝑcutiuntur, aut contunduntur, aut ſaliunt, aut clamant uehementius, aut refrigerantur, & humi cubant, aut replentur, aut ꝓꝑ aliquam huiuſcemodi cauſam. Ad ſputum uero ſanguinis, tabes cõſequitur. Quare et ꝓꝑ hæc talia iuuenes ex accidenti ægrotabunt, non primũ, neq, ætatis ratione. Morbi aũt comitiales, quãuis malo uictu utantur, tñ ipſis non accidunt multi: ut mihi mirari ſubeat, quo modo, & hos Hippocrates ſcripſerit: cum in aliis, non modo, ꝙ abundant in pueris, dixerit, ſed ꝙ etiam ex hac cauſa paſſio puerilis nominatur, & ꝙ ætatis mutatione ſanantur. Fiunt igitur, & in quibuſdam iuuenibus morbi comitiales, qui prius nõ erant, propter uictus errorem, quem in iis, quæ aſſumuntur, admittunt, & in aliis, quæ ab ipſis aguntur, operibus, & qa humi cubant, & Soli ſe exponunt, & imbribus, atq; aliis ſimilibus. Verum hi morbi non multi ſunt. Et fiunt quidem alii morbi eadem ratione. Quare melius fuerat ita ſcribere aphoriſmum:

2. Aph. 39. 17. h

D Iuuenibus autem, & omnes alii morbi, quos diximus aliis accidere ætatibus, ſed præcipue cauſi, id eſt ardores, & tertianæ febres.†

† *Additur ẽt in aliquibus codic. græcis ... Sciendũ autẽ eſt quòd uigent ætas triginta quinque annis circunſcribitur: declinans autẽ quadraginta octo. Quę etiã uerba ſunt in Burgund. et Laurentiano. Quã quam in initio explanationis aphoriſmi ſubſequentis hic ſenſus legitur.*

8. de Hipp. & Plat. decre. 1. 277. a

30 ‖*Vltra hanc ætatem aſthmata, id eſt anhelationes, & morbi laterales, pulmonis inflammationes, lethargi, phrenitides, ardores, diuturna profluuia, cholera, difficultates inteſtinorum, læuitates inteſtinorum, hæmorrhoides.*

Iuuenũ ætas quinta ſeptimana terminatur. Iuxtà hoc igitur, & ipſe in Prognoſticis dicebat:
“ ‖Magis autem expectare oportet ſanguinis quidem profluuium in iis, qui nondũ trigintaquinq;
“ annos attigere. Nã, q̃ iuuenibus ętas continuať, ad duas ſequentes ſeptimanas extendiť: in qua ætate oĩa uitæ munia, æque, atq; illi, q̃ in uigenti ætate cõſiſtunt, conanť peragere, nõ tñ eodem mõ ad labores ſufficiunt. Nã ex aduſtione, & algorib⁹, & humi cubatu, uigiliis, atq; repletione, pl⁹, q̃ illi offenduť. Sanèq; horũ tẽperatura atrabilioſior quodã mõ eſt, atq; ideo ĩ ea multi melãcholia afficiunť: ueluti ex anni tẽporib⁹, ĩ autũno. Sicuti .n. hoc tp̃s frigidũ exiſtẽs, pallidã excipit bilẽ tꝑe æſtiuo exaſſatã: ſic declinãtiũ ętas iuuenilẽ, q̃ maxime æſtati ſimilať, ſubſequiť. Mirãdũq; eſt, cur in ea nõ ſcripſerit melancholiã. Ego tñ in quibuſdam exẽplaribus hãc quoq; ſcriptam inueni, ſiue aliquis ſit auſus apponere id, quod defecerat, tanquam ab Hippocrate prętermiſſum, ſiue ab aliis, qui exemplaribus mendoſis crediderunt. Moriuntur autem, et ex tabe hac

1 Prog com. 1. 2. 33. 4. 196. d

ætate multi, & ex iuuenibus, quicunq; ex ſanguinis ſputo in tabem incidunt. Non tñ hac ætate E
multi ſanguinē ſpuunt, qm̄ neq; in talibus ſanguinis eſt multitudo. Anhelationibus uero, & pul
monis inflammationibus, ac laterum doloribus magis capiuntur, quàm iuuenes: ut qui, & uictu
ſimili, & laboribus etiam utantur, ſed multo imbecillius, quàm illi corpus habeant. Et oīno eos,
quos prætermiſit in ætatibus uigore cōſiſtentibus morbos nominare, nunc oēs enumerat. Nā
& phrenitides, & cauſi, i. ardores, & choleræ, & difficultates inteſtinorū nihilo minus iuuenib⁹,
q̄ declinātibus, accidunt, occaſionē ſui ortus ex flaua bile capiētes. Diuturniora aūt in declinā
tibus uentris profluuia contingunt, ꝑꝑ alimēti diſtributionis defectum. Nam oīum ferè ætatū,
ea, q̄ iā declinat, pauciſſimis indiget ad corporis reſumptionē: ſiquidē & id, quod ex ipſis reſolui
tur, pauciſſimū eſt. Neq; .n. corpus ſimiliter calidū eſt, ut prius: neq; amplius in augmentū quic-
q̄ aſſumitur: ſed neq; ꝙ uirtus cōtentiua multū imbecillis ſit, ut in ſenibus, plus aliq̄d ex corpo-
re defluit. Quia igit uētris profluuia, uel coctione, uel alimēti diſtributione fruſtratis accidūt,
aut ꝑꝑ bilis acritudinē abradentis inteſtinū, hæcq; oīa in declinantibus ſunt: non ſine rōne in
eis alui profluuia diu perſeuerāt. Febres quidē lethargicæ fiunt ex humore pituitoſo in cerebro
aceruato. Prioribus āt ætatibus humor hic deficit magis, q̄ ſuperabundet. In ſenili autem ætate
plurimus quidem eſt, uerum propter ætatis frigiditatem febres non accendit. In iis aūt, q̄ ab ęta F
tis uigore declinant, & hic humor ſuperabundat, & nōdum corpus frigidum eſt. Leuitates uero
inteſtinorum oſtenſæ ſunt, hæ quidem à frigida fieri pituita, hæ à ſola intemperatura, quæ uim al
ui contentiuam reddit imbecillem, hæ autem ab ulceroſa diſpoſitione: atq; hæc omnia in decli-
nantibus ſuperabundant. Hæmorrhoides autem propria uere ſunt huius ætatis paſſio, ſicuti me
lancholiæ: fiunt. n. ex atra bile quando ad uenas, quæ in ſede ſunt cumulatius decumbit. A me q̄
dem oīum enumeratarū paſſionū cauſa fuit explicata: ſciētia autem horum cum probatione il-
lis aduenict, qui legerint demonſtrationes, quas de his in noſtris ſcripſimus tractationibus: quæ
quot ſint, ac quales, & quā doceāt cōtemplationē, legenti librum De ordine noſtrarū, cōmēta-
tionū, licebit diſcerę. Ex his enim promotus, quomodo earum ſingulæ ſint ꝑlegēdæ, cognoſcet.

31 | *Senibus ſpirandi difficultates, deſtillationes cum tuſſi, urinæ ſtillicidia, urinæ difficultates, articu-*
lorum dolores, renum paſſiones, uertigines, apoplexia, mali habitus, pruritus totius corporis, uigiliæ, alui, 8. de Hipp. & Plat. decre. 1. 177. a
oculorum, & narium humiditates, uiſus obtuſus, glaucedines, auditus graues.

*πρεσβύτας. *γέροντας.

Senes* à ſenioribus* non nulli Hippocratis ſectatores diſtinguunt: nomē ſeniorū ultimæ ętati
tribuentes, & hoc perpetuū eſſe exiſtimantes: ſenes āt in priori ætate ſtatuentes, quæ media eſt G
inter iuuenes, ac ſeniores. Sed nunc manifeſte monſtrauit ſe ſenes eos, qui extremā agunt ætatę
nominare: in ipſis ergo ſermonē terminauit, ut qui iā oēs ætates percurriſſet. Hi uero ſæpiſſime
à deſtillationibus, quę ſunt cum tuſſi, capiuntur: qm̄ partes ad caput attinentes, in ipſis facillimę
refrigerantur, & quia multæ in ipſis fiunt pituitoſæ ſuperfluitates, cum iam admodum frigidam
cerebri habeant temperaturam. Aſthmata uero ex iis deſtillationibus ortum habent: cum alio-
qui & ipſa ſpirandi inſtrumenta non raro habeant propriū ſui algoris principium, quando in ip
ſis multę, ac craſſæ ſuperfluitates generētur. Ad hæc, cum uires ſunt imbecillæ, renes ſæpius ob
ſtruuntur, & lapides generantur, qn̄ tenax, uel craſſa ſuperfluitas ibi firmata tophoſam cōſiſten
tiā aſſumpſerit. Articulorū aūt dolores aliqn̄ fiunt fluentibus ad hæc loca ſuperfluitatibus, ali-
qn̄ propter inſtrumentorum ipſa mouentium, frigiditatem. Vertigines autem ſæpe quidem ip-
ſis accidunt propter ſpiritum uaporoſum, qui in regionibus cerebri inordinato cietur motu: ſæ
pe etiam in uentriculo uitioſis ſuperfluitatibus aceruatis, ad cerebrum fertur exhalatio uaporo
ſa. De apoplexia autem quid oportet dicere? Nullus eſt. n. morbus adeo ſenili ætati familiaris,
qm̄ in ea cerebrū pituitoſis repletur ſuperfluitatibus. Siquod uero ulcus aduenerit ſenibus, dif-
ficulter ſanatur propter defectum ſanguinis. Vehementius inſuper ſe ſcalpūt, qđ pruritū appella H
uit: quoniam illæ, quæ pruritum operantur ſuperfluitates, difficilem habent per cutem euacua-
tionem. Rationabile ſiquidem exiſtit, & cutē in ipſis ex frigiditate denſiorem eſſe, et ſuperflui-
tates plures ſimul, ac craſſiores exiſtere. Pluresq; ipſorum (neq; enim oēs) continue uigilant: qđ
eis accidit, et quia ſenectus plena curarū eſt, ſed magis, quia corpus hn̄t exiccatū: unde et tunc
magis uigilant, qn̄ integra ſanitate fruūtur. Dictum aūt à nobis eſt, et in cōmentarijs dę tēpera-
turis ipſas quidem corporis partes in ſenectute fieri ſicciores, ſed multitudinem ſuperfluitatum
pituitoſarum aceruari: ob quam cauſam à multis putatur ſenectus frigida, et humida. In quo āt
tēpore hę plures in cerebro aggregant̄, fiunt ſenes potius ſomnolēti: in quo uero bene excernū
tur, peruigilant. Contingit autē et pauciores ſuperfluitates generari, et citius excerni eo tempo
re, quo ſalubriter degunt: unde et maxime propria paſſio ſenilis ætatis uidetur eſſe uigilia. Hu-
miditates autem in ipſis, et oculorum, et narium liquet fieri, propter cerebri ſuperfluitates: qui
bus eiſdem ad aluum defluentibus, et ipſa ſæpius humectatur. Hebetes autem uiſus, et graues
auditus, propter potentię ſenſibilis accidunt imbecillitatem: glaucedines uero propter immo-
dicam inſtrumentorum ſiccitatem, et quia ſpeciem habent ſuffuſionis

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIVS QVARTVS.

in 1. Epi. cō 3. & 1.30. 3. 126. l

Vtero gerentes ſunt medicandæ, †ſi materia turget, ‡quarto menſe, & uſque ad ſeptimum. ſed hæ minus. Iuniora autem, & ſeniora uereri oportet.

† ὀργᾷ, & ita in commento. 5. Apho. 29. 40. c

Ad uteros, fœtuum cōnexus eandem habent proportionem, quam fructuum connexus ad plantas. Hi ſiquidem in prima generatione debilioribus copulis continentur, & ideo facile decidunt, quādo uehementior uentus ipſos concuſſerit: poſt aucti, difficilem habent à plantis diſſolutionem, ſicuti rurſus, cum perfecti ſunt, ſponte ſua ſine ui extrinſeca decidunt. Eodē modo, & conceptus, in primo quidem tempore à ſeminis iniectione, ſiquando ſaltare contigerit mulierem, aut in lubrico cadere, ſiue quouis alio modo, uel animo, uel corpore moueri uehementius, facile dirumpūtur. Sic etiam, & cum iā perfecti ſunt. Tempore uero intermedio firmio- B rem habēt coalitum: quare mulier utero gerens poteſt fortiores motus ſuſtinere ſine fœtus offenſione. Quæ omnia Hippocrates noſcens, recte inquit, Vtero gerentes ſunt medicandæ, ſi materia turget, quarto menſe, uſq; ad ſeptimum: quod eſt medio tempore fœtationis, cum fœtus utero firmiter alligatur. Non tñ oēs, quæ hoc tempore indigent purgatione permittit purgari: ſed ſi materia turget, inquit, hoc eſt, † cogat accelerare. ‡ Tractum enim uocabulum eſt ab animalibus ad coitum concitatis. Cum igitur ſupetabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati: tunc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo indiget manum porrigente, & hunc humorum motum ad aluum deducente. Eos uero, qui aliqua in parte ſunt firmati humores, non oportet mouere. Sic igitur, & illud dictum eſt: Quicunq; inflammationes in morborum principio medicamēto conantur ſoluere: nihil de eo auferunt, quod intentum eſt, atque inflammatum: (neque enim paſſio, ut quæ cruda ſit, cedit) q̄ uero ſana ſunt, & morbo reſiſtunt, colliquant. Quòd autem Hippocrates uerbo, medicari, pro purgare medicamento, conſueuerit uti, omnes confitentur, quicunque uel paruam habent de eius dictione notitiam. Nam, ut quiſpiam alia omittat ipſius uolumina, & de ſolis poſt hac ſcriptis aphoriſmis meminerit: nihil aliud per uocem, medicari in eis poſſe ſignificari intelliget, ue- C luti paulopoſt fiet manifeſtum.

† ἐπείγηται. ‡ ὀργάωσι.

4. de Vict. ra. in mor. acut. c. 22. 7. 137. e

Videtur Gal. inuenire hunc Aphoriſ. 17. de Vſu par. 1, 223. g

2 *In medicationibus talia educere è corpore, qualia & ſponte prodeuntia, utile: quæ uero contrario modo prodeunt, cohibere oportet.*

Sponte euacuari è corpore dicimus, quæcunque ſine aliqua medici opera excernuntur, non nunquam ea, quæ noſtrum regit corpus, potentia ipſum expurgante, non nunquam † ex irritamento aliquo, aut ‡quia à uaſis non contineantur. Cum itaque natura ſuperfluum euacuat, iuuatur animal: cum uero alioqui excernitur, caſus ratione: neq; inde utilitas ulla prouenit, & talis euacuatio prauæ diſpoſitionis eſt ſignum. Recte igitur Hippocrates conſulit imitari naturam. Eſt autē imitatio, in unoquoq; morbo tentare tales humores euacuare, quales nouimus in ſpontinis prodeſſe euacuationibus. Prius itaq; dictum eſt ab ipſo de omni euacuatione generalius. ‡ Sic & uaſorum inanitio, ſiquidem talis fiat, qualem fieri oporter, confert, & leuiter ferunt. Nunc uero de ſola purgatione eundem fecit ſermonem, quoniam de hac docere propoſuerat in præſentis libri loco. Melius igitur ſortaſſe fuerit de omnibus euacuationibus, quas medici mo- D liuntur circa ægrotantium corpora, nos quoq; ſermonem repetere. Fiunt enim hæ aliquando p medicamenta totum corpus expurgantia, per uomitus, & deiectiones: aliquando medicina partis alicuius eſt euacuatiua, ueluti quæcunq; per palatum, & nares à capite abducunt ſuperfluitates: E genere autem ſuperfluitates abducentium ſunt, & quæ per tuſſim expurgant, quæcūq; in pectore ſunt, atq; pulmone, & quæ per urinas abducunt totius ſanguinis ſeroſam ſuperfluitatē. Clyſterem quoq; ex hoc genere feceris, & quodcunq; aliud totū corpus æqualiter nō euacuat, quemadmodū & uenæ ſectio creditur euacuare, & omnino ſanguinis extractio quæcunq;, quouis modo facta. Ex talibus autem eſt euacuationibus, & quæ per uterum fit, & quę per ora uenarum ſedis, & quæ per exercitia, & frictiones, & omnem motum, atq; calorē, & balneas calidas, præſertim nitroſas, ſulfureas, & bituminoſas, & ex accidenti, inedia. Hæc ſiquidē omnia uidenē quidem totum corpus æqualiter euacuare. Siquis tamen exactius perquirat, inueniet nō æqualiter euacuare: uerum in his, cum ſit paruus exceſſus alterius ad alterum ſecundum eorum, q̄ euacuantur, qualitatem, & quantitatē, ideo æqualis euacuatio uidetur. Quæ uero pharmaca purgatoria nominantur, ſpeciem faciunt euacuationis manifeſte differentē: de quibus, ut dixi, nūc ipſi docere propoſitum: non tamen quicquā plus docet, q̄ quod de omnibus euacuationibus ipſe iā dixit. Vna etenim eſt omniū intentio, ac ſcopus humor ſuperabundans, cuius notitia eſt per-

†Hæc uerba in aliquibus cod. græcis non habentur, nec in Burgundione, nec in Laurentiano. Vetus autem interpres impreſſus totā hanc ſententiā hoc modo hēt: aliquādo furor humorum pungit, unde intra uaſa contineri non poſſunt.

1. Aph. 21. 10. a. 1. Apho. 2. 3. b

[illegible] quirēda ex eo,qui toto corpore præter naturā color repræſentaẗ,& inſuper ex †caſibus,& mor E
bis,& tempore,& ratione,& ætate,& conſtitutione,& natura ægrotantis,& uitæ inſtituto,& ui
ctu:ueluti(ſi ita contigerit)colore pallidiori in toto corpore apparente,quēadmodum in illis,q
regio morbo laborant,non euacuata per ſedem bile, aut puſtulis aliquibus bilioſis per totū cor
pus diſperſis;particulatim autem,ſi morſus in uentriculo aliquis,atq; faſtidiū ſentiatur, & adſit
cibi appetentiæ defectus,ac ſitis,ore amareſcēte,aut quia in aliqua parte corporis ſit eryſipelas,
aut quia tertiana ſebris hominem habeat,aut ex ardentibus illa,quæ ex amara ſit bili.Nā in his
omnibus flaua bilis abundat:atq; idcirco conabimur ipſam educere illis medicamentis,q̄ cho-
:.Aphor.25.10. lagoga,id eſt bilis eductiua ab effectu nominantur.Atq; hoc eſt,quod ab Hippocrate dicit: ‖Si,
h.& infra.aph.3. qualia oportet purgari,purgentur:confert,& leuiter ferūt.Quod.n.dicitur,qualia oportet,abū-
dantiā ſignificat humorum uidelicet ſua qualitate infeſtantium ægrotantem. Ob hāc igitur cau
ſam ait tales conferre euacuationes. Sed,qm̄ oēs artificioſæ cōiecturæ in actionibus aliqñ aber
6.Epi ſect.3.circa finem. rant:‖(ſimilitudines etenim,ut ipſe inquit,nō ſolum uulgares,ſed ēt medicos eruditos aliqñ de-
cipiunt)alterum nobis dedit indicium bonarum euacuationū,tolerantiæ facilitatē:ut & in hoc
fiduciam habeamus,cum recte fecerimus euacuationem. Quod igiẗ in flaua bile dixi , ueluti in
exemplo,hoc idem mihi & in atra intellige.Nam & in hac color totius corporis ad nigritiem tē F
dit,& puſtulæ nigræ fiunt ex atræ bilis colore:& quicunq; morbi ex eius fiunt exuperantia,mul
titudinem humoris indicant maniſeſte:quemadmodum elephas,cancer,& quartanus circuitus
ex melancholico humore generanẗ:& lien magnus, & uarices nigricantes ſunt eiuſdē humoris
alumnæ paſſiones,quēadmodū,& quæ melancholia nominatur,& omne mentis deliriū,cui ira,
1.de Morbis mulierib. ubi ait, Cum mēſes prodeunt, linteum cōplicatum.&c. temeritas,atq; immanitas iungitur.Hippocrates uero etiam‖ex menſtruis,ſuperabundātē in fæ
minis humorem coniecturabatur:& ſcripta ſunt ab eo indicia,in primo libro De mulierib⁹.Ex
his igitur,q atra bilis abundet,dignoſcere oportet;& has habētem intentiones,ad eius accede-
re euacuationem.Secunda autem in ipſa euacuatione intentio habenda eſt,tolerantię facilitas.
Quæcunq; uero in atra bile,& flaua ſunt dicta,hæc mihi & in pituita intellige,tumores œdema
toſos,hoc eſt,inflatos,puſtulas, totius corporis colorē pro humoris ſpecie, febres quotidianas,
mētis pigritiē,atq; torporem,ſomnos profundos,capitis grauitates,& quoſdam acidos ructus,
quando in uentriculo pituita abundarit. Hæc enim omnia ſuadent medicamentum dare pitui-
tam purgans.Facta uero iā purgatione,tolerantiæ facilitas atteſtabitur,& dignotioni, & ei,quā
auſus es facere propter ipſam,euacuationi.Ad dignotionem uero,& ſpem euacuationis, habes
etiam conferentem aliquid non ſolum ætatem,uel naturam ęgrotantis,ſed etiam anni tempus, G
& præſentem conſtitutionem,præterea,& regionem,& uictum antecedentem,una cum aliis ui
tæ inſtitutis. Etenim didiciſti,ut hæc omnia,non nulla pituitam,nō nulla flauam bilem,non nul
la atram exaugeant.Hæc quidem omnia,ut dictum eſt,ſunt intentiones exhibendi medicamen
tum,uim habens humorem infeſtantem expurgandi.In ipſa uero euacuatione altera erit inten
tio,uel nobis ferens recti iudicii teſtimonium,uel erroris.Recti quidem iudicii,tolerantięfacili
tas:erroris autem,difficultas.Nam infeſtantium humorum euacuationē facile tolerabunt ægro
tantes.Siquid uero aliud,& non quod infeſtat,euacuatur:neceſſariū eſt oīno male ipſos tolera-
1.Aph.2.3.b re.Quod igitur,ut dixi,in principio libri per unum oſtendit aphoriſmum,ita ſcribens:‖Sic & ua
ſorum exinanitio,ſiquidē talis fiat,qualem fieri oportet,cōſert,& leuiter ferunt: Id in hoc loco
nunc in duas ſecans partes in medicationibus,ꝑ priorē quidē hunc ſermonem,quæ ſint cōferē
tes uacuationes,docet,per alterum autem,qui ſequitur,admonet, ut tales euacuationes firmū
indicium ſubſequatur,facilitas tolerantię.Exēpla uero ipſe appoſuit earum,q̄ ſponte fiunt eua-
cuationum ad bonum,multa quidē in libris Epidemiorū, pauca uero in hoc ipſo libro Aphoriſ
9.Aphor.14.47.f ibidem.17. morum,qualia huiuſcemodi ſunt:‖Quem aqua inter cutem habet: per uenas in uentrem aqua
Infra, aph.28. 30.d fluente,ſolutio.‖Si lippitudo adſit:ab alui profluuio capi,bonum.‖Quibus bilioſæ deiectiones, H
ſurditate ſuperueniente ceſſant:&,quibus ſurditas,bilioſis factis ceſſat.

1.Aph.25. Et.6 Epid.com.4.t. 12.9.183.b 3 ‖*Si,qualia oportet purgari purgentur,confert,& leuiter ferunt:contraria uero grauiter.*

Prius hic aphoriſmus à nobis expoſitus eſt in pręcedentis aphoriſmi expoſitione:ſcriptus ēt
in ſuperiori libri parte, iiſdem uerbis:quare,& non nulli eum de hoc loco ſuſtulerunt.

4 ‖*Medicari æſtate ſuperiores magis,hyeme uero inferiores.*

Subaudire oportet,uidelicet uentres.Recte autem æſtate purgat ſuperius,quoniam & q tūc
humor ſuperabundat,flaua bilis eſt,& omnino tota natura animalis propter ambientem calidi
tatem magis ad ſuperiora mouetur.Quælibet autem ſuperfluitas,eò,quò uergit, ducenda eſt ꝑ
In principio. loca conuenientia:quemadmodum ipſe in libro ‖ De humoribus ſcripſit.Addidit huic aphoriſ-
mi ſermoni uerbum,magis:neq; ſimpliciter dixit,Medicari æſtate ſuperiora, hyeme uero infe-
riora.Nam,etſi non ſæpe,raro tamen tempore æſtatis humor pituitoſus uiſus eſt abundare,ſi-
cuti hyeme aliquando flaua bilis.

1 li.Quos purgare oportet.5 88 e
In Cōm de Salubri diæ.t.15. a.41.e
Et ifra,aph.6. de Sectis ad eos, q introdu.Iſago.18. b
Al.1.c.4.c.11 fol.76 e

Sub

de Theriaca ad Piſonē.ſ. 97.b.de Sectis ad eos qui introd.Iſago.18 b.

A 5 ‖*Sub cane, & ante canem difficiles ſunt medicationes.*

Nam & exuſta tunc natura noſtra non fert eam,quæ à medicamentis purgantibus prouenit, acrimoniam.Quare plures quoq; purgati hoc tēpore incidunt in febres:&natura ob ęſtum imbecillis,magis ex purgatione diſſoluitur.Sed & purgatio hęc parua fiet,cum calor aeris ambientis in partem trahat extrinſecam, contrariam ei,ad quam medicina ducit humores. Sicuti enim balneæ calidæ natura aptæ ſunt obſiſtere purgationibus,ſic & calor æſtatis,tunc præcipue,cum ſeipſo uehementior extiterit.

de Catharticis.Spur.94.c

6 ‖*Graciles,& facile uomentes,purgare ſuperius,cauentes hyemem.*

Hic addere oportet,quod paulo ante dictum eſt,uerbum,magis.Magna enim ex parte graciles ſunt bilioſi.Si igitur hoc acceſſerit,ut ſint ad uomendum faciles : ſunt per ſuperiora purgandi,niſi obſiſtat hyems.‖Nam ſupra dictum eſt medicari æſtate ſuperiores magis , hyeme autem inferiores oportere. Supra. Apho.4

A.li.1.ſ.3.d.5 c.1.fo.68.h

7 *Vomentes uero difficulter,& mediocriter bene carnoſos, per inferiora,cauentes æſtatem.*

B Si facilis ad uomendum & gracilis ſit,per ſuperiora purgandus eſt, niſi ſit hyems,hoc eſt æſtate,autumno,& uere.Sin difficulter uomat,& mediocriter bene carnoſus ſit:per inferiora, ſi res urgeat,ſolum cauendo æſtatem:aliud autem anni tempus non oportet cauere.

8 *Tabidos uero,cauentes ad ſuperiora purgationes.*

Ad ſuperiores,inquit,purgationes nunquam tabidos duxeris,ueritus ſcilicet inſtrumentorū, quæ reſpirationi obſeruiunt,imbecillitatem.Per tabidos autem intelligere oportet,uel eos, qui " morbum à Græcis phthiſin nominatum patiuntur,uel qui ad eum ſunt natura proni: de quibus " ipſe in primo libro Epidemiorum ſcribit:‖Et maxime moriebātur,quibus natura ad tabem prona erat.Eſt autem his pectus anguſtum,& qui in eo continetur pulmo. 1. Epid. com.1.t. 18.19 3.105.1.g

9 *Melancholicos autem plenius per inferiora,eadem ratione contraria apponentes.*

Ventres,inferiores uidelicet,melancholicorum oportet eadem ratione plenius medicari.Plenius autem dixit pro fortius.Quia uero ad inferiora declinat hic humor,non ſine ratione ipſum iubet per uentrem inferiorem euacuari,ſicuti flauam bilem per ſuperiorē,cum ſit leuis humor, C & ſponte continue fluitet.Commune igitur ambobus eſt,ut ducantur,quo uergunt,per loca cōuenientia:proprium aūt alteri quidē humori,per ſuperiora loca euacuari, qm̄ ad hæc uergit, alteri uero per inferiora,quoniam & ipſe ad iſta declinat. Cōtraria itaq; eſt per ſuperiora euacuatio illi,quæ ſit per inferiora:quorum utrunq; ſit ſecundum unam communem rationem.Quare recte dixit Hippocrates,eadem ratione contraria apponentes.

In 1. Epi.com. 2.t.9.3.162.b in 2.Prot. cō. 2.t.37.4.174

10 ‖*Medicari in ualde acutis,†ſi materia turget,‡eadem die:tardare enim in talibus malum eſt.* † ἢν ὀργᾷ.

Dictum eſt,& à me prius,quòd uerbum,turgere Hippocrates tranſtulit ab animalibus , quæ ad coitum properant,cum naturali quadam concupiſcentia moueantur ad feminis excretionē. Oſtenſum eſt enim in libris De ſemine,ꝙ fœmina etiam in coitu ſemen excernit.Quando igitur uel in toto corpore ſimilis huic fuerit naturæ impetus ad excretionem ſuperfluitatum,uel ſi nō toto corpore,ſaltem in partibus principalioribus:tale quid conſueuit Hippocrates per uerbum turgere,ſignificare:& ſtatim per medicamentum euacuationem faciendam iudicat prius,quàm uel uirtus uitiata fuerit,uel febris caliditas aucta ſit,uel ad aliquod membrum principale decuberint ii,qui per corpus uagātur humores.Quòd autem ualde acutos morbos nunc nominauerit,quos prius peracutos dixit, unicuiq; liquet.Et quidem, quòd iudicationis horum terminus eſt prima ſeptimana,dictum & à me prius hoc eſt.

in Coacis praenotionib.Dolor ſupra umbilicum &c.

D

†*Græci codic. impreſſi habent. καθάπερ ὃ ἐν τῷ βάθει τῶν τε οὗτον ὕδερον. Multi tamē ex manuſcriptis habent, καθάπερ ἐν τῷ πάθει τῷ τοιούτῳ ὕδερον qđ Burgundio ita tranſtulit. quemadmodum in paſſione tali hydropum. et ita ēt antiquus interpres impreſſus,& Laurentianus.*

11 ‖*Quibus tormina,& circa umbilicum dolores,& lumborum dolor,qui neq; à medicamento, neq; aliter ſoluitur in aquam inter cutem ſiccam firmatur.*

Tormina ſiunt,& propter morſum uehementem,& propter ſpiritum flatuoſum, qui non habet exitum,ſed in inteſtinorum inuolucris eſt interceptus . Quòd uero dolores ad tales diſpoſitiones cōſequātur,nemini dubium.At,cum circa umbilicum,ac lumbos ſe firmauerint,& neq; à medicamentis,neq; ab aliis ſoluuntur auxiliis:quædam eſt earum partium habitualis intēperatura:quæ magna ex parte perſeuerans,eam aquam inter cutem efficit, q̃ ab Hippocrate ſicca nominatur . Vocatur autem hic morbus à poſterioribus medicis tympanias, quoniā abdomen percuſſum talem ſonum edit,qualem tympana.Nam & in illis per cutem extentam ſubiectus aer percutitur,†quemadmodum aer in hoc morbi genere,qui in profundo locatur . Quòd uero & hoc morbi genus ex tumoris ſimilitudine hydropem , id eſt aquam inter cutem Hippocrates nominet, eſt manifeſtum : Non tamen humidum eſt , ſicuti qui aſcites ab utris ſimilitudine

dicitur: in quo materia collecta non eſt flatuoſus aer, ſed humor aquoſus. Videtur autem à maio E ri frigiditate generari aquoſus hydrops, quem aſciten uocant, qui in membrana abdominis interiore, peritonæo græce dicta, humor ueluti in utre quodā continetur: à minore āt tympanias. Neque enim humida ſubſtantia in flatuoſum aerem ſine calore aliquo poteſt transmutari.

12 *Quorum alui inteſtinorum lævitate laborant: hyberno tempore ſupra medicari malum.*

Morbum, in quo celeriter ea, quę comeduntur, talia deiiciuntur, qualia deuorata fuerint, lęuitatē inteſtinorum nominant: fitq; ex potentiæ cōtentiuæ debilitate: ſed cōſequitur ad oīum, q ad aluum pertinent, inſtrumentorum tēperaturas, hoc eſt ipſius uentriculi, in quē cibos deuoramus & eorū, quæ ex hoc ſuſcipiunt, atq; trāſmittunt, inteſtinorū: fit etiam qñq; læuitas inteſtinorum ex aliqua ſummas partes occupante exulceratione, ſimili illis, quæ in ore fiunt, quas Grę ci aphthas nominant, intēperaturæ igitur non nunquā fiunt, ut quiſpiā dicat, habituales: (ſic ue ro nominant illas, quæ ipſo corporū habitu læſo fiunt): qñq; propter pituitam, qualis eſt acida maxime. Earum autem, quæ in ſumma parte hærent, exulcerationum, cauſa eſt humor aeris, & tenuis. Hic igitur etſi per ſuperiora medicari debet, qm huiuſcemodi humores magis fluitare ſo leant, q ad inferiora ſecedere: non tamen hoc hyeme faciēdū eſt: ſicuti etiam ſuperius eſt dictū. F Alter uero pituitoſus, quando adhæſerit inteſtinis, nunquam eſt per ſuperiora purgādus, hoc eſt per uomitoriam medicinam. Sola enim euomi natura apta ſunt, quæ in uentriculo continētur: eorum uero, quæ continentur in inteſtinis, nihil poteſt per uomitus euacuari.

in Epiſtola ipſi° Hippocratis ad Democritum. 13 *Ad elleboros qui non facile ſupra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atq; quiete humectanda ſunt.* in 6. Epid. t. 29. 3. 18.

Prius oportet tentare naturā eius, qui elleborum ſumpturus ſit, quo modo ſe habeat ad ſuperiores purgationes. hoc eſt ad eas, q fiunt per uomitiones. Fiat āt periculum per medicamenta uomitoria, qcunq; ſunt mediocria. Si igitur non facile purgari uideatur, non oportet huiuſcemodi hominem ad elleborum ducere antequam præparetur. Hoc autem fieret, ſi per continuos uomitus aſſueſcat is, qui eſt ſumpturus elleborum, ad prompte uomendum. Verum hoc, ut paruū aliquod, atq; omnibus notum, Hippocrates prætermiſit. Melius autem fieret præhumectando corpora. Præhumectantur autem pluri alimento, atq; quiete. Ac de quiete quidem clarum eſt. Sicut enim exercitia ſunt apta natura exiccare: ſic & requies (quod ocium eſt, & ab exercitatione uacatio) ſeruat humiditatē. Cibus uero non ſimpliciter copioſior eſt aptus natura humectare, ſed G quicunq; nullā hēt fortem qualitatem, hoc eſt neq; acerbam, neq; acrem, neq; ſalſam, neq; amaram. Forte autem neq; ſimpliciter cibus hic, qui talis eſt, eſt appellandus, ſed hoc totū, cibus medicinalis: ſicuti illi, qui eſt cibus ſimpliciter, ſoli hoc ineſt ex omnibus, ut ex ſua natura, non autē ex accidenti ſolidas partes animalis humectet, cum hoc ipſum nō per ſe, ſed ex accidenti aliquo faciat quies. Quia enim eam, quæ prouenit ex cibo, humiditatem non exiccat: ideirco dicitur humectare. Aqua uero, neq; epota, neq; extrinſecus occurſans, natura apta eſt ſolidas animalis partes humectare. De talibus autem perfectiorem poſſet quiſpiam habere doctrinam legendo librum noſtrum de potentiis naturalibus, & librum de tabe.

in eadē epiſtola. 14 *Cum biberit quis elleborum, ad motiones quidem corporum ducere magis: ad ſomnos uero, atque quietem, minus. Indicat autem nauigatio turbari motione corpus.*

Ipſe attulit cauſam, ob quam eorum corpora moueri præcipiat, qui aſſumpſerunt elleborum. Quies ſiquidē in eodem ſtatu conſeruat, motus uero tranſmutat, atq; alterat corpus: ut indicat nauigatio, quæ motus quidem eſt, turbat autem corpora adeo, ut & uomitum excitet. Cum igit̄ talis motus fuerit ſufficiens etiam ſolus ad uomitum corpus præparare, fit ſanè rationabile, ut, ſi H uomitorio medicamento coniungatur, longe maiorem habeat efficaciam. Quidam pro nauigatione nauſeam ſcribunt, ut ſit ſermo talis. Oſtendit autem, & nauſea, quæ uehementioribus corporis aduenit motionibus, ex motione corpus perturbari. Liquet autem, quòd & hic ſermo eandem uim habet cum priore.

in eadem. 15 *Cum uolueris magis ducere elleborum, moue corpus: cum uero ſiſtere, ſomnū facito, & nō moueto.*

Prior quidē aphoriſmus, quo modo oporteat hominem, qui elleborum ſumpſit, ad purgationem præparare, nos docuit: præſens uero, quo modo ſiſtere purgationem. Non eſt autem abſq; ratione, q ea, quæ ſiſtunt purgationem, ſint contraria iis, quę uomitum cient. Si igitur motiones ciebant, ſiſtent quietes: & multo magis ſomnus, in quo actiones animales ociantur, quæ & per ſenſum fiunt, & præterea per muſculos in motibus, qui fiunt ex appetitu.

in eadem. 16 *Carnes ſanas habentibus elleborus periculoſus: facit enim conuulſionem.*

2. Aphor. 37. 17. Quod in præcedentibus dixerat in omnibus purgationibus, hoc nunc in ea ſola dicit, quæ fit per elleborum: adeo ut duo aphoriſmi poſſint inuicem iungi, tali modo; Qui corpore bene ſe habent,

A habent, difficile eſt medicari. Sic ergo & elleborus carnes ſanas habentibus periculoſus eſt. cõuulſiones enim facit. Habet nanq; elleborus iſtud præcipuum, facere conuulſionem, propter operationis vehementiam.

de Vict. rat. in morb acu. cō. 4. t. 115. 7. 151. a

17 *Siquis febrem non habens, abſtineat à cibo, & cordis morſum, & tenebricoſam vertiginem patitur, & oris amaritudinem ſentit: medicatione indigere per ſuperiora ſignificat.*

Apoſitia .i. abſtinentia à cibo, idem ſignificat, quod anorexia .i. inappetentia. Cardiogmos autem id eſt cordis morſus, eſt cordis, hoc eſt oris ventriculi, paſſio. Priſci ſiquidem & hoc, cor nominabãt. Scotodinos autem .i. tenebricoſa uertigo, eſt, quando ſimul res conſpectę uidẽtur circumuolui, & ſenſus uiſus repẽte deſtruitur, cũ ægrotus ſibi tenebras circunſundi opinetur. Fit aũt hoc ore uẽtriculi à malis humoribus morſo. Nam propter neruorum magnitudinẽ, qui ad ipſum à cerebro ueniunt, hac parte patiente, animæ opera detrimentũ patiũtur. Hi itaq; † caſus ſunt cões humorũ omniũ mordacẽ habentiũ naturã. Os autẽ ſentire amaritudinẽ, ſolius bilis, quæ pallida & flaua nominatᷓ, eſt op⁹: quare recte in huiuſcemodi inqͭ Hippocrates ſignificari, ꝙ oporteat medicari per ſuperiora: qđ explanatũ, talẽ habebit interpretationẽ: Huiuſcemodi B caſus ſignificant medico, indigere hominẽ medicatione per ſuperiora, hoc eſt per uomitiones.

† Al. Dolores qui ſunt ſupra ſeptum tranſuerſum, purgatione indigentes medicatione per ſuperiora opus eſſe ſignificant: quicunque autem infra, per inferiora. Et ita Galenus in cõmento.

18 † *Supra ſeptum tranſuerſum dolores, purgatione, indigere per ſuperiora ſignificant: quicunq; vero inferiora moleſtant, per inferiora.*

Hic aphoriſmus, quod antea in uno dolore docuit oris uentriculi, hoc ad oẽs extendit dolores: nam clarũ eſt, ut, quicunq; ſupra ſeptum tranſuerſum conſiſtunt, purgatione indigentes cõſulat per ſuperiora purgari, quicunq; infra ſeptum trãſuerſum, per inferiora. Addidit aũt ſermoni, purgatione indigentes, ne quis forte arbitretur curare Hippocratem omnes dolores ſimpliciter per euacuationem, neque enim nunc dicit hoc: ſed ꝙ ſecundum humorum infeſtantium inclinationes, oportet etiam facere euacuationes: & neq; ſupra ſeptũ tranſuerſum dolores per ſubducentia medicamenta euacuare: neq; infra conſiſtentes, per uomitiones.

19 † *Qui in medicamentis purgati non ſitiunt: non quieſcunt prius, quàm ſitiant.*

† Paulus Magnolus ita vertit. Quicunq; in medicamentorum potionibus haud ſitiunt, purgandi non faciunt finem priuſquã ſitiuerint.

Qui purgantur, nonnulli ſtatim ſitiunt, nõnulli poſtea: fitq; hoc propter ipſius uentriculi diſpoſitionem, & propter datũ medicamentum, & propter humoris, qui uacuatur, naturã. Ven- C triculi quidem ratione, qui ex caliditate, uel ſiccitate, uel ambabus qualitatibus prompte ad ſitiendum perducatur, ſiue hoc natura inſit ei, qui biberit medicamẽtũ, ſiue illo ſolũ tẽpore. Ratione autẽ medicamẽti, cũ acre fuerit, & calidum, ac mordax. Propter humorem uero, qui uacuatur, quando bilis amara fuerit. Hiſce quidem de cauſis fiunt ſitibundi. Ex contrarijs uero lõgo tempore ſine ſiti perſeuerant, quãdo uel frigidiorem, & humidiorem uentriculum habuerit homo, qui purgatur, aut ab initio, aut tempore purgationis: uel quando medicamentum omni uacat mordacitate: & tertio quando humor pituitoſus, aut aquoſus extiterit. Verum & in his, quando abunde fuerint euacuati, conſequitur ſitis: ſufficiẽs etenim eſt ea, quæ ex euacuatione prouenit ſiccitas, ipſam efficere. Accedit præterea medicamenti purgantis uis, habentis aliquã etſi neque manifeſtam, neq; ſenſibilem, attamen latentem acrimoniam, ac caliditatem.

in Epiſtola ipſi⁹ Hippocritis ad Democritum.

20 *Non febricitantibus ſi tormina acciderint, & gennum grauitas, & lumborum dolor, medicari inferius oportere ſignificatur.*

Sicuti paulo antea docuit ſigna eorũ, quos oporteat medicare ſuperius, ita nũc docet ea, per quæ cognoſceret aliquis, quando oporteat inferius medicare. Eſt autem cõmunis utriſq; ratio D in differẽtibus caſibus. Nã pro inclinatione noxiorũ humorum, facere oportet euacuationes.

4 Aphor. 23. 29. h

21 *Deiectiones nigræ, qualis eſt ſanguis [niger,] ſponte venientes, ſiue cum febre, ſiue ſine febre, peſſimæ: & quanto colores magis praui fuerint plures, peius: cum medicamento vero melius, & quanto colores plures non praui.*

in Coacis prænot. Egeſtio alui nigra velut ſanguis, &c.

De deiectionibus nunc ipſi eſt ſermo, quæ à priſcis medicis quidem nigræ uocantur, bilis uero nigra exquiſite nõ ſunt. Nã acre, & corrodens, & acidũ non habent: ac, quod multo plus eſt, in terram effuſæ ipſam non fermentant: uerũ ſunt, ut quis eius deſcribẽs imaginem planè diceret, ueluti ſanguinis limus, qualis etiam uinis craſſioribus iã conſiſtentibus ſolet ſubſidere, quẽ fæcẽ nominãt. Hæc ſi diutius moretur in corpore, & neq; per aliquem ſenſibilem effluxũ neq; occultum excernatur, uerum tranſmutetur, atq; putreſcat, fit bilis nigra exquiſite. Antequã uero hæc genita ſit, ſplen trahit eam, quæ eſt ueluti ſanguinis fæx, hepar expurgãs: quemadmodũ in commentarijs de potentijs naturalibus eſt demõſtratum. Abutitur itaq; & hoc melãcholico humore ad ſui nutritionem ſplen: &, quã rurſus ipſa fecerit, ſuperfluitatem totam expellit ad uentrẽ, unà cum alijs ſuperfluitatibus excernendam. Si quando igitur neque ſplen bene expurgauerit, & ille, qui in hepate cõtinetur ſanguis, multũ huius limoſæ ſuperfluitatis habuerit: ac-

creſcet

creſcet debilitas viſceri ita, vt in ſeipſo continere ſuperfluitates non poſſit, & tunc illæ, quæ ni- E
græ vocãtur, fient deiectiones, de quibus nũc ſermo habetur ab ipſo. Adiecit aũt ſuo ſermoni, Veluti ſanguis, tale quiddã oſtẽdẽs: Qualis fit ſanguis denigratus, dũ per inteſtina defertur, tales ſunt nigræ deiectiones, Nã extremæ demẽtiæ fuerit exiſtimare, ſanguini ſecundũ naturã ſe habẽti, tales deiectiones aſſimilari. Fiẽt etenim hę & rubræ, & nigræ. Atqui impoſſibile eſt ſanguinẽ eundẽ & rubrum, & nigrũ eſſe: Plurimas uero huiuſcemodi deiectiones in peſtilenti hoc morbo longo cõſpeximus, quæ non magis in ijs, qui exitio proximi erãt, q̃ in alijs ſaluãdis apparebãt: nõ tamen vel in principio, vel incremento morborũ conſpiciebantur. Tunc enim, quę euacuabanẽ, erant & flaua, & rufa colore colliquamẽta: quę vero mox apparebant, nigra erãt, veluti ſanguinis fæx: ſiue ipſo ſuperaſſato habuiſſent generationẽ, ſiue aliquã extraneã putredinẽ adepto, illis, quæ in ventriculo fiunt, cruditatibus proportionalem, quãdo ad uitioſos humores corruptio terminauerit. Quare ab initio quidẽ nũquã ad bonũ fiunt huiuſcemodi deiectiones, magnã viſceris * læſionẽ oſtendentes: ad morbos vero in vigore conſiſtentes ſequũtur ſæpius, natura ſuperfluitates expurgãte. Non tñ iſtud hoc in aphoriſmo adiecit Hippocrates, quãuis alibi quidẽ dixerit in vniuerſum. | Signa iudicatoria non ſtatim appareant: in ſequenti autẽ aphoriſmo particulatim, dũ inquit: Morbis quibuslibet incipiẽtibus, ſi atra bilis, vel ſupra, F
vel infra exierit, lethale eſt. Nũquid igitur ſatis viſus eſt ſui animi manifeſtare ſentẽtiã, utẽs hoc uerbo, uenientes, quod tẽporis ſpatiũ oſtendit, tanquam uel per morbũ totũ, uel per longũ ipſi tempus tales ueniãt deiectiones? Si enim aliquod vnum tempus oſtẽdere uoluiſſet: omnino uel quæ poſt apparuiſſent, vel quæ ueniſſent, protuliſſet: non ſponte uenientes. Hoc enim uerbum, uenientes, non adueniſſe, ſed aduenire ſignificat. Aſſumpto tamen medicamẽto, quod uim habet purgandi nigra, talia deijci nihil mirum. Sic itaq; plures deiectionum colores præter naturam, ſponte quidem euacuari, multarum, atq; malarum in corpore diſpoſitionum ſunt ſigna: à medicamẽto aũt ducti uim habẽte plures humorũ ſpecies euacuare, nihil abſurdũ ſignificant.

* καῦσιν al. ἔγκαυσιν, id eſt, æſtuationem, 3. Epid. ſect. 1.

22 | *Morbis quibuslibet incipientibus, ſi atra bilis, vel ſupra, vel infra exierit, lethale.*

In Coacis prænot. Febrienti ſi atra bilis in principio ſurſũ, &c.

3. de Difficul. reſpirationis 3.73. e
1. de Criſibus 4.127. f

Facta eſt à nobis, & in antecedente aphoriſmo diſtinctio inter humorẽ melancholicũ, & nigram bilem, de qua nunc ſermo habetur ab ipſo. Et cauſam, ob quam ab initio lethales ſint huiuſcemodi humores, poſtea uero iudicatorij appareant, in illo aphoriſmo ſufficienter percurrimus: ſed & nunc repetemus, quoniam ea, quæ ſunt ad artẽ maxime neceſſaria, ſæpe tractare ſit melius. Quãdo aliquis incipit morbus: ſi quid excernitẽ, nihil tũc excernitẽ naturæ rõne, ſed ſunt G
omnia caſus earum, quæ pręter naturam ſunt in corpore, diſpoſitionum. Quo enim in tẽpore à cauſis quidem morbũ faciẽtibus natura grauatẽ, adeſt aũt cruditas humorum, tũc aliquid bene euacuari eſt impoſſibile: ſiquidem oportet coctionem præire, ſubſequi uero diſcretionẽ, & poſtea euacuationẽ, ut bona ſit criſis, ſiue iudicium. Hæc autẽ nos ipſe docuit in primo libro Epidemiorum, ita inquiens. | Coctiones, iudicij celeritatẽ ſalutisq; ſecuritatẽ ſignificant: cruda aũt & incocta ad malos abſceſſus conuerſa, iudicationis carentiã, uel dolores, uel longitudinẽ, uel mortes, uel eorundem malorum reditus. Quando igitur poſt morbi coctionem aliquis humor uitioſus excernitur, tunc corpus à natura expurgatur. Et propter hoc atra bilis, & alius omnis huiuſcemodi humor, ubi ſigna coctionis in morbi proceſſu apparuerint, bonam ſignificat euacuationem. Si uero aliter excernantur ſine ſignis coctionis, exitialis eſt caſus. Quare, cũ in morbi principio ſemper ſint ſigna cruditatis, mala ſemper erit humorum talium euacuatio.

1. Epid. com. 2. t. 45. 3. 112. b

23 *Quibuſcunq; ex morbis acutis aut diuturnis, vel ex vulneribus, ſiue quouis alio modo extenuatis, nigra bilis, ſiue vti ſanguis niger deſubter exierit, poſtridie moriuntur.*

Sermo in hoc aphoriſmo eſt potentia talis: Siue atra bilis (de qua antecedẽs docuit aphoriſ- H
mus) ſiue nigra, quæ ſanguini nigro aſſimilatur, (de quibus prior aphoriſmus) ijs, q ad extremã extenuationẽ uenerint, apparuerit, poſtridie moriunẽ. Eſt.n. in talibus natura imbecillis adeo, ut nõ poſſint cõcoquere neq; diſcernere, neq; excernere, quę ita praua exiſtunt. Propter morbi igitur magnitudinẽ cum contineri nequeant, effundũtur, & idcirco ſunt difficilia. Mortem autem non in poſterũ afferunt, ut in alijs contingit morbis propter uirium imbecillitatẽ. Oſtendit tamen in hoc aphoriſmo manifeſte, quod & in priore, cũ dicebat. | Deiectiones nigræ, qualis ſanguis: ſubaudire oportet, niger: ut tale ſit plenum: Deiectiones nigræ, qualis ſanguis niger. Oſtendit autem & nos bene à nigris deiectionibus bilem nigram ſeparaſſe. Hæ enim ſanguini denigrato ſimiles uidentur, differentes in eo, quòd ſuſę ſunt, & non concretæ, ut illæ. Nigra autem bilis, & in eo, quòd ſuſa eſt abſq; concretione, & quia fulgẽtem habet nigredinem, & præterea mordax eſt, ſicuti acetum, & terram abradit, atq; fermentat: quorum nihil nigris adeſt.

Supra, Aph. 21.

A. L. 1. ſ. 2 d. 3. c. 13. f 55. g
de Atra bile 1 35. f
3. de Vſu partium 1. 145. e
2. de Naturalib. facult. t. 301 e
3. de Difficul. reſpir. 3. 73. e
3. de Difficul. reſp. 3. 73. e

24 | *Difficultas inteſtinorum, ſi ab atra bile inceperit, lethalis eſt.*

Ab illa, quæ à q̃buſdã pallida, ab alijs bilis flaua nominatur, maxima ex parte incipit inteſtinorũ difficultas, abraſis prius in ſumma parte propter humorũ acrimoniam inteſtinis, poſtea

uero

A vero exeſis adeo, vt exulcerentur. Hanc igitur inteſtinorum difficultatẽ ſæpe ſanauimus. Quæ vero ab atra bile fit, inſanabilis eſt prorſus, cum nihil differat à cancro ulcerato. Cum igitur hic cancer in ſumma parte cõſiſtens, ſit aut cũ difficultate ſanabilis, aut omnino inſanabilis, quãuis poſſit continuo medicinam habere inſidentem: rationabile eſt illum, qui occupat inteſtina, nõ ſolum quia nihil illi continuo adhęrere poteſt, verum etiam quia ſemper ab alimenti ſuperfluitatibus tangitur, eſſe penitus inſanabilem.

25 *Sanguis quidem ſupra, qualiſcunq; fuerit, malum: infra autem nigra deiecta, bonum eſt.*

† De nigris deiectionibus ſermo habitus ab ipſo eſt in præcedentibus aphoriſmis: nunc uero de ijs, quæ vel per os, vel per ſedem excernuntur, verba facit. Quare in ꝓpoſito aphoriſmo quãdo ipſe dicit, ſupra, ſolã, quæ fit per os, excretionẽ intelligemus, illa, quæ fit per nares, omiſſa. Hanc itaq; ait ſemper eſſe malam, qualiſcũq; fuerit is, qui excernitur ſanguis, hoc eſt, ſiue ſpumoſus, ſiue rubeus, ſiue flauus, ſiue niger, ſiue aquoſus, ſiue craſſus. Melius enim eſſe inquit, vt infra exeat, non tamẽ more dirupti ſanguinis, ſed paulatim fluẽtis ita, vt ſui exitus tarditate denigretur. Ipſum itaq; ſanguinem confluere omnino ad aliquod inteſtinum, malum oportet B exiſtimare. Melius autem, quando paucus, quàm quãdo multus veluti diruptus effluxerit. Quare, quod legitur, bonũ, non tanquã proprie dictũ, ſed tanquam idem, quod melius, ſignificaret, eſt accipiẽdũ: quaſi ita diceret: Infra autẽ melius nigra deijci. Re vera enim hoc eligibilius, quã per os quocunq; modo ſanguinẽ ferri. Hoc ſiquidẽ dixerit quiſpiã, vt eam, quæ videtur in verbis Hippocratis, repugnantiã diſſoluat, dicentis nunc bonũ eſſe, vt nigra deijciantur, cum tamẽ paulo antea‖ peſſimum id eſſe dixerit. Poſſumus etiam vocabulum, nigra, ſic accipere, quemadmodum ipſe in Epidemijs dixit, de ‖ ſanguine ex venis (quas hæmorroidas vocant) profluẽte, tanquam ſanante melancholicas paſſiones. Re uera enim iam factæ melancholiæ maximũ eſt remedium ſanguinis ex his venis profluuiũ: quam etiam, ſi futura ſit, prohibet. Sic itaque nobis intelligentibus, ſermo talis erit: Sanguis ſupra, qualiſcunque fuerit, malum: infra uero per hæmorrhoidas, bonum, quando nigra euacuantur: hoc eſt quando hominis natura multum talẽ accumulauerit ſanguinem. Aliter autem non eſt aſſuefaciendum ei, quę fit per hæmorrhoidas euacuationi, vt quæ periculoſam habeat utranque immoderantiam, ſiue ſupra modum ſanguis excernatur, ſiue ex toto ſupprimatur.

† Ex cod. græcis manuſcriptis, & impreſſis ita vertendum. In præcedẽtibus aphoriſmis ſermo ipſi habitus eſt de iis, quæ per os, & ſedẽ excernuntur. quare in propoſito ẽt aphoriſmo, quãdo, &c. & ita etiã Burgundio.

a ſupra Aph. 21.

a 6 Epid. com. 3. t. 37. 3. 178. d

C 26 *A difficultate inteſtinorum habito, ſi veluti caruncula exeant, lethale eſt.*

In difficultatibus inteſtinorum, cum adhuc conſtituuntur, quædam corpora pinguia excernuntur: poſt hæc autem, niſi finiri anticipauerint, quędam ramenta inteſtinorũ, ablata ipſorum ſuperficie interiore, quæ membranoſa exiſtit, & denſa, illi, quæ cutem exterius cõtegit, epidermitidi. i. cuticulæ appellatæ, proportionalis. Poſt hæc autem aliquid ex ipſa abraditur ſubſtantia inteſtinorum: in quo tempore non adhuc fieri difficultatem inteſtinorum, ſed iam factam, atque completam dicimus eſſe. Quando igitur partes adeo magnæ inteſtinorum excernuntur in difficultate inteſtinorum, vt poſſimus eas carnes nominare: lethalem ait eſſe morbum, cum neque caro concreſcere, neque cicatrix obduci in tali poſſit exulceratione.

3. de Difficul. ſp. 3. 37. e 2. Prorr. c6. t. 41. 4 285.

27 ‖ *Quibus, in febrib⁹ ſanguinis fluxerit multitudo quacũq; ex parte: cũ reficiũtur, alui ijs humectãtur.*

in Coacis prænot. Quib. in febrib. ſanguis abũde, &c. & in iiſdẽ, Magnæ ſunt in principiis ſanguinis, &c.

Calore natiuo debilitato ex profluuio ſanguinis, neq; cibi bene concoqui, neq; in ſanguinẽ tranſmutari, multoq; etiam magis neq; diſtribui poſſunt per corpus: propterq́; hæc omnia, aluos fieri humidiores par eſt, donec proceſſu temporis vires ſuas natura recuperauerit.

2. de Locis affectis 4. 4. 2 4. Aphor. 2. 37. h

D 28 ‖ *Quibus biliosa deiectiones, ſuperueniente ſurditate ceſſant: &, quibus ſurditas, ſuperuenientibus bilioſis deiectionibus ceſſat.*

in iiſdẽ, Bilioſas egeſtiones ſurditas ſedat, &c.

Non de habituali difficulter ſolubili ſurditate nunc illi ſermo eſt, ſed de ea, quæ repente in febribus, vel aliter fit, recurrẽte ad cerebrũ bile. Ipſa ſiquidẽ, cũ meatus auditorios occupauerit, efficit ſurditatem. Cum uero hinc ipſam natura expellente, ad excretionem peruenerit, ſoluit ſurditatem.

de Tremore. Palpit. &c. 3. ſ 3. h

29 ‖ *Quibus in febribus ſexto die rigores fiunt, difficile iudicium ſequitur.*

in iiſdẽ, Quibus ſexta die non lõge à principio.

Quicunq; ad febres, & pręcipue ardẽtes, rigores ſuperueniũt: iudiciũ habere ſolent bonum, atq; perfectum, vbi in die iudicatoria fiũt, & cũ ſignis coctionis: non bonum autem neq; perfectũ, quando uel diei, vel coctionis ſigna fuerint imperfecta. Quòd igitur cõcocta eſſe oporteat, quæ bene iudicari debeant, in primo libro docuit Epidemiorũ per ea uerba, quæ paulo antea diximus: quorũ initiũ, ‖ Coctiones celeritatẽ iudicij, ſalutiſq; ſecuritatẽ ſignificant. Quòd autẽ neq; in oĩbus diebus: & in ‖ Prognoſtico ſcripſit, & in hoc ipſo ‖ aphoriſmorũ libro, & ꝑterea in ‖ primo Epidemiorũ. Collecta aũt ſunt à nobis hæc omnia, opportuneq; expoſita, quæcunque q̃dẽ de diebus indicatorij ab eo ſcripta ſunt, in tractatu de diebus iudicatorijs inſcripto: q̃cũq;

1. Epi. com 2. t. 45. 3. 112. b

in Prog. comm. 1. t. 3. & 5. 4 207 b. c

2. Aph. 24. 15. g Vide etiam infra Aph. 36.

1. Epid. comm. 3. t. 14 3. 120. e

uero

vero de ſignis coctionis, in altero de iudicijs. Dictum autem & in ipſis eſt de eo, quod fit in die E ſexta iudicio: de quo nunc etiam faciens mentionem, ait, eos, qui in hoc die fiunt rigores, difficile habere iudicium, hoc eſt vel malum afferre iudicium, ac ſi male iudicantes dixiſſet: vel nõ firmiter, immo in quibus facile foret fieri recidiuam: vel in longum tempus extenſos, ac ſi difficulter ſolubiles dixiſſet. Cum caſibus vero quandoq; difficilibus ſextæ diei iudicium fit: de quibus omnibus integre ſcripſimus in ijs, quas nuper nominauimus, tractationibus. Hæc igitur in hunc modum fieri etiam ipſa experientia teſtatur: ipſorum autem cauſas lõgum eſſet in pręſentia exponere. De diebus enim iudicantibus, tertio diximus libro de iudicatorijs diebus: de rigore autem in opere ad id ſeorſum dedicato.

30 | *Quibuſcunq; acceſſiones fiunt: quacunq; hora febris dimiſerit, ſi eadem cras occupauerit, iudicium habent difficile.*

Supponatur quiſpiam prima die cępiſſe febricitare hora tertia, & quieuiſſe quauis alia hora: deinde die ſecundo eadem hora tertia cępiſſe, mox ceſſaſſe febrẽ quacũq; hora: & tertio rurſus die hora tertia cępiſſe, mox rurſus, quouis tempore finita febre: cępiſſe iterũ quarto die eadem hora tertia: & ita deinceps ſeruari quidem ſemper horam tertiã, in qua acceſſio ſuum facit initium, non ſeruari autem alias, in quibus finitur: hunc, qui tali laboret morbo, neceſſe eſt tẽporibus longioribus ægrotare ijs, qui habent horam initij acceſſionis inordinatã. Hoc quidẽ nos ab experientia comprobatũ, dictum fuiſſe arbitramur. Sunt uero quidam, qui tale aiunt eſſe, quod dicitur: Si primo die acceſſionem ægrotus habuerit, exempli gratia, hora tertia: & (ſi ita contigerit) hora duodecima ſebris deſierit: rurſus die ſecundo hora duodecima cœperit febricitare: morbum aiunt difficile iudicium habiturum, nullam apponentes rationem: ſed neq; id ab experientia comprobari, oſtendere potentes. Non tamen, difficile habẽs iudiciũ, aliter poſſumus interpretari, quam difficulter ſolubile: vt tale ſit, quod ab Hippocrate dicitur: Siue quotidie, ſiue tertio, ſiue quarto quoq; die ægrotus habeat acceſſionem eadem hora: difficulter ſolubilis eſt is morbus, ſiue multas, ſiue paucas acceſſio occupet horas. Hoc igitur (vt dixi) experientia comprobatur. Eius uero cauſam talem eſſe opinandum eſt: cauſam acceſſionum, vbi nõ fuerit fixa, ac ſtabilita, non ſeruare eundem terminum, aut circuitum: vbi vero firmata fuerit, ſeruare: atq; ideo difficulter ſolubilis eſt cauſa, quæ fixa, ac ſtabilita ſit: facile uero ſolubilis, quæ talis non eſt. Nam, quæ firmata ſunt, magnam uim, ut quiſpiã diceret, demolientem expoſcunt, quæ longo tempore, & per fortiora, ac plura auxilia comparatur.

in lib. de Humoribus, In febrib⁹ ad articulos, &c. a te medium.

31 | *Laſſitudinem habentibus in febribus: in articulos, & circa maxillas potiſſimum abſceſſus fiunt.* G

Dictum & prius eſt, quòd laſſitudinum nonnullæ quidẽ ex multis accidunt motibus, quę ſimpliciter, & proprie laſſitudines nominantur. Quidam vero neq; multis, neq; uehemẽtibus acti motibus, laſſitudines pati conſueuerunt. Tales itaq; laſſitudines, nõ laſſitudines ſimpliciter, ſed ſpontaneas laſſitudines nominare conſueuerunt. Ambarum autem ipſarum cõmunis eſt locus perpeſſus: hic uero eſt totũ genus in corpore muſculoſum. Quæ uero ex motibus pluribus laſſitudines accidunt, ipſis adeſt proprium peculiare, caliditas articulorum: quare in his nihil mirũ ad articulos abſceſſus decumbere, vt qui vnà cum muſculis laborauerint, atq; ultra modũ concaluerint. Spontaneis autem laſſitudinibus, vna ſola ratione euenit, vt fluxiones decumbant ad articulos (ſicuti & omnibus alijs ferè morbis, qui per abſceſſus iudicantur) cum latiora ipſorũ ſpatia prompte ſe habeant ad ſuperfluitates ſuſcipiendas. Rariores igitur in illis abſceſſus ſunt, in laſſitudinarijs plures, & præcipue cum laſſitudines ſpontaneæ fuerint, & ex ijs maxime quæcunq; ob multitudinem fiunt. Erit igitur in aphoriſmo ſermonis hęc ſumma. Iis, qui quomodocunq; in febribus laſſitudinem habent: ad articulos, & circa maxillas præcipue abſceſſus fiunt. Hoc uero contingit propter eam, quæ eſt in febribus, caliditatem, relata multitudine ad caput, H mox inde ſuſcipientibus illis, qui circa maxillas adenes exiſtunt, ſicuti qui circa inguina, & alas ſunt, quando ad illas partes multitudo peruenerit.

in eodem, Quibus uero ex morbis ſe erigentibus, &c.

32 | *Quibuſcunq; reſurgentibus ex morbis, ſiquid laborauerit, hic fiunt abſceſſus.*

Si quidem πόνος i. labor, & uehementẽ ſignificat motũ, & dolorem, & læſionem, ſicuti prius dictum eſt: liquet, ꝙ & πονεῖν, hoc eſt laborare, pluri vti motu ſignificabit, & aliquẽ habere uel dolorem, vel læſionẽ. In nonnullis igitur, qui ex morbo conualeſcũt, apparet, quãdo humores morbum facientes nõ ſatis fuerint expurgati, ſed quaſdam reliquerint ſuperfluitates: cũ laborantem ſiue dolentem partem quampiã habuerint, illuc morbum decumbere: cum labor quidẽ habeat cauſæ rationem, dolor vero ſigni. Nam in uehementioribus motibus, & vires fiunt imbecilliores, & caliditas maior accẽditur: dolorq; iam fluxione decũbẽte perficitur. Hoc igitur, vt diximus, eſt ſignum abſceſſus, qui fit. Caliditas autẽ atq; imbecillitas ad locũ affectũ prouehit ſuperfluitates. Vtroq; igitur (vt diximus) modo accipere poſſumus uerbum, laborare: toti tamen ſermoni, qui nunc ab Hippocrate profertur, alterum magis conuenit ſignificatũ: ſiquidem antea de laſſitudinarijs febribus locutus, deinceps autẽ rurſus, inquit, Sed, & ſiquid antea laborauerit,

A laborauerit. Videtur enim prior aphoriſmus, cuius initium. Laſſitudinem habentibus in febribus, de laſſitudinibus, quæ in morbis fiunt, habuiſſe ſermonem: in eo autem, qui nunc proponitur, de ijs, quæ fiunt in conualeſcentibus: in ſequente vero, de illis quæ morbum antecedunt.

33 |*Sed & ſi ante morbum aliqua parte laborauerit, hic morbus firmatur.*

in li. de Humorib. Sed & ſi qd doluerit. &c. ante medium.

Siue quis velit cōnectere duobus prioribus ſermonibus illum, qui nunc dicitur, ad unius aphoriſmi integritatem, ſiue ſeorſum vnumquenque ſcribere, nihil refert: nam & communitas eorum oſtenſa eſt, & ſingulorum proprietas in ſermone prędicto. Dicetur autem & nunc à nobis denuo breuibus. Quando in morbo ſenſus aliquis laſſitudinis fuerit, expectare oportet abſceſſum aliquē ad articulos fore, præſertim iuxta maxillas: ſimili modo, ſiquis ex morbo conualeſcens, parte aliqua corporis laborauerit, vel antequàm ægrotaret. Nam plurimum ſolet ad talia decumbere, in illis videlicet morbis, in quibus ſperatur abſceſſus futurus, neq; morbus per excretionem antea iudicandus. Dicta ſunt autem quædam & in præcedentibus de taliū morborum dignotione, ſed ſermo vniuerſus in commentarijs de Criſibus eſt explanatus.

7. Aphor. 59. 59. d Infr. Aph. 35.

34 |*Si à febre habito tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repente ſuperuenerit, lethale.*

in Coacis prænot. in febrib. repente ſuffocati, &c.

B Licet & ſimpliciter accipere initium aphoriſmi, in quo ait. Si à febre habito: tanquā ita dixiſſet. Si homini febricitanti, tumore nō exiſtente. Licet & cum maiori aliqua ſignificatione: quēadmodum ſolet in Epidemijs ſcribere, non ſimpliciter quouis modo Febricitātē oſtendens, cū dicit, Febris ipſum habebat: ſed de eo, cui magna inſit febris, ita loquens. Cōtingit itaq; & ſine magna febre, ſtrangulatione repēte ſuperueniēte, hoīem interire: ineuitabilior autem, & citior eſt mors, adeo vt neq; ex inopinato vnquā homo ſaluetur, cū vehemēs febris detinet ęgrotantē. Indiget.n. huiuſcemodi febris (ut in ſermonibus de difficili anhelitu fuit à nobis oſtenſum) inſpiratione abundanti: fit vero nedum abundans, verū omnino pauca, ijs, qui ſtrangulantur. Neq;.n. aliud eſt ſtrāgulatio, niſi interitus ſubitus propter defectū inſpirationis: qui fit ex anguſtia alicuius inſtrumēti ex iis, quæ obſeruiunt reſpirationi. † Nā talis anguſtia ipſorū ſeorſum in eo genere eſt, qđ anhelitus carētia noīatur: q̄ & ipſa fit uel propter imbecillitatē potētiæ illius, q̄ mouet thoracē, vel ꝓpter uehemētē frigiditatē uitalis principij. Strāgulatio uero oīno fit ex anguſtia: anguſtia aūt, vel repleta intermedia regione, q̄ inter thoracē eſt, atq; pulmonem, aut pulmonis cauernis, vel aliqua inflāmatione totū occupāte uiſcus, vel aſperā arteriā, vel eā par

† Codex græcus Leoniceni habebat. ἡ γὰρ τοιαύτη στενοχωρία αὐτῶν χωρὶς, ἐστὶ τῶν ἀ[illegible] ἐστὶ γίνει Laurentianus ex impreſſis uertit. non.n. fieri anguſtia ſine ſpiritalibus opificiis poteſt.

C tē, quæ eſt veluti caput eius, quā nomināt larynga. i. guttur: quę etiā inflāmatio fieri aliqñ ſolet in præiacēte ſpatio, qđ pharynga. i. fauces appellāt. Nā & Homerus ita nominauit inquiēs. Per fauces aūt vinū impellebatur: ſpatiū illud laxius, qđ gulā, & guttur præiacet, nominās fauces. Videtur aūt & nūc Hippocrates hanc eandē partē eodē modo, quo etiā Homerus, nominaſſe. Dicit igitur: Tumore nō exiſtēte in faucibus: tanquā poſſibile ſit ore multū adaperto partē ipſam diligētius inſpicere: qđ in gutture fieri nequit. Fiet igiī ſermo vniuerſus huiuſmodi: Si à febre habito ſtrāgulatio repēte ſuperuenerit citra tumorē fauces occupātē, lethale eſt. Priſci etenim per inflationem (Græce œdema) & tumorē idē intelligebāt. Neq; nos latet triplicē eſſe tumorū differētiā: vel.n. ſunt cū dolore, quos iuniores inflāmationes nominant: vel abſq; dolore, & duri, quos Græci ſcirrhos vocāt: vel ſine dolore, & molles, quos ijdē Græci œdemata, ideſt inflationes, peculiariter appellāt: & propterea ab antiquo uſu receſſerūt, vt qui nō omnia ꝑter naturā incremēta ſub uocabulo inflationis cōplectant. Cū igitur fauces ſine tumore apparuerint, ſtrāgulatio autē repente ſuperuenerit, ſolius gutturis eſt huiuſcemodi paſſio. Strangulantur (vt dixi) & propter morbos alios, quos paulo antea dixi. Repente aūt ſtrangulari, ſoli gutturi ineſt. Peripneumonia enim, non repente ſtrangulat ægrotantes, verū paulatim ab initio in-

D crementū ſuſcipiens vſq; ad propriam cōſiſtētiam, in qua talem caſum affert. Et, ſi quod tuberculum, & abſceſſus in pulmone fit, hæc quoq; paſſio diuturna eſt: ſicuti & ſpatiū inter pulmonē atq; thoracem pure repletū, ſæpius hominē ſtrāgulat, abſceſſu in ipſum dirupto, qui ſcilicet, & ipſe in longo tempore fuit conſtitutus. Nā aſperæ arteriæ inflammatio difficultatē ſpirādi quidem aliquā efficere poteſt, ſtrangulationē uere non poteſt, propter magnitudinem meatus, in ipſa latioris, & tunicæ tenuitatē. Impoſſibile ſiquidē eſt corporis adeo tenuis inflammationē, ſpatium effatu dignum replere. Reliquū igitur eſt guttur, quod ſubitam poſſit facere ſtrangulationē, qm̄ ab ipſo anguſtarur pulmonis meatus. Muſculi quoq; eius interiores vnà cū ambiente tunica inflāmationē patientes, viam ſpiritus valent intercludere. Nominār aūt medici quidē talem diſpoſitionē non per, ſ, ſynanchen, ſed per, c, cynanchē: quibus placet faucium inflāmationem per, ſ, ſynanchen nominare. Nōnulli uero & paraſynanchen, & paracynanchē noīant: paraſynanchen, quando adiacentiū faucibus muſculorū inflāmatio fuerit: paracynanchē aūt, quādo extra guttur. Ex ijs igitur, quæ dicta ſunt, rationabile eſt talē diſpoſitionē gutturi aliquē inferre dolorē: & uideī Hippocrates eius manifeſte meminiſſe in libro prorrhetico, hiſce uerbis: |Fauces dolētes, tenues cū quadā difficultate ſtrāgulātes, velociter exitiū afferentes. Nunc uero dolētes, non dixit, ſiue quia ex ijs, quæ dixerat antea, poterat ſubintelligi: ſiue quia etiam

1. Prorrhet. 66. a. 1. 54. 4. 175. h. & in Coacis prænot. iisdem ferè uerbis.

abſq; dolore aliquando dictam putauit in præcedente ſermone fieri poſſe ſtrangulationẽ. Et, ſi E
oĩno poteſt eſſe ſine dolore ſtrãgulatio:ex talibus cauſis erit.Poſſibile eſt, multitudine humiditatis,pituitoſæ præſertim,madefaciente tunicã gutturis interiorẽ,fieri abſq; dolore tumorem. Poſſibile eſt etiam aperientibus ipſum muſculis,craſſioribus factis, meatũ reddi anguſtiorem: contingit,& vtrunq; coniungi.Illudq́; impoſſibile non eſt,vt propter ſuperfluam ſiccitatẽ muſculorum gutturis intrinſecorum ſupra modum extenti,meatũ reddant anguſtiorem.Qui vero ſint hi muſculi,& quo modo claudant guttur,oſtenſum eſt in tractatu,qui de uoce inſcribitur.

in Côacis prænot. Collũ conuertere nõ poſſe, &c.

† in multis co. græcis additur ἐξαίφνης, idest repente,

35 |*Si à febre habito collum † peruertitur,& uix poteſt deuorare, ſine vllo tumore, lethale eſt.*

3. Aphor. 35. 31. c 7. Aphor. 59. c

Non amplius adiecit hic locũ,in quo inquit.Tumore non exiſtẽte ſicuti in præcedẽti aphoriſmo faucium meminit inquiens, |Tumore nõ exiſtẽte in faucibus. Nos vero dicemus alterũ duorũ,uel ex communi ſubaudiendum eſſe in faucibus, uel in omnibus colli locis. Cum enim in nullo horum apparuerit,neq; ore aperto in faucibus, neq; extrinſecus tumor, hominẽ uero cõtigerit nõ poſſe deuorare,caſus eſt exitialis:qui fit ex inflammatione aliquando muſculorũ, qui gulæ præiacent,aliquãdo gulæ ipſius. Eſt.n.quædã ſocietas partibus his per neruos,ac ligamenta,& ad ſpinalem medullam,& ipſam ambientes membranas,ac pręterea oſſa uertebrarũ, F
quæ his * extrinſecus adiacent.Extẽtis itaq; ad partes inflammatas,& ligamẽtis, & neruis, trahi uertebras,uel intra,uel ad latus eſt neceſſariũ: ſi in altera nerui propagine fieri tentionẽ cõtigerit,ad latus:ſi in ambabus,intra.Plenius aũt de iſtis dicemus,librũ de articulis exponẽtes,

de Articulis,cõ. 3.t.p.7.269 Γ

in quo| ait,fieri ſpinæ euerſiones,tuberculis crudis intra ipſam conſtitutis.Igitur in libro illo,& gibbos fieri dixit tentis intra uertebrarũ partibus,non ſolum recuruationes, & obliquationes. In ſecundo ſiquidem libro Epidemiorum,de propoſita nũc in aphoriſmo angina uerba faciẽs,

2. Epi ſect. 2.

inquit: |Erant autem anginam patientiũ tales affectus: colli uertebræ intro uergebãt,& extra "
apparebat collum habere cauitatem,& hoc tactum dolebat. In hoc itaq; ſermone unà oſtẽdit "
uertebræ euerſionem ad intra factam:in præſenti uero aphoriſmo generaliori utens ſermone, inquit:Si collum euertatur.Verbum enim,euerti,omnem,quæ eſt ad id,quod præter naturam, euerſionem oſtendit rectitudinis uertebrarum.In ſecũdo autẽ libro Epidemiorũ ſermoni adiecit:Et hoc tactum dolebat. Hic uero nihil de dolore dixit: q̃q̃ neceſſarium eſt adeſſe dolorem unà cum ea,quæ collum obtinet,inflammatione,niſi & hic eam,quæ fit propter ſiccitatẽ excedentem,tẽtionem,tractum,& euerſionẽ partium tantũmodo oſtendit:& propter hoc ipſum caſum inquit eſſe exitialem:cũ alter,qui prouenit ex inflammatione,nõ ſit omnino exitialis,qua- G
lis erat prior,cui coniuncta erat ſtrangulatio.Neq; enim eſt,ęquale periculum,ſi homo ſtrãguletur,& uix poſſit deuorare.Verum,ſi propter excedentem ſiccitatem id accidat, & collũ euerti,& uix poſſe deuorare,lethalis eſt caſus,& præcipue cum uehemens eſt febris:ut uerba illa,Si à febre habito, etiam in hunc ſenſum accipiantur.Ob hanc autem febrẽ ipſam etiam immodicam fieri par eſt in membris ſiccitatem: & duplicem habebit febris uehemens ad mortem rationem:& quia,ut ſignum,erit,quòd fiat euerſio propter ſiccitatẽ, & deuorandi difficultas: & quia ipſa quoque aliquid affert,tanquam una quæpiam ex cauſis perducentibus ad mortem.

in li. de Iudicationib. Sudores febricitanti ſi fiant, &c.

36 |*Sudores febricitanti ſi inceperint, boni, & tertio die, & quinto, & ſeptimo,& nono,& vndecimo,& quartodecimo,& ſeptimodecimo,vigeſimo & vigeſimoſeptimo,& trigeſimo quarto. Hi enim ſudores iudicant morbos. Qui uero nõ ita fiunt,laborem ſignificant,& morbi longitudinem,& recidiuam.*

Non ſudores tantum,ſed alui excrementa effatu digna,& urinæ multę,& iuxta aurẽ abſceſſus,vel aliquẽ alium articulum,in dictis diebus optime apparẽt.Sermo enim in uniuerſum eſt talis:Iudicatoria ſigna, ac caſus, in diebus iudicatorijs incipiant. Ac ſermo quidẽ ita prolatus ſufficiebat:uerũ Hippocrates nũc nõ de omnibus ipſum fecit iudicatorijs, ſed de ſudoribus tã- H
tum:& nobis memoriæ ſubiecit iudicatorios dies,qui ſunt intra quadrageſimũ. Morbi.n. iſtis diuturniores,non admodũ ſolent per ſudores iudicari,ſicuti neq; omnino per excretiones, ſed

* σύμπεψιν. Vide 2.progn. 65.& 3.prog. 33.

uel per * concoctionem,uel per abſceſſus. Quòd uero non omnis numerus dierũ ſit ad iudicãdũ idoneus,experientia manifeſte demõſtrat: & quiſpiã admirareẽ illos,qui aiunt nullã in illis eſſe differentiam:melius eſt enim,ex ijs,quæ apparent manifeſte,diſcere differentiam: cauſam uero eius,quod fit,per multum ocium conſiderare:quod nos in tractatu de diebus iudicatorijs egimus:id,quod ad artis refert utilitatem,in primis duobus commẽtarijs trãſigẽtes:cauſas aũt ipſorum tentãtes in tertio perquirere.Non parua autem eſt de diebus ſcriptis in aphoriſmo diſcordia,cum alij alios pro arbitrio ſcribant.Nos uero illa ſecuti,quæ ab ipſo Hippocrate ſcripta ſunt & in Prognoſtico, & Epidemijs, & hoc aphoriſmorum libro, ipſorum fecimus connumerationem. Verba autem,quibus de hiſce diebus Hippocrates ſcripſit, habes omnia in tractatu de iudicatorijs diebus,& de iudicijs collecta. Nũc uero à tertio incipit, qui anticipat quartũ in breuioris temporis morbis: & poſt hunc quintum ſcripſit uno die quarto tardiorem. Sic enim ferè in omnibus exemplaribus inuenies,cum quartus dies in aphoriſmo nondũ eſſet aſcriptus, quamuis hic dies ſit primus iudicatorius. Verũtamẽ ipſum nũc prætermiſit, vel ipſe Hippocrates,

A tes, vel qui primus librum tranſcripſit. Si vero omnino Hippocrates illum præterijt, hanc ob cauſam ipſum exiſtimo iſtud feciſſe, quoniam morbi plurimi peracuti, qui cum ſudore iudicãtur, tertio & quinto die magis, quã quarto, iudicium ſuſcipiũt. Rariores.n.ſunt, qui die quarto iudicantur: atq; hoc à me fuit inuentum per experientiã, cum ob hoc ipſum valde admodum inquirerem, qua de cauſa dies quartus fuiſſet ab Hippocrate in aphoriſmo prætermiſſus. Hoc aũt videtur accidere, quoniam morbi peracuti primã ſtatim acceſſionem vehementiſſimã habent, & reliquas illis proportionales per diem tertiũ. Dicimus aũt, q in uehemẽtioribus acceſſionibus iudicia fiunt, & quòd morbi, qui in diebus imparibus acceſſionem habent, citius iudicantur: qui uero paribus, tardãt. Atq; ideo, ſi etiã in principio aliquis morbus exacerbatur, hoc magis accidit in diebus imparibus: ſi tardare debeat, ad dies pares uehementiores acceſſiones transferuntur. Hæc habeo, quæ dicam de die quarto. In fine autem aphoriſmi, non nulli trigeſimum primũ dic̃, non nulli trigeſimũquartum ſcribũt. Scimus autem hos in dierũ iudicãtium numero contineri: & fortaſſe trigeſimusquartus maiorem uim habet: non tamẽ quadrageſimi meminit, fortaſſe quia hunc principium morborum longorum exiſtimauit, qui non admodũ per ſudores iudicantur. Nam & trigeſimumprimum, & trigeſimumquartum, & ante ipſos vi-
B geſimumſeptimum raro inueniemus per ſudores iudicare.

1. de Criſib. 4.133.c 37 | *Frigidi ſudores, cum acuta quidẽ febre, mortem: cũ mitiori autem, longitudinẽ morbi ſignificãt.* in lib. de indicationibus ijſdem verbis.

Quòd quidem ita fiat, ſæpius experientia docet. Cauſa uero huius explorãda: nam plurimã mihi videtur habere dubitationem, quomodo febre calidiſſima hominẽ detinẽte, ſudor fiat frigidus. Quòd igitur in alijs partibus corporis ſit neceſſarium eſſe vehemẽtem caliditatẽ, ex alijs vero ſudores frigidos euacuari, eſt manifeſtum. Eſſent enim calefacti, ſi ex partibus calidiſſimis efferrentur. Euacuantur autem ex cute ſudores, quam frigidã eſſe contingit: cũ tamẽ ea, q̃ ſunt ſub ipſa, comburantur. Nam quibuſdam humoribus putreſcentibus oſtenſum eſt febres acutas fieri. Hi uero putreſcunt ſæpius quidem in toto corpore, ſæpius vero in vaſis ſolis. Cũ ergo hęc aliquando duo contigerint, humores, qui ſunt in uaſis, putreſcere, & eam, quæ ſolida corpora regit, naturam (quæ ſecũdum Hippocratem eſt calor naturalis) vel extingui omnino, uel proximam eſſe extinctioni: quæ quidem ex his euacuantur, frigida ſentiuntur: eam uero, quæ fit ex putredine, caliditatẽ nihil prohibet uehementiſſimam eſſe, atq; ideo ſignũ eſt exitiale, oſtẽdẽs in animalis corpore humorũ multitudinẽ ſuperabundare, tantã habentiũ frigiditatẽ, ut neq; à
C calore natiuo, neq; à febrili calefiant. Tepidis ſiquidem exiſtentibus febribus contingit ſaluari hominẽ, cõcocta in proceſſu temporis multitudine humorũ frigidorum, atque euicta à natura. Acuta enim febris, cauſa eſt, & ſignum pernicioſiſſimum: cauſa quidem, quia prõpta eſt ad diſſoluendum corpora: ſignum autem, quoniam humorum multitudinem eſſe frigidiſſimã oſtendit, vt quæ neq; à calore febrili tranſmutetur. Febris uero, quæ nõ eſt acuta, ſed moderata, permittit tempore longiori à natura multitudinem concoqui, cum nõ anticipet diſſoluere hominem: non eſt autem ſignum adeo pernicioſum, ſicuti uehemens febris. Contingit enim in tepida febre, etſi modice frigida multitudo fuerit, incalefactam permanere.

38 *Qua parte corporis ſudor eſt, ibi ſignificat morbum.*

Si per totum animalis corpus morbus extenderetur, ex toto etiam æqualis fieret euacuatio. Fiunt enim ſudores, vel natura humiditatem ſuperfluam euacuãte, (quando & optime iudiciũ fit) uel quando non continetur in corpore, morbi ratione. Sed, ſiue hoc, ſiue illo modo fiant, membrorum patientium humiditatem euacuant.

D 39 | *Et, qua parte corporis calor, aut frigus, ibi morbus.* in lib. de Iudicationibus, Vbi in corpore caliditas, &c.

Qua parte corporis inſignis, aut caliditas, aut frigiditas fuerit, in ea morbum neceſſarium eſt eſſe: hæc ſiquidem exijt à temperie naturali, quæ ſanitas eſt.

40 | *Et, vbi in toto corpore mutationes, &, ſi corpus refrigeretur, vel rurſus calefiat, vel color alter ex altero fiat: longitudinem morbi ſignificat.* in eodem, & 7. Aphor. 60. 59. e

Diſpoſitiones variæ diuturniores ſemper ſunt, quàm quę ſunt vniuſmodi: cum nõ poſſit natura in paruo tempore multas conſiſtere diſpoſitiones.

A. l. 4. t. 4. c. in fo'. 50. 1 41 *Sudor multus ex ſomno factus, abſq; cauſa manifeſta, corpus vel pluri cibo ſignificat: ſi uero cibum non accipienti hoc accidat: ſcire oportet, quòd euacuatione corpus indiget.*

Nonnulli ita ſcribũt aphoriſmum: Sudor multus ex ſomno factus ſine cauſa manifeſta. Alij ſine aliqua alia cauſa. Verum hæc, etiamſi non adijciantur, millies in mille ſermonibus ab ipſo prætermiſſa intelligũtur: qa, etiamſi nõ dicanẽ tamẽ ſubaudiũtur à nobis: ut qui ſemel ab ipſo didicerimus, quòd, qui à cauſa extrinſeca, nõ ex diſpoſitione corporis caſus proueniũt, nullam faciunt certam præcognitionẽ. Hoc itaq; ſemper oportet meminiſſe. Quòd uero in præſenti

aphoriſmo

aphoriſmo docetur, in verbo, mulrus, adiecto, maxime cõſiſtit. Si enim ſudor multus nõ eſſet, E
poſſet & propter virium imbecillitatem, & corporis raritatem accidere. Ipſius vero multitudo,
altera duarum cauſarum fit, vel propter eiborum, qui ſunt recenter aſſumpri, immoderantiam,
vel illorum, qui antea. Quòd ſi propter recenter aſſumptos, prohibere oportet, ne plures aſſu-
mant: quòd ſi propter prius aſſumptos, euacuare.

Lege quæ ſcripta ſunt 1. de Morbis, ubi de ſudoris cauſa.

42 | *Sudor multus calidus, vel frigidus ſemper fluẽs, frigidus* [a] *magis, calidus* [b] *minus ſignificat morbũ.* 7. Aphor. 41. 59. f

De ſudoribus, qui in diebus iudicatorijs fiunt, dictũ eſt prius: de ijs vero, qui in toto morbi
tempore apparent ſine iudicatione, in hoc oſtendit aphoriſmo: difficiliores quidem inquiẽs eſ-
ſe frigidos ſudores, minus vero his malos, calidos eſſe. Indicant ſiquidem vtrique multitudinẽ
adeſſe, ſed alteri frigidam, qui & peiores ſunt: alteri calidam, qui & minus illis ſunt exitiales.

* A. Al. maiorem.
* B. Al. minorem.

In Coacis prænot. Febres continuæ per tertiam, &c. & Quib. febris aliquando, &c.

43 | *Febres quæcunq; non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculoſæ, quocunq; autem modo intermiſerint, periculum abeſſe ſignificatur.* de Morborũ temporib. 3. 86. d

Quòd Hippocrates per verbum, intermittere, acceſſiones intelligat, quæ in quietẽ febre va- in 1. Epi. cõ. 3. t. 5. 3. 119. c
cantem deſinunt, manifeſtũ fecit in hoc aphoriſmo, febres illas, quæ per tertiam accenduntur, ſi F in 6. Epi. cõ. 2. t. 23 1. 164. b
quouis modo quieuerint, inquiens eſſe abſq; periculo. Solæ. n. illæ, quæ in quietem febre vacã- 4 Aphor. 56.
tem deſinunt, periculo carent, etiam ſi uehementiſſimam, & ſatis lõgam habuerint acceſſionẽ. 31. f
Si enim adeo breuis fuerit, vt in tertianis exquiſitis, minoris duodenis horis rempore circũſcri- 7. Aphor. 61.
pta non modo ſine periculo talis eſt febris, ſed etiam cito iudicatur: ſi vero longius, quàm duo- 59. g
decim horarũ, tẽpus occupet, &, ſi ita contingar, ad decem, & octo horas prorogetur: eſt quidẽ
& hæc citra periculũ, ſed tanto longior, quanto & eius acceſſio maior extiterit, quàm tertianæ
exquiſitæ. Non abſq; ratione autẽ eas, quæ in quietem febre uacantẽ deſinunt, eſſe abſq; peri-
culo inquiti † vt quę non ex inflammatione aliqua, neq; ex maligna humorum putredine fiãt.
Neutra enim harum ad quietem peruenit, febre uacantem. Quocunq; aurem modo intermiſe-
rint, periculum abeſſe ſignificatur, hoc eſt ſiue vehemens, ſiue longa fuerit acceſſio.

Vide. Libro 1. Epid. ſect tertia com. 3. pag. 119. b

In Coacis prænot. In febribus longis, aut tubercula, &c.

44 | *Quibus febres longæ, ijs tubercula, vel labores in articulis fiunt.* 7. Aphor. 61. 59. g

Non ſemper hoc, ſicuti nec quicquam aliud huiuſcemodi, ſed magna ex parte videlicet, cõ-
tingere videtur. Cauſa autem eſt manifeſta. Nam propter multitudinem, & craſſitudinem, vel
frigiditatem, vel viſciditatem humorũ efficientiũ febres, in longum tempus morbi extendũtur, G
cum longum exigant tempus ad coctionem. Par igitur eſt & tubercula ab eis fieri, & ad articu-
los ſuperfluitatem decumbere. Siue autem per labores dolores intellexerimus, ſiue læſionem,
vterque intellectus habet rationem. Vtrunque enim horum ad abſceſſus * ſequitur.

* ἀποστήματα.

45 | *Quibus tubercula ad articulos, vel labores ex febribus longis fiunt, ij pluribus vtuntur cibis.* 7. Aphor. 61. 59. g

De conualeſcentibus docet. His enim repletis rationabile eſt plethoricos caſus aduenire, &
maxime ob uirium imbecillitatem.

In Coacis prænotionibus. Rigor continenter vexans, &c.

46 | *Si rigor incidat febre non deficiente, ægro iam debili, lethale eſt.* 2. de Symp. cauſis 3. 25. c de Tremore palpit. &c. 51. a

Non idem eſt, ſiquis dixerit, ſi inciderit, & ſi incidat. Verbum enim, inciderit, vnũ ſignificat
rigoris inſultum, incidat, uero plures. Semel igitur rigore incidente, nondũ liquer, an pernitio-
ſa, an optima iudicatio ſit ſecutura. Poteſt enim & propter uiriũ imbecillitatẽ caſus eſſe letha-
lis: poteſt & iudicatio * periculoſa, bonum tamen habere finem. Sæpius uero fieri rigorẽ febre
non deficiente, & alioqui bonum non eſt: in virium autẽ factus imbecillitate, perniciosſus. Nã,
ſi qua euacuatio rigorem ſubſequatur, quæ nullam facit intermiſſionem, propter utrunque ho- H
minem diſſolui ueriſimile eſt, & quia uis imbecillis ferre non poteſt rigoris agitationẽ, & quia
ab euacuatione diſſoluitur. Si uero ſolus accidat rigor, nulla euacuatione ſubſequente, utroq;
modo caſus caret bonitate. Nam & vt mala cauſa, vim corporis tanget: & malum ſignum erit,
ultimam illius indicans imbecillitatem, quæ ſolita ſit noxios humores in rigoribus euacuare:
nunc autem id efficere non poſſit.

* σφαλερά.

47 | *Excreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, cruentæ, fętidæ, & bilioſæ, omnes malæ. Et ſi bene exeunt, ſiue per alui excretionem, ſiue per urinas, bona, Si uero non aliquid eorum, quæ iuuãt, per hæc loca excernitur, malum.* 7. Aphor. 65. 60. e

Forte conueniens fuerat doctrinæ aphoriſticæ, dici cõpendioſius, omnes prauas excretio-
nes, cum bene exeunt, ad bonum terminari: Hippocrates uero non ita locutus eſt, ſed primum
quidem trium generum exeretionum meminit, eius, quæ per os fir, eius, quæ per aluũ inferio-
rem, & tertiæ, quæ per urinas: deinde illius, quæ fit per os, magis particulatim. Nõ enim ſimpli-
citer dixit prauas excretiones bene exeũtes, bonas eſſe, ſed ſpeciatim ipſarũ meminit, inquiẽs:
Liuidæ, cruentæ, ſętidę, & bilioſæ. Vna autem cõmunis eſt in hiſce omnibus ratio: Malę uacua-
tiones ſunt prauarum ſigna diſpoſitionum: prodeuntq; ſepius eodem modo, quo in ulceribus

putridis

A putridis, à quibus ichores, hoc eſt liquores ſanioſi, defluunt, nihil diſpoſitioni conferentes: non nunq̃ uero ita ſicuti pus, ex abſceſſu dirupto bene expurgans partem patientem. Indicia uero, ꝙ bene excernatur, maxima quidem ſunt & coctio, & bona tolerantia, cũ ipſis uero & morbi ſpecies, & poſt ipſam tempus anni, regio, ætas, natura ægrotãtis. Quod autem eſt in fine aphoriſmi, duobus modis ſcriptum inuenitur. In quibuſdam, ut ſupra, ſcriptũ eſt, Si uero non aliquid eorũ, quæ iuuãt, excernatur. In quibuſdam uero ſine particula, non, hoc modo, Si uero aliquid eorũ, quæ iuuant, excernatur. Et erit ſecundum primam ſcripturam ſermo talis, Si quid eorum, quæ non iuuant excreta, uidetur euacuatum, non eſt bonum. Secundum uero ſecundam ſcripturam, Si quid eorum, quæ iuuant, & ſunt animali conuenientia, excernatur, non eſt bonum. Melior autem eſt ſcriptura prior.

in 2. Prog. cõ. 1. t. 24. 163. a. 7. Aphor. 68. 69. b

48 *In febribus nõ ĩtermittẽtibus, ſi ptes exteriores frigidę, interiores vrũtur, et ſitim habeat, lethale eſt.* in Coacis pręno. In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas autem ardere, & ſitire malum.

Dignum animaduerſione eſt, nunquid huiuſcemodi caſus poſſint in febre fieri intermittente. Ego enim neq; uidi, neq; animo capio. Videntur ſiquidem ſolis accidere in febribus, quæ cauſones ab incendio nominanẽ, pniciosis, uel ſi aliter libeat appellare maligniſſimis, ueluti lypyrijs.
B Nulla uero febris alia pſundas partes urit, cute refrigerata. Neq;.n. mitior cauſon, neq; tertiana: quæ duæ febres præ cæteris ſunt calidiſſimæ. Videtur itaq; nõ diſtinctionis gratia in aphoriſmo adiecisse, In febribus non intermittentibus, ſed ſimilem protuliſſe ſermonem illi, quo dicitur, Vertebræ autem, quæ in ſpina ſunt: non quaſi in aliqua alia corporis parte ſint uertebræ, ſed ueluti ſi ita diceretur: Vertebrę, quibus hoc ineſt, ut in ſpina ſint: ita & nunc ſermonem Hippocratis accipiemus: Si profundæ partes urantur, cute refrigerata, lethale eſt: fit autem hoc in nõ nullis febribus non intermittentibus. Cauſa uero huius talis exiſtit: Quando aliqua fortis inflammatio in corporis parte profundiori, uel eryſipelas euenerit: totus ex toto corpore ſanguis ad locum trahitur patientem, atq; adeo uruntur profunda, cutis autem refrigeratur, ut fit in principijs acceſſionum. de Articulis, cõ. 3. t. 1. 7. 168. a

in 1. Epi. cõ. 1. 14. 3. 129. b 7. Aphor. 69. 60. a

49 *In febre nõ intermittente, ſi labrũ, vel palpebra, vel ſuperciliũ, vel oculus, vel naſus peruertatur, vel non videat, vel non audiat: iam debili exiſtente corpore: quicquid horum euenerit, mors proxima eſt.* in Coacis pręno. Si debiliter iam affecti non uideant, &c.

Partium fiunt peruerſiones, dum tenduntur, atq; contrahuntur ij, qui ad eas nerui pertingũt. Quòd autem extendantur, accidit propter inflamationes, duros tumores, ſiccitates, & frigidi-
C tates immodicas: Hęc autem grauia ſunt, quando prope neruorum originem fuerint conſtituta. Quare, cum febris continua fuerit, & æger debilis: non abſq; rationem mortem eſſe uicinam eſt exiſtimandum: multo autem magis, quando uel non audit aliquis, uel non uidet, propter uirtutis ſenſibilis debilitatem.

50 *Vbi in febre non intermittente difficultas ſpirandi, & delirium acciderit, lethale.*

Fit non nunquam ex eadem cauſa horum utrunq;, difficultas ſpirandi, & delirium, patiente cerebro: & tunc apparet ſpiritus (ut ipſe in Prognoſticis inquit) magnus ex multo interuallo, hoc eſt, magnus, & rarus. Contingit & propter aliquam earum partium, quæ reſpirationi obſeruiunt, paſſionem, ſpirandi difficultas. Nam & morbus lateralis, & pulmonis inflammationes, & reliquæ thoracis, atq; pulmonis paſſiones, ſpirandi faciunt difficultatem. Hæc autem omnia periculoſa ſunt, febre præſertim continua adiuncta: nã ſemper cum tali fieri conſueuerunt. Quare & hic uerba illa, Cum febre non intermittente, eadem uidentur ratione eſſe dicta, qua etiam in aphoriſmo antecedente. in Progno. cõ. 1. t. 24. 4. 194. b

D 51 *In febribus, abſceſſus, qui ad primas iudicationes non ſoluuntur, longitudinem morbi ſignificant.*

Sermo ita clarus eſt, ut forte Hippocrate non indiguerit. Liquet enim, ꝙ eo ipſo, ꝙ ad primas iudicationes non ſoluuntur huiuſcemodi paſſiones, ſint diu duraturæ.

in 6. Epid. cõ. 12. a 1. 3. 158. b c

52 *Quicunque in febribus, vel in alijs morbis ex voluntate illachrymant, nihil abſurdum: qui vero non ex voluntate, abſurdius.* 4. Epid. Qui quidem uolẽtes, nõ longe à fine. Et 6. Epid. co. n. 1. a. 21. 3. 158. b

Dictum quidem & in Prognoſtico, lachrymari non eſſe bonum ſignũ, quãdo uidelicet oculus ipſe nullum affectum habet proprium, atq; præcipuum, ueluti lippitudinem, uel in palpebris aſperitatem, uel tale aliquid. Nam debilitas quædam oſtenditur potentiæ contentiuæ, quando, etiamſi talia non adſint, illachrymant. Non recte autem ſcriptum fuit, abſurdius, comparatiue: melius enim fuerat abſolute, abſurdum dicere: & mihi uidetur hic error culpa magis primi librarij, quàm ipſius Hippocratis, contigiſſe. in Progn. com. 1. t. 10 4. 192. a

53 *Quibus circa dentes in febribus quidam lentores naſcuntur, ijs fortes fiunt febres.*

Neque enim naſci poſſunt huiuſcemodi lẽtores ſine caloris multitudine pituitoſiorem humiditatem exiccante.

54 *Quibus plurimū ſicca tuſſes leuiter irritātes in febribus ardentibus fiunt, non multū ſiti infeſtatur.* E

in 6. Epi. cō. 2. t. 24. 3. 104 E

Siccas tuſſes illas nominant, quibus nihil expuitur. Fiunt autem aliquando ob intemperiem inſtrumētorum, quę obſeruiūt reſpirationi: aliquando faucius aſperitate, uel aliquo tenui, & pauco humore deſtillante. Quicquid horum acciderit, aliquo modo madeſcunt loca, quæ ad aſperā pertinent arteriam, & ideo minus ſiticuloſi fiunt. Nam, ſi aſperitas ſola fuerit, propter motum in tuſſi factum, ex locis uicinis humor aliquis attrahitur: ſic autem, & ſi ſola fuerit intemperatura.

2. Epid. ſect. 3. — 1. diff. febr. 3. 32. a

55 *Ex bubonibus febres omnes malæ, præter diarias.*

Febres diariæ omnes ab ipſo uocantur, quęcunq; ſui ratione una die durant. Tales autē ſunt, & quæ ex bubonibus proueniunt, quando ex cauſis manifeſtis conſiſtunt. Alios uero bubones, qui ſine cauſa manifeſta fiunt, uerisimile eſt, ex uiſcerum inflammationibus fieri: atq; ideo febres, quæ unà cum ipſis eueniunt, malas eſſe.

in lib. de Indicationib. Si febricitanti ſudor accedat, &c. d. Supra apho. 42.

56 *Febricitanti ſudor ſuperueniens, febre non deficiente, malum: prorogatur enim morbus, & multam ſignificat humiditatem.* F

Oportuit hunc aphoriſmum cum altero paulo antea dicto coniungi, in quo dicit: Sudor multus, frigidus, uel calidus ſemper fluens. Ipſe uero oſtendit, & quo pacto talem ſudorē dixerit eſſe malum, & propter quam cauſam. Malus itaque exiſtit, quia cum hoc, quòd morbum non ſoluit, ipſum ēt prorogari ſignificat. Cauſam uero prorogationis, multam ait eſſe humiditatem: quam cum longiori tempore diſſoluat, ac concoquat natura, neceſſarium eſt morbum eſſe longum.

1. de Morb. Et tetano, ac conuulſione occupate, &c. Et in lib. de Iudicationibus, ijſdē uerbis. Itē in coacis prænot. Conuulſiones, & tetanitas diſtentiones, &c.

57 *Qui à conuulſione aut diſtentione neruorum tenetur, febre ſuperueniente liberatur.*

Eſt quidem & diſtentio (græce tetanos) neruorum conuulſio, ſed non uidentur in ipſa partes conuulſæ: qm̄ æqualiter ante, & retro tenduntur: atq; ideo præcipuum illi nomen eſt datum diſtentio, ita ut omnes cōuulſiones ſint numero tres, gręcis uocabulis, Opiſthotonos, id eſt tentio ad poſteriora: Emproſthotonos, id eſt tentio ad anteriora: & Tetanos, id eſt æqualis tentio, nominatæ. Omnes uero conuulſiones ſecd̄m ipſum fiunt, uel ex replerione, uel ex euacuatione partium uidelicet neruoſarum. Quæcunq; igitur conuulſiones ad febres ardentes ſequūtur, has par eſt fieri ex ſiccitate: quæcunq; uero ſuopte initio inuadunt, ex repletione habent generationem. His conuulſionibus febres aduenientes, partim quidem ſuperfluam diſſoluūt humiditatē, G partim calefaciunt frigiditatem: quæ duæ ſunt medicis remediorum intentiones. Non abſq; ratione igitur à febribus lethales ſunt conuulſiones, non lethales uero, quæ febres antecedunt.

in lib. de Iudicationib. A febre ardente occupato, &c. Et in coacis prænot. Febris ardēs rigore, &c. — 2. de Sympt. cauſis 3. 22. c. de Tremore palpit. &c. 3. 54. h. 2. de Criſib. 134. f. de Vict. rat. in morb. ac. cō. 4. t. 12. 7. [illegible] de Typis [illegible] 90. g

58 *A febre ardente habito, rigore ſuperueniente, ſolutio.*

Oſtenſum enim eſt in ſermone de rigore, etiam ob flauā bilem, quæ per membra ſentiētia ueloci motu defertur, fieri rigorem, poſt quem uidelicet, & alui ſoluunt, & ſudores, & uomitus bilioſi ſuperueniunt. Cum ergo bilis, ex qua febris ardens habuit ortum, expurgat, ſoluitur febris. Nam febrem ardentem fieri nouimus, quando æſtiuo tempore uenæ exiccatæ acutos, ac bilioſos ad ſe ichores attraxerint.

in iiſdem coacis prænot. Tertiana exquiſita in quinque, &c. — in 1. Epi. cō. 3. t. 17. 3. 120. l. g. in 6. Epi. cō. 2. t. 13. 3. 164. b. 2. de Criſibus 4. 134. c. de Natura hominis cō. 2. 24. 7. clxxx) a

59 *Tertiana exquiſita, ſeptenis circuitibus, quod longiſſimum eſt, iudicatur.*

Tertiana febris, ab ea, quæ ardens nominatur, humore faciente non differt. Vtraq; enim à flaua bile fit. Differunt autem, qm̄ febris ardens in uenis unà cum ſanguine flauam bilem redundantem, & ebullientem habet: tertiana uero in toto delatam, ac motam. Exquiſita igitur tertiana erit, quæ ſui ipſius naturam puram, ſinceramq; ſeruat. Seruat autem, ubi flauam bilem habet H (ut dixi) redundantem, & motā, & præterea tempus æſtiuum, & locum tempori ſimilem, calidū uidelicet, ac ſiccū, & hoīs ætatem, & temperaturā ſimilē. Statim aūt in tali tertiana acceſſio fiet cum rigore: & ſolutio eius cum ſudore, uel per uomitum, aut aluū inferiorē flaua bile euacuata, uel omnibus iſtis pariter factis. Erit & huic tertianæ tempus acceſſionis minus multo, q̄ quietis. Duobus ſiquidem diebus, & totidem noctibus toto eius perfecto circuitu, exquiſitam tertianā nunq̄ inuenies extra duodecim horas ſuam acceſſionē protendere. Talem igitur ait Hippocrates in ſeptem circuitibus, quod longiſſimum ſit iudicari. Quod enim in cōtinuis una dies poteſt, hoc intermittentibus acceſſio. Ad iſtarum igitur connumerationem, earum fiunt iudicationes.

In Progno cō. 3. t. 4. 107. l

Hoc ipſe in Prognoſtico innuit, ubi de quartana loquitur, ita inquiens: Fit aūt & quartanarum ›› conſiſtentia ex ordine tali. Eſtq; à nobis obſeruatum, tum in quartanis, tū in tertianis, fieri iu- ›› dicationem ad numerum circuitum, non dierum. Statim itaq; in tertiana febre ab initio ſeptima acceſſio in tertium & decimum incidit diem, & ſæpius in ipſo morbus iudicatur, non expectato quartodecimo. Sicuti igitur in morbis cōtinuis acutorū quidem morborum terminus eſt quartuſdecimus, peracutorum uero ſeptimus: ſic in intermittentibus, *breuiſſimi tēporis tertiana febris terminum habet circuitū ſeptimum. Rurſus aūt, ſicuti in peracutis, morbus poterat iudicari, &

* Al. longiſſimi.

ri, &

A ni & in quinto,& quarto,& in tertio die:ſic & in tertiana in eiſdem circuitibus fieri ſolutionē cō tingebat,non expectante natura ſeptimum circuitum. Hippocrates igitur tertianam aliquando cum adictione exquiſitā nominat: aliquando uero ſimplici appellatione contentus,tertianam tantummodo: ſicuti & nunc quoq; conſuetudo omnium aliorum Græcorum eſt huiuſcemodi res omnes dupliciter nominare.

60 [a] *Quibus in febribus aures obſurduerūt: ſanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata,ſoluit morbū.*

Dictum eſt ab ipſo & antea [b] ſurditatē fieri billioſis excremētis retentis,& ad caput recurren tibus:& talem ſolui ſurditatem,aluo turbata.Dictum eſt & nūc ab ipſo hoc idem,& prætereà de profluuio ſanguinis è naribus. Etenim & hoc ſoluit ſurditatem,eā uidelicet,quæ in febribus fit abſq; ulla propria atq; præcipua inſtrumēti auditus paſſione.Nihil autem mirum eſt,ſi eum eua cuantur ac tranſmutantur noxij humores,morbi ceſſant.

A in lib. de Iudicationib. Quibus in febrib aures &c. ſed ibi ad duntur nonnulla. & in Coacis preno. Surditatē ex febrib. &c.

B Supra Apho. 28.

61 [c] *Febricitantem niſi diebus imparibus febris reliquerit, ſolet recidiuare.*

Neſcio utrum hunc aphoriſmum Hippocrates ſcripſerit,an fuerit à quopiam aſcriptus:ſiqui-
B dem in Prognoſtico dierum iudicantiū incremēta ac cōpoſitiones fieri in [d] quaternis edocuit, & in hoc ipſo [e] Aphoriſmorū libro,atq; in Epidemijs ēt, non modo die quartodecimo multos uidit iudicatos,ſed & [f] uigeſimo,& quadrageſimo,& ſexageſimo,& octogeſimo.Ipſi uero iudicant & uigeſimaquarta, & trigeſimaquarta, & ab initio protinus quarta. Quo modo igiť ait nūc ꝙ,niſi in diebus imparibus febris ceſſauerit,nō fit fida iudicatio? Melius eſt itaq; pro imparibus ſcribere iudicatorijs,ut quibuſdam uiſum eſt.Multa ſanè exemplaria in numero plurali,& impa ribus,& diebus,ſcriptum habent.

C 2.Epi.ſect 5.
D in Progn.cō. 3.t.22.& 3.4.206. h.207.b
E 2. Aphor. 24. 15.g
F 2.Epid.cō 1. t. 36. 3.107.b. lege etiam hiſtorias ægrotorum 1. & 3. Epid. in lib. de Iudicationibus. In febrib. ardentibus ſi ac cidat, &c. & in Coacis, morbus regius &c.

in 3.Epi.cō.1. t.5. 3.131.f de Vict rat.in morb. ac.cō. 4 t.81.7.144. d

62 *Quibus,in febribus morbus regius ante diem ſeptimum accidit,malum.*

Icterus idest,Morbus regius interdū quidē fit & iudicatorie,teponēte natura ad totū corpus & præcipue ad cutem,flauam bilem:Fit etiam & caſus hepate male affecto:mali autem affectus hepatis,ex qbus morbus regius ſolet aduenire,tres ſunt,tumor durus,inflāmatio,& obſtructio. Verum tumor durus, diutinus morbus exiſtit:inflāmatio uero & obſtructio etiam repente fieri poſſunt. Ac regij morbi,qui ante ſeptimum accidūt diem,ex aliquo iſtorum ortum habent: nā citius non poteſt iudicatorie bilis ad corpus effundi.Ante ſeptimum quidem diem,morbum re
C gium eſſe malum,uerum exiſtit: non tñ poſt ſeptimum uacare periculo,eſt pariter uerum: neq; hoc nunc dictum eſt.Poteſt enim & inflammatio & obſtructio longiori tempore permanere:an te ſeptimum autem,iudicatorie bilem effundi eſt impoſſibile.In quibuſdam uero exemplaribus adiectum eſt aphoriſmo circa finem.Niſi humores ex aluo prodeant:uolentibus ijs,qui hæc adii ciunt,per aluum bilem expurgari.

63 *Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluuntur.*

Cum bile per omnem corporis habitum mota rigores accidant, atq; ideo ſingulis acceſſionibus expurgetur atq; euacuetur, non abſq; ratione ad infebricitationem peruenit talium febriū intermiſſio. Hoc igitur eſt,quod nunc dictum eſt ab eo.Quotidie febres ſoluuntur: ac ſi dixiſſet ægrotos quotidie ſine febre fieri.Quemadmodum autem,ſi quotidie rigores fiunt,quotidie etiā febres ceſſant:ſic & ſi tertio quoq; die,aut quarto:quod proculdubio etiā fieri uidemus & in ter tianis, & in quartanis circuitibus: in quibus & febres ſoluuntur, & rurſus redeunt,remanet,ta men quædam diſpoſitio præter naturam in corpore, à qua ſecundum circuitum aliæ febres & ægritudines generantur.

de Vict.rat.in mor. acu.cō. 4 t.81,7.144.d

D 64 *Quibus in febribus morbus regius ſeptimo,vel nono,vel undecimo, vel quartodecimo ſuperuene rit,bonum, niſi dextrum hypochondrium obduruerit: ſi vero non,non bonum.*

in lib. de Iudicationib. Quibuſcunque in febribus intolerabilibus &c. & in Coacis præno. Morbus regius &c.

Qui ante hunc ſcribitur aphoriſmus,abſq; ordine mihi uidetur fuiſſe interiectus. Melius enim fuiſſet hunc,qui nunc ſcribitur, aphoriſmum illi fuiſſe cōiunctum,in quo ait: Quibus in febribus morbus regius ante diem ſeptimum accidit,malū:ut totus ſermo talis procedat: Ante ſeptimum quidem diem morbum accidere regium,malum omnino: poſt ſeptimum uero,optimum: niſi dextrū hyppochondriū obduruerit,id eſt niſi aliquis malus affectus ex ijs,quos antea diximus,uiſceri,hoc eſt hepati,acciderit:Cum enim expurgat̃ in ipſo ſanguis,& bilis transfertur ex uenis ad meatus bilem recipientes: ſiue obſtructio fuerit in locis ad q̃ transfertur, ſiue inflāmatio aliqua,uel durus tumor: neceſſarium eſt omnino non expurgari ſanguinem,& unà cum ipſo bilem per totum corpus deferri,hincq; morbum regium generari.

Paulo ſupra. Apho. 62.

65 *In febribus circa ventriculum & fortis æſtus, & cordis morſus, malum.*

Quòd nō ſolū ei uiſceri, qđ ex ſeipſo ſecūm naturā pulſat,cardia,hoc eſt cor,nomē ſuit apud antiquos,ſed ēt ori uētriculi,ꝓ cōfeſſo habet̃ apud oēs:ſicuti ēt, ꝙ cardialgian.i.cordis dolorē.

huius partis dolores appellant: uerbum autem cardioſſun.i. corde morderi, plurimi exponentiſ aphoriſmos, pro cardialgun, id eſt corde dolore acceperunt: non nulli ipſius cordis, hoc eſt uiſceris, motum quendam palpitationi ſimilẽ, ꝑ cardiogmon uerbũ.i. cordis morſum intellexerunt. Fortis itaq; uentriculi æſtus à flaua bile in ipſius tunicis ebulliẽte generatur. Rationabiliter aũt ijs, q ita ſunt affecti, & uentriculi mordetur os, atq; ob id malus eſt caſus. Siquis uero per cordis morſum, crebrum & uelocem cordis motum, cum præcipue, qui palpitationi ſimilis ſit, intellexerit: extremum ex eo malum ſignificatur, a * vim uitalem maximo incendio laborare. E

A a ἀρχὴν.

B in Coacis præ not. Cum febre acuta conuulſiones, pernicioſæ.

66 b | *In acutis febribus conuulſiones, & circa viſcera dolores fortes, malum.*

Febres uehementes, ueluti ignis, neruos exiccantes, eos extendunt, atq; cõuellunt, atque hoc modo pernicioſas afferunt conuulſiones. Non nunquam uero & uiſcera ipſa per talẽ affectũ dolent, ꝑꝑ incendij, ac ſiccitatis uehementiam: atq; idcirco malum eſſe inquit. Peior autem fuerit, ſi fortes dolores acciderint. Scimus autem etiam ꝑꝑ inflammationem, uel eryſipelas, uel ſortem obſtructionem, uel abſceſſum aliquem, in uiſceribus dolores fieri, ſed ueriſimile nõ eſt, ut de his nunc ſermo habeatur ab ipſo. Manifeſtum eſt enim periculum quod in ipſis eſt: neceſſario tamẽ non adiungitur conuulſioni. Et cũ Hippocrates in febribus dicit, morbos febriles intelligere ſolet: qñ febres ipſæ ſunt paſſio, & non caſus partis alicuius, q̃ aliquo dictorũ affectuum laboret. F

C 2.Aph.1.11.a

D 2.Aph.2.11.d

E In Progn. cõ. 3.1.24.4 194.h

F 2.Epid.lect.3. 2, & 6.Epi.cõ.2. t 10.3.162.d & i Coacis prænot.

G de Vict.rat.in morb.acu.com. 3.1.44.7.122.t

67 *In febribus, ex ſomnis timores, vel conuulſiones, malum.*

Dictum ab ipſo & antea fuit, ꝙ c | ſomnus lædens ęgrotantem, mortalis eſt, qui autẽ nõ lædit, nõ eſt mortalis: ubi & exemplum ſermonis adijciẽs, inquit: d | Vbi delirium ſomnus ſedat, bonũ: tanq̃ ſomnus aliquis exiſtat, ex quo delirium non ſedatur, ſed excitatur aliqñ ac generatur. Verum & hic alia dixit exempla noxæ ex ſomno aduenientis, timores, ac conuulſiones. Quidã uero nõ, timores, ſcribunt, ſed, labores: Saneq; nos ſæpe uidimus in morbis exitialibus & timores, & labores, & cõuulſiones ex ſomno fieri. Hoc autem uidetur contingere, qñ in ſomnis ad cerebrum humor infeſtus peruenerit, tunc magis intra, q̃ extra, natura mota. At profecto, ut à cibo ad ſomnum cõuerſi, implent caput: ſic in plethoricis diſpoſitionibus, ſomni ipſum replentes, aggrauant cerebrum. Si igitur ea multitudo magis ad atræ bilis naturam uergit, timores fiunt: ſin talis non fuerit, labores, ac conuulſiones. Somniq; proculdubio ſemper nocerent, quatenus ad profundum & uiſcera materia fluit, niſi coctionis ratione plus afferrẽt utilitatis, quã ſit damnũ, G quod ex motu ad interiora conſequitur. Non ſolum autẽ in cerebro ipſo mali humores aceruati tales afferunt caſus, ſed & in ipſo ore uentriculi: quare in ſomnis magis euaporant, cum incocti permaneant: ſicuti coctiones utiles ſomnos inducunt.

H † *Vetus interpres impreſſus (neq; enim Burgundionis uerſio quã habemus, huc uſque peruenit) hac etiam habet, quæ nõ ſũt in codicib. græcis, nec in alijs tralationibus. Vrina eſt colamẽtum ſanguinis, ex hepate ueniẽs ad ueſicam. groſſa autem & globoſa urina ex pingui & glutinoſa materia fiunt: unde & pauca ſũt, quoniã ex ipſa denſitate exire prohibentur. Hæ autẽ, ſi multæ, & tenues fiãt, iuuant, quoniã materiam ſubtiliatam ſignificant: cũ iam nõ ſit exeundi impedimentũ. maxime uero de illis eueniunt, in quibus urina aut ſtatim a principio, aut non multũ poſt principiũ, habẽt hypoſtaſim: grauis.n. eſt materia.*

68 | *In febribus ſpiritus offendens, malum: conuulſionem enim ſignificat.*

e | Spiritum nunc intelligendũ eſt ipſum dicere, ſicuti etiã in prognoſtico, reſpirationem: qui ubi offendit, hoc eſt in medio ſui interruptus ſubſtiterit, conuulſionem ſignificat. Etenim ſit mouentibus thoracẽ muſculis, ac neruis iam cõuulſioni paratis, qua diſpoſitione inſuper aucta, & plures occupante partes, manifeſta conuulſio hominem apprehendet. Cũ uero duplex ſit in reſpiratione motus: alter, quo ſpiritus fertur ad interiora, inſpiratio dictus: alter quo ferẽ ad exteriora, contrariam is accepit appellationem, expiratio nominatus. Offendit aũt ſpiritus aliquãdo quidem inſpirantibus, ſicuti cum ipſe dicit. f | Duplex intro reuocatio, ueluti ſuperinſpiratio: Aliqñ expirantibus, ſicuti cum dicit. g | Et ſpiritus offendit extra delatus. In his igitur, utriuſq; partis reſpirationis ſeorſum meminit: in propoſito autem aphoriſmo de tota ipſa pronuncians, inquit: Spiritus offendens, ſiue in motu ad intra, ſiue ad extra, ſiue ad utraque tale quid patitur. H

g.de Diffic. reſpir.g. 68 h Item 3.73.d

69 | *Quibus urina craſſa grumoſa, pauca, non ſine febre: multitudo veniens ex his tenuis iuuat: præcipue vero tales veniunt, quibus ab initio, vel breui ſedimen ineſt.*

g.de Diffic. ſpu.3.75.n A.l.1.1.2.d 3. c.3.lol.11.c

h † Non ſimpliciter vrinas craſſas dixit, ſed & grumoſas adiecit, duorũ alterum oſtendens, uel craſſitudinis quantitatem, uel cõſiſtentiæ inæqualitatem, ac diuulſionem, ita ut plures ipſarum conſiſtentiæ, ueluti grumi, circunſcriptæ appareant. Non nulli uerò non grumoſas ſcribunt, ſed cœnoſas, ſicuti Numiſianus. & Dyoniſius: qui, ſi per hoc uerbum, ſœtorem quendã ſimul oſtendunt, plus aliquid, quàm alij, demonſtrant: ſi uero quaſi craſſitudinis quantitatẽ, nihilo plus hoc ipſo docent. Sermo uero Hippocratis totus non uidetur de urinis eſſe ſœtorem habentibus, ſed de paucis tantum, ac craſſis, ut ex oppoſito manifeſtat, inquiens. Multitudo ueniẽs ex his tenuis iuuat. Quare, ſi hoc ſolum ſcriberetur. Quibus urinæ craſſæ paucæ: nihil ſermoni deficeret. Fiũt autem & ſine febribus urinæ tales, natura expurgante per renes totius corporis ſuperfluitates; fiunt etiam cum febre: in quibus quiſpiam forte exiſtimaret ad contraria tranſmutationem non eſſe bonam: quoniam magna exparte in febribus, ex urinis ab initio tenuibus fit ad craſſiores conuerſio, tendente iam morbo ad ſolutionem: atque ideo mihi uidetur maxime ita ſcriptus

ab ipſo

A ab ipſo fuiſſe aphoriſmus, id quod raro accidit, edocentę. Contingit.n.aliquando uel per initia morbi, uel non multo poſt, urinas factas craſſiores, ꝓꝑ grauitatẽ habere ſedimen. His igitur urinis ſedimen, bonum ſignum non eſt, ſicuti alijs, quæ ab initio tenues exiſtentes, ratione totius morbi coctionis ſedimen capiunt. Non abſq; ratione autem craſſæ urinæ ſunt multitudine paucæ, ut quæ uix renes pertranſeant. Cum itaq; ſimul maior pars talium humorum malorum fuerit euacuata, ſimul & reſiduum cõcoctum fuerit, tunc excernuntur multo prioribus tenuiores. Melius eſt.n.ita dicere, & nõ tenues abſolute, quemadmodum dixit Hippocratis. Quæ enim ſecundum naturam ſunt, non ſimpliciter tenues exiſtunt, ſicuti neq; craſſę, ſed medium tenent inter utrunq; exceſſum: & cum mediocritatem habeant, craſſiores quidem ſunt, atque dicuntur aquoſis, tenuiores uero grumoſis: multæ uero cum ratione excernuntur, quia prius fuere retentæ: quo tempore craſſæ exiſtentes, difficulter exibant.

ꝫ de Diffic.re ſp.3.73.e A.li.1.1.2.d.3 e.3.10.53.c

70 | *Quibus *urinæ perturbatæ, quales ſunt iumentorum, ijs dolor capitis vel adeſt, vel aderit.*

in Coacis prænot. Alba ueluti iumentorum capitis dolorẽ, &c.

Hunc non nulli aphoriſmum cũ ſuperiori coniungunt, tanq̃ eius partem, ita ſcribentes: Quibus autem urinæ a *obuerſæ, hiſce dolores capitis. Et uolunt quidã uerbum, *obuerſæ, cõtrarias B urinas oſtẽdere † b ijs, quas antea craſſas & grumoſas nominauit, hoc eſt tenues: nõ nulli uero ꝑturbatas. Falſum autem eſt, ꝙ urinæ tenues ſint cum dolore capitis. Videntur.n.dolores capitis aliqñ antecedere, aliqñ ſimul eſſe cum perturbatis urinis. Quales autem hæ ſint, manifeſte monſtrauit, inquiens, Quales ſunt iumentorũ: tales uero fiũt materia craſſa, ac denſa à calore c *agitata. Hæ ſiquidem maxime & ab extrinſeca caliditate uidentur in ſpiritum ſolui ſicuti bitumẽ, pix atq; reſina. Non nullæ igĩ urinæ longo tꝑe manent perturbatæ, nõ nullæ uero cito ſedimẽ craſſum habent, & cito morbum ſolutũ iri ſignificant. Quæ uero non reſident ſi uires affuerint, longum fore morbum oſtendunt: ſi imbecillitas adſit, ægri mortem prænunciant. Hæc obiter à nobis ſunt dicta, qñ non carent utilitate. Quæ uero ad ipſum attinentia aphoriſmum adhuc dicere oportet, ſunt iſta: Vrinis perturbatis, capitis dolores neceſſario, aut adſunt, aut aderunt, ut inquit Hippocrates, qñ ſpiritus flatuoſus unà cum calore prompte fertur ad caput. Non tñ, ſiquis dolet caput, aut dolitur us eſt, huic omnino tales ſunt urinę. Fiunt.n.dolores capitis etiam ex calore ſolo, non nunquam uero ex flaua bile, quæ uel in capite, uel in uentriculo continetĩ, & ex humorum abundantia caput opprimẽte, & propter aliquam loci obſtructionem, uel ſpiritu flatuoſo habente in parte ipſa generationem: quorum nihil talem facit urinam ex neceſſitate.

A* eſt quidem ἀνατεταραγμένα, i. perturbata in impreſſis cod. & aliquibus etiam manuſcriptis cod. in his duobus locis, aliqui tamen habent ἀνεστραμμένα, vt vertit Leonicenus.

B† Al. ex impreſſis Græcis prædictis nimirum tenuibus.

G 3. de Diffic. reſpi.3.73.e

C 71 | *Quibus ſeptima indicatur, ijs nubeculam habet quarto die vrina rubeam, & alia, ex ratione.*

C* κατεργαζομένου.

Sicuti in pluribus alijs ſeipſos imperitos artis Hippocratis oſtenderũt plurimi eorũ, qui hũc eius librum expoſuerunt: ſic & in iſto. Putant.n.adiecta fuiſſe aphoriſmo cum dicit. Et alia ex ratione, quæcunq; ad| ſomnos attinent, uel uigilias, uel reſpirationem, uel accubitum, uel ſurrectionem, uel tale aliquid eorum, quæ in Prognoſtico ſcripſit: ut ſi hæc omnia bene facta uideantur, in ſeptimo futuram ſperemus iudicationem. Videntur autem ignorare maxima capita ad præcognitionem facientia. Vigilant enim magna ex parte, & grauiter ſe habent, ac febriunt uehementius ægri, quanto proprius ad iudicationem accedunt. Plures autem eorum prope iudicationem etiam ſpirant difficulter. Non igitur ſignum, quod ex urinis apparet, talibus indiget caſibus ad firmiorẽ futuræ iudicationis ſpem, ſed multis alijs, quæ frequentius, q̃ iſtud, apparent: de quibus nihil uidẽtur cognoſcere, qui audent Hippocratis libros exponere prius, q̃ totam ipſius artem perdiſcãt. Nam, cum| quarta dies ſit index, quemadmodum ipſe docuit, & qualis ſit futura ſeptima, nũciet: omne quod in ipſa dignum effatu ſignum coctionis apparuerit, futuram ſeptima die iudicationem oſtendit, adeo ut non ſolũ rubra aliqua nubes apparens, antea non uiſa, iu D dicationem ſignificet, ſed & alba multo plus ipſa, adhuc autẽ magis & ſublimamentũ albũ, ęquale, atque conſiſtens. Si uero ueelociter admodum morbus moueatur: & coloris, & ſubſtantiæ mutatio ſunt ſufficientia ſigna futuræ iudicationis. Tenuis itaq; urina ſi mediocriter craſſa efficiatĩ & ſi alba pallida fiat: in tali morbo iudicationem ſignificat. Vnius itaq; ſigni nominatim Hippocrates meminit, nubeculæ uidelicet rubræ. Dignũ aũt exiſtimat, ut, ſicuti hoc, ita & alia ex ratione intelligamus, quæcunq; futuras iudicationes oſtendunt. Sunt autẽ hæc, quæ in diebus ab ipſo uocatis indicibus, & contẽplabilibus, fieri conſueuere uel in urinis, uel in excrementis alui inferioris, uel ſputis: ſemper enim omnia talia iudicationes ſignificant, non tñ bonas ſemper. Solis enim coctionis ſignis in diebus cõtemplabilibus apparentibus, bonæ iudicationes futuræ indicantur. Senſus ergo uerborum aphoriſmi talis eſt. Meminit autem nubis rubeæ tanquam ſigniperrari. Albæ enim frequentiſſime apparent: & ſunt ſignum coctionis manifeſtum. Rubeæ uero raro fiunt: Et, niſi hoc in loco de ipſis dixiſſet Hippocrates, ꝙ in diebus indicantibus apparentes futuram nunciant iudicationem, forte nemo talem ipſis adeſſe uim expectaret: ſiquidem Hippocrates calorem rubeum ſalutarem quidem, diutinum tamen eſſe vult. Nã in Prognoſtico ita ad uerbũ ſcribit: | Si uero urina fuerit ſubrubea, & ſedimen ſubrubeum, & lene, magis quidem hæc diutina, q̃ illa, ſed admodum ſalubris. Nunquid igitur quarta die talis nubes apparens, futurã in

in Progn. cõ.2.t. 11. & 12. & cõ. 2.t.13. uſque ad 21. Et t.24. 4. 198 h. & 199.a. & 193. c. d, &c. 194. h

2. Apho.24.25.g

In progn. cõ. 2: t.27.4. 200.e

ſeptima iudicationem ſignificabit, in alia autẽ aliqua indice non ſignificabit, diligentius eſt inquirendum, quod in ipſis operibus eſt obſeruandum. Nã, quantum ad rationes attinet, ſunt ad utranq; partem argumenta, & magis ad alteram, ꝙ non ſignificabit, niſi morbus ualde uehementer moueatur. Nam, ſi quarto die fiat, æquale tempus priori, id, quod ſequetur, aſſumens, non eſt impoſſibile, ut iudicationem oſtendat. In undecimo autem apparens, non mihi admodum uidetur tribus ſolis egere diebus, ſed etiam pluribus. Veriſſimum ſiquidem eſt colorẽ talem aliquid ſuffragari ſolutionibus. Ego quidem raro ſignum tale in alijs diebus uidi, prꝗterquam in quarto. E

Cui igitur in ſeptimoapparuit, hic quartodecimo fuit iudicatus: cui autẽ in quartodecimo, hic in uigeſimo. Apparuit etiam cuidam alteri in undecimo, qui decimoſeptimo iudicatus eſt: rurſus cuidam alij in eodem undecimo, qui uigeſimo die fuit iudicatus.

in Coacis præno. Alba uero, & diffuſa pellucida, &c.

72 *Quibus urina alba, & perſpicua, mala, præſertim ſi in phreniticis appareant.*

Vrinæ tales extremã cruditatẽ ſignificant, quare & morbi perdurant: quædã uero ex ipſis cũ anticipauerint uires diſſolui, ſunt pernicioſæ, uelut in phrenitidibus. Nullũ etenim uidi phreniticũ, in quo talis urina apparuiſſet, ſaluatũ. Melius ſiquidẽ eſt, ut, ſicuti totus morbus eſt bilioſus, ſic & urinæ appareanr bilioſæ. Aquoſæ aũt urinæ (tales.n. ſunt albæ, atq; perſpicuæ) magnã cruditatem oſtendunt, & præterea flauæ bilis totum impetũ, ſurſum in caput factũ fuiſſe. Quibuſdam enim urinæ perſpicuæ, non tñ albæ, quæ quidẽ tenuẽ habent ſubſtantiã, colorẽ uero bilioſum. Quæ uero perſpicuæ ſunt & albæ ſimul, ſunr penitus aquoſæ. Si igitur ſimpliciter ſcriptũ ſit præcipue in phreniticis, horũ uerborũ intellectus eſt manifeſtus: ſin aũt fini ſermonis adijciatur ſicuti in alijs exemplaribus uidetur adiectum, uerbum, appareant, ſenſus erit talis: Aquoſæ urinꝗ malæ ſunt: prꝗcipue uero tales apparent in phreniticis, qui pernicioſe ſe habent. Neq;.n. in omnibus, quemadmodum non nulli huius libri expoſitores intellexerunt, nihil ſcientes ex ijs, quꝗ in ægrotis apparent. In quibuſdã aũt exemplaribus ita ſcriptus eſt finis aphoriſmi: Præcipue uero in phreniticis tales apparent: & eſt idem intellectus, qui ſecundæ ſcripturæ antea à nobis dictæ. F A.l.1.f.a.d.3. c.2. fol.52.b

In ijſdẽ Coacis: In dolore præcordiorum ſubmurmurãti, &c.

73 *Quibus hypochondria ſuſpenſa murmurantia, lumborum dolore ſuperueniente, ijs alui humectantur, niſi flatus erumpant, aut urinæ multitudo proueniat: hac uero in febribus.*

Hypochondria ſuſpenſa, hoc eſt ad maiorem tumorem ex multis cauſis deducta unà habẽt, ſpiritum flatuoſum, de qua nunc differit, dupliciter factam: nõ nunquam ex aliquo affectu difficilem habente ſolutionem partium ad aluum attinentium: nõ nunquam ex aliqua recenti occaſione. Diſtinguit autem nunc Hippocrates iſta. Nam prior diſpoſitio cum murmure non fit. Extenta enim, atq; inflata inſtar utris redduntur in ea hypochondria: altera cum murmure (quod βορβορυγμὸς græce dicitur, fit. Sic autem nominatur ſpiritus ſonus, cum neq; magnus, neq; multus extiterit, & cũ quadam modica humiditate ad inferiora mouetur. Accidit igitur tali murmure deſcendente, ad lumborum loca, unà cũ ipſo tumorem ex hypochondrijs deportari: unde partibus, quæ hic ſunt, ex ipſo diſtenſis, prouenit dolor: deinde hoc pacto, humore aliquando ad diſtributionem concitato, ſolus ſpiritus flatuoſus emittitur, non nunquam uero unà cũ humore. G

Iam uero etiam humor diſtributus magna ex parte per urinas excernit. Recte uero inquit in dictis ſignis aluum dirumpi, niſi anticipet ſeorſum quidẽ humor diſtribui, ſeorſum uero ſpiritus in inteſtinis retentus per ſedem excerni. Contingit uero quandoq; utrunque ad diſtributionem concitatum, & ſpiritum & humorẽ cito ad ueſicam permeare. Quod uero in fine aphoriſmi ſcribitur. Hæc uero in febribus, tale aliquid mihi uidetur oſtendere. A febribus moleſtari dicebant antiqui illos, qui abſq; inflammatione, uel abſceſſu, uel dolore, uel eryſipelate, uel (ut ſimpliciter dixerim) abſq; aliquo membro præcipue affecto, ægrotabant. Quòd ſi uel propter lateris inflammationẽ, uel pulmonis, uel talis partis alterius febricitarent, nõ febricitantes ipſos nominabant, neq; à febribus moleſtari dicebãt: ſed pleuriticos, aut peripneumonicos, & alijs ſimilibus nominibus, ueluti hepaticos, & lienoſos appellabant. Nunc itaq; mihi uidetur Hippocrates duorum alterum uelle inſinuare, uel ꝙ hæc, quæ dixit, febribus accidunt, in quibus nullum membrũ affectum eſt: uel ꝙ & illis accidunt morbis, non tamen ipſis aluus dirupta ſit, uel flatus aut urinæ prodierint. Neque enim aliquo naturali motu membris ſpiritum flatuoſum expellentibus, murmur in illis contingit fieri, ſed ueluti caſum tantummodo. H

74 *Quibus ſperatur abſceſſum futurum ad articulos, liberat abſceſſu urina multa, craſſa, & alba facta, qualis in laſsitudinarijs febribus quarto die quibuſdam incipit fieri. Si vero etiam ex naribus fluxerit ſanguis, breui admodum ſolutio fit.*

Dictum eſt à me & prius, quod abſceſſus fiunt ad articulos ijs, qui in his laborem paſſi ſunt, & quibus quouis modo in morbo articuli laſſati ſunt, & præterea in quibuſcunq; craſſorum humorum multitudo longo tempore perdurauerit. Si itaque natura ualuerit per urinam expurgare corpus, æger ab abſceſſu liberatur, humorem ad articulos decubiturum, per ueſicam euacuans. Satis autẽ habuit laſſitudinariarum febrium ueluti in quodam exemplo meminiſſe, quæ

initium

A initium ad urinam motionis in die indice accipiuńt. His enim laſſitudinarijs hoc ineſt,ꝙ cito abſceſſus faciant,non expectantibus,ut aliæ,tempus prolixius. His uero ipſis & iuxta aurẽ fieri abſceſſus cõſueuere,ſicuti alijs prolixioribus multitudo ad interiora magis decumbit.Quibus igitur caliditas maior magis materiam ſubleuauit: uel ſanguinis profluuium per nares patiunt̃,aut parotidas habent. Quod aũt ſolutio hæc uelocior ſit,q̃ altera,quæ per urinas fit,non oportet dicere:quare & ipſi adiecit Hippocrates,breui admodum ſolutio fit,altera,quæ fit per urinas,euacuatione plures exigẽte dies.Quod autem quarto die dicitur,pro exemplo poſitum eſt: te uero oportet transferre ad omnes dies alios,quicunque ſunt contemplabiles & iudicatorij.

3.de Sympto. caulis 1.28 f. Gale videtur indicare hūc aphoriſmum cum reliquis uſque ad 81. 4. Apho. 76.d A.li.1.f.2.d.3 c.6 fol.54.e

75 ‖ *Si ſanguinem, aut pus mingat, aut renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificat.*

Siue in renibus,ſiue in ueſica ulcus factum fuerit,ſi quidem in uaſe aliquo effatu digno cõſtiterit, & præcipue cum aliqua exeſione,ſanguinis excretio cõſequitur,ſine hoc aũt,puris tantũmodo. Contingit aũt,ut facto ulcere in aliquo urinæ meatuum,& pus,& ſanguis mingatur. Hi uero renes,ac ueſicam interiacent, & oportet hos illis ſubaudire. Exulcerantur autẽ magna ex parte ijs, qui in renibus lapidem habẽt, meatus urinarij, quando à lapide aliquo acuto,aut admodum

B aſpero in ipſis interſepto excoriantur. Nam ex ulceribus,quæ in pene fiunt,ẽt ſine uriña & pus,& ſanguis egreditur. Exit autẽ ſimul cum urinis aliquando pus dirupto abſceſſu in aliquo ſuperiori loco. Quare (arbirror)plures expoſitores alterã ſcripturam magis probarunt, in qua coniunctio, &,ſcribitur,in hunc modum: Si ſanguinem,& pus minxerit,renum aut ueſicæ ulcerationem ſignificat: quaſi altero ſolo ſcilicet pure per loca urinæ eunte, fieri poſſit, ut ſit ſignum non modo renũ,uel ueſicæ exulceratæ,ſed etiam alicuius partium ſuperiorum. Forte igitur & hi aliquid dicunt.Forte autem & uerbum,mingat,quod aliud oſtendit, q̃ minxerit,in ſeipſo continet diſtinctionem. Neque enim idem eſt uel ita dicere, Si ſanguinem & pus mingat: uel illo modo, Si ſanguinem & pus minxerit: In uno enim uel duobus uel tribus diebus potuit minxiſſe pus dirupto abſceſſu ad urinæ inſtrumenta:Multis autem diebus,ac menſibus ubi hoc factum fuerit,renum,aut ueſicæ exulceratio ſignificatur. Vtrum autem ipſorum magis ſit, & dolor diſtinguit, qui in differentibus accidit locis:& ea,quæ cum urinis excernuntur:de quibus deinceps loquetur. Iam uero & de urinarijs meatibus eadem eſt ratio.

1.de Locis af. 4.a.d.&6.37.d 1.de Criſibus. 4 328.a d Natura hu. cõ. 2.t.20.7. 180.h

76 ‖ *Quib⁹ ĩ vrina craſſa exiſtẽte, carunculæ paruæ, aut veluti capilli unà exeũt, ijs à renib⁹ excernitur.* Idem in lib. de Natura huma. com. 2.t.20.7. 180.g

C Paruæ quidem carunculæ,renũ ſubſtantiæ indicia ſunt,qui uero uti capilli,nullo modo renũ: neque enim fieri poteſt,ut ad talem ſubſtantiæ formam ren diſſoluatur: nã,qui hoc aiunt,renũ ignorant naturam. At neq;,cum ueſica reſoluitur,& eroditur,ut quibuſdã uiſum eſt,tales urinę exeunt. Sunt enim huius particulæ,foliorum ſimiles magis,ſicuti & Hippocrates paulo poſt eas *ſquamas appellat. Sed rei ueritas ita ſe habet:quod nobis forte quædã ſæpius uidere contingit. †Sed alij quidam medici,quamuis operibus artis multum exercitati,raro ſe aiunt uidiſſe urinas tales. Vocant autem recentiores medici hanc paſſionem τριχίασιν,i.capillirium,quoniã capillis, & albis quidem magis ſimilia uideantur,quæ ab urina efferuntur. Nuper quidã talia corpora tã longa mingebat,ut incredibilis longitudo uideretur:nam quidam ex ipſis ad dimidium cubitũ extendebantur. Hic autem toto fere anno,qui anteceſſerat,orobum,& fabã comederat,ſæpiſſimeq; caſeum & tenerum,& ſiccum:omneſq; alij, quibus talia mingere contingit,cibis craſſioribus ueſcebantur. Tali igitur humore in renibus aliquo modo uſto, capillis ſimiles ſubſtantiæ generantur. Saneq; modus ipſe curandi,rationi,quæ de cauſa habetur,atteſtatur. Nã ab extenuantibus,atque incidentibus medicinis, adhibito etiam alio uictu humectante tales ægri curantur. Si uero tanta eſſet exulceratio renum, aut ueſicæ,aut eorum ſubſtantia diſſolueretur,nõ modo

D nihil ex talibus medicinis iuuarentur,ſed etiam ſupra modũ irritarentur. In his itaq;,ſicuti & in alijs,Hippocrates dignus eſt admiratione, cum ipſe eorum inuentor extiterit,quæ ne pluribus quidem medicis ad hunc uſq; idem ex ſignis fuere cõperta. Ipſa quoq; ſermonis diligentia magnam habet admirationem,cum dicat,talia ex renibus excerni. Neq; enim,ſicuti in priore aphoriſmo‖ renum cauſarur exulcerationem,ita & nunc dixit. Verũ ſimpliciter ex renibus inquit excerni, quemadmodum ſi quo mingente lapidem, ex renibus ipſum excerni dicamus, non ꝙ ſit pars ſubſtantiæ eorum,ſed quoniam in ipſis ſuam habuit conſiſtentiam. Paruæ igitur carunculæ ſubſtantiæ renum ulceratorum re uera partes exiſtunt. Qui uero ueluti capilli ſunt,in renibus quidem conſiſtentiam accipiunt,ueluti & lapides:non ſunt autem partes eorum ſubſtantię. Male ergo in omnibus exemplaribus hic aphoriſmus ſine particula,aut,legitur, Carunculæ paruæ ueluti capilli. Nullo enim modo carunculæ paruæ aſſimilantur capillis. Verum oportet inter uerbum, paruæ, & dictionem, ueluti,mediam interponere coniunctionem, aut: tanquam Hippocrates non de una re,ſed de duabus faciat ſuo ſermone mentionẽ:quarum una eſt, Carunculæ paruæ: altera uero, Veluti capilli. In ijs igitur,q̃ ſunt ueluti capilli,ſemper urina eſt craſſa: cum pituitoſa ſubſtantia, quam uenæ aggregarunt, per renes expurgetur: in carunculis autem non eſt neceſſarium. Nunquam tamen talem uidi renum diſpoſitionem:ſed,quæ ſunt ueluti carunculæ,

A.l.1.f.2.d 3. c.6.fol.54.f

Infra, apho.81.

† *Ex Græcis quibuſdam & manuſcriptis, & impreſſis. Sed & alij quidam medici in operibus artis multũ exercitati ſæpe ſe aiunt &c. & ita Laurentianus cod. tamẽ quidam non πολλάκις, i. ſæpe, ſed σπανίως, i. raro habet, ut Leonicen⁹ uertit, & ueteres interpres impreſſus.*

Supra aphor.75.

runculę,ſæpius à me uiſæ ſunt,in illis febribus,in quibus,& q̄ ſunt ſimilia orobis,ſedimina conſpiciuntur,ſanguine craſſo in renibus,aut in hepate exuſto:non tn̄ ueras carunculas unquam uidi cum urina exeuntes. Puto igitur poſſe contingere,ꝙ craſſa urina ab ipſo dicatur,quæ mediocris eſt & ſcd'm naturam. Hæc enim tenui quodam modo opponitur. Neq; nos later,ꝙ proprie quidem ſecundum exceſſus oppoſitiones ita nominantur:per abuſionem autē,& medio & mediocri,extremorum nomina tribuuntur: cū & ad maxime craſſum,tenue:& ad maxime tenue, craſſum nominetur.Quod ſi ita accipiamus,ſermo talis erit: Quibus in urina,quę tenuis nō eſt, ea,quæ diximus, exeunt: renum eſt paſſio: ſi uero urina ſit tenuis, totum uenoſum patitur genus.Eundem intellectum mihi uidetur etiam in ſequenti oſtendere aphoriſmo. E

Idem in lib. de Natura humana. com. 2.t.21 7.clxxx.h

77 ‖ *Quibus in vrina craſſa furfurea quadam ſimul exeunt, ÿs veſica ſcabie laborat.*

Quando vrinas tenuis fuerit:haud ſcd'm naturam uenæ ſe habent. Cum uero non tenuis extiterit,ſed mediocrem habuerit ſubſtātiam (in quo ſignificato craſſa accipere oportet hoc loco) ea,quæ ſimul cum tali urina excernuntur,circa renes,aut ueſicam paſſionē oſtendunt.Cū enim ex uenis quidem urina ueniat,in renibus ꝫ autē percoletur,in ueſica uero aggregetur, quicquid in ea præter naturam, apparuerit,aut uenas,aut renes,aut ueſicā male ſe habere indicabit,ſicuti & nunc furfurea ueſicam ſcabie laborare,qn̄ uenæ nullum affectum habent. Ferūtur enim & ex ipſis aliquando furfurea,cum earum tunica patitur,quemadmodum & ueſicæ:uel cum ſanguis, qui in ipſis continetur,à febre ardente peruritur. Aptior autē ad hoc eſt,quicunq; humor in eis craſſior exiſtit, & magis,qui ueluti fæx ſanguinis eſt,quem ſolemus humorē melancholicum nominare.Sicuti.n.cutis ſuperficies(quā epidermida,ideſt ſuperiorē pelliculam, nominant)in ſcabie, lepra,atq; lichenibus tenue quiddam remittit,quale eſt,quod ſerpentum ſenectus nominamus,ſic,ubi in partibus interioribus ea,quæ eſt ueluti cutis,tale aliquid patit̄: & caſus erit paſſioni ſimilis. Hac ratione igitur & uenæ ipſæ, atque ueſica ſcabie laborantes,furfureos cortices unà cum urinis emittent.Diſtinctio autem fiet ex tenuitate,ac craſſitudine urinæ,ut antea diximus.Tenuis enim urina uenas: non tenuis autem ueſicam pati indicabit. F A.li.1 f.2 d.3 c.3.fo.52.g

78 *Quicunque ſponte ſanguinem mingunt, ÿs a renibus venulam ruptam ſignificatur.*

Quod dicitur,ſponte,(græce ἀπὸ ταυτομάτου) poteſt idē,quod ſine cauſa exteriori,oſtendere: poteſt & quod ueluti repēte,nullo caſu præcedente, quales apparēt ueſica ulcerata.In ipſa enim uenam rumpi,ex influentis ſanguinis abundantia,quemadmodum in renibus accidere ſolet,eſt impoſſibile.Neq; enim per eius uenas ſanguis percolatur,ſed ſolum tn̄ quantū ipſi ſufficiens eſt pro alimento,contribuitur.Præterea neq; uenæ q̄ in ueſica,nudę,† aut inſtabiles natura ſunt:ſicuti,quæ renū uentres ſubintrant,quarū ora aperiuntur,& quæ aliquando dirumpuntur,ꝑꝑ humorum multitudinē,ac craſſitudinē,qui in ipſis continentur. Diruptio itaq; puri ſanguinis facit euacuationem. Ora aūt aperta non uniuerſim ſanguinem effundunt, præſertim cum parua eſt apertio,ſed paulatim, atq; tenuiorē percolant:unde totā urinā ſubſanguineā efficiunt. Fit autē ut dixit & uenis ueſicæ exeſione laborantibus,ſanguinis euacuatio,quā antecedūt ulceris ſigna in ueſica exiſtentis,hoc eſt & loci dolor,& pus,& ſæpe ipſius corporis ueſicæ quędam ueluti fruſtula.Hac ratione igitur melius & uerbū,ſponte,pro repente,accipere, & non pro ſine cauſa manifeſta: ſiquidem ſanguis ex renibus ſæpius & ſine cauſa excernitur manifeſta, uaſe ex multitudine rupto,ſed aliquando ob ſaltum uehementiorem,uel ex alto caſum,uel ictum. G A.1 2.f.2 d.2 c.6.fol.148

† et imbecilla.

79 *Quibus in vrinis arenoſa ſubſiſtunt, ÿs veſica laborat calculo.*

Non oīno ueſica laborat, ſed contingit & renes: quare manifeſte errat aphoriſmus,ſiue quia Hippocrates ipſe dimidiam partem ſermonis neglexerit,ſiue quia primus librarius omiſerit.Siue enim in renibus,ſiue in ueſica calculi generantur,unà cum urinis exeunt arenoſa. H

80 ‖*Si ſanguinem mingant, aut grumos, vel ſtillicidium vrina habeant, & dolor in imum incidat ventrem, & pectinem, & ſemen: circa veſicam labor eſt.* 7. Aphor. 39. 57.a

Duobus modis finis ſcribitur aphoriſmi:in quibuſdam exemplaribus,labor eſt:in quibuſdā, morbus eſt;& ferè in hoc nihil inuicem ſcripturæ differunt.Cōmuniter aūt ambæ errant,ſiquis intelligat circa ueſicam ab Hippocrate dici quaſi ipſam ueſicā laborare dixiſſet.Nā ijs,quos memorat caſus,communes ſunt omnibus,quæ urinæ ſeruiunt,inſtrumentis,ueſicæ,renibus,urinarijs meatibus.Melius eſt itaq; hoc modo,quæ circa ueſicam,acipere,non tanq̄ ſola ueſica ſignificetur,ſed & partes,q̄ illi annectunt̄.Adhuc aūt magis,ut ita accipiamus, hortabit̄ ſequens aphoriſmus,in quo,non quæ circa ueſicam,ægrotare dicit,ſed ipſius ueſicæ eſſe exulceratione: cum non idem ſit,pati aliquid ipſam ueſicam ſimpliciter ſolam,enunciare,uel quæ circa ueſicam.

81 ‖*Si ſanguinē, aut pus minxerit, aut ſquamulas, & grauis odor adſit: veſica exulcerationem ſignificat.* 1. de Locis af fect 4.a.d

Sanguis quidē & pus mingendo prodeūtia, oīum inſtrumētorū ulceratorū,quæ urinæ obſeruiunt,

A uiunt,ſigna ſunt cõmunia,odor autem grauis,hoc eſt moleſtus, & adhuc magis ſquamulę, ſunt propria ueſicę.In pluribus igitur exemplaribus,Si ſanguinem & pus minxerit, ſcriptum inuenitur:In quibuſdam uero, Si ſanguinem uel pus minxerit. Oſtendet autem hæc ſcriptura ſecunda cõiunctionem,aut,eſſe diſiũctiuam,quaſi utrumlibet horum, quæ dicta ſunt, ubi adſit,ſignificet ulcerationem:altera uero uult ambo aſſidere,ſimul inuicem, uel alternatim.

7. Aphor. 57. 59.b

82 *Quibus in urinaria fiſtula naſcuntur, ijs ſuppuratione facta,& eruptione,ſolutio.*

Ob ſermonis breuitatem nihil effatu dignum hoc haberi aphoriſmo ſuſpicabitur quiſpiam. Promptum enim eſt unicuique intelligere,in meatu urinario,qui in pene eſt,(hunc enim meatũ, fiſtulam urinariam gręce οὐρήθραν nominant,) ſi conſiſtant tubercula,& mox rumpantur,fieri ſolutionem.Verum, ſi diligentius animaduertimus, maius aliquid ex eo oſtenditur. Contingit.n. urinam aliquando retineri ob tale tuberculum : ex cuius diruptione ſanitas retentionis urinæ proculdubio ſequetur. Verum ex dictis quædam dubitatio ſuboritur, utrum ſolum uelit hæc ꝗ hoc in loco ſunt nata tubercula, rumpi: uel ſæpius quidem hoc accidere, fieri tamen poſſe, ut ẽt diſſoluantur: uel exemplum ſolutionum unum hoc aliquod ſcripſit, diruptionem : quod & uerius
B exiſtit.

83 *Mictio noctu plurima facta,paruam ſignificat deiectionem.*

Quod quidem neceſſarium ſit uentris humore diſtributo,minorem fieri alui deiectionẽ, unicuiq; manifeſtum.ſed cum hoc & illud apparet,ꝙ eo unà cum cibis exeunte,aluus quidẽ humidior fit,atq; ideo plura deiiciet,urina uero paucior excernetur. Docebit autẽ nos hęc ipſa ratio & alui fluentis,& ſiccæ remedia. In quibus enim ſupra modum humida aluus deprehenditur,iis potum minorem exhibebimus, ac & præterea illi uiam ad ueſicam parabimus. In quibus uero ſiccius,& plus dabimus potus,& diſtributionem, quantum fieri poterit, prohibebimus.

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS
COMMENTARIVS QVINTVS.

1 C *Onuulſio ex elleboro,lethalis eſt.*

in Epiſtola ipſi° Hipp ad Democritũ,& in Coacis prænotionibus. Ex ueratro conuulſio perniCioſa.

Ijs,qui elleborum acceperunt,album ſcilicet, (hunc enim ſimpliciter elleborũ nominare conſueuerunt,non,ſicuti nigrum,cum adiectione) ijs, inq̃, ſi ex purgatione conuulſio aduenerit,†caſum ait eſſe lethalẽ:fit.n.nõ ab initio purgationis,qñ periculũ eſt,ne homo ſtranguletur: ſed qñ uomentes uehementius*lacerantur,ꝑꝑ ipſam quidem maxime,quæ fit,in uomitibus, cõtentionem laborantibus neruis, ob illam, quã habẽt cum ore uentriculi, in patiendo ſocietatẽ:Ob quod & aliàs uidimus,ubi fortius mordetur,fieri cõuulſiones,ſicuti adoleſcenti,qui æruginem euomuerat.Pręſtat enim æruginem,non ęruginoſum uomitum,illum nominare.Erat enim talis,qualis,quæ uera ærugo nominatur,floridiſſimus: uerum inter uomendũ totum corpus cõuulſum eſt:& ærugine euacuata,febris ſtatim, & conuulſio ceſſauit. tale autem erat,quod euomuerat,ſicuti ſiquis optimã æruginẽ aqua perfunderet, adeo ut ex amborũ unione talis ſubſtantia exultaret,quæ defruti craſſitudinem repræſentaret. Non impoſſibile eſt igitur (ut dixi),& per compatiendi ad os uẽtriculi ſocietatem fieri conuulſionem ex elleboro albo : & hæc foret conuulſio moderatiſſima.Contingit aũt,& propter ipſam euacuationem,ijs qui ſupra
D modum purgantur conuulſionem aduenire:ſicuti,& choleram patiẽtibus,cõtractiones frequẽter aduenıunt,maximeq; eorum,qui ſunt in ſuris,muſculorũ.Sed neq; illud eſt impoſſibile, propter pharmaci efficaciam ex neruis humiditates ad ſe attrahentis,atq; ideo tũc eos male afficiẽtis fieri conuulſionẽ.Sed & ellebori aliquando ui ad ſui diſtributionem impulſa uehemẽtius,cõtingit neruorum ſubſtantiam uiolentius exiccari.Ipſe enim nos docuit Hippocrates, ꝙ fit conuulſio ex repletione & inanitione,corporum uidelicet neruoſorum, à quibus ſecundum electionem motus perficiuntur.Sunt autem hæc,nerui,ligamenta, muſculi, & tendones. Sicut enim in exterioribus uidemus lora & cordas extendi,ubi uehementius exiccẽtur,aut multa madeant,† humiditate:ſic & in corporibus animalium par eſt fieri non raro conuulſionem.Liquet igitur, ꝙ ex repletione conuulſio,ſanabilis eſt per euacuationem.Ea uero,quæ fit ex inanitione,& neruorum ſiccitate,non facile admittit curationem.Fit autem (ut dixi)& propter compatiendi ſocietatem conuulſio : quam non debemus exiſtimare fuiſſe ab Hippocrate prætermiſſam. Eam enim quæ primum fit,conuulſionem oſtendit,cum ait,conuulſionem ex repletione, atque inanitione generari.Et quidem nouimus etiam morſus ratione fieri in ore uẽtriculi ſingultum, adeo ut qſpiam & neruos itidem pati exiſtimauerit. Et uidebitur iſta conuulſio ijs, qui ab elleboro purgantur,nõ dicta ab Hippocrate,aliquando fieri:niſi per Iouem illã dixerit quiſpiam fieri ex inanitione,

*σπαραχθῶσι.

6.Apho. 39. 50.f

nitione, cum humores mordaces uim habeant exiccandi. Hi itaq; modi ſunt eorũ, qui ex ellebo- E ro conuelluntur. Sanaſ autem ex ipſis, & qui propter morſum, & qui propter contentionem ex uomitibus fit: qui autem ex ſiccitate accidit, inſanabilis eſt. Non abſque ratione igitur totũ hoc genus Hippocrates ait eſſe lethale, quoniam non nullę eius ſpecies cum difficultate ſanantur: una autem inſanabilis eſt.

In Coacis prænot. iiſdem uerbis.

2 |*Conuulſio ex uulnere, lethalis eſt.*

Sicuti in eo, qui hunc antecedit, aphoriſmo mortalem dixit eſſe cõuulſionem, (quod idẽ eſt, ac ſi diceret periculoſam, atq; ad mortem ſępius terminantem) ſic & nunc eam, q̃ fit ex uulnere, conuulſionem lethalem dixit eſſe, non tãquam ex neceſſitate, ac ſemper mortẽ afferentẽ, ſed tã quam admodũ crebro. Sic & in multis ex prioribus aphoriſmis, lethalis nomine uiſus eſt uti. Ex uulneribus igitur fiunt conuulſiones ratione ſequentis ipſa inflammationis, ubi partes neruoſas attigerit. Et primum quidem uidentur conuelli, quæ è directo ſunt partium inflammationes laborantium: deinde poſtquam & principium attigerit, paſſio ad totum extenditur corpus.

in iiſdē Coacis, ubi ait in ſanguinis fluxione mala.

3 |*Vbi ſanguis multus fluxerit, ſingultus, aut conuulſio ſuperueniens, malum.* F

Non aliud quidem oſtendi eſt exiſtimandum ex priori nomine lethale, aliud autem nũc, cum malum dicit. Conſueuit ſiquidem Hippocrates caſus illos ita nominare, quos lethum ſępe ſubſequitur. Si cui uero per magis, & minus differre hæc nomina uideantur: maius periculum per uocem lethale, quàm pet malum, oſtendentur. Quę igitur fit ex multa ſanguinis profuſione conuulſio, ex altero genere cauſarum ipſam efficientium conſiſtit, ut antea dictum eſt.

in Epiſtola ipſi° Hippoc ad Democritum, & in Coacis prænot. ſimiliter etiam in nimiis purgationibus ex medicamentis.

4 |*Ex ſuperflua purgatione conuulſio, aut ſingultus ſuperueniens, malum.*

Quod aliquando ijs, qui elleborum ſumpſerunt, diximus fieri, hoc nunc oſtẽdit in omnibus, qui quouis modo purgantur. Conuelluntur, enim, qui ultra modum purgantur, eaſdem ob cauſas, quas diximus in ijs, qui elleborum aſſumpſerunt: & ijs, qui hac ratione laborant, non paruũ periculum imminet: ſiquidem multo peior eſt ea, quæ fit ex inanitione conuulſio, altera, quæ fit ex repletione, Quòd autem, | & ſingultus conuulſio ſit ſtomachi ſecundum Hippocratẽ, nos utique nouimus.

6. Aphor. 39. 50 ſ

5 |*Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit: conuulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut ubi ad horam peruenerit, qua ſoluuntur crapulæ, uocem recuperet.* G

in 1. Prorr. cõ 2. 1. 50. 4 ſ. g. & com. 3. & 29. 18 ſ.

Repletis neruis talis conuulſio ſuperuenit. Solet autem facile eos replere uinum, ut quod calidam habeat temperaturam: talis ſiquidem natura prompte omnia ſubintrat, præſertim cum nõ admodum craſſam ſubſtantiam habuerit. Subſtãtię igitur copia uinum neruis affert cõuulſionẽ. Rurſus aũt qualitate ſanat eam, quã fecit diſpoſitionẽ, neruos calefaciendo atq; exiccando. &, ſi hoc aliq̃n facere nequeat, mortem ſubſequi eſt neceſſarium. Qua autem ui diximus uinũ ſanare conuulſiones, eadem uidelicet, & febris ſanat. Hic uero maxime obſeruanda eſt Hippocratis cõſuetudo, qui ἀφώνους. i. mutos noĩat illos, qui quouis modo caro laborãt. Verũ propriæ caros nominatur totius corporis inſenſibilitas, atq; immobilitas repentina. Hanc itaque diſpõnẽ conſueuit Hippocrates ex uno caſuũ nominare: & ſit proculdubio neruorũ principio patiente. Neque .n. aliter põt omnino conuelli corpus, antequam id principiũ patiatur, uel principaliter, uel per compaſſionẽ, altero prius patiẽte mẽbro. Liquet autem oẽm noxam ex uino factã à Gręcis omnibus cræpalen nominari. Sicq; non nulli uocabulo fecere etymologiam à κάρων πάλλεσθαι, qđ ſignificat caput cõcuti. Horam aũt, qua crapulæ ſoluuntur, tempus nominauit. Eſt autẽ hoc tempus nos præciſum, neq; circumſcriptum omnibus una menſura. Quidã enim poſtridie a crapula H ſunt liberati, quidam uero ſequenti nocte, quidam uero tertio die prorſus: & fit hoc pro multitudine, ac ui epoti uini, & eius, qui potauit, natura. Sicuti igitur neque cibus unum habet in omnibus tempus coctionis præfinitum, ſic neque uinum. Aut igitur oportet nos ægri naturam habere experientia compertam, aut poſtremum terminum obſeruare: in quo ſi neque ſebricitare, neque loqui anticipauerit, conuulſus morietur.

in lib. de Iudicationibus. Quicũque a diſtentione, &c.

6 |*Quicunq; à diſtentione corripiuntur, in quatuor diebus pereunt: ſi uero has effugerint, ſani fiunt.*

Diſtentio græce tetanos morbus peracutus eſt, ut quæ compoſita ſit ex illa, quam Græci emproſthotonon, id eſt ad interiora diſtentionem: & opiſthotonõ, id eſt ad poſteriora diſtentionẽ nominant. Atque ita merito citius in ipſa fit iudicatio, non tolerãte natura lõgiori tempore, quẽ fert diſtentio, laborem. In primo igitur circuitu dierum iudicatoriorum paſſio iudicatur.

7 *Quibuſcunque morbi comitiales fiunt, ante pubertatem mutationem accipiunt: quibuſcunque autẽ uigeſimoquinto, commoriuntur.*

Proprie quidem paſſionis mutationes nominant, quando ex una parte tranſeunt ad aliã: per abuſionem

A abuſionē aūt,& oēs ſolutiones ita nominantur.& mihi uidetur Hippocrates ſecūdi ſignificatus uſus eſſe apellatione.Non modo enim ad alias partes translatis ijs, qui morbum comitialem faciunt,humoribus,ſoluitur paſſio,ſed etiā omnino curatis.Sūt enim hi craſſi,frigidi,& pituitoſi. Ceſſant autem,& ob ætatem ad ſicciorem naturam trāſmutatam, & ob exercitationē, & uictū exiccantem, adiunctis ad hæc idoneis medicinis, Verum Hippocrates nunc ſolū eius meminit mutationis,quæ ex ętate fit:à qua docti, & formā uictus una cū medicinis inueniemus . Quod igiť in altera parte aphoriſmorū dicit,‖Qui morbo comitiali laborant, ſi iuuenes fuerint, mutationibus maxime ætatis,& regionū, & uictus liberanť:hoc nūc in ipſis paſſionibus declarauit, morbos comitiales,qui ante pubertatem fiūt, ceſſare dicens ex ætatis cōmutatione:q uero ultra uigeſimumquintum annum proceſſere,commori inquiens.Vnde liquet,ꝙ pubertatis tēpus uſq,ad uigeſimumquintū annum extendi arbitrať,ſumēs initium poſt ſecundā ſeptimanā . Liquet aūt,qđ neq; omnibus ſanabitur paſſio ex pubere ætate,niſi & alia recte geſſerint:neq;, quibus in hac accidit,omnino permaner, ſi bonam uictus rationem adhibeant. Verū,ꝙ nō habeāt ex ætate ſanationem,ſed quantū ad eā attinet,paſſio conſeneſcat,liquido oſtendit.Nō tamē adhuc maniſeſte dictū eſt,quamuis uideať manifeſtū ijs,q negligentius accipiunt uerba illa, Qui
B bus uero uigeſimoquinto anno,cōmoriūtur.Neq;.n.ijs ſolis paſſio cōmoritur,quibus uigeſimū quintum annū agentibus aduenit:ſed multo magis ēt ijs,qui ultra hāc ætatē progreſſi ſunt. Addentes igitur ſermoni Hippocratis illud, qđ deeſt,uerū ex omni parte ipſum faciemus : Morbi comitiales,q quidē ante pubertatē fiūt,in eius ætatis tēpore ſoluūtur:qui ultra pubertatē procedūt, cōmoriuntur . Tēpus autem pubertatis eſt poſt quartumdecimū annū uſq; ad uigeſimū quintū.Eſt autē, & alia ſcriptura talis : Quibuſcunq; uigintiquinque annorum fiunt, παντελλα,i. multū commoriuntur.ſignificante uerbo,multum,idem, quod ὡσπερὶ τὸ πολὺ,i. magna ex parte.

2. Apho.45.18.ſ

8 *Quicunque morbo laterali laborantes in quatuordecim diebus non repurgantur , ÿ ad ſuppurationem uertuntur.*

Eam,quæ fit per ſputa,euacuationem humorum faciētium morbum lareralē,ſolet Hippocrates purgationē,ac repurgationē nominare:ſicuti, & iſtos [a] ‖expuere, purgari, tā in libro de uictu acutorū, q̄ in prognoſtico,nominauit.Verū nūc,& tēpus præfinit purgationis, in quo ſi nō fiat,ad ſuppurationem ait morbum uerti lateralē:aut omnem,quæ fit ad pus,tranſmuationē ita
C nominans,(ſicut in Prognoſtico [b] ‖ſæpius)aut eam,quæ fit inter thoracē,& pulmonē,puris effuſionem . fit enim utrunq; horū, quando morbo laterali laborantes non expurgantur per ſputa. Verum ſecundum quod diximus,ipſe in ſequentibus eruptionem ſuppurationis nominauit.

A de Vict.rat. in morb.acu.cō. 1 t.27.7.113.b 10 Progn cum.2 t.41 4 202.a
B In coāc.t.57. 58.59.61.201.h 204.a b c e.
C in Coacis pręnotionibus: Aetates periculoſiſſimæ ſunt, & c.

9 [c] ‖*Tabes fiunt maxime ætatibus à decimooctauo uſque ad trigeſimumquintum .*

In ſuperioribus aphoriſmis,qñ morbos ſcđm ætates enarrabat,[d] ‖Iuuenibus,dicebat,ſanguinis ſputa,tabes.Nunc uero etiā numerum appoſuit annorum,nō propterea eadē rurſus ſcribēs quæ antea,ſed propter paſſionum thoracis,atq; pulmonis communionem. Propter quid igiť iuuenes his morbis præcipue corripiantur,antea diximus: de annis autē ætatum nūc determinādum, quoniam & Hippocrates dixit tabem maxime fieri ætatibus à decimooctauo uſq; ad trigeſimumquintū.Quod.n. ætatibus numero plurali dicitur,quandā habet ſignificationem,ꝙ nō eandem Hippocrates ætatē exiſtimat eſſe mediā inter annos enumeratos. Neque ſanè una eſt, ſi diligentius cōſideremus:uerum ea, quæ eſt à decimooctauo uſq; ad uigeſimumquintum annum,adoleſcentium eſt:quæ autem ab hinc uſque ad trigeſimumquintum,iuuenum.

D 1.Apho.29. 26 b

D 10 [e] ‖*Quicunque ab angina liberantur,ys ad pulmonem uertitur,& in ſeptem diebus pereunt . ſi uero has effugerint ,ſuppurantur.*

De tranſmutatione nunc ipſi eſt ſermo,quæ fit ex angina ad pulmonem:quam ait plerunque ante ſeptimum diem occidere,ægro uidelicet ſtrangulato:ſi uero id tempus poſſit euadere,fluxione in pus conuerſa,ſuppurari.[f] †

E 2.de Morbis vbi de Angina, Si uero faucibus ac tumoribus & cętera.& in Coacis præno Quib. uero āginæ.&c.
F† In q̄ua tralatio hæc addit. Cognoſcitur autē ad pulmones migraſſe ratione pulſus : nā durus, & inordinatus, & inæqualis ad pricipale mēbrum trāslatam ſignificat materiam:mollis aūt, & æqualis, & ordinatus cum bona reſpiratione, & æqualis,certā dimiſſionem ſignificat .

11 [g] ‖*Qui tabe moleſtantur,ſi ſputum,quod extuſsiunt,graue olet iniectum carbonibus,& capilli à capite defluunt, lethale.*

Eas,quę ſunt in pulmone,ulceroſas diſpoſitiones,nunc tabes nominat,in quibus iubet odorē diligentius perpendi,id quod expuitur,carbonibus iniiciēdo.Sicut autem prius in ulceribus ueſicę,odorem dixit grauem ſentiri,ita & nunc tabidorum ſputum grauiter olere. Si uero & ex capite capilli defluant ita affectis,lethalem eſſe notam:quoniam & maximus alimenti defectus oſtenditur, atque aliquando humorum corruptio.

G 2.de Morbis: Huic ſi iam pili &c. & in Coacis præno. Quibus tabidis ſputum.

12 [h] ‖*Quibuſcūq; tabe laborantib⁹, capilli à capite defluunt:ÿs alui profluuio ſuperueniēte,moriūtur.*

H in iiſdē Coacis, Quibus tabidis capillis.

De iis,qui ex tabe iam morbi uicini ſunt,nunc ſermo habetur:quos ēt male ſe habere oſtenderat

derat in defluuio capillorum. Alui autem profluuio ſuperueniente mortem appropinquare opi E nandum: cum hic caſus,& mala cauſa,& malum ſignum exiſtat. Fit enim ex uirium imbecillitate, quæ præterea ex ipſo caſu fiunt imbecilliores.

13 *Quicunque ſpumoſum ſanguinem expuunt, ijs è pulmone eductio fit.*

Et pleraque exemplaria,& quã plurimi huius libri expoſitores norunt aphoriſmũ in hęc uerba ſcriptum: Quicunque ſanguinem ſpumoſum euomũt: ijs è pulmone eductio fit. Et quidã ipſum exponentes, aiunt, uerbum id multitudinẽ ſignificare, ac propterea à proprio eſſe trãslatũ, aperte mentientes cõtra id, qđ apparet. Sæpe.n. uiſus eſt ſanguis ſpumoſus abſque multitudine euomi. Si igiť ita Hippocrates re uera ſcripſit, ipſum abuſum fuiſſe uocabulo dicemus. Neq;.n. ſanguis multus, ex pulmone eductionẽ ſignificat: paucus uero, ex alio loco. Si uero, expuũt, aut extuſſiũt, ſcriptũ ſit: tunc proprio uſum fuiſſe uocabulo,& oſtendere ſanguinem talẽ carnoſam pulmonis ſubſtantiã (quæ eſt ipſius proprium corpus) affectam ulceribus eſſe: adeo ut uere qui dẽ dicatur ſolius pulmonis ulcera ex ſpumoſo ſanguine indicari: nõ uere aũt, ulcerato pulmone, ex neceſſitate ſpumoſum expui. Sæpius.n. uidimus quibuſdam ex alto cadentibus, & calcitratis, atque in palæſtra percuſſis, ab illa maxime ictus parte, in quam cuipiam ad ſolum ruenti, F alter ſuper thoracem inciderit, ſanguinem plurimum optime coloratum expui cum tuſſi ſine ullo dolore: quem ratio dictat ex aliquo pulmonis uaſe dirupto prodire.

In Coacis prænot. Quibus tabidis alui.

14 *A tabe habito profluuium alui ſuperueniens, lethale.*

Paulo antea dixerat, tabidis, cum ſputum graue olet,& capilli à capite defluunt, alui ꝓfluuio ſuperueniente, mortem ſubſequi. Hic uero ſimpliciter dixit eſſe lethale ſuperueniẽs alui profluuium in tabe, nulla facta, neque de ſputo, neque de capillis mentione, tanquam illud ſolum ſufficiat mortem ſignificare, non tamen ita è proximo, neque tam cito ſecuturam, ſicuti cum defluuium capillorum adiungitur.

in ijſdẽ, Qui ex pleuritide ſuppurantur &c.

15 *Quicunque ex morbo laterali fiunt empyi .i. ſuppurati, ſi in quadraginta diebus purgantur à die, qua fit ruptio, liberantur: ſi uero non, ad tabem tranſeunt.*

Addens ſuo ſermoni, ruptionis, uocabulũ, manifeſtum fecit ſe de illis loqui, in quibus lateris inflammatione in ſuppurationem conuerſa, deinde dirupta, in ſpatio thoracis, atq; pulmonis intermedio pus continetur. His enim oĩbus, niſi ut plurimũ in quadraginta diebus puris euacua G tio fiat per ſpuitiones purgati, neceſſarium eſt pulmonem exedi, pure proceſſu tẽporis putreſcẽte. Morbo igitur laterali diem quartumdecimũ, terminum poſuit purgationis, ſuppuratis autẽ quadrageſimum. Dictum autem eſt plenius de differentia & aliorum dierum iudicatoriorũ,& horum, in eo tractatu, qui inſcribitur De dieb⁹ iudicatorijs. Quare, ſi quis uniuerſam illã legerit contemplationem, ea, quæ ab Hippocrate de diebus iudicatorijs dicunť, promptius aſſequeť.

in lib. de Humidorũ uſu, haud lõge à principio.

16 *Calidum, ubi quis ſæpius eo utatur, hæc mala affert; carnium effæminationem, neruorum incontinentiam, mentis torporem, profluuia ſanguinis, animi defectiones: hæc, ad quæ mors.*

De calidi,& frigidi uſu immodico, & modico dictũ eſt nõ parũ & in libro de uſu humidorũ. Dicta ſunt autem,& hoc in loco aphoriſmorum omnia ferè capita,& primum hoc ipſum, ꝙ calidũ, ſiquis eo ultra modum utatur, has facit paſſiones, carniũ effœminationẽ, hoc eſt debilitatẽ: dictum eſt enim nomẽ per trãslationẽ, qm̃ fœmina debilior eſt maſculo: cui aſtipulatur hoc, qđ ſubiungitur, Neruorum incontinentiam. Nam,& hi fiunt imbecilles, cum eorum ſubſtãtia à calore diſſoluatur. Et rurſus mẽtis torpor, mentis eſt imbecillitas: cũ ita ſcilicet ſubſtantia cerebri, H ſicuti etiam neruorum, diſſoluatur. Eodem modo,& calidi uſus immodicus facit ſanguinis ꝓfuſiones, in illis utique corporis diſpoſitionibus, quæ ad ſanguinis profuſionem aptæ ſunt. Sequũtur autẽ ad ſanguinis profuſiones, defectus animi,& ad hos mors, ſicuti, & alia prius dicta: ſed ad illa quidem tempore pluri, ad hæc quidem magis, ad hæc uero minus, ad ſanguinis uero ꝓfuſiones, & animi defectus, ſtatim. Scriptus eſt aũt finis aphoriſmi uario modo in exemplaribus: ſcripturæ uero omnes dictã ſententiam oſtendunt. Eſt autẽ unà hæc. His mors: altera uero hęc, In quibus mors: tertia hæc, Quibus mors: alia, Hæc ad mortem.

17 *Frigidum autem conuulſiones, diſtentiones, liuores, nigrores febriles.*

in eodem.

Immodicum ſcilicet frigidum hæc facit, conuulſiones, diſtentiones, & neruorum refrigerationem. Sicuti enim non oportet ipſorum ſubſtantiam ab immodico calore diſſolui, ſic neque ultra modum conuenientem refrigerari,& in unum cogi, ac cohiberi. Ac ſanè quidem nigrores ex refrigeratione fiunt,& rigores febres aduocantes. Melius autem fuiſſet ita dicere: Rigores facientes,& conuulſiones,& diſtentiones, & nigrores, & febres. Plenius autem de his ſeorſum diximus in libro de caſuum cauſis.

3. de Cõpoſ. medi. per gen. 3.228.c

A 18 |*Frigidum inimicum oſsibus, dentibus, neruis, cerebro, ſpinali medulla: calidum uero amicum.* in eodem lib. de Humidorũ uſu.

Quæcunque partes ſunt natura frigidiores (ſunt autem in animalibus tales, quæcunque ſunt penitus exangues) citius, ac magis ab immodico frigidi uſu offenduntur: iiſdem autem rationabiliter calidum conuenientius.

19 *Quæcunq; refrigerata ſunt, excalfacere oportet, exceptis ijs, quibus ſanguis fluit, aut fluxurus eſt.* in lib. de Flatib. non longe à principio.

Hoc quod nunc dictum eſt, haudquam euertit illud theorema,| Contrariorum contraria eſſe remedia: de quo plenius diximus in eo tractatu, qui de arte curatiua inſcribitẽ: in quo oſtẽdimus aliud eſſe theorema maxime neceſſariũ, illa prius curari præcipiens, quæ magis urgẽt, hoc eſt, quæ maius periculum afferunt, ſicuti & nunc profluuium ſanguinis. Ad hoc igitur prius obſiſtendum eſt, atque ita deinde, quod paſſum eſt, ad bonam temperiem eſt reuocandum.

in 6. Epid. cõ. 3. t. 14 3.172.f 1. de Simplic. med. facult. 5. 6. d. f. 4.24.c

20 |*Vlceribus frigidum quidem mordax, cutem obdurat, dolorem inſuppurabilem facit, nigrorem obducit, rigores febriles, conuulſiones, diſtentiones.* in lib. de Humidorum uſu, prope finem.

B Si proprio utamur uocabulo, calidum mordax eſt: ſenſus autem ſimilitudine, & frigida aqua uocatur mordax: non cum in cutem ſimpliciter incidit, ſed ulceratam. Nam, quod mordax futurum ſit, eius, quod morderi debeat, ſubſtantiam oportet peruadere: ꝙ in cute ſecundũ naturam ſe habente, frigida aqua non poteſt efficere, quoniã denſior eſt, quàm pro eius ſubſtãtia, cutis. In ulceratis autem, ut quæ rariora ſint, peruadere poteſt eorũ ſubſtantiã, in profunda ſubintrãs. Dictum autem eſt plenius de natura mordacium, in libris de potentia ſimplicium medicinarũ. Vlceratis igitur frigidum eſt mordax: nõ ulceratis autem non ſolum mordax non eſt, ſed & cutem facit duriorem, eius denſando ſubſtantiam. Et quidem dolorem efficit inſuppurabilem, natiuum refrigerando calorem, qui ulcera ad ſuppurationem perducit, & ea difflari prohibet, quę dolorem efficiunt. Quæ autem ſequuntur, prius etiam dicta ſunt àb ipſo, & nigrores, & rigores febriles, & conuulſiones, & diſtentiones.

3. de Tẽperamentis 1.24.h 2. de Symptomatum cauſis 3.17.f in 6. Epi. cõ. 2. t. 93.161.f & com. 6. t. 43. 195.g 2. de Simplic. med. facul. 5 2. h de iis quæ in medicatr. ſtu com. 3. t 12.7. 2. 20. h. & 221. d. in li. qui inſcribitur. Introductio, ſeu n... Iſago. 5 6. b de Tumorib. 3 84. b 2. de l'exſag. ex puſtibus. 4. 2 09. g 2. de arte curat. ad Glauc. 7. 101. a

21 |*Eſt autẽ, ubi in diſtentione ſine ulceratione, iuuene bene carnoſo, æſtate media, frigidæ aquæ multæ perfuſio reuocationem caloris facit. Calor autem hæc ſoluit.* in Eodem.

Quæ raro iuuent frigidũ, ac calidũ, poſt ea, quæ ante dixit, Hippocrates deinceps proſequitur: C & primum quidem de frigido inquit, ut in diſtentione (liquet autẽ ꝙ & in omni alia conuulſione) in medio æſtatis tẽpore, cũ bene carnoſus fuerit æger ac iuuenis, frigidæ aquæ perfuſio reuocationẽ caloris faciens, paſſionẽ ſanet. Vnde & manifeſtũ fit, ꝙ nõ ſua ui frigida aqua morbũ tũc ſanat, ſed ex accidenti, quoniã iuuenibus bene carnoſis reuocationẽ caloris facit. In alia. n. ætate nil proderit, quoniam neq; reuocationẽ efficit, quando neq; in hac, ullo anni tẽpore, ꝑter quã æſtate media. Nã aquę frigidæ occurſus aut uincit natiuũ calorẽ, aut colligit: uincit quidẽ, cum debilis fuerit: colligit autem, cum fortis, ipſum continens, ac difflari prohibẽs. Excipit aũt eas, quæ ſunt cũ ulcere, conuulſiones, ut quæ nunquã ab aqua frigida ſanari queãt, neq; ſi æger iuuenis, & natura calidus fuerit, & æſtiuo anni tempore, ac regione calida: quoniã (ut & ipſe ante dixit) ulceribus frigidum mordax, dolorem inſuppurabilẽ facit. Ijs igitur, qui ex ulceribus conuelluntur ob neruoſorum corporum inflammationem, contrarium uehementer eſt frigidũ, ut quod neque ulcus iuuet, neque corporum neruoſorum diſſoluat inflammationem.

22 |*Calidũ ſuppuratoriũ, non in omni ulcere magnum ad ſecuritatẽ indicium, cutẽ mollit extenuat, dolorem ſedat, rigores, conuulſiones, & diſtentiones mitigat: & ex ijs, quæ ad caput attinent, eius ſoluit grauitatem: plurimum autem confert oſsium fracturis, ſed nudis præcipue, † eorumq; maxime, qui in* D *capite ulcera habẽt, & quæcumque à frigore moriuntur, uel ulcerantur, et herpetibus exedentibus, ſedi, pudendis, utero, ueſicæ: his calidum amicum, & indicans: frigidum, inimicum, & perimens.* in Eodem. † Al. maximeque in capite. & ita uidetur legiſſe Gal.

Sicuti frigidum conuulſiones, & diſtentiones facere natura aptũ, tamen ſanat aliquãdo, quãquã raro, diſtentionem: ſic & calidum, quantum ex ſui natura, ad ſuppurandũ efficax, eſt aliqñ prohibens ſuppurationem: ſiquidem ulcera putrida, & ſimpliciter omnia, quæ fluxiones habẽt, adeo nõ ſuppurat calidum, ut his etiam plurimum noceat: atque hæc ambo in unum cõiunguntur, nocere ulceribus, & minime ſuppurare: ſicuti contra, prodeſſe, ac ſuppurare. Maximum etenim eſt ulceri ſignum ad ſecuritatem, & pus, & medicamen, quod habet id faciẽdi facultatem. Nihil enim mali poteſt aduenire vlceri pus generanti. Quæ igitur conuulſionem afferunt, non ſuppurantur omnino. Similiter autem & quæcunque ulcera ſunt putredini obnoxia, & quæ partes circunſtantes exeſas habent: atque hæc difficulter ad cicatricẽ perducunẽ uniuerſa & minime ſuppurantur: & quæcunque ex malis ulceribus proprijs nominibus inſigniuntur, ueluti quę cancroſa, chironia, telephia, & phagedænica, id eſt carnem comedentia nominantur, omnia & ipſa non ſuppurantur. Maximum igitur ſignum ulceri ad ſecuritatem, eſt pus: & hoc potes

coniicere

coniicere ex calidi uſu. In quibus enim nō cōgruit, uidebis hæc à calido inſuppurabilia ꝑdura E
re. Deinceps autem calidi opera, quæ frequenter apparent, enumerat. Etenim cutem induratā
mollit, & craſſatā extenuat, & dolorē ſedat, & conuulſiones ac diſtentiones mitigat: nec, ſicuti
frigidum, dolorem inſuppurabilem efficit, quoniam eſt à natura noſtra alienum, q̄ eſt calor nati
uus, quē coauget, ubi mediocriter adhæreſcit. Calor uero extrinſecus facit hæc oīa, quæ dicta
ſunt, non nullaq; concoquendo, & ad melius alterando: quædam diſcutiēdo, & euacuando no
xia, ad ſanitatem perducit: quod ſi non ex toto ſanet, ſaltem dolores mitigat. In capitis diſpo-
ſitionibus & hæc eadem facit, & eas, quas καρηβαρίας, id eſt capitis grauitates nominât, ſanat,
concoquens atque diſſoluens, quæcunque moleſtant. Et quidem fracturis oſſium utiliſſimū eſt,
magis nudis, hoc eſt carne exutis: adhuc autem magis ijs, quę in capite fiunt, nam talia frigidū
maxime offendit: ut quæ non oſſibus tantum, ſed ipſi quoq; cerebro ſit inimicum. Iam uero &
quæcunq; partes ex algore emoriuntur, ijs calidum remedio eſt: ſic, quæ frigidū exulcerat, ſicu-
ti hiberno tēpore calcanea, & digitos, & omnino extrema, horum quoq; remedium eſt calidū.
Sanat etiam herpetas excedentes, quamuis ab humore bilioſo calidoq; fiant: nā propter exulce
rationem frigidū eſt ipſis inimicū, ut quod eis mordax exiſtat. Sic & omnibus, quæ ſunt in ſede
diſpoſitionibus, amicum quidem eſt calidum, contrarium uero frigidum, quoniam ſedes eſt ner F
uoſa: frigidū uero neruis eſt inimicum: & quoniam per communicationem frigiditas facile ex
ſede ad uentrem aſcendit, & eodem modo caliditas. Sic & utero & ueſicę calidum quidem ami
cum & iudicās: inimicum uero & occidens, frigidum: nā & hæ pariter neruoſæ ſunt, & ſupraia-
centibus partibus facile tradunt frigiditatem. Quòd autem omnibus, quæ in aphoriſmo dicun-
tur, communiter ſubiecit, his calidum eſſe amicum & iudicans, frigidum uero inimicum & oc-
cidens, liquet, etiamſi à me non dicatur.

in lib. de Humidorū vſu, in fine. — in 6. Epi. cō. 4. t. 43. 172. d

23 *In his frigido utendum, unde fluit ſanguis, aut fluxurus eſt, ꝫ nō ad ipſa, ſed circa ipſa unde influit, & quæcunque inflammationes uel inflammina ad rubrum & ſubcruentum ſanguine recenti tendunt: nam ueteribus nigredinem affert. Eryſipelas etiam non ulceratum iuuat: nam exulceratum lædit.*

Eas, quas facit frigidum, utilitates, ac mala hoc trāſigit aphoriſmo. Primū, in quibus ſanguis
fluit, aut fluxurus eſt, inquiens conſerre ipſum, nō ipſis partibus manātibus ſanguine admotū,
(ulceribus enim frigidū mordax) ſed circunſtātibus, & illis pręcipue, unde aliquid ad ulcera ꝑ-
fluit. Et quidem ait, omnes iuuare inflammationes, quas ipſe ſic nominat inflāmina (græce ἐκφλογίσματα) hoc eſt ueluti ab aliqua ſuccenſa flamma, propter humorum, à quibus fiūt, caliditatē. G
Nam & hęc frigido gaudent. Videntur autem hæc omnia intuenti, colore rubra & ſubcruenta,
recenti ſcilicet, & nō antiquo ſuffuſa ſanguine. Nam ſanguis antiquus floridum nō habet colo-
rem. Quare frigido admoto liuere, & nigras fieri contingit partes patientes. Eodē modo et ery-
ſipelas nō exulceratum iuuatur à frigido, ſicuti ulcerato mordax eſt frigidum, & dolorē affert:
& hac ratione nocet, cum partes dolentes ſemper ad ſeipſas moueant fluxiones.

24 *Frigida, qualis nix & glacies, pectori inimica, tuſſes mouent, & ſanguinem, & deſtillationes.*

Hactenus de aqua calida & frigida ſemonem habuit, nūc autem de niue & glacie diſſerit, il-
lud oſtendens, quod tanto magis hæ nocere poſſunt, quanto ſunt aqua frigida frigidiores, & ꝙ
thoracis partibus ſunt inimiciſſimæ, cum & tuſſes moueant, & uaſis plerunque diruptis ſangui
nem manare faciant, & ex capite deſtillationibus thoracem offendant atque pulmonem: nam
has quoque nix facit & glacies, cerebrum refrigerantes.

In lib. de Humidorū uſu, haud longe a fine. — 6 de Compo. med. per gen. 5. 255. c

25 *Tumores articulorum atq; dolores abſq; ulcere, & podagricos quoque, atq; conuulſa, horum pluri ma frigida aqua large effuſa leuat ſoluitq; dolorem: nam modicus torpor dolorem ſoluit.* H

Quòd quidem aqua frigida horum plurima iuuet, oſtendit. Sed, quęnam hęc ſint, dicere prę-
termiſit: tanquam ex illis, quæ antea dixit, non ſit admodum difficile inuenire. Quæcunq;.n.
inflāmationes, uel inflammina ad rubrum & ſubcruentum recenti ſanguine rendunt, à frigida
ait aqua ſanari, quæ influxum ſcilicet cohibet, & hac ratione corpora euacuat: quapropter &
dolorem in talibus ſoluit, quia eius cauſam abſcindit: refrigeratio etiam partium largior affert
torporem mediocrem, qui & ipſe dolorem ſoluit ſenſum hebetando.

2. Epid. ſect. 2 — de Ptiſſana. 2. 47. a; in 6. Epi. cō. 4. t. 10 3. 182. d; 2. de Simplic. medic. facult. 5. 5. b; de Bonitate aquæ, ſpur. 75. h

26 *Aqua, quæ cito caleſit, & cito refrigeratur, leuiſſima eſt.*

Non pondere talem eſſe leuiſſimam dicendum eſt. Sic enim nihil magnum doceret, præter
id, quòd per quendam circuitum illud inuenit, quod facile erat ſtatim inuenire. Nam, ſi pōdere
leuiorem aquam dignoſcere quærit: promptum ipſi fuit ad proprium eorum, quę ponderantur,
iudicium rem deducere, eiusq; per lancem ac pondus inquiſitionem facere. Sed nunc leuiorem
dixit aquam, quæ uentrem non grauat, et quæ cito permeat: ſicuti iſti cōtrariam grauem uoca-
mus, quæ cito non permeat. Liquet autem, quòd non ſolum hoc *iudicium exiſtit uirtutis aquę,
ſed qđ cū alia in propatulo ſint, et omnibus nota, hoc uero aliquid habeat artificioſum: Sic ad

* κριτήριον.

A id prodēdum ſcriptis Hippocrates uenerit. Sed quænam ſunt alia? Primum quidem, ſi neq; turbida, neq; cœnnſa: deinde ſi neq; in guſtu, neque in odōratu aliquam abſurdam qualitatē præ ſe fert: tū & illud, quod nunc Hippocrates dixit, ſi cito refrigeratur, & calefit: nā perſpicuū exiſtit, talem eſſe bene alterabilem. Sicuti autem cibi uirtus eſt eſſe bene alterabilem, ita & aquæ: ſiquidē facile tranſmutari uolumus, quicquid cōcoqui debeat ab inſtrumentis, quibus eſt coctionis munus à natura demandatum. Quicunq; uero ſola potantium diſpoſitione, optimam aquā iudicant: certiſſimo quidem utuntur* iudicio: uerum, ſi hoc tantum aſſumpſerint, nō recte faciūt. Prius enim oportet de aqua ex dictis ſignis iudicare, antequam ad talem ueniant experientiam. * τεκμηρίῳ.

A. lib. 1, ſ. 3. d. 2. c. 8. fol 64. a

27 *Qui* *noctu bibere appetunt, ijs admodum ſitientibus, ſi ſuper dormierint, bonum.*

Neq; ſi dandus, neq; ſi minime dandus ſit potus ijs, qui noctu admodum ſitiūt, quicquā oſtēdit, ſed hoc tantum, q; ſuperdormire cōfert. Coquitur enim per ſomnum, ut liquet, & ſubdeſcēdit, id quod efficit ſitim. Non tñ illud eſt in obſcuro, q; ualde ſitiētibus potus eſt dandus, ſiue ex potatione uini meracioris, ſiue ex defectu potus ſitis aduenerit. Nā & defectui exhibēdo ſuccurrere: & illā, quæ facta eſt ex uino, caliditatē aqua reſtinguere, theorema eſt medicinale. Si tamē
B modice ſitierint, non omnino eis dandus eſt potus, ſed cōſiderandum nunquid ex defectu humidi tale quid patiantur, ſiue ex nimia uini potatione: cōtingit enim & hos ex ſomno iuuari.

28 *Suffitus aromatū, muliebria ducit: ſæpius uero, & ad alia utilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatē.*

Muliebria dicit, ut liquet, ea, q̃ ex utero mulieribus euacuantur in menſtruis purgationibus & à partu. Clarum etiam illud eſt, q; & hoc in loco, illas, quæ uel propter uteri inflāmationē, uel euerſionem, aut talem aliam cauſam non purgantur, non aliter recte curabimus, q̃ eam curātes paſſionem, cuius eſt caſus ſuppreſſio menſtruorum. Illas uero, quæ ſine hac paſſione parcius purgantur, ijs, qui nunc ab ipſo docētur, ſuffitibus curat. In his enim uel ſanguinis craſſitudo cauſa eſt retentionis, uel obſtructio uaſorum, quæ pertingunt ad uterum, uel eorundem obſeratio, totiusve ipſorum ſubſtātiæ denſatio. Quodcunq; uero dictorū in cauſa fuerit, ex aromatibus ſuffitus ſanat diſpoſitionem, qui ui ſua aperit uaſorū fines obſeratos, extenuatq; humorū craſſitudinem, & obſtructiones incidendo remouet. Multoties uero & ad alia, inquit, utilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatem. Nam totum corpus poterat continue ſuffiri per uterum in omnibus frigidis, atq; humidis diſpoſitionibus, niſi timeremus illam, quæ fit ex ſuffitu, capitis *grauitatē, p̄-
C ſertim in febribus. Quòd uero omnia ferè aromata natura apta ſint facere capitis *grauitatē: & experientia oſtendit, & ratio docet. Quæcunque enim ſatis calefaciunt, omnia capitis *grauitatem cauſant: utpote ſui natura calido ſuperiora petente. Calida autem eſt ſufficienter omnium aromatum natura, præcipueq; Caſiæ, Coſti, Cinnamomi, & Amomi. * dolorem.

In 1. Epi. cō. 3 m. 30 3. 126. l

29 *Grauidas medicare †turgente materia ‡à quarto menſe uſque ad ſeptimum, minus uero has, recentiores autem & ſeniores uereri oportet.* 4. Apho. 1 & ἢν ὀργᾷ.

Hic aphoriſmus dict⁹ eſt & antea, ubi de medicatione ſermo habebatū. Sed & hic, ubi de muliebribus agitur, in quàm pluribus exemplaribus inuenitur. Quidā uero eximunt ipſum, ne bis ſcriptus inueniatur. Noua autem expoſitione non indiget præter illam, quam retro ſcripſimus.

30 *Mulierem utero gerentem capi ab aliquo morbo acuto, lethale eſt.*

Non abſq; ratione. Si enim ſit febrilis morbus, neceſſe eſt ipſum febres habere continuas, talis enim eſt morbus acutus: & in hoc duplex eſt periculum. Verum quidam propter febrem ipſam fœtum occidentem: alterū uero, q; ex longo interuallo cibū dantes, ex alimēti defectu fœ-
D tum deſtruamus. Si uero, ut hunc ſeruemus, non uerebimur crebro cibum exhibere, febres cōtinuas uictu intempeſtiuo augētes, matrem occidemus. Sic & ſi abſq; febre aliquis alius morbus acutus fiat, ueluti morbus comitialis: morbus attonitus, quem Græci apoplexiā uocant, cōuulſio, diſtentio, propter magnitudinem morbi, & *acutiem, impoſſibile eſt laborantem euadere. * συντονίας.

31 *Mulier utero gerens, ſanguine miſſo ex uena, abortit, & magis, ſi fœtus ſit maior.*

Ex defectu alimenti fœtus deſtruitur, nō modo miſſo ſanguine ex uena, ſed etiā ex longiori inedia. Oſtendemus autē hoc ipſum paulo poſt & per alios aphoriſmos. Non abſq; ratione aūt & maior fœtus magis deſtruitur miſſo ſanguine ex uena mulieris, quia pluri indiget alimento.

de Venæ ſect. aduerſ. Era ſ. 6. c. 5. Metho. med. 7. 10. e. Contra ea, q̃ à Iuliano in Hippo. apho. dicta ſūt. Ext. med. 66. f.

32 *Mulieri ſanguinem uomenti, menſtruis erumpentibus ſolutio.* 1. de Morbis. Mulieri ſanguinem uomenti. &c. ad inma.

Non abſq; ratione: Erit enim retractio ſimul, atque euacuatio ſanguinis ad ſuperiora tendentis. Hoc quidem igitur & experientia comprobat utiliter fieri: nos uero ab ipſa excitati, opera, quæ bene à natura geruntur, imitabimur: & mulieres hac paſſione laborantes, miſſo ſanguine è uena, uacuabimus.

33 *Menſtruis deficientibus, ſanguis ex naribus fluens, bonum.* E

Quòd quidem ſit neceſſarium eum, qui ſingulis menſibus bene euacuatur, ſanguinem, quando ob aliquam diſpoſitionem fuerit retentus, mulierem lędere, & ꝙ per aliam partē euacuatus, omnem corporis tollet læſionem, unicuiq; eſt manifeſtum. Cum uero multa ſint loca, per q̄ poteſt euacuari, oībus alijs aut maius, aut minus ineſt detrimentum: ſola, quę fit per nares, euacuatio innoxia eſt, quam nunc laudat Hippocrates. Non tamē, ſi qua etiā alia euacuatio ſine noxa eſt, propterea aphoriſmus eſt falſus. Neque enim ꝙ ſola per nares euacuatio deficientibus menſtruis bona ſit, dixit: ſed hanc ſimpliciter laudauit, non adiuncto, ꝙ ſola. Siquis igitur eā, quæ fit per ſedem, dixerit ita affectis mulieribus utilem eſſe, non aduerſatur aphoriſmo. Videtur enim aliquando Hippocrates per unum exemplum de ſimilibus omnibus pronunciare.

34 *Mulieri utero gerenti ſi aluus plurimum profluat, periculum eſt ne abortiat.*

Ratione euacuationis & nunc Hippocrates inquit periculum abortus eſſe, quemadmodum & antea in miſſione ſanguinis è uena, oſtendebamus. F

35 *Mulieri, quæ uterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſuperueniens ſternutatio, bonum.*

Vnum in aphoriſmo uerbum habet obſcuritatem, uterinis, (græce hyſtericis.) Nō nulli enim per id accipiunt oēs, quæ utero aduenīūt diſpoſitiones: nō nulli uero illas tantū, in quibus paſſio contingit, quā uocant uterinā ſtrangulationem, quæ tñ nō eſt uere ſtrangulatio, ſed apnœa, id eſt ablatio anhelitus: alij ſecundas (græce choria) intelligunt: nam & has uteros nomināt. Verū hi aperte aberrant, quamuis maxime uerū dicere uideantur: ꝙ ſecundę contentę in utero, ex ſternutatione dirumpunt. Alius. n. de his aphoriſmus eſt ab ipſo perſcriptus. Et plurimū refert, an uterum dixeris, an uterina. Falſum eſt etiam illud de omnibus uteri paſſionibus dictū eſſe ab ipſo ſermonē. Neq;. n. exulcerationes, neq; inflāmationes, neq; eryſipelata, ſicuti neq; abſceſſus ſternutatio iuuat. Verū aūt hoc, ꝙ in uterinis ſtrangulationibus ſuperueniēte ſternutatione, patiens aliquantulum leuatur, non ſolum quia bonum eſt ſignum ſternutatio ſponte adueniēs ijs, quæ ita ſe habent mulieribus, ſed quoniā & cauſa, ut quæ ſit huius paſſionis remedium. Signum itaq; bonum exiſtit, quia naturā oſtendit, quæ prius obſtupuerat, excitari, ac reuiuiſcere, & propriarū meminiſſe motionum: quando aliquam eiicit ſuperfluitatem. Oſtenſum eſt enim in libro de cauſis accidentium, ſternutationem hac ratione fieri. Cauſa autem, ob quā iuuat, eſt, q̄a uehementiore concuſſu, atq; feruore partim quidem naturam excitat, partim uero excernit, quæ partibus corporis firmiter infixa adhęrebant. Sic enim & ſingultum ſanare ſolet. G

Infra, aph. 49.

36 *Mulieri menſes decolores, nec per idē ſemper tēpus uenientes, purgationē indicāt eſſe neceſſariā.*

In multis exemplaribus ſcripturam ita ſe habētem poſſumus inuenire. Mulieri mēſes tardi, nec per idem ſemper tempus uenientes. Poſſunt igitur & menſes tardi, hoc eſt, qui poſt conſuetum ueniunt circuitum, purgatione indigere humoris pituitoſi, ob quem et decolores fiunt: nō tamen egemus hac ſola neceſſario: nam et per extenuantē aliquando uictū tales diſpoſitiones ſanauimus. Scriptum autē eſt a nobis de hoc extenuanti uictu, libro uno ſeorſum. Suffitus inſuper aromatum idem facit, & qui eandem iſti uim habent, peſſi adhibiti, epotaq; medicamēta, q̄ incidunt, & humorum craſſitudinem extenuant, quale eſt, qđ calamento fit, quo nos aſſidue utimur, quodq; ſæpius tardantes menſium purgationes exciuit. Nā intentio ſanationis in ipſis eſt, cum ora uaſorum aperire, quæ pertingunt ad uterum, tum ſanguinē extenuare. Ac ſanè quidē purgatio totius corporis, ut dixi, quādo craſſi euacuantur humores, tales ſanat diſpoſitiones: Si uero, decolores, ſcriptū ſit, multo magis purgatio ſanabit ita ſe habētes mulieres. Neque enim, H propter humorem pituitoſum tantummodo, ſed & propter melancholicum, & bilioſum mēſes fiunt decolores. Quomodo igitur dignoſcere oporteat humorem ſuperabundantem, ipſe in primo de muliebribus docuit: nunc, autem, ꝙ per purgationem euacuandum ſit, idem monſtrauit. Verba autem illa, nec per idem ſemper tēpus uenientes, huic ſcripturæ magis conſonant: ut totus ſermo ſit talis: Si menſes decolores fiant, & non per idem tempus ueniant, quo antea uenire conſueuerant, mulier purgatione indiget. Contingit enim in mulieribus, quæ malos humores habent, non modo decolores apparere menſtruas purgationes, ſed etiam tempus periodi non ſeruari: ſiquidem craſſiores fuerint humores, & difficilius fluentes ijs, qui ſecundum naturam ſe habent, moderando, et longius tempus expectando: ſin autem contrarij, hoc eſt humidiores ac tenuiores, conſuetum terminum anticipando.

1 de Morb. Muliebrib' ubi ait, Cum mēſes prodeunt, linteum cōplicatū, &c.

37 *Mulieri utero gerenti ſi mammæ graciles repente fiant, abortit.*

2. Epid. ſect. 1. Velut abortientium mammæ graciles fiunt.

Hic pariter aphoriſmus ex illorum numero eſt, quos diximus defectū alimēti fœtui ſignificare. Cōes enim quædā uenę ſunt uteris, ac māmis: q̄, ubi parū habuerint ſanguinis, graciles q̄dē māmas reddunt, atrophia aūt, i. alimenti ceſſatione nō nunq̄ fœtum perimunt, non nunq̄ ēt ad

14 de V ſu partium. 1. 207. c 6 de Locis affectis. 4. 41. d 5. Aphor. 53. 42. e

excretionem

A excretionem excitant illam ob cauſam, quam ipſe in libro de natura ſœtus, per hæc verba explicat: |Alimentum, atque auctio à matre veniens, non amplius eſt infanti ſufficiens, quando decem menſes præterierint, & ſœtus auctus fuerit. Trahit enim à ſanguine ad ſe id, quod eſt dulciſſimũ: & ſimul etiam lactis parte aliqua fruitur. Vbi uero hæc illi rariora ſuerint, & iam inſans molem corporis habet, plus cibi requirens, quàm illud, quod adeſt: calcitrat, & membranas dirumpit. Liquet igitur, quòd & ante decem menſes ſętus eſt indigens alimento, & calcitrans, ac membranas dirumpens, initium partus matri affert.

In li. de Natura ſętus ſiue pueris haud longe à fine.

54. de Vſu par. 3. 205. b
6. de Locis af fe. 4. 41. d
5. Aphor. 53. 42. c
de Anatomia vi[illegible]orum. Sp. 51. f

38 |*Mulieri vtero gerenti ſi altera mamma gracilis fiat geminos habenti, alterum abortit: &, ſi quidem mamma dextra gracilis fiat, marem: ſi uero ſiniſtra, fœminam.*

Quod ſupraſcriptus aphoriſmus de ambabus mãmis dicebat, hoc in altera iſte dicit: propter illam vero, quã diximus de venis cõmunibus cauſam, is, qui è directo eſt mãmæ ſactę gracilioris, ſœtus abortum patitur. Quòd autem exiſtentibus geminis, altero mare, altero fęmina, ſi dextra quidẽ mãma gracilis fiat, ſolus mas: ſi vero ſiniſtra, fęmina ſola corrumpatur: ex illa ipſius pendet opinione, qua mares quidem in dextris, fęminas uero in ſiniſtris magis cõcipi opinat̃.

6. de Locis af. 4. 41. b

B 39 |*Si mulier, qua neque grauida eſt, neque peperit, lac habet: huic menſtrua defecerunt.*

Ratio quidem longior exiſtit: & oportet illum, qui eã exquiſite aſſequi debeat, exercitatum eſſe in libris de potentijs naturalibus. Tantũ tñ de his nunc à nobis dicetur, quãtum breuiſſime dictum poſſit ad præſentia conſerre. Hoc quidem commune eſt oĩbus animalis partibus, q̃ aptæ ſunt humores aliquos utiles generare, aut ad vſum aliarũ partiũ, aut ad generis propagationẽ, aut ad cõceprus nutritionẽ, eſſe humorẽ illũ quãdã ueluti ſuperfluitatẽ partis ipſum generantis: Nõ enim q̨ a norit, ad q̨d utilis erit humor animali, ipſius facit pars gñationẽ, niſi debeat talẽ habere intellectũ, qualem habere ciuitatũ gubernatores arbitramur oportere, ſed animalis quidẽ opifex illum habet intellectũ, ipſa autem pars (ut oſtenſum eſt) potentijs regitur naturalibus, cũ alijs quibuſdam, tũ alteratiua, per quam aſſimilat alimentũ ſibijpſi. Quantũ igitur alimẽti ab ipſa alterati fuerit nutrito corpori exquiſite aſſimilatũ, illi apponitur parti, ac nutrit eã. & hoc eſt, quod ipſe air: |Alimentũ eſt, quod alit, & quod eſt ueluti alimentũ, & q̃d debet alere. Superfluũ uero, quod ſupereſt, ſimilis quidem naturæ partis humor exiſtit, in oſſibus quidẽ id, q̃d in cauernis eorũ cõtinet̃, in hepate uero ſanguis: ex hoc genere eſt, & ſpumeus humor, qui
C in carne pulmonis continetur, & q̨ in articulorũ cõpagibus glutinoſus humor, & id, quod in teſtibus, & in uocatis paraſtatis, ſemen, & qui lingua, cui nomen ſaliua. Sũt aũt & quidã in mãmis adenes, uim habẽtes id, quod ad eos influit, ſibi ipſis aſſimilandi. Cum ergo hi ſint exangues, & albi, proprium efficiũt humorẽ talẽ, quale eſt lac, eiusq; maiorẽ copiã, quo plus alimẽti deferĩ ad ipſos. Plus uero defertur octauo, & nono mẽſe cõceptionis, qñ abundãter oppletæ ſunt cõmunes uenæ uteri, & mamarũ, ſicuti in animaliũ prægnantiũ diſſectionibus maniſeſte cõſpicit̃. Fit autem & tale quãdoque, licet raro, cũ mulier grauida non eſt, quãdo ad ſimilẽ peruenerint uenæ repletionem ex menſtruorũ retentione: cuius nunc diſpoſitionis Hippocrates meminit.

In lib. de Alimẽto, prope a principio.

40 |*Quibuſcunque mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.*

2 Epi. ſect. 6. in ipſo libri fine.

Quòd quidem ſanguis ad mãmas feratur, deinde ab adenibus, qui ibi ſunt, in lac tranſmutet̃, in præcedẽti ſcriptũ eſt aphoriſmo: nũc aũt, qñ intrãſmutabilis mãſerit hic, qui ad eos ſanguis peruenerit, furorẽ ait Hippocrates ſignificari. Ego quidem nondum hoc accidiſſe uidi: &, ſiquãdo eueniat, ex ijs eſt, quæ raro eueniunt. Hippocrates uero, ut qui uiderit, ſcribit: &, ſi uerũ ſit, talem ipſius oportet cauſam exiſtimare. Adenum natura, illorũ præſertim, qui in mãmis ſunt,
D exãguis, & proculdubio frigida: oẽ. n. exãgue frigidũ: atq; iõ ſanguinẽ, qui defertur ad ipſos, ad frigidius cõmutat. Quanto. n. adenes hi ſunt hepatis carne frigidiores, tanto lac ſanguine. Cum igit̃ multus aliqñ ſanguis, & feruens per totũ labit̃ corpus, & caput præcipue petit, in furorem quidem capiẽtur: quoniã ſanguis talis occupat caput: qui uero ad mãmas defertur, ad contrariã naturã alterari non poterit ita, ut lac fiat, tũ propter feruorem, tum propter exuperantiam.

41 *Si velis noſcere, an conceperit mulier, cum dormitura eſt, ei aquam mulſam potandam da: &, ſi alui tormina patietur, concepit: ſi minus, non concepit.*

Tormina fiunt quidem, & propter mordacitatẽ, fiunt etiam propter ſpiritum flatuoſum, qui facilem non habet exitum: quæ tormina fieri etiam nũc eſt arbitrandũ in mulieribus, quæ conceperunt, propter eam, quæ fit ex utero, anguſtationem. Dat autem aquam mulſam mulieri dormituræ, crudam uidelicet: ea flatuoſa ad dignotionem opus habet: uolens & quieſcere ſimul, & plenam eſſe cibis mulierem: hæc enim ambo conſerent ad torminum generationem.

42 *Mulier, ſi marem concepit, bene colorata eſt: ſi vero fœminam, male colorata.*

Vt ad ſeipſam muliere collata uidelicet, non autem ad alteram, dictũ eſt ab Hippotrate indi-

cium,quod ex bono colore,ac malo ſumitur. Nam,quæ fœminã concepit, minus ſeipſa colorata apparet:quoniam frigidior eſt fœmina mare. Nunquam vero talem concepiſſet, niſi & viri ſemen,& vterus mulieris frigidior eo tempore fuiſſet,in quo concepit. Quare,quod dicitur, ex eorum numero eſt, quæ ſæpius eueniunt. Contingit enim ita omnia recte agere mulierem poſt tempus conceptionis,vt bene colorata fiat. Liquet autem, quòd & alia ſigna ſunt, quæ ſignificent marem eſſe conceptum:ſicuti ipſius conceptus plurimæ,ac validæ motiones:quę tamen neque ipſæ,ſigna perpetua ſunt. Contingit enim aliquando, licet ſit rarum, quòd concepta fœmina ſit mare robuſtior,& multis,ac validis motibus moueatur:contingit etiam, vt aliquando mas ſit debilior fœmina,ac paucioribus debilioribuſque motibus cieatur. E

43 *Si mulieri grauidæ in utero fiat eryſipelas, lethale.*

Nunquid ſolum eryſipelas in utero mulieris grauidæ conſtitutum, putat eſſe lethale, an illã etiam,quæ proprio nomine dicitur phlegmone,hoc eſt inflammatio? Quòd enim facto in utero eryſipelate,fœtus moriatur ex neceſſitate, manifeſtum eſt: quandoquidem & febres acutæ aliquando ſine eryſipelate ipſum interficiunt. An uero utero inflammationem patiente, poſſit aliquando fœtus viuere: dignum eſt inquiſitione. F

44 *Quæcunque præter naturam tenues exiſtentes, vtero gerunt, abortiunt prius, quàm craſſeſcant.*

Secundum tres modos intellexerunt expoſitores libri huius præſentis aphoriſmi ſententiã. Quidã enim oĩno arbitrantur ipſas abortire:quidam vero,ſi nõ craſſeſcãt,& reficiãtur,ſed maneant abſque refectione,ac tenues:quidã vero,cũ reficiũtur,tũc maxime eas exiſtimant abortire:quòd minus vr̃,q̃ prius dicta,veriſimile. Verũtamẽ ita expoſuit Numeſianus,dictũ inquiens eſſe aphoriſmũ in ijs,quæ præter naturã extenuatæ ſunt,& quas prius refici oporteat: ſed,cum concipere anticipent,eas nõ poſſe refici ait,abſq; ꝙ ſanguis ad conceptus alimentũ deputatus, ad eius,quæ concepit,nutritionẽ aſſumatur: quare nõ abſq; ratione fœtus ſufficienti indigens alimento,corrumpitur. Sed & verba illa, Præter naturã tenues,quidã ita acceperunt,ſicuti Numeſianus,vt præter ſui ipſius naturam grauida mulier ſit extenuata. Quidã uero magnũ exceſſum dicunt ſignificari,volente Hippocrate nobis inſinuare,non ꝙ mediocriter extenuatę id ex neceſſitate patiãtur,ſed quæ valde ſunt extenuatæ. Vtraque autẽ expoſitio non caret ratione.

45 | *Quæcunq; mediocriter corpora habentes abortiũt ſecũdo, aut tertio menſe ſine occaſione manifeſta, ijs acetabula vteri plena mucoris ſunt, & nõ poſſunt ex põdere fœtum continere, ſed dirumpuntur.* G de Diſſectione vulu. 1. 209. f. 13. de Vſu partd. 1. 211. h. 1. de Semine. 231 b. 6. de Locis. 4. 41. e

Sine manifeſta occaſione ait,febre uehemẽte,vel alui fluxu,vel profluuio ſanguinis,vel eryſipelate in ipſo vtero conſtituto,vel ſaltu grauidæ mulieris vehementiore, vel clamore, vel triſtitia,vel ira,vel timore,vel victu parciore,vel alio tali aliquo actu ſeu paſſione. Eſt enim ueriſimile in his eſſe plena mucore ora vaſorum uenientiũ ad vterum,ex quibus ſecundæ pendent: quæ ora,acetabula nominauit,non (ſicutiquidam arbitrantur) adnatas ipſis carnes adenoſas.

1. de Morbis mulierib. circa libri dimid. Nam,ut ipſe inquit in primo libro de paſſionibus muliebribus, | Si acetabula plena fuerint pituita, menſtrua fiunt pauciora. Et Praxagoras in primo de naturalibus, Acetabula,inquit,ſunt ora uenarum, & arteriarum, quæ feruntur ad uterum. »

In lib. de Natura muliebri, Si vero craſſefacta fuerit mulier, &c. Et in lib. de ſterilibus, iiſdẽ verbis, & in lib. De ſuperfœtatione, ſi mulier præ pinguitudine, &c.

46 | *Quæcunque præter naturam craſſæ, non concipiunt vtero: ijs omentum os vteri comprimit, & prius, quàm extenuatæ fuerint, non concipiunt.*

Verba, præter naturam, dupliciter etiam hoc loco accipiunt: quidam enim exceſſum ſignificari arbitrantur: quidam præter ipſius mulieris grauidæ naturã. Verior eſt autẽ prior acceptio: nam ab omenti pinguedine comprimitur, atq; anguſtatur uteri os ijs, quæ ſupra modũ craſſæ ſunt: appellat autem nũc os, illud, quod intus eſt, ubi uterus quidem deſinit, collũ uero incipit: quod magis proprie os uteri diceretur. Nam altera colli extremitas, quæ muliebri pudendo cõiungitur, non uteri, ſed ipſius colli os haud ſine ratione uocaretur. H

* ξυμωτον, id eſt liniamentariũ. † διὰ τῶν μοτῶν.

47 *Si vterus in coxam vergens ſuppuratur, neceſſe eſt liniamentum* fieri.*

Cui neceſſarium eſt fieri † per linea fila ʒ curationem, liniàmentum* nominauit. Quòd autem uterus ſuppuratus, & præſertim ad exteriora (nam hoc nunc uidetur dicere) curatione tali ex neceſſitate indigebit, non eſt obſcurum.

48 *Fœtus, mares quidem in dextris, fœminæ vero in ſiniſtris magis.*

14 de Vſu partium 1. 205. b in 6. Epi. co. 2 t. 44 5. 169. a Et cõ 4. t. 27. 3. 186. h

Quòd propter temperaturã, quæ ſtatim ab initio calidior exiſtit, fœtus maſculus generatẽ, in cõmẽtarijs de ſemine, eſt demõſtratũ. Calidior uero tẽperatura fętibus aduenit nõ minime ob locum, qui eſt dextra uteri pars: hæc autẽ calidior ſtatim exiſtit ꝓpter hepatis uicinitatẽ: cõferet autem aliquit ad conceptus caliditatem, & muliebre ſemẽ profuſum quidẽ ex propriis teſticulis per utrunq; corniculum, partim in dextrum uteri ſinum, partim in ſiniſtrum, diſſimile tñ;

ut &

A vt & hoc ipſum oſtendimus. Si igitur ſeroſius eſt, atq; frigidius, qđ in ſiniſtro teſticulo cõtinetẽ ſemen: etiam iuxta hoc conceptus in læua parte vteri conſtitutus, nõ abſq; ratione fuerit frigidior. Dictũ autem eſt de omnibus talibus ſufficiẽter etiã in quinto libro ſectionis Hippocratis.

49 | *Vt ſecunda procidant, ſternutatorio impoſito, nares apprehendito, & os.* 2. Epid. in fine ſect. 5. Ex ſup. aph. 35.

Non cum accentu circunflexo ultimam ſyllabam ὑστερῶν, legere oportet, vt ſignificet uterũ, ſed cum graui ὑστέρων, vt ſecundæ intelligantur. Neque.n. vult vteros ipſos excidere, tentione facta cum medicinis ſternutare facientibus, ſed ea, quæ choria uocantur, atque ſecundę. †

Ali.1.1.4 c. 11.tol.81.b

50 | *Mulieri* ſi velis menſtrua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone.*

Sicuti menſtruorum, quę aut parce, aut nullo modo fluunt, curationem Hippocrates docuit: ita & nunc illorum, quæ vltra modũ euacuanẽ, docet, iubẽs nos cucurbitulã, quã maximã mãmis apponere. Melius eſt aũt nõ mãmis ipſis cucurbitulã adigere, ſed inferius ſub ipſis eã affigere, potiſſimũ vbi ſunt uenæ, quæ ad ipſas deſubter veniũt, Saneq; nõnulli his verbis aphoriſmũ ſcribunt, Cucurbitulam quã maximã ſub mãmis pone. Vult aũt q̃ maximã eſſe cucurbitu-
B lam, vt fortiorẽ faciat ex vtero ad ſuperiora reuulſionẽ, per cões id venas artificioſe molitus.

† *In tralatione veteri impreſſa hęc etiã habentur, qua in alijs exemplaribus nõ inueniet. Mulieri utero habẽti tenaſmũ innatus abortire facit. Tenaſmos fit ex humoribus pungentibus groſſum pungẽtibus inteſtinũ, quod uocatur colon, qui infirmũ cogũt exprimere, ſi forte eos pungẽtes poſſit emittere: unde & hac expreſſio ſi mulieri grauidæ euenerit, ſicut Hippocrates dixit, cauſa eſt abortiendi: nimius .n. expreſſus nimiũ facit motũ: vnde abortire neceſſe eſt fœtũ: quia rumpitur ligamentum.*

1.de Natural. facult. 1.303.a 5.Aphori.54.

51 | *Quæ vtero gerunt, ijs vteri os comprimitur.*

Maximum hoc eſt mulieris, quæ concepit, indicium, ſi obſtetrix potuerit immiſſo digito os vteri tangere. Statim.n. cum ſemen intra ſe ipſas acceperint, totũ ſui interius ſpatium contrahunt, & os claudunt. Videtur autem & propter durum tumorem, & inflammationem os vteri comprimi: diſtinguiturque ab eo, qui in grauidis, ex duritie vteri.

14.de Vſu partium.1.207.c

52 | *Mulieri vtero gerenti ſi lac multum è mammis effluat, fœtum imbecillem ſignificat: ſi uero mammæ ſolidæ fuerint, fœtum ſignificant ſaniorem.*

Illo videlicet tempore fluit lac, quibus viſum fuerit fluere, quãdo natura fert, vt in grauidis generetur. Neq;.n. in primis generaẽ menſibus. Quòd autẽ omnino fluat, & nõ maneat intus, hoc ideo fit, quia plurimũ ex eo colligitur. Plurimũ uero colligitur oppletis uenis cõmunibus, quæ à mammis pertingunt ad vteros: ſed adhuc magis implentur, quando minimum cõceptus aſſumit: hoc uero ipſum fit ob eiuſdem conceptus imbecillitatem. Liquet igitur, ꝙ neque mã-
C mas tenues oportet apparere, ſicuti in muliere nõ grauida (hoc enim ſignũ defectum ſanguinis oſtẽdit, & hac ratione fœtus in ipſis corrũpitur) neq; adeo plenas, vt lac effluat, ſed tñ ſubleuari, vt ſolidæ tangentibus uideantur. Media enim eſt hæc conſiſtentia inter renitẽtes propter nimiam repletionem, & molles, ac laxas propter defectũ ſanguinis. Quare merito laudat hoc ſignum Hippocrates, ut quod indicio ſit, neque fętum eſſe imbecillẽ, neq; deficere ipſi alimentũ.

53 *Quæ corruptura ſunt fœtus, ijs mammæ extenuantur: ſi vero rurſus duræ fiant, dolor aut mammas, aut coxas, aut oculos, aut genua infeſtabit, & non corrumpent.*

Prius dixerat, a | Mulieri utero gerenti ſi mãmæ repẽte extenuentur, abortit. Dixerat etiam, b | Et, ſi altera mãma extenuetur geminos habẽti, alterius fętus abortũ ſecuturũ: nunc uero ordinem conſecutionis commutauit, & nõ à ſignis, ſed à mulieribus fœtum corrumpentibus fecit initium, ipſis pręcedere inquiens mãmas tenues. Nõ eſt aũt omnino idem, ſi dicatur, ad mãmas tenues ſequi corruptionẽ, & futurę corruptioni mãmas tenues pręcedere. Qui enim ait, ad mammarũ extenuationem ſequi corruptionem: hic c non *ſolum iſtud oſtendit eſſe ſignũ futu-
D ræ corruptionis. Qui uero dicit ijs, quæ debent corrũpere fœtus, mãmas extenuari: d ſolũ * hoc uidetur oſtendere ſignũ præcedere fœtus corruptioni. Quare diligẽtius inquirendũ eſt, & obſeruandũ in ijs, quæ apparent in mulieribus grauidis, ſi nunquã aliter fœtum corrumpunt, ſed ſemper præcedit mammarũ extenuatio, uel ſaltantibus, uel magnopere uociferantibus, uel ira excandeſcentibus, uel nimio repente pauore correptis, e † contingit mamarũ * non præcedere extenuationem. Contingit autẽ & quibuſdam, ut propter magnitudinem febris, aut factum in utero eryſipelas, uel mucorem acetabulorũ, aut aliquid aliud tale, fœtus corrũpatur abſq; mãmarum extenuatione. Cæterum uidetur Hippocrates exiſtimare hãc ſemper pręcedere: & mihi ſæpius obſeruanti uiſę ſunt in ſupradictis occaſionibus ante corruptionẽ mammæ fuiſſe extenuatæ. Nunquid igitur, quando citra aliquam huiuſcemodi cauſam mãmæ extenuãtur, defectum ſanguinis eſſe in uenis utero, mammiſq; cõmunibus, in cauſa exiſtimare debemus: unde propter nutritionis ceſſationẽ fœtus corrũpitur: in alijs uero cauſis, in quibus aut ꝓpter paſſionẽ interit, aut dirũpitur fœtus, cum ipſum mẽbranæ continentes diuelluntur, natura os uteri adaperiẽte, & dolores excitãte, ob has ipſas cauſas ſanguinẽ ad genitales deferri partes? Hæc .n. eſt quædã ratio cõmunis, in quibus natura aliqđ uiolenter excernit, ut eo ſanguis, ac ſpiritus tẽdat: quibus duob⁹ ueluti inſtrumẽtis natura utẽs, ea, quę infeſtãt, ꝑ uim expellit. Atq; hac ra-

a. Epid. ſect. 6. A Sup. aph. 17. B Sup aph. 38.

*C * Cod. multi manuſcripti habent ὑστερ ἀποκαίνεται τὸ μόνον, ut Leonicenus. Impreſſi tollũt particulam illam οὐ, id eſt, non.*

*D * impreſſi codi. habẽt τὸ μόνον .i. non ſolum.*

E † Al. enim uere contingit quidem interdũ mãmarum præcedere extenuationem.

tione dolentibus partibus inflammationes adueniunt, natura excernere, atq; expellere cauſam E doloris properante: vt vero hoc faciat, ſanguine, ac ſpiritu locum implẽte. Hæc itaq; à me dicta ſint in primam partẽ aphoriſmi. Secunda vero, quæ ſequitur (in qua contrariæ mammarũ meminit diſpoſitionis) talis eſt: Si vero rurſus mammæ duræ fiant. Cum vero dictio, rurſus, græcè πάλιν) duo ſignificet in huiuſcemodi locutionibus, alterum quidẽ, quod antedictæ coniungit diſpoſitioni, alterum vero, quod per alia verba dici conſueuit vice verſa: mihi verius, & magis Hippocratis ſententiæ cohærere videtur ſecundũ ſignificatum: vt, quod in toto dicit aphoriſmo, ſit tale: Mammæ quidem tenues omnino præcedunt fœtuum corruptionem: & nõ poſſunt iſti corrumpi ſine earum extenuatione præcedente. Duræ vero, corruptionem quidẽ nõ ſignificant, ſed dolor quidam dictarum partium ad ipſas conſequitur: vt, ſicuti mammæ tenues, defectus ſanguinis ſignificationẽ habent: ſic duræ, multitudinis: differẽtes ab illis, quas paulo ante dixerat ſolidas, in quibus rurſus reponente natura ad quaſdam partes materiã inutilẽ, illæ dolent, ſed fœtus nullam habet offenſionem. Quæſtio aũt occurrit hoc loco, ob quam cauſam ad corpus vteri natura nunquã materiã reponit inutilem, & non facit inflãmationem: vel cur inflãmato vtero, ſœtus non corrumpitur. An, quod ab Hippocrate dr, aliud eſt? Neq; .n. ꝙ nunquã ad mammas duras corruptio fœtuum ſequatur, putandũ eſt fuiſſe ab Hippocrate dictũ, ſed ꝙ F non ſemper, quẽadmodum in tenuibus: verum, ſi ad alterũ locũ natura reponat ſuperfluitates, (quod ex dolore cognoſcimus) corruptio non ſequitur. Et fiet rurſus, ſi ita intelligamus, ſermo talis: In mulieribus, quæ fœtum corrupturæ ſunt, ſemper mammæ extenuatæ præcedunt: duræ autem, ac plenæ, non ſemper. Omnino enim in his ad alteram partem materiam inutilẽ natura reponit. Si uero ad vteros ipſam expellat, fient & tunc omnino tenues. Nam ſecundũ Hippocratis (ut apparet) ſententiam, etiam ſi propter aliud quicquã, & non ob defectum alimenti abortus fiat, omnino præcedet mammarum gracilitas ob cauſam antedictam: quare etiam ob acetabulorum humiditatem conceptus effluet, tunc etiam ipſum natura expellente ad excretionem, motio ſanguinis erit ad vteros, & hac ratione mãmæ fiẽt graciles magis, quã prius erãt.

54 | *Quibus os uteri durum eſt, ijs vteri os comprimi eſt neceſſarium.* 2. de Naturalibus facult. t. 303. a

Dictum eſt & antea, ꝙ os vteri comprimi, cõmune eſt ſignum, & tumoris alicuius in eo præter naturam exiſtentis, & conceptionis in muliere, & ꝙ oportet id ex duritie diſtinguere: grauidis enim molle eſt, & ſecundum naturam: durum autem, in quibus eſt tumor præter naturã, G ſiue ſit inflammatio, ſiue tumor durus. Melius itaque fuerat hunc aphoriſmum poſt illum ſcribere, in quo dicebatur, | Quæcunque vtero gerunt, ijs os vteri compreſſum eſt.

Supra, Aph. 51.

55 *Quæcunque vtero gerentes à febribus corripiuntur, & fortiter calefiunt ſine occaſione manifeſta, difficulter pariunt, & cum periculo: aut abortum facientes periclitantur.*

Accidit quibuſdam grauidis, in quibus uitioſi humores prius, quàm conceperint, ſunt aceruati, nonnunquam à febribus uehementibus corripi, adeo ut ex neceſſitate abortiant: nonnũquã uero à mediocribus quidem, ſed cum non purgentur ſufficiẽter, aliquid ſupereſt reliquiarum humorum in corpore vitioſorum, ex quibus febres erant inſtitutæ, ut pote non potẽtibus medicis mulieri grauidæ aliquod ualidum auxiliũ adhibere, aut exquiſita uictus ratione in ipſis uti. Ob hanc igitur cauſam febris in ipſis frequenter reuertitur, & maxima temporis parte grauiter ſe habent. Non ſine ratione igitur fœtus aliquando nequit obſiſtere, ſed à febribus, & uitio humorum corrumpitur: nonnunquam uero perdurat quidem uſque ad tempus, ſed, cum, & ipſe ualetudinarius ſit, ut qui longo tempore laborauerit, & matrem habeat imbecillem, nõ ſine periculo patitur. Nam ad bonum partum, duorum corporum uigore eſt opus, & grauidæ H mulieris, & infantis.

56 *Ex fluxu muliebri ſi conuulſio, & animi defectus aduenerit, malum.*

Non ſtatim fluxu conſtituto hæc fiunt, ſicuti nec aliorum ullum, quæcũq; in ſequẽti ſermone quibuſdã alijs ait aduenire, ſed cũ uel uehementior fuerit, uel diu perdurauerit. Defectus quidẽ animi, cõmunis omnis immodicæ euacuationis eſt caſus: conuulſio uero, etſi non cõmunis exiſtat, ad plurimas tamen ex ipſis conſequitur, & magis, ſi pars, quæ patitur, neruoſa fuerit.

57 *Si menſtrua plura fiant, accidunt morbi: & , ſi non fiant, ex uteri morbi contingunt.*

Quibuſdam medicis uiſum eſt ex multitudine quidẽ multos fieri morbos, ex defectu autem nullum. Verum Hippocrates | arbitratur etiã ob defectũ fieri aliquando morbos, non ſolum in mulieribus, ſed etiam in uiris. Siquidem ad defectus conſequitur aliquando ſiccitas, aliquando frigiditas, aliquando vtrunq;. Oſtenſum autem eſt, quòd intemperaturæ, quæcunque tantam habent magnitudinem, ut poſſint iam lædere operationem, ſunt ex morborũ genere. Verum, quantũ ad hoc, neq; falſum, neq; obſcurũ eſt quicquã ab Hippocrate dictũ. Quatenus autẽ, in pluribus quidẽ menſtruis ſimpliciter dixit fieri morbos, neque, ex utero, adiecit: in defectu aũt

2. de Na. hum. t. 1. 7. 181. c

A eorum iſtud adiunxit; dignum eſt inquiſitione, nunquid in utriſq; affectibus dictis,cõmuniter,
ex vtero,ſubintulerit,an tantum hoc proprium ſit defectus menſtruorum.Hoc autem ſcire ex-
quiſite,eſt impoſſibile,niſi omnes nouerimus cauſas,ob quas vel plura,quã opus ſit,vel paucio
ra veniant mẽſtrua.Poſſibile eſt igitur immodicas fieri mẽſtruorũ euacuationes ,ſi ora vaſorũ ,
quæ pertingunt ad vterum,vltra modũ aperiantur:& ſi ſanguis vel calidior,vel tenuior fiat : &
ſi totum corpus propter malum habitum aliquem aggrauetur ſanguine, quẽ, licet modũ natu-
ræ conuenientem non excedat,expellit ad venas, quæ in vtero ſunt,ut in rheumaticis diſpoſi-
tionibus accidit ex una parte ad aliam. Eadem vero mẽſtrua poſſunt fieri pauciora,vel quia ue
næ ferentes ad vterum menſtruam purgationẽ , comprimuntur : uel obſtruuntur ob craſſitiem
ſanguinis,ſiue frigiditatem,& robur ipſorũ,quæ in vtero ſunt,uaſorum,adeo ut , quod influit ,
non admittant. Quodcunque autem horũ fuerit, neceſſe eſt proceſſu temporis , & ipſum uterũ
pati,aut ſimilem inflammationi diſpoſitionem, aut eryſipelati,aut duro tumori,aut cãcro:qui-
bus denuo totũ compatitur corpus. In immodicis uero euacuationibus nulla talis accidit ute-
ris paſſio, adeo ut per compatiendi rationem totum corpus vnà laboret : quare ſit ueriſimilius
in ſola retentione menſtruorum dixiſſe Hippocratem,morbos contingere ex utero.

B 58 *Recto inteſtino,aut utero inflammationem patiente,vrinæ ſtillicidium ſuperuenit : & renibus pu-* 5. Aphor.17.55. b
rulentis vrina aduenit ſtillicidium : ‖ hepati autem inflammationem patienti ſingultus aduenit .

Quando aliquis parum,& frequenter mingit,hæc paſſio,ſtrãguria,i.urinæ ſtillicidium nomi-
natur:& fit aliquando ex imbecillitate potentiæ retentiuæ in ueſica,nonnũquam uero ex acri-
tudine urinæ:imbecillitas ergo fit propter intẽperaturam, & aliquẽ tumorem præter naturam
acritudo autem uel propter renum paſſionem , uel quia talis ad ipſos uenit ex uenis ſuperflui-
tas ſeroſa percolata. Recte itaque Hippocrates inquit,urinæ ſtillicidium recto inteſtino,& ute-
ro inflãmationẽ patiente,& renibus ſuppuratis aduenire:In recto quidẽ inteſtino & utero,per
compatiendi rationẽ ueſica patiente:in renibus autem purulentis,pure per ueſicam euacuato .
Hoc igitur ſui acritudine mordens ueſicam,excitat ad excretionẽ:In uteri antẽ, uel recti inte-
ſtini inflammatione,uicinitatis ratione pati ueſicam eſt neceſſarium , ut quæ & intemperaturã
participet & inflammationem,& præterea prematur,atq; anguſtetur à tumoribus præter natu-
ram,qui in illis exiſtunt. Dictum autem eſt à me etiam prius, ꝙ nõ ſimpliciter alterius paſſio al-
teri ſuperuenire apta eſt,ſed ijs,quæ magnitudinem habent effatu dignam . Sic igitur & hepati
C inflammationem patienti ſingultus ſuperuenit propter neruorum communicationem, non qui
dem ſemper, ſed quando ad maximam attollitur inflammationem .

5. Aphor.62. 43.c 59 ‖ *Si mulier non concipit,ſcire autem uelis ,ſi conceptura ſit, pannis circuntectam deſubter ſuffias :*
& ſi odor videatur per corpus ire ad nares & os,ſcito, quod ipſa non ex ſeipſa ſterilis eſt .

Verbum,ſuffias,materiam indicat,quæ naturam habet,ut ſuffiri poſſit,thus uidelicet,& myr
rham,& ſtyracem,& quæcunque alia talia,quæ calidam habent temperaturã,& ſunt ſatis odo-
rata. Vult enim in totum corpus ferri uim,quæ ab ipſis manat,ut,cum & os & nares attigerit, à
muliere manifeſte ſentiatur. In ijs igitur ſolis totum non peruadet corpus qualitas ſuffitorum,
quibus durum eſt,ac denſum uteri corpus:cum uero ſit tale,non eſt aptum ad conceptionẽ:ſi-
cuti & paulopoſt ipſe inquiet:Quæcunque frigidos habent uteros, & denſos, non concipiunt .
Quod autem in fine aphoriſmi ſcribitur, Scito, quòd ipſa non ex ſeipſa ſterilis eſt , indicat eius
rei uſum. Sæpius enim,ut permaneat genus alicuius ſacerdotis, uel regis, ſtudent ciuitates , ut
prolem habeant,mares,ſeu feminas,in quibus uel ſolis genus conſiſtat: atque ita, ubi mulieres
non concipiunt,quæritur,utrius cauſa hoc accidat , ut facto diuortio mulieres concipiant : &
D hanc Plato in Theæteto innuit eſſe bonarum pronubarum artem . Totus autem ſermo dicetur
paulopoſt,quando omnes expoſuerimus, qui ad ipſum pertinent, aphoriſmos .

60 *Si mulieri vtero gerenti purgationes eant, impoſſibile eſt fœtum eſſe ſanum .*

Et uerbum,purgationes,numero plurali dictum, & ipſi uerbum,eant,adiunctũ,oſtẽdũt non
eſſe paucum illum,qui excernitur ſanguis,neque ſemel,ſed ſæpius,& multum. Qui enim ſemel,
aut bis paucus excernitur,in multis apparet abſque hoc, ꝙ fœtus quippiam patiatur. Cum uero
nihil deficit multitudini purgationis menſtruorum,& ſeruat deinceps terminum circuituũ per
mẽſes,impoſſibile eſt fœtum eſſe ſanum: ſiquidem ille,qui fortis eſt, ad ſui alimentum abutitur
ſanguine,qui ex toto corpore ad uteros fertur. Excretio uero,quę in grauidis fit,uidetur ex ue
nis,quæ in collo ſunt,apparere. Nam ab interioribus,quæ ſunt in cauitate uteri, ſecundæ pen-
dent : quare nihil per illas poteſt in muliebrem ſinum excerni .

61 *Si mulieri ceſſent purgationes, neque horror , neque febris ſuperueniat,& faſtidia incidant : indi-*
ca ipſam in utero habere .

In ijs,quæ recte purgantur,mulieribus, & quibus repente ſine cauſa manifeſta ſupprimũtur
purgationes,ſermonem fecit Hippocrates , docens nos ea,quæ plurimę mulieres ipſa experiẽ-

tia didicerunt.Cum enim faſtidium patiuntur menſtruis ſuppreſſis,tunc ſe concepiſſe cōijciūt: E
Fit autē faſtidium eadem,qua pica, ratione,læſo ore ventriculi in mulieribus grauidis.Interdū
autem contingit,& propter vitioſos humores totum corpus occupantes,tale aliquid accidere:
verum hoc cum horrore,& ſebre patiuntur, & his diſtinguuntur à grauidis.

62 |*Quacūq, frigidos,& ſpiſſos vteros habēt,nō concipiūt.Et,quacunq, humidos vteros habēt,nō concipiunt:extinguitur enim in eis genitura:& quacunq, ſiccos magis,& adurentes:nam ex defectu alimēti corumpitur ſemen.Quacunque vero ex vtriſque mediocrem habēt temperaturam,ea fœcunda ſunt.* deNatura humana com.1. t.11.1.29.c

Si mihi liceret omnibus aphoriſmis ordinem congruentē apponere, non eſſem veritus paulo antea dictum aphoriſmum in hunc locū transferre: vt finito ſermone de purgationibus, ille,
qui de ipſis eſſet vteris,deinceps ſcriberetur,docente ipſo,quot modis mulieres ſteriles fiāt. Pri-
Supra, aph.59. mus igitur in ipſis erit aphoriſmus,in quo dixit,|Si mulier non concepit,ſcire autē uelis, ſi cōceptura ſit,pannis circuntectam deſupter ſuffias. Secundus autem iſte, qui nunc eſt nobis propoſitus: cuius ſumma eſt,quòd bene temperati uteri ad cōceptionē ſunt idonei: male aūt tēperati,ſi parū à bonitate recedūt,difficulter cōcipiunt:ſin nimium, mulieres ſteriles reddunt. ita
ut ſimul etiam detur intelligi,unde uiri ſint ſteriles: ſed hoc multos latet.Qui uero ea,quæ dicta F
ſunt,diligentius cōſiderat:primum quidem ſciet,quam ob cauſam, & quidam uiri omnino ſteriles ſunt: ſecundo loco,poſt hoc de uiris quidem, ac mulieribus bonam habentibus temperaturam,ꝙ ſemper generabunt,etiam ſi cum malam habentibus coeant: de habentibus autē malā temperaturam,ꝙ cum ſolis contrariam temperaturam habentibus coeuntes, gignent. Prius autem dicetur de mulieribus ſterilibus,quarū uterus ſtatim ab initio eſt male tēperatus,exuperāte ſcilicet,uel una primarum qualitatum,uel duabus: quēadmodū in cōmentarijs de tēperaturis determinauimus,oſtendentes octo eſſe numero omnes intemperaturas, ſimplices quidē quatuor,quarum & nunc Hippocrates meminit,compoſitas autem alias quatuor, his ſimplicibus inuicem complicatis.Vbi igitur immodica frigiditas exuperat adeo, ut uterus ſpiſſior efficiatur, anguſta quidē ſunt ſummopere in ijs ora uaſorum, quæ ad ipſum pertingunt: mulieres uero ſteriles redduntur,cū ſecundę non poſſint uaſorum orificijs adnaſci,neq; ſi hoc fiat aliqñ, poſſit bene nutriri cōceptus:uel .n. nullo modo fiunt in hiſce mulieribus purgationes, uel omnino paucę,& hæ ipſę uitioſę,ſolo tenuiore atq; aquoſiore ſanguine perlabēte.Sed & hęc quoque ora facile obſtruuntur cū propter natiuā anguſtiā,tū quia magna ex parte hę mulieres humorem aggregant pituitoſum:ſiquidem & corpus totū,ut plurimū,eſt uteris ſimile. Contingit G
autē & maris ſemen in talibus uteris refrigerari,niſi ſit natura calidiſſimū. De prima itaq; frigida tēperatura Hippocrates fecit mentionē,inquiens, Quæcunq; frigidos, & ſpiſſos uteros habent,Non per Iouem uolens ſimul coniungere in ipſis eum frigiditate denſitatē, ueluti ſi ſiccitatem,aut humiditatem addidiſſet. Harum enim neutra ſemper conſequitur frigiditatē:& propterea ipſi modo una,modo altera adiungitur. Denſitas uero ex neceſſitate ualde frigidos uteros comitatur,ob quam nō poſſunt cōcipere,ut diximus. Quare ita ſermonē totū huius aphoriſmi accipiemus.Quæcunq; frigidos uteros habēt,nō cōcipient, propter ſubſtātiæ ipſorū ſpiſſitudinem. Cur uero ſpiſſitudo aduerſetur conceptioni,dicere prætermiſit, ut nobis potētibus intelligere.Et quæcunque uteros nimis humidos habent,nō cōcipiunt:extinguitur enim genitura,quēadmodū in terra paluſtri cerealia ſemina. Et quæcunque ſiccos ſiue adurentes habent uteros,propter defectum alimenti non concipiūt.Nam in ſiccis uteris tale quiddā accidit,quale,ubi aut arenæ,aut argilloſæ terræ,aut petroſæ mandantur ſemina. In habentibus autem immodicam caliditatem,quale,ubi ualde calidæ terræ ſemina cōmittunē,quēadmodū in æſtibus ſub Cane contingit. Sic itaque quatuor qualitatum Hippocrates meminit, ſingularū ſeorſum facultatem exponēs:ut,ſi qñ inuicē miſceantur,manifeſta ſit earū cōmiſtio. Poſt hæc autē in- H
quit,Quæcunque uero ex utriſque modice temperatæ ſunt,fœcunditatē habent.Ex quibus autem utriſq;?non profecto ex qualitatibus,(ſunt enim quatuor) ſed,quæ ſunt ſecundū ipſas,oppoſitionibus.Sicuti enim dictū eſt in libris de temperaturis, una quidē eſt bona temperatura, miſtis modice inuicē calido,ac frigido,altera uero humido,ac ſicco: & fieri poteſt,ut ſit aliquis uterus ſecundum unam quidem oppoſitionem bene temperatus, ſecundū alteram uero,male. Sed,ne mulier cōcipiat,poteſt uel altera efficere intemperatura. Mulierē uero eſſe fœcūdam, ſine ambabus bonis temperaturis eſt impoſſibile. Hippocrates itaq; ſicuti totum ſermonē anteriorē de mulieribus ſcripſit,ſic & nunc dictū de ijs,quas habēt uteri,temperaturis cōſcripſit, nec tamen addidit de uiris ſermonē,uel quia promptū nobis ſit ex ijs, quæ dicta ſunt, eaſdem intemperaturas ad ſemen transferre,uel quia diſtulit in poſterū,ſed poſtea oblitus eſt.Quidam tamen alterum deinceps aphoriſmū de maribus aſcripſere,cuius initiū eſt,Similiter & in maribus,Sed probatiſſimi aphoriſmorum expoſitores aiunt,ipſum ab Hippocratis mente,& elocutionis modo manifeſtè deficere.Ac proculdubio ad proportionem illorum,quæ de mulieribus Hippocrates ſcripſit,licet nobis ad uiros trāſeūtibus dicere,ꝙ uel propter tēperaturę frigiditatem non bene ſemen cōcoquitur:atq; ideo,ſi mediocris ſit intemperatura in ipſo,indiget utero

calido

A calido ſufficienter. Sin immodica ſit, eſt omnino infęcūdū, vel propter humiditatē rurſus nō cō coquitur: & hoc etiā indiget, ſi modica ſit intemperatura, vtero calidiori ac ſicciori: ſin immodica, infęcūdū eſt. Eodē modo & propter excedentē calorē ſemen fit toſto ſimile. Ob ſiccitatē vero, vbi primum excidit, neq; extendi poteſt: quod maxime eſt neceſſarium ſi mulier debeat concipere. Oſtenſum eſt.n. in libris de ſemine, niſi per vteri cauitatē parte plurima ſemen extēdatur, mulierē non concipere. His igitur veluti quibuſdam elementis à nobis aſtructis, deinceps dicamus id, quod paulo ante dicere diſtulimus, quod etiā à Platone in Thęteto proponit. Inquit.n. hoc eſſe maximum opus obſtetricū, ſcire coniungere inuicem corpora apta ad cōceptionē, quod nunc in ſermone dictum eſt: & ſimul poſſe diſcernere qui viri ſint inſœcundi, & quæ mulieres ſteriles. Nam immodicæ intemperaturæ, horū ſunt cauſæ: Modicæ vero ſi ſint, & contrarijs coniungantur, tunc concipient mulieres: ſi uero ſimilibus, non cōcipient. Neq; enim fieri poteſt, vt frigidius ſemē in vtero frigidiore ſit fertile: quemadmodū neq; ſiccius in ſicciore: idem & de duobus alijs ſentiendū: ſed indiget ſemen quidem frigidius vtero tāto calidiore, quāto deficit ab optima tēperatura: & humidius ſicciore: eodem modo, & in alijs. Cognitio autē omniū immodicarū vteri intēperaturarum eſt, quam pauloante dixit Hippocrates in ſuffitu,
B qui per aromata fit. Frigiditas.n. ſpiſſitudinis ratione nō permittit vſq; ad os, & nares ferri aromatū exhalationē: eodē modo & ſiccitas. Humiditas uero ſicuti ab ipſo dicta eſt extinguere geniturā, ſic & aromatū qualitatē. Reliqua eſt uehemēs caliditas †ſiqdē ea ratione ꝙ vincit, aromatū facultatē alterat, atq; corrūpit: ac propterea nō permittit ipſa ſeruantia ſui naturā ſincerā circa os & nares ferri. de hiſce naturis ex ſuffitu aromatū ſufficiēs cognitio pręſtabitur. Si vero non poteſt hęc ſufficiēter haberi ex alijs indicijs nobis erit talis natura inueſtigāda, hoc ipſum primum cognoſcentibus, ꝙ rara admodū eſt huiuſcemodi temperatura in mulieribus. ſiquidē fœmina eſt mare natura frigidior. Vnde ob hoc ea, quā facit Hippocrates ex aromatū ſuffitu dignotio, in ſterilibus mulieribus vtiliſſima eſt, vel quia oīs immodica intēperatura iſti ſubijcitur, vel quia rariſſime una ipſam ſubterfugit in mulieribus illis, quæ tenues apparent, nigræ, & hirtæ: ita ut ex his ſignis percipiatur earum immodica intemperatura ſine ſuffitu aromatum.

† Cod. Leonicen. & Laurētians habebat εἰ μὲν τῷ νικᾶν τὸν τῶν ἀρωμάτων, &c. Sunt qui ex impreſſis græc. ita vertant non male. quę ſi odorum vim alterabit, & corrumpet, atq; propterea ipſum ſeruata ſinceritate non permittet ſubuehi ad os, & nares: ſatis tū in his etiam calidiorib. naturis eſſe poterit ad ſterilitatis cognitione aromatum ſuffitus: ſi uero hac pſtare nequeat ex alijs, &c.

63 *Similiter autem & in maribus. Aut enim propter corporis raritatem ſpiritus extra fertur, vt ſemen non tranſmittatur ad os, vel propter ſpiſſitudinem humor non exit foras, vel propter frigiditatem non concaleſcit ita, vt ad hunc colligatur locum: vel propter caliditatem hoc idem accidit.*

C

Qui hunc interpoſuit aphoriſmū, neq; proprias voces intellexit. Nā cū profiteretur eundem in viris ſermonē ſe facturum, ſicut Hippocrates in mulieribus ſcripſerat, non fecit hoc. Cum.n. ille de quatuor intemperaturis feciſſet mentionē, oportuit hunc etiam quatuor in maribus, ut nos fecimus, in mediū adducere: verum non ſic iſte, ſed primum quidem corporis raritatē ſtatim damnat, quæ in mulieribus fuit prætermiſſa. deinde nec eius ſermo, ſi ipſe ſeorſum diligentius examinetur, verus deprehendetur. Conſpiciūtur ſiquidem viri non pauci, qui licet corpus rarum habeant, ſemen tamen habent fœcundiſſimum. neque id mirum. Raritas ſiquidem corporis in calidioribus vnà atq; humidioribus prouenit tēperaturis, quę potiſſimū plurimo ſemine fœcundiſſimo abundant. Nam & materiā habent ex qua ſemē generatur copioſum, & vim à qua concoquitur. Eiaculatur aūt ſemen vaſorum ſeminaliū intentione compreſſum, non ſpiritus occurſu propulſum. ſiquidem ſubſtantia ſpiritualis cum humore miſcetur ſeminis, quæ & ipſa indiget exprimentibus, ſicut & humor: qui tantum ſiccum * ſuperexcedit, quanto & celerius foras eijcitur, & ad longius ſpacium fertur. Hæc igitur ſunt ab eo ignorata, qui aphoriſmū adiecit, & pręterea cum ait humorem propter ſpiſſitudinem non exire foras. Si enim alium hu-

*Al. humorē.

D morem à ſemine dicit, ſermo delirus eſt. Si uero ait ſemen propter corporis totius ſpiſſitudinē non exire foras, ignorat omnino quæ ſit ſtructura inſtrumentorum, quæ ſeminaria vocantur. melius enim fuerat ipſorum cauſari anguſtiam. Sed & quod deinceps eſt dictū, vſq; ad aliquid verum, non habet id quod ſequitur, intelligibile. Nam ꝙ propter temperaturæ frigiditatē ſemē non concaleſcat, ac propterea ſit infœcundum, verum exiſtit: ꝙ autem colligi nequeat ad locū hunc, ſuperfluo adiectū eſt, præter id ꝙ neq; locus ab ipſo explicatur, ſed à nobis intelligendus relinquitur: & tamen id uerbum, hunc, ad ea quæ prius dicta ſunt, habet relationē. Sed hæc quidem parua ſunt: Qui uero circa finem error, eſt magnus, cum dicat, propter ipſius caliditatem hoc idem euenire. nam manifeſte ad illud quod antea dictum eſt, ſermo iſte refertur. Dictū autē antea fuit, ꝙ propter frigiditatem non adeo concaleſcat, vt ad hunc locū colligatur. Quare propter calorem oportet intelligere non concaleſcere, neque colligi in uaſis ſeminarijs ſemen. Hoc autem eſt aperte abſurdum. Nam torreri, aut aſſari, aut tale aliquid ſemen pati propter calorem, rationem habet: non concaleſcere autem, eſt omnino perabſurdum.

64 *Lac dare caput dolentibus malum: malum vero & febricitantibus, & quibus hypochōdria ſuſpēſa murmurant, & ſiticuloſis: malum autem & quibus in febribus acutis biliosa ſunt dejectiones, & quibus*

ſanguinis multi deiectio facta eſt. Conuenit autem & tabidis non ualde multum febricitantibus dare, et E
in febribus longis, & paruis, ſi nullum ex ſupradictis ſignis affuerit, & præter rationem conſumptis.

Quòd lac facile alteretur, & ꝙ duplicẽ habeat alterationem: qñ pluri quidẽ adhæret calori,
ſtatim in nidorem abiẽs: qñ autẽ pauco, cito aceſcens: tibi licet perdiſcere, partim ſtatim cũ ex
mãmis excidit, ad ignẽ elixanti: partim ipſum iacere per ſeipſum permittẽti. Nam & elixatum
in nidorẽ abit, & ſibi dimiſſum oĩno aceſcit cito, vel tarde. Sic aũt & in ſanis, ſi non bene cõco-
quatur, in quibuſdã aceſcit, in quibuſdã aũt in nidorẽ abit. in ventriculo quidẽ frigidiore ꝓtor
ſus aceſcit, in calidiore vero in nidorẽ abit. Lac vero bene cõcoctũ nutrit, & bonos facit humo
re: & dum concoquitur, pariter attollit hypochõdria, ac caput petit. Hos effectus, & paſſiones
in ſanis etiam videbis. Verũ quæ ægrotis accidunt, percurrit Hippocrates: quæ ſemper quidẽ
experiri uolentibus manifeſtanẽ: & poſſunt etiã ante experientiã cognoſci. Vbi enim in ijs, qui
integra ſanitate fruunẽ, videmus lac capiti dolorẽ afferre, & hypochondria inflare: non eſt ad-
mirabile, colligere, ꝙ ijs qui iam caput dolent, vel ſuſpenſa habent hypochondria ſit inimiciſſi
mũ. Recte aũt dixit hypochondria ſuſpenſa, licet dicere potuerit inflata, & flatuoſa. Neq; .n. hęc
ſola poteſt lac offendere, ſed & alia oĩa, quæ ſunt quouis modo ſuſpẽſa, ꝓpter aliquã talẽ, qua- F
lis eſt inflãmatio, vel eryſipelas, vel tumor prædurus, vel laſſus, paſſionẽ. Adhuc aũt magis ſi ab
ſceſſus nõdũ ſit in hypochõdrio diruptus, eſt .n. his etiã lac inutile. Hæc itaq; oĩa vno verbo ſi-
gnificat Hippocrates, inquiẽs: hypochõdria ſuſpẽſa. Nocere aũt ait & murmurãtibus lac, q̃ alia
ſunt ab inflatis, & diſtẽtis. flatuoſa ſiquidẽ ac vẽtoſa & hæc ſunt. Maior itaq; offenſio diſtentis
hypochõdrijs obuenit, minor vero murmurãtibus: ſed tñ his quoq; lac eſt inutile. aceſcit .n. in
ipſis. Serũ tñ lactis ſale, & melle cõdiẽtes, plurimis talibus exhibuimus, ꝗ & iuuati ſunt eorum
aluo ſubducta. Sitientibus quoq; malũ inquit lac eſſe. euaporat .n. in ipſis, ſiue natura ſiticuloſi
ſint, ſiue ex aliqua occaſione ſitis aduenerit. Et biliosa deijcientibus, in quibus etiã dicerẽ ipſe
lac in nidorẽ abire: nõ minus quã in ijs qui talia euomũt. Nã in vniuerſum didicimus q̃ celer-
rime ab oĩbus cauſis calidis lac ad nidoroſum alterari. Rationabiliter itaq; & ijs qui acute febri
citãt, nocet. mihiq; videẽ ſermo melius in hũc modũ ſe habere, Malũ aũt & ꝗbus bilioſæ deie-
ctiones, & acutis febribus. Neq; .n. ambobus ſimul iũctis tãtũmodo noxiũ eſt lac, ſed ſeorſum
in vtroq;. His igitur paſſionibus lac plurimũ aduerſatur. Vtile aũt eſt ijs quæ ſequũtur, de ꝗbus
eſt ab Hippocrate ſcriptũ in hunc modũ, Conuenit autẽ tabidis nõ valde febricitantibus dare.
Nam primũ de tabidis facit mẽtionẽ. Intelligendũ autem eſt ipſum ita nominare illos, qui tabẽ G
ex vlcere pulmonis patiũtur. Nã alios qui alia ex cauſa ſunt extenuati, ipſe deinceps nominat
iu uerbis illis quorũ initiũ eſt, Et in febribus paruis. Cõmune aũt in omnibus qui lacte indigẽt,
ꝙ cibus bonum generans ſuccũ, & qui cito per venas diſtribuatur, illis eſt neceſſarius. Neq; mi-
randũ eſt ſi lac dicimus bonũ ſuccũ generare, etiã ſi aliquid habeat flatuoſum. Nam in uniuer-
ſum, bonũ ſuccũ generare dicimus quæcunq; poſt coctionem ad bonũ humorẽ tranſmutãtur,
hoc eſt ad ſanguinẽ. hic enim humor eſt nobis amicus. Cur autem cũ dixiſſet, Cõuenit autem
tabidis, adiecit, Non ualde multum febricitantibus, mihi uidetur dignũ inueſtigatione non par
ua: nam ſufficiebat etiam ſine valde dicere. Nunquid igitur, & multũ febricitantibus lac exhi-
bet: ſolis autẽ ijs ꝗ ualde multũ febricitãt, haudquaquã exhibet? an ab aliquo adiectũ fuit uer-
bum, ualde, ſicut & pleraq; alia? Hæc ita quiſpiã per ociũ inquirat. Sciat autẽ hoc nunc à nobis
diſcens, multum febricitantibus lac dãdũ non eſſe. Miror autẽ quomodo in illis, in quibus lac
dari iubet, aſcripſit, Si nullum ex ſupradictis ſignis affuerit, cum ſit à doctrina aphoriſtica alie-
num: id enim erat ex ijs, quę prius dixerat, cognitum, etiam hoc non adiecto, ꝙ dandũ eſt tabi-
dis, & præter rationem extenuatis, lac, niſi caput doleat, aut hypochõdria intumuerint, aut bi-
lioſæ ſint deiectiones, aut tale aliquid aliud ipſis adſit. An, non ſimpliciter, neq; ſemper ſeruare H
breuitatem uidetur Hippocrates, ſed in quibus magnũ aliquod periculũ imminet ſi negligen-
tius, quod ab ipſo docetur, accipiatur, in his bis terve repetere eadem non ueretur?

65 *Quibus tumores in vlceribus apparent, non conuelluntur valde, neq; inſaniunt: verum his euane-
ſcentibus, derepente quibuſdam à tergo conuulſiones, & diſtentiones fiunt: quibuſdam ante inſania, vel
dolor lateris acutus, vel ſuppuratio, vel difficultas inteſtinorum, ſi tumores ſint rubicundi.*

Omnes præter naturã tumores Hippocrates œdemata, ideſt inflationes, nominat, ſub ꝗbus
uidelicet etiam inflammationes continentur: ſaneque hoc ipſum nomẽ inflammationis anti-
qui omnes magis inflamminibus, etiam ſi ſine ullo ſunt tumore, adaptabant. Quod igitur dicit,
tale eſt: Quibus rumores ulceribus adueniunt, non admodũ conuelluntur, neque inſaniũt. Hoc
autem indicio eſt, ꝙ nonnulli quidem in ipſis conuellũtur, & inſaniunt, ſed raro hoc patiuntur,
qñ uidelicet magnitudinẽ effatu dignam, uel malignitatem aliquam aſſumpſerint. Si uero tu-
mores derepente euaneſcant, cõuulſiones, ac diſtẽtiones, qñ in partibus poſterioribus, hoc eſt
in dorſo, ulcera fuerint. Quę uero deinceps dicunẽ, ſi in partibus anterioribus fuerint, cõſequi
dicit.

A dicit. Poſteriora ſiquidem neruoſa ſunt, anteriora autem uenoſa atq; arterioſa. Quando igitur ab ulceratis partibus humor, qui fecit tumorem, ad aliquam partem principalẽ ſe cõtulit: in partibus quidem neruoſis poſterioribus conuulſiones fient, ac diſtentiones: (nam hæ ſunt neruorũ paſſiones) in anterioribus uero inſania, ſi ferat̃ ad caput: lateris autẽ dolor, ſi ad thoracẽ humor conuertatur. Sæpius uero, & hi ſuppurantur, ſi humor non diſſolutus fuerit. Difficultatem uero inteſtinorum fore inquit, ſi tumores rubri fuerint, & repente diſcedãt: illam dico inteſtinorum difficultatem, quam ſanguineam nominant, quæ eſt ſanguinis euacuatio per inteſtinum abſque exulceratione. Quòd igit̃, ſi uel in dorſo, uel in partibus anterioribus illi oppoſitis cõtigerit aliqñ tumores de repente euaneſcere, in tales ægri incidunt paſſiones, nos uidimus; nõ tamen ipſe nobis Hippocrates manifeſtauit, an de his partibus ſolis loquatur, an ſimpliciter de oĩbus, ita ut crura ẽt, & brachia hoc ſermone comprehendantur. In tibia itaq; non ſunt in partibus anterioribus muſculi in chordas ualidas deſinentes. In coxa uero in partibus genu anterioribus maximã uidemus chordã, ob quã per cõpatiendi rationẽ rationabile eſt magis ſequi conuulſionẽ, q̃ ob aliquem muſculorum, qui ſunt in partibus coxæ poſterioribus. Sunt enim omnes carnoſi. Quare uerum non uideretur id, quod uniuerſaliter ab Hippocrate dicitur, ꝙ ex partibus tãtum B poſterioribus accidunt conuulſiones, Videtur quidem magna ex parte id fieri non in cruribus modo, ſed etiã in brachiis, forte quoniam hæ partes omnes è directo ſunt dorſalis medullæ. Naſcuntur autem ab hac, & membrorum extremorum, & ſpinalium muſculorum nerui.

66 *Si in uulneribus fortibus, & prauis tumor non appareat, ingens malum,* 3.Epid.ſect.3:

Poteſt, & ultimo aphoriſmi uerbo, malũ, adiungi Ingens; poteſt & priori parti coniungi. Fiet enim ſermo talis: vulneribus prauis exiſtẽtibus, ſi tumor non appareat, ingẽs eſt malũ. Vel talis: Vulneribus prauis exiſtentibus, ſi tumor ingẽs non appareat, malum. Cõtingit aũt, & uerbũ ingens, cõmuniter dici, ac ſi ita dixiſſet: Si uulneribus prauis exiſtentibus, tumor ingens non appareat, ingẽs eſt malũ. Melior uero ex tribus ſermonibus meo quidẽ iudicio hic eſt: Si uulneribus prauis exiſtẽtibus, tumor non appareat, malũ eſt ingens. Dictũ aũt eſt & antea, ꝙ tumor (græce œdema) ab ipſo generaliter dicitur de oĩbus tumoribus præter naturam. Vulnera autem praua dici exiſtimãdum eſt, quæ ſunt in capitibus, aut finibus muſculorum, & maxime neruoſorũ. Nã in capitibus muſculorum, muſculis nerui inſeruntur, ex finibus autem chordæ oriuntur. Sicuti C igit̃ paulo prius damnabat oẽs tumores derepente euaneſcentes, ita nunc illos, qui neq; omnino adueniũt uulneribus prauis. Nã & in his ſuſpicãdũ, ne humores ad uulnera defluẽtes, ad partes principaliores tranſmeent. Hoc in illis p̃ſertim fieri uulneribus eſt exiſtimãdũ, in q̃bus adeſt quidẽ dolor, & propter ipſum omnino aliquid influit, ſed à medicis reprimit̃ ualde infrigidantibus, aut aſtringentibus medicamẽtis: nã, ſi dolor abſit, neq; fluxio mouetur. Maxime autem dolores patiuntur partes neruoſæ, quæ per medicinas calefaciẽtes, atq; exiccãtes curari deſiderãt.

67 *Molles boni: crudi uero mali,*

Hic ſermo pars eſt antecedentis, docẽte Hippocrate omnes tumores, quicunq; molles ſunt, bonos eſſe, contrarios uero prauos. Proprie igitur molli opponitur durum atque renitens: Hipprocrates uero crudum ipſum nominauit. Neque enim fieri poteſt, ut ſit tumor renitẽs, bene cõcoquente membri natura humores ad ipſum confluentes.

68 *Dolenti partem capitis poſteriorem, in fronte recta vena inciſa prodeſt.* 5.Epid.com.2.t.37.3.165 c

D Non ſolum ſtudet Hippocrates, ubi ſit opus, euacuare, ſed cum auerſione. Auerſio autẽ ad cõtraria fit, ſecundum longitudinem quidem ſupra & infra: ſecundum latitudinem uero hinc & inde, hoc eſt à dextris & à ſiniſtris: ſecundum altitudinẽ uero ante & retro. In doloribus itaq; partis capitis poſterioris, cum auerſione nũc euacuatio ex fronte fiet: ſicuti anterioris ex occipite. Sic itaq; diuturnæ oculorum fluxiones ſæpius ſanatæ ſunt, ex partibus ſecundum occiput ſanguine miſſo, unà cum cucurbitulæ uſu.

69 *Rigores incipiunt mulieribus quidẽ ex lumbis magis, & per dorſum ad caput: ſed & viris parte corporis poſteriore magis: quàm anteriore, veluti femorum, cubiti. Sed et cutis rara: indicio autem eſt pilus,* de Tremore palpit, &c.3.53.h 2.Epid.ſect.3. & 6.Epid.com.3.t.19 3.174.e

Rigores omnes incipiunt quidem cum ſenſibili frigore: paratiores autem non ſolum ad ſuſcipiendam, ſed etiã ſentiendam frigiditatem, ſunt dorſi partes: quare non abſque ratione hinc rigores inchoant: & hi citius fiunt mulieribus, quoniam fœmina eſt natura frigidior atq; imbecillior. Recurrit autem hinc rigor incipiens, ad principium neruorum, ſcilicet caput, celerrime facta per ſpinalem medullam compaſſione, quoniam & ipſa, natura frigida eſt, ſicut & cerebrũ, & propter ſubſtantiæ mollitiem, ut cerebrum, alterationem facile ſuſcipit. Ex partibus autem anterioribus rigores non inchoant, quoniam calidiorem habent, q̃ partes poſteriores, temperaturã:

huiusq;

huiusq; argumētum ſumit ex cutis raritate: rurſusq; raritatis ex pilorum multitudine. Dictum E eſt autem à me de generatione pilorum ſufficienter in commentariis de temperaturis.

6. Epid. com. 6. t. 7. 3. 197. G.

70 | *A quartana capti, non admodum à conuulſionibus capiuntur. Si uero prius capiātur, & quartana ſuperuenerit, liberantur.*

Quæ quidem fit ex euacuatione conuulſio, acutiſſima eſt, & pernicioſiſſima: quæ uero ex repletione partiū neruoſarum, qualis in morbo comitiali, neq; acutiſſima, neq; ſimpliciter periculoſa. Meminit autem Hippocrates nunc non de tali conuulſione. nam uerba capti, & capiuntur, longitudinem temporis oſtendunt. Hanc itaq; conuulſionem quartana non ſolum prohibet fieri, uerum ſi præfuerit, ſoluit. Fit autem ab humoribus lentis, ac pituitoſis, qui partibus neruoſis inſerti ſunt. Cum uero horū humorum duplex ſanatio ſit excretio ſcilicet, & coctio, ambas habet quartana, excretionem quidem ex rigore, (hæc enim ſola agitatio ſufficiens eſt craſſum excernere humorem) concoctionem uero caloris febrilis ratione, qui rigorem conſequitur.

2. Epid. ſect. 2.

71 | *Quibus cutes circuntenduntur aridæ, & ſiccæ, ſine ſudore † moriuntur: quibus uero laxæ, & raræ, cum ſudore moriuntur.*

τελευτᾶν. quā deiectionē pilotheus accipit pro iudicari uel ad uitā, uel ad mortē: ſi enim euphoria ipſos conſequatur, ad ſanitatem: ſi uero dyſphoria, ad mortem.

F

Morituri qui quidem ſqualidas, duras & ſiccas habent cutes, & extentas: ſine ſudore moriuntur: qui autem contrario modo, laxas uidelicet, & molles, & raras, cum ſudore moriuntur. prioribus ſiquidem humiditas uel omnino deeſt, uel cuti: aliis uero, & cuti ineſt.

72 *Qui regio morbo laborant, non multum uentoſi ſunt.*

Ventoſos ab ipſo nunc dici eſt exiſtimandum illos, qui in uentre colligunt multitudinem uēti flatuoſi, qui uel per ructus, uel flatus excernitur, uel remanet, & extendit, quæ ibi ſunt. Fit aūt hoc nonnunquam quidem ob debilitatē, & imbecillitatem partium ad uentrem attinentium, nonnunquam uero ex pituitoſo, & frigido humore. Hi itaq; qui propter pituitoſum humore uētoſi ſunt, cōtrarii ſunt laborantis regio morbo, qui ex bile accidit. Quare hi nunquam ob humoris exuperantis naturam uentoſi fiunt. Contingit aūt ipſos ob partium imbecillitatem fieri aliquando uentoſos. Quare ſermoni adiecit, non admodum perpetuitatem quidem negationi adimens, oſtendens autem maiori ex parte quod prius dixerat, fieri. Neq; enim admodum inuenitur contingit regio mobo laborantes, habere partium ad uentrem attinentium imbecillitatem. G

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS

COMMENTARIVS SEXTVS.

6 Epid. ſect. 3.

I

IN lōgis læuitatibus inteſtinorū, ſi ructus acidus fiat, qui prius non erat, ſignū bonū.

Læuitas inteſtinorum (græce lienteria) eſt uelox exitus eorū, quæ comeduntur atq; bibuntur: quæ talia deiiciunt, qualia fuere deuorata. Siquis uero uellet breuiorē afferre definitionē, diceret eſſe priuationē coctionis, cū neq; quoad conſiſtētiā, neq; quoad colorem, uel odorem, ullamve omnino qualitatem, in uentriculo facta fuerit mutatio ciborū. Tale aūt nomen hæc paſſio ſortita eſt, exiſtimantibus illis, qui prius talem ei indiderunt appellationē, fieri ipſam propter intrinſecæ ſuperficiei inteſtinorū læuitatem, ob quam cibos qui continentur in eis, nō amplius apprehendunt, ut cum ſuam ſeruant ſibi à natura inditam aſperitatem, retinebant. In pluribus itaq; aliis, qui primi nomina rebus impoſuere, quamuis ſint collaudandi: nō tamen eos in H læuitate inteſtinorum accepto, cum ignorauerint, quod ipſius uētriculi proprium eſt cibos amplecti, ac ſe circumſtringendo, certo tempore detinere, & rurſus ad inferiora dimittere. Et, ſicut in ueſica fit urinæ ſtillicidium, nō expectante, ut illa colligatur, ſed ſtatim tanquam mordētem, aut aggrauantem expellente: ſic & in uentriculo ueloces exitus: hi enim ſunt communes oīum excretionum cauſæ: quaſi illi ſciuiſſent, qui primi hanc paſſionem, læuitatem inteſtinorum nominarunt, talem de ea opinionem abieciſſent, & uice eius, totius uentriculi, atq; inteſtinorū imbecillitatē in cauſa poſuiſſent, ob quam hæ partes corporis grauatæ à cibis aſſumptis, ipſos cōfeſtim excernunt. Fieri uero poteſt etiam aliquādo, ut à quorundam humorum mordacitate in ſuperficie exulceratis fiat hæc paſſio: etſi ipſa uis non multum patiatur: nam & tunc erit neceſſarium, ut permeantibus cibis, partes exulceratæ dolorē ſentiant, atq; ideo deorſum illos propellant, & à ſeipſis quàm citiſſime emittant: quo in omnibus partibus facto, uelocitas exitus ſubſequetur, & nullum fiet initium coctionis: uerum tali inteſtinorum læuitati cuiuſdā morſus inerit ſenſus. In illa uero quæ accidit propter uentriculi, atq; inteſtinorum imbecillitatem, abſq; ullo doloris ſenſu fient deiectiones. Adeſt autem, & hæc haud parua utriq; differentia. Quæ enim fit

A ex humorum acritudine in uentriculi, atq; inteſtinorum abraſa ſupeificie, ceſſante humorum prauitate ſtatim ſanatur cibis,ac potibus,qui uim adſtringendi habent.Quòd ſi longiori tempore perſeueret,in alteram paſſionem , quæ dyſenteria,id eſt difficultas inteſtinorum nominatur, tranſmutatur. Quæ autem potẽtiæ retentiuæ ſequitur imbecillitatem,omnino quidem fit ex intemperatura,ſed uel ipſorum corporum,quę iam habitum quendam non facilem ſolui cõtraxerunt,eſt diſpoſitio,uel propter humorem aliquem,qui in uentriculo, atq; inteſtinis continetur, euenit,ex quibus humoribus unus eſt pituita. Vnde & acidos ructus,qui tali paſſione laborant, habent,quos Gręci oxytegmias nominant,qui & ſine aliqua pituita qñq; in uentriculo frigidiore fiunt:& in quibuſdam læuitatibus inteſtinorum,quæ ex frigiditate ortum habent, una fiunt, ſed progreſſu temporis ceſſant.Nam ab initio paruo quodam tempore cibi in uentriculo retinẽtur,procedente autem,atq; aucta paſſione,neq; hoc tempore retinentur.In quibus igitur paruo remanent tempore,fit quoddam uelut initium coctionis, & propter hoc non ſortitur effectum. Nos uero didicimus fruſtrationes coctionis ex frigiditate prouenictes,ructus acidos facere. In quibus autem cibi nullum habent coctionis initium:neq; ulla ab initio fit in qualitate mutatio: quare neq; ructus acidi,niſi pituita,ac præſertim acida in uentriculo abundet. Propterea Hippo-

B crates non ſimpliciter dixit bonum eſſe ſignum acidos ructus in læuitatibus inteſtinorum , ſed primum quidem in longis adiecit,quaſi cum incipientibus,ut dictum eſt,ſæpius unà eueniant : deinde,ubi prius non fuerint,inquit,Quæcunq; enim à pituita uentriculum refrigerante fiũt læuitates inteſtinorum,ſemper cum ipſis ſunt acidi ructus,ut† caſus quidam.Illis igitur,quæ neq; incipiunt,neque ex pituita fiunt,nõ inſunt acidi ructus.quòd ſi quando fiant, ſignificat tantum iam tempus cibum in uentriculo retineri , quòd principium mutationis accipiunt , & naturam ſuorum operum reminiſci . Hactenus mihi uideor expoſitoris officium ſatis impleuiſſe . Siquis autem eorum,quæ dicta ſunt,uult capita omnia ſcientifice comprehendere : in tractatu,qui de potentiis naturalibus inſcriptus eſt,non paucas habet de uentriculi uiribus demonſtrationes:in cauſis autem accidentium,de omnibus,quæ ueſociter excernuntur.Quoniam uero [a] † Eraſiſtratus in ſecundo de uentriculo mentitus eſt de medicis ſe ætate ſuperioribus,turbauitque,& confudit inteſtinorum læuitatis notionem:melius mihi uiſum eſt hæc etiam ſuperaddere,ac primũ ipſius Eraſiſtrati uerba ſubſcribere,quæ ita ſe habent:De ea,quæ læuitas inteſtinorum nominatur,dicendum, quam priores medici in tres partes diuiſerunt,in difficultatem inteſtinorum , in læuitatem inteſtinorum,& teneſmon,id eſt tentionem:quidam tamen in iis,quæ excernuntur ,

C differentias conſiderantes paſſionis,atque dicentes,quando ſanguinolenta,atq; mucoſa exeũt, quæ à uentriculo fuere concocta,tunc difficultatem inteſtinorum nominabant : ſi uero exeuntia cruda,miſta autem ſanguinolentis,atque mucoſis,læuitatem inteſtinorum uocabãt:cum uero billioſa miſta cum ſanguinolentis,atque mucoſis excernuntur,tentionem paſſionem appellabant.Hæc igitur Eraſiſtratus inquit,neſcio qua ductus opinione , adiiciens crudis excrementis mucoſa,ac ſanguinolenta. Hoc enim nullus appoſuit , neque eorum, qui eius ætate claruerunt medici,uelut Philotimus,Herophillus,& Eudemus, neq; eorum,qui poſt ipſum fuerunt uſq; ad iuniores iſtos Archigenis ſectatores,neq;,quos ipſe citat,priores medici, hoc eſt ipſo Eraſiſtrato ſeniores. Diocles ſiquidem in libro [b] † De curatione , & cauſa paſſionis,ſcribit in hunc modum.Tertia fit magna ex parte ex difficultate inteſtinorum:uocatur autem læuitas inteſtinorũ, ad quam ſequitur deiectio humida ac ſpumoſa,& cruda,& multa,& cita poſt cibum aſſumptũ, ac potum.Praxagoras autem in ſecundo de aſſidentibus,inquit: Inteſtinorum læuitate laborantibus,quoniam lubricum eſt inteſtinum,ieiunum præſertim,neceſſe eſt cito ciborum fieri deiectiones.Poſt hæc deinceps,quòd neceſſarium ſit cito exeuntia,eſſe omnino cruda, Praxagoras ſcribit,maximam quidem paſſionis proprietatem in cita ponẽs deiectione: quòd uero cibi om-

D nino incocti permaneant,hoc unum faciens ex iis,quæ neceſſario conſequuntur. Neque enim, quia omnino incocti permaneant cibi,ideo cito deiiciuntur:ſed,quia cito deiiciunttur,idcirco nullam habent coctionem:atque ideo nos,& alii complures medici,citam ciborum nullam habentium coctionẽ,deiectionem,dicimus eſſe læuitatem inteſtinorum. Ad hunc modum, & alii antiqui medici de ipſa ſentire uidentur.Nam in libro De paſſionibus Hippocratis,ſiue eius ſit is liber,ſiue Polybi eius diſcipuli,hæc de læuitate inteſtinorum ſcripta inueniuntur : [c] ‖Cibi deiiciuntur imputridi,humidi,abſque dolore,corpus autem extenuatur. Liquet uero fuiſſe morem antiquum uiris iſtis,uocare imputrida,quæ nos incocta nominam⁹ . [d] † In libro autem de uictu ſalubri,qui,& ipſe Hippocrati aſcribitur,(licet,qui adulterinum cenſent,nõ nulli ad Ariſtonem, non nulli ad Philiſtionem,quidam ad Pherecydem referant)ſcribuntur hæc uerba:[e] ‖Patiuntur non nulli talia . cibus eis deiicitur humidus incoctus , non propter morbum , ueluti læuitatem inteſtinorum,neque aliquem ipſis affert dolorem.Hi quidem omnes Eraſiſtrato ſeniores . Sed, ut diximus,mille alii,qui omnes Eraſiſtrati ætate,& poſtea uiguerunt,in eandem ſentẽtiam de inteſtinorum læuitate ſcripſerunt.Quare neſcio,qua cauſa ductus de priſcis hominibus mentiatur,illos inquiens arbitrari in læuitatibus inteſtinorum ſanguinolenta, atque mucoſa cibis incoctis commiſceri.

A† De hoc ẽt libro meminit Gal.lib.de Venæ ſectione aduerſus Eraſiſtrateos cap.4. pag.12.a

B† De paſſione cã,& curatione, & ita uidetur legiſſe uetus ĩterpres impreſſus , & eſt ille liber de quo meminit Gal.3.de locis affectis ca. de Melancholia quarta 18.g.

C in libr De Affectionibus , ubi de Lienteria.

D† Non ẽ idẽ liber hic, qui inſcribit̃ περὶ διαίτης ὑγιεινῆς nel ut Gal.in com.1. ſectionis tertiæ primi Epidẽ, περὶ διαίτης ὑγιεινῶν,cũ eo qui inſcribitur περὶ διαίτης ὑγιεινῶν.nam hic liber,de quo hoc ĩ loco meminit Gal,eſt tertius liber ď Diæta: cuius initium eſt , De diæta hum. &c. Liber ãt de Diæta Salubri ad uerſus eſt libro de natura hu. qui ita incipit, Idiotas ita oportet,&c.

E 3.de Diæta ubi de repletione.

i.

Quibus

6.Epid.ſect.6 2 | *Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior minus integra ſanitate fruuntur: quibus* E *vero contraria, ſalubrius degunt.*

In ſiccioribus ſecūdm naturam temperaturis nulla omnino ſuperfluitas manifeſta, neq; ſenſibilis per nares effluit ex cerebro, ſicuti neq; per cutem ſudor, ſed illa, quæ à medicis difflatio occulta nominatur, ſuperflua extenuata in modum uaporis euacuat. Humidioribus uero naturis ſenſibiles fiunt ſuperfluitates, & pſertim cerebri, quū eſt natura frigidius: eiſdemq; geniturā, hoc eſt ſemen ipſum, ait eſſe humidiorē, ſicut in ſiccioribus aquoſa humiditate conſumpta, craſſius ac ſiccius eſt ſemen. Eos igiť, qui ſunt humidiores, ſiue cerebro tm̄, ſiue corpore uniuerſo, non contingit ſalubrem uitam, omnis expertem noxæ traducere, uerū continuo deſtillationibus ex parua occaſione capiuntur. &, ſi ſuperfluitas eis ad inferiora per palatum deſcendat, partes ſubiectę offenduntur, fauces, guttur, aſpera arteria, pulmo, gula, uentriculus. Tuſſes itaque in ipſis fieri, & difficiles anhelitus, & anginas, cruditateſq;, & uentris profluuia eſt neceſſarium, non nunq̄ uero & difficultates inteſtinorum, quando, quod deſtillat, ſalſius quodam modo fuerit. Dixit autē, & ipſe de his || in libro de aquis, aere, & locis, ſicuti, & in libris de | morbis ac | paſſionibus. F

In lib. de Aere, aquis, & locis c. 2. 2. a. e f. & c 6. 4. b 1. de Morbis poſt principium non multis interpoſitis uerſi. in li. de Affectib. ubi de Lienteria. 6. Epi ſect. 7

3 | *In longis difficultatibus inteſtinorum, cibi faſtidia, malum, & cum febre peius.*

Difficultates inteſtinorum fiunt quidē ex humoribus acribus. ſunt aūt inteſtinorū exulcerationes primum quidem in ſuperficie abraſorum, progreſſu aūt temporis, & profundiora habentium ulcera putrilagini, ut plurimum, obnoxia: quo maxime tēpore etiam uentriculus ipſis cōpatiens ad concoquendū ineptus reddiť: qua offenſione magis, ac magis ad ſuperiora pueniente, cum & os uentriculi afficitur, cibum faſtidiunt, hoc eſt non appetunt. Sunt etiā, qui & ab initio non nunq̄ cibum faſtidiant pp ichoras fluētes ab hepate, à quibus diximus abradi īteſtina, præſertim cum hi amaræ bilis naturam habuerint. Nam pars eorum ſuperfluitans, ad os uentriculi effertur. In longis uero difficultatibus inteſtinorum, cum hic caſus euenerit, mortificationē quandam ipſi iam aduenilſe uentriculo compatiendi ratione ſignificat, ex qua omnino interijt appetentia, opus ad uitā neceſſarium. Si uero unà cum inappetentia febris adueniat difficultati inteſtinorum, duorum alterum eſt, uel putredo aliqua circa ulcera, uel digna effatu inflāmatio: atq; ita, ut dictum eſt, toto iam compatiente uentriculo, ægri ſe habent exitialiter.

Ibidem. 4 | *Vlcera circumglabra, maligna ſunt.* G

Quando uel pilos uideris, defluentes a circūiacētibus ulceri locis, uel cutē ſquamulas è ſumma parte dimittere: ſcito ijs: qui ita ſe habēt, prauos humores ad partē confluere, qui ulcus erodunt. Neque enim, ſi radices quidem pilorum poſſunt corrumpere, loca ulcerata ad cicatricem peruenire ſinent.

5 *Dolores, qui ſunt in lateribus, & pectoribus, atq; alijs partibus, an multum differant, perdiſcendum.*

Perdiſcere oportet non modo locum dolentem, qualis nam ſit, ſed & magnitudinem doloris in eo, quanta ſit. Hoc autem confert, & ad loci patientis dignotionem, & ad præcognitionē eorum, quæ circa ægrum futura ſunt, & præterea ad curationis inuentionem. Si ergo in latere magnus fuerit dolor, primum hic eſſe non poteſt, quin patiatur membrana, quę ſubcingens nominatur: ſecūdo autem non eſt abſq; periculo: deinde & maiori indiget curatione: ſi quidem ad clauiculam dolor pertingat, uenæ ſectione: ſi uero ad hypochondrium, purgatione: quemadmodū

3 de uictu. acu. t. 11. 7. 117. h ipſe in || libro de uictu acutorum edocuit. ſin autem mediocris fuerit dolor, & præterea non pungat, ut qui in mēbrana ſubcingente eſt, neq; ad clauiculam aut hypochondrium pertingat: cōtingit ipſum carnoſis coſtarū partibus patientibus fieri, atq; ideo neq; eſſe periculoſum, neq; magno auxilio indigere. H Sic & in ſingulis alijs partibus doloris magnitudo eſt conſideranda: uelut

6. Epid. com. 1. 6. 3. 155. c ſi renum pars carnoſa patiatur inflammationem, | dolor eſt grauis: quemadmodum ipſe inquit in Epidemijs, ita illum nominās, q ueluti cuiuſdam pōderis, loco incumbentis, inuehit ſenſum. Alijs uero partibus, quæ ſunt in rene, patientibus: dolor ſentitur acutus. Dico autē alias partes tunicam hunc obtegentem, & uentrem eius interiorem, & eas, quæ ad hunc terminantur, arterias, ac uenas: ac præterea exortus meatuum urinariorū. Sic præterea ſe habet res ēt in hepate. Nam eius parte carnoſa inflāmationem patiente, grauis fit dolor: tunica uero circunducta, uel uaſis, acutus. & ipſius doloris acuti quantitas maior aut minor cauſæ facientis affert indiciū. humor ſiquidem bilioſus, & acris dolorem auget, ſicut & ſpiritus flatuoſus non habens exitum: exoluit autem pituitoſus. Nō ſolum autem magnitudo qualitatis aliquod nobis dat doloris indicium, ſed etiā quantitatis. Augetur enim cuiuslibet cauſæ efficientis opus, eius aucta ſubſtantia. Si igitur uniuſcuiuſq; doloris uolens à nobis magnitudinem conſiderari, hunc aphoriſmum ſcripſit Hippocrates: ſufficienter ipſius uſum expoſuimus. Si uero non ſolum, quo ad magnitudinem, dolorum differentiam dicit fore conſiderandam, ſed generalius adhuc quiddā, ac ueluti uniuerſalius oſtendit, conſulens nobis omnes effatu dignas dolorum differentias inſpicere: ma-

iorem

Aiorem adhuc ex eo fructum utilitatis percipiemus. Fictq; huiuſcemodi ſermo, Non ſimpliciter partium dolorem conſiderare oportet: neq; arbitrandum eandem eſſe in omnibus diſpoſitionē: ueluti ſi prius quidē Dion, poſtea uero Theon coſtā doluerit: non eodem mō utrunq; ſe habere exiſtimandum, ſed dicere oportet, nunquid multum inuicem in dolore differant, an quodā mō ſimiles exiſtant. Fit autem hoc ex duobus perſpicuum, & ex doloris ſpecie, & ex uehemētia. Ex ſpecie, ſi pungenti ſimilis, uel tendenti, uel torporem inducenti, uel grauanti, uel ſtimulanti, uel erodenti, uel ferienti, uel continuus, uel cum intermiſſione, uel æqualis, uel inæqualis. Ex uehementia, quis ſit maior, aut minor, aduertendum: quę paulo antea, quo ad magnitudinem, dſ̄ia in doloribus dicebatur. Conſueuere ſiquidem medici uerbo abutentes, omne uehementius, mai^a^ nominare, quamuis non ad quantitatem, ſed ad qualitatem id pertineat: febrem.n. quæ ſuā habet in caliditate ſubſtantiam, magnam, uel paruam, uel mediocrem omnes nominare non deſinunt. Quare non eſt mirandum, ſi & dolorem uehementiorem, maiorem appellant. Immo uero non eſt admiratione dignum, ſi, quæ ſpecie inuicem diſtant, magnum aiunt habere diſcrimen: ueluti dolorem, qui pōderis cuiuſdam ſimilitudinem gerit, ab eo, qui uidetur ferire, uel aliquod aliud pati ex iis, quæ antea diximus.

B 6 *Renum, & ueſica uitia in* ſenioribus difficulter ſanantur.*

In ſenibus uix (inquit) ſanantur, hoc eſt multo negocio, ac longo tempore, quæ in renibus, ac ueſica ſunt uitia, qm̄ earum opus indeſinens eſt, quiete aūt opus eſt, ſiquid ſanari debeat: & q̄ a p ipſas euacuatur ſuperfluitas acris, apta irritare, ſiue ulcus, ſiue inflāmatio, ſiue aliqua alia paſſio in ipſis conſtiterit. Multo autem difficilius ſanantur in ſenilibus corporibus ueſicę paſſiones, quoniam, & oēs alii morbi, præcipueq; longi. Tales enim, & ipſe ſuperius dixit cōmori omnes.

* προφυτέροισι *habent pleriq; codices, ut Leon. legitur.* πρεσβύτῃσι *.i. ſenibus alij.*

7 *Dolores, & tumores uentris ſublimes, leniores: qui uero non ſublimes, fortiores.*

2. Apho. 39. 17. h

Sublimes nunc intelligendī ſunt, non ſecundum longitudinem corporis, ſed profunditatem. Interſtringuntur autem hi in locis ad uentrem attinentibus, interiore abdominis membrana peritoneo græce appellata, adeo ut, q̄cunq; ſupra hāc fiunt, ſublimes nocent̄: q̄ uero infra, hoc eſt in ipſis īteſtinis, atq; uētriculo, nō ſublimes dicant̄. Liquet aūt, q̄ tales recte dixit eſſe fortiores.

8 *Aqua inter cutem laborantibus: ulcera in corpore facta difficulter ſanantur.*

C Docuit ipſe in libro De ulceribus, a | non prius ad cicatricem perduci ulcera, quàm ſufficienter exiccentur: hoc autem non facile fieri in iis, quos aqua inter cutem male habet, ob humiditatis immoderantiam.

A in lib. De Vlcerib. non longe a pricipio: ubi ait: At ubi deligare uoles, & in libro de capitis uulneribus. Siccius fieri ulcus oportet.

9 b |*Latæ puſtulæ non admodum pruriunt.*

Sicuti tubercula oīa duplicem hn̄t differentiam, qm̄ quædam tendunt in acumē, & altum petunt: quædā ad maiorē extenduntur locū, non tn̄ in altum attolluntur: ſic & puſtulæ non nullæ ſublimes, non nullæ latæ fiunt. Sublimiores aūt puſtulæ, atq; tubercula à calidiore humore generantur, humiliores aūt à frigidiore. Quare ob duplicē cauſam latæ puſtulæ non admodum pruriunt: diſſlantur enim in latitudinem extenta, & facientem ipſas humorē minus acrem habent.

B 6. Epid ſect. 2. t. 29 3. 185. l

10 c |*Caput dolenti, & circumdolenti, pus, uel aqua, uel ſanguis effluens per nares, aut os, aut aures morbum ſoluit.*

Plura, & alia ſic oſtenſus eſt Hippocrates dicere: in q̄bus niſi quis animum aduerterit, uidebitur, quod ab ipſo dicitur, ſolum ad curationem paſſionis proficere, aliud uero nihil. Verum ipſe D non hoc tantum dicit, ſed ſimpliciter; quòd pus, uel aqua effluens per nares, uel aures, morbum ſoluit. Quòd ſi utiq; conuertens dixiſſet, quēadmodum ego nunc, ſermo foret irreprehenſibilis. Quando uel propter inflāmationem, uel humorum crudorum multitudinem in capite aceruatorum fieri dolorem contigerit, tunc inflāmatione ſuppurata, aut humore excreto, ſolutio fit morbi. Si uero propter ſpiritum flatuoſum, aut ſanguinis multitudinem, aut bilem mordacem, aut omnino ex intemperatura, dolor acciderit, per alia ſanabitur.

C in lib. De Iudicationibus prope finem. & 1. Prorrhe. com 1. t. 60 4 186 h. & i Coacis præno. Quibus capitis dolores, &c. & Capitis dolorem ſoluit pus per nares, &c.

11 |*Melancholicis, & renum uitio laborantibus hæmorrhoides ſuperuenientes, bonum.*

Nō ſolum rōne euacuationis hæmorrhoides ſanāt huiuſcemodi paſſiones, ſed & ipſa qualitate humoris euacuati. Hæ etenim ſanguinē craſſum cōſueuerunt euacuare, humore plenū melācholico, talē habente in ſanguine cōſiſtentiā, qualis eſt in uinis fæx: quare nihil mirū, ſi melācholiæ, & *renū paſſionib* cōferūt hęmorrhoides, ut q̄ humorē fęci ſimilē euacuare natura aptę ſint.

in lib. De Iudicationibus no lōge a fine, quanquā ibi legitur. τῶν μελαγχολικῶν μετά φρενίτιδων ἐχομένων, hoc eſt melācholicis phrenitide occupatis.

12 *A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi una non ſeruatur, periculum eſt aquā inter cutem: uel tabem aduenire.*

Hęmorrhoidas fieri impoſſibile abſq; hoc, q̄ propter multitudinem, & craſſitiē ſanguinis ora quarundam uenarū apetiantur, hepate ad ipſas reponente fæculentum ſanguinem, & melācholicum. Siquis igitur ei hoc intercludat iter, ſimul duritiem in hepate facit, ſimul multitudine

grauans

grauans,ac craſſitie calorẽ in ipſo natiuum extinguit, cum tale q̃d accidat, quale in flãmis ex- E
terioribus,in quibus multa ligna ſuperingeſta ſuffocant ignem,atq; extinguũnt.Si igit̃ à natiuo calore generatur ſanguis,perſpicuum eſt,quòd ipſo extincto nõ generabitur amplius. Aqua uero inter cutem fit, cum ſanguinis generatio fruſtratur. Quòd ſi quando poſſit hepar propellere multitudinem ad uenas pulmonis,hic uaſe aliquo rupto,tabidi fiunt.Non fruſtra igitur cõſulit unam ſaltem ſeruare hæmorrhoidem,ut per hanc euacuetur fæculenta,ac uitioſa materia hepatis,præſertim in quibus ſolita eſt tempore longo per tales uenas excerni.

13 *A ſingultu habitum ſternutatio ſuperueniens liberat.*

Infra, Aph. 39.

Auctor eſt ipſe,ſicuti | cõuulſionem,ita & ſingultum,uel ex inanitione, uel plenitudine fieri. Quando igitur à plenitudine fit(maxima autem ex parte ita fit)uiolẽto opus eſt motu, ut uelut uecte quodam concuſſæ ipſum efficientes humiditates diſflentur,atq; euacuẽtur: hoc autem facit ſternutatio.Eos uero,qui ex inanitione fiunt(qui rariores ſuperueniũt)nõ ſanat ſternutatio. Quòd uero ex plenitudine ſingultus iugiter fiat,indicant pueri crebro ſingultiẽtes, cum ſunt repleti.Algor autem,& frigiditas omnis,eo quòd omniaq; neruoſa corpora efficiunt ad diſflandũ difficilia,ſunt cauſa,ut hæc repleantur,atque ideo in ipſis ſingultiunt. F

In lib. De Iudicationibus. In his qui hydrope detinentur, &c. & i Coacis prænot. Hydropicis circa uenas, &c.

14 | *Ab aqua inter cutem habito,ſi aqua è uenis in uentrem defluxerit,ſoluitur morbus.*

Vnum & hoc exemplum eſt earum,quæ ſponte fiunt,& utiliter,euacuationum, Spõtaneum autem dicimus,non,quod ſine cauſa fit,ſed quod noſtra cauſa non fit. Quando enim data à nobis medicina aquam trahente,talis fiat euacuatio:non amplius hanc ſpontaneam nominamus.

15 | *A longo alui profluuio habito, ſpontaneus uomitus ſuperueniens,morbum ſoluit.*

1. de Morbis, ubi tractat, quæ caſu, & ſponte in morbis contingunt, ibi ait, A profluuio alui forti &c.

Et hoc pariter exemplum eſt eorum,quæ recte fiunt à natura, quod medicum imitari oportet.Vtilitas uero prouenit retractionis ratione.

16 *A morbo laterali,uel pulmonia habito, alui profluuium adueniens, malum.*

Cum partes aliquæ patiuntur,non ſimpliciter alię compati ſunt natura aptæ,ſed cũ forti paſſione detinentur.Secundũ hoc igitur,& hepate fortiter patiente,ſingultus ſuperuenit,cõpatiẽte ſtomacho:tuſſis aũt,& difficilis anhelitus cõpatiẽtibus iis,quæ reſpirationi obſeruiũt, inſtrumẽtis.Sic,& his ipſis peſſime affectis hepar cõpatit̃: & hoc ipſum manifeſte oſtendit Hippocrates, G
cũ nõ ſimpliciter dixerit. In morbo laterali,uel pulmonia aluũ turbatã eſſe malũ ſignũ, ſed adiecerit,habito,ac ſi dixiſſet detẽto,atq; uexato homini à talibus paſſionib⁹ profluuiũ alui ſuperueniens,malum eſſe ſignum:q̃m ita ſe habentibus profluuiũ alui ſolet aduenire, cum nõ bene poſſit amplius hepar ad ſe trahere alimentũ,neq; cõuertere in ſanguinẽ,& q̃nq; uentriculus alimẽtũ corrumpat.In mediocri aũt morbo laterali,atq; pulmonia profluuiũ alui ſuperueniẽs, poteſt interdum prodeſſe,ratione euacuationis,& magis,cũ ſigna coctionis apparuerint ineſſe paſſionibus,neq; adeſt timor,ſed morbus eſt citra periculũ.Cõmuniter autem,& in his,& in omnib⁹ aliis,quæcunq; eodẽ modo dicuntur,illud meminiſſe oportet, quòd ob nullum aliud extẽporaneum,& manifeſtum caſus ſuperuenerit,ueluti,& nunc alui profluuiũ nõ ex cibo, aut poto aliquo,ſed morbi ratione contingat.Nã,ſi alia ex cauſa,& non ui morbi fiat,non poteſt eius morẽ ſignificare:ſiquidem oportet ſignum ſecundum aliquid ei,quod ab ipſo oſtenditur,connecti.

in lib. De Iudicationibus prope finem, & in Coacis prænot. Lippienti ab alui profluuio.

17 |*Lippientem alui profluuio corripi,bonum.*

Non ut ſignum,hoc, lippientibus bonũ ab eo dictum eſt, ſed ut cauſa,quia humorum abundantia ſimul euacuatur, atq; ad inferiora retrahitur. Eſt aũt & hoc apud ipſum exemplum unũ H
eorũ,quæ ſponte,& utiliter euacuãtur,quod medicum imitari oportet, & proculdubio ſic etiã omnes faciunt,in lippitudinibus aluum,& clyſteribus,& purgationibus ſubducentes.

1. de Morbis, Moritur autem ſiq; cerebrũ, &c. & i Coacis prænot. Moriuntur maxime &c.

18 |*Veſica diſciſſo,aut cerebro,aut corde,aut ſepto tranſuerſo,aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis,aut uentriculo,aut iecore,lethale eſt.*

Hoc uerbũ lethale Hippocrates ſæpe in aliis libris,& in hoc etiam protulit de iis,q̃ ex neceſſitate ſunt morituri,ſæpe etiam de iis, qui magna ex parte.Quare nunc quoq; manifeſtum nõ eſt, nunquid omnino ſecutura mortẽ diſciſſis his partibus uelit oſtẽdere, an in quibuſdã raro hominem ſeruari contingat. Quòd igitur cor uulneratum mortẽ afferat neceſſario,unum ex iis eſt,q̃ in confeſſo habentur: nõ tñ in aliis æque recipitur, uulnus quodcunq; mortẽ afferre ineuitabilẽ,ſed illud,quod magnum eſt,atq; profundum,quod rationabile eſt à uerbo diſciſſa ſignificari: ut tota ueſicæ tunica diuiſa uſq; ad interius ſpatium intelligatur:atq; in ſingulis aliis eodem modo.Siquidem in ueſica cõfeſſum eſt tale uulnus nõ coaleſcere, ſicut & in parte ſepti neruoſa,& in tenuibus inteſtinis:in uentriculo aũt dubitatur: nam quoſdã in eo uulneratos dicunt aliquãdo,ſed raro,fuiſſe ſanatos. Hepatis autem non ſolum profundum uulnus in fibris eius factum,

ſed

A ſed etiam fibram abſciſſam aiunt fuiſſe ſanatã. Neq; nos latet, ꝙ in libro De uulneribus exitialibus, quędã ex his eius libris auctor conatur ſanare. Quòd uero partes ipſę diuiſæ agglutinari nõ poſſint, in corde quidem, ac ſepto tranſuerſo ex iugi eorum motu contingit: in ueſica autẽ, quia neruoſa eſt, ac tenuis, & exanguis: nam eius collum uidemus quotidie ſanari, cũ lapis extrahit, q̃m carnoſum eſt. Hepat uero uulnera habet plurimo manãtia ſanguine: atq; idcirco ptius moriũtur, qui ita ſunt uulnerati, q̃ uulnera agglutinari poſſint: hoc autem ita dixi, uolẽs intelligi ẽt uenam eſſe diſſectam. Ob hoc ipſum igitur, qui uulnera in ſumma eius parte conſiſtentia aiunt ſanari, & fibras hepatis abſtuliſſe, uerum † uidentur dicere. Cerebrum autem uulneratum ſæpe ſanatum uidimus, ſemelq; in Smirna Ioniæ, uiuente adhuc præceptore Pelope, è uulnere effatu digno. Hoc itaq; rariſſimum eſt. Verum autem eſt, ꝙ magna uulnera, quæ conſueuit Hippocrates nominare διακοπάς, i. diſciſſiones, afferunt mortẽ, fatenturq; oẽs uulnera cerebri, quæ uſque ad aliquẽ eius uentriculũ penetrant, afferre mortem. Tenuium autem inteſtinorũ natura, & uẽtriculi magis, non parũ participant carnoſæ ſubæ: & ideo in ſumma parte uulnerata ſæpius agglutinantur. Tota autem diſciſſa, uſq; ad eorum cauitatem, rariſſime. Hoc autẽ non tam propter eorũ ſubam mihi uidetur accidere, q̃ ꝙ non poſſumus æque intrinſecus, ſicut extrinſecus, me-
B dicamentum uulneribus imponere. Quapropter is, qui librum De uulneribus pernicioſis cõſcripſit, ſiue Hippocrates fuerit, ſiue quiuis alius, ſanare uentriculum per potiones conatur.

† Legitur negatiue in Aldino codice.

7. Aph. 28. 55 h — 19 ‖ *Cum diſciſſum fuerit os, aut chartilgo, uel neruus, aut genæ particula tenuis, uel præputium, neq; augetur, neque coaleſcit.*

1. de Morbis, Neruus præciſus, & in Coacis pnot. Neruus diſſect⁹, &c.

Augeri uocat talem aliquam generari ſubſtantiam, qualis eſt abſciſſa, ſicut in cauis ulceribus uidet̃ caro germinare: coaleſcere autẽ, q̃n diſciſſi corporis labra agglutinãtur. Quòd igitur neq; chartilago, neq; os generentur, eſt in confeſſo. An uero agglutinẽtur, nõ nulli dubitant. Inquunt .n. pſpicue uideri oſſa perfracta, agglutinari. Sed aberrãt, & doceri poſſunt in brutis, quorũ pars aliqua fracta contraxit callum. Hæc .n. ſeu in uiua, ſeu mortua, ſiquis uelit inſpicere diſſecãdo, uidebit manifeſte à callo, ueluti uinculo quodã circũducto, partes oſſium diſciſſas eſſe cõſtrictas: quas ſi abraſerint, fracturæ profundum uidebunt nõ agglutinatum. Sic igitur de iis, q̃ dicta ſunt, ambigunt, non nulli augeri dicentes, non tamen coaleſcere: quidam uero etiam coaleſcere, ſed raro, augeri igitur illa deſiderant, quæ per exeſum ſunt ulcerata, & nullum uidi taliter affectum, cui non increuerit caro: Agglutinari autem illa, quæ diuiſa ſunt, & non diſciſſa. Hæc enim inui-
C cem differunt, cum diſciſſa diuiſionem habeant, uſq; ad finem peruenientem: quæ nunc Hippocrates inquit non coaleſcere, non ob id tantum, ꝙ neruoſa ſunt, atq; tenuia, ſed quoniam etiam ex eo, quòd talem habent naturam, labra uulneris non ſunt parum à ſe inuicem diſtantia.

20 *Si in uentrem ſanguis præter naturam effunditur, neceſſe eſt ſuppurari,*

Quidam ſine articulo uentrẽ ſcribunt, uolentes omnẽ ſignificari cauitatem, quibus aſtipulat̃, quod præter naturam, adiicitur: per quam adiectionem tale quiddam oſtendit Hippocrates: Si unquam ſanguis à propria cauitate in aliam quãcunq; cauitatem peruenerit: ut ſanguis permaneat, eſt omnino impoſſibile. Sic igitur, & in inflammationibus, & illis, quas Græci ecchymoſes nominant, fieri uidetur. In inflammationibus quidem, per minimas partes diſperſo ſanguine ad eas, quę ſunt in muſculis, cauitates, quas ſola ratione contemplamur: in ecchymoſibus autem in ſpatia effuſſo, quæ uaſis circumiacent. Suppurari autẽ nõ eſt recte dictum, cum nomen ſit unius mutationis in ſanguine factæ. quare nonnulli ipſum ad generalius transferunt, hoc eſt ad corrũpi, id ab ipſo dicentes ſignificari. Sic enim fieri uidemus, non permanere ſanguinem, cum à ſuo loco exciderit, ſed aliquando ſuppurari, aliquando nigreſcere, aliquando in grumos uerti, præ-
D ſertim quando in magnam cauitatem exciderit præter naturam.

...l. 1. c. 4. c. 3. ...l. 73. b — 21 *Inſanientibus° ſi uarices uel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio.*

Hic inſaniam* illam, quæ propriæ melancholia dicitur, uocat, non illum, qui fit ex bile, furorem. ſunt autem uarices uenæ latiores in coxis, & cruribus, quæ ex craſſo, & melancholico ſanguine contingunt, adeo ut pellente natura ad partes ignobiliores eos, qui inſaniam efficiunt, humores, pręſertim cum melancholici fuerint, ac craſſi, dictarum paſſionum generatio ſequatur, & inſaniæ ſolutio.

* Maniam

22 *Quæcunque rupta ex dorſo ad cubitum deſcendunt, uenæ ſectio ſoluit,*

Melius quidam ſcribunt: Quicunq; dolores. nam ruptum ipſum deſcendere, unum eſt impoſſibilium: ſiquidem diuulſa, ac rupta muſculi parte carnoſa fit ruptum. Videtur itaq; nõ nunquã manifeſte admodum collectus in loco ruptionis ſanguis: & diſcuſſione ſanatur. Reliqui uero, q̃ ſunt in dorſo dolores, ex defluente humore generãtur, interdum ſolo, ſed magna ex parte craſſo ac flatuoſo ſpiritui aſſociato: quem excipere oportet, atque euacuare per uenæ in cubito exiſtentis ſectionem quando huc apparet fluens. Eſt enim eius præceptum, ſecundum quòd humo

in libr. De Hum. ſtatim i princip. & 1. Apho. 21. 10.a

res repunt, facere euacuationes. Idemq; ſignificant uerba hæc, ‖Eo ducendum eſt, quò repunt, p E loca oportuna. Si autem de ruptis ſermo eſt ſcriptus ab eo: eos, qui fiunt compatiendi ratione, dolores intelligendum eſt dici ab ipſo deſcendere ad cubitos, non ipſam carnoſæ partis diuiſionem: nam fieri poteſt, ut & talibus uenæ ſectio utilis ſit, communi euacuationis ratione.

23 ‖ *Si timor, atq; mæſtitia longo tempore perſeuerent, melancholicum tale eſt.* a De Sympto. Cauſis 3 24. d 3. de locis af fectis 4. 19. a A. l. 1. 2. 3. d. 4. c. 1. fol. 69. b

†Cod. Leõ. habebat καὶ μὴ ... πεπερασμένα, impreſſi habent, ... & magis. ſi longum tēpus perſeuerauerint. uidetur tamen magis quadrare Leonicens lectio.

Siquis non ex cauſa manifeſta metuat, aut mœſtus ſit, melancholici caſus manifeſte ſunt, † ēt ſi nondum tempus acceperint. Sed ſi propter cauſam manifeſtam incipientes, diu poſtea pſeuerent, non te lateat melancholiam ſignificare. Nam & plures uiſi ſunt furore corripi, qui ab excandeſcentia, uel ira, uel mœſtitia principium habuit, ipſo ſcilicet corpore tempore illo prompte ſe habente ad incidendum in tales paſſiones.

24 a ‖ *Si quod inteſtinorum gracilium diſcindatur, non coaleſcit.*

Hoc, & in aphoriſmo paulo antea dicto monſtrauit cuius initium, b ‖ Veſica, diſciſſa, uel cerebro. Neſcio igitur, quo pacto nunc fruſtra fuerit aſcriptus. Idem autem uidemus, & in pluribus aliis aphoriſmis: quos melius fuerit eximere. F

25 b ‖ *Eryſipelas ab exterioribus uerti ad interiora, nō ē bonū: ab interioribus āt ad exteriora, bonum.*

A in coacis prænot. Si interiorū ... ex graci ... &c.
B ſupra, aph. 18.
C 7. de Morbis. Eryſipelas, ſi ex ... &c. & in Coacis prænot. Eryſipelas ... foris, &c.
D in li. De Iudicationib. Quib⁹ in febribus ard. trem. & in Coacis prænot. Tremores in febrib.

Non ſolum eryſipelas, ſed aliud quodcunq;, quod ex profundis, & principalioribus partibus transfertur ad cutem, bonum eſſe ſignum, ac cauſam debemus exiſtimare: contra uero, ſi ad interiora, & profunda tranſmutetur, malum. Sed: & alia multa uidetur dixiſſe Hippocrates, quædam uelut exempla ſermonum uniuerſalium, à quibus eius, quod ſolet euenire, experientiam poſſumus habere manifeſtiorem. Talia etenim exempla oportet eſſe.

26 c ‖ *Qui in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio ſoluuntur.*

Vtrum Hippocrates tales ſermones ſcripſerit, ut exempla magis generalium, atq; uniuerſaliū ſermonum, an alii interpoſuerint, cæteris inquirendum relinquentes, illud tantum in ipſis obſeruabimus, quod & antea dictum eſt, & nunc in febre ardente dicē. Quæ enim hanc febrem efficiunt cauſę, in uenoſo genere exiſtentes: quando ad neruos transferuntur, primum tremores faciunt: compatiente uero principio, etiā deliria. Sicuti igitur in febre ardente translatio, ſic, & in omni alia febre poteſt fieri, & omnino ex arteriis, & uenis ad neruos transfluxus humorum noxiorum, ſicuti rurſus ex neruis ad has. Improprie igitur dictum eſt febrem ardentē à delirio ſolui. Hæc enim ſolet Hippocrates dicere, quibuſdam ſuperuenientia, eorum ſoluere conſiſtentiā, quæcunque prorſus hominem liberant, non quæ alteram generant paſſionem, quæ nihilo minus, quam prima ſit periculoſa. G

27 *Quicunque ſuppurati, aut aquam inter cutem patientes uruntur, aut ſecantur: ſi pus, aut aqua uniuerſim effluxerit, omnes moriuntur.*

in li. de Internis Affectionibus, ſi uero erūpat pus in pectus, &c. poſt principium permultis uerſibus interpoſitis.

Suppuratos præcipue conſueuit nominare, qui pus habent in ſpatio inter thoracē, atq; pulmonem: ‖quos quo modo urere oporteat, dixit in libro de paſſionibus, cuius initium, Pulmonis arteriæ. Quidā hunc librum inſcribunt, De ſuppuratis. Vſtione igitur indigent, q plurimum hñt pus, adeo, ut deſperēt p ſpuitiones poſſe expurgari. Hos uero ipſos & difficultas anhelitus uehementer infeſtat ex loci anguſtia: quæ etiam nos cogit, ut eos uramus. In iis autem, qui aquam inter cutem patiuntur, illę quæ à Gręcis paracenteſes, id eſt punctiones nominātur, magis, q̄ uſtiones, medicis ſunt conſuetę. Verùm, quod commune eſt uſtioni, ac pūctioni, nunc ſanè Hippocrates conſulit caueri, hoc eſt multam, ac ſubitam euacuationem: ſic enim uidetur contingere, uti ait. Scriptum eſt etiam ab Eraſiſtrato exquiſitius de iis, qui aqua inter cutem laborant, in pluribusq; compertum dicit experientia, multam, ac ſubitam euacuationem febres, & mortem afferre. Videmus autem, & in aliis partibus æque, atq; in thorace, quando aliquis magnus tumor ſuppuratur, periculoſum eſſe ſubito multū euacuare, cū e ueſtigio deficiat aīa, uireſq; cōcidant, nec poſtea debilitas iſta facile remedium habeat. Videtur itaq; in his propter magnam corporum diſtantiam*, & puris acrimoniam, ora quorundā uaſorum arterioſorum adaperiri, quæ prius, uelu ti quoddam operculum, pus continebāt: quo uniuerſim euacuato, multi cum eo ſpiritus exeūt, atq; excernuntur: unde periclitantur. In aqua uero inter cutem non modo ob hāc cauſam ea laborantes offenduntur, ſed, & durities uiſceris, ut quæ non amplius ſuſtentatur ab aquoſa ſubſtātia, & ſeptum tranſuerſum deorſum trahit, & uiſcera, quæ ſunt in thorace. H

* διαστάσιν. ſed forte διατάσιν, i. diſtentionem.

28 *Eunuchi neque podagra laborant, neque calui fiunt.*

Eunuchos ſectio teſticulorum ſimiles efficit fœminis. Sicuti ergo in eis caluities non accidit: ſic neq; in eunuchis, propter temperaturæ humiditatem. Nam eunuchos podagra nō laborare, Hippocratis quidem tempore uerum extitit: nunc uero non amplius, propter immodicū ociū,

& uictum

A & uictum intemperantem. Res autem non ita ſe habet. Neceſſe eſt pedes natura eſſe imbecilliores, ſiquis podagra corripi debeat: ſicut & cerebrum, ſi morbum comitialem paſſurus ſit: non tñ eſt omnino neceſſarium alterutrum pati, ſi nihil in uita deliquerit. Diſces autem aperte, ꝙ imbecillitas partis nõ ſit ſufficiens ad generandam paſſionem, ex intermedio tempore acceſſionum: in quo prorſus nõ infeſtant, quãuis naturalis imbecillitas continua ſit. Clarum eſt aũt hoc, & in podagricis manifeſtiſſime apparens, ꝙ influẽte aliquo ad pedes humore ſuperfluo, paſſio generatur. Si nunquam igitur hic humor influeret, liquet, ꝙ neq; unquã accideret paſſio: non influet autẽ, ſi ſemper uacans ſuperfluitatibus corpus extiterit. Erit autẽ uacans ſuperfluitatibus, ſi mediocri utatur exercitio, & homo bene cibum concoxerit: unde & deſidiæ, & crapulæ eis nocẽt. nocent etiam multa, & potentia uina bibita, præcipue cum aliquis ea ieiunus potauerit. Hæc.n. neruoſam ſubſtantiam prompte* offendunt, ſicut & coitus. Aetate igitur Hippocratis pauci podagra laborabant, ꝓꝑ uitæ moderantiam: noſtris uero temporibus uſq; adeo auctis edulijs, ut nihil eis addi poſſe uideatur, infinita eſt podagrarum multitudo: cum nonnulli ſint, qui ne exerceantur quidem, ſed cruditatibus, atq; ebrietatibus incumbant, & ante cibũ bibant uina potentia, ac uenereis utantur immoderate: non nulli uero, etſi non in his omnibus, in uno ſaltem aut B duobus delinquant. Atqui peccatum magnum cum fuerit: ſæpe in uno eorum, quæ diximus, deliquiſſe ſat eſt. Ob hanc igitur cauſam etiam eunuchi podagra corripiuntur, quamuis nullum habeãt uſum uenereorum. Talis enim eſt eorum deſidia, ingluuies, ebrietas, ut etiam ſine uenereis podagra corripi poſſint. Hæc eadem & de articulari morbo dicta exiſtimes: omnes ſiquidẽ, qui eo laborãt, maxima ex parte prius podagrici fiunt. Accedit ad has cauſas, ob quas pleriq; incidunt in podagras, quòd multi & patres, & auos habuere podagricos, in quibus ſemẽ erat uitiatum: atq; ideo filijs uehementiorem fecerunt partium imbecilitatem.

* φλάττουσι, i. percutiunt: habẽt multi cod. manuſcrip. & recte alij φλαύουσι, i. opplent ut ẽt Lauren.

de Venaſect. aduers' Eraſi. 6.7.a

29 | *Mulier podagra non laborat, niſi menſtrua defecerint.*

Mulieres non fiunt podagricæ, ratione euacuationis. Oſtenſum eſt enim in præcedente ſermone, quòd, niſi humores ſuperabundauerint, ex ſola partium ad patiendum habilitate non poteſt podagra fieri. Verum rurſus, & hic, prius quidem erat uerum, ubi non omnino menſtrua defeciſſent, quia parua erant delicta, quæ ætate ſuperiore mulieres admittebant: nunc uero ob eorũ magnitudinem, quædam podagra laborant, antequam menſtrua deficiant, cum quampluribus pauca exeant, non nullis autem uel mediocria.

C

30 *Puer podagra non laborat ante uſum venereorum.*

Quòd magnam uim habeat ad podagræ generationem uſus uenereorum, liquet etiã in pueris, quemadmodum paulo antea & de eunuchis dicebam. Eunuchos itaq; uidimus quoſdam podagra laborantes, pueros autem nõ uidimus. Verum, ſiquis tali eſt paſſione correptus: unà cum hoc, ꝙ & genuum articuli, & manuum intumuerunt, in quendam articularis morbi modum repente incidit ob plenitudinem ex multis cruditatibus accruatam.

31 | *Dolores oculorum, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut vena ſectio, aut medicamentum epotum ſoluit.*

2. de Diff. feb. 3.4' g
in 6. Epi. cõ. 6. t. 5. 3. 196. a
6. de Simplic. med. facul. 5. 40. d
3. Meth. med. 7. 17. e
12. Met. med. 7. 75. d
7. Aphor. 46. 57. g

Singula horum, quæ dixit, magis experientia, quàm ratione aliqua, uidetur mihi Hippocrates cognouiſſe. Nihil enim mirum, ſi homo dolẽs, cum iſſet ad balneum, dolore fuerit liberatus: uel, ſi non permiſſus bibere uinum, deinde nullam ex hoc ſentiens utilitatem, motus eſt ad bibendum, alioqui multum appetens uini, & poſthac melius ſe habuit. Sicut igitur & plura alia, quæ medici hoc modo inſpexere ſunt ab eis ſcripta abſq; aliqua determinationie: ita & hęc mi- D hi ſcripta uidentut ab Hippocrate neq; ut rationali dicente diſpoſitiones, neq; ut empirico concurſus. Cæterum utilitas, q̃ nobis poteſt aduenire ex ſermonibus hoc modo ſcriptis, eſt in inquirendo diſpoſitiones, in quibus meri potio, & balneum, & unumquodq; eorum, quæ ſeriatim dicta ſunt, utile ſit: quod & mihi contingit. Nam, quòd omnino ſint aliqui oculis dolentes, quorũ non nulli meri potionibus, non nulli balneis iuuentur, fidem Hippocrati adhibens eram perſuaſus (neq;.n. ipſe ſcripſiſſet, ſi non uidiſſet) non tamen ab aliquo præceptorum tale auxiliũ ægris adhibitum fuiſſe conſpexeram. Itaq;, primo cum omnes quæſijſſem diſpoſitiones, in quibus neceſſarium eſt non in oculo tantum, ſed & in alijs partibus fieri dolores, deinde quæ mihi ipſe perſuaſiſſem eas adinueniſſe, hinc conſideraui earum indicia diſpoſitionum: & poſtquam his etiam fidem adhibui, auſus ſum remedia afferre dolentibus. Ac primum quidem adoleſcentem balneaui: cui medicus non abſque ratione in die ſecundo ab initio uenã ſecuerat, & deinceps curauerat medicinis, quas experientia cognouerat, cum inflammatio ſola obſideret oculos. Dolebat autem uehementiſſime per quoſdam inſultus, in quibus aiebat ipſe ſentire ſe acres humores, qui uniuerſim fluebant ad oculos: quibus excretis licet uehementia doloris ſedaretur, non tamẽ dolor omnino ceſſabat: & hoc illi per totam quintam accidit diẽ, maius ſemper habens incremen-

tum.Cum igitur dolorẽ non poſſet tolerare, me & quendam alterum ex ocularibus medicis ad E
uocauit tunc in urbe Roma probatiſſimum.Illi itaq; uidebatur utendum eſſe collyrio quodã ex
ijs, quæ emplaſtica nominãt, & anodyna,id eſt dolorẽ ſedantia:cuiuſmodi ſunt,quæ ex ceruſſa
lota,amylo,& papauere componuntur. Nam ſic maxime ſperabat poſſe reprimi per emplaſtica
id,qđ influebat,& ſimul ſenſum per ſtupefaciẽtia torpeſcere : Ego uero ab initio ſuſpecta habui
talia medicamẽta. Neq;.n.uehementes reprimunt fluxiones,ſed excerni prohibent:atq; ideo,ſi
humores fluentes acres extiterint, corneã erodi cõtingit: ſi uero multi,extendi,ac uehementer
irritari,ac ſi romperetur:ex quibus,niſi medicamentum fuerit magnopere ſtupefaciens,dolores
impatibiles excitantur. Si uero fuerit adeo ſtupefaciens,ut ex eo oculi maximã inflammationẽ
non ſentiant,neceſſarium eſt ſimul uim uiſoriã lædi adeo,ut ceſſante inflammatione,uel debiliter,uel nihil oĩno uideant:ſimul quandã præduram diſpoſitionem,& quę difficulter ſanari poſſit,in oculorum tunicis relinqui. Cum igĩ iſta nouiſſem,atq; animaduerterem humorẽ influentem non paucum,ualdęq; & acrem,& calidum:primum fomento utendum cenſui, experientiæ
gratia,tanquam ex ea certius cogniturus,qualis nã foret diſpoſitio.Solet enim in his fomentum
parumper quidem dolorem mollire,ſed alteram fluxionem aduocare. Qua.n.ratione poteſt id,
quod in oculis continetur, diſcutere : eadẽ ratione alterã quoq; ex uicinis locis attrahaere ualet. F
Verum q̃ primum & aquam calidam,& ſpongiam afferri iuſſi, æger ipſe dixit expertum eſſe ſæpius tota die id remedium, ac primum dolorem imminuere, ſed paulopoſt maiorem adducere.
Quæ ego cum audiſſem,medicum ocularem expectare iuſſi,ipſi promittens, me etiam abſq; frigido medicamento ęgrum à dolore liberaturum.Cum autem ſolo balneo uſus eſſem,ita dolorẽ
ſedaui,ut tota nocte dormiret æger, nec ſemel aliquem eorum,qui iuxta dormiebãt,aduocaret.
Ab hinc in reliquis,in quibus per ſigna cognoui influere quidem humores acres ad oculos,non
tñ corpus eſſe plenum:balnei uſu dolorem ſanaui. Adoleſcẽs item alius fuit,qui,q uicinus urbi
non erat,oculorum inflammationem pluribus iam diebus ruri paſſus fuerat : hunc, q.a in eodẽ
ſtatu perſeuerabat,in urbem profectum intuitus habere oculos ſqualidos quidem, ſed ualde tumidas,ac plenas ſanguine eas,quæ in ipſis uenę erant:iuſſi,ut,cum ſe lauiſſet,potu uteretur meraciore,& ita ſe ſopori traderet:quod factum eſt:ſomnus.n.profundus ipſum inuaſit,& mane ſine dolore ſurrexit: mihiq; fiduciam præbuit,ut, in quibus ſanguinis copia craſſioris in oculorũ
uenulis cõtineretur ſine plethorica totius corporis diſpoſitione; uterer uini potione,ut quę diffundere ſanguinem,atq; dimouere poſſit,ſuiq; motus uehementia obſtructiones aperire.Cæterum hæc quidem remedia doloris oculorum fortia ſunt. Securiſſimum aũt eſt fomentum,& oĩ- G
no aliquam afferens utilitatem, uel tanq̃ ſignum ad dignotionem, uel tanquam cauſa ſanitatis
oculorum.Nam,cum nihil omnino influit in oculos,fomentum diſſoluens eã,quæ in ipſis continetur,ſuperfluitatem,oculis ſanitatem reſtituit.Cum uero adhuc influit:primo quidem,cũ adhibetur, ſuo calore aliquod affert uel mediocre leuamen:quod ſi paulopoſt dolorem augeat,tũc
fit ſignum dignoſcitiuum, ex quo nos diſpoſitionem cõprehẽdentes,ad totius corporis euacuationem peruenimus: ipſo quidem ſanguine redundante,per uenæ ſectionem:malitia uero humorum infeſtante, per purgationem : neque enim difficile eſt admodum ab humorum malitia
ſanguinis copiam diſtinguere.

32 *Balbi ab alui profluuio maxime capiuntur.*

Sicuti ſpellizeſthę,id eſt balbutrie,prolationis uitium eſt,nõ uocis:ſic & traulizun,eiuſdem ſignificationis uerbum,non potente lingua exquiſite eas dearticulare uoces,quæ per t & r,proferunt,qualis eſt hæc ipſa traulus,& ſimiles hæ,trepidus,tremit,tradit,trochus,triſtis, & quæcũq;
aliæ tales.Hæ ſiquidem oẽs exigunt linguam ſe ampliantem,ac prioribus dentibus innitentem.
Cum igitur in aliquibus lingua fuerit imbecillior,male innititur,& ſonum t & r,dearticulare ne H
quit,atq; ita ad t & l,pronunciandum labitur.Hoc autem ei contingere poteſt,quia quoquo modo ſit breuior,q̃ ipſi conueniat: quod tñ rariſſimum exiſtit: & quia molliorem,atq; humidiorẽ
habet temperaturam: quam ob cauſam & pueri balbutiunt,cum tale quiddam ipſis in loquẽdo
contingat,quale ẽt in ambulando euenit:nam & ambulare non nulli quidẽ prorſus nõ poſſunt,
non nulli uero nõ ſufficienter,cũ cruribus nequeãt ꝓꝓ mollitiem firmiter inniti. Quibuſdam ẽt
ætate integra,inter loquendũ fatigatis, balbutire contingit:ſicut & illis,qui plurimũ tibia cecinerint,& quibus uires ex morbo plurimũ ſunt debilitatę,& quibus demũ lingua eſt uehemẽtius
exiccata. Verũ ſiccitas tanta nulli ineſſe poteſt,qui habitum ſeruet naturalẽ:atq; ideo ſolius humiditatis immodicæ in ijs,qui natura balbutiunt,id prolationis detrimentũ cauſus eſt,cũ linguæ
muſculi nequeant firmiter ſtabiliri:atq; hoc ei poteſt accidere uel ꝓꝓ ſuam,uel propter neruorũ
imbecillitatem, quos uidelicet à cerebro ſuſcipit. Quare & ebrij aliqñ balbutiunt, partim quia
multa humiditate perfunditur cerebrũ, partim quia etiam ab ipſius multitudine prægrauatur.
Continget igitur ijs,qui ſunt balbi natura,ut uel cerebrum humidum habeant, uel linguam,uel
utrunq;.Et à cerebro quidẽ talẽ temperaturã ſortito, defluere multas par eſt humidas ſuperfluitates,eaſq; inde fluentes in uentrem ſuſcipi:longiſq; ideo profluuijs hominẽ capi. Lingua uero

A admodum humida ex natura exiſtente,& uentriculum talem eſſe par eſt,ut qui alteram ſui tuni
cam communem habeat ad linguam : imbecillis autem ex humiditate uentriculi propria paſſio
eſt diuturnum profluuium .

33 *Qui acidum eructant , non valde morbo laterali corripiuntur.*

Acidum eructantes,hoc eſt acidum ructum habẽtes,raro inquit capi à morbo laterali . Nam
quod dicitur,non ualde,idem oſtendit,quod raro,non nullo modo: ut quidã libri huius expoſi-
tores ſcripſerunt. Dictum autẽ à nobis eſt,ubi de morbo laterali ſermonem habuimus,ꝙ latera-
lium morborũ hic quidem, qui unà cum pallidis & flauis fit ſputis,ex bilioſis humoribus ortum
habet: hic uero,qui cum ſpumeis,ex pituitoſis:ſicut,qui cum nigris,ex melancholicis : qui uero
cum rubeis,ex ſanguine. Eſt enim lateralis morbus inflãmatio membranæ,quæ ſubcingens no-
minatur. Cum uero unaquæq; inflammatio ex alicuius humoris ſuperabundantia gignatur,pro
eius natura, & ſputi ſpecies morbo laterali laborãtibus aduenit, & ſpes ſalutis,ac mortis habẽt.
Non æque autem membranæ,ac pulmo ſunt natura aptę humores ſuſcipere: denſa ſiquidem eſt
membranarum ſubſtantia,pulmo uero rarus admodum,ac laxus: quare huic quidem promptũ
B eſt omnes ſuſcipere humores,membranæ autem ſubcingenti bilioſos magis . Ob hanc igĩt cau-
ſam,quibus pituita natura ſuperabũdat,raro à morbo laterali corripiuntur ,præſertim ſi ſalſedi
nem,atq; acrimoniã aliquam ſibi adiunxerit . Talis enim inteſtina mordens,irritat ad deiectio-
nem:in qua contingit nõ ſolum pituitam,ſed plures alias etiam ſuperfluitates excerni . Dicebat
uero ipſe in libro de aere aqua & locis,‖ eos,qui habent uentrem natura humidum,morbo late- Lib. de Aere aquis,&c. c. a. a. f
rali, atque * alijs morborum generibus minime corripi .

34 *Quicunque calui ſunt,ijs magnæ uarices non fiunt: quibus uero caluis uarices magnæ ſuperueniunt, ij rurſus capillati fiunt.*

** Nõ ita tamẽ dicit ĩ eo libro Hippocrates, ſed quòd fieri non poteſt, ut morbi acuti ui geant, ubi uen tres ſint humidi. fortaſſe ergo legendũ eſt. atq; alijs morbis acutis &c.*

Quando in uiri ſapientis libro aliquis ſermo inuenitur manifeſtum habens mendacium , non
ſine ratione legentes dubitare contingit,& primo quidem ſibiipſis diffidere, quaſi neq; illa,quæ
ſunt manifeſta,noſcentibus,deinde ſuſpicari,ne falſo fuerit interiectum.Quis enim neſciat, cal-
uitium eſſe paſſionem inſanabilem?Sed neque illud uerum eſt,magnas uarices caluis nunquam
aduenire:ſicuti nec uaricibus aduenientibus, caluitiem ceſſare: niſi forte (vt nõ nulli inquiunt)
uocatum à medicis capillorum defluuium (græce madaroſin)caluitiũ nominet. Illud.n.à uitio-
C ſis humoribus generatur,ſicuti quæ ophiaſin & alopecian nominãt: atq; ideo,cum ijdem humo
res ad crura * decũbunt, poſſunt uarices facere,& capillos reſtituere . Si enim prius contigerat,
A.ii.1.t.4.c. 3.fol.73.b ut capilli à uitioſis humoribus,corruptis eorum radicibus,corrumperentur: ueriſimile eſt,ut eiſ
dem humoribus alio tranſpoſitis , ad primam naturam poſtmodum redeant. . .

7.Aphor.47. 57.b

35 ‖ *Aqua inter cutem laborantibus, tuſſis ſuperueniens,malum.*

Superuenire paſſionibus alias paſſiones & caſus,priſci medici dicere cõſueuerunt, quæcunq;
ipſius paſſionis adauctæ ratione cõtingere ſolẽt.Talis enim eſt Praxagoræ liber de ſuperuenien
tibus inſcriptus. Sic & nunc de tuſſi dictum eſt.Neque enim cum ex alia fit occaſione in homine
aquam inter cutem patiente , tuſſis ſignum eſt exitiale, ſed quando ipſius morbi ratione . Cum
enim in hydrope aquoſa humiditas tãtum adaucta fuerit,ut iam aſperas occupet arterias,ſi tuſ-
ſis ſuperueniat,tunc periculum imminet,ne homo haud ita multo poſt ſtranguletur.

7. Aphor. 48. 58 . a

36 ‖ *Difficultatem vrinæ, vena ſecta iuuat:ſecare vero interiores.*

Neque hic ſermo uerus eſt , niſi, &, coniunctionem aſſumpſerit, ita ut aphoriſmus talis fiat :
D Difficultatem urinæ & uenæ ſectio ſoluit . Re uera enim & uenæ ſectio ſoluit difficultatem uri-
næ illam uidelicet,quæ propter inflammationem & multitudinem fit.Quod autem ſequitur,Se-
care uero interiores: ſi de uenis manuum dicitur, neque uerum eſt,neq; conſentaneum Hippo-
crati. Videmus ſiquidem ipſum in omnibus libris ſuis,in partibus,quæ ſupra hepar ſunt,è mani-
bus ſanguinem mittere:in inferioribus autem uenas,quę in poplite uel talo ſunt,ſecari iubet.Si
quis uero de his ipſum dixiſſe arbitretur, Secare aũt interiores:hoc dictum paruam uim habet.
Ab una enim ambæ naſcuntur, quæ in poplite trifariam diuiditur,quoniam & una uena ad hoc
peruenit membrum,non,ſicuti ad manum,duę.Melius itaque fuerit & hunc aphoriſmum unum
ex adiectis opinari .

7. Aphor.49. 58.a

37 ‖ *Ab angina habito ſi tumor fiat in collo,bonum: foras enim morbus deducitur.*

Sermo uerus eſt,& cauſa in promptu:ſiquidem ex intimioribus & principalioribus partibus
paſſiones confert ad cutem transferri .

38 *Cancros occultos omnes melius eſt non curare . Curati enim cito pereunt : non curati uero longius tempus perdurant.*

Occultos cancros dixit uel eos, qui ſunt ſine ulceratione, uel abſconditos, hoc eſt non appa-

rentes: quod rurſus idem ſignificat, ac ſi diceretur, qui in profundo corporis ſunt. Sed & curare, E duplex eſt: unum quidem omnia agere, ut particula patiens ad ſanitatem perducatur: alterũ autem eam adhibere prouidentiam, quæ paſſioni congruat, hoc eſt ipſam mollire, ac mitiorem facere, tum præcipue, cum adeſt exulceratio Tunc enim eſt neceſſarium, ut, ſi non aliud agamus, ſaltem ichoras abluamus, humido aliquo utentes, non quocunque, ſed uel per experientiam, uel per iudicationem inuento, quod neque putrefacere, neque irritare partem patientem ſit aptum. Ab hac igitur curatione neque abſiſtere conuenit: neque illi, qui ſunt ſine ulceratione, cancri indigent ea. Alia uero, quæ fit per ſectionem, uel uſtionem (quę ſola ſunt remedia cancrorum) cõſulit, ut in cancris occultis non adhibeamus. Quòd igitur illi, qui ſunt in partibus penitioribus, talia remedia non deſiderant, etiã experientia docet, Equidem ſcio omnes, qui huiuſmodi cancros curare tentarunt, magis illos irritaſſe, & breui homines interemiſſe. Nam, & qui cancrum in palato conſtitutum, & in ſede & in ſinu muliebri, uel uſſerunt, uel ſecuerunt, non potuerunt ulcera ad cicatricem perducere, & homines in curatione afflictos, ac maceratos, uſq; ad mortẽ detulerunt: qui, ſi curationem non adhibuiſſent, longiori tempore uitam cum minori moleſtia tranſegiſſent. Tales igitur cancros nullo modo curare tentemus. Ex eis uero, qui in ſumma parte corporis hærent, illos tãtummodo, quos poſſumus unà cum radicibus ipſis, ut quiſpiam dixerit, F reſecare. Neque enim malum eſt per ſimilitudinem, radices cancri nominare eas, quæ plenæ ſunt ſanguine melãcholico, uenas, & uſq; ad loca circunſtantia diſtenduntur. Multi ſanè magnę auctoritatis medici, neque hos manus opera curari permittunt, ſed illos tantum, qui exulcerati, ſimul laborantes moleſtant, adeo ut ipſi ultro manu curari deſiderent: ſimul ſunt in talibus partibus ſiti, quas poſſumus unà cum radicibus reſecare, & exurere. Quidam uero neque hos amoliri permittunt, ſed omnino abſiſtendũ conſulunt à remedijs potentibus in omni cancro. Quòd autem Hippocrates nunquam cõſuluiſſet curare potenter cancros in partibus corporis penitioribus conditos, ex ipſa paſſionis natura licet coniectari. An uero & eos, qui in ſumma parte corporis hærent abſque ulcere, incertum eſt, quantũ ex uerbis aphoriſmi conijci poteſt. Ipſum uero ſcripſerunt Artemidorus, & Dioſcorides, uſque ad ea uerba, melius eſt non curare.

39 *Conuulſio fit vel ex repletione, vel inanitione: ita vero & ſingultus.*

8. de Sympt. cauſis 5.10.a 2. de Loc. af. 4 11.a. & 5.17.e & 6.40.g 1.1. Pror cõ. t.27.4.167.c Et cõ 5 t.18. 4.181 b. t.t. 69.188.a 18. de Simpl. med. facul. 5. 80 be 8 de Cõpoſ. med. ſec. loc. 5.290.e 2. Aphor. 26. 26 b. Et 5 aph. 1.37.d.18 7. aph. 18.11.c

Conuulſio (ut & ipſum indicat nomen) conuulſis fit ad propria capita muſculis, ut autem clarius diceretur, tetractis, ſicut etiam eſt motus eorum ſecundum naturam. Verum hic quidem nõ G fit ſine animalis appetitu: conuulſio autem, paſſio eſt inuoluntaria, ad ſimilem uenientibus neruoſis partibus diſpoſitionem, quam etiam in motibus factis ſecundum appetitum aſſumebant. Nam ex repletione ita nerui intenduntur, ut chordę in ualde humidis ambientis nos aeris cõſtitutionibus, atq; ideo propter hanc cauſam ſæpe etiam rumpuntur, idem uero & in ſiccioribus conſtitutionibus accidit: nam in ſeſe colliguntur, ac cõuelluntur omnia neruoſa corpora uiolentius exiccata: ueluti lora, ſi paulo magis ab igne calefiant: quibus ſimilia patiunt, & quæ ſolis ſeruor exiccauit. Conuulſio igitur non abſq; ratione à contrarijs fit cauſis. Singultus uero concedatur conuulſio ſtomachi nominari, quando aliud fuerit ſermonis propoſitũ. Quando uero hoc ſolum ſtuduerimus, ut ſingultus ſubſtantiam cognoſcamus: melius fortaſſis fuerit non conuulſionem ipſum nominare, ſed quendam motum eiuſdem quidem generis, cuius uomitus, intentũ autem, & illo uehementiorem. Nam ſtomachus appetens eorum aliquid, quæ in ipſo continentur, expellere, ad duos mouetur caſus, uehementiorem quidem in ſingultibus, mediocrem illo in uomitibus: ſiquidem in uomitibus appetit ea tantum, quæ in uentriculi ſpatio latiori continentur, expellere: in ſingultibus autem ea, quæ ſunt in ipſo uentriculi ore penitiora. Per ſtomachum nunc à me intellexeris non ſolum eum, qui ita proprie nominatur, ſed & uentriculi os. H Quæ enim in hoc continẽtur, ipſo appetente uentriculo expellere, ſingultus fit. Quòd uero eorum, quæ difficulter excernũtur, & quæ ueluti abſorpſerit uentriculi os, fiat per ſingultus excretio, diſcere licet ex ijs, quæ quotidie eueniũt, omnibus ferè, plus minus. Siquis enim acre aliquid ueluti piper per ſe ſolũ deglutierit, uel cum melle, uel aliquo alio, & poſtea uinum biberit aqua calida temperatum, ſtatim ſingultiet, calore quidẽ potus piper ad interiora deuehente, eius uero acrimonia uentriculum moleſtante: unde conatur motu uiolentiore rem infeſtãtem expellere: demonſtratum autem eſt à nobis in libris de cauſis caſuum, & tuſſim, & ſternutationem, & rigorem ex talibus motibus eſſe.

40 *Quibus dolor circa hypochondrium fit abſque inflammatione, his febris ſuperueniẽs dolorem ſoluit.*

Sequitur quidem & ad morſus dolor: ſed conſueti ſunt morſus nomine, non doloris, tales caſus appellare. Fit etiam dolor propter quandam ſimilem inflammationi diſpoſitionem. Sic autẽ nominata eſt, quoniam & eryſipelata dolor conſequitur. Quando igitur non ob talem diſpoſitionem dolor hypochondriũ occupauerit, & morſus ſenſus abfuerit, relinquitur, ut dolor fiat, uel

propter

A propter obſtructionem, uel propter ſpiritum flatuoſum, uel ob aliquam intemperiem inæqualē, quæ omnia febrilis calor aptus eſt natura ſanare: hæc quidem incidens, extenuans, atq; diſſoluens: hæc uero ad temperaturæ æqualitatem perducens.

41 *Quibuſcunque ſuppuratio in corpore exiſtens non innoteſcit: ijs ob craßitudinem puris, aut loci nō innoteſcit.*

Duplex eſt huius loci ſcriptura, & duplex expoſitio, & utraq; non caret ratione. Nam & propter puris craſſitudinem, & propter loci, ſæpius occultatur puris in aliquo loco comprehenſi notitia. Recte ergo non nulli ſcripſerunt, His propter loci craſſitudinem: nō nulli uero, His propter puris craſſitudinem non innoteſcit.

42 *Morbo regio laborantibus ſi fiat hepar durum, malum.*

† Morbum regium hoc loco dicit, qui fit ex hepatis inflammatione.‡ Tūc enim durities oſtendit, uel tumorem prædurum, uel inflammationem in hepate exiſtere: quemadmodū & ſine hac contingit aliquando propter eius obſtructionem, morbū regium aduenire: contingit & ipſa na-
B tura per modum criſeos humorem exuperantem in uenis contentum, ad cutem expellente.

†Hæc uerba non ſunt in exemplaribus græcis impreſſis, nec in reliquis tralationibus: ac omnino uidentur interpungenda.

6. Aphor. 48. 52 d

43 ‖ *Quicunq; lienoſi a difficultate inteſtinorum capiuntur, ijs ſuperueniente longa ‖ difficultate inteſtinorum, aqua inter cutem, aut læuitas inteſtinorum aduenit, & moriuntur.*

Oportuit huic aphoriſmo illum præponi, in quo dicit, ‖ Lienoſis difficultas inteſtinorū ſuperueniens, bonum. Sed ille quidem inter ſequētes ſcribitur, poſt quatuor alios intermedios: nobis autem neceſſarium eſt nunc ipſius meminiſſe. Quicunq; enim lienoſi ſunt, hoc eſt, qui durum iā diu habent lienem, ijs ſuperueniens difficultas inteſtinorum ſoluit diſpoſitionem, quando ſcilicet ratione tranſpoſitionis, atq; euacuationis humorū craſſorum, ac melancholicorū lieni inſertorum euenit. Sed, quoniam ſæpius huiuſcemodi euacuationes ultra modum extenduntur, & noxiæ ſunt laborantibus: conuenienter Hippocrates, quem finem habeat immoderata difficultas inteſtinorū, oſtendit, quæ talibus aduenit diſpoſitionibus. Læſis ſiquidē inteſtinis à tranſitu uitioſorum humorum, & uis eorum laborat, & temperies natiui caloris aboletur: ob hanc igitur cauſam, & aqua inter cutem, & læuitas inteſtinorum, ſuperueniunt: læuitas quidem inteſtinorū ex ſola inteſtinorum lęſione: aqua uero inter cutem, propter hepatis compaſſionem, atq; lienis,
C & omnis uenoſi generis.

in coacis præno. Dyſenteria non longa, &c. Et infra aph. 72. 60. g

Paulo infra aphor. 48.

44 ‖ *Quibus ex ſtillicidio urinæ, ileos ſuperuenerit: in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperueniente, ſatis urina fluxerit.*

in coacis præno. In urinæ ſtillicidio, &c.

In ileo nihil exit inferius, neque ſiquis acerrimo utatur clyſtere. Vomitus autem ſtercoris aduenit ijs, qui exitialiter ſe habent. Quòd igitur interclusa uia inferioris exitus, hæc paſſio fiat, quodq; in tenuibus inteſtinis, non autem in craſſis, omnes ferè fatentur: cæterum quòd propter inflammationem, & propter obſtructionem ſtercoris ſicci, uel humorum craſſorum, aut tenacium, dictum eſt à pluribus. Mihi uero uidetur uel inflammatio, uel durus tumor, uel abſceſſus, tantam facere poſſe loci anguſtationem, ut nihil poſſit ad inferiora tranſmitti: Quòd autem humores craſſi, atq; tenaces in cauſa ſint, non admodum mihi uidetur probabile. Verum & hoc (ſi libeat) ponito: & ſi quid aliud dicatur præter hoc. Verum id, quod eſt ab omnibus ferè ſuſceptū, qui aphoriſmos expoſuerunt, incredibile mihi admodum uidetur. Aiunt enim, ꝙ, quando ueſica inflammatur, anguſtia loci ex compreſſione in quibuſdam inteſtinis facta paſſionem affert, quæ ileos nominatur. Ego uero multos me puto in tota uita mea uidiſſe, non nullos tm̄ periclitatos,
D non paucos et mortuos ex retentione urinæ, quibus tunc manifeſte omnibus ſecundū propriā circunſcriptionem plena ueſica apparebat, adeo ut ſupra modū eſſet extenta: dolorq;, ut par eſt, inde accreſceret: & tm̄ nullus eorum factus eſt ileoſus. Quo modo igitur quiſpiam unquam perſuaderetur, ob ueſicæ inflammationem anguſtiore facto inteſtino, ileon aliqñ prouenire? Nō magis ſanè, quàm ex tumore uteri in muliere grauida: ſiquidem uſq; ad hypochondria pręgnantiū tumor extenditur, & magis comprimere poteſt, atq; anguſtare inteſtina tenuia: ueſica uero, ſi in tumorem attollatur, ſolum poteſt rectum comprimere inteſtinum. Quidam uero etiam dicunt abſurdius, ꝙ febris ſuperueniens conferat ileo. Nam febris quidē ex inflammatione ueſicæ nō abſq; ratione fieret: quin, quanto illa maior, ac grauior, tm̄ augeri febrē contingeret, cum caſus ſit inflammationis. Ileos uero (ut ipſi aiunt) ex inflammatione ortum habebit, & unā tm̄ ſpem habet ſolutionis, inflammationis ceſſationem, cum qua etiam febrem ſedari eſt neceſſarium. Bonum igitur ſignum ſolutionis earum, quæ ſunt in ileo, paſſionum eſt febris, uel remiſſa, uel ſoluta: ſuperueniens autem febris, uel aucta, neq; bonum ſignum eſt, neq; cauſa bona. Nouimus. n. illis tantum morbis conferre febrem, qui ex frigiditate fiunt, aliquando quidem ſola, aliquando uero cū humoribus crudis, pituitoſis, uel flatuoſis ſpiritibus. Melius eſt itaque, ſi fateamur nos ignorare, quæ in hoc aphoriſmo Hippocrates dixerit: neque enim ratio, eorum indicat ueritatem

tem,neq; experientia docet. Tertium autem nullum aliud habemus ad fidem faciendam. Quòd E
ſi unquam talis ægrotus uiſus eſt, aut ab Hippocrate, aut ab aliquo alio(neq;.n.an legitimus ſit
hic aphoriſmus,dicere poſſum)multitudinem humorum crudorum unà cum multa frigiditate,
melius eſt talium in ileo caſuum,qui dicti ſunt,cauſam arbitrari.Sic.n.tantummodo febris eſſet
medicina huiuſce diſpoſitionis, & retentarum urinarum euacuatio : nam re uera cōſueuerunt
vrinæ craſſæ,& plurimæ,repente ſimul illis concoctis euacuari.

45 *Vlcera quæcunq; annua ſunt,aut ēt diuturniora:os abſcedere eſt neceſſariū,et cicatrices cauas fieri.*

Quæcunq; ulcera longo tempore manent, uel cicatrice nullo modo adueniēte,uel,ſi facta ſit,
rurſus reſoluta,nihil uidelicet medicis in curatione delinquentibus:neceſſe eſt uel ꝑꝑ influxum
uitioſorum humorum,uel propter diſpoſitionem in membro longo tempore contractam ex hu
moribus influentibus,uel ob aliquam paſſionem oſſis in eo loco corrupti,difficulter ſanari.Alia
itaq; ulcera ſemꝑ maiora,& deteriora fiunt: atq; hæc omnia Phagedænas antiqui nominabant.
Quidam uero poſteriores ea diſtinguere cogitarunt,propriamq; ſingulis appellationem indide-
runt,quædam Chironia,quædam Telephia,quædam Phagedænas nominantes,aliasq; curioſas
adhuc magis appellationes afferentes. Nobis uero ſufficiet ex ijs,quæ aliquid loci circunſtantis F
occupant, alia Herpetas, id eſt repentes nominare,quæ ſummam cutem tantum infeſtant : alia
Phagedænas,id eſt exedentes,quæ carnem ſubiectam corrumpunt. Nam,quod putridum,atq;
depaſcens à non nullis ulcus uocatur,nō eſt propria ulceris differentia,ſed paſſio implicita ex ul
cere,atq; putredine. Scimus autē,ꝙ & abſq; ulcere putredo ipſa per ſe ipſam in multis corporis
partibus cōſiſtit. Vocatur etiam Anthrax,id eſt carbo,ulcus eſcharoſum,cui adiūgitur multum
partiū circunſtantium inflāmationis.Hæc igitur propriā habuere appellationem,Anthrax,Pha
gedæna,& Herpes.Quæcunque uero ulcera fiunt ſine dictis caſibus,hæc ipſa per ſe ipſa ſolebant
antiqui Vlcera tantum nominare : de quibus nunc Hippocrates loquitur,edocens,quæcunque
talia ſunt ulcera,in longum tempus protrahi. Videtur autem experientia rationi aſtipulari:mul
taq; ſæpius ex hoc genere ulcerum,cum non poſt multum tempus fuerint ad cicatricem perdu-
cta,rurſus inflammātur, ac iterum dirumpuntur,ipſarum cicatrice ſoluta. Fit autem hoc talem
aliquam ob cauſam:quando ex adhibitis medicamentis caro,quæ oſſi ſuperiacet patienti,exic-
cata cōtraxerit cicatricem,ſtatim quidē integra ſanitas reſtituta uidetur: rurſus uero paulatim
aliquo influente ichore ex oſſe corrupto in parte penitiore, iterum aduenit inflammatio,& pu-
ris generatio conſequitur:à quo quidem cicatrix eroditur,caro uero exulceratur.Quænam igiē G
In lib.de Vlceribus. Depurgatio uentris deorſum, &c. — eſt taliū ſanatio ulcerum?Non profecto alia,quàm ab ipſo ſcripta in libro de ulceribus,& à no-
bis in tertio de methodo curatiua demonſtrata: ſiquidem ulcera omnia exiccari oportet,præci
pue uero in quibus patitur os. Terminus autem ſiccitatis eſt,ut abſcedat pars oſſis, quæ uitiata
eſt. Quare nō abſque ratione tantum fieri cauas cicatrices contingit,quantam habuerit abſceſ-
ſus craſſitudinem.

46 *Qui gibbi ex aſthmate,aut tuſſi fiunt,ante pubertatem moriuntur.*

Gibbos(græce ὑβοὺς & κυφοὺς ſolet Hippocrates nominare,quos nunc omnes homines cōue
xos(græce κυρτοὺς)appellāt.Nam & uere eis eſt ſpina in partem poſteriorem conuexa. Conue-
xo igitur opponitur cauum, gibbo recuruum, ſeu repandum (græce λορδὸν.) Sed hæc quidem
de Articulis.cō. 3.t.1.uſque ad 54.7.268.c.&c. — de ſola ſpina Græci dicunt,illa uero de omnibus.Quo modo uero gibboſitas fiat,ipſe narrauit in
libro de articulis,ſicuti & de repanditate, obſtipitate,& quaſſatione. Hæ.n. ſunt propriæ,atq;
præcipuæ ſpinæ paſſiones:oportet aūt illum,ꝙ vult iſtarū paſſionū habere notitiā,ijs,ꝗ in eo li-
bro ſcribunt plenius incumbere. Nunc uero à nobis ea dicētur,quæ ad propoſitum aphoriſmū
uidentur utilia. Gibba fit ſpina aliqñ propter ictum,aut caſum:gibba ēt fit propter quædam tu- H
bercula dura,quæ in parte anteriore conſiſtunt: à quibus ſiquando una uertebra trahitur ad an-
teriora,recurua fit eo loco ſpina:ita & ſi plures fuerint ſe ordine conſequentes:qñ uero non fue
rint continuæ hæ,quę tenduntur uertebræ,gibboſitas fit tm̄ partibus retro tendentibus,quantū
uertebræ extentæ ſunt ad interiora reflexę: nam hoc fieri vr̄ in oībus duris mediocriter tentis,
ueluti calamis,uiminibus,uirgis,& oībus alij huiuſcemodi: dictum eſt de his plenius in expoſi-
tionibus libri de articulis.Nunc uero eos,qui gibbi facti ſunt ex aſthmate,& tuſſi,ante puberta-
tem cito inquit interire.Neq;.n.vult in his thorax,ut ipſe dixit,una cū alijs augeri,atq; ideo ma
gna anguſtia premuntur ea,quæ reſpirationi obſeruiunt,inſtrumenta.Oībus ſiquidem eſt com-
mune,qui ſponte gibbi facti ſunt,hoc eſt,quibus ſine ictu,uel caſu ſpina paſſa eſt:ꝑpter dura tu-
bercula,& concoqui difficilia,tales fieri.Sed,cū multa ſit in tuberculis,quo ad tumorē,duritiem
& locū,in quo cōſiſtunt,differentia:quæ dura ſimul,ac magna ſunt,ſtatim difficilem faciunt ho
minibus reſpirationē,quæ uero ex ſuo humore aliquid ad aſperā mittunt arteriā,reddunt tuſſi-
culoſos. Verū,ꝗ talia ſunt,ut mittant ex ſuo humore aliquid,non ſunt dura exquiſite,atq; ideo
neceſſarium eſt eis aliquādo ſuppurari,& hominem occidere.Quæ uero nihil mittunt,ex craſſis
humoribus ortum habent, atq; ob id dura ſunt, & incocta,& longo permanent tempore,anteꝗ̄
ſuppurentur,

A ſuppurentur,atq; ideo non perimunt hominem.Quæ uero(ut dixi) unà cum tuſſi ortum habuere,properant ad ſuppurationem, atq; ideo ſunt exitialia. Sic & quæcunq; cum difficili anhelitu fiunt,ſunt ijs,qui adhuc augent̃,pernitioſa:uel enim hæc magna ſunt: uel in loco thoracis ad uitam opportuno. Cum igitur pulmo unà cũ corde in talibus augeatur,locusq; continens minor efficiatur,coſtæ uero non augeantur,& ſe flectendo,ꝑꝑ gibboſitatem thoracem faciãt anguſtiorem: neceſſarium eſt tãtam breui tempore fieri anhelitus difficultatem,ut homo corrumpatur. Nam,ſi nondum gibboſitate ſuperueniente,propter ſolos tumores extra naturam,difficilem habebãt anhelitum:quid debemus expectare,cum tubercula ſunt proceſſu temporis adaucta,thorax autem factus anguſtior?Quòd autem,cum multæ ſint ſpirandi difficultates,ſolam illam Hippocrates aſthma conſueuerit nominare, in qua cõtingit ualde crebrum anhelitum fieri,clarum admodum exiſtit. Appellantque nunc homines eo nomine, illam, quæ fit in curſibus,& uehementioribus exercitijs, reſpirationem. Hippocrate autem poſteriores, & paſſionem aliquam pectoris diuturnam, non nulli ſimpliciter aſthma nominant, non nulli orthopnœam, quando abſque febre ægroti iugiter anhelitum habent difficilem.

3. Aphor.53. 58.e B 47 ‖ *Quibuſcunque venæ ſectio, vel purgatio cum medicamento conuenit, hos vere purgare, vel venam incidere oportet.*

A.lib.1.f.3.d. 5 c.1 fol 68.f Liquet, quòd de ijs, qui adhuc ſani,ſed ægri futuri ſunt,niſi euacuentur,nunc ſermo habetur Hippocrati. Hos enim oportet, ut anticipemus euacuare uere adueniente,uel per uenæ ſectionem,ſi plenitudinis paſſionibus ſubijciuntur:uel per purgationẽ,ſi eis,quæ ex corruptione proueniunt.Nos itaq; plurimos ita ſeruauimus annos, qui longo ante tempore ſingulis annis morbis capiebantur.Atque podagram,& morbum articularem adhuc incipientem,& nondum poros circa articulos facientem,ex tali euacuatione multis iam annis fieri prohibuimus.Eodẽ modo & ſanguinis ſpuitionem, morbum comitialem,apoplexiam,melancholiam,& alias huiuſcemodi diuturnas paſſiones in multis hominibus per dictam euacuationem ſuſtulimus.Venę itaq; ſectio,cõmune auxilium eſt earum, quæ ex plenitudine fiunt,diſpoſitionũ:purgatio uero quamuis,ſi ſecundum genus inaudias,unum quoddam auxilium exiſtat,non tamen ſecũdum ſpeciẽ. Non nullis ſiquidem confert humores pituitoſos euacuare,non nullis uero amaram bilem,non nullis atram,non nullis ſeroſam ſuperfluitatem,ſecundum naturã earum,quę conſueuerunt superuenire paſſionum. Velut quidam ſingulis annis incidit in melancholiam,niſi purgetur: & eſt C res mira,quo modo morbo iam inchoante,ſtatim homo præſentit primam eius generationẽ: & me aduocato purgatis humoribus atris, ceſſet ꝓtinus melancholia:huic homini ex purgatione ambo hæc optima eueniunt,quòd & ſuperfluitates expelluntur, & ꝙ ex acritudine eorum,quæ excernuntur, parumper aperitur os uenæ,quam uocant hæmorrhoida,per quã excernitur pars aliqua ſanguinis uitioſi conſueti euacuari:quo retento ſuperuenit melancholia.Purgo igitur ipſum,non uere tantum, ſed etiam autumno: & ſicuti dixi,ſi ex contemptu aliquando purgationem omiſerit,& morbum non anticipauerit,caſus perſentit paſſionis. Sic & mulierem quandã ſingulis annis uere inchoante ſimiliter euacuans,cum aliquando tumorem cancroſum in mammilla pateretur, forti, atque frequenti medicamento purgante atram bilem, ad ſanitatem perduxi.Et,ſi quãdo purgatio omitteretur,dolorem profundum ſentiebat: & me aduocato,ſtatim uolebat euacuari.In altero elephantem inchoantem,primum per uenæ ſectionem,& purgationem ſanaui: & ſingulis annis rurſus huic ſufficit una purgatio: & ea omiſſa, ſtatim paſſio innoteſcit.Morbi itaq; huiuſcemodi,atri humoris exigunt purgationem:comitialis autem,& apoplexia,& aſthma,pituitoſi: articulares autem,ſi cum multa fuerint caliditate, amaram bilem uolũt euacuari:ſi uero cum frigidis tumoribus,pituitam. Quidam alius tempore æſtiuo ſemper febri-D bus tertianis corripiebatur:ſed multis iam annis non febricitauit:quoniã à nobis purgari pallida bilis circa finem ueris anticipauit.Sic enim melius eſt tales euacuare,ſicut illos,qui morbo comitiali,apoplexia,& melancholia,& articulari,& alijs paſſionibus,quæ ex craſſis humoribus generantur, præſtat circa ueris initia euacuare: de quibus omnibus ſeorſum à nobis ſcriptum eſt in illo tractatu,qui inſcribitur,de ijs,qui uerno tẽpore egent euacuatione. Eſt autem iſte tractatus pars totius ſalubris tractationis.

6. Apho 43. 51.b 48 ‖ *Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperueniens, bonum.*

Paulo antea hunc aphoriſmum expoſui, cum ſermo habebatur de aphoriſmo in hunc modũ ſcripto: ‖Quicunque lienoſi à difficultate inteſtinorum capiuntur, ijs longa facta inteſtinorum Supra Apho.43. difficultate,aqua inter cutem ſuperuenit,uel leuitas inteſtinorum,& moriuntur: quare iſti nunc propoſito nulla eſt expoſitio neceſſaria.

49 ‖ *Quibuſcunque morbi podagrici fiunt, ij ſedata in quadraginta diebus inflammatione,finiunt.* in lib.de Iudicationib. Quicunque podagrici, &c.

Podagricorum inflammatio fluxione fit ad articulos pedum decũbente:hanc aũt fluxionem ſuſcipiunt primum quidem loca dearticulationum, deinceps circunſtantia omnia uſq; ad cutẽ.

Quia uero impleri dicimus dearticulationes,liquet ēt eſſe neceſſarium ea,quæ ipſis circūiacent E
ligamenta extendi. Neruos .n.& chordas,ſeu tendones nō eſt rationabile in ipſis inflāmari,ſed
ſolum dolere, quia ſimul enim dearticulationibus extenduntur,argumēto,q̄m uiſus eſt nunquā
podagricus pati cōuulſionem,quæ frequenter ſolet in neruorum, ac chordarum inflammationī
bus aduenire:uerū intentio ſanationis in eis,communis eſt oībus inflammatione laborantibus.
Nam,diſcutiatur,oportet,id,quod ad pedes fluxerit, ſi quidem tenuiorem habuerit ſubſtantiā,
tempore breuiore:ſi uero craſſam uel tenacem,lōgiore:longius adhuc tempus requiret,ſi ſimul
craſſum,atq; tenax illud,quod defluxit,exiſtit: ultra tñ ſpacium dierū quadraginta nō proroga
bitur curatio inflāmationis,& ſi medicus in ſuo opere non aberrauerit,& æger illi in oībus obe
dierit.Quæ uero carnoſas partes occupat inflammatio,morborum acutorum ſubijcit termino,
diebus ſcilicet quatuordecim,q̄m carnis ſubſtantia mollior eſt,ac rarior ligamentis: unde & tar
dius inflammari incipit natura ligamentorum,chordarum,atq; neruorū ex ictu,& longiori tem
pore ad conſiſtentiam inflāmationis perueniunt,ac tardius ſanātur. Qua enim ratione uix ali-
quid in ſe humoris externi ſuſcipiunt,cū duræ ſint,ac denſæ huiuſcemodi partes,hac ipſa ratio-
ne cū difficultate dimittunt. Quapropter Hippocrates podagricis inflammationibus terminū
integræ ſolutionis non diem quartumdecimū, ſe quadrageſimum poſuit, quia, qui in dearticu- F
lationibus humores inſunt,per ligamenta ipſos amplexantia oportet per modū uaporis euacua
In progno.cō.1. t.25.4 194.b ri: item qui in ipſa ligamenta inciderunt. Meminit autem & in prognoſtico‖quadrageſimi dici,
ut in quo indicantur,quæcunq; non ſunt diuturna exquiſite,& acutorum terminum exciderūt.
Dictum autem eſt plenius de talibus in tractatione dierum iudicatoriorum.

1 de Morbis,nō longe à principio:Si uero lauciatū fuerit,&c. Et in Coacis præ noc. Quibus cerebrum uulneratur, &c.

50 ‖*Quibuſcunque præciditur cerebrum, ijs neceſſe febrem, & bilis uomitum ſuperuenire.*

Præciſo cerebro febris aduenit ea ratione cōmuni, qua quolibet membro principali patiēte
inflammationem,ſubſequitur febris.Bilis uero uomitus fit compatiēte uentriculo propter eius
cum cerebro cōmunicationem, ore præſertim ipſius,ad quod terminatur ex cerebro effatu di-
gna quædam neruorum coniugatio.Conſueuit quidem & aliter in magnis doloribus,atq; mœ-
roribus fortibus ad uentriculum fluere biliosa ſuperfluitas:& multo magis,cū ipſe male affectus
fuerit. Ad ea enim, quæ talia ſunt, ferunt̄ partium proximarum ſuperfluitates, præſertim quæ
tenuem habent ſubſtantiā,qualis eſt ipſe bilioſus humor,atq; cum eo quæcunq; ſeroſa ſuperflui
tas,quæ ſæpius,in uomitibus bili cōmiſcetur:ſiquidē raro admodū accidit,ut bilis exquiſita euo
matur,cui ſeroſam ſuperfluitatē non uidemus admiſtam. Apparet autem & in ſanis,cū diu à ci G A.li.1.c.4.d.1 c.7.10.61.b
bo abſtinuerint,in illis præſertim,qui natura ſunt bilioſiores,tales in uentriculum humores ad-
mitti:quod & ipſius morſus,& uomitus manifeſtant. Non ſolum autem cerebro vulnerato euo
munt homines bilem,ſed & dura mēbrana ipſum circunſtante,quæ,cū in multis partibus ſit ce-
rebro agnata,citiſſime ei cōmunicat proprias paſſiones. Eraſiſtrati aūt ſectatores,cum membra
nas uelint eſſe principia neruorum,membranam craſſiorem inquient ſuæ naturæ ratione,ſi ſola
ſit vulnerata,tales afferre caſus:ſi uero uſq; ad cerebrum vulnus peruenerit,quoniā ambæ mem
branæ prius illud admiſerint, ſic nuper dictarū paſſionum ſequi ortum fatebuntur. Dixi autem
Eraſiſtrati ſectatores, & non ipſum Eraſiſtratum,talia dicturos, quoniam cū iam ſenex eſſet(ut
illi inquiunt) ſcripſit libros ſectionum, in quibus cerebrum eſſe neruorum principium demon-
ſtrauit.Dictum autem eſt de his in commentarijs de Hippocratis ſectione.

51 *Quicunque ſani dolore capitis repente capiuntur,& ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem die-
bus pereunt, niſi febris apprehenderit.*

Mutos(græce ἀφώνους)ſolet Hippocrates nominare non eos tantum,quibus læditur uox, uerū
per exuperantiā quandam unà cum eius læſione dat nobis intelligendas omnes,quæ ſunt ſcd̄m H
electionem,operationes. Non nunquam igitur illis oblæſis non interijt ſenſus.Quos igitur ipſe
mutos appellat,contingit eſſe ſentientes:ſed ſæpius utraq; patiuntur: & talem affectum uocant
2. Aph.42.18.b apoplexiam.Eſt autem & hæc alia quidem debilis,alia uero fortis:atq, ideo dixit,‖Soluere apo-
plexiam fortem impoſſibile,debilem uero non facile.Videtur aūt nunc fortis apoplexiæ indiciū
appoſuiſſe,quod ſtertere dixit,quod etiam profunde dormientibus accidit, quod ad diſpoſitio-
nis ſimilitudinem, ſecundum diuerſum quidem utriſq; modum: nihilominus,quatenus,aliquid
habent cōmune,ut ſtertant,conſequitur. Eſt autem cōmune ambobus,eius,quæ fit per neruos,
operationis debilitas:& dictū eſt de his amplius in ea,quæ de locis affectis inſcribitur,tractatio.
Nunc uero,quantum ad expoſitionem aphoriſmi ſufficiet,dicet̄ à nobis. Quibus ſanis dolor in
capite repente aduenerit,cauſam referre oportet in primis ad ſpiritū flatuoſum:interdū uero &
ad influentis uniuerſim materiæ multitudinem: quam & nunc ad cerebrum fuiſſe delatam indi
cant caſus, qui poſt dolorem ſuperuenerunt, per quos,& q̄ fit quædam materia pituitoſa,com-
monſtratur:atq; idcirco febris ſuperueniēs ſoluit diſpoſitionē,ut quæ calefaciat,extenuet,atq;
reſoluat ſpiritum flatuoſum, & pituitoſos humores. Fit autem hoc nō nunquam tribus diebus,
aut quatuor,non nunquam uero pluribus,non tamē ultra dies ſeptem,quia pars eſt principalis:

tales

A tales uero partes non diu tolerant fortes ſimul,ac diuturnas paſſiones,ut ſæpius oſtendimus.

52 *Oportet uero et cōſiderare oculorū in dormiētib⁹ ſuſpectiones:nā.ſiqd albū cōmiſſis palpebris ſubinſpicitur,neq; ex alui pfluuio,aut medicamēti potione iſtud cōtingat,malum eſt ſignum , et lethale ualde.* In Progn com. I t. 13. 4. 10. a

Aut ob palpebrarum ſiccitatem, aut propter potentiæ ipſas mouentis imbecillitatē, aliquid
ſubinſpicitur,cum oculi integre claudinō poſſint. Ob hoc igitur ipſum in alui profluuijs,& me
dicamentorū purgantium potionibus,oculorum albedinis aliquid ſubinſpicitū,quando dormie
rint.Nam totum corpus exiccatur,& uires fiunt imbecilles,ex talibus euacuationibus.Plus au
tem ſiccitas in palpebris innoteſcit,quoniam ſunt natura ſiccæ. Sicuti ergo coria exiccata diffi-
culter extenduntur: eodem modo ſimiles corporis partes. Et quidem, quòd potentia exiſtente
imbecilli non poſſint exquiſite oculos claudere,ſed neque os,unde hiantes dormiūt, liquet uni
cuique, rei naturam diligentius animaduertere uolenti.

53 *Deſipientiæ,quæ cum riſu fiunt,ſecuriores: quæ uero cum ſtudio, perículoſiores .*

Nulla quidem deſipientia ſecura eſt,minus uero periculoſæ,quæ cum riſu fiūt: ſicuti temera
B riæ,ut ipſe nominat,omnium periculoſiſſimæ:in medio autem ambarum ſunt,quæ cum ſtudio
fiunt.Fiunt autem omnes patiente cerebro,ſiue primo,& per ſeipſum, ſiue per compatiēdi rō-
nem: differunt autem inuicē per cauſas ipſas efficientes. Quæcūq; enim ex ſola fiunt calidirate
ſine humore uitioſo,ſimiles quodā modo ſunt eis, quæ ex ebrietate contingunt . Quęcūq; uero
ex flaua bile,cum ſtudio perficiuntur: ipſa uero multum exuſta,ut iā magis ad atræ bilis naturā
accedat,ſunt inſaniæ ſatis furioſæ.Nā oportet ad memoriā reuocare ea,quæ ī alijs locis de atra
bile præfiniuimus,ꝙ quædā ex flaua bile ſuperaſſata gignitū, quæ omnino moleſtiſſima eſt. Quæ
uero ex ſanguinis(quiſpiam dixerit)limo,ac fæce, craſſior quidem eſt illa ſecundum ſubſtātiā,
ſed plurimū differens prauitate qualitatis.Dictum aūt eſt,ꝙ eā,quæ eſt ueluti fæx ſanguinis,cū
nolumus exquiſite loqui,nondū atram bilē nominamus,ſed humorē melācholicū.Noībus ue-
rò abutentes,& atrā bilem aliqn̄ uocamus,qm̄,ſi nō prius euacuetur, paulopoſt atra futura eſt.

54 *In acutis paſſionibus,quæ cum febre ſunt, luctuoſa ſuſpiria, malum.*

Infantes ſæpe uidentur,quo tempore plorant,inſpirare inſpiratione interrupta,ſtāte interim
thorace,deinde rurſus id,quod deeſt,adiiciente : qđ ipſe in Epidemijs in hūc modū explicuit.
C Duplex | intro reuocatio,ueluti ſuperinſpirantibus . Et accidit hoc non nunq̄ potētia fatigata, 2. Epid. ſect. 3.
non nunq̄ ex duritie inſtrumentorum,non nunq̄ uero ambabus cauſis ſimul cōuenientibus,ſed & 6. Epid. cō 2.
& aliqn̄ propter aliquam muſculorum pectoris ſimilem conuulſioni diſpoſitionem. Nam,& uis t. 10 | 1o d. &
imbecillis, qn̄ nequiuerit thoracem uno impetu tm̄ attollere,quātum animali eſt neceſſariū,in in Coacis p. 2 n.
media primū conſiſtit operatione , deinde cum impetu iterum ſe effert. Et durum inſtrumentū Spiritus,qui den
cum non prompte ſequatur potentiam attollentem,ab ipſa uibratū uiolenter attollitur: De di- ſus &c.
ſpuſitione autem ſimili cōuulſioni,quid oportet dicere,ꝙ talem faciat reſpirationē?Nam,ſi fri-
gus uel muſculos thoracis apprehenderit,uel neruos: duritiesquædā inſtrumentis aduenict,&
motus cōuulſioni ſimilis, quā febris ſua eſt apta natura ſanare,& calida auxilia. Febris uero cū
his exiſtens,non ſinit cauſari muſculorum thoracis ſiue neruorum frigiditatem,ſed uel duritiē,
quæ facta eſt,uel uirium imbecillitatem,uel conuulſioni ſimilem diſpoſitionem.Quicquid uero
eorū in cauſa ſit,non bonū,ut in morbo acuto contingat.Si igitur, de ſola prædicta motione in
ſtrumentorum reſpirationi obſeruientium,luctuoſa reſpiratio ab ipſo dicta fuit, iam ad finē ex
poſitio peruenit:ſin aūt,& cum aliquo tali ſonitu uult dictā contingere reſpirationē, qualis flē
tibus accidit:ultra dictas cauſas quandam oſtendet doloroſam diſpoſitionem,ex qua,ueluti flē
D tes,uel gementes,aliquem miſtum ex utriſque ſonum edentes,in hunc modum reſpirant.

55 *Dolores podagrici uere,& autumno magna ex parte mouentur.*

Podagricæ paſſiones,ſicuti,& omnes aliæ articulares,uere augenē, atq; ideo ipſe ſuperius in
enumeratione morborum uernalium etiam articularium cōmeminit, in quibus etiā podagrici
continentur.Excitantur quidem aliqn̄,& autumno ijs,quibus per ęſtatē, tempore,quo fructus
maturantur,uitioſi aliqui humores fuerint coaceruati.Oſtenſum enim à nobis eſt in cōmenta-
rijs de potentijs naturalibus,ꝙ ſingulis partibus.ſicuti aliæ potentiæ,ita & illa ineſt,quæ mate-
rias infeſtas excernit. Infeſtant aūt aliquę ſua multitudine aggrauantes,aliæ uero extranea qua
litate.Secundum utrunq; igitur ijs, qui hiberno tempore in uictu deliquerint, poſtmodum uer
no diuturnæ paſſiones excitanrur,fuſis humoribus , & mox à fortibus ad loca debilia detruſis:
ſecundum alterum uero , tantummodo autumnali.

56 *In morbis melancholicis ad hac periculoſi decubitus,apoplexiam corporis,uel conuulſionem,uel furorem,uel cæcitatem ſignificant.*

Fiunt quidem,& propter pituitoſum humorem apoplexię,conuulſiones,& cæcitates oculo-
rum:

* πάχυς habebat codex Leonicenι. πάθος autem, i. paſſio impreſſi, & Laurentianι.

rum: Fiunt & propter melancholicum: quoniam communis utriſq; eſt* craſſitudo. Non tamē ſu E
ror eſt paſſio communis. Nunquam enim hic ex pituitoſo humore ortum habet, cum ad eius generationem humor irritans, ac mordens exigatur. Talis autem eſt ſemper quidē flaua bilis: melancholichus autem humor non ſemper, ſed cum ſupra modum exuſtus, aut putrefactus, malignam induerit acrimoniam.

57 *Apoplexia autem fiunt maxime à quadrageſimo anno uſque ad ſexageſimum.*

Non omnem apoplexiam, ſed nuper dictam tantummodo (quæ ex atra ſola fit bile) contingit aduenire ijs, qui dictam aguut ætatem, quoniam in his maxime abundat atræ bilis humor, quē admodum etiam iu autumno. Quòd ſi uolumus ſimpliciter pronuntiare, plures ſenes laborant apoplexia. Si igitur ſermo debeat eſſe uerus, iungendus eſt cum priore aphoriſmo, ac ſi ita diceretur: In morbis melācholicis ad hæc periculoſi decubitus apoplexiam corporis, quæ homines occupat à quadrageſimo anno, uſque ad ſexageſimum.

3 de Morbis, ſi uero omentum exciderit. & in Coacis prænot. Quibus omentum. &c.

58 | *Si omentum excidat, neceſſario putreſcit.*

Propter breuitatem ſalſus eſſe uidebitur hic aphoriſmus ijs, qui nō recte ipſum inaudierint. F
Quòd.n. dicitur, huiuſmodi eſt: Quādo exciderit, hoc eſt, qñ nudatū fuerit, & extra peritonçō, id eſt membranam abdominis interiorem, omentum exierit, non contingit ipſum ad locū proprium reſtitutū, ſanum, & ſaluum fieri, ſicuti ſi aliud aliquid extra promererur, ueluti inteſtinū, aut aliqua uiſceris fibra. Illa etenim, niſi longo tpe frigefiāt, qñ uulnus in abdomine factū ad cicatricem perductum fuerit, priſtinam recipiunt temperaturā. Omentum uero, ēt ſi minimo nudetur tpe, reductum putreſcit: quā ob cauſam medici partē illā, q̄ fuerit nudata, ſolēt reſecare. Hanc igitur ſententiam habet aphoriſmus, licet confuſius in uerbis dictis proponatur. Siquis uero dicat ſe aliqñ uidiſſe omentum, quod paruo tempore extra prodierat, deinde ad ſuū locū reductum, non putruiſſe: perpetuam is quidem non eſſe probabit Hippocratis enunciationē: illud tamen nō tollet, quod magna ex parte ſoleat accidere. Commune ſiquidē eſt huic aphoriſmo cum alijs ab Hippocrate dictis, ut perpetuū quiddā, ex figura dictionis oſtēdatur: quamuis res ipſæ non ſemper eodem modo eueniant, ſed licet raro, interdum etiam aliter accidant.

59 | *Quibuſcunque à coxendicum dolore {diuturno} moleſtatis excidit coxa, & rurſus incidit, ijs mucores ſuperueniunt.*

12 de uſu partium. 1.192.h de Articulis, cōm. 4.t.42. 7.288.g

Sæpe in articulis humor pituitoſus aceruatur, quem mucorē appellant: à quo madefacta dearticulationis ligamenta, laxiora reddunt: atq; ideo facile à cauitate articulus excidit, & rurſus. G
nō cum difficultate incidit, quę nunc ait accidere ijs, qui ita morbo laborant coxendicū. Qñ autē coxam ait excidere, articulum coxæ debemus intelligere, quo modo etiam in libro de articulis dicebat, | Humerum autem uno modo noui lubricare: ac ſi dixiſſet articulum humeri.

de Articulis, cō. 1.t.1.7.251 e

60 | *Quibuſcunque à coxendicum dolore moleſtatis diuturno excidit coxa: ijs crus tabeſcit, & claudicant, ſi non urantur.*

1. de Morbis, Claudi uero à coxendicū morbo fiunt.

in lib. qui introductiuus, uel med. inſcrib. Iſagog. 56.g

Hunc aphoriſmum non debemus à ſuperiore ſeiungere, ſed ipſum coniungentes, ita unū ſermonem intelligere. Vult enim dicere, ꝙ à coxendicum morbo moleſtatis, quibus propter mucoris multitudinē articulus excidit, & rurſum incidit, neceſſarium eſt proceſſu tēporis crus cōtabeſcere, niſi prius urendo mucorem exiccemus: | quod in libro de articulis conſulit fieri in brachio iugiter excidente. nam & nunc eadem eſt ſermonis uis, cum ipſe ſuadeat aduri coxā, ſicut in libro de articulis docebat: ut, & id, quod mucoſum eſt, abſumatur, & laxitas cutis, ad quam articulus lubricat, magis ex aduſtione contracta, arctet, ac prohibeat articulū tranſponi. Quòd H
ſi ob multitudinem mucoris extra ſuum locum diu coxa ſteterit (eſt enim hoc quidem claudicatio) neceſſario crus contabeſcet: ut etiam alijs omnibus ſolet accidere, ſi priuata motibus fuerint, qui illis ſecundum naturam inſunt.

de Articulis, cō. 1.t.45.7.218 e

GALENI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIVS SEPTIMVS.

Omnes ferè, qui antea ſcripſerunt, expoſitores aphoriſmorum, circa initia quidem ultra id, quod eſt utile, ſermonem extendunt: in proceſſu uero ita remittunr, ut primo quidem, quo ad utile fuerit, tantum progrediantur, deinde uero infra id etiam ſubſiſtāt, & poſtremo, uſq; adeo contrahant expoſitiones, ut nec animaduertant plures aphoriſmos eſſe nothos, atq; planè falſos. Verum, ut, qui ſunt in diſputationibus fatigati, prompte ad omnia annuunt: ſic & ipſi oēs admittunt, quoſcunq; ſcriptos inuenerint aphoriſmos, & ad ultimā ſuis in expoſitionibus breuitatem deueniunt, prioris loquacitatis obliti. Nos ſanè cum alias eorum abſurditates conati ſumus

Amus euitare, tum omnes ex ęquo ſtuduimus facere expoſitiones, quæ & ueritatē, & utilitatē artis intenderent, & interpretando neq; ſe ad extremā breuitatem contraherent (hoc enim libro conuenit, non cōmentario) neq; ad tātam prolixitatem effunderent, quantam ipſi in principio expoſitionum inſtituerunt: id autem, quod optimum eſt in omnibus ſermonibus, quod quidē ſeruat mediocritatem in unaquaq; tractatione, à principio uſque in finem ſeruare ſtuduimus.

1 *IN morbis acutis frigus partium extremarum, malum.*

In morbis diuturnis, qui præſertim ſunt ſine febre, & hyeme, & ætate ſenili, partes extremas corporis, ueluti nares, aures, pedes, & extremas man⁹ frigidas fieri nihil abſurdum. Non tamen in acutis eſt mediocre malū, ſed caſus ſatis exitialis: quod uehementiſſimis accidit uiſcerum inflammationibus.‖ Acutos autem ipſe ait uocari morbos, quorum febres maxima ex parte continuæ ſunt: in quibus, cum fuerint ſine magna inflammatione, nedū de Vict. rat. in morb. acu com. 1. t. 8. 7. 108. h extrema frigeſcere, ſed exuri cōtingit. Cum uero inflāmationis calor adeo uehemens fuerit, ut
B ad ſe trahat per modum cucurbitulę ex toto corpore ſanguinē: ijs, qui ita ſe habent, uiſcera peruruntur, extremæ autem partes frigeſcunt propter defectum ſanguinis ad uiſcera ſe recipiētis: & eorum plerique, neq; tegumenta tolerant propter incendium, quod in uiſceribus ſentiunt.

2 *In oſſe ægrotante caro liuida, malum eſt.*

Nō enim in mediocribus oſſium læſionibus, ſed fortibus putrilaginibus talis ſpecies coloris circunſtantibus aduenit carnibus, extincto in eis ſcilicet calore natiuo.

3 *A uomitu ſingultus, & oculorum rubor, malum.*

Qualis paſſio eſt cōuulſio muſculis, talis eſt ſingultus ſtomacho: qui humoribus aduenit inſeſtātibus non nunq̄ totum uentriculum, non nunq̄ os eius, & gulam: quos per uomitiones abijciens, ſtatim à ſingultu liberatur: qui ſi neq; ꝑ iſtas ceſſauerit, duorū alterū oſtēdit, uel cerebrū neruorū principium, uel uentriculū pati non mediocrē inflammationē. Rubor uero oculorum utrāque ſequitur diſpoſitionem, ſed præcipue illā, quæ in cerebro exiſtit ſimilis inflammationi.

4 *A ſudore horror, non bonum.*

C ‖Quòd iudicatoria, quæ non iudicant, partim mortalia, partim male iudicantia ſunt, ab ipſo 2. Epid. ſe. 1 dictum eſt: quoniam natura in huiuſmodi diſpoſitionibus morbo ſuccumbit.

5 *A furore difficultas inteſtinorum, uel aqua inter cutem, uel mentis alienatio, bonum.*

Difficultatem quidē inteſtinorum, uel aquā inter cutē trāſmutationis rōne eſſe furoris ſanationem, non eſt extra rōnem, cum à capite noxij humores trāsferantur ad inferiora. Mētis aūt alienatio, tantum abeſt, ut ſit furoris ſolutio, ut quiſpiam potius dicat eſſe incrementū. At profecto, ſi modo re uera Hippocrates cōtinuū, atq; uehemētē furorē, alienationē mētis nominauit: quendam nouimus à furore mediocri, quo prius detinebatur, fuiſſe liberatū: unde ratiocinādo perpendimus ex uehementi motu cauſarum efficientium furorem, ſolutionē fuiſſe ſubſecutā: quemadmodū in morbis acutis uehementiſſimi caſus ſolent aliquando bonas criſes operari.

6 *In morbo diuturno faſtidium cibi, & deiectiones ſincera, malum.*

Faſtidiū cibi per ſeipſum prauum eſt ſignum in morbis diuturnis. Nā in ijs, qui à talibus morbis ſunt euaſuri, cōtrarius affectus ſolet accidere, uehemēs. ſ. ciborū appetētia. Quare cibi faſti-
D diū haud quāq̄ bonū eſt ſignū: multo uero magis, quādo fuerint ēt prauę deiectiones. Sinceras uero deiectiōes noīauit impermiſtas aquoſæ humiditati, qm̄ ſolus humor euacuatus deijcit̄, ſiue ſit bilioſus, ſiue melācholicus, ſiue porri colorē prę ſe ferēs, ſiue bilis, q̄ æruginoſa nominat̄: nam deiectiones huiuſcemodi exuſtā eſſe omnē natiuā humiditatē à calore febrili demōſtrāt.

7 *Ex multa potatione, rigor, & deſipientia, malum.*

Quòd q̄dē multa potatio, nō aquæ, ſed uini potionē ſignificet, unicuiq; manifeſtū. Deſipiūt aūt ex talibus potionibus aliqui, capite oppleto plurimo ſanguine, ac ſpiritu calido. Ob hāc ipſam uero cauſam & calidiores reddunt̄, ꝑcipue q̄dē caput, ſed & corp⁹ uniuerſum. Pauci. n. ex ipſis ſunt, q̄ cū deſipiētia rigeāt, in quibus calor natiuus nō accendit̄, ſed ob multitudinē extinguitur, ſicuti ignis lignorū multitudine ſuperiniecta, & lucernę flāma oleo uniuerſim ſuperfuſo.

8 *A tuberculi intus ruptione, exolutio, uomitio, aut animi defectio fit.*

Tuberculū græce φῦμα) nominauit, quod in alijs ipſe ſolitus eſt uocare ſuppurationē (græce ἐμπύημα) Intus uero ipſius ruptionē, ad uentriculū dicit: ad hanc. n. conſequit̄ uomitus, ſicuti

tuberculorum

tuberculorum in thorace,atque pulmone ruptio,non uomitiones,ſed ex neceſſitate quidē tuſſim excitat, ſæpius etiam ſtrangulat: quemadmodum ſuppurationum ad inteſtina ruptiones, puris faciunt deiectionem. Commune autem omnium ruptionum eſt exolutio, & animi defectus,propter uitalis ſpiritus excretionem, ut alibi eſt demonſtratum. E

in Coacis prænot. In ſanguinis fluxione &c.

9 *A profluuio ſanguinis, deſipientia,ac conuulſio,malum.*

Hic aphoriſmus magnam nobis affert utilitatem ad credendū,ꝙ aliquando fiat deſipiētia ex defectu,quo manuum,ac pedum tremores. Nā & hæc membra propter potentiæ ipſa mouētis imbecillitatem,infirmas habēt motiones,& cerebrū uacillantes: quapropter neq; uehemēs eſt hoc deſipientiæ genus, ſed mediocre,atq;,ut quiſpiā diceret,*delirans.Ipſe ſiquidē ſolet mediocrem inſaniam,*delirīū nominare.Si ergo conuulſio aliquando tali deſipientiæ coniungat̄,omnino ſalus eſt deſperata.Quædā igitur exemplaria,cū, &, copulatiua cōiunctione, ſcripta ſunt: quædam autem,uel,diſiunctiuam quam uocant,habent, ſecundum quam deſipiētia nō bonus eſt† caſus poſt ſanguinis fluxum,etiam ſi ſola contigerit:multo autem magis cōuulſio,ēt ſi abſque deſipētia facta fuerit.Maximum uero malum eſt ambarum conuentus,cum uel ſola cōuulſio ex immoderata euacuatione,†caſus ſit admodum exitialis:nam deſipientia minus malū eſt. F

*ληρῶδες. *λῆρον.

in iiſdem Coacis, Voluuloſis uomitus &c.

10 *Ab ileo uomitus.ſingultus deſipientia,uel conuulſio, malum.*

In ileis nihil deſcendit ad inferiora,& hoc eſt proprium inſeparabile paſſionis. Vomitus aūt nō ſemper adeſt,ſed quādo exitiales ſunt:&,ſi uehementius diſtorqueātur, ſtercus eis aſcēdit, atque ſingultiunt. Quidam uero deſipiunt, & conuelluntur, compatiente neruorum principio ſtomachi paſſioni. Hæc uero mihi fieri uidentur ab inteſtinis, in quibus paſſio talis exiſtit, à ſe expellere ſtercus appetentibus,quando in longitudine temporis cœpit moleſtare,& nō potentibus ſe exonerare propter eam, quæ facta eſt in partibus inferioribus,obſtructionem,ſed coactis contra naturam uiolenter moueri, & ad loca ſuperiora materiam noxiam extrudere.

11 *A morbo laterali inflammatio pulmonis, malum.*

In pluribus quidem exemplaribus in fine aphoriſmi adiectum eſt,malū: in quibuſdam uero ita ſimpliciter ſcribitur:A morbo laterali inflāmatio pulmonis: uolētibus illis,qui in hunc modum ſcribunt,non ꝙ ſi bonum,uel malum,pulmonis inflammatio morbo laterali ſuperueniēs, nunc ipſum docere,ſed ſimpliciter hoc unū tantūmodo, ꝙ morbus lateralis ſoleat in pulmonis G inflammationem trāſmutari, uel morbo laterali pulmonis inflammatio ſuperuenire. Tranſmutatur igit̄ morbus,qn̄ priore ceſſante,aduenit alter:ſuperuenit aūt,qn̄ altero adhuc manēte,alter adiicitur. Verum hoc in loco uidetur Hippocrates de ſuperuenientibus agere,quibus ſtatim hoc ineſt,qđ mala ſint,adeo ut,etiamſi hoc uerbū,malū,nō adiiciat̄: uel ſubaudiendū ſit ſcđm modum à communi dictū, uel potentia oſtendi exiſtimandum. Omnis.n. huiuſmodi ſuperuenientiū cōſiſtentia,neq; paruos,neq; mites inſequitur morbos,ſed magnos,atq; malignos. Exēpli gratia ſtatim in dictis in aphoriſmo paſſionib⁹,qn̄ nō poteſt is,q morbū facit lateralē,in coſtis humor contineri,pars eius aliqua ad pulmonē fertur.Ad inflammationē quidem pulmonis morbus lateralis nō admodum cōſequi ſolet:qn̄,ſi mitis fuerit inflammatio, omnis humor noxius per ſputum expurgat̄:in pernicioſis uero,antequā coſtæ compatiantur,ſtrangulat ægrum.

12 *A pulmonis inflammatione phrenitis, malum.*

Quando à calido humore fit inflammatio pulmonis, quæ multos uapores tranſmittit ad caput:cerebrum implet uaporibus & facit phrenitidem. Alia autem communia ſunt ad prius dictum aphoriſmum non huic ſolum, ſed etiam ſequentibus. H

13 *Ab æſtibus fortibus conuulſio,aut diſtentio,malum.*

Multi expoſitores ita ſcribi hunc aphoriſmū cognouerūt: Marinus uero, A uulneribus,ſcribit,& ſequentem aphoriſmū ſibi ait aſtipulari. Verumq; ſane eſt,ꝙ à uulneribus fortibus fiūt inflammationes,ac conuulſiones. Sed,cum oēs fere expoſitores,& præcipue uetuſtiſſimi,illā norint ſcripturā,quæ habet:Ab æſtibus fortibus:melius eſt,ut & nos etiā eandē exponamus. Quidā igitur pro æſtibus,febres intellexerunt:non nulli uero aeris ambientis feruorē ita nominari dixerūt:alıjs pro cauteriis,& eſcharis:& oēs uerū dicunt. Superueniūt.n. his oībus haud quaq̄ ad bonum diſtētiones,ac cōuulſiones, ꝓpter neruorū ſiccitatē,quas diximus eſſe difficillimas.

14 *A capitis ictu obſtupeſcentia,& deſipientia malum.*

Deſipientia quidem agnoſcitur loquentibus, agentibusve nihil cōſentaneum rationi:Obſtupeſcentia uero (græce ἔκπληξις,)qn̄ neq; aliquid dicunt,neq; agūt, ſed apertis oculis quieti manēt,ſimiles ijs,qui ex timore ſunt attoniti. Quòd uero hæc omnia huiuſcemodi fiāt cerebro patiente,manifeſtum:oſtenſum.n. eſt in eo eſſe aīæ principatū. Si igitur in fine aphoriſmi ſcriptū ſit, malum,

A ſit,malum,liquet,ꝙ recte dictũ fuit:indicio.n.ſunt,ꝙ ictus intra ad cerebrũ penetrauerit. Si uero nõ ſcribať,nos nihilominus poſſumus ſubaudire,ſicuti antea diximus,à cõmuni. Poſſumus aũt, & q̃a huiuſcemodi caſus una indicãt cerebri læſionem, magnitudinẽ paſſionis cõſiderare.

15 *A ſanguinis ſputo puris ſputum, malum.*

Quòd omnis hæc enumeratio ſit eorũ quæ proprie ſuperuenientia uocantur (de quibus Praxagoras unum uolumen ſcripſit haud paruum)manifeſtum eſſe arbitror,& ex ipſo aphoriſmo. Neque enim omne ſputum ſanguinis,ſequens habent ſputum purulentum : ſed tantummodo, quod malignum exiſtit:lethale autem eſt omnino ex pulmone.

16 *A puris ſputo phthiſis,& fluxus:cum uero ſputum retinetur , moriuntur.*

in lib. qui Introductio, ſeu medic. inſcribitur, Iſagog. 56.f

Quam proprie Græci, & præſertim Athenienſes phthoen nominant, hanc nũc Hippocrates phthiſin appellauit,ob pulmonis ulcera inſanabilia,totius corporis cum febre parua extenuationem.Fluxum autem uel de capillorum defluuio,uel de humida deiectione protulit:ambo.n.cõ ſueuerunt euenire,cum tabidi ad extremum mali perducuntur, alterũ ex ſiccitate,altera ex po B tentiæ debilitate.Quòd uero in fine ſcribitur,Si autem ſputum retineatur,moriuntur : modum mortis oſtendit illorum,qui ex phthoe moriũtur.Eouſque enim extenuati uiuũt, donec extuſſire,& per ea,quæ expuunt,poſſunt pulmonem expurgare.Cum uero intus manent, obſerãtur quidem uiæ ſpiritus,patientes uero ſuffocantur.

17 *In hepatis inflammatione ſingultus , malum.* 5.Aph.52.43.b

Dixi & antea,ꝙ oẽs hi ſeriatim ſcripti aphoriſmi de † caſibus docẽt, ꝗ paſſionibus auctis, & iã deterioribus factis ſuperueniũt.Hoc mõ igiť, & nũc ſingultus hepati inflãmationẽ patiẽti dicitur ſuperuenire,nõ ſemper,neque quomodolibet patiente,ſed quãdo ad magnitudinẽ attollitur,feruente inflammatione:in quo feruore ſtomachus ad compaſſionẽ trahitur, non nunquam communium neruorum ratione,qui ſunt (ut ipſe docuit in ſecundo Epidemiorum) breuiſſimi. 2.Epid.ſect.4.
Quare tunc ſolum compaſſio fit ſtomacho ad hepar,q̃n inflãmatio, & maxima, & peſſima fuerit.Saneq; bile ſatis calida,& multa in huius uiſceris inflãmationibus genita,ac confluente ad inteſtinorum principium,atq; ita ſuperfluitante,atq; ad uentriculum recurrente, cõtingit os eius morderi,atq; ideo ſingultire.Non nulli uero arbitrantur magnitudinem inflammationis uẽtri C culum premere,ac ſingultum facere,non habente exitum ſpiritu, quemadmodum inquiunt.

18 *In uigilia,conuulſio, uel deſipientia.*

Quidam,& hoc loco,malum,ſubiungunt.Nos uero & prius diximus,ꝙ, etiãſi nõ ſubiungať, potẽtia cõtinetur. Cur uero immoderatis uigilijs conuulſio ſuccedat, aut deſipientia, manifeſtũ eſt ei,qui priorum meminerit.Nam dictum eſt ab ipſo Hippocrate conuulſionẽ, ut à repletione,ſic ab euacuatione fieri.Ex ijs autem,quæ maxime euacuãt,& exiccant,uigiliæ ſunt:atq; 6.Apho.39.50.f
ideo conuulſionem ex ſiccitate faciunt,ac deſipientiam,immodicæ ſiccitatis ratione:ac præterea,q̃m in longis uigilijs bilioſior redditur ſanguis. In quibuſdam tamen exemplaribus, & quidẽ diligẽtiſſime ſcriptis,hic aphoriſmus ſcriptus eſt ſine uerbo,deſipiẽtia,hoc modo : In uigilia conuulſio.quia,ut arbitror,peſſima, quæ ſuperueniunt, ab Hippocrate ſcribuntur hoc loco.

19 *In oſsis exutione, eryſipelas.*

Hoc in loco maxime oportet ſubaudire,malũ . Neque enim hoc dicit, ꝙ ſemper, aut magna ex parte exutis oſſibus eryſipelas ſuperueniat (nam potius contrarium uerum eſt,ꝙ ita patien- D tibus oſſibus,raro ſuperuenit eryſipelas)ſed ꝙ †caſus prauus eſt oſſe nudato carnem circunſtãtem uideri ab eryſipelate apprehenſam.

20 *Ab eryſipelate,putredo,aut ſuppuratio.*

Clarum eſt,& in hoc ſermone, quòd malignis eryſipelatis hæc ſuperueniunt.

21 *A forti in ulceribus pulſu, profluuium ſanguinis.*

In ulceribus inflammatis pulſus fit,non ferente carne incumbente arterijs,illarum motũ,ſed dolente,q̃n ſe attollentes excidunt:Eſt enim huiuſmodi pulſus, ſenſus quidam cum dolore ex arteriarum motione factus, quas neq; ab initio ſentiebamus , cum membra ſe haberent ſecundum naturam, tum quia eorum adhæſus non eſt moleſtus,tum quia in ſpatio laxiore mouẽtur. Membris uero inflammatis,& loci anguſtatio,& diſpoſitio dolorifica,triſtem afferunt laborãtibus ſenſum,ex motu arteriarum:quem non ſolũ medici, ſed oẽs homines pulſum appellãt. Videtur autem,& hic arteriarum motus augeri in talibus diſpoſitionibus.Oſtenſum ſiquidẽ eſt in commentariis de potentijs naturalibus,ꝙ eſt quædã in ipſis ẽt uis aliena excernẽs,quæ & ſudores iudicatorios facit,& pfluuia ſanguinis,& alui inferioris deiectiones,& q̃cunq; alia huiuſce

modi

modi.Secundum hanc igitur uim non nunquã uehementius natura operans,magnum,& uiolentum arteriarum efficit motum,appetens illa, quæ moleſtant,expellere : atq; ita profluuium ſanguinis facit. E

22 *A uentris dolore diuturno,ſuppuratio.*

Siue frigus,ſiue omnino aliqua inæqualis intemperatura circa uentrem fuerit,ſiue uẽtus flatuoſus,ſiue acritudo quędam mordax,fieri non poteſt,ut in longum extendatur, ſi omnia circa ægrum opportune fiant:hoc enim in omnibus ſermonibus talibus ſubaudire oportet. Relinquitur igitur,ꝙ adhuc dolor perduret ꝑꝑ imflammationẽ,ꝗ tẽporis proceſſu ꝓculdubio ſuppurabit,niſi hoĩem morte præripiat : nam & hoc ſubaudire oportet in omnibus ſermonibus talibus.

23 *A deiectione ſincera difficultas inteſtinorum , malum.*

Deiectiones ſinceras ſolet (ut dixi) Hippocrates nominare impermiſtas aquoſę humiditati, quę ſolum habẽt ſincerum illum,qui infra deiicitur humor,ſiue ſit flaua bilis,ſiue atra. Nihil igitur mirum, ſi in talibus deiectionibus aliquod inteſtinum exedatur. 7. Aphor. 71. 60.g

24 *In oſsis præciſione,deſipientia,ſi in uacuum apprehenderit.* F

Oſſe,quod in capite uidelicet eſt, præciſo,non ſimpliciter,neq; utcunq; cõtigerit, ſed uſq; ad interiorem ſuperficiem,quam uacuus excipit locus, qui cerebrũ continet, deſipiẽtia fit:nã paſſio proxima tũc exiſtit menbranis,& cerebro.Marinus aũt,neſcio quo modo,legendũ ſeorſum exiſtimat:In oſſis præciſione deſipientia. & rurſus ſeorſum facit principium aphoriſmi ſecũdũ: Si uacuum apprehenderit , adiiciens ipſi , Ex potu medicamenti cõuulſio, mortale. ita ut totus aphoriſmus talis fiat : Si uacuum apprehenderit ex medicamenti potione conuulſio , mortale. Rationabiliter enim inquit hoc dici: ſemper.n. factam ex euacuatione conuulſionem damnari ab Hippocrate.Sed hoc quidem recte Marinus inquit,ꝙ propter immodicam euacuationem facta conuulſio eſt exitialis:ſic igitur, & facta ex potione medicamenti eſt exitialis . Verum non animaduertit,ꝙ ſermonem priorem falſum oſtendit:nam aperte falſum eſt, quod in oſſis pręciſione deſipentia fiat.Neq; enim ex alicuius oſſis alterius,neque eius,quod cerebrum tegit, pręciſione,dementia ſequitur,antequam ad membranas paſſio perueniat.

in Coacis pręno. ſimiliter ex nimus purgationibus ex medicamentis.

25 [*Ex medicamenti potione conuulſio,lethalis eſt.*

Medicamenti potiones, & medicationes, cõſueuit Hippocrates proprie nominare eas tñ, ꝗ cum purgantibus fiunt medicamentis. Quòd uero conuulſio,quæ fit iſtis ſupra modum euacuantibus,lethalis exiſtat,ſiquis eorum meminit,quæ ſępius à nobis ſunt dicta, non ignorat. G

26 *In forti dolore uentris,partium extremarum frigiditas, malum.*

Fit quidem (ſicut & ſupra dictum eſt)ob magnitudinem inflammationis in uiſceribus partiũ extremarum frigiditas : fit etiam propter animæ defectum, uel quia calor natiuus extinguatur, uel quia propter multitudinem ſuffocetur,tum præcipue,cum frigida fuerit : fit inſuper,& propter dolorem uehementem medias corporis partes occupãtem:ob quem natura in ſeipſam cõtrahitur,& ad eam conſequitur ſanguis,non ſolum extremas corporis partes derelinquens,ueluti pedes,& manus,& capus, ſed, & cutim uniuerſam . Cauſam igitur quandam particularem dixit Hippocrates hoc in ſermone partium extremarum frigiditatis , ſicut , & in pluribus alijs ſermonibus hoc ipſum feciſſe oſtendimus. Sed mirandum nõ eſt, illum,qui primus multa adinuenit,non omnium, ſimul, ſed ſingulorum particulatim feciſſe mentionem.

27 *Mulieri utero gerenti ſi tentio ſuperuenerit ,facit abortum.* H

Circa inteſtinum,qđ rectũ nominatur,tentio (græce teneſmos) fit,eandẽ habẽs cauſam, ac diſpoſitionem,quã in difficultatibus inteſtinorum ſuſcipit, aliquod ex ſuperiacentibus inteſtinis.Hæc autem paſſio nomen accipit(ut inquiũt)ab illa,quæ fit in ea,tentione:ob quam, cũ cacare uehementer appetant,continue exurgunt. Ob talem igitur tentionem, atque moleſtiã, & totum aliud corpus laborat,ſed præ cæteris matrix, quæ cognata eſt recto inteſtino. Nihil aũt mirum,ſi propter uehementes atque frequentes exurrectiones,conceptus abortitur, quãdo,& ex alijs omnibus fortibus motibus,atque doloribus mulieres grauidæ ſolent abortum facere.

28 *Quando os,aut chartilago,aut neruus abſcinditur in corpore, non augetur.*

Et hic aphoriſmus iam ſcriptus eſt antea,his uerbis: [Quando diſciſſum fuerit os,uel chartilago,uel neruus,uel maxilla tenuis, uel præputium,neq; augetur,neq; coaleſcit. & nos in ſexto commentario ipſum expoſuimus. 3. Aph. 19. 48.b

in Coacis pręno. Hydrops, Leucophlegmatias appellatus &c.

29 [*Qui alba pituita detinetur ,ſi fortis uentris fluxus ſuperuenerit,à morbo liberatur.*

Conſueuere, & alij medici quãdã aquæ inter cutem ſpeciẽ,leucophlegmatiã.i. albã pituitã, nominare,

A nominare, uel ꝙ ſit ẽt aliqua pituita liuida, uel ꝙ ſui q̃dẽ ratione ſit ſemper alba, ſed ꝑꝑ miſtionem quorundã aliorũ humorũ uerũ mutet colorẽ. Põt ẽt, ſicut in libro de articulis ſcripſit. ‖Vertebrę, q̃ in ſpina ſunt: nõ tã q̃ ſint alibi, diſtinguẽs, ſed ſimplici utẽs adiectione: ſic & hoc in loco abſq; diſtinctione, albi feciſte adiectionẽ. Hoc aũt, qđ ſubiecit, ex forti alui ꝓfluuio, uel diuturno (utrunque.n. ſcribitur) ſolũ albæ pituitæ ſuperabundantiam, commune eſt, ad multa alia, quæ ita ab eo dicta ſunt. de Articulis cõ. 3 t.1.7.268.e

30 *Quibus in alui profluuijs excrementa ſpumoſa ſunt: ijs ex capite pituita defluit.*

Hoc indiſtinctè dictũ eſt. Fiunt enim aliq̃ñ alui excremẽta ſpumoſa, ſpirituoſo humore ex capite ad uentriculũ defluente. Fiunt & uaſis, quę ad ipſum perueniunt, illũ effundentibus. Fietẽt etiam aliquando in ipſo uẽtriculo unã habẽtia, ut quiſpiã diceret, cauſam cõtentiuã, quomodocunq; excernanẽ aut fiant, antecedẽtes uero plures. Eſt aũt huius pituitæ cauſa cõtentiua flatuoſus ſpiritus, dũ humori commiſcetur, uehementem habens motũ, & inæqualem ita, ut & ipſe dirumpatur & pituitã frangat in multas, ac paruas partes. Talis uero motus ipſius cauſa eſt, & ꝓpria natura, & caloris nõ nunq̃ multitudo. Sic & in ijs, quæ elixãtur, apparet ſpuma, maximeq; cum tenacem habuerint naturã: & in mari uiolentis uentis agitato. Qui uero arbitranẽ per pul-
B monem ad uentriculũ pituitã deueniſte, atq; ideo ipſam uideri ſpumoſam, neſcio, q̃d inquiens de ijs, quibus fiunt à capite ad pulmonẽ fluxiones manifeſte. Oportebat ſiquidẽ in his alui excrementa eſſe ſpumoſa: uerum hi neq; ſpumoſa per ſedem excernunt, neq; cum tuſſi expuũt, & tamẽ ſæpius manifeſte aſperę pulmonis arteriæ ſunt eo, qui à capite fluxit, humore oppletæ, q̃ concoctus puri quidem eſt ſimilis, ſpumoſus autem nequaquam. Sed neq; ſemper ex pulmone ſpumoſum ſanguinem expuunt. Videtur itaq;, cum ex propria ſubſtantia uiſceris ſimul quicq̃ effertur: ſanguis eſſe ſpumoſus. Sanè, & q̃ morbo latet ali laborãt, aliquãdo ſpumoſum expuũt, ſed raro. Hi uero etiã rarius, qui inflãmationẽ pulmonis patiuntur, calore ſcilicet, ut mihi uidetur, intemperato atq; igneo in patientibus partibus aggregato. Si uero, quod à capite defluit ad aſperas pulmonis arterias, ut non nulli uolunt, permeat ad inferiora: primũ ad uentriculos cordis ipſum peruenire oportebit: poſt hoc duorum alterũ eueniet, aut primum per cauã uenã ad gibba hepatis, deinde illinc ad cauã, & ita per portas ad inteſtinorum inuolucra: aut primũ quidem ad magnam arteriam, deinde ſic ad illam, quæ eſt in meſenterio. Sed quomodo adhuc ſpumoſum remaneret, & ſanguini commiſtum, & tot cum eo uenas pertranſiens?

31 *Quibuſcunque febricitantibus, in urinis fiunt ſedimina, ueluti farina craßior, longam ægritudi-*
C *nem fore ſignificat.*

Et hic ſermo adhibita diſtinctione uerus eſt, & ab experiẽtia comprobatus, nam ‖tales urinæ exitiales ſunt, ſicut ẽt in Prognoſtico dictũ eſt: plurimiq; morte præripiuntur, antequã ægritudo diutius protrahatur: & quicunq; ex ipſis ſunt liberati, ijs omnibus in longũ ꝑducta eſt ægritudo, cum diſpoſitio multam requireret coctionem, in qua talis urina mingitur. Dictum autẽ eſt à nobis in libro de Criſibus plenius de urinis omnibus. In Epidemijs aũt (ſufficit enim mihi de duobus ægris tantummodo feciſſe mentionẽ) in primo quidem libro de Sileno, ſecũdo loco cõ- in Progno. com. 2.t.28 3.200.e. & in Coacis prænot periculoſa urina &c.

« ſcripto poſt tres cõſtitutiones: de quo in ſua enarratione ſic inquit: ‖Minxit totũ ſimul, ſubcraſ- in 1.Epid.com.3 t.19.3.121.f
« ſum: ſedimẽ inſtar farinæ craſſioris, albũ: extrema rurſus frigida: undecima mortuus eſt. In ter-
« tio aũt de ægro, qui ordine tertius eſt, de quo ipſe ita ſcripſit in ſuæ enarrationis initio: Qui iace
« bat in horto Dealcis: deinde paulo infra: ‖Vrinæ tenues, uariæ, habentes ſublimamẽta parua in 3.Epid.com.1.t. 18.3 133.b
« ſtar farinæ craſſioris. Hunc autem dicit quadrageſimo die fuiſſe iudicatum. Liquet igitur & ex his exemplis, quod quicunque mingunt urinam ſimilem farinę craſſiori, ſi ſaluari debeãt, tarde liberantur. Quicunque uero exitialiter ſe habent, contingit hos quàm cito interire.

D 32 *Quibus autem biliosa ſedimina ſupra tenuis, acutum morbum ſignificant.*

Bilioſum quidẽ ſemper acutos morbos operatur. Dictũ.n. à nobis eſt, ꝙ amaræ bilis humorẽ ita medici priſci conſueuerẽ appellare, ſicuti melãcholicum ſemper cum adiectione dicunt, nõ ſimpliciter bilem proferentes, ſicuti flauam, ſed atram bilẽ nominantes. Quod aũt ſequiẽ, ſupra tenuia, hoc eſt aquoſa: (ſic enim conſueuit uti tenuis appellatione Hippocrates) non bene dictũ uideretur. Vrina ſiquidem aquoſa, cruda eſt & diuturna. Equidem nũquam uidi urinã, cuius ſedimen bilioſum eſſet, pars uero ſuperfluitans aquoſa. Nõ abſque ratione igitur nõ nulli expoſitores dixere aduerbium, ſupra, non locum, ſed tempus hoc in loco ſignificare, ac ſi ita dicereẽ: Vrinarum ſedimina, q̃ñ ab initio tenuia ſunt, poſtea uero bilioſa fiũt, acutum morbũ ſignificãt.

33 *Quibuſcunque urinæ diſtantes fiunt, ijs turbatio uehemens in corpore eſt.*

Si uerbum, diſtantes, in propria ſignificatione accipiatur, rem impoſſibilem oſtẽdet. Vrina ſiquidem ſemper eſt ſibi ipſi continua, nullum ſpatium uacuum habens interiectum. Si uero per id ſubſtantiæ inęqualitatem dici intellexerimus, rectè dixit uehementem ſignificari perturbationem: nam ſuperante natura, oĩa æqualiter uuita ſunt: ægris uero cauſis tumultuantibus, ac renitentibus, ei, illud, quod ſuperatur, atq; cõcoquitur, aliam habet formam: renitens uero atq; tumultuans,

tumultuans,aliam:& quando plura huiuſcemodi fuerint,uariam magis oſtendunt urinarũ inę- E
qualitatem,& eius cauſam, perturbationem.

34 *Quibus in urinis bullæ inſident,morbum renalem,& longum ſignificat.*

Bullæ fiunt,circumextento humore ſpiritu flatuoſo . Solet autem hoc magis accidere, quan-
do humor aliquid tenacitatis habet:tunc autẽ & bullę ipſæ ſunt ſtabiles,& difficulter ſolubiles.
Cum igitur ſpiritus flatuoſus unà cum urinis excernitur,ſignum eſt frigidę ægritudinis renum.
Hæc enim aggregat ſpiritum flatuoſum: atque ideo aiunt ægritudinem fore longam. Frigidum
enim omne eſt difficulter ſolubile, & uix coctionem admittit; atque ideo diu durat . Non nulli
etiam aiunt ab acrimonia urinarum aperiri ora arteriarum , quæ ſunt in renibus , atque ita ex-
cerni ſpiritum aliquem,qui cum urinis exit,& bullas facit.

35 *Quibus inſidens pingue,ac ſimul totum,ijs renum uitium acutum ſignificatur.* in lib. de Vrinis, qui Galeno aſcribitur. 4.124.d

Siue alui excrementum,ſiue urina pinguis fuerit, colliquatione adipis fit non magis in reni-
bus,quàm in toto corpore,exiſtẽtis: quare neq; omnino morbi renalis eſt ſignum, ſed cõmune om
nis adipis ab igneo calore colliquati.Aut igitur ita intelligendum eſt, tanquam in ijs, de quorũ F
uitio renali non ambigitur,non paſſionis genus,ſed acutiẽ dignoſcat, ac prædicat in hoc apho-
riſmo Hippocrates:uel pro uerbo,nephritica,quod ſignificat uitium renum,ſcribendũ eſt,phre
nitica:ſicuti quidam ſcripſerunt expoſitores. Quanquã neq; hoc ſolius phrenitidis ſignum exi-
ſtit,neq; ſimplicis,neq; incendentis,ſed cuiuſcunque febris colliquantis. Quod uero totũ ſimul
ſermoni adiectum eſt,poteſt & breuitatem temporis ſignificare,poteſt nihilo minus & loci ſpa-
tium.Quod.n.aſtrictum eſt,& in ſe ipſum contractum,ſimul totũ(gręce ἀθρόον)nominamus,cõn
trarium exiſtens diſtracto,atq; diſperſo. Hęc itaq; à noſtris etiam præceptoribus huc uſq; fuere
interpretata.Quid autem ego ſentiam,nunc explicabo.ſimul totum,ſermoni adiectum, mihi ui
detur de tẽpore dictum,atq; ideo adipis renum oſtendere colliquationẽ. In alijs enim partibus
corporis adipes colliquati,paulatim, & non uniuerſim cum urina exeunt, primum colliquatio-
ne participata à uenis illi uicinis,deinde ab ijs,quæ continuantur,& rurſus ab alijs, donec ad re
nes perueniatur.Adipis uero circa renes colliquati tranſumptio ad urinas celerrima eſt,& non
paulatim,ſed ſimul tota fit,atq; ideo in renibus ipſis diſpoſitionem eſſe monſtratur:cui rei & ex
perientiam inuenies,ſi diligentius animaduerteris,conſentiẽtem.Cum uero duplex extet ſcrip
tura,nam in quibuſdam exemplaribus inſidens,in quibuſdam ſubſidens ſcribitur:primam dici G
mus eſſe ueriorem.Inſidet enim ſemper,quod pingue eſt,& nõ ſubſidet.Sanéq; prioris aphoriſ-
mi dictioni magis conſonat iſta ſcriptura.In illa enim Hippocrates dixit:Quibuſcunque autem
in urinis bullæ inſident,morbum renalem , & longum ſignificant. Conſentaneum igitur ei, quod
dixit,inſident,quod deinceps dictum eſt.Quibus inſidens pingue,& ſimul totum, ijs renũ ui-
tium , & morbum eſſe acutum ſignificatur.

36 *Quibus autem morbo renali laborantibus prædicta accidunt ſigna , doloresq́; circa ſpinæ muſculos fiunt,ſi quidem circa loca exteriora fiant:abſceſſus quoque exterius futuros expecta:ſi uero dolores magis circa loca interiora fiant, etiam abſceſſus expecta futuros interius.*

In prioribus quidẽ aphoriſmis ſigna docuit, per quæ renũ uitia poſſemus dignoſcere: in hoc
uero de ijs docet,quos longo tẽpore ſcimus morbo renali laboraſſe, inquiens in ipſis futurũ ab
ſceſſum labore,hoc eſt dolore,cum ſignis prędictis pręgreſſo circa muſculos ſpinales, quos græ
ce rhachitas,& rhachitas medici nominãt.Duplex aũt eſt horum muſculorum genus: unũ q-
dem retro ſub cute,totam ſpinã utrinq; complectens : alterum uero renibus anterioribus, non
per totam ſpinã extentum,ſed ſolũ per partes ad lumbos attinẽtes.In utris aũt horũ ſe firma ue H
rit dolor,illic quoque abſceſſum futurum expecta.Nũquid uero renibus ipſis ſuppuratis,aut ſo
lis muſculis,aut aliqñ utriſq;,nondum præfiniuit:experientia uero hęc omnia fieri oſtendit: nã
& muſculi ſoli nõ nunq̃ hoc pariunt uel inferiores,& anteriores,uel poſteriores,& exteriores:
& ſine muſculis renes,nõ nunquam introrſum, non nunq̃ extrorſum uergente in ipſis abſceſſu.

37 *Quicunque euomunt ſanguinem,ſi ſine febre quidem,ſalutare:ſi uero cum febre, malum. Curare uero aſtringentibus, & refrigerantibus.*

Quæ uomimus quidẽ,è gula,& uentriculo:quæ uero extuſſimus,ex aſpera arteria,& pulmo
ne feruntur.Quidam uero huius libri expoſitores aiunt, ſub uerbo,euomunt, cõprehenſos eſſe
& illos,qui ex aſpera arteria,atq; pulmone ſanguinem educunt.Atqui ſalutarẽ eſſe hanc paſſio-
nẽm,hoc eſt curari poſſe,quando ægri nõ febricitauerint,haud quaq̃ eſt uerũ.Siquis enim abſ-
que febre,uel prorſus ex pulmone cum tuſſi ſanguinem emiſerit,periculum imminet, ne cura-
tio fiat:&,ſi perdurauerit † caſus,oĩno poſtea febres ſuccedent. Ob hoc igitur melius eſt, ut acci
piamus uerbum,euomũt,in proprio ſignificato:conſideremusq́; deinceps,atque diſtinguamus,
& quid periculo uacet in ipſo,& quid cum periculo ſit ex febris præſentia,uel abſentia:nã illis,
qui

A qui febre uacant,liquet nullã adeſſe inflãmationẽ in loco,unde emittiẽ ſanguis.Quare uel alicu
ius uaſis ore adaꝑto fit ſanguis uomitꝰ,uel cũ ulcere q̃dẽ,ſed ſine inflãmatiõe. Curanẽ ãt,q̃ ſũc
abſq; inflãmatiõe ulcera facile adſtringentibus.Quæcũq; uero cũ inflãmatiõe ſũt,ac febribꝰ,nõ
ſolũ curari nõ pñt,ſed neq; ĩ eadẽ pñt magnitudine ꝑmanere.ſẽ ꝑ.n.maiora fiũt,ac maligniora.

38 *Diſtillationes in uentrem ſuperiorem ſuppurantur intra uiginti dies.*

Vẽtrem ſuperiorem nunc nominar,qui à thorace præfinitur, quẽ pulmo obtinet, atque ideo
in ipſum à capite deſtillatio ferẽ per aſperã arteriã. Suppuraẽ aũt magna ex parte in uiginti die-
bus,& non(ut multi ſcribunt)in uno,& uigeſimo.Semper enim Hippocrates diẽ uigeſimum iu-
dicatorium facit, non uigeſimumprimum, quẽadmodũ in libris de diebus iudicatoriis oſtẽdit.

39 *Siquis ſanguinem minxerit,& grumos,& ſtillicidio urinę laboret,& dolor inciderit in femur, & imum uentrem,pectinemque: quæ circa ueſicam,male ſe habere ſignificatur.*

In oĩbus fere exẽplaribus hic aphoriſmus ſcriptus eſt: eximere ãt ipm oportet ꝑꝑ alterũ,q̃
4. Aphor.80. 36.h prius eſt dictus,quẽ nos expoſuimus in quarto horũ cõmentariorũ ꝑ hæc uerba ſcriptũ: Si ſan-
B guinem mingat,ac grumos,& urinæ ſtillicidio laboret,& dolor inciderit in imũ uentrem, & pe
ctinem: quæ ſunt circa ueſicam,male ſe habent. In propoſito autem aphoriſmo eſt ultima ſcri-
ptura duplex,una,quæ antea ſcripta fuit:altera talis,Veſicam male ſe habere ſignificatur.

40 *Si lingua repente incontinens fiat,aut aliqua pars corporis ſtupore elanguit,tale eſt melancholicũ.*

Ἀκρατῆ,i.incõtinẽtẽ quidẽ noĩat linguã,q̃ aut infirma eſt,ita ut nõ poſſit integre dearticulare
uocẽ, aut ĩmobilis,& oĩno reſoluta: ſtupore ãt elãguentem (græce ἀπόπληκτον) aliquam corpo-
ris partẽ,q̃ reſoluta eſt.Cur uero hæc repente facta,dicar eſſe melãcholica,ignoro. Melãcholiæ
6. Aphor.23. 48.e .n.in cuius noĩe oẽs Græci cõſentiunt,recte ab ipſo talia indicia ſunt prodita: Si timor,atq; mę-
ſtitia lõgo tꝑe ꝑſeueret,ex eo melãcholia ſignificaẽ.Aliter ãt,melãcholicas dicimus eſſe paſſio-
nes,cancros,elephãtes,ſcabies,lepras,& uitiligines nigras. Sed neq; taliũ paſſionũ aliquã neq;
illã,q̃ ab oĩbus nominaẽ,melancholiã,linguæ incõtinẽtiã uidemus antecedere,ſicuti neq; alicu
ius,partis ſtuporẽ.Quare ſuꝑeſt,ut dicamus,ꝙ quẽadmodũ quartani circuitus cauſa eſt humor
melãcholicus,ſic & dictarum paſſionũ,& linguæ incõtinentiæ,& partis reſolutionis: fieriq́; poſ-
ſe,ut ꝑꝑ humoris craſſitudinẽ tales paſſiones cõſequanẽ,quales ex craſſa, & lenta eueniunt pi-
C tuita.Non igiẽ dicemus ſimpliciter utrunq; dictorũ eſſe melãcholicũ,ſicuti neq; pituitoſum ſim
pliciter,ſed pituitoſum ſimul,& melancholicũ. Additũ aũt eſt ſermoni aduerbiũ repente,ꝓpter
mala,q̃ paulatim fiunt ex inflãmatione duritiẽ retinente,& intemperatura difficulter ſolubili.

41 *Si ſenioribus ſupra modum purgatis,ſingultus ſuperuenerit,non bonum.*

Communis eſt hic ſermo ſcđm utrũq;,& quatenus oĩbus ſupra modum purgatis non eſt bo-
nus ſingultus,& quatenus ſenioribus omnia mala peiora fiunt propter ætatis imbecillitatem.

42 *Si febris non ex bile habeat,multa aqua calida capiti ſuperinfuſa,ſolutio fit febris.*

Ex hoc ſermone maniſeſte declarat nõ oẽs febres ex bile fieri.Oſtẽditq́; ẽt,ꝙ reliquæ oẽs ex
ceptis iis,q̃ ex bile factæ ſunt,aqua multa capiti ſuperinfuſa ſoluuntur.Secundum hunc ſermo-
1. Epi.com.3. t.42.3.323.d nem igitur in primo libro Epidemiorum de Metone ſcripſit: Balneis uſus ſupra caput Febres ſi
quidẽ,q̃ ab exuſtione,ac frigiditate factæ ſunt, à talibus balneis utilitatẽ ſentiunt,nec minus,q̃
ex laſſitudinibus fiunt,& q̃ propter foraminũ anguſtationẽ,ſiue ꝑꝑ obſtructionẽ, ſiue ob clau-
ſurã fuerint anguſtata.reſpirare ſiquidẽ per ipſa oportet,& diſſolui calorem febrilẽ. Non tñ,ubi
D inflãmatio aliqua,aut abſq; inflãmatione humoris putredo igneum calorẽ accenderit, balneæ
utiles ſũt,anteq̃ noxii humores euacuati fuerint,aut cõcocti.Verũ tales morbos, aut laterũ ĩflã
mationes,aut pulmonis,aut hepatis,aut lienis,antiqui noĩabãt,uolentes febrẽ nõ eſſe morbũ ip
ſum,ſed caſum morbi.In quibus ãt ſine partis inflãmatione, putreſcentes in uenis humores fe-
brẽ accẽdunt: in illis ſolis dicebãt hoĩem à febre moleſtari,& ipſum à febre haberi. Atq; in ipſis
febriũ ſcripſere dr̃ias,Hepialõ, & Lypiriã,Elodẽ,& Typhoden, peſtilentẽ, & cauſum.i. Ardorẽ
nominãtes.Hepaticã ãt febrẽ,uel lienoſam,aut pulmoniã,aut lateralẽ nemo dixit, adeo ut nũc
ſermo ab Hippocrate habeaẽ de per ſe febribus,quæ ſunt abſq; partiũ inflãmatione. In pluribꝰ
In progn.cõ.1 t.26.4.195.e autẽ exẽplaribus nõ aqua,ſed ſudor ſcribiẽ,talem habente ſcriptura intellectũ: Si febris non ex
bile ortum habeat,multus ſudor à capite deflũes febrem ſoluit. nõ ex ſolo capite ſudorẽ fundi
dicẽte Hippocrate,ſed à prima parte,quæ ſubiicitur oculis,de toto mõſtrãte corpore. Quãtum
igiẽ ad hãc ſcripturã attinet,ii,qui ex bile febricitãt,à talibus ſudoribus nihil iuuabuntur. Atq;
ſæpius maniſeſte ſoluunẽ cũ aliæ plurimæ febres,tũ in quibus flaua bilis plurima eſt, Tertianæ,
& Ardores. Melior igitur eſt prima ſcriptura, q̃ ueram docet curationem earum febriũ,quę ex
dicto genere ſunt,q̃ uidelicet,uel ob laſſitudines,uel exuſtiones,uel refrigerationes,uel oĩno cu
tis fiunt anguſtationes.Quod autẽ à bile dicitur,& de pallida,& de atra bile intelligi poteſt: non

tamen in his ſolis oſtendebamus,ſed & ob pituitã putreſcētē fieri febrē.& in hac ſola uidebitur E
aphoriſm⁹ nõ eſſe uer⁹,niſi q̃s exiſtimauerit,pituitæ putrefactionē ĩ humorē biliosũ conuerti.

In expla.ling. Hippo. 71.e

43 *Mulier ambidextera non fit.*

Ambidexterum Euripides noĩat ferrũ utrinq; incidens:circũdextrum aũt Homerus Aſteropæum ambabus manibus ſimiliter utentē:ac ſi utrinq; dextrum dixiſſet.Eodē mõ ambilæuum Ariſtophanes in Tagenitis,utrinq; ſiniſtrũ.Hipponax ambidextrũ dixit ĩ hoc uerſu:Ambidexter enim ſum,†& non aberrans.Homines itaq;,q̃ ambabus manibus pro dextris utunt̃, ſæpe ui ſi ſunt:mulier uero nulla ad hunc uſq; diē,ob naturæ imbecillitatē.Si enim ambabus manibus ob neruorũ robur,ac muſculorũ quidã uiri utuntur,rationabiliter nulla mulier utetur : cũ ſatis ipſi eſſe debeat,ſi ſola dextera mediocriter utatur. |Amazonidas quidē ipſe inquit mammã dextrã exurere,ut plurimo alimento ad manum uicinã prouenientē,maior ei uigor adſit,ut quæ,& ipſa ſit natura debilis.Quidã tamen aiunt,ambidextram dictam eſſe,quæ parte uteri dextra genita ſit.quibus adhuc magis à rõne deuiant, qui de hermaphroditis inquiunt Hippocratē fuiſſe locutum,dixiſſeq; mari quidem muliebre pudendum adnaſci,mulieri autem uirile nequaquã.

† *Erotianus. & non aberro percutiens.* De aere, aquis, & locis, ca.10.2. 5.e

In progn. cõ. 2. t.70.4.105.h

44 |*Quicunque* ſuppurati uruntur,uel ſecantur,ſi pus purum fluxerit,& album,euadunt:ſi uero ſubcruentum,& fæculentum,ac fœtidum,pereunt.* F

*ἔμπυοι.

Suppurationes cõſueuit noĩare,non eas tñ.q̃ ſunt in thorace,ſed in quauis alia parte ad pus alterata tubercula.pcipue uero ſuppuratos illos fere ſolos noĩat,quibus inter thoracē,atq; pulmonē,aceruatũ eſt pus:quos urere cõſuetos eſſe ueteres,diſcere licet ex iis,quæ dixit Plato comicus de Cineſia,hiſce uerbis:Poſt hæc Euagoræ filius Cineſias è morbo laterali*aridus,†puris expers,‡calamacea gerens crura,tabis nuncius.plurimis eſcharis corpus inuſtus ab Euriphonte in cõcionē prodiit.Quòd q̃dē pus albũ,bonũ ſit:fæculentũ uero,& fœtidũ,malũ,nemo ignorat.

*σκελετὸς †ἄπυος *ſed forſe ἔμπυος cum de ſuppuratis ſermo ſit.*

45 *Quorum hepar ſuppuratum aduritur,ſi pus purum fluxerit,& album euadunt: in tunica enim his pus continetur:ſi uero,qualis amurca,fluat,pereunt.*

Ipſe cauſam dixit,ob quã nõ nulli pereunt,qui ita ſe habent,non nulli uero euadunt.Quibus enim in tunica eſt pus,nihil patiente ſubſtã hepatis, ſaluantur omnes:quibus uero uſq; ad carnē hepatis corruptio pertingit,non abſq; ratione moriuntur. Quòd autem amurcam omnes nominent fœcem olei,& quòd talem par eſt eſſe incoctam putredinem hepatis,liquet unicuique. G

46 *Dolores oculorum,poſt meri potionem,& aqua calida balneum,uena ſectione curato.*

6.Apho.31.49.c

Hic aphoriſmus mihi uidet̃ ex iis unus eſſe,q̃ fuere interiecti,cũ non cõſentiat uni ex illis, q̃ antea ſcripti fuerunt,huic ſcilicet:|Dolorē oculorũ meri potio,balneum,uel fomentum,uel uenæ ſectio,aut medicamentũ ſoluit.quē ſane aphoriſmũ in ſexto expoſui cõmentario, oſtēſis diſpoſitionib⁹, in q̃bus oporteat ſingula remedia in uſum deducere. Propoſitus uero aphoriſmus in una uult diſpõne tribus uti remediis.Siq̃s igit̃ nos ſciat docere diſpoſitionē,in qua tria hęc remedia cõueniant,ei habebimus gratias. Quouſq; uero expoſuerint quidē hũc aphorimũ,quaſi legitimũ,nos uero nõ docuerint,quæ nã ſit ea diſpoſitio,eorum expoſitionibus nullã præſtabimus fidē.Quæ igit̃ dicũt,qui oĩno aliquid conant̃ dicere,etſi mediocrē hñt probabilitatē , ſunt huiuſcemodi.In quibus ſanguis craſſus ſuperabundat,atq; ideo euacuatione indiget,melius putãt ipm fundere pri⁹,deinde ſecare uenã.fuſilis ãt fiet,ſi ægri merũ biberint,& ſe balneauerint. Sed eos,qui hæc dicunt,neq; exquiſite experientia nouiſſe illa,quæ dicunt,ſciunt in artis operibus exercitati.Nã neq; uinũ,neq; balneum tolerat plethorica diſpõ abſq; maximo detrimento. Verũ hæc auxilia ſunt ſanguinis craſſi in aliqua parte cõpacti ſine totius corporis plenitudine. H Sic enim Aſclepiades utitur uino poſt totius corporis euacuationē pro remedio extentionum. Si uero adſit in toto corpore plenitudo,prius diſrũpentur oculorũ tunicæ inter bibendũ,atque lauandum.Quare,ſi abſq; multitudine dolor fiat propter obſtructionē, ac compactionem craſſi ſanguinis,recte quidem lauabunt,& uinum dabunt,non recte autem ſecabũt uenã.Si uero multitudo fuerit,rectæ quidē uenæ utentur ſectione, non recte autem lauabunt, & uinum dabunt.

*Al. κακὸν, id eſt malum. 6. Aph. 35. 50.c

47 *Aqua inter cutem laborans,ſi à tuſſi habeatur,* deſperatus eſt.*

Et hoc prius dictum eſt ab ipſo in hoc aphoriſmo : |Aqua inter cutem laborantibus ſi tuſſis ſuperueniat,malum.

2.Epid.ſect.6

48 |*Vrinæ ſtillicidium,& mingendi difficultatē,thorexis,& uena ſectio ſoluit.incidere ãt ĩteriores.*

Quòd στραγγουρία,i.urinæ ſtillicidiũ,ſignificet urinæ ſtillatim exeuntis emiſſionē,nomen ipſũ oñdit. δυσουρία uero.i.mingēdi difficultas põt,& q̃ cũ dolore ſit,mictio dici:põt & q̃ cũ difficultate aliqua,adeo ut uix ueſica operet̃. Vrinę ſtillicidiũ,ipſi⁹ urinę acrimõia facit,& potētiæ retētiuæ ĩ ueſica imbecillitas,q̃ ob intēperaturã fit,pſertim frigidã. Vrinæ uero difficultatem,ſi q̃dē

A 6.Aph.36. 40.c
B 2.de morb. ubi de angina, itẽ in coacis ꝑnot. Quibuſcunque & fauces, & ceruix, & pectus &c.
C 6.Aph.37. 50.d
D 4.Aph.34. 31.d
E In coacis ꝑnot. Cerebro corrupto &c.

Acum dolore fuerit,Inflãmatio,& abſceſſus,& ulceratio,& inæqualis in temperatura, & ſpiritus flatuoſus:ſin motus quidam difficilis ſit,uel potentiæ imbecillitas,uel tumor contra naturã.Ex omoibus autem hiſce diſpoſitiooibus frigiditatẽ quidem ſoluit thorexis, hoc eſt uel ſimpliciter uini potio,uel meracioris:atq; eam etiam inflammationem,quę propter obſtructionem ſanguinis craſſioris citra multitudinem facta fuit.Illam uero,q̃ cum multitudine fit,inflammationem, adhuc autem,& aliam,quæ ſine defectu eſt,& cum potentiæ robore,uenæ ſectio ſanat.De eo autem,quod dicitur incidere uenas interiores,dictum eſt à me & in libro pręcedenre,in quo hunc aphoriſmum expoſui: [a] | Vrinæ ſtillicidium uenæ ſectio ſoluit:incidere autem interiores.

49 [b] | *Ab angina habito tumor,& rubor in pectore ſuperueniens,bonũ,extra enim uertitur morbus.*

Et hic aphoriſmus antea dictus eſt per hęc uerba: [c] |Ab angina habito tumorem fieri in parte colli anreriore,bonum.Expoſui autem ipſum in [d] |quarto horum commentariorum. Hic igitur uidetur fuiſſe interiectus,uolente aliquo adiungere:extra enim conuertitur morbus.

50 [e] *Quibus cerebrum ſphacelatum,id eſt corruptum eſt,in tribus diebus pereunt:ſi uero hos euaſerint, ſani fiunt.*

B Sphacelare ſæpius in libro De fracturis,& articulis,pro corrũpere,uſus eſt:hic uero nõ cõtingir cerebri corruptionẽ intelligere,cũ adiectum ſit.Si uero hos effugerint,ſani fiũt.Si.n.ſphacelus eſt corruptio ſubſtæ uniuſcuiuſq; partis,quæ ſphacelari dicit̃,non cõtingit hunc,qui ita ægroret,ꝑſanari. Nuuquid igit̃ aliqñ abutunt̃ hoc uerbo ad ſignificandũ huius diſpõnis inceptionẽ, quę tñ nondũ exacte cõpleta ſit. Talia enim quædã & carnoſis partibus in gangrænis accidunt: paſſione ob magnirudinem inflãmationis inſenſibilitatẽ quãdã, atq; nigritiem, aut oĩno morticinũ colorẽ inferente parti patienti:dicentibus aũt nobis illos,qui in paſſionẽ incidere incipiũt, ad gangrenã ire.Sicuti igit̃ gãgrenã ita iã cõpletã,ut pars ſit intermortua,ſanare eſt impoſſibile, dũ uero adhuc fit,poſſibile,ſic & ſphacelũ.Et q̃dẽ partis carnoſæ mortificationẽ ex magnitudine ioflãmationis,quã ꝓprie medici Gãgrænã noĩant,Græci Sphacelũ ẽt appellabãt. Sic igr̃ mihi vr̃ & Herodotus dixiſſe coxã Cãbyſis ſphacelari: cerebrũq; ita qiſpiã diceret ſphacelari tm̃mõ.Iã uero,ꝑꝑ q̃d uelox ĩ eo mors ſit,maniſeſtũ eſt,nimirũ q̃a,&morb⁹ grauiſſim⁹,& pars principalis maxime ſit.Quòd ſi æger mori trib⁹ primis diebus nõ anticipauerit, ſed ad diẽ quartũ ꝑueniat,ſperãdũ eſt,& morbũ declinare,& uires fortes ita eſſe,ut morbũ oĩno ſuperare poſſint.

C 51 *Sternutamentum fit ex capite,calefacto cerebro,humectato eo,quod in capite inani. Aer enim intus contentus extra erumpit.Sonat aut,quoniam per anguſtum ipſi eſt exitus.*

Tales ſermones duo ſignificant,uoũ,quod de omni re propoſita uniuerſaliter dicit̃,uelut hoc in loco de ſternutamentis:alterũ,quod particulatim de quibuſdã rm̃,uelut hic de ſternutamentis ex cerebro factis.Pıim⁹ igitur ſermo talis erit.Omne ſternutamẽtũ fit ex capite,cerebro calefacto,uel humectato eo,qđ eſt io capite inani.Secũdus uero.Sternutamẽtũ ex capite eueniens, fit cerebro calefacto,uel humectaro capitis inani:qđ uerius exiſtit.Non.n. oĩs ſternutatio fit calefacto cerebro,uel humectato in capite inani.Pennis.n.quidã nares irritantes ſternutant:& cũ tuſſi ſpiritus deſubter ueniens ad naris meatus,cauſa fit ſternutamẽti. Præterea opinari ſolũ aerem,qui ex capite excernit̃,eſſe,quod ſonat,eſt manifeſte falſum. Nã liquido apparet deſubter ex pulmone elatus aer uniuerſim ſe cõprimente thorace. Sed & antecedente inſpiratione fieri ſternutamentũ,narura aggregante aeris copiam ad ſternutamẽti generationẽ,iis, q̃ dicta ſuot, aſtipulatur.Solum itaq; illud ſternutamentum,quod hẽt ſuæ generationis principiũ, naturã appetentẽ excernere flatuoſum ſpiritũ ex capite,hoc mõ fit, quẽ docere aggredirur aphoriſmus, neq; forte hunc omnẽ:nã,quod ait,humectato, ſuperfluum eſt ad ſternutamenti generationẽ.
D Nã,& ſi quis humor in capite ſuperabundat,non facit tñ ſternutamentum,niſi in uentũ conuertatur: & hoc manifeſte uidetur in mulris,qui, licet copiã humoris per nares excernant,nõ tamẽ propterea neceſſario ſæpe ſternutant.Soli enim ex his ita affectis illi ſternutãt,q̃bus mordax eſt ea,q̃ à capite fluit,humiditas,ceu & ſiquid mordax naribus imponas:ſicut enim tuſſis caſus quidam naturalis eſt ad expurgãdas eas,q̃ ſunt in pulmone,aſperas arterias,ſic & ſternutamentum manifeſte uider̃ expurgare narium meatus.Duplici ãt in ipſis exiſtente perforatione,lata quidẽ ad os:ꝑ meat⁹ uero teouiores,ad cerebrũ:quæ quidẽ eſt ad os perforatio,ab eo,q̃ deſubter,ſpiritu affert̃:qui uero ad cerebrũ meatus pertingunt,ab illo,qui ab ipſo prodit,expurgãtur. Atq;, ſi diligenter aduerteris,uidebis ſternutamenta quę ex capite motus initiũ habenr,leuare caput. Fiunr.n.& rareſactis iis, qui ſunt in capite, humoribus,& oaturæ impetu excretis.Rarefieri uero ipſis accidit cõcalefactis.calefiunt aũt natiuo calore excitaro,ob cuius ĩbecillitatẽ prius erãt ſuperfluitates aggregatæ.Cũ igitur ait,calefacto eo,quod eſt in capite,inani,maxime quidẽ intelligẽdum eſt de eo, quod eſt in uentriculis cerebri:adhuc autem,& de illo, quod ipſum ambit exterius:facile eſt enim,& illi per cerebrum primo quidem ipſos uẽtriculos,inde uero nares ſubire.Quia uero repente totus ſimul erumpit, ſonitum edi Hippocrates inquit.Eſt autem commune hoc,undecunque uenerit, ſiue ex pulmone elatus,ſiue ex capite delatus.

52 | *Quicunque hepar circundolent, iys febris ſuperueniens ſoluit dolorem.*

In coacis pręnot. Hepar de repente circũcirca, &c.

Verbum, ſuperueniẽs, indicio eſt, ꝙ pꝛius, cum circumdolebant ipſi, non febticitabant. Si igitut hepat uehementer dolebat, uel propter ſortem inflammationem dolebat, uel propter ſpiritum flatuoſum, non aderat autem ipſis inflãmatio, alioqui oĩno ſebricitaſſent: par igit eſt, ꝙ flatuoſus ſpiritus ſit cauſa doloris in ipſis. Dolet quidem etiam hepar ꝑꝑ obſtructionem, uerũ mediocriter, & cũ quodam ponderis ſenſu potius, q̃ uehemẽtis dolotis. † Dolor autem uehemẽs propter flatuoſum ſpiritum, uel inflammationem, maximam ſcilicet, aut ſuppuratam, accidit.

† Antiquus interpres impreſſus habet. Magnꝰ dolor ergo ſine febre, ex uentoſitate eſt groſſa, & iſtatima: cui ſi febris ſuperuenıat, ſine dubio ſua erit cura. Et eſt optimus ſenſus: & cũ uerbis Hippocratis optime quadrat.

53 *Quibus à uenis ſanguinem mittere confert, iys uere uenam oportet ſecare.*

Hic aphoriſmus pars eſt eius, qui pꝛius dictus fuit in hęc uerba: |Quibus medicamẽtũ epotũ, uel uenæ ſectio confert, iis uere ſecare uenã, uel purgare medicamento opus eſt. Atq; ideo in q̃buſdam exẽplaribus non eſt aſcriptus oĩno: id quidã libti huius expoſitores ſciunt, bisq; ipſum ſcribunt: non nulli ueto neq; mentionẽ eius oĩno fecete. Nõ admirari uero illos nõ poſſis, q̃ nõ modo bis eundẽ ſcribunt aphoriſmũ, uerũ etiam in eiſdem commentaris eum exponunt, nulla facta ſignificatione, ꝙ iis, qui antea ſcripti fuerunt, quidã ſunt ex toto iidem, quidã uero ex parte, cuiuſmodi hic eſt. Quidnã igitur uiſum fuit uel iis, qui hos adiecere aphoriſmos citca finẽ libri, uel ipſi Hippocrati, ut bis de eiſdẽ faceret mentionẽ, uel quibuſdã expoſitoribus, qui unum aphoriſmũ bis expoſuerunt, Deos teſtor me nõ poſſe coniectari. Nã neq; ſcriptorẽ ipſum aphoriſmorũ credibile eſt tautarũ rerum obliuione fuiſſe correptum, præſertim talis cũ fuerit, qualẽ in omnibus fuiſſe Hippocratem nouimus: neq; illorũ, q̃ appoſuerũt, aut obliuionẽ, aut malignitatem tantam cogitare poſſumus, ut propterea bis eadem aſcribere uoluerit. Adhuc autem magis illos decet expoſitores admirari, qui, cum bis eoſdẽ expoſuerint aphoriſmos, ne hoc quidẽ ipſum adiecerunt, ſecundam ſe expoſitionem facere: multoq; adhuc magis illos, qui de eiſdem differentes ſcripſere expoſitiones in iis, quæ citca finem, ab illis, quæ per initia dixerant.

6. Aphor. 47. 52. b.

54 *Quibus inter uentriculum, & ſeptum tranſuerſum pituita repoſita eſt, & dolorem affert, non habens exitum neque ad alterum uentrem: iys per uenas ad ueſicam pituita uerſa, ſoluitur morbus.*

Non abſq; ratione mihi ur̃ dubitare Marinus, impoſſibile exiſtimans inter ſeptũ trãſuerſum, & uentriculum pituitam cõſtitui. Defluet enim deorſum uſq; ad oſſa pubis. Neq; enam fieri poſſe arbitrar̃, ut in uenas traiiciar̃, ſicuti in aqua inter cutẽ, tenuis, & aquoſus humor trãſumptus excernitur per utinas. Quate accipiendũ eſſe inquit, inter ſeptũ trãſuerſum, & uentriculum, pro G
co, qđ eſt inter propriũ ſepti tranſuerſi corpus, qđ carnoſum eſt, & peritonæi: hoc eſt interioris mẽbranæ abdominis, uerticẽ. Verũ, & ſi ita intellexerimus ò Marine, trãſumptionẽ ad uenas, ſimiliter facilẽ eſſe nõ eſt poſſibile. Nã hinc ad renes peruenire ꝑ uenas, neq; ex eo ſpatio, quod eſt ſub mẽbrana abdominis interiore, eſt poſſibile. Adde, ꝙ oĩno impropria foret uentriculi appellationis abuſio. Nihil enim eſt ſimile uentriculo, & mẽbranę abdominis interiori, cuius gr̃a eandẽ participent appellationẽ. Melius eſt igir̃ intelligere, ſicut oẽs intellexerunt, illud ſpatium ab eo dici, quod eſt quidẽ infra ſeptũ tranſuerſum, ſed intra eã mẽbranæ abdominis interioris partẽ, q̃ ad epigaſtriũ attinet: & cõſiderare, an poſſibile ſit illud, quod dicit, cũ ſciamꝰ, ꝙ uiã ſemper materiebus inuenire naturã Hippocrates opinatur, qñ ualida fuerit, ẽt ſi quàm maxime ſint quodam modo craſſæ, & per anguſta foramina debeant permeare: qñ & per oſſa fieri, inquit abſceſſus. Videmus autem, & humorẽ illũ, q̃ eſt inter thoracem, atq; pulmonem in ſuppuratis expui cum tuſſi: non nunquã uero, & per cutem ſanam exiſtentem excidere ſanguinem in oſſibus, quæ fracta occalluerunt. Non igitur neq; in ea, de qua nunc Hippocrates dixit, pituita impoſſibile prorſus oportet arbitrari ad urinæ uias fieri trãſumptionem. Verum & hoc ipſum agi à natura contingit paulatim pituitam extenuante, quemadmodum pus in ſuppuratis. H

55 *Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, iys uenter aqua repletur, & moriuntur.*

Aptiſſimũ hepar eſt, ueſicas quaſdã aqua plenas, hydatidas græce appellatas, in ea, quæ ipſum ambit exterius, membrana generare. Vr̃ itaq; & in iugulatis aĩalibus hepar his aliqñ plenũ. Siqñ igir̃ cõtingat eas ueſicas rũpi, effundir̃ aqua ad locũ mẽbranæ abdominis ĩterioris, epigaſtrio, i. parti ſupra uẽtrẽ poſitæ rñdẽtẽ, in quo ẽt aqua hydropicorũ cõgregar̃: in omẽtũ ãt non poteſt aqua effluere, niſi aliquo mõ ipſum exedatur: eſt. n. ſolidum, & firmum undequaq;, ita ut nihil in ipſum ex aliqua parte poſſit incidere, niſi ex vẽtriculo, colo, ac liene, illiſq; partibus, v̄ñ ipm̃ enaſcir̃. Vel igir̃ uult omẽtũ exedi, qua parte uicinũ eſt hepati, hoc eſt dextra: uel in omẽtũ intelligere oportet, hoc eſt ad ipſius locũ. Ventrẽ aũt aqua ĩpleri, nõ de illo uẽtre dictũ eſt, in quo cibi recipiunr̃, ſed de tota cauitate, q̃ eſt infra thotacẽ: ſecñdũ qđ ſignificatũ, uẽtroſi nominanr̃, & mulieres dicunr̃ geſtare uẽtrẽ. Mori ãt eos, q̃bus hoc in loco aqua colligitur, cõſiderandum, an ꝑpetuo ſit uerum, an magna ex parte. Seruantur enim aliqui aqua inter cutem laborantes, quamuis, & hic locis ipſis aqua replear̃. Sed neq; impoſſibile eſt, ſicuti ĩ illis, & ꝑ medicamenta aquoſitates purgantia, & per epithemata, hoc eſt impoſitiones, eorum, q̃ uim habent ciẽdi urinã, & in

uapores

A uapores ſoluendi humorem talem,ſic & in his fieri eurationem.

56 | *Alyce,id eſt anxitudo,oſcitatio,horror: uinum æquale æquali † potum ſoluit ægritudinem.* 3.Epid.ſect. 6. † fieri, id eſt aquæ,eſt aliquibus cod. græcis.

Solechophanes uiſa eſt quibuſdã rõnabiliter figura ſermonis,atq; ideo nõ nulli caſu accuſatiuo ſcripſere: Anxitudinẽ,oſcitationẽ,horrorẽ,uinũ æquale æquali potũ ſoluit. Nihil aũt refert ad præſens,utrauis ſcriptura aphoriſmus exponatur. Primum.n.illud ſcire nos oportet, ꝙ alycẽ nominauit,quã multi Græci halen appellant:deinde,ꝗ ſit faciens hunc caſum diſpoſitio. Dicũt igitur ἀλύειν,i.anxitudinem habere illos ſanos,q ſemꝑ præſentibus moleſtãtur,& ab uno negocio,atq; actione ad aliã tranſeunt. Eodem mõ,& ægros illos,anxios eſſe, qui accubitũ nõ ferentes,iacendi figurã euariãt,quia ſemper ꝑſens aggrauat eos. Hoc uero ꝑcipue illis euenire cõſueuit,q̃bus in ore uentriculi(quod abutentes uocabulo,ſæpe ſolent ſtomachum nominare) humiditatis proprietas ꝗdã cõtinet,uẽtriculo moleſta, ꝗ neq; multa eſt,neq; in uentriculi fluitat cauitate,ſed eã ipſæ imbibere tunicæ. Sed & oſcitare,ſicuti,& pãdiculari, cõiẽta aliqua ĩ muſculis (ꝑ quos uolũtariũ quoq; fiũt mot⁹) uel humiditate flatuoſa,uel ſpiritu uaporoſo,fieri eſt à nobis demonſtratum. Horror aũt prauis humoribus per cutẽ currentibus accidit. Liquet aũt,ꝙ nunc à

A.li.1.ſ.3.d.2 e.13.fo.65.g

B nobis habet ſermo de horrore,q ex corpore prouenit inſalubri, nõ de illo,qui cauſam extrinſecus hẽt. Singula igitur hæc,quę dicta ſunt,potus uini meracioris ſanat. Moderatã aũt temperaturam ipſe monſtrauit inquiens: Vinum æquale æquali potũ. Vult.n.æqua portione aquæ uinũ tẽperari,ut partim quidem pellat,& euacuet ex materia infeſtãte, quicquid ceſſerit uini motui cũ impetu lati,partim ãt,quod reliquum fuerit,temperet. Calefacit enim uinum,ut nouimus,corpus totum,citoq́ue mouetur in omnes partes,& cum hoc omnes humores optimos reddit.

57 *Quibus in urinario meatu tubercula fiunt, ys ſuppuratione facta,& eruptione,ſoluitur dolor.*

Et hunc aphoriſmum in præcedentibus Hippocrates ſcripſit, noſque ipſum expoſuimus in hæc uerba ſcriptum: | Quibus in urinaria fiſtula tubercula naſcuntur, iis ſuppuratione facta, & eruptione,ſolutio. 4.Apho.82.37.a

58 | *Quibus cerebrum aliqua ex occaſione concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri.* 2 de Morbis, haud lõge à principio. Et ſi cerebrum concuſſũ fuerit &c. & in Coacis prænot. Quibus cerebrũ concuſſum fuerit &c.

Etiam in hoc aphoriſmo in quibuſdã exẽplaribus poſſumus inuenire uerbũ,mutos,ſcriptum numero plurali,caſu accuſatiuo:in quibuſdã uero mutũ numero ſingulari,per modum figurę ſolœcophanis. Sed neq; hoc loco quicq̃ ad præſentia refert,modo nouerimus,ſępe cõſueuiſſe Hip

C pocratem ab uno accidente notiſſimo,uocis amiſſione,noĩare,& oſtendere illos,qui neq; ullum alium motum ſeruant ſecundum electionem,neq; quicq̃ oĩno ſentiunt,ſed iacẽt eodem modo,quo apoplectici,ſine ſenſu pariter,& motu. Fit aũt hoc,& ꝑꝑ alias cauſas: nũc uero cõcuſſionis cerebri Hippocrates meminit,ipſamq́; talẽ ait totius corporis diſpoſitionẽ ſeq. Cõcuti aũt hoc mõ cerebrũ cõtingit,ꝑꝑ aliquem caſum totius corporis uiolentũ ex locis altioribus factũ. Tales enim caſus ſolent,& in ſpinæ uertebris facere cõcuſſionẽ,qñ ipſarũ harmonia,i.coagmentationes fuerint cõmotæ,& ſpinalis medulla,ꝗ in earũ cauitate cõtinet,laborauerit,ualdeq; cõcuſſa periculũ adduxerit,ne quis neruus eorũ,q ab ipſa naſcunt,abrumpatur:id quod non minus in ipſo quoq; fit cerebro,& tanto magis,quanto plus uacui loca hñt,ꝗ ipſum circunſtant: magisq́; et in ſenioribus,quẽadmodũ in diſſectoriis tractationibus diximus. Cõtrahit aũt ſe uis aĩalis in ſeſe talibus diſpõnibus,à motu periculoſo moleſtata,atq; idcirco quieſcit. Proceſſuũ uero non nulli quidẽ ſufficienter tendunt,q dã uero aliqua ex parte diſtrahunt: atq; interim,donec ſe rurſus uis aĩalis collegerit,mutum,atq; immobile totũ iacet,quod ita afficitur,aĩal. Si uero cerebrũ auelli cõtigerit,aut aliquam eius partem conuelli : qui ita patiuntur,non amplius reſtituuntur.

7. Aphor. 59. 59 d
2, Aphor. 16. 22.g

D 59 | *Corporibus carnes habentibus humidas,famem adhibere conuenit. Fames enim corpora ſiccat.*

Quòd oĩa,quæ exiccant,ſint paſſionum humidarum remedia,manifeſtum eſt:ſiquidem | contraria cõtrariorum remedia ſunt. Quòd aũt,& fames ex accidẽti corpora exiccet, nõ eſt dubiũ. Siquid.n.defluat à corpore,ſicuti,& antea dixi,nec inſuper ab alimẽto ſuppleatur id,qđ fuerit euacuatum,neceſſarium eſt corpus effici ſiccius. Liquet enim,ꝙ in cuiuſq; animalis corpore pri illæ partes abſumuntur,ꝗ ſunt humidiores,qñ & ipſe defluxus idcirco fiat, qa corpus extenuatur,atq; in uapores reſoluitur:idq́; duplici de cauſa, extrinſecus quidẽ ab aere ambiente:intus uero à calore natiuo. Quæ autem per hyemẽ latent animalia,cum neq; extrinſecũs calefiant,& neq; intrinſecus,uel nihil prorſus uel parum omnino diſſoluuntur: atq; ideo nõ nulla eorum ne alimento quidem ullo penitus egent,non nulla uero minimo prorſus. Poſt præſcriptos aphoriſmos alii duo fere in oĩbus exẽplaribus inueniunt, quorũ huius libri expoſitores ferè oẽs meminere:quidã ẽt ipſos expoſuere,ſed aliter atq; prius fecerãt,ne hoc quidẽ ſolũ adiicientes,ꝙ iidẽ aphoriſmi ſuperius ſint ſcripti. Nos uero in quarto cõmentario illos expoſuimus,parum uerbis ab iſtis differentes. Alter.n.eorum,qui nunc ſcripti ſunt,ſuperfluo adiectum habet, Vt deuorare non poſſit,niſi uix. Alter uero contra non habet uerbum,uix:ut prior quidem ſit talis: in Lib. De Flatibus circa principium.

Si à febre habito,tumore non exiſtente in faucibus,ſtrãgulatio repente ſuperueniat,& non poſſit deuo

uare, niſi uix, lethale. Secundus uero ſic. *Si à febre habito collum conuertatur, & deuorare non poſſit: tumore nō exiſtente in collo, lethale.* Priores uero, quos dixi in quarto horum commentariorum E

4. Apho. 34. 31. b — 4. Apho. 35. 31. a

fuiſſe expoſitos, ita ſe habebant: ‖ Si à febre habito, tumore nō exiſtēte in faucibus, ſtrangulatio repente ſuperueniat, lethale. Deinde, qui deinceps ſequit̄: ‖ Si à febre habito collū cōuertatur, & uix poſſit deuorare: tumore nō exiſtēte in collo, lethale. Quod igitur in priore aphoriſmo dictū eſt ſuperfluere, nunc cōſideremus. Etenim id fieri uidimus, ubi ægri omnino exitialiter à morbo haberentur. Quare, ſiue nullo modo poſſint deuorare, ſiue uix, nō exiſtente tumore in faucibus (nam hoc licet perſpicuo cognōſcere, ſi plurimum os aperiatur, & lingua uerſus mandibulam inferiorem præmatur) in tali, inquam, conſtitutione, ꝙ difficulter deuoretur, cauſam eſſe ſuſpicandū cōmunionē tunicæ, quæ ſubnata eſt ex partibus gulæ, & gutturis interioribus. Nā oſtēſum eſt hanc, cibo os permeāte, ipſam quidem trahi inſerius, guttur uero totum retrahi ſuperius. Tumeſcente igit̄ in gutture inflammatione, non nunquam quidem nullo modo, quādoq; uero uix uentriculum ſequitur attrahentem, atque ob hanc cauſam uel nullo modo deuorant, uel uix.

60 *Vbi in toto corpore mutationes, & corpus refrigeratur, & rurſus caleſit, aut calorem alium ex alio commutat, longitudo morbi ſignificatur.* F

4. Apho. 40. 32. d. Et in lib. de iudicationibus. circa medium.

Et hunc aphoriſmum in quarto commentariorum expoſuimus, iiſdem ferè uerbis ſcriptum, quibus, & hic. Eſt enim ſcriptura talis: ‖ Et ubi in toto corpore mutationes, & ſi corpus frigeſcat, uel rurſus caleſcat, & ſi alius ex alio color fiat, morbi longitudo ſignificatur.

61 *Sudor multus calidus, uel frigidus ſemper fluens, humorem abduci, robuſto quidem ſupra, debili uero infra, ſignificat.*

4. Apho. 42. 32. e

Antea alium aphoriſmum in quarto horū cōmentariorum expoſuimus hoc modo ſcriptum: ‖ Sudor multus calidus, uel frigidus ſemper fluens, frigidus maiorem, calidus minorem morbum ſignificat. Et taliū ſudorū diximus eſſe diſpoſitionē, multitudinē humiditatis, quę in ęgri corpore contineī. Propterea, qui nunc proponit̄ aphoriſmus, abduci præcipit ſuperfluum humorem, robuſtis quidē ſupra, hoc eſt per uomitus: debilibus aūt infra, quod & ipſum ſignificat, per alui ſubductionē: Quòd quidem igitur ſemper ſit neceſſarium ſuperfluas corporis humiditates euacuare, planè eſt manifeſtū. An uero robuſtis ſupra tm̄, debilibus uero infra, mihi dignum uidetur animaduerſione: nā forte melius eſt, non hac ratione diſtinguere remediorum uſum, ſed ut in tractatione curatiua de talibus omnibus fuit à nobis diſtinctum. Quare & hūc aphoriſumū arbitror fuiſſe aſcriptū. Poſt ſupraſcriptos aphoriſmos, alii tres inueniunī in pluribus exēplarib⁹, ꝗ pariter, & ab expoſitoribus ſcripti ſunt, & parum uerbis euariant ab illis, ꝗ in quarto horum cōmentariorum habentur. Scribunt aūt eos hoc modo. G

4. Apho. 43. & 44. & 45. 32. e. f. g

Febres, quacunque non intermittentes, tertia die fortiores fiunt, periculoſa: quocunque autem modo intermiſerint, ſignificant, quòd non ſunt periculoſa. ‖ *Quibuſcunque febres longa, ys uel tubercula, ad articulos, uel dolores decumbunt.* ‖ *Quibuſcunque tubercula diutina, aut in articulos dolores ex febre decumbunt, y cibo pleniore utuntur.* Liquet autem, quòd hi interiecti fuerunt, à prioribus nihil, aut parum admodum uerbis differētes: nos uero ipſos expoſuimus in quarto horum commentariorum.

62 *Siquis cibum febricitanti dederit: ut ſano robur, ſic laboranti morbus.*

Scribitur aūt & ſic aphoriſmus: Siquis febricitanti cibum dederit, ſano quidē cibus eſt, laboranti uero morbus. Vtraq; uero locutio ab ea interpretatione, quæ ſcd'um naturā eſt, ad eā, quā cacozelon nominā̄t, receſſit: neſcio quid ſibi uolētibus illis, qui ita libri finē tam uariis modis diſpoſuerunt, nō nulla quidē eiſdē uerbis ſcribentes, ꝗbus ipſe antea uſus erat, nō nulla uero paululū cōmutātes, aliqua uero tota interponentes, ueluti hunc propoſitū aphoriſmū, qui neq; prope accedit ad Hippocratis interpretationē. Ipſe ſiquidē prius dixit: ‖ Non pura corpora quanto magis nutries, magis lædes. Et, ‖ ſi ex morbo cibū aſſumens aliquis non corroboratur, ſignificat corpus pluri uti alimēto: Si uero cibum nō aſſumēte hoc fiat, ſignificat, ꝙ euacuatione indiget: & quædam alia huiuſcemodi, quæ germanam, natiuāq; hn̄t interpretationem. Qui uero propoſitum appoſuit aphoriſmū, male æmulando, in cibo dixit: Qui ſano robur, hic laboranti morbus. Vult enim dicere cibum robur quidem in ſanis efficere, nocere autē ægris: uel, per Iouem, ſanis quidem augere robur, morbum uero laborantibus. Abſurde autem id interpretatus eſt, inquiens, cibum ipſum robur eſſe ſanis, morbum uero laborantibus: qui neq; robur eſt, ſed roboris effectiuus: neque morbus, ſed morbi effectiuus, uel quod rectius diceretur, auctificus. H

2. Apho. 10. 12. c — 2. Aphor. 311. h

63 *Qua per ueſicam excernuntur, inſpicere oportet ſi talia, qualia ſanis excernuntur. Qua igitur minime ſimilia ſunt his, hac morboſiora: qua uero ſunt ſanis ſimilia, hęc minime morboſa.*

in Progn. com. 1. t. 5. 4. 90. g

Omnia, quæ ſunt ſanis ſimilia in toto corpore, dictū eſt ab Hippocrate, & in ‖ Prognoſticis, & in omnibus aliis libris bonū aliquod ſignificare: quæ uero diſſimilia, contrariū. Hoc igitur nunc conatur dicere, qui hunc compoſuit aphoriſmū. Suſpicor.n. neq; hunc eſſe Hippocratis, coniectans ex ipſa elocutione, quæ non habet eandē cum Hippocratica formā, & ex dictis ipſis, quæ non æque ſunt, ut ipſius auctoris alia, exquiſita. Cū igit̄ inquit, Quę minime ſimilia ſunt his, hęc

morboſiora:

A morboſiora:qs non reprehenderet ipſum dicentē illa morboſiora,pro eo qđ morboſiſſima,aūt ſummc morboſa? Nam uerbū,minime,cum quadā exuperātia dicitur,& multā ſignificat ad id, quod eſt præter naturā,euerſionē. Vnumquodq; enim, quod præter naturā eſt,quantū receſſit ab eo,quod ſcđum naturā,tm̄ hēt prauitatis.Quæ igitur minime ſunt iis, quæ ſecūdum naturā ſe habent,ſimilia,ſunt iis,quæ ſunt ſecundum naturā,maxime contraria, & ideo morboſiſſima.

64 *Et quibus deiectiones ſi ſtare permiſeris,& non moueris, ueluti ſtrigmenta ſubſiſtunt: & ſi pauca, paucus eſt morbus:& ſi multa,multus:ys confert alui purgatio:quod ſi aluo non purgata dederis ſorbitiones,quanto plures dederis,tanto magis nocebis.* in Li.De Iudicationibus. Alui egeſtiones ſi in idem concedere,ac conſiſtere permiſeris: &c.

Per aluū exeūtia ſolet Hippocrates deiectiones,ac ſubductiones (græce ὑποχωρήματα, & διαχωρήματα)noīare,& propterea quidā hoc loco acceperunt eius ſermonem eſſe de iis,quæ per aluum euacuantur.Verum his aduerſantur uerba illa,q̄ in ſermone proponuntur, ſi ſtare permiſeris,& non moueris.hoc.n.proprie cōuenit humidis:atq; ideo alii rurſus de urinis eundē accepere ſermonē.Vtriq; uero rurſus diuiſi:aliqui ſcribunt,inſiſtunt:aliqui uero,ſubſiſtunt.Neutrū aūt horum uerborum urinis repugnat,quia & per ea,quæ ſubſiſtunt,& ꝑ ea,quæ inſiſtunt,cōſueui- B mus,& præſentium,& futurorum etiam aliquid cognoſcere. In alui aūt excremētis,uerbū inſiſtere,cōpetit quodā mō magis.Neq;.n.ſicut in urinis prompta eſt, atq; expedita ſubſiſtentiū cognitio,ſic & in alui contingit excrementis.In urinis etenim,& ipſum uas ex uitro factū oſtēdit eorum,quæ ſubſiſtunt,naturā:& ſi in alio uaſe etiā continerentur,poſſumus id,qđ ſupernatat, abiicientes,ſola ſubſiſtentia,relinquere:in alui aūt excrementis,neutrum probabile eſt.Rurſus, id,quod deinceps dicitur,ueluti ſtrigmenta, iis,quæ per aluum excernuntur,cōgruit:illis uero, quæ quouis mō urinæ inſeruntur,ſiue ſuperius,ſiue inſerius,non congruit. Nam quędam ſtrigmentis ſimilia per aluū ſæpius excernuntur:& ita ea non mō Hippocrates,ſed ēt alii medici nominare conſueuerunt,non tñ in urinis.Hic igitur tam nominum,q̄ uerborum uſus improprius oſtendit pręſentem aphoriſmum interiectum fuiſſe.Adhuc aūt magis,cum dicit,his cōferre alui purgationē:neq; enim ſimpliciter,neq; quouis modo illi,cuius ſtrigmentis ſimilia alui excremēta ſunt,confert aluum purgare:ſicuti neq; ii, qui ita affecti ſunt,neceſſario læduntur in aliquo,ſi cibū acceperint.Videmus ſiquidē,cum alui inferioris excrementa bilioſa fiunt,quædam ſimilia ſtrigmentis per aluum excerni,in quibus neq; oēs læduntur,ſorbitiones accipientes, neq; prius eos purgare eſt neceſſarium,mō iā,quicquid bilis ineſt,fuerit euacuatum.Adhuc autem magis, C ſi urinis aliquid inferatur,quod ſit ueluti ſtrigmenta,purgare nō cōuenit.Accedit ad hoc,ꝙ difficile eſt formā agnoſcere,qualē eſſe uelit eorum, q̄ ueluti ſtrigmenta inſeruntur urinis. Verum, qui hos aphoriſmos interpoſuerunt,mihi uidentur ad hunc finem eos cōpoſuiſſe, ut ſermo cōfunderetur,tanq̄ ænigma quoddam,& multa indigeret inquiſitione,in qua ſe ipſos eorū,quę dicuntur,expoſitores conſtituētes,apud adoleſcētes laudē aſſequerentē. Quòd aut oēs obſcuri ſermones dent ſophiſtis garrulitatis occaſionē, fiet tibi in ipſo aphoriſmo manifeſtū. Quidam.n. eorum,qui eum expoſuere,aiunt,non uetare Hippocratē,quin dentur ſorbitiones hoc mō affectis,ſed plures ſorbitiones,cum dicat.Quāto plura dederis,magis lædes:quaſi nō ēt alii,quicunque indigent ſorbitionibus,non lædantur à pluribus,uel quaſi non cōſequatur ad illum,qui dicit,Quanto plura dederis,magis nocebis:putare ex paucioribus minorem fore læſionē. Verūtamen propter malum interpretationis modum, ſophiſtis datur facultas inueniendi ſolutiones,& magis,qñ licuerit addere aliquid,uel adimere,& ſcribendo trāſponere,quod in obſcuris ſermonibus facere conſueuerunt.Statim enim in hoc aphoriſmo quidam ipſum exponentes,coniunctionem,&,adiicientes,quod alii ſequentis aphoriſmi fecere principium, id huius finem conſtituunt,ut ſermo ita ſe habeat.Si uero aluo non purgata dederis ſorbitionem, quāto plures dede- D ris,tanto magis nocebis:& quibus infra cruda deiiciuntur,quāto uidelicet plura dederis,magis lędes:deinde aliud initiū faciētes ſcribunt,ꝙ,ubi atra bilis ineſt,ſi plus,maior eſt morbus: ſi minus,minor,Plures uero expoſitores aliter exponunt,& ſcribunt eo modo,quo ſubſcriptum eſt:

Quibuſcunq; cruda infra deyciuntur,atra bilis ineſt: ſi plura,maior: ſi pauciora,minor eſt morbus. in eodem, Quibus uero in egeſtione inferne bilis atra.&c.

Dictū aūt eſt antea,ꝙ & aliæ quædā ſcripturæ ſunt:licitum eſt.n. in obſcuris unicuiq; pro arbitrio ſcribere,cū nulla lex ſit tranſcribentibus poſita.Sæpius aūt nō ꝑꝑ obſcuritatem, ſed propter ſermonis falſitatem coguntur aliquid addere prius inuentis,aut adimere,aut ſcripturā tranſponere:ueluti exēpli gratia in hoc aphoriſmo,cuius uerba primi expoſitores aphoriſmorū, ſicuti Herophilus Bacchius,& Heraclides,ac Zeuxis empirici,in hūc modū ſcripſerūt:Quibuſcūque inferius cruda deiiciunt,atræ bilis ſunt:ſi plura,pluris:ſi pauciora,paucioris. Quia uero hic ſermo particulare quiddam explicat, dictus aūt eſt tanquam uniuerſalis,ideo præbuit dubitādi occaſionem:ſed id,quod dicitur,quantum ad uerba attinet,nullam habet quæſtionem,cum eorum ſcriptor uelit oſtendere,quibus cruda deiiciuntur,in eorum inſtrumentis,quæ cōcoquendi uim habent,eſſe atram bilem, ex qua refrigerata deterius concoquunt. Modus incoctionis eſt, qui à cruditate fit:cui flaua bilis contrarium agit: nam,quæ propter eam incocta remanent, nidoroſa fiunt.Quidam uero,& hunc ſermonem etiam de urinis dictum arbitrantur.

65 *Exretationes in febribus non intermittentibus, liuida, ſanguinea, bilioſa, & fœtida, omnes malæ: cum uero bene excernuntur, bonum eſt, & per ueſicam: & ubi aliquid ſecedens ſteterit non purgatum, malum.* E

4. Aph. 47.32.h — Et hic aphoriſmus ſupra ſcriptus eſt, hoc modo: ‖Exeretiones in febribus non intermittentibus liuidæ, ſanguineæ, fœtidæ, omnes malæ: ſed, ſi bene excernuntur, bonum eſt, & per aluum inſeriorem, & per urinas. Si uero aliquid per hæc loca excernitur, quod non conducat, malum. Nos uero ipſum expoſuimus in quarto horum commentariorum.

66 *Corpora oportet, ubi quis purgare uoluerit, fluida facere: & ſi ſupra, ſiſtere aluum: ſi uero infra, humectare.*

2. Aph. 9.12.a — Et huius ſermonis pars prior fuit In‖præcedentibus ſcripta, nō adiecto uerbo, ſupra, & ſequētibus, quæ quiſpiam uolens adiicere hoc in loco, rurſus ſcripſit aphoriſmum cum expoſitione, ꝓ quam uerus eſſet. Quòd autem ſit altera expoſitio uerior, quam nos multa experientia inueſtigauimus, dictum eſt ſuperius in ſecuudo commentariorum.

F

67 ‖*Somnus, uigilia, utraque modum excedentia, morbus.*

2. Aph. 3.11.c — Et hic aphoriſmus in quibuſdam exemplaribus fuit interiectus, qui‖prius dictus eſt totus eiſdem uerbis, præterquàm in fine: hic enim morbus, illic autem malum ſcribitur, quæ ſcriptura eſt longe melior. — 3. de Locis ſ ſectu. 4.16.g in 1. Pror cõ. 2.48.4.175.d

68 *In febribus non intermittentibus ſi exteriora frigent, interiora uruntur, & febris habeat, lethale.*

4 Apho. 48.33.a — Et hic aphoriſmus imprudenter ſcriptus eſt, cum melius‖ ſupra dicatur ſine uerbis illis, & febris habeat. Nam cum in principio dixerit, in febribus non intermittentibus, uana eſt rurſus in fine ſermonis adiectio, Et febris habeat.

69 *In febre non intermittente ſi labrum, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium peruertitur, ſi non uideat, ſi non audiat, & iam debilis ſit: quicquid horum fuerit, mors propè eſt.*

4. Apho. 49.33.b — Et hic aphoriſmus antea dictus eſt, his uerbis: ‖In febre non intermittente, ſi labrum, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium peruertitur, ſi non uideat, ſi non audiat, & iam debilis ſit: quicquid horum fuerit, mors propè eſt. G

70 ‖*A pituita alba, aqua inter cutem ſuperuenit.*

1. de Morbis, haud lōge a principio, ubi de morbis, qui in alios morbos tranſeunt. — Quod dicitur, tale eſt: Quibus in uaſis, & in totius corporis habitu multa pituita alba fuerit aceruata, iis aqua inter cutem (quæ leucophlegmaticas ab alba pituita nomē habet) ſuperuenit.

71 *Ab alui profluuio, difficultas inteſtinorum.*

A communi uidelicet ſubaudire oportet, ſuperuenit, abraſis paulatim inteſtinis, deinde in ꝓfundum malo ſubeunte, atq; ita ulceratis. Prius uero in aphoriſmo legitimo melior ſcriptura eſt hoc modo: ‖A ſincera deiectione, difficultas inteſtinorum: & nos hunc aphoriſmum expoſuimus in ſexto horum commentariorum. — Supra Apho. 23. 55.e

72 ‖*A difficultate inteſtinorum, lenitas inteſtinorum ſuperuenit.*

1. de Morbis, haud lōge à principio. — Et hic aphoriſmus eſt pars prius dicti, per hæc uerba: ‖Qui lienoſi à difficultate inteſtinorum corripiuntur, his ſuperueniēre longa difficultate inteſtinorum, aqua inter cutem ſuperuenit, aut læuitas inteſtinorū, & pereunt. Nos uero ipſum expoſuimus in ſexto horum commētariorum. — 6. Aphor. 43. 52.b

73 *A ſphacelismo, abſceſſus oſsis.* H

A communi hic quoque ſubaudiendum eſt, ſuperuenit. Vtrum uero ad oſſis ſphaceliſmum ipſius oſſis ſequatur abſceſſus, uel carnis circunſtantis, non maniſeſtauit. Vtrunque autem poteſt eſſe uerum.

74 *A ſanguinis uomitu, tabes, & puris purgatio ſupra. A tabe, fluxio ex capite: A fluxione, alui profluuium. Ab alui profluuio, aſtrictio purgationis ſuperioris. Ab aſtrictione mors.*

In pluribus exemplaribus, & apud plures expoſitores ſcriptum eſt: A ſanguinis uomitu corruptio. In quibuſdam tamē exemplaribus hæc habetur ſcriptura: A uomitu ſanguinis, tabes. Videntur autem, hæc ex pluribus Hippocraticis enunciationibus fuiſſe collecta, & corrupte compoſita, ab illis præcipue aphoriſmis: ‖A ſputo ſanguinis, puris ſputum, & fluxus: cum uero ſputum retinetur moriuntur. — Supra Apho. 15. & 16.55.a

75 *Qualia fuerint ueſica, aut alui excrementa, & ex carnibus, & ſicubi alibi à natura corpus exierit, ſi parum, paucus eſt morbus: ſi multum, multus: ſi ualde multum lethale eſt.*

Hic ultimus aphoriſmus in multis exemplaribus ſcriptus eſt, in quibuſdam uero, & alii adiecti ſunt eodem modo, quo & illi omnes, quos decurrimus ex legitimis ita fraudulenter concin-

nati

A nati, vt nonnulli eiſdem verbis ſcribantur, nonnulli parum euarient, nonnulli parua facta adiectione ſimiles ſint ijs, quos ſcripſit Hippocrates: quare nę ipſos quidem duximus adijciendos: nam neq; hic nunc propoſitus aliquid plus nobis oſtendit ijs, quæ ſæpius Hippocrates manifeſtauit. Sed & modus explicandi haudquaquam Hippocrati conuenit. Nam qualia veſicæ fuerint aut alui excrementa, redditione indigent. Summa tamen (vt dixi) vera eſt: nam, ſi paruus ſit à natura exitus in quauis parte, minorem morbum: ſi vero plus, maiorem: ſi vero admodum multus ſit à natura receſſus, mortalem debemus morbum iudicare.

SVbſcriptus aphoriſmus eſt in antiquis codicibus græcis, & in tralatione veteri adeſt expoſitio Galeni, quam hic poſuimus.

APHORISMVS.

B *In letargo tremor, malum.*

GALENI EXPLANATIO.

Lethargia eſt apoſtema in puppi cerebri ex materia phlegmatica generatũ. Tremor igitur in ea malum eſt: ſignificat.n. materiam propter incontinentiam ſui ad neruos motiuos deueniſſe, qui à parte poſteriori ſunt magis, vt dictum eſt alibi: ex cuius infuſione nerui ſunt remolliti: vt ſpiritu non omnino, ſed aliqualiter deficiente, nec neruis, vt in paralyſi, omnino remollitis, virtute regitiua membra ſurſum ferantur: & quia nerui remolliti non ſufficiunt dare mẽbris ſufficientem, & firmam ſedem, & ſtabilem, iterum ſua grauedine deſcendunt: ex quibus motibus contrarijs fit tremor. Vel in lethargia fit tremor, quia materia ventoſitatis reſoluta, meningas, & neruos, qui ab eis oriuntur, mouet & concutit: vnde tremor fit.

PHILOTHEI EXPLANATIO.

Lethargus paſſio eſt in cerebro conſiſtens, ex humida frigidaq; materia generationem ha-
C bens, ex qua etiam difficilis expergiſcentia vnà cum ſpiritus animalis imbecillitate prouenit. Ceterũ cũ febre debili paſſio hęc fit. Si igitur in lethargo tremor appareat, malũ eſt, vel etiã periculoſum: indicat.n. tantam eſſe frigidam materiã, vt & dorſalis medulla particeps ipſius fiat: indeq; neruoſum genus ob repletionem ſpaſmo corripiatur. Alius quidã aphoriſmorũ explanator tremorem in lethargo malũ eſſe dicebat, propterea quòd immodicã ſiccitatẽ ſignificet.

ET infraſcriptum aphoriſmum una cum explanatione (quę quamuis ad Galenum referatur, minime tamen ipſi tribuenda eſt) in antiquo codice græco in fine huius ſeptimæ particulæ inuentum tibi traduximus. idem aphoriſmus in ſexto epidemiorum ſectione quarta habetur, & à Galeno exponitur.

APHORISMVS.

6. Epid. c6.4 s.20.3.185.b *Aqua potio, & Vigilia vorax.*

EXPLANATIO.

D Hic vltimus omnium aphoriſmus ſcriptus eſt: inueniuntur tñ in alijs libris alij quoq; aphoriſmi poſt hunc ſcripti qui Hippocratisne, an Polybi, an alterius cuiuſdam viri ſint, haud ſcio: ſcribũtur certe. Exponẽdũ autẽ eſt, quid & hic aphoriſmus dicat. Ait.n. quòd aquæ potio & vigilia βορὸν, & λαιμαργὸν. i. vorax & edax eſt. Scribitur autem non his tantũ verbis, in alijs codicibus, ſed & alio etiam modo. Aqua vorax, vigilia vorax. Sciendũ autem eſt aquam nutrimẽtũ eſſe non proprie, ſed per accidens* βορὸν.n. proprie dicitur ipſum nutrimentũ: aqua autem, frigida cum ſit, tum calidam intemperiẽ in ſtomacho exiſtentẽ, tum inappetentiam ab illa intẽperie prouenientẽ expugnat: nam aqua oblata ſtomachum refrigerat: dum autẽ ipſe refrigeratẽ, contrahitur: dumq; contrahitur ac ueluti inſpiſſatur, alimentũ requirit: moxq;, dum appetit, cibaria ingerimus, quæ poſtea alterata ac in chylũ redacta: per uenas meſeraicas in iecur aſportantur: illicq; ſanguinis naturam nacta, in totum deinceps diſtribuuntur corpus, à uena, quã à caudicis ſimilitudine ſtelechiæan nominant, nutritum. Nutrimentum autem eſt eius, quod iã diſſipatum ac deperditum eſt, reſtitutio. At uero etiam aqua poſt uigiliam ſumpta nutrimentũ eſt primaria ratione. Nam uigilia corpus exiccat ac calefacit: frigidum autem & humidum ſiccitati, & caliditati contrarium eſt. epora ergo aqua corpus nutrit: nam, cum à ſiccitate, & caliditate aſportetur, & facile attrahatur, nutrimentum fit.

* Videtur hic βορὸν accipi pro comeſtibili.

GALENI

GALENI ADVERSVS LYCVM, QVOD NIHIL IN EO APHORISMO HIPPOCRATES PECCET, CVIVS INITIVM, ‖ QVI CRESCVNT PLVRIMVM HABENT CALORIS INNATI.

1. Aph.14. Ext. ord. 7.1

Iulio Alexandrino Tridentino interprete.

Ex poſtrema recognitione interpretis ad veterum exemplarium græcorum fidem.

Lycum non rectè laudare, aut redarguere Hippocratem potuiſſe, quòd ne elementa quidem artis ipſius tenuerit. CAP. 1.

CVM in Hippocratem nulla in ſe conflata hominum inuidia ſcripſerit
cũ Lycus,tũ cuicunq; collibitũ hoc eſt, longe adhuc minore eos one
randos inuidia exiſtimo, ſiqui, quæ perperã in illũ congeruntur cri-
mina,diluere ualẽs, ueluti apud utrorũq; libros in judicio lecturos,
defenſionẽ paret,præſertim cũ qui accuſat,anteq̃ ea,quę dicũtur,di-
ſcendo percipiat, audacius agit, q̃ uero defendit, in ueteris magiſtri
placitis exercitatus ſit. Cõmentarios itaq; ſcripſit quidẽ Lycus Hip- G
pocratis aphoriſmos exponẽtes,utrobiq; autẽ hominis placita male
accipit,& cũ reprehendere,& cũ eorũ,quæ ab illo dicũtur, nonnulla
laudare ſe putat,nec minus,in quibus contradictionẽ molitur: nam,
nec quæ ab eo laudantur, inter Hippocratis placita ponuntur,uerũ Lyci commẽta ſunt, & per
quæ contradicit,aperte ſeipſum prodit,Hippocraticæ artis ne elementa quidẽ tenere: cui uero
elementorũ ſcientia non adſit,multo is ſanè minus artis illius ſyllabas,aut eorũ quæ ab ea pro-
cedunt,aliquid nouerit.Itaq;,ſi primus ego,aut unus demum eſſem, qui cenſere Hippocratẽ di
cerem ex calido, frigido,humido,ac ſicco animantiũ cõſtare corpora, minus ſortaſſe audacter
Lycum accuſarẽ,ꝗ anteq̃ Hippocraticæ artis elemẽta teneret,librorũ ipſius ſcribere enarratio
nes aggrederetur: neque enim aut eos,qui alienis placitis nomen dedere, aut ne principia qui-
dẽ artis vtilia agnoſcũt, explanare aphoriſmos decet, ſed queadmodũ ab incũte ætate didice-
re,eius rurſus ꝓbãt,aut dãnãt placita.Lycus aũt Hippocraticæ artis ignarus adeo eſt,vt, cũ pri
mas cõmẽtariorũ eius in aphoriſmos expoſitiones perlegiſſem,Deos teſtor oẽs,nõ potuiſſe me
reliquæ libri parti ꝑcurrẽdę aĩum adhibere,adeo mihi viſus eſt à veteris magiſtri ſentẽtia aber-
rare.Cũ vero amicorũ cuidã viſum fuiſſet,vt ijs,q̃ ab illo in aphoriſmo,in quo ait,Quæ augenẽ H
plurimũ habẽt caloris innati,ſcripta ſunt, aures accõmodarẽ, deinde alij ẽt quàm plurimi me
hortarẽtur,vt eius obiectionibus reſpõderẽ,hac ductus neceſſitate,ſcribere iſta aggreſſus ſum.

Hypotheſes pro multiplici corporum caliditate aſſeueranda. CAP. 2.

SEd,quò facilius,quæ ab illo dicũtur,& à nobis dicenda aduerſus ea ſunt,intelligãt,qui ferre
de re hac ſententiam debẽt,præfari pauca quædã oportet. Calorem ineſſe nobis in aperto
apud oẽs eſt: utrũ aũt ex cordis,atq; arteriarũ motu generetur is,an vero, quemadmodũ con-
natus cordi motus eſt,ad eundẽ etiã modũ ſe habeat calor,diuerſa de his ſenſere medici. Cæ-
terum,ſi quis eſt, qui perdiſcere ſcientifice cupiat aĩantiũ,cunctorũ generationis primordia ca-
lidum eſſe,& frigidũ,& ſiccũ,& humidũ,vnũ his cõſcriptũ à nobis librũ habet, in quo, quid de
hoc Hippocrates ſentiat,explicamus demõſtramusq;,cui quidem titulũ ſecimus,De elementis
ſecundum Hippocratem: ab hoc deinceps libri De temperaturis habentur,in quibus, quę nam
corpora maiorem calidi elementi portionem,quæve minorem adepta ſint,oſtẽdimus,vtq; hãc
ipſam ob cauſam calidiora hæc,illa frigidiora natura facta ſint: nã,cum vniuerſis nobis calidũ
inſit elementũ à prima ſtatim origine innatum, quã ſortiti ex ſemine ac ſanguine mẽſtruo ſu-
mus,

A mus,diſtamus tamen inuicem,q magis minusq; alius alio calidior reperiatur:ſunt tamẽ latitu-
dini huic quidã tanquã termini præfixi,quos vltra ſi temperamentũ progrediatur,aut ægrota-
re nos,aut iam interire neceſſe ſit: vt enim plus iuſto refrigerati morbos contrahimus frigidos,
ſic,cũ extra ſanitatis campum excalfacti fuerimus, febrem incidimus: quin etiam febriũ ipſa-
rum quædam exacte ſiccæ habentur,ſicuti exquiſiti ardores; quædã vero ſumme humidæ, qđ
genus illæ ſunt,quas græci τυφώδεις, vel ἑλώδεις appellãt.Quòd ſi alicui vocabula hęc nõ admo-
dũ placent,aut res alias iſtiuſmodi nomẽclaturis notare cõſueuit,huic ego clarum oratione fa-
ciam,quales eſſe humidas febres dicã:cum à prima ſtatim die ægrotantes ſudant,ſudoreq; ipſo
aut parũ,aut nihil leuãtur,has ego humidas appello febres: ſiccas è diuerſo eas voco,in quibus
ſitis vrget vehemens,ac ſcabra viſitur lingua,durataq;,tãquã coriũ,cutis,plurimusq; in vniuer
ſo adeſt corpore ſquallor. Sunt & aliæ quædã febres cutis totius trãſpiratione tãgẽtibus infe-
ſtæ,vt & pungi,& morderi videantur,quod ipſum etiã dupliciter fit: nã,quod ſentimus aereũ,
ſiccum interdũ nobis,interdũ humidũ,veluti vapor quidam, apparet, nec iam aliæ in ſanis re-
periuntur tẽperaturarũ inter ſe differentiæ,quas à recta declinare tẽperie dicimus,quarũmque
naturalem,quantũ fieri à nobis poteſt,intẽperiem corrigimus:quę non poſtrema eſt ſanitatem
B tuentis artis pars.Quæcunque vero tẽperata natura corpora inſtituit,in his nihil ſe huiuſmodi
tangentibus offert,quippe quæ exquiſita temperie conſtent, vt nec caloris defectum ſentiant,
quod ſenibus refrigeratisq; accidit,neq; vero exceſſum,quod his euenit,qui labore vſi ſunt ni-
mio,aut æſtiuo ſe ſoli diutius expoſuere:ac multo ſanè minus mordacitatis,aut moleſtię quic-
quam horũ obtinet calor. Verum,vt,quæ dicuntur,apertius intelligantur,optime à nobis fiet,
ſi in memoriam balnea reuocabimus,in quibus,vna cũ ſit temperatorũ formula, multæ viſunt
intẽperies,vna certe balnei intemperies ea eſt,cum plus,quàm vſus poſtulat,repertũ id frigidũ
fuerit:altera,cũ ad moleſtiam vſq; excalfactũ ſit:tertia,cũ nec frigiditatem eius, nec caliditatẽ
damnantes, vapore tum repletum eſſe dicimus,hocq; illud nomine culpamus. Quis enim eſt,
qui neſciat, qui modo homo ſit, temperatã ſæpius non ſolũ aquã reperiri, ſed ad eundem etiã
modum aerem,atque vaporem? ſic etiam temperatus in ipſis balneis lapis eſt, in quo nec cali-
ditate nimia,nec frigiditate,nec ariditate,nec iam humoris redundantia culpata,volitari poſ-
ſumus. Igitur, quemadmodũ in aqua, lapide, aere, eodẽ modo in vapore temperata ineſt cali-
ditas. Qui quoties balneũ temperie hac præditus repleuerit,qui lauãtur, balneum quidem hu-
iuſmodi dãnant,deq; eo queruntur,non tamen frigidius id,aut calidius appellant.Quòd ſi hu-
C iuſmodi etiam aliquid acceſſerit,duplici balneũ culpa notant, frigidũ id eſſe dicẽtes,vaporisq;
plenum,quemadmodũ rurſus nimio cũ vapore immoderate calidũ: non tradamus itaque hæc
obliuioni,neq; præ nimia,quam nonnulli oſtentant, ſapientia,quæ vniuerſim hominibus cun-
ctis aperta ſunt,deſtruamus.Verũ,quoties dicentẽ de animali audiemus aliquẽ, q huius tẽpe-
ratus calor ſit,intemperatus illius,balneorũ recordati cũ erimus,non erit ad diuerſum quippiã
dirigenda cogitatio,ſed illud,quò,quicunque communes notiones integras ſeruant, quotidie
cum in alijs permultis,tum vero in his, de quibus mentionem iam fecimus, balneis dirigunt,
transferenda:calidũ itaq; balneũ eſſe inquiunt,ac frigidum:vaporis item plenum,ſiccumve,at-
que aridum,ſingulis his nominibus propriam rem aliquam ſignificantes. Eſt igitur pręter hæc,
quæ retulimus,aliud quoddã balneũ fumo plenum, & eo mehercle numeroſiſſimarum ſpecie-
rũ:ſiquidem alius ex roboreis lignis,ex ficulneis alius,oleaginisve conſtat, ac pro vnaquaq; ar
bore alius,atque alius: ſed his particulatim differentijs in præſentia nõ egemus:ſatis nũc ſit, ſi
vniuerſo genere hoc vnica nomenclatura atque intelligentia comprehenſo fumidum eſſe bal-
nei aerẽ dixero,nihil hic nec calore illius,nec frigore dãnato,aut etiã(ſi forte ita cõtingat) utro
biq; culpato,& quòd calidum balneũ,& fumidũ ſit: verũ omiſſis iam balneis, age eorum, quæ
D quotidie domi nobis accidunt, recordare,quoties ædium,in quibus degimus,nunc humidita-
tẽ,nunc uero frigiditatem nimiam,aut caliditatem culpamus. Num igitur ad eundem modum
domus aerem in magnis ſub Cane caloribus dãnamus, & cũ repletus is fumo fuerit, an potius
hic quoq;,quemadmodũ in balneis,nonnunquam calore inter ſe nihil quidem diſtant?eſt autẽ
horum alter hoc tantum unum, nempe calidus aer, alter præter id fumidus etiam; ac calidus
quidem aer lachrymas nunquã ciet,cum tamẽ fumidus, etiam ſi modice calidus ſit, id ſemper
faciat. Quamobrem planum hoc in loco aperte factũ eſſe arbitror,mordacem caliditatem,non
quòd magis excalfaciat,uerum alia quadam re,differre.Quocirca ſæpenumero,cũ ad flammã,
quæ fumo careat, maximam proxime acceſſerimus,adeo caleſcimus,prope vt aduramur, nul-
lus tamẽ,quod euenire in fumo ſolet,morſum ſentit,nec lacrymas oculus mittit: miremur igi-
tur ſiquis ſit, qui hanc in fumo quidem, ac flammam differentiam deprehendat,in corporibus
uero noſtris interdum quidem uehementiſſimam caliditatem non perſentiat, qualis eſt flãmæ,
interdum autem,qualis eſt fumi, mordacẽ infeſtãq;; nec ſanè minore admiratione proſequa-
mur,ſiquis animantium caloris intemperies, ijs, quæ in balneis, domibusq; reperiuntur, pro-
portione reſpondere non concedat. Ergo, quemadmodum alius domus aer eſt fumidæ, alius
calidæ ſolummodo, ad eundem, opinor, aperte modum diuerſus ab his eſt, in quo accenſa-

rum

ſum lucernarum multitudo ſit,aut facis,quæ ſuliginem mittat: quo fit, vt fumidum alterũ vo- E
cemus aerem,alterum fuliginoſum,nimirum eum, qui ex materia ad plenum peruſta venit: ſi-
quidem, cum vtrunque flammæ excrementum ſit,hoc eſt inter fuliginem,ac fumum diſcrimẽ,
ꝙ fuligo terræ eſt materiæ ad plenum peruſtę exhalatio,fumus neq; ex peruſta,aut terrea, verũ
ex ſemiuſta,exq; humida,terreaq́; ſubſtantia compoſita materia fit. Quicunq; igitur in Hippo-
cratis placitis legitime verſatus fuerit, is demum didicit eius, quam medici omnes vſitato iam
vocabulo ſenſum latentem tranſpirationem appellant, qua diffiantur corpora, aliam quidem
talem eſſe,qualis vapor eſt, aliam autem qualis aer ſiccus, atq; aliud eſſe, cum,quæ videri poſ-
ſunt, exeunt humiditates. *Deſiderantur quadam.*

Lycum, dum calorum differentiam non agnoſcit, artium omnium conſtitutionem quam Plato, & reliqui Philoſophi docuerunt, euertere. CAP. 4.

HAec ſunt,quę attulit Lycus verba,dum probare nititur,nihil alium ab alio differre calorẽ:
quæ iam non quidem,dũ à nobis refellanẽ,expectant,cum ipſa ſponte ſua corruant: quid
enim tandẽ ait? Calor,qua calor intelligitur,nullam obtinet cum calore alio differentiã. Si igiẽ F
nihil orationi appoſitum ſignificat hoc,qua calor intelligitur,ſubtrahamus inde penitus id: ſin
aliquid notat,aperte calorem à calore ſecundũ quidem hoc minime,ſed ſecundum aliud tamẽ
aliquid diſtare monſtrat:nam,ſi nulla ratione differt,quorſum attinuit uerbum,qua,addere?ſin
alia quidem ex parte differt,nam hoc differt,ſecũdũ id,quod differt,dr̃iæ intelliganẽ: ſi nanq;,
ſecũdũ quod vnũquodq; dicitur,tantũmodo conſidereẽ,iã rerũ omniũ diſcrimina tollas,licet:
animal,quatenus animal eſt,nihil ab alio diſtat animali:plãta,quaten⁹ plãta, nihil ab alia diſtat
plãta:arbor,quatenus arbor,nihil ab alia differt arbore: nũ propterea animaliũ dr̃iæ non ſunt
volatile,pedeſtre,natatile,aquatile,terreſtre,aereũ,aut mortale,& immortale,aut rõnale, & ir-
rationale,aut domeſticũ,& ſylueſtre,aut timidũ,& audax,aut aliorũ,quæ ſcimus,diſcriminum
vnũquodq;?nã quid attinet plura referre?Sic etiã inter plãtas arbor aliud eſt,aliud frutex,aliud
ſpina,herba aliud,ſuffrutex etiã aliud:an potius,cũ aĩalia oĩa,quatenus aĩalia, nihil inter ſe di-
ſtẽt,tñ has,quas modo retuli,vniuerſas,ac p̃ter eas permultas etiã alias aĩalis eſſe differẽtias ve
re quis dixerit?nec iã aliter dicendũ de plantis:neq; enim planta à planta eo diſtat, ꝙ hæc qui-
dem rationalis ſit,illa irrationalis,neq; ꝙ uolatilis hæc,pedeſtris illa ſit,neq; uero ſecundũ aliq̃
carũ,quas modo enumerauimus,differẽtiã:quẽadmodũ ſanè nec animal ab animali differt, ꝙ G
hoc quidem frutex ſit,illud ſpina,hoc arbor,illud herba,hoc ſuffrutex,illud cedrus, uerũ plãta-
rũ potius generi huiuſmodi attribuitur ſectio. Quin etiam morborũ dr̃ias Lycus ipſe plurimas
colligit: atqui morbus à morbo, quatenus morbus, nihil differt, ſicuti nec ſymptoma à ſym-
ptomate quatenus ſymptoma:horũ tñ nihilominus dr̃ias ſcribere aggrediẽ Lycus, ſicuti late-
ralis etiã doloris,ac aliorũ morborũ oĩum:atqui laterũ dolor, qua dolor laterũ à laterali dolo-
re alio minime diſtat:cũ tñ inter hos alius ſit,qui dolorẽ ad iugulũ uſq;, alius, qui ad præcordia
extendat:ad eundẽ modũ alius eſt, in quo infectum colore aliquo ſputũ uiſitur, alius huic op-
poſitus,in quo nihil expuitur, qui ἄπτυσος à nonnullis uocatur.i. ſputo carens, aliæq; præterea
differentiæ plurimæ ſunt,ſecũdũ quarũ diuerſitatẽ diuerſam ẽẽ eſſe curationẽ contingit: quas
tamen ipſas,ac febrium præterea ipſarũ differentias nobis nititur Lycus tradere:atqui,ſiue illę
ob caloris redundantiã: ſiue ob qualitatis mordacitatem fiant,febris cum febre, qua quidẽ fe-
bris eſt,nulla conſtituetur differentia.Quamobrem orationẽ ineruditã adeo perquirit Lycus,
ut non ſentiat artes ſe inde planè omnes euertere: ſiquidẽ in rei uniuſcuiuſquę differẽtijs no-
ſcendis artes cõſiſtunt:de quo Plato etiam in Philebo prolixius inter ipſa ſtatim libri initia diſ-
ſeruit,nec ab illius diſceſſerũt opinione Ariſtoteles,Theophraſtus,& Chryſipp⁹,& Mneſithe⁹, H
ac nullus quidẽ eſt, qui non eadẽ in opere de arte diſſerat de hac oratione. Verba porrò, quæ
primum de artium conſtitutione Plato attulit,ad hũc ſe habent modum.Socrates. Vna quidẽ, “
quæ ore egreditur,in nobis uox eſt,ac multitudine rurſus infinita tum omnium, tum uniuſcu- “
iuſque. Protarchus.Quid ni?Soc.atq; ex horum neutro ſapientes reddimur,neque eo quòd in- “
finitum illius ſciamus:neq; uero,quòd unum,uerum quòd,quot qualiaq́; ea ſint,nouerimus,id “
eſt demum,quod noſtrum unumquenq; grammaticum reddat.Prot.uerißime dicis.Soc. nec iã “
muſicum quod faciat,diuerſum ab hoc eſt,Prot.quò nam modo?Soc.uox utique,quòd ad artẽ “
illam attinet,una in ea eſt.Prot.quid ni?Soc.ponamus autem duo, graue, & acutum, ac tertiũ “
præter hæc æquitonum, an aliter tibi uidetur? Prot.ita cenſeo. Soc.non tamen propterea edo- “
ctus adhuc probe muſicam fueris,cũ hæc ſola ſciueris,nec,niſi ad plenum (ut ita dicam)ea te- “
neas,quicquam egeris.Prot.non ſanè.Soc.uerum id tum amice aſſequere,cum uocis,quod qui “
dem ad eius ſpectat grauitatem,acumenq́;,quot ſint numero interualla, ac qualia, & interual- “
lorum terminos apprehenderis,tum quæcunq; ex his ipſis factæ compoſitiones fuerint: quas, “
cũ,qui ante nos fuere,ꝑſpexiſſent,nobis,qui illos ſequimur,uocãdas reliquere harmonias.Nec “
minus in corporis rurſus motionibus alias ineſſe huiuſmodi affectiones cenſent,quas ipſas nu- “

meris

A meris dimenſas oportere aiunt rythmos, menſuraſq; appellare, ſimul etiam illud intelligẽdum
« ad hunc eſſe modum, in re omni de vno, ac multis inſimul conſiderãdum. cũ enim hæc ipſa hoc
« apprehenderis pacto, tunc ſapiens euaſiſti: cumq; rem quamcunq; aliã hoc modo conſideratã
« tenueris, ſic demum in hoc factus prudens es. Ac ſanæ quidẽ mentis auditoribus ſatis hęc fue-
rat ex Platone audiſſe pro artium vniuerſarum conſtitutionis indicatione. neq; enim fieri põt,
vt vel ſolius rei artifex quis ſit, niſi rerũ prius differentias teneat: nõ tamen ab re fuerit, ſi, quẽ-
admodum Plato non contentus ſola ſermonis ſumma, in exemplum præter hęc, claritatis gra-
tia, addidit grammaticam ac muſicam, ita nos exemplũ quoq; afferamus vnum, artis quidẽ pi-
ctoriæ, ſed cui ſubiecta colorum materia ſit. nempe enim hoc etiam in loco, affirmemus, licet,
inter colorem, & colorem, qua color eſt, nullum eſſe diſcrimen, exq; hoc vniuerſas eorũ diffe-
rentias tollamus: id quod Plato etiam tandem ipſe in Philebi notauit principio. Cum enim vo
luptates diſtinxiſſet Socrates, nec eas, qui cũ eo diſſerebat, inter ſe diſtare oẽs cõcederet, qua-
tenus voluptates ſunt, ſimillimaſq; eſſe illas diceret: huic iſtius rationi verbis his obuiã it So-
« crates: Etenim inter colorem etiã, & colorẽ ò vir diuine, ſecũdũ hoc nihil diſtat, quatenus qui-
« dam color horũ vnuſquiſq; eſt, omnes tamẽ albo nigrum, præter id, quòd diuerſum ab eo ſit,
B etiam contrarijſſimum eſſe ſcimus. quin etiam figura omnis cum alia ſecundum idem genere
« vna eſt, illius tamen partium quædam oppoſitiſſimæ ſibi inuicem ſunt, quædam diuerſitatẽ In-
« ter ſe obtinent infinitam: ac permulta etiam alia ſic ſe habere comperiemus. quare noli fidem
« rationi huic adhibere, quæ unum cõtrarijſſima omnia faciat. Hæc ſunt ferme eius de coloribus,
« ac figuris verba. In quibus vero de voluptate diſputat, ſic habẽt: Voluptate q̃dẽ affici dicimus
« & proteruientẽ hoĩem, & modeſtũ, nimirũ hoc iſto quòd modeſte agit: voluptatẽ etiã ſentire
« inſanũ dicimus, inſanarumq; opinionum, ac ſpei plenũ: ſed & prudenter agentẽ, eo ipſo ꝙ pru-
« denter agat: nec ſanè merito pro inſano habeatur, ſiquis voluptates has ſimiles inter ſe eſſe v-
« traſq; dixerit. Cæterum, quẽadmodũ uoluptatum differẽtias verbis his Plato breuibus demõ-
ſtrauit, plenius autem eas per vniuerſum librum expoſuit, ſic artium in duobus libris diſcrimi-
na explicuit, Sophiſta, ac Politico. Quid igitur? Scientiarum, ac uoluptatũ differentiæ erũt plu-
rimæ, ac colorũ præter hæc, figurarumq;, vociſq; tonorum, tum etiã ætatũ, horarum, regionũ,
morborum, rerum deniq; aliarum oĩum, in ſolis uero calidis, aut nullæ omnino erunt, aut quæ
cognoſci ab hominibus non poſſint? Cæterum Lyci ratio hæc vnius (vt ipſe quidẽ exiſtimat) ca
loris, re autẽ vera rerũ aliarum omnium differentias tollit, ſiquidem rationis vis huius eodem
C omnibus modo conuenire poteſt. Eadẽ enim de humoribus quoq; ipſis deinceps dicam, nimi-
rum nihil eos diſtare inter ſe, quatenus humores ſunt. In quo uero inſigniter pręter alia peccat,
hoc eſt, quòd artes etiã uniuerſas de medio tollit, quippe quæ ex ſpecierum conſtituantur dif-
ferentijs. Et Plato quidẽ, cũ prius de artium cõſtitutione in ſumma dixiſſet, exemplo deinceps
rationem aperuit, dum oſtendit, quemadmodum cognitis demum cõſtituatur uocum differẽ-
tijs grammatica ars. At Lyci ratio tum hanc, tum cũ illa pariter muſicã tollit, aliaſq; præterea
omnes, dum uidelicet uocis huius, quatenus hoc aliquid intelligitur, unicã cenſet eſſe differẽ-
tiam. uideto igitur, quomodo prius quidem grammaticã artem, deinde uero alias quoq; oẽs
« ratio ipſius tollat. Impoſſibile uidetur mihi, ac nulla fieri ratione poſſe, uocem hanc, quatenus
« intelligitur, conſideranti, ut cum alia uoce ſecundum quidem pronunciationem ipſam, differẽ-
« tiam habeat, cum tamen proprietate quadam differat, nempe qualitate, quę in pronunciatione
ponitur. Quæ ſanè ratio eadem undecunq; eſt, atq; illa, quæ inter prima Lyci uerba ſcripta eſt,
ijſq; ipſis illius uerbis omnibus conſtat, uno tantum caloris uocabulo in uocis nomen mutato,
ut ſi ualida illa futura, hæc quoq; ſit: at ualida hæc non eſt, neq; igitur illa erit: niſi forte Lyci po
pulares uocem ι, nõ iã diuerſam ab ο eſſe exiſtimauerint, nec uocẽ ο, ab α differre: ſin has quoq;
D ipſas diuerſas inter ſe eſſe fatebimur, præterq; has, α, ι, υ, tũ reliquas quaſcunq; literas, hæ quidẽ
quatuor, & uiginti erunt. quæ uero illarum differentias nouit ars, eſt grammaticæ: ſicuti muſi-
ca quoq; ipſa uocum acumen, ac grauitatem callet, quas tamen ipſas quoq; nihilo ſanè minus
Lyci ratio tollit. uox enim, quatenus uox eſt, à uoce non diſcrepat, cum uocis tamẽ mediæ ſo-
nus, ſicuti extentæ, mediarũ tono acutior, ita eius, quæ prope mediam eſt, tono grauior ſit: ac
rurſus inter has ipſas uocis extentæ ſonus tono ſub principalis mediarum acutior, eius uero, q̃
prope mediam eſt, grauior ſonus hemitonio tertiæ diuiſarum, horũq; deinceps acutiores alij,
alij grauiores, atq; alij deinceps, quouſq; ad acutiſſimum omnium, grauiſſimumq; ſonum per-
« ueniamus. Quæ ſanè omnia non animaduertit à ſe optimus Lycus tolli, dum dicit, Impoſſibi-
« le mihi, nec ulla ratione fieri poſſe uidetur, calorem hac certe ratione conſideranti, qua intelli-
« gitur, nempe ſecundum calefactionem, uti ab alio item calido differat. Mirum uero, ni, dũ inter
colorem quoque, qua color eſt, differentiam eſſe ullam negat, pingendi artẽ de medio tollat,
quæ rubrum, album, nigrum, flauum, atque alios id genus colores ſub oculos ponit. magis ſci-
licet perſuadebit, quæ de coloribus affertur ratio, quàm quæ dicta eſt de calido. calidum enim
à calido diſtare quidem, non tamen alterum alteri contrarium eſſe dicimus: colorem uero à
colore non diſtare ſolum, ſed etiam albo oppoſitiſſimum eſſe nigrum.

De colorum, & humorum differentijs aduerſus Lycum. CAP. 4. E

DIcet hic Lycus,quonam tandem fieri modo poteſt, vt color, qua color intelligitur, colori
contrarius ſit? & vere quidem(ita me Dij amēt)exiſtimabit colorē, quod quidē ad colo-
rem attinet,colori contrariū nullum eſſe. veruntamen,quemadmodū verum hoc eſt, ſic etiam
illud,nempe nigro albū non ſolum differre,ſed hactenus etiam differre, vt contrarijſſimum illi
ſit.Et quonam tandem pacto fieri poteſt,dicēt fortaſſe ij,qui Lyco omnia deferunt, vt idē vnū
ſimul,ac contrarijſſimum ſit,ſicuti in nigro,& albo?quibus hoc ſaltem dicemus,vt,ſi quidē im-
poſſibile eis videtur,idem ſimul cum nigro album eſſe,ſimul etiā illi cōtrarium,alterum horum
eligant.Nam Plato,quemadmodum ſanè & Ariſt.& Theoph.fieri poſſe exiſtimat, alterius ab al
tero cum genere idem ſit,tantam tamen haberi ſpeciei differentiam,vt contrarijſſimū ei ſit. At
ij,ſi non ſermonē verū eſſe vtrunque cenſent,manifeſtiorē eligant.Porro manifeſtius eſt, quā-
to id etiam magis apud oēs in confeſſo eſt,nigro contrariū eſſe albū.q ſi uerum hoc eſt, verum
autem ſermonem utrunque eſſe poſſe negant illi,& qui nigro contrariū eſſe album dicit, & qui
idem non ſanè recte exiſtimant,cum à nigro quatenus color eſt,nihil differre albū dicunt.Atq;
is quidem,qui in Platonis libro cum Socrate una diſputat,uenia fortaſſe dignus ſit,dum à diſſe-
canda in differentias uoluptate Socratem prohibet. nuſquā enim iſtiuſmodi adhuc inuenieba- F
tur liber,qui fieri poſſe doceret,ut,tametſi multa multis genere eadē eſſent, eouſque tamē dif-
ferrent,ut contrarijſſimam ſibi inuicē ſpeciē,naturamq; obtinerent,Cum uero ſcriptus aliquā-
do à Platone Philebus ſit,in quo rei docet ueritatem,ſi quidē librū hunc Lycus nunquā in ma-
nus legendum ſumpſit,hominis doctrinam ſuſpicio:ſin,cum legiſſet,nō intellexit tamen, inge-
nij perſpicacitatem demiror.q ſi,poſtquā intellexiſſet,perſuaſus inde nō fuit, fęlix eius indiciū
agnoſco.Proh Deum immortalē,reperietur aliquis,qui, dialectica ipſa ne a limine quidem ſalu
tata,ſermones interroget?Græcū tu aliquem inuenias medicū,grāmaticū,rhetorē,philoſophū
aliū omnino quēpiam,qui modo literis incūbat,qui Platonis non legerit Philebū?q̄q̄ quid Phi
lebū dico?neq; enim in eo ſolum propoſitā rationē edocuit Plato, ſed in libris multis etiā alijs
mentionē de hoc fecit:ex quibus unū ſaltem oportuerat optimum Lycum euoluiſſe, eū, q ſer-
mones perquirere ſcientificos ſtudebat:cum turpe ſit eum, qui Hippocratē redarguere conatī,
& ſermones interrogat,(ut ipſe quidem exiſtimat)quod uolunt , perficientes , uideri ne prima
quidem tenere eorum,quæ inter philoſophos tractantur. Cæterū admirandū ſanè de humori-
bus exēplū attulit.hoc eſt.n.quod uult,quatenus humores oēs ſunt,nihil eos inter ſe diſtare: ſe G
cundū q autem ij quidē acidi ſunt,illi uero acerbi,ij ſalſi,dulces illi,ſecū dū hoc differre,in qui-
bus ſuā ipſe uocē ignorat.cū.n.qua humores differūt,dicat, arbitrāt inde ſe nullū eſſe in his di-
ſcrimen probare,fruſtraq; horum differentiā Hippocratē attuliſſe , fruſtra etiam uniuerſum de
ſuccis opus conſcripſiſſe Theophraſtum.Atqui uocabulum quoque hoc,ſuccus,humoris diffe-
rentiam quandam præſefert:quę itē tametſi humoris differentia quædā ſit,nihilominus in plu-
res ſecari poteſt differētias alias. Verum nihil ſanè admiratione dignum ſit,Lycum , qui couſq;
rerum ignarus eſt,ut putet aſtringentem in aceto ineſſe qualitatem, hanc aduerſus Hippocratē
auſum fuiſſe contradictionem ſcribere.quæ enim tam ſunt manifeſta , Anazarbeus quoq; Dio-
ſcorides nouit,tum quicunq; de materia commentarios ſcriptos nobis reliquere, in quibus alia
quidē ſalſa appellāt,alia ſalſilaginoſa,alia amara,alia dulcia,alia auſtera,alia acerba,alia aſtrin-
gentia,alia acria,alia acida.At eminentiſſimus Lycus,aut quod inter acidā, aſtringentēq; qua-
litatē diſcrimē ſit,penitus ignorat,aut guſtādi amiſit uim prorſus,ut nullam humorum differē-
tiam percipiat.Apparet enim eum non alium ex aceto, quàm ex pyro, aut meſpilo aliquo, aut
pomo,aut cydonio ſenſum capere.Atqui omnes homines ex pomis quædā acida uocant,quæ-
dam aſtringentia,nonnulla dulcia,ſicuti mala quoq; punica,opinor,tum acida, tum aſtringen- H
tia,tum uero dulcia appellant.At in uinis aſtringens qualitas ab acida ſeparata,ut bonitas à ui-
tio,eſt:quorū,quæ aſtringenti qualitate prædita ſunt,generoſa ſunt, acidum uero ſecundū na-
turam nullum:quin,ſi quid his uel parū acoris acceſſerit,continuo ut in acetum mutentur,fore
ſuſpicamur.Fortaſſis igitur neque oxylapathū,neq; oxalida Lycus à lapatho,& lactuca diſtin-
xerit,quibus ut aſtringentis qualitatis ne minimū quidem,ſic acidę plurimū certe utriſq; ineſt.
Mirum igitur profecto ſit,ſi,cum ab acida qualitate denominata iſta ſint, nihil illius acetū par-
ticipet,quod ὀξὺ Græcis dicitur.ita fit,ut,qui ne communes quidē ſenſus integros ſeruat, Hip-
pocratem accuſare Lycus audeat.Itaq; multo ante quæſtionē nouit, qua naturales de humorū
numero tractant . ſecundum enim hoc nihil uidetur inter humorem , & humorem diſcriminis
eſſe,quatenus quidem humor eſt.Scirem igitur perlibenter,cuinam tandem rei differentiæ cō-
ueniant hæ, dulcis, acidi, acris,amari,ſalſilaginoſi,uel ſalſi,acerbi,auſteri,aſtringentis,pinguis.
Nam,ſi humorum differentiæ non ſunt,erūt fortaſſe aut uocum,aut colorum,aut odorum, aut
tactu notæ hæ nobis fient , cum præter hos ſenſus teneamus alios nullos , ſed quinque in uni-
uerſum ſint, guſtus, auditus, uiſus , olfactus, tactus : &, ut res alias ſenſibiles ſenſibus alijs, ſic
humores guſtu dignoſcamus. Porrò, ſicuti in humoribus differentiæ inſunt multæ, ſic e-
tiam in ſenſibus: qui tamen, qua ſenſus ſunt, nihil diſcrepant. Verum Lycus egregie ſci-

licet

A licet in dialectica inſtructus,non permittet,ut aut humorũ,quas diximus, differentias colliga-
mus,aut ſenſuum,quas tamẽ nouere omnes,aut etiam colorum,nempe album nigrum, fuſcũ,
flauum,fuluum,rubrum,puniceum, cœruleum: quando nec color à colore, quatenus quidem
color eſt,diſtat.Delirant itaq; medici pariter ac philoſophi omnes,qui putant colorum quidem
eas eſſe differennas,quas diximus, humorum autem acidum,amarum, acre, tum quaſcunque
paulo ante retuli,ſicuti ipſorum quoq; ſenſuum. cum nec color à colore,quatenus color, neq;
à ſenſu ſenſus,neq; ab humore humor diſcrepet,quo ſanè pacto nec à febre ſebris differt, quip-
pe nec à calore calor diſtat. Ergo planè deſipiunt medici, quicunq; ſebrium differentias tradi-
dere multas,ardentem,lipyriam,hepialam,typhodem,peſtilentem, hemitritæam, quotidianã,
tertianam,quartanam. Quin Lycus etiam ipſe febrium alibi differentias ſcribit, ſicuti aliarum
quoque rerum fere omnium.

De flamma differentijs. CAP. 5.

QVid igitur in mentem illi venit, vt nunc diſſectionis in proprias cuiuſq; differentias obli-
uiſceretur, adeo vt nec in ſuccenſo ex paleis igne,cuiuſmodi ad fabrefaciendum aurũ vti
ſolemus,vllam ineſſe differentiam exiſtimet, qui tamen ab ijs,qui materias diuerſas ſor-
B tiuntur,differt?nam,tametſi ab igne,ignis duntaxat,qua ignis eſt,nihil differat, maioris tamen
ac minoris ratione differt,cum fieri poſſit,vt alius alio uehementior,infirmiorq; ignis ſit, & eũ
quidem,qui ex paleis confit,eſſe inualidiſſimum arbitratur,ad aurumq; cõflandũ appoſitũ ait:
liquefieri enim ac diffluere,ſi vehementiorem experiatur flammam. Enimuero optime Lyce,
dixerit fortaſſe ei quiſpiam:ſi,quomodo flammæ generentur, naturales philoſophos quærẽtes
audijſſes,earum,opinor,differentias intellexiſſes.itaq; nos,q̃ poterimus breuiſſime,p̃ciſum ſer
monẽ tibi de his nõ paruũ explicabimus.Vidiſti,opinor,materiæ,quę comburitur,extra,latio-
nem fieri quandã particulis inter ſe diſperſis,quas inter aer quidã interceptus,neceſſario quidẽ
concaleſcit,non tamen exiguam obtinet ſecundum magis minusq; differentiam: tum corpo-
rum,quæ ſurſum feruntur, non in vnaquaque flamma æqualia uiſuntur ſpatia, quo etiã modo
exhalationis natura ipſius diuerſa eſt.verum tam magnitudine, & paruitate inter ſe differunt,
quæ ex combuſta materia exiliunt particulæ,quã dẽſitate etiã,ac raritate,tũ ꝙ ſemuſtę hę ſint,
illæ uero ad plenũ aduſtæ,tum uero in vniuerſum, ꝙ hæc magis, minus illa correpta igne ſint.
Cũ igitur tãta in his differẽtia appareat,tũ vero qui illa excepit aer,interdũ magis,interdũ etiã
minus concaleſcat,maiorq; ac minor ſit,arbitror diuerſitatem neceſſario ingentem, ac nõ par-
C uã eſſe flammæ differennã:nã miſtionis inæqualitas eſt, quæ differẽtiarũ facit multitudinem.

Quæ de triplici calore attulerit Lycus aduerſus Hippocratem. CAP. 6.

CAeterum,quemadmodũ temere de igne pronunciauit Lycus,ad eundem etiã,opinor,mo
dum aberrat,cũ,poſtquã tripliciter calidũ multum accipi dixiſſet,vnũquodq; ſignificato-
rum enarrat.Etenim aliter calidũ, inquit, multum ſecũdũ ſubſtantiam, aliter ſecundum quali-
tatis intenſionem accipitur,atq; aliter ſecũdũ functionis propriæ robur.ſed nec ſecũdũ ſubſtã-
tiã multũ ineſſe in his,qui creſcũt,calidi,vtpote in exigua corporis mole: neq; ſecũdũ qualita-
tis incrementũ,quãdo calidius,quã quod in vigẽtibus ætate ſit,haudquaquã appareat: in ſolo
tamẽ functionũ propriarũ robore eorũ,qui creſcunt,excedere calidũ cõcedit,improprie tamẽ
dici.Sunt porrò,quibus hæc oſtendit,plurima eius verba: verũ ego more meo facturus videor,
ſi,quod in ſuperioribus feci,nunc quoq; faciã:nam & illa complura cũ eſſent,nõ omnia adſcri-
pſi.ſed opportuniſſima quæque elegi.Ad eundẽ igitur modum nũc quoque faciamus, ac, quæ-
cunq; ex illis ad propoſitum maxime conſerre uidebũtur,exaremus hic. Et alterum quidẽ ſer-
monẽ hoc concludamus fine.Nunc ad reliquum tranſeamus, etenim meminiſſe debetis dupli-
cẽ me ſtatim ab initio propoſuiſſe quæſtionem, alteram, an recte Hippocrates verbum innatũ
D addiderit,alteram,an recte dictum ab eo ſit, plurimũ ineſſe in ijs,qui creſcunt,caloris. atq; al-
teram quidem quæſtionem cũ abſoluerimus,ad eã,quæ reſtat,veniamus, incipiamusq; diſqui-
rere,an dictum recte ſit,plurimũ in ijs,qui creſcunt, caloris ineſſe. Itaque in comparatione al-
terius calidi cum altero tria ſunt,quæ in diſquiſitionẽ ueniãt,plurimumq; inter ſe diſtãtia. pri-
mum quid ſit,plus aliud alio calidum eſſe:alterũ quid, aliud alio calidius: tertium quid, aliud
alio calidum validius. Si quis igitur à nobis quærat,cuiuſmodi ſit, quod plus aliud alio calidũ
eſt,quod tale proportione ſit,reſpõdere debemus,quomodo etiã interroganti,qualenã ſit, qđ
alterum altero plus humidũ eſt, reſpondebimus. nam quemadmodũ hic interrogatio primum
in id,quod dictum eſt,tendit,par eſt, ut nihil reſpondeamus aliud, quàm hoc unum, nempe id
quod ſubſtantia ſuperet,ſiquidẽ plus humoris amphoram dimidio continere dicimus: ad eun-
dem etiam in calido modũ, ſiquis hac eadem interrogatione perquirat,quale nã ſit,quod plus
altero calidum eſt,nihil ſanè aliud reſpondere conueniet,quã qđ ſubſtãtia plus ſit,nimirum eo
ꝙ plus in eo ſubſtantiæ ſit,& maiorem capiat locũ:ac nihil ſanè prohibet, ut in eodẽ & plus in-
ſit calidi,& minus tamen caloris,æque ac humidũ,quod plus ſubſtantia eſt,minus tñ eſſe diffu-
ſum poteſt.Ergo ad interrogationem hanc recte hoc pacto reſpondebimus.Rurſus,cũ hoc quę-
ritur, cuiuſmodi ſit, quod alterum altero calidius eſt, recte dicemus, quod intenſiore calidi-

tate

tate eſt,etiamſi in minore ſubſtãtia reperiatur.Quemadmodũ enim cum quis interrogat, quale E
nam ſit,quod alterum altero candidius eſt,non ſanè perperam reſpõdemus, cũ,quod qualitate »
candida intenſiore ſit, dicimus: quo ſanè modo,niue,etiamſi exigua eius ſit quãtitas, quocũq; »
alio albo candidiorem eſſe affirmamus:ſicuti quoque ad interrogantẽ,qualenã ſit,quod altero »
humidius eſt,recte rñdemus,quod fuſum magis ſit: vti aqua melle,ac pice humidior,etiãſi exi- »
gua admodũ aquę ſubſtãtia ſit,mel aũt,& pix lõge uineãt:ſic ẽt de calido interrogati,quale ſit, »
quod alterũ altero calidius ſit,recte reſpondemus, qđ caliditate intenſiore ſit:cuiuſmodi ignis »
habetur:licet in exigua id ſubſtãtia conſideretur:alterum aũt,quod cum hoc cõparatũ tepidius »
calidũ eſt,maiorẽ,q̃ hoc,ſortitũ ſubſtantiã ſit.& hoc quidẽ pacto ad hæc reſpõdemus.Ei vero, »
qui quærit,qualenã ſit alterũ altero validius calidũ,non eadẽ erit,ſicuti prius,parata reſpõſio, »
cum neque,quod caliditate intenſiore ſit, neq; quod in ſubſtantia ſpectetur maiore reſpondere »
debeamus,ſed quod operis perfectione excellat.Cæterum,quod dico,ad hunc ſe habet modũ. »
multa viſuntur caloris opera,quippe qui alia ſundat,alia congreget,ac valde plurima tranſmu- »
tet,atq;(vt priuatim dicamus) in corporibus noſtris alimentum in ventriculo concoquit, atq; »
inteſtinis,conſectũq; id in corpus deducit,ad ipſumq; immutat, noſtriſq; inoleſcere id corpo- »
ribus facit,concoctione nimirum,atq; augmẽto.Ergo alterũ altero validius dicetur calidũ, qđ »
iſta præſtare magis poterit,atque hoc non id ſemper eſt,quod aut qualitate intẽſiore ſit,aut ſub F
ſtantiæ plus habeat:ſæpius nanque minore præditũ ſubſtantia,ac caliditate minore perficiẽdo »
operi efficaciſſimum reperitur.ſicuti enim antea dicebamus,nõ quod intẽtũ maxime,ſed quod »
maxime commenſuratũ ſit,vt proprium nobis opus præſtet,validius eſt:quando,quod inſigni- »
ter calidũ fuerit,interdũ etiã nocumentum operi inferat: cuius rei ſatis eſſe argumẽto poſſunt, »
quæ prius de calidi proprietate expoſui.Cum hæc ita ſe habeãt,ſintq; tria,ſicut prius diximus, »
quæ in comparatione alterius calidi cum altero,in diſquiſitionem trahãtur, hocq; in loco Hip- »
pocrates,Qui creſcunt,plurimũ habere calidi innati dicat,de tribus vnũ fateamur,neceſſe eſt: »
aut enim proprie voce hac vſus falſi aliquid dixit:aut ſimul & male uoce hac vtitur, & falſi ali- »
quid dicit:aut,vt uerum aliquid dixerit, voce tamẽ vſus falſa ſit,neceſſe eſt. Nam,ſi plurimũ in »
ijs,qui augentur,ſecundũ ſubſtantiã ineſſe calidi dicat,veluti ſiquis plus,q̃ amphora,continere »
humidi dixerit,quod duplo maius vas ſit,voce vſus quidem probe erit, verum falſi eũ quippiã »
omnino protuliſſe neceſſe fuerit,ſiquidem in ijs,qui creſcunt, plus ſecũdum ſubſtãtiã calidi nõ »
ineſt,eũ nec maior horum corporis moles ſit,quàm ætate florentiũ,ſenũq;: at innatus calor ad »
vniuerſi corporis molem diſtributus eſt.Sin eo,ꝙ intenſior horũ caliditas ſit, plus ineſſe in ijs, »
qui creſcunt,caloris dicat,quemadmodũ ſiquis, cum niuem albam aliqua re alia candidiorem G
affirmare uolens,nõ illam quidem eſſe candidiorem,aut candidam magis, ſed in ea plus ineſſe »
candoris dicat,videri poterit vtrobique aberraſſe Hippocrates, dum nec uoce recte vtitur, & »
alioqui falſi aliquid pronũciat.Et praue quidem uoce vſum eum fuiſſe uideri hinc poterit,cum »
voce hac,qua in maiore ſubſtantia explicanda vtimur,abuſus ipſe fuerit,dũ intenſiorẽ quandã »
caloris qualitatẽ oſtendere nititur.Falſum autẽ ꝙ dixerit,hinc uidebitur,ꝙ,cum in ijs, qui cre- »
ſcunt intenſiore non ſit qualitate calor,non ſanè recte calidiorẽ eſſe ætatis huius, q̃ aliarũ, ca- »
lorem dicemus, cum hunc ille in ijs,qui creſcunt,eſſe intenſiorem affirmet.Quòd autẽ minime »
uerum ſit magis eſſe in ijs,qui creſcunt,intenſum calorẽ,facile vnuſquiſq; diſcat,licet, cũ calo- »
ris in ijs,qui creſcunt, maiore ſecundum excalfactionem intenſione præditi inuentum ſignum »
nullum ſit.Nam,quod ab eo in libro de natura humana,quòd plurimum in ijs,qui creſcunt,ca- »
de Natura humana com. 2. t. 12.13.14. & 15. 7. clxxx.
loris inſit,ſigni affertur,ſtultum penitus eſt:etenim calidiorem eſſe ætate priore hominem pro- »
nunciat,coniecturam ex eo,quod nunc maxime uiget incremento faciens.Neq; enim ui,inqt, »
ac præter naturam,dum augetur corpus, in contrariũ grauitati ſuæ locum raperetur alimentũ »
niſi validum aliquid eſſet,quod cogeret:nam hoc,non ꝙ magis ſecundum excalfactionem cali- »
dum intendatur,ſed ꝙ validius ſit,ſigni eſt. Porrò autẽ validius,ſicuti antea diximus, nõ ideſt, H
quod intenſiore caliditate præditum eſt,ſed quod ad perficiẽdum opus temperatũ maxime ſit. »
Quamobrem,cum hæc ita ſe habeant,ſiquidem hoc pacto Hippocrates ea,quæ creſcunt,pluri- »
mum habere caloris innati dicat,dupliciter errat,partim quòd non recte uoce utitur ipſa, par- »
tim etiam,ꝙ falſi non nihil alioqui pronunciat:ſin autem,quẽadmodũ tertio loco dicebã, plu- »
rimum eſſe in ijs,qui creſcunt,calidi.ad hũc modũ intelligat,vt validiſſimum ad opus perficiẽ- »
dum ſit,quod ex eo,quod temperatum maxime ſit,prouenit,non quod aut maiore ſubſtantia, »
aut caliditate intenſiore notetur,uoce ille quidem uidebitur nõ recte uſus,propterea quòd, cũ »
ualidiſſimum debuiſset calorẽ eſse dicere, plurimum dixit.ſed tamen, quod dictum ab eo eſt, »
recte dictum uideri poterit, nam ad hunc modum augmentum ab innato ab calore fit: ergo, »
quemadmodum dictat ratio,quin is in ijs,qui creſcunt,ualidiſſimus ſit,fieri nullo pacto poteſt. »
Ac mihi ſanè recte de hoc dictum placebit, quod in libro de natura humana dicitur: Neceſse »
enim eſt,quod augetur,atque ita ui procedit corpus,calorẽ ualidiſſimum obtineat.Cuiuſmodi »
tandem ſunt hæc Lyci uerba? plurima illa quidem, ſed quæ nihil præter ea, quæ nos ante di-
ximus,explicent.ſi nanque ſubſtantiæ commenſurata mole plus eſse in ijs,qui creſcunt, calidi

Hippocrates

A Hippocrates ait,falli eum opinatur,propterea ꝙ manifeſto minus in pueris ſpectetur corpus:ꝙ
ſi id dicat,quod calore intenſiore ſit, huic rurſus apparentia obſtare ait : ſin,quod opus ualidius
præſtat,uere quidem hoc dici concedit,uoce tamen illũ non recte uſum fuiſſe affirmat:nõ enim
plus oportuiſſe,ſed ualidius ad opus perficiendum dicere eorum,qui creſcunt,calidum.

Aduerſus ea, quæ à Lyco dicta ſunt de triplici calore,ac quæ ſit propria caloris innati ſubſtantia. CAP. 7.

VErum uideo optime Lyce(dicet hic fortaſſe aliquis calumniæ eius in Hippocratẽ apologiã
meditans)ne uana,quæ dicuntur,ſint. Iã primum.n.calidum,quod ſcđm ſubſtantiã eſt,nõ
abſolute ita corporis uniuerſi mole dijudicatur, uerum, quemadmodũ ipſemet aliqñ Lycus ali
bi dixit,maximum eſſe hominis cerebrum affirmans,non quidem accepta abſolute magnitudi-
ne,ſed habita potius animalis cum animali proportione. Ergo ſicuti paruulum adeo puerũ ma-
ius habere elephante maximo cerebrum affirmat, non ſola habita corporis magnitudinis conſi
deratione,ſed adhibita præterea proportione,ſic ẽt feciſſe illum in calido corpore oportuit,exa
minatione antea facta corporum,quę in nobis ſunt,quodnam innatum ſit,i.primo gentiũ,quod
ἀρχέγονον uocant,ſiquidem ipſe etiam nomen hoc ſcit & in Hippocratis libris ſcriptum reperiri,
B & pro eo accipi corpore,quod primitus generandis adſit,id eſt ex quo primam ſortiuntur gene
rationem:quod quid aliud quæſo ſit,ꝙ̃ ſanguis menſtruus ſemenq́;?Ego certe nihil noui præter
hæc tertium.Qm̃ autem corporis in ijs,quæ generantur,ſubſtantia ex his conſtat principijs,quę
prima exacte fuerit conſtitutio,non ex pluribus ijs, quæ diximus, ſed ex ſolis corporibus con-
ſtabit,quanquam cur primam exacte dico?Si nãq;,qualis ab Hippocrate expoſita ſit ‖ dierũ ſex
genitura, recordabimur, innatũ adhuc in illa corpus permanere,aperte dignoſcemus,cũ,ante-
quã aliqua oſſis, aut uenæ, aut arteriæ,aut nerui,aut chartilaginis,aut ligamenti in fœtu natura
appareat,unum ei corpus calidum innatum adſit.Sanguinis.n.grumo perſimilis,'molliſq́; caro,
ac effigie carens,primum fętus excipit effigiationem,tanquã‖ ſanguinis uibices,ut Hippocrates
* nominat, continentẽ, ex ſeminis ſubſtantia ipſa, cũ candor ei adſit:fiunt deinde ob multam,&
quæ aſſidue fit,mutationem oſſis lineamenta quædam,ac chartilaginis,& ligamenti,& nerui,&
arteriæ,& uenæ, quo quidem tempore innatus adhuc perſeuerãs calor,fœtus ipſius corpus eſt:
uerum,quo magis,magiſq́; creſcit fœtus,eo ſanè minus redditur calidũ illi innatum corpus,qđ
* nihil,ꝙ̃ ſanguis,ſemenq́;,aliud eſt. Corporum uero acquiſitionem uarietas accedit quædam,cũ
eorum, quæ enumerauimus,innatum animantibus nullum ſit,ſed acquiſititia omnia habeãtur.
C Quod ſi fieri poſſet, ut totũ aliqñ animal ex oſſibus,aut neruis cõſtaret,hoc ſanè modo innatus
deperderetur calor. Nunc fieri quidẽ hoc non poteſt,ut tñ maior oſſium,chartilaginũ,ligamen-
torum,neruorum,arteriarumq́;,ac uenarum ſubſtãtia ſit , fieri poteſt.Quam ẽt ob rem,quæ ex-
tremam ſenectutem agunt animalia , cum ſanguineæ naturæ minimum obtineant, tota ferè ex
ſolis oſſibus, neruis membranis,ligamentis,arterijs,uenis,chartilaginibuſq́; conſtant : nã inter
animantis partes ſola eſt caro,quæ ſanguinea ſit,quam, quæ conſenuere corpora,minimã in ſe
continent,& eam tum ſanguine prędiram exiguo,tum duriorem,aliarum uero partium,quę ſan
guinea ſit,nulla eſt. Cõnati igitur corporis,quod ab efficaciſſima,quę in eo eſt,qualitate innatũ
calidum appellatum fuit,non abſolute ita metiri magnitudinem oportet, ſed facta potius cũ nõ
innatis comparatione,eorum inter ſe inſpicere proportionem debemus.Quemadmodum enim
in balneo uaporem,ſiue fumũ malis,multum,aut huiuſmodi eſſe aliquid dicimus,non ita abſo-
lute ad domus referentes magnitudinem,ſed ad proprium potius balnei aerem:ad eundem etiã
in homine modum, aut multam,aut paucam eſſe innati caloris ſubſtantiã dicemus, facta cũ nõ
innatis corporibus comparatione: ut enim cuncta in infantibus ſanguinolẽtiſſima reperiuntur,
adeo,ut in oſſibus quoq; nõ nihil huiuſmodi appareat,cõtra in ſenibus fit,ut exanguia maxime
D cuncta ſint, uſq; adeo, ut caro quoq; huiuſmodi ſit, quam ẽt ipſam minimo prædiram ſanguine
obtinent:corpus porrò calidũ innatum ſanguis erat . Quare ex his colligitur,& ijs,qui creſcunt
plurimum ineſſe corporis calidi innati,& ijs,qui conſenuere,minimum:ſic etiam ſemen, qđ ex
ſeroſa humiditate,ac ſpiritu,qui in ea eſt,conſtat,in his quidem,qui cõſenuere,exiguũ admodũ
eſt,at in horum,qui creſcunt,corporibus plurimum,atq; inter ipſos in his potiſſimũ,qui nati nu
perrime ſunt,quemadmodum in commentarijs de ſemine demonſtrauimus . Num igitur ambi-
ges,an eorũ,qui creſcunt facile abſumatur,atq; diffluat corpus?atqui in cæteris nõ te ſanè fugit
aquam calidã,aut oleum,aut ſiquis eſt alius id genus humor,exiguo temporis interuallo per ha
litum digeri totũ,id quod neq; in terra notari,neq; in lapide poteſt,nec iã in alijs,ſiqua frigida,
& ſicca natura ſunt:nam,ut duæ ſunt in uniuerſa rerũ natura,quæ per halitum facillime digerã-
tur,qualitates,caliditas,atq; humiditas,ſic è diuerſo,quę ꝑdurẽt,duę,ſiccitas,ac frigiditas.Quã
obrem nihil uideri mirum debet,ſi quidem puerorũ ob humiditatẽ, & caliditatẽ facile diſſilãtur
corpora:ſenũ uero non facile,ut qui à frigiditate, & ſiccitate coagmentatã ſubſtantiã obtineãt.
Quare,quę in te dici rectius poſſent,alteri obijcis Lyce optime.Certe principale documentum
quoddã,quod nullus,qui modo legitime introductus in diſciplinas ſit,neſcit, uiſus es ignorare:
nam multam ſubſtantiam,quæ ſimplex ſit,corporis quidem dijudicat moles: at,quæ ex diuerſis

in Lib. de Natura pueri in hiſtoria de famula cantrice.

In eodem lib. & eadẽ hiſtoria.

componitur,eorum,quæ immiſta ſunt proportio,ſicuti cerebrum etiam,aut aliarum partiũ ali- E
quã:ad quẽ ſanè modũ ijs quoq;,qui uinum aqua bibendi cauſa miſcent,aut uini,aut aquæ eſſe
plus,aut horũ neutrum ſuperare dicunt,cum forte cõmiſta ita temperate ea ſuerint. Tam uero
obſtupidus nullus eſt,ut,cum ad uini dolium aquæ hæminã addiderit,plus eſſe in dolio aquæ di
cat, q̃ in paruo poculo ſit, cũ uerbi gr̃a ex tribus,qui in eo cõtinent̃,cyathis,unus aquæ,reliqui
autẽ duo uini fuerint.Lycus porrò ipſe medicamẽtum quoq;,quod tetrapharmacũ appellãt,ex
cera,adipe,pice,ac reſina,æqua oĩum portione conſtans,non plus continere,opinor, picis dicet
ſiquis duplã illam iniecerit. Verum hic quoq; iubebit nos animaduertere, utrum tetrpharmaco
medicamento plenũ doliũ totum ſit , an uero paruum aliquod uaſculũ,ac dein plus in dolio in-
eſſe picis dicet,q̃ in uaſculo,ẽt ſi in altero æqua oĩa portione inſint , in uaſculo aũt picis ad alia
duplum ſit. Quòd ſi igitur oĩa huiuſcemodi errata, cum cætera non poſſint,ſcđm proportionẽ,
ac miſturam multum diſcernit,ac quod ſimpliciter ita,ſcđm cõem menſurandi modum dicitur,
non ſanè ad eum ſe res modum habet,quemadmodum Hippocratẽ Lycus reprehendit:nã tam
eſt in ijs, qui creſcunt, caloris innati ſubſtantiæ plurimum ad aliorũ uidelicet proportionẽ,q̃ ẽt
unà cum hac,qualitatis.ſiquidem à ſubſtantijs ſeparari propriæ qualitates nequeũt,ut ſanè nec
facultates;atq; ad hũc modũ,ſi in tetrapharmaco plus iniectum,facta ad alia proportione,picis F *
ſuerit, non eius tm̃ ſubſtantiæ, ſed ẽt qualitatis,facultatisq́; plus ineſſe dicet,ob idq́; humorem
ẽt,quicunq; is picis ſit,auctum eſſe.Itaq; planum factum eſt ſcđm tria, quæ Lycus ſcripſit,multi
ſignificata tã in tetrapharmaco plus ineſſe picis,dici poſſe,q̃ caloris innati in animantibus.Atq;
hoc in his,in quibus,quæ admiſcentur,tota inter ſe nõ contemperantur, manifeſtius fit,nempe
ſcđm tres,quos Lycus retulit,modos,plus alterum altero eſſe dici, ſicuti ſanè in hoc,quod inter
uſitatiſſima eſt,medicamento ex iride,ariſtolochia,orobi ſarina,ac thure,æquo omnium ponde
re confecto,poterit quis,cæteris æquis,ex his unum aliquod triplicatum immiſcere,ut ariſtolo-
chiam uerbi gratia:in qua miſtura dici uere poterit ariſtolochiã,& ſubſtantia,& qualitate,& ef-
ficacia,reliqua exuperare,atq; huius ineſſe plus . Id ipſum de balneo quoq; pronunciare licet,in
quo nõ ſolũ contẽperatus inſit aer,ſed ẽt ſumi,uaporisq́; aliquid accedat, ex quibus interdũ fu
mi, interdum uaporis plus eſſe continget,quo modo ẽt naturalis nunq̃ balnei aeris plus:porrò
abſolute ita pronunciatum,plus,ſcđm ſubſtantiæ intelligimus exuperantiã,cũ qua unà qualita
tem,& quæ ab hac fit,efficaciã augeri neceſſe eſt.Supponamus igitur maiorẽ reliquis duobus ſu
mi ſubſtantiã reperiri,rectè hic ſumi ipſius qualitatem ẽt,ac efficaciam maiorẽ eſſe dicemus,cũ
tñ in confeſſo ſit qualitatẽ qualitate maiorẽ non effici,ſed uehementiorẽ,ſicuti nec minorẽ,ſed G
imbecilliorem:uerũ is uocabulorum uſus tam in uniuerſa uita,q̃ in artibus oĩbus frequẽtiſſime
uſurpatur.Qua in re quid attinet aliorum mẽtionem facere?cum manifeſtum orationi noſtræ à
ſebribus ẽt ipſis ſumere teſtimoniũ poſſimus,quas nunc maiores,nunc ẽt minores factas eſſe di
centes quotidie audire oẽs licet:& alium alio aliqñ plus,aliqñ minus febricitare,atq; de eodẽ ẽt
heri,q̃ hodie.Ad hunc igitur modum cum ſupponatur ſcđm qualitatem multum dici,nihil uide
ri mirum debet,ſi,in quo balneo maior ineſt ſumi ſubſtãtia,in eo maiorem ẽt factam eſſe quali-
tatem dicamus:uti efficaciam quoq;,ſi quidẽ proprio utemur uocabulo,ualidam,uehementio-
remq́;,ſin eo abutemur,maiorẽ,copioſioremq́, nominabimus : quippe mordicus oculos ſumus
uellicabit,quo magis eius adaucta ſubſtantia fuerit:quapropter,cum ſubſtantijs unà propriæ ẽt
earum qualitates excreſcant,atq; efficaciæ,non perperam quis in huiuſcemodi balneo plurimũ
ineſſe ſumi dixerit . Rurſus,ut dicebamus,uaporis quidem,ac ſumi æquæ ſupponantur portio-
nes,plurimum autem propriæ aeris ſubſtantiæ ineſſe,quæ innato animantium calori proportio
ne reſpondet,ac generatur: hic ſanè in balneo caloris proprij plurimũ ineſſe dicetur . Num igit̃
diſſimile huic eſt,quod in animantium humoribus inſpicitur,ex quibus in uaporẽ reſolutis,re-
ſultans calor extrinſecus tangentes ferit?etenim alius ſanguinis accẽſus calor eſt,pituitæ alius, H
ut in flaua,atq; atra bile alius.Ergo in pueris plurima ſanguinis ineſt ſubſtantia,nimirum ſecun
dum miſturæ proportionem,(nam in hoc ueluti ob lethargum dormitantes identidem excitan
di ſunt, qui talia effutiunt, qualia Lycus ſcripſit)& quæ præterea cum ea unà increſcit qualitas
huiuſmodi,qua mitem ſe,ac tangentibus amicam, nõ iam aduerſam mordacemq́; præbeat,nec
non etiam efficacia, ſcđm quam nequaquam nidoroſæ concoctiones fiunt, neq; uero,uti in pi-
tuita,acidæ.Omnibus igitur,Lyce optime,modis plurimum iis,qui creſcũt, caloris innati ineſt,
quo circa nihil iã deliquit Hippocrates,at te potius ipſum conuiciatorem eſſe deprehendimus:
planum enim ex ijs , quæ ſcripſiſti , fecimus, ut à nullis introductus præceptoribus ſueris , quo
Hippocratis dogma aliquod percipere potueris,utq́; manifeſto,quæ prorſus ignoras,ipſe repre
hendas,tum contractionem moliri ignorantiæ plenam declaratus es eam, qua artis uniuſcuiuſ-
que conſtitutionem demoliendam aggrediebaris,cumq́; eorum,quæ de his ſæpenumero ſcrip-
ſit Plato, nihil teneas, tibi ipſi pugnantia ſæpe affers, in adoleſcentium detrimentum, quicunq;
ratiocinatiuæ, ſicuti tu, ſcientiæ ignari ueram à falſa diſtinguere orationem nequeunt: poſtre-
mo audaciſſimus præter hæc,ac nihili uiſus es,dum prius quàm ea planè didiceris,eorũ , quę ab
Hippocrate dicuntur,expoſitiones conſcribere aggrederis.

GALENI

GALENI CONTRA EA, QVAE A IVLIANO IN HIPPOCRATIS APHORISMOS DICTA SVNT.

Iulio Alexandrino Tridentino interprete

Ex poſtrema interpretis recognitione ad exemplarium antiquorum græcorum fidem.

Quòd ſæpe medici ſpontaneas naturæ vacuationes imitentur. CAP. I.

CONſultius quidem eſſet, ſi, quemadmodum ſtatutum legibus eſt, ut eadem, qua reus, pęna, ſi damnatus fuiſſet, puniaŕ is, qui falſo accuſarit, ita digna in eos erratorum pęna animaduerteretur, qui ijs, quę ignorant, falſo contradicũt. Sed, qm̃ neſcio quo pacto iniurias perſequi iudicio licet, lex aũt falſo cõtradicentibus ſtatuta nulla eſt, arbitror nõ immerito in optimos uiros impuriſſimum quẽq; inuehi audere. Siquidem, ſicuti in Aegypto olim artium inuentum unũquodq; à cõmuni eruditorum conſeſſu probatũ columnis inſcribebatur quibuſdã in ſa-
C cris locis poſitis: eodẽ modo factum apud nos oportuit, collegiũ proborum ſimul, doctorumq; hominum, qui examinatis recentiorũ ſcriptis, in publicum, quæ bona ſint, exponant, mala uero quęcunq; fuerint, perdant: ſatius autẽ eſſet, ſi ne ſcribentis quidem ab his nomẽ reciperetur, quemadmodum antiquitus ne in Aegypto quidem: hoc enim pacto nimiæ glorię contentioni apud iſtius cupidos obuiam maxime iretur. Nunc, cum & paſſim ſcribere omnibus liceat, & unicuiq; ſententiã ferre apud vulgus, audaciſſimus quiſq; maxime cõmendatur: quemadmodum Theſſalus ex ijs, quæ contumelioſe aduerſus Hippocratem ſcripſit: cum tñ librum is compoſuerit, in quo, dum aphoriſmos damnare ſe putat, aperte ſe ipſum prodit, ne minimam quidem Hippocraticæ artis partem didiciſſe. Atqui ęquum fuerat, cum prius hanc ipſam edoctus fuiſſet, ita demum cõtradictionem moliri. An hoc fortaſſe non à me recte dictum eſt? neq;.n. (ſi quidem eam probe noſſet) tam fuiſſet audax, ut ſe ueris opponeret, niſi ex illis eſſet, qui omnem funditus pudorem exuerunt, cuiuſmodi nunc etiam Alexandriæ repertus eſt Iulianus, cuius quadraginta octo eſſe libri dicunẽ cõtra Hippocratis aphoriſmos ſcripti, in quorum ſcd̃m nuper incidi, in quo aphoriſmum ipſe quidem hunc eſſe falſum
" exiſtimat, ‖ In uentris perturbationibus, & ijs, qui ſponte ſua fiunt, uomitibus, ſi qualia purgari 1. aphor. 2. Extr. ordi. 3. b. Et in Epiſtola ad Democritum.
D debent, purgentur, prodeſt, & leuiter ferunt, ſin minus, contrarium: ſic uaſorum quoq; exinani-
" tio, ſiquidem qualis fieri debet, fiat, prodeſt, & leuiter ferunt, ſin minus, contrarium. Et Dijs quidem gratia, q; is nobis primum ſeſe obtulit legendus liber, ne fruſta conſumptum mihi tempus fuiſſet legendis in longum ijs, quæ contra aphoriſmum primum ſcripſit, qui cæterorũ deinceps proœmium eſt: fortaſſis enim, cum coactus aduerſus ea ſcripſiſſem, nihil feciſſe magnum uideri poſſem: propterea q; ad medicam conſiderationem nondum accedit ſermo ille. Ac prædictus aphoriſmus non ſanè de minima artis parte diſputat, medicum admonens, cũ per ſuperiorẽ, inferioremve uentrem ſpontaneæ fiunt euacuationes, ut eas, quæ iuuent imitetur, tum quæ illæ ſint, docet, ac quemadmodũ dignoſcendæ, non minus, quàm eas, quæ lædunt, ſuis notatas indicijs. Quòd ſi artem Iulianus ab Hippocraticis magiſtris percepiſſet, nõ ſanè auſus eſſet ueritati cõtradicere, ſed, cum neq; ipſe, nec iã is, qui talis, tantæq; ſtoliditatis auctor ei extitit, Theſſalus artem nouerint Aſclepiadarum, mirum nõ ſit, ſi ea iſti ignorant, quæ ne hi quidem neſciunt, qui repudiata ratione mederi ſe profitentur: quippe licet eos dicentes audire, incrementũ ex imitatrice maxime experientia ſuſcepiſſe artem: nam, quæcunq; caſu facta ægris profuere, ea nos inquiunt, ſæpenumero ſecuti, conſtituimus, diuiſiſq; his, naturalia appellant, quorum de corpore cauſa prouenit, quorum autem extrinſecus, à fortuna, ut iam non ſolum naturæ, ſed etiam fortu

næ imitator medicus ſit. Ac multa ſanè allata ab illis exẽpla ſunt eorũ, quæ à fortuna profuere: E utiq; inter alia is, cui, cũ cecidiſſet, diſrupta in fronte uena fuit quod in ſimiliter affecto non ſunt ueriti, facere, ut eandem ſecarent uenã, nimirum eiuſdem, aiunt, ſucceſſus ſpe. Quin ẽt phlegmone laborãtes oculi, à ſatiſq; abunde cita aluo adiuti, maxime nos ad id imitandũ excitarũt: ad eundem modum morbo regio affectis profuſa bilioſorũ excrementorũ copia uiſa eſt ſæpius contuliſſe: ut aqua inter cutem laborantibus, aquoſorum: utq; ijs, qui morbum, quẽ elephanta uocant, patiuntur, nigricantium humorũ confert inanitio: inde argumentari aperte licet debere medicum imitatorem eſſe. Quid autem attinet euacuationes ſpontaneas referre, cum præceptorum quoq; facta ſecuti artẽ adiſcamus? an, ſi clyſteri quocunq; uentrẽ ſubducẽs Theſſalus ægrotantem curet, imitari hunc diſcipuli debeant: ſi ſponte is fluat, nõ debeãt? an, cũ ſuppreſſa menſtrua fuerint, ſanguiniſq; uomitus mulierem inuaſerit, tunc, ſi prouocata purgatione, uena ue ſecta affectum hunc ſanet Theſſalus, non ſanè delinquant diſcipuli magiſtrum imitati, ſponte aũt profuſis menſtruis ſi leuetur ægra, hoc nõ iam imitari eos cõueniet? Atqui nihil intereſt ad hoc, ut utrunq; imitemur, ſi, uel cum obſtetrix euocauerit menſtrua, uel cum Theſſalus, uel cũ horũ neuter, at ſponte fluentibus ipſis leuetur ægra, qñ ab euacuatione, non unde hæc ſit, utilitas prouenit: hocque ipſum Hippocrates docens aphoriſmum aliquando illum inſcripſit, Mulieri ſanguinem uomẽti prorumpentibus menſtruis, ſolutio. Quomodocunq; prorunpant mẽſtrua, ſoluetur, inquit, affectus, ſiue naturaliter id, ſiue à nobis fiat: non.n. quæ hoc facit cauſa, ſed quod factum eſt, ægros iuuat, unum modo mẽſtruis adſit, nempe cõfertim effluere, quod uoce illa prorumpentibus Hippocrates notauit, ſolitus largiores euacuationes nomine illo appellaſſe, æque ac ſi uerbis uſus eſſe huiuſmodi, Mulieri ſanguinem uomenti, mẽſtruis confertim profuſis, ſolutio. Dies me certe deficiet, ſi, quæcunq; ſpõte facta imitẽtur homines, referre uelim: nec ſanè de hoc alius ambigit quiſpiam, ſed tanquã communem notionem agnoſcunt omnes. ſoli ſunt, qui dubitent, perditi ſophiſtæ. quicunq; tãdem, quantum quidem ad artis opera attinet, vulgo quoque ipſo deteriores ſunt, at abiecto pudore texẽdis aduerſus optimos medicos plixis nugis exercitati: cuiuſmodi nuper extitit Iulianus is, quem in artis operibus nunquã uerſatum eſſe, nullo autem pudore contumelijs ueteres inceſſere medicos nouere omnes. F

5. Aph 32. Extr. ordi. 40. d Et 1. de Morb. ubi de ijs agit: quæ ſponte ſua, & caſu in morbis contingunt.

Galeni excuſatio, quòd aduerſus Iulianum ſcripſerit. CAP. 2.

EA igitur, quæ contra paulo ante dictũ aphoriſmum ſcribere auſus eſt, ne dici quidem poteſt, quantum præſeferant, ignorantiæ dicam an impudentiæ, an audaciæ, an potius (ſiquiem dicendum uerum ſit) cuncta hæc ſimul, atq; his longe plura cõueniunt? Quapropter commodius G fortaſſe factum fuiſſet, ſi ne digna quidem ea iudicaſſemus, quibus ſcribẽdo contradicatur, & in quæ aliquid abſumatur operis: uerum, cum cõplures à me amici ſtudioſe exegiſſent, ut, quæcũque poſt allatum ad nos librum, in quo aphoriſmum prædictũ Iulianus reprehendere aggredit̃, * diſputaſſem, deſcripta in commentarijs eis traderem, ſubij & hoc nõ ſanè exiguũ certamen, ac longe quidem maius (ſiquidem fateri uerum licet) q̃ cũ extemporalibus ſermonibus uſi ſumus, quos per dies ſex, aut his etiam plures fecimus, dum nugarum conamur oſtendere copiam, quarum plenus ſermo eſt is, quem ſcriptum in libro reliquit. Etenim in hunc iſtud optime dictũ quadrat, quod vulgo dicit̃, homine hoc loquacius inuenias nihil. Vnus olim Therſites plus iuſto loquax fuiſſe dictus, at id huic quanto, quàm Therſitæ, conueniet magis, facile omnes, quotquot unquam fuere, loquacitate ſuperanti? quapropter, qui ſermonibus his interfuere, cum illos legerent, duobus hominẽ nominibus notarunt, loquendi immodicitate, atq; infinitate. Itaq; Vlyſſe potius quodam opus illi fuerit, qui eum ſceptro aſſidere iubeat: me, autem, ut eum prudẽtia inſtruam minime: tam enim obſtupidum prudentem reddere ne muſarum quidem chorus poſſit. Cum igit̃ inuitus adductus ſim, ut iſta ſcriberem, ne forte ab ijs, qui hęc lecturi ſunt, reprehenderer, præfari hæc uolui. Cum.n. futurum ſit, ut hominem redarguam indoctum, ſtolidum, opinione ſua ſapientem, nugis inter ineruditos adoleſcentes uerſatum in uniuerſa uita, apud quos, quo nomine ueteribus maledicebat, aliquis tãdem eſſe uiſus eſt, hoc cum peragere neceſſe habeam, H quæſo, liceat mihi uerbis huius ignorãtiam caſtigare aſperioribus, quibus ego uti alioqui nõ ſoleo. Iniquum quippe foret, ſi quidem huic in optimum quemque ueterum congerere maledicta liceat, nobis non liceat eius ignorantiam demonſtrationibus detergere manifeſtis, quæ tantum ſuſcepit incrementum, ut, unde nam ordiatur quiſpiam, non ſit facile inuenire.

Quæ Iulianus pro Methodicis attulerit. CAP. 3.

AC in libri quidem principio is, prætermiſſo Hippocrate, longa in Sabinum oratione inuehitur, id quod in uniuerſo opere factitaſſe uidetur: cui tamen titulus præſcribitur, non iam in Sabini expoſitiones, ſed in Hippocratis aphoriſmos: deinde, quemadmodum conſueuit, multa inconſiderate profert, collectis immanifeſtis quibuſdam, inanibuſq; uerbis: quorũ ſiquis reprehendere aliqua conetur, maximum prius is librum confecerit, quàm rem inchoare ipſa uideri poſſit, etiam ut non omnin dicantur. Hæc igitur perdifficile eſt ſcribentem diſponere, ac potius ſumme arduum, nos tamen in extemporalibus ſermonibus, quos apud eruditos uiros ſæpenumero fecimus, facultatem oſtendimus quandam ex ſimilitudine expoſitionum in ueteres inuen

tam,

A tam: nam quemadmodum eorum in publicis diſputationibus propoſitum librum explicamus.

* *Deſunt non nulla.* *

Quòd ſi diſſimulata naturæ perſcrutatione, methodicus nec elatus, nec magnifice de ſe loquens, neq; uero ſuperiorẽ latentis dogmatis radicem in mediũ proferens, duos eſſe dicat corporis affectus: ſcd'm naturam enim cõſtituto duas ueluti inſidiari aduerſarias inter ſe obuerſiones, atq; immutationes, dum aut plus ſatis clauſum, aut infuſum eſt, uideri ſanè poterit, intelligibilia dicere, non quidem naturã ſcrutantibus philoſophis, ac de rerum omnium materia diſceptãtibus, ſed tñ medicis naturalibus. Et hæc quidem ex mirabilibus Iuliani ſermonibus uerborum ſeries una eſt. Quibus ab ijs recedens, quę Aſclepiades, & Themiſon, & Theſſalus elementa poſuere, in prædictos tendit philoſopbos, qui ex mundo hoc uacuum funditus ſuſtulerunt. Alteram autem deinceps ſubdit ad hũc modum: Neq; uero linguæ ulterius imperare poſſum, quin dicam quid enim mihi id? ut propterea, ꝙ huiuſmodi cõuerſiones, quemadmodum elementorum ſequitur generatio, ſic calidi etiã natura, & frigidi, & humidi, & ſicci: ab his enim ueluti parentibus fieri poſtremo hæc quoq; opera poſſunt. Vide, quàm in altiſſimis thronis, ac ualde ſublimibus ſedẽs B latuit methodus, quã, cũ præ humanitate modeſtiaq; deliteſcere cuperẽ, cœlo oſtendi, unusq;, atque idem primus detexi, obductam illi nebulam diſcutiens, ſoluensq;. Hæc ſunt, quæ Iulianus dicat, atq; ab his deinceps. Ego repudiatis eius elementis cum Epicuro non ſentio non unã faciente ſubſtantiam. In libro itaque de methodo hæc, multaq; pręterea alia ſcripta ſunt à Iuliano, q totus inſcriptus ab eo eſt Philon: at in alio, ubi de animæ, corporisq; affectionibus inſtitutus illi ſermo eſt, in hunc rurſus modum ſcribit. Igitur cõtractionis, diffuſionisq; moderatum ſtatũ, commenſuratumq; ſtatuentes in humanis coagmentis, ſanitatis illum nomine appellamus: iſti porrò mediocritati cum inſidię à morbis tenduntur, neceſſario fit, ut patiantur corpora contracta, ac dura, ſicciorave, aut diffuſa, molliaq; facta, atque humida.

Platonem, Stoicos, & Peripateticos diſſenſiſſe à Iuliano de elementis, & cauſis morborum. *CAP. 4.*

HAec ſunt igitur eminentiſſimi ſophiſtæ uerba methodicos medicos affirmantis Platonẽ ſequi, unà cum Zenone, atq; Ariſtotele: nos contra admonebimus ipſos horum unumquẽque philoſophorum, plurimosq; pręterea, qui poſt illos uiguere, ſanitatem eſſe exiſtimare calidi, frigidi, humidi, ſicciq; temperiem: horum autem ſingulorum tum exceſſu, tum defectu morbos C gigni eos, qui in uictus cõſiſtant ratione: ineſſe porrò in corporibus humores etiam, qui morbis proportione reſpondeãt, hos quidem facultate ſua humidos ſiccosve, illos calidos, aut frigidos: ſic Plato cum ſectatoribus unà ſuis, ſic Ariſtoteles cenſuit, quiq; illũ ſecuti ſunt, Peripatetici: ſic etiam Zeno, Chryſippusq;, alijq; præterea Stoici. At Iulianus ne librum quidem legit ullum uirorum, quos retulimus, nec prorſus, quid conſequens, ſibiq; pugnans ſit, intelligit: non enim cum fugiſſet, quemadmodum ſectæ, quæ uacuum tollit, hæc conueniunt: ita alteri, quæ hoc ponat, conuenire illa, nempe in meatuum ſymmetria quadam ſanitatem conſiſtere, ſicuti in fluxu, clauſuq; rerum, quæ per id feruntur ſecundum uictus rationem, morbos. Quid igitur faciam? Ariſtotelis ne, ac Chryſippi, cæterorumq; Peripateticorum omnium, ac Stoicorum deinceps uerba ſubijciam, in quibus bilem, pituitamq;, cauſantur, primosq; morbos eſſe quatuor affirmant, non aliter ſanè, quàm elementa, calidum eſſe, & frigidum, & humidum, & ſiccum: an hoc, cum non duo tantum libri compleri inde poſſint, ſed tres etiam, & quatuor, atq; his plures, prætermittendum à nobis eſt, abundeq; nobis eſſe exiſtimãdum, quæ à Platone tãtum dicta ſunt? Cum igitur ita facere conſultius ſit, ne per omnia cum nugaci ſophiſta diutius nugemur, finem de his faciã, ſi prius hoc ſolum de Peripateticis, Stoicisq; philoſophis dixero: Neq; Ariſtotelis, nec iã Theo D phraſti librum uſquam inuenias, in quo, ſiquid de morbis neceſſario dicendũ illis ſit, omiſſa calidi, frigidi, humidi, ſicci mentione, orationem abſoluant. Quin cum horum, tum uero utriuſq; non raro bilis mentionem faciunt, nigræ ſimul, ac flauę, ſæpius etiam pituitę, quippe qui huiuſce explicent diſcrimina: & hanc quidem aridã, ſalſam illam, ſalſilaginoſamve, aliam autẽ dulcem appellant. Neq; uero aliter ſentit Chryſippus, ſemperq; ad eundem modum, tum de morbis, tũ de humoribus diſputat. Horum igitur trium tantummodo ſiquis uerba colligat, nõ ſanè paucos is conficiat libros, præſertim ſi quantum Iuliano Alexandriæ ſupererat, tantum etiã huic ocij ſuperſit: ꝙ ſi, quæ ab alijs tam Stoicis omnibus, quàm Peripateticis dicta ſunt, colligere uniuerſa uelit, iuſtam is & bibliothecam expleat. At nobis, ſicuti iam diximus, ſatis erit omiſſis his, unius Platonis uerba referre, nuſquã ab Hippocratis placitis diſcedentis. Neq; uero ex oĩbus undiq; libris ea deligam, qui plurimi certe habeantur, ſed uno contentus Timæo, hæc inde tranſumpta ſubijciam. Sanè, quemadmodũ morbi conſiſtant, id nemini obſcurũ: cum enim, ex quibus corpus conflatum noſtrum eſt, genera quatuor ſint, terræ, aquæ, ignis, aeris, horum ꝑter naturã exceſſus, defectusq;, propriæq; ſedis cum aliena cõmutatio, tum ignis, atq; etiam cæterorum unũ quodq; (quando plura uno genera hæc habeantur,) quod ſibi conuenit, non ſuſcipiens, omniaq;

huiuſmodi, perturbationes, morboſq; afferunt: cum enim à natura horum unumquodque rece E
dit, commutaturq;, quæcunq; prius frigida erant, nunc concaleſcunt, atq; antea ſicca, humecta
in poſterum fiunt, nec nō lenia grauiaq;, atq, omnimodas prorſus tranſmutationes ſuſcipiunt.
Hoc in loco, quantum ad elementa prima ſpectat, eorumq; qualitates, aperte Hippocratē ſequi-
tur Plato: deinceps uero morborum cauſas in humores quoq; deriuans, ad hunc modū ſcribit:
Albida autem pituita ob bullarum ſpiritum intus detēta ſæuit: ſumpto uero extra corpus ſpira-
mine mitior illa quidem, uarie nihilo minus corpus pingit, uitiliginum in eo ſpecies, leucas, al-
phosq;, atque id genus morbos procreās: at cum atræ miſta bili in capitis diuiniſſimos orbes di-
labitur, hosq; ipſos infeſtat, ut in ſomno mitior, ſic cum uigilantes inuaſerit, diutius urget: qui ſa
nè morbus ſacratioris naturæ cū ſit, ſacer meritiſſimo appelletur. Hiſq; deinceps uerbis alia ad-
dit. Hæc porrò ſalſa, aridaq; pituita morborum omnium eorum, qui cum fluxu unà fiunt, caput
eſt, à locorum, in quę fluit, diuerſitate multimodas quoq; appellationes ſortita. In hūc modum
de pituita, atraq; una bile ſenſit Plato: cęterū, quę de flaua diſſerat, poſt hæc attende. In corpore
uero, quæcunq; eo, quòd ardeant, uranturq;, inflammata dicuntur, cuncta à bile fiunt: accepto
itaq; hæc reſpiramine, omnimodos tumores foras feruēs emittit: at incluſa intus morbos gignit
perurentes plurimos, huncq; maximum, quoties ſanguine commiſta puro, fibrarū genus ex pro F
prio ordine deturbauerit, q ea gratia diſtributę in ſanguinem ſunt, ut nec tenuis nimis, nec craſ-
ſus nimis eſſet, neq; iam ob caliditatem, quippe qui humidus foret, ex raro corpore defluat, ne-
que rurſus nimia denſitate motioni ineptus, uix ſe in uenis cōuertat. Hanc utiq; utilitatem fibrę
naturę generationi largiuntur, quas ſiquis emortuo ſanguine, refrigeratoq; inter ſe colligat, qđ
reliquum eſt ſanguinis, uniuerſum diffluit: quòd ſi derelinquantur, q primum unà cum ambien
te frigore congelantur. Hac cum prædite facultate ſint in ſanguine fibræ, bilis, quæ natura uetus
facta eſt ſanguis, cū rurſus ex carne in hunc eliquata mittitur calida, humidaq;, ſenſim primo in-
uecta ob fibrarū uim gelaſcēs coit, gelataq;, ac reſtincto illius uiolenter feruore, tempeſtates in-
tus, tremoremq;, excitat: at, ſi maiore ſe ui inſerat, euictus à caliditate propria fibris, confuſoq; earū
ordine efferueſcens, uictrix euaſit: ac, ſi ad extremum uſq; perdurare ualidior poteſt, ad medul-
las uſq; penetrans, perurenſq;, animę ibidem diſſoluit quędam tanquā retinacula, hancq; ipſam
liberat: at, cū minor huius copia eſt, corpuſq; ei liqueſcēs reluctatur, deuicta, aut per uniuerſum
corpus excidit, aut in inferiorē, ſuperioremve uentrē per uenas expulſa, deq; corpore, ueluti ex
diſcordi ciuitate eiecta, inteſtinorū læuitatem, difficultatemq;, cæteraq; huiuſmodi mala affert.
Hæc ſunt, quæ Hippocratem ſecutus Plato in Timæo tm̄ ſcripſit: at, ſiquis, quæ in reliquis eius G
libris reperiuntur, uniuerſa colligat, uideri is poterit, quod quidē ad ſermonis attinet prolixita-
tem, Iulianum imitatus, multoq; etiā magis, ſi, quæ de calido, frigido, humido, & ſicco, bile, pitui
ta, ſanitate, ac morbo ſcripſere Theophraſtus, Ariſtoteles, Chryſippus, Peripatetici, Stoiciq; oēs
adſcribat ſingula. & quidē nunc aliquos eſſe arbitror, qui noſtrę huius in obſtupidi ſophiſtæ re-
dargutionem compoſitæ orationis longitudinem reprehendat. Qui.n. (pro Iuppiter Deiq;) Pla-
tonem quidem, & Ariſtotelem, & Zenonem, horumq; ipſorum ſectatores ueritus non ſit laudi-
bus efferre, quæ uero de corporis elementis dicta ab Hippocrate ſunt, refellere, an hunc cenſes
in reliquis omnibus uerecunde quicquam dicturum?

Neque ex ignoratione: neque ex diſcordia philoſophorum in nomine naturæ prohiberi, quin naturaliter ſe, aut præter naturam homines habere affirmemus. CAP. 5.

OMittantur tm̄ hæc, notentur, quæ deinceps ſcribit, dum ne naturæ quidem, ut uidetur, uo-
cabulum conſiderandum permittit, utitur autem uerborum hoc initio. Non hercle nobis
hi perſuaſerint, neq; uero ſibi ipſis, modo uerum fateantur, non ignorare ſe, quid natura ſit, quā H
in omnem partē uexant, magnifica ubicunq; uerba ſonantes, aut ſimplex calidum, aut attempe
ratum, miſtumq;, aut frigid, ſpiritusq; ſubſtātiam. Hiſq; deinceps multa addit, naturæ eos noſſe
ſubſtantiā concedens, quaſi uero in propoſito nobis nunc aphoriſmo naturæ adſcripſerit nomē
Hippocrates, ac non potius de ſponte factis euacuationibus loquatur: unde igitur in mentem il *
li uenit naturæ uocabulum? Vnde quæſo magis, q ex Iuliani nugandi cōſuetudine, ut longioris *
ſibi ſermonis anſam arriperet? quem ſiquis explicet, facile is eius deprehendat nugas. Cum igi-
tur medici oēs has quidem à natura, illas uero caſu fieri affirmēt, ut oſtendant eorum interdum
cauſam ex ægrorū oriri corpore, interdum extrinſecus accedere, occaſionē nactus hāc eſt, ut ali
quid de naturæ uocabulo nugari poſſet. Eſt porrò, quod dicere nititur (ut in ſumma dicā) eiuſ-
modi: Non par eſt eos, qui naturā, q ſit, ignorent, naturales euacuationes in ore habere. At eadē
ratione, ſophiſta audaciſſime, nobis, neq; ut animam teneamus, neq; ſenſum, neq; uero mētem,
aut rōnem, aut memoriā, cognoſcere licebit: quippe quorū oīum non facile dignoſcat eſſentia,
quod minime mirum ſit. Nā, cū Solem et ipſum, quē tm̄ apertiſſime uidemus, qua nā ſit eſſentia,
non exacte ſatis ſcimus, exiſtimabimus, ſi nos de natura, de aīa, aut memoria, aut reliquis id ge-
nus rebus poſſe audacter decidere? Verū, quēadmodū recte iſta diximus, ſic, cum horū uniuſcu-

iuſque

A iuſq; notionẽ,ſubſtantiæq; dignotionẽ tenemus manifeſtã,adiiciẽda ea oratione eſt, à natur
enim planta omnis regitur,at animal omne à natura ſimul & anima: ſiquidem nutritionis, atq
augmeti,effectuumq; huiuſmodi cauſam naturam appellamus oẽs,ut ſane aĩam, quà ſentibus
mouemurq;.Quo fit,ut nec falſa naturæ opera proſerat noſtrum quiſq̃,nec iã, ſi illa uouerit al
quis, ſtatim hunc neceſſe ſit eius quoq; eſſentiam noſſe, quẽadmodum nec Solis,quẽ ut orien
tem manifeſto,ſic etiã occidentem uidemus,lociq;, interuallum utriuſq; præfinito tẽpore ord
natim percurrentem,huius tñ quænã ſit eſſentia,per ocium quærimus . Quòd ſi igitur fieri non
poſſet,ut,naturales quoties fierẽt excretiones,ſcirem⁹, niſi pri⁹ bas ipſas faciẽtis naturę ſubſt
tiam cognoſceremus , non ille quidem immerito,cũ hanc incognitã eſſe oſtendiſſet, ſimul etiã
harum ipſarum dempſiſſet cognitionem:nunc cum liceat, etiam ſiquis illã ignoret, has tñ ipſa
ſcire,ſuperuacanea ſunt,quæ nugatur:& hæc quidẽ omnia optimus Iulianus.At nos,quoties al
cui,nullo ſumpto purgãte medicamẽto,uomitus aceidit,aut multa cõtingit inferior euacuatio
ſiue ea per inteſtina,ſiue per uterum fiat mulieris, huiuſmodi oĩa natura facta eſſe dicimus, ue
à natura,uel naturaliter(nihil enim refert) eaq; ipſa eũ manifeſto ægrorum emolumento imita
mur.Videtur autem Iulianus neq; id ſcire,quod quotidie in ore oĩum eſt,uulgoq; non neſcitur
B nempe ſecundum naturam ſe habere ſanos,ægros uero præter naturam;nam ſi prius,q̃ natura
eſſentiã nouerimus,nullis nobis huiuſcemodi nominibus uti licuerit, neq; ſcd̃m naturã ſanos
neq; uero præter naturã ægros ſe habere dicendũ nobis erit.Demus tñ illi,ſi placet,hoc ex abũ
danti rõe, concedamuſq; fieri non poſſe,niſi prius ex calido,frigido, humido, & ſicco corpora
noſtra cõſtare ſciuerimus,bona,quæ à natura uel caſu fiunt,ut imitetur. Quid igiẽ obſtat, quo
minus hoc ipſum ſciamus,dũ et placiti huius demõſtationẽ,afferre poſſumus,et optimus quiſ-
que philoſophorum,qui tibi quoq; ipſi admirabiles ſunt,cum Hippocrate unà,atq; inter ſe etiã
conſentiunt? Niſi uero diſcordiam aliquis ſatis eſſe argumenti putet ad monſtrandã placiti hu
ius ignorantiam,de Stoico repẽte ambiguus quidam factus. Nam,ſi ſermoni huic perſuaſus cre
dis,affirmanti eorum nihil,de quibus philoſophi inter ſe digladiantur omnes, in cognitionẽ ca
dere humanam poſſe,cur non multo ẽt magis, q̃ alijs oĩbus, tuis illis pulchris cõitatibus, quas
in cœlis habitans methodus generauit,fidem abrogas?at has aliorum medicorum nullus obſcu
re,quin aperte potius nouit,ſicuti quidem exiſtimat Theſſalus , quodq; hoc maius ſit : cũ enim
has Theſſalus glorioſiſſimo medicorum,qui circa ipſum ſunt, choro ſibi uiſas oſtẽderit,nemin
tñ inter illos conuenit:quinimmo maius ad hanc uſq; diem bellum inter ſe exercent , q̃ eũ un
C cum cõdiſcipulis ſuis altereabatur Theſſalus . Quòd ſi ex diſſenſione rerum ignorationis ſignũ
ſumitur,profecto ante omnia Theſſali cõitatibus,quãto etiam magis de his ambigitur,abrogã
da fides eſt.Enimuero de corporis noſtri natura,quã uel ex aere,& igne,& aqua,& terra,uel hu
mido,& ſicco,calido,ac frigido temperate ſibi inuicem miſtis cõſtare dicunt,dubitatum quid
olim eſt,ſed nõ adeo tñ,ut de Theſſali cõitatibus,eum & Plato,& Zeno,& Ariſtoteles, & Theo
phraſtus,& Eudemus,& Cleantes,& Chryſippus,aliiq; præterea philoſophi quàm plurimi,qu
ſe partim Stoicos,partim Peripateticos,partim etiam Platonicos noĩari uoluerint,eadẽ de illi
ſentiant.At à Theſſalo prolatæ cõitates,tantum abeſt,ut cęteris probentur medicis,ut ij etiã d
uerſa de his ſentiãt,q re uera amethodi cũ ſint,glorioſo tñ methodi uocabulo quodã tanq̃ prę
textu utunẽ;neq;.n.Hippocrati,neq; Diocli, neq; Pliſthonico,neq; Praxagoræ,nec Mneſitheo
nec Philotimo, nec Eraſiſtrato, nec Herophilo, neq; medicorũ alicui logico,empiricove Theſ
ſali placuere cõmunitates.Quòd ſi conferendæ inter ſe diſcordiæ ſint,eã,quę de Theſſali cõita
tibus eſt,longe alterã ſuperantem inuenies:cum.n.tres ſint genere (ut illi dicũt) in medicina ſ
ctæ,Theſſaliq; cõitates tam qui ſe empiricos,q̃ qui dogmaticos profitentur,tollant, nõ ſane ex
guam cenſendũ eſt diſcordiam hanc eſſe,immenſamq; adeo,ut uinci non poſſit:quippe cũ eas
D neq; qui harum habitus eſt parẽs Thæmiſon,neq; alius ab eo quiſpiã,at nec amethodorũ Theſ
ſaliorum ullus obſeruet.Itaq; non facile quẽdã inuenias, qui nõ illis aut addiderit, aut detrax-
rit aliquid,aut aliqua ſaltẽ ex parte mutarit,neq; tñ, etiã ſi ipſis inter ſe oẽs conſentirẽt, paru
eſſet eorum cum alijs diſſenſio:cum uero de his omnibus ipſi quoq; inuicem diſſideãt,ſolus hi
relinquitur Theſſalus,eumq; præter Iulianum iſtum ſecutus nemo eſt,& is uerbo tantum,nam
re apertum fecimus,quàm illi maxime aduerſetur:quorũ ſiquis fidẽ ſumere certã uelit,noſtro
is de ſecta methodica cõmentarios adeat.Porrò Theſſalus , etiã ſi ſolus pro ueritate cõtenden
tibus dicat,eorum,quę alijs uiſa ſunt,conſenſum,demonſtrationem eſſe quandã,ac iudiciũ,illu
nemo dãnauerit,& poſtea Theſſalum, qui ab oĩbus diſſidet alijs,nõ damnabimus? Hippocrati
cui præter optimos medicos,philoſophorum etiam optimi conſentiunt,fidẽ non adhibebimu
ob unam diſſentionem?quis hoc tandẽ ferre poſſit?quis tot tantaſq; toleret nugas? quis non po
tius doleat,cum tẽpus cõtradicẽdo abſumat homini,qui nec,quæ dixerit,recordetur,nec, qu
ſcripſerit,intelligat,ac tantummodo (ut in prouerbio eſt) quicquid in buccã venerit, effutiat

Aduerſus Iulianum et Aſclepiadem,quod plenitudo ſit cauſa continens quorundã morborum. Cap.6

VErum omiſſis iam iis , quæ deinceps dicat,audiamus , ac primum eum præſentis aphoriſ
mi principium eſſe ait , ac caput , nempe quòd morborum continens cauſa humorum ſi
plenitudo.

pleniuudo. Rectius autem ſecerimus,ſi hoc quoque in loco uerba ipſa,ut habent, omnia adſcri- E
pſerimus; proditum igitur ab eo eſt ſtatim in hũc ſerme modum (tẽpus eſt enim iã,ut,recta ad
contradictionẽ ueniamus.)In perturbationibus uentris,ſic ut,quod reliquũ eſt aphoriſmi, prin
cipium habeat,ac caput, nimirum ex humorum plenitudine, ut à cauſa continente, morbifica
affici corpora. Quapropter demonſtratum cum ſit affectuum non eſſe cauſam humores,(hæc
enim exploſa iam eſt opinio)ſimul etiam aphoriſmi detectum eſt exitiũ,ut qui obſcuro, falſoq;
innitatur ſundamento. Hæc ſunt eius uerba:optimum autem factu foret,ſi theatro conſtituto,
plenoq;,non quidem quale Theſſalus inſtituit, dum ſeipſum in ſuis illis garrulis libris coronat,
ſed eruditorum potius hominum pleno, percunctaremur ab ipſo, quanã tandem demõſtratiua
methodo duce ſermonem exiſtimet uerum eſſe à ſe dictum, qui ſanè, ſi quidem recte illũ quiſ-
piam interpretetur,ad hunc ſe ſerme modum habebit: Qui uacuationibus iuuari ægros aiunt,
neceſſe eſt hos exiſtimare cõtinentem morborum cauſam plenitudinem. Quòd ſi uerus ſermo
is eſt,lubens ſanè inter doctorum hominum cœtum Iulianum interrogarem, ut ex eorum mul
titudine ſtoliditatem aliquando agnoſceret ſuam:nam ex ijs, quæ dicuntur, fieri non poteſt, ut
agnoſcat,huiuſmodi cum ſit.

Deſiderantur pauca. F

Seipſum detegit in libris:at in theatro, quẽadmodum recte iſta tractẽtur,nũc exponã. Mul-
tis ex ijs,qui ſebre laborant,ſanguinem mittit Theſſaliorũ aſellorũ grex: ſi quidẽ hoc faciũt,cẽ-
ſentes nocumento eos ex euacuatione affici,non recte faciunt:ſin iuuari credũt, cauſam ſuppo
nant hi, neceſſe eſt,continentẽ eſſe plenitudinem,quod tamen negant. Dicat hic mihi horũ for
taſſe aliquis,q̃ tandem neceſſitas eſt,ut iuuante euacuatione continens ſit cauſa plenitudo? cui
ego facile ita reſpõdere poſſum:neceſſitas quidẽ nulla eſt, de grege tñ ueſtro is eſt, q̃ iſta dicat.
Iulianumq́; monſtrabo,ſimulq; ęquum eſſe dicam,ut ſuarum ille nugarum rationem reddat, &
hoc quidem modo in theatro cum eo egerit quis. nunc uero(neq; enim theatrũ habemus)pau-
cis huiuſmodi datur occaſio. Quin omnes,quæcũque collibitum,effutiũt,ſeu uera ea,ſiue aper-
te falſa ſint,id q̃ Iulianus ſemper facit,ſine delectu,quicquid in mentẽ uenerit,ſcribens, nihilq́;
unquam ueritatem curans. Ego autem in uniuerſa uita mea cum nihil ęque ſtuduerim,q̃ demõ
ſtrandi prius ſcientiam tenere,deinde ſummo hãc ſtudio exercere, fruſtra laboraſſe uideor: nã,
quicunq; demõſtrationẽ,quid ſit,percipiũt,ſpes eſt hos re cognita,Iuliani ſortaſſe abiicere nu-
gas poſſe: at,qui gregarius illius eſt,is ne eorum quidem,quæ dicũtur,quicquã intelligit. Quã-
ob rem dictum antea quoq; à me eſt,non exiguum imponi mihi certamẽ hoc ab amicis,quorũ G
gratia ſcientificos tracturus ſum ſermones. Enimuero nõ ſolum oportuit Iulianũ cauſarũ dif-
ferentiæ conuenientia proſerre uocabula,ſed etiam eorum obſeruare ſignificata:nunc aũt(hoc
enim habet methodicorum omnium ſtoliditas commune) ad nomenclaturas uſq; continentiũ
cauſarũ progreditur ille quidẽ,at,quo ab antecedentibus modo differant,nõ intelligit: neq;.n.
latuiſſet eos,morborum ab antecedentibus cauſis augmentum fieri: q̃ enim principio morbos
facere conſueuerũt,neceſſe eſt hæc,donec ſimile quippiam agunt,eoſdẽ adaugeant: ut medica
mentum,exempli cauſa,acre,adeo,ut ulcus facere poſſit, cuti hora impoſitum,tantũmodo una
cuticulam uulnerabit ſolam,ἐπιπολαῖα Græci appellant:longioris uero temporis tractu adhæ-
rens,opus perager euidentius,cute primum ipſa,deinde ſubiecta quoq; carne correpta, quo mo
do etiam,quæ putreſacientia noĩamus,ad oſſa uſq;,regẽte hæc ipſa carne exuſta, deſcendũt in-
terdum. Hac igitur præditæ natura cum ſint antecedentes cauſæ,fieri nõ poteſt,ut, ſi quidẽ illæ
remaneant,quod factum eſt morbi,perſanetur:cum enim,ſicuti monſtrauimus, maior ſubinde
morbus fiat,non ſane,anteq̃,quod facit,tollatur,perſecte ſanabitur:ſunt igitur cauſæ antecedẽ
tes,cuiuſmodi quoq; plenitudo eſt. Supponamꝰ.n. ante alia hoc in ſermone,antecedẽtẽ niſi q̃s
abſciderit prius cauſam,fieri nõ poſſe,ut,qui factus eſt,affectus curetur:ob idq́; ipſum Aſclepia H
des morbos à plenitudine incipere exiſtimat,ægriſq́; adiumento huius eſſe euacuationẽ ait, pe
titq́; curationẽ à medicis perfici,nõ morbos,quos plenitudo faciebat,ſoluẽtibꝰ,ſed, ne adauge
antur,prohibentibus:ſupponat tñ cauſam morborũ continentem interdũ eſſe plenitudinẽ, ne
ceſſe ſtatim eſt,ut huius euacuatione tollatur morbus. Atqui, ut Aſclepiades ait,nunquã cauſa
eſt cõtinens:ſatius.n.fuerit,relicto hoc in loco garrulo Iuliano,cũ Aſclepiade ſermonẽ conſer-
re,qui,ut cætera deſint,legitime certe ſophiſtã agit: oratione enim uti uir conſueuit, cui credi
maxime poſſit,non illepide ſucata,quod ſophiſtæ,ut arbitror,officiũ eſt, non diſſimilem tamen
huic ſermonem protulit Iulianus,eum quẽ deinceps ſcripſit, nõ mehercle facultate in hoc uſus
ſua(tales enim ubiq; ſcripſiſſet)ſed eorum, quę Aſclepiapes dixerat recordatus: q̃ ſi ex propriis
eſſet Iuliani ſermonibus, non aliter, q̃ ſuperiores, nugatorius uideretur, Itaq; ait Aſclepiades.
Si continens morborum cauſa eſſet plenitudo,factis non nunq̃ largis inter morbi initia euacua
tionibus,fore,ut nocumentũ ſtatim à ſe oẽ æger depellat: nunc contra uiſi ſæpius ſunt,purgata
plenitudine,morbi tñ ipſi augeri. ſatis eſt ratio hæc probabilis, propriaq́; ob id eget ſolutione,
neq; tamẽ ad ea,quæ in Hippocratis aphoriſmo dicuntur,accedit:nã illa ex cõmuni potius ho-
minum oĩum ratione,qua empiricos quoq; uti diximus,quàm ex dogmate ullo,fidẽ ſumpſere:

ideoq́;

A ideoq; Aſclepiadis rationem diluemus ipſam, non ſanè tanq̃ ad ea, quæ in aphoriſmo dſr, per-
tinentem, ſed ꝙ conſultius exiſtimemus eſſe, poſtq̃ Iulianũ hucuſq; garrientẽ ꝑtulimus, ꝓpius
ad hoĩem accedere, ſophiſta qui ſit, qui cum dialecticorũ aliqñ more exercitatio inſtituat. Cũ
igitur plenitudinem nominabit Aſclepiades, interrogetur, utrũ dicat eamne, quæ ex facultate;
an eam, quæ ex uaſorum capacitate æſtimatur, quam etiã κατὰ τὸ ἔγχυμα noĩare ſolẽt, atq; utrũ
eam, quæ in toto corpore, an potius, quæ in ſola eius parte cõſiſtat. Ea porro, q̃ ex facultate eſt,
ne noĩari quidẽ ab ipſo poteſt, ut qui facultates ferè omnes, quibus gubernatur animal, ſuſtule-
rit: quæ uero ex uaſorum capacitate, duplex illa quidem etiamnum eſt: aut enim ad menſurã re
fertur, q̃ ſcd̃m naturam ſit, aut hoc uno, nudoq; intelligitur, nempe ꝙ nõ intra uaſa capiatur, po
teſtq; horum utrunque, aut in toto cõſiſtere corpore, aut in una, pluribusve eius partibus: oſtẽ
ſumq; à nobis eſt in his commentarijs, quibus ſymptomatũ cauſas enarrauimus, atq; ubi tumo
res præter naturã tractauimus, conuulſionẽ interdum, tremoremq;, ac in uniuerſum phlegmo-
nem, & eryſipelas, idq;, quod à recentioribus medicis ędema uocatur, alioſq; pręterea affectus,
plenitudinis inniti hypotheſi, tum, ſi plenitudinem euacuet quis, ad naturalem q̃ primum ſtatũ
redire membrum. Diximus porrò alibi quoq; de continentibus cauſis, ubi oſtendimus tam no
B men ipſum, quàm rem, cui impoſitũ nomen ſit, ex Stoica eſſe ſecta, neq; recte recentiores medi
cos genus hoc totũ aut noĩaſſe, aut tractaſſe: noſq;, ne de noĩbus cõtẽdere uideamur, ſcd̃m eo-
rũ ſæpius ſententiã cauſæ quædã ut ſic noĩentur, concedere, nõ mehercle q̃ ex ijs, quę abſolute
eſſe dicuntur, ſint, ſed quę in generatione ipſa eſſentiam habeant, in quo ſophiſmatis cõſiſtit ex
plicatio. Cæterum, quæcunq; Iulianus garrit, in hunc transferre locum noſtri non eſt muneris,
quin potius ad aliam quæſtionem ueniamus, quæ cõis in uniuerſum eſt. Cauſarum, q̃ in humo-
ribus conſiſtũt, duplex habetur genus, alterum ex plenitudine, ex corruptela alterum, facilemq;
utriuſq; aiunt eſſe curationem, cum momento temporis liceat, et qđ ex redũdãti ſuperuacuũ
eſt, emittere, & quod corruptum ſit, uniuerſum inanire ſic, ut nunq̃ perduret morbus: quã ſanè
« rationẽ dilucidã ſimul, ac breuem Iulianus obſcure, prolixeq; uerbis his ſcripſit. In ipſo ſtatim
« aphoriſmo indemonſtratum lemma extortũ eſſe; nempe ꝙ morbos humoris faciat plenitudo,
« aut in impropriam qualitatem tranſmutatio, quã ſpẽm oĩn, corruptelam medici uocãt: quare
« eo, quod morbum faciebat, educto, inſigne opinatur iuuamentum futurum: ſic ſine cõtrouerſia,
« anteq̃ appareat humoris alicuius in corpore contenti indicium, plenitudinẽ morbi cauſam eſſe
« exiſtimat, aut, ſi minus hãc, tranſmutationẽ certe, qđ nec intelligi poteſt, nec ſanè ad ueritatẽ
C proxime accedit. Sic.n. exiſtimemus, licet, facile morbos tolli uniuerſos poſſe, nec iã diuturnus
« ullus foret, atq; unius eſſet rationis curatio oĩs, nullã in ſe operoſiorẽ difficultatẽ cõtinens: ſim
« plex enim ac promptũ, atq; adeo in ipſis manibus eſſet, quod morbũ facit, exinanire, in ipſoq;
« ſtatim principio, primaq; eius conſiſtentia morbũ ſoluere, ut iã nullo alio, q̃ euacuatio auxilio
« indigeat, atq; huius, qualicunq; tãdẽ accidat tp̃e, accõmodari uſus poſſit, ac, ſi in cauſa ſanguis
« ſit, ſola cõtenti erimus uenæ ſectione, ſi pituita, quæ pituitam educant, dabimus, ſi bilis, q̃ bilẽ.

De curanda utraque plenitudine, & humorum corruptione aduerſus Iulianum. CAP. 7.

HAec ſunt Iuliani uerba, quorum omnium, ut dicebam, ratio ita ſe habet: Si, quæ morbos fa
ciũt, cauſæ humores ſunt, fieri põt, ut exinanitis quàm primũ ijs, nullum diutius cõſiſtere
permittamus morbum: atqui multi, etiã ſi inter initia ſatis inane reddamus corpus, diutius tñ ꝑ
durant: non ſunt igitur humores cauſæ. Quæ ſanè ratio, ſi quidẽ de corporis uniuerſi plenitudi
ne accipiatur ea, quæ ad uaſorum capacitatẽ refertur, uera eſt: nã, ſi in morbi ipſius principio,
quod ſuperuacuum eſt, inanire uolumus, uniuerſum exinanibimus plethoricum affectũ: ſin ple
nitudinẽ accipias, cum parte aliqua plenior collecta reddundãtia eſt, falſa, cum oſtẽſum à nobis
ſit, nõ ſemper fieri poſſe, ut huiuſmodi plenitudo ſubito euacuetur. Sic etiam, ſi de corruptela rõ
D interrogetur, hæc ſolui facile poteſt, quippe quã nõ ſtatim euacuare poſſis, perinde ac ſi uaſe ali
quo contineretur, aut dolio: ex quibus tñ cũ prauum euacuauerimus humorẽ oẽm, non ſtatim
niſi deterſo prius, elotoq; diligenter uaſe, meliorem infundimus. Nũ igitur fieri poteſt, ut ex hu
mano corpore corruptum euacuemus ſanguinem, eius aũt loco meliorẽ, quã primũ, eius adda
mus partibus? Quo nam igitur modo (inquiunt) exinaniri ſtatim corruptio poteſt? ſic.n. hoc, ut
alia omnia, facile pronunciant, nullo rerum reſpectu, neq; ullam in cõſiderãda re uniuerſa adhi
bentes diligentiorem examinationem: enimuero, quẽadmodũ, cũ bilis uis multa in corpore cõ
tinetur, ſæpius facile ſit, dum febris abſit, eã ipſam euacuare, ſic, cũ ante acuta correptus febre
homo fuerit, difficillimum id redditur: neq;.n. licuerit abſq; periculo, purgante tunc uti medica-
mento: ad eundẽ modum de pituita, deq; ſeroſis, excrementis exiſtimandũ. Dictũ ſanè à nobis
de his oĩbus cũ in alijs libris: opuſq; eſt, qui ſcire iſta exacte uoluerit, inde ſibi diſcenda hæc pe
tat. Morbus igitur plethoricus ut ſit phlegmone, non in ipſis ſolũ uaſis plenitudine detenta, ſed
etiam uniuerſos occupãte muſculorum ſinus, ex eo potiſſimũ libro diſcas licet, in quo de tumo
ribus præter naturam ſcripſimus: ꝙ uero ſubito curari phlegmone omnis nõ poſſit, diximus in
libris de curandi ratione, ſcd̃m eã potiſſimũ operis partẽ, in qua curandorũ ꝑter naturã tumo-
rum uia inſtituitur: fit.n. interdum, ut tã ualide, tamq; tenaciter adhęreant carni uiſcidi, craſſiq;
humores,

humores,periculum ut ſit,ne,cũ diutius perſeuerauerint, ſequatur ſcirrhus: at ij,qui nihil borũ E
ſciunt,dum potiſſimam artis partem ignorant,damnant Hippocratem: atqui è diuerſo quis,cũ
ſolidum corpus refrigeratum,aut excalſactũ aliquod fuerit, promptũ fore illi ad naturã recur-
ſum dicet,quo modo etiam,cum denſius,rariusve redditum fuerit:neque enim refrigeratũ ex-
calfacere,excaltactumq; refrigerare,denſiusq; rarefacere, ac rarũ denſare laborioſum fuerit:at
pertinaciter adhęrentẽ parti carnoſæ humorẽ,aut craſſum,aut glutinoſum educere; laborioſiſ-
ſimum:nam,cum ex uaſis etiã laxis ijs haud promptũ ſit ſordes expurgare:facile id.ſ. in carno-
ſis exiſtimabiť.Quare ſumme deprauata ratio ea eſt, q̃ cauſas in bumoribus cõtentas curatu fa
ciles ſemper magis eſſe dicit ijs,q̃ in ſolidioribus partibus ſunt. Nã,ſi in uniuerſa corporis habi
tudine abſolute plenitudo inſit contenta in uaſis,quam proprie plenitudinẽ nominamus, nõ ſa
nè difficile ſactu ſuerit,& primo quoq; tẽpore hãc ipſam exinanire, & ꝓuenientibus inde ſym
ptomatis ægrũ liberare;contra,cũ uitioſus ſuccus aliquis,aut corruptela adſit,fieri nõ poteſt,ut
abunde ſacta euacuatione ſanitati homo reſtituať.Nec ſane alio ſe modo res hẽt ipſa:plures.n.
inuenti ſunt,quibus cum degrauaretur corpus,tenſioniſq; accederet ſenſus, uenæ quã primum
ſectione ſymptomatis his ſoluti ſint: non nullis contra per totũ menſem corruptionis nocumẽ
tum permãſit,dum nec deprauatum ſanguinẽ potuimus ubertim exinanire,nec meliorẽ alium F
reponere: nã, ut ex cibarijs recte in corpore cõfectis bonus generatur ſanguis, ſic periculũ eſt,
ne,dum idonea concedimus alimẽta,cum prauo,qui prius inerat, bonns una corrũpatur . Quã
etiam ob rem nõ omnem ſe pollicentur corruptionem ſanaturos,ſed illam unam,in qua ualidũ
adhuc corpus ſit,uireſq; robuſtæ,non cum æruginoſus penitus ſactus ſanguis ſuerit, & qui indi
tum alimentũ trahere ſecũ in corruptelam poſſit,ſed qui potius ab boc ipſo contẽperari queat:
ſed nec,cum ad uires æſtimata plenitudo ſuerit,ſanari continuo ęger poteſt,eo ꝙ cũ inanitione
una ipſa diſſoluãtur interdũ uires.Diximus de huiuſmodi affectu in opere de medendi metho-
do.Ergo raro inanitione hominem continuo ſanum reddes:continget tamen quandoque hoc,
quemadmodum apparet:& huius ſanè rationis ueritatem clare oſtendit experientia: quidã.n.
ab euacuationibus ſtatim ipſis omni liberanť moleſtia:ſed nec hoſce affectus noſſe medico cui-
uis promptum eſt,nec,ut eos norint,ſtatim ẽt dignoſcere eos ualent.Ii ſunt igitur, qui maxime
nugentur,inter quos,ut uerum fateamur,primas obtinet Iulianus,qui,cum nullum unquã cum
artis operibus commercium habuerit,ex his tamẽ,quæ ipſe nouit,audaculus reperitur.Cęterũ
nos ſæpius inter ipſa artis opera poſt utriuſq; plenitudinis inanitionem homines ſanitati cõti-
nuo reſtitutos oſtendimus,utranque dico,& quam ex uaſorum æſtimamus capacitate,cui ple- G
thorę nomen eſt,& quam ex uiribus metimur,quæ inanitione non diſſoluatur:atque hæc,cum
primum ægros quis uiſere inceperit,unà cum ijs,qui ſanare nouerint,percipiet omnia.

Aduerſus Theſſalum & Iulianum de humoribus, qui à purgantibus pharmacis trahuntur. CAP. 8.

VIdeamus ea,quę deinceps dicuntur,in quibus Aſclepiadæ rationem tractãdam ſuſcipit Iu-
lianus peruulgatam illam,qua perſuadetur non proprios trahi à purgantibus medicamen-
tis humores,ſed ab his generari.Sanè pauca quædã de re hac diximus in calce libri de elemẽtis
ſecundum Hippocratem,ſicuti in primo quoq; de naturalibus ſacultatibus: poſtremo ſocijs ita
rogantibus librum etiam de hoc ſcripſimus unum,cui titulus,De purgantium medicamentorũ
facultate:quare uniuerſum de his ſermonẽ,q ſcire uoluerit,inde ſibi petat : nos hoc in loco ijs,
quæ à Thæſſalo dicuntur,reſiſtemus:prius tamen eius uerba adſcribam:Athletam,quẽ uolent, ,,
capiamus,bona præditum habitudine,naturaliterq; ſe habentem:huic bona in corpore cũ inſit ,,
materia,firmaque,medicamentum exhibemus,quęque excernuntur, ſumme corrupta oſtendi ,,
mus,unde colligimus,nemine,qui ijs contradicere queat, reperto, cum, quæ nũc excernuntur ,,
acerrima ſimul ac corrupta,antequam medicamentum exhiberetur,talia athletæ non adeſſent H
(bona enim is habitudine erat)nihil aliud nobis reſtare dicendum,quam utraq; hęc à medica- ,,
mento fieri:primum quidem materiam ab eo in corruptelam uerti:deinde etiã excerni,ſiue per ,,
uomitum id,ſiue per aluum fiat.Hæc ſunt Theſſali uerba:audiſtis autem priuatim à me,quòd in ,,
bonæ habitudinis aliquo humores purgentur omnes,id non magis,quòd nunc illi generentur,
declarare,quàm quod antea cõtineantur:fruſtra igitur iſta attulit,neutrã neceſſario, aut cõpro
bans,aut demoliens ſectam:quòd ſi aluum ſubducens aliquid exhibeat, non tamẽ medicamẽ-
toſum hoc illis eſt.†Neq; uero inuerecundi Therſitæ,more exhibemus,& oſtẽdimus,dicere de
buit,cum neq; exhibuerit id,neque oſtẽderit unquam,nec iam exhibentem alium,aut oſtendẽ
tem uiderit.At nos ij certe nõ ſumus,qui ea,quæ minime præſtamus,dicere, aut ſcribere audea
mus,ſed oſtenſa operibus prius ipſis ueritate,tum demum rerum explicamus artẽ : id quod ex
his quoq;,qui de Theſſali grege ſunt audias licet,partim quot ex ijs, qui aqua inter cutẽ labora
bant,medicamento dato,quod aquam educeret,uentrem quam primum ad ęqualitatẽ reduxe
rimus,partim etiam quot ictericos ſanitati continuo reſtituerimus,bilem trahẽte medicamẽto
exhibito.Verum neq; hæc,neq; aliud huiuſmodi quicquam uidit unquam Iulianus:athletis pur
gãs,inquit,exhibeo,medicamentũ,& oſtẽdo:ueriſimile uidelicet eſt, ut tanta præditus amẽtia

athletas

A athletas bonis præditos ſuccis purget,aqua inter cutem laborantes non purget, non regio mor
bo affectos,non atra percitos bile,non eũ,qui morbo,quẽ elephanta uocant,correptus ſit,non
cancro affectum,nõ quẽ phagedæna, aut eryſipelas, aut alius quiſpiam,qui ex maln generetur
ſucco,morbus infeſtet:ſatis nobis de his ipſius nugis dictum ſit:nã,ſi, quæ audire dignus eſt Iu
lianus,dicere omnia inſtiterit aliquis,huic non iã uno aut altero, ſed longe pluribus libris opus
« fuerit. Veruntamen eorum,quæ deinceps dicit,aliqua audiamus,hoc modo ſcribens: Aliud aſſe
« ro ualidiſſimum,quo maxime inſpecto reſipiſcere eos æquũ fuerat,nõ atra omnino bile agi: cũ
« enim ſubeſſe bilem arbitramur,pituitam purgans medicamentũ damus,nec iam pituita, ſed bi
« lis excernitur: cum uero pituitã,hanc ipſam educente medicamento dato non pituita, ſed bilis
« utrobique deiicitur: hydropicis aquam ducens medicamentũ damus,tuncq;,cum manifeſto in
« hydropicis aqua contineatur,præter omnium maxime opinionem exire aqua non uidebiт: par
« enim eſſet,ut,cum bilem trahens medicamẽtum exhiberemus,bilis: cum pitu tã, pituita educe
« tur. Hęc ſunt,quæ dicat,in quo admiratione dignũ eſt,quod primum dixit,nõ oportere ab atra
« omnino bile agi : nimirum nos atra percitos bile dicit, quicunq; Hippocratẽ laudamus. Quòd
ſanè lepidũ ſermonis genus illis poti⁹ cõueniebat,quibus atrabilarios ab atra infeſtari bile pla-
B cet: porro fabuloſo Aeſopi aſino ſimillimus eſſe Iulianus reperitur,qui, cũ una Ariſtoſito domi
no accubantem meliteńſem quendam catellum uidiſſet,circumq; ipſum ſaltitantem, ac delitio
ſe ludentem,mota ſubinde cauda , iucundam præterea quandam emittentem uocem, ob quæ
læti conuiuæ erant , ipſumque exoſculabantur omnes,nihil moratus ſit , quin in ſellam conſe-
ſtim inſiliens ruderet, ac ſeſe, caudam identidem quaſſans, uerteret . Huic perquam ſimilis Iu-
lianus cum ſit , cauilloſe in nos inuehitur, obiecta nobis per iocum melancholia, quæ ab atra,
ut ipſe ait,bile ſit . Sine igitur, in te nos de atrabile dicamus, qui, cum arte minus etiam quàm
pueruli medici ualeas,in Hippocratem inueheris: qua quæ nam maior inueniri melãcholia po
teſt? quæ manifeſtior ignorantia? quæ tandem petulantior audacia? His nos iocoſe inceſſis Iulia
ne,indoctisq; ea ita ſermonibus complicas,ut iam ne puerum quidem latere poſſit,quam abſur
da hęc ſint. Nam,cum Hippocrates dixerit nullam neque ætatem,neque anni tempus,neque a-
liud omnino inueniri tẽpus ullum poſſe, in quo ex corpore noſtro humor aliquis totus pereat,
ut quos ſemper nobis ineſſe dicat, ſintque nimirum ij,ſanguis, pituita, atque utraq; bilis, quos
in omnibus ineſſe omnes exiſtimat,incrementum autem ſuſcipere in alia temperarura,natura-
que corporis,ætate, tempore, regione, morbo, ipſius te demoliri rationem putas, ſi bilioſo pi-
tuitam ducens medicamentum cum dederis, hæc quidem euacuetur, ipſa bilis non euacuetur.
C Age uero,demus hoc manifeſto fieri,ut non ſemper proprium ſibi humorem euacuet medica-
mentum,nũ falſum propterea uideri debet Hippocratis dogma ? ſi nanque humores omnes æ-
qualiter attrahit purgans medicamentum unumquodque , ipſos autem in propriam ſpeciem
* quandam mutare ſolet,nihil erit inter uenæ ſectionem,ac purgationẽ diſcriminis. Quòd ſi hæc
ita habent,haud ſane difficulter experientia poſſumus dogma ipſum probare, duobusque pro
poſitis hydrope laborantibus hominibus, quibus eadem adſit magnitudo, idem corporis habi
tus,ætas eadem,alteri eorum aliquod,quod aquam trahat,medicamentum dandum,alterius ſe
canda uena,cõſiderandumq; deinde,utri eorum profuerit id,aut nocuerit: par autem fuerat,ut
idem in utroque fieret euacuationis modus , ac tot mitterentur ſanguinis heminæ , quot eſſent
euacuatæ (ut ij quidem exiſtimant) aquę à medicamento purgante. Verum demus etiam hoc
illis,& in altero quidem,qui purgatur,aquæ heminæ euacuentur,uerbi gratia,quindecim,in al-
tero autem,cui ſecta uena eſt, duæ tãtum, uideamus nunc,uter horum iugulatus ſit (nam quid
aliud,quæſo,dicendum ſit de hydropico,cui miſſus ſanguis fuerit?) atq; uter adiutus maxime.
quid mihi hic dices ò bone uir? num ſimiliter,atque ad eundẽ nos modum refellimus,quemad-
modum paulo ante tu faciebas? bilem purgans medicanentum alicui detur,inquit,qui aqua in-
D tercute laboret,bilem hoc etiam ò bone uir euacuabit,uerum modicam, omneq; citra emolu-
mẽtum. Bilioſo,quod aquoſam detrahat materiam,detur,hoc quidẽ aquoſa euacuabit, ſed mo
dica,nec ſine detrimento: è diuerſo,quod aquam trahat,aſcite laboranti detur, quod bilẽ icteri
co,hic & plurimum euacuabitur homo, & maximo præterea cum iuuamento. Hæc ſi apud me-
dicorum aliquem ſcripta nondum legit Iulianus,hominis admiror diligentiam: ſin, cum iſta le
giſſet,auſus eſt,quæcunque ſcripſit, ſcribere,par eſt, ut illius prudẽtiam admiratione proſequa-
mur. Ego enim eorum,qui iſta audierunt,offendi aures puto. Iulianus autem, cũ de his ſcribit,
inſanire nos arbitratur. Reſpondeat itaque,ijs, quos laudauit, philoſophis in memoriam reuo-
catis,à quo nam ipſorum demonſtrandi legem huiuſmodi acceperit,cuiuſmodi uſus ipſe eſt. Si
enim,inquit,bilem trahens medicamentum, animantis natum eſt bilem expurgare, non ipſam
generare,in pituitoſis non ſanè bilis euacuaretur: quam uero mire id,qđ conſequens eſt nouit?
O præclaram ſophiſtæ huius dialecticam . Quidnam tam unquam prudenter Chryſippus, Ari-
ſtoteles,Plato dixit? Qui,ſi de ijs propoſita illis foret conſideratio, cum nulla penitus continere
tur in corpore bilis , id prorſus ſequi affirmaret , nullam quoque omnino à bilem trahentibus
medicamentis exinaniri,cum uero modica ineſſet,quæ ab ijs traheretur, modicam quoq; futu
tam

ram eſſe dicerent,quemadmodum ſanè plurimam,cũ plurima contineretur.At nouæ huius dia E
lecticæ ſophiſta Iulianus,cum modica quandoque in corpore bilis inſit, nullam prorſus bilem,
hanc ipſam ducentia medicamenta ſequi cenſet, & poſtea nos quidem inſanire dicit, quicunq;
aqua intercute laborantibus aquam ducens medicamentum damus, ſeipſum uero prudenter
agere, cuius placitis conſentanea eſt uenæ in his ſectio. Simillimum his ipſius ſermonibus eſt,
quod in ſequentibus uerbis his affert:& quod magna ex parte uiciſſim intẽditur, ac remittitur, „
indeterminata ſanitas ſimilis aliquis factus quantum ad nos,ſecundum omne cõtinuitatis,quã *
tum ad nos,in eo,quod rarenter,nec ſæpenumero fit. Per hæc Iulianus opinionem refellit exi- *
ſtimantium corporeos ſemper eſſe paſſionum affectus intenſionibus, ac remiſſionibus in teſti-
monium adductis:idq; facit,ratus ſe in hoc methodicorum opinioni conſentire, à ueteris autẽ
magiſtri placitis diſſentire,cum tamen diuerſiſſimum hoc ſit.Nam,qui in ſolidis animantis par-
tibus inſunt affectus, obfirmati inſunt ac durabiles: at quæcunque humida ſunt, præterquam
quòd in alias animantis particulas ſubinde decumbunt, par eſt etiam, ut partim in halitum te-
nuefacta digerantur, partim etiam per meatus ſenſui patentes excernantur, & nunc quidem à
gubernatrice animantium natura concocta,meliora, nunc à febrili immutata calore, deteriora
fiant:ac quædam ob calorem hunc diſſlentur, quædam rurſus bonis admiſta alimentis meliora F
euadant,non nulla autem à prauis illis confluentibus corrumpãtur,ſiue ea prius etiã,quàm aſſu
merentur,praua fuerint, ſiue non recte ea uentriculus concoxerit.

Deſunt quædam.

Accenſas uero ob putrefactos humores febres,nihil ſanè mirũ ſit,ſi,prout collecti ij per loca
fuerint,putrefactiq;,atque exinaniti,ita generationes,ac declinationes ſortiũtur:uerum hoc il-
los fortaſſe quiſpiam dicentes ferat:at,quod deinceps Iulianus ſcribit,non iam cum alijs cõmu
ne, ſed ipſi proprium nunc referam:ſatius autem uiſum mihi fuit, uniuerſa illius uerba, quan-
quam prolixiora, adſcribere,ad hunc modum habẽtia.Quod uero intelligi nõ poteſt,cũ in ple- „
nitudinem,aut corruptelam pro eo, qđ præſens poni debet, morbi refertur cauſa, quisnã quæ *
ſo exactiſſime aliquid dignoſcet?affectu de toto corpore abeũte neceſſe eſt, omnia in omni par „
te,particulaq; redundare fateamur: unà enim cũ affectu perduret opus eſt,continens cauſa:per „
totum autem eunt affectus,quales febres ſunt,& quãplurima alia,in quibus in toto ineſſe pleni „
tudinem oportet,plurimamq;,cum plurimus morbus fuerit,atque ita conceſſum dicere. Quòd G
ſi uero * * quod contradicit humoris plenitudo: atqui Iuliano nõ placet morbo
rum,qui in uniuerſo conſiſtunt corpore,continentem cauſam in uno conſiſtere loco,ſed, ſiquis
fluxum etiam in bubone continentem eſſe ſupponat, febris cum ſit, in tantam incidet ſermo
dubitationem:nam diſſoluto bubone,nec permanere illam, nec ceſſare poſſibile eſt,cũ manen- „
te quidem neceſſe ſit,ut & febris ſoluatur: ſoluta autem continentem ſui ipſius cauſam bubonẽ
habeat,oportet:exq; hoc præclari huius defenſoris ſubuerti rationẽ neceſſe eſt,qua ait,fieri nõ
poſſe,ut morbi,uniuerſo in corpore qui ſit, cauſa unico conſiſtat loco, cum tamen nullam aliã
cõtinentis cauſę afferre rationem poſſit,quàm quod ab ea aliquid fiat,ac cum ea pariter ceſſet,
niſi forte hoc etiam in loco, quemadmodum in alijs quoque facere conſueuit, repente
ſe Stoicum rurſus profiteatur:uerum cum hoc fecerit, non modo morbi,ſed
ipſius etiam ſanitatis cauſam afferet aliquam,et,quod minime uult,
calidum eſſe morbum aliquem,& frigidum,& ſiccum,& hu-
midum dicere cogetur. Quamobrem deſinat ina-
nes has nugas afferre, neque * modum,
uerum alia excogitet, dum laudibus H
quidem nunc Stoicos extollit,
nunc ipſorum etiam
placita tollit.

GALENI LINGVARVM, HOC EST, OBSOLETARVM HIPPOCRATIS VOCVM, EXPLANATIO,

Mario Nizolio Brixellenſi interprete

Hunc librum Auguſtinus Gadaldinus, ex plurium Græcorum codicum collatione, pluribus in locis nuperrime emendauit.

CVm volueris ò Theutra linguas, (hoc eſt voces obſoletas,) quæ apud
Hippocratem reperiuntur, quàm breuiſſime fieri poſſet, à nobis ex-
poni, libenter et prompte tibi paruimus, huiuſmodi ſtudijs pulcher-
rime morem gerere, pulcherrimum exiſtimantes. Erit autem, vt ipſe
iuſſiſti, ordo orationis noſtræ ex ordine literarum, à quibus ipſæ lin-
guæ initium capiũt: ſi prius tamẽ illud definierimus, inter expoſitio-
nem omnium verborum Hippocratis, et ſolarum ipſius linguarum,
C quid interſit. Quæcunque igitur voces antiquis temporibus erant in
vſu, nunc autem non amplius ſunt, huiuſcemodi voces linguas vo-
cant, et ad has exponendas accedimus. Alias uero omnes, quæcunq;
inquiſitionem quidem non minorem deſiderant, vſitatæ tamen in hunc vſque diem ſunt, in ip-
ſorum librorum expoſitionibus ſuper his inſpicere commodius fuerit. Quid enim iudicium, &
quid diuinum, & quid integre, & quis in ſummo bonus habitus, & omnia, quæ talia ſunt, ora-
tione quidem longiſſima ad explanandum indigent, in communi tamen vſu verſantur nihilo
minus, quàm vita, & breuis, & ars, & longa, & opportunitas temporis, & uelox: quanquam &
harum vocum nonnullæ expoſitionis alicuius egẽt. Ex quo mihi in mentẽ venit admirari eos,
qui omnia Hippocratis verba ſe expoſituros pollicẽtur, ſi quidem non intelligunt, plura ſe prę-
terire, quàm docere. Dioſcorides quidem, non Herophilius ille cognomẽto Phacas, ſed iunior
quidam patrum noſtrorum memoria multis libris ſcriptis, non modo dimidiam, ſed ne tertiam
quidem, aut quartam partem omnium verborum Hippocratis exponit. Ac præter alia multa,
cumulus etiam accedit horum duorum, quæ ab eodem in toto opere peccantur: primum quia
de manifeſtiſſimis nominibus mentionẽ facit, ad quæ intelligenda non modo multa, ſed ne mi-
nima quidem explanatione opus eſt: deinde, quòd hoc ipſum non ſemel tantum, ſed ſæpiſſime
D facit. Hæc igitur nos cõtempſimus, & præter hæc etiam omiſimus exponere formam uniuſcu-
iuſque arboris, & herbæ, & eorum, quæ ex metallicis fodinis eruuntur, tum autem & piſcium,
et animalium omnium, de quibus frequenter mentionem facit Hippocrates. Quæ quidem Dio
ſcorides is, de quo loquor, non erubeſcit tranſcribere ex libris Nigri, et Pamphili, et Dioſcori-
dis Anazarbæi, atque ante hos Crateuæ, et Theophraſti, et Heraclidæ Tarentini, et aliorum innu
merorum. Idem quoque notiſſimarum vrbium nomina exponit, ſimiliterque Aſtrorum mani-
feſtiſſimorum, quæ ne puer quidem ignorare poſſet. Atque in his exponendis non hic ſolus, ſed
etiam alij complures peccant. Hæc igitur omnia ſi quis amputet, linguas explanauerit ſolas, ut
Herophilus fecit, et Bacchius, cui Ariſtarchus grammaticus multitudinem exemplorum cõgeſ-
ſit, vt aiunt: nos autem (ut ſcis) plura etiam, quàm illi, excerpſimus, eaque in commentariis ha-
bemus. Quę celeriter, et ipſa, ſi uolueris, latiore enarratione colligemus tibi. Nunc autem, quod
iudicatum eſt, et longioribus illis commentarijs, demonſtratum, roganti tibi, ut per capita ha-
beas, præſens liber compoſitus eſt, complectens non ſolum omnia nomina, quę cũ ab alijs anti-
quis vſurpata fuerint, nunc amplius in vſu nõ ſunt, ſed etiam quæcũque ipſe Hippocrates pro-
prio aliquo modo ſibi fecit, uel transferens à conſuetudine, uel figuram accommodans aliam,

uel ſignificationem mutans:nanq; antiquos multa ſibi nomina feciſſe oſtẽſum quidem ſatis eſt E
ab Eratoſthene in libris De antiqua comœdia,a † ſed ego quoq; idem tibi paucis per exempla poſſum demonſtrare,cum pauci admodum facultatem habeant euidẽtius diſcernendi, quid nã lingua ſit,& quid linguæ ſimile ab antiquo aliquo factum. Puto autem tibi Ariſtophanis exempla ex Dætaleis abunde ſatisfactura,quæ ferè ad hunc modum habent: Ad hæc tu dic Homere, qua nam lingua uocant κόρυμβα.in illa enim fabula ſenex quidam ex Dætaleis proponit procaci filio primum,κόρυμβα quid ſint,ut exponat:poſtea uero,quid uocẽt ἀμενηνὰ κάρηνα: Et ille quidem uiciſſim proponit linguam,quæ in tabulis Solonis eſt b †ad cauſas differentes ‡ hoc modo.Tuus quidem,meus autem hic frater dicat,quid uocent,ἰδύουσι.Deinceps proponit,quid nam ſit bene facere:ex quibus maniſeſtum eſt linguam antiquum eſſe nomen,quod ex conſuetudine decidit.Quod autem unuſquilibet eorum qui c †in ſtudiis doctrinæ‡uerſabantur,putabat licere ſibi facere noua uocabula,ſatis indicat:& antiphon,qui,quomodo ea facienda ſunt edocet.Indicat etiam,& ipſe Ariſtophanes in eadem fabula his uerbis,ἄλλως ὀρθὴ λῆ καὶ μύρον καὶ ταινίαι. Poſtea ſenex irridens ἀδου ὀρθὴ λῆ iſtud eſt ab Lyſiſtrato.Rurſus autem,cum Procax filius dixiſſet, fortaſſe à nobis nõ perterreberis tempore: & boc filii dictum ſenex irridens,ait,hoc perterreberis à rethoribus eſt:tum rurſus cum ille dixiſſet,'quo tanquam tibi hæc uerba euadent. Rurſus ſe- F
nex,& hoc,euadent tanquam ab Alcibiade ſumptum carpit,ac filius quidem nondum deſinẽs, neque reuerens ſenem,quid cõiectas? etiam malos uiros diceres eos,qui exercent probitatem. Poſtea ſenex,ò Traſymache,quis horum patronorum te liberat?Maniſeſtum igitur puto ex hoc tibi factum eſſe,ut dixi,eſſe modum linguarum,cum nomen commune omnibus à conſuetudine ſuperante cecidit,uel factum ab aliquo antiquorum,non omnino receptum fuit in conſuetudinem.Sic igitur,& Hippocrates,ex nominibus,quæ uſitata non ſunt,aliqua aſſumit, aliqua ipſe facit,aliqua autem d †nouis adiunctis ſentẽtiis‡mutat,quorum unumquodq; unà cum linguis exponendum cenſemus,cum ex conſuetudine,quæ nunc eſt, cecidiſſe uidebitur. Sic igitur,ſi cuius etiam ſtirpis nomen uel animalis,uel urbis ualde obſcurum fuerit,hoc tibi inter ipſas linguas exponemus:& omnino hoc ſpectabimus,ut non tibi ſoli,ſed etiam aliis,qui modo primas literas attigerint,liber utilis exiſtat.ſi uero quiſpiam neſcit,quid ſit ἀνεμώνη,& ἀπὸ πρέον,& ἀμφισφαίρωμα,& alia,quęcunq; talia ſunt,ad Dioſcoridẽ eum,& ad illius ſimiles remittemus,ut ad eos,qui talia docere nõ indignum putant.Cum igitur aperte definitum ſit à nobis, quid nam ſit lingua,quid uox uſitata,& cum dictum ſit exiſtimaſſe nos idipſum,quod indicatum eſt à nobis, & demonſtratum in aliis libris, hic tibi ſolum ſine demonſtratione eſſe ſcribendum,ad explana- G
tionem iam ipſarum linguarum accedamus, eligentes ipſas ex omnibus libris non ſolum uere Hippocraticis, ſed etiam ex iis, qui Hippocrati quoquomodo ſunt inſcripti. Quod autem multæ à Bacchio prætermiſſæ linguæ hic ſcriptæ ſunt, quodque nullam nos prætermiſimus,ipſe liber docebit,quemadmodum, & illud,quod prout uidetur oratio poſtulare,e †aliquando quidem interpretamur ipſam locutionem, qua cum expoſuimus liguam ‡ in plurimis autem id facere negligimus, cum f † ſine interpretatione‡ſperamus ipſam explanationem fore maniſeſtam.

A† Hoc in loco,ubi cod. græci impreſſi habent, ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων ἐχόντων γινώσκειν ἐναργέστερον ὧν μέντοι &c. manuſcripti duo habẽt. ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ γινώσκειν, &c. ut ſic poſtea uertaẽ. Sed,et ego quoque nunc tibi breuiter poſſim per pauca exẽpla oſtendere, quo euidẽtius cognoſcas quid nã lingua.&c.

B† Aliqui co. habent, εἰς δίκας διαφέρουσας .i.ad iudicia, ſeu cauſas ſpectantem.

C† περὶ λόγους.

D † ſignificatis.

E † ποτὲ μὲν παραγράφομεν αὐτὴν τὴν ῥῆσιν ἐξ ἧς ἐξηγησόμεθα τὴν γλῶτταν, .i. aliquãdo quidem adſcribemus ipſam orationem, ex qua exponemus linguam.

F † χωρὶς ὑπήσεως.

INITIVM VERBORVM LITERAE A.

A

a † Ἀγκυλωτόν. Anſulam vel annulum habens, dictum eſt autem de b curru. *

c † ἀγκυρομήλη. Speciũ ſiue ſpecillum hamatũ.

d * ἀγλῖθες. Partes capitis allij.

ἀγρία κολοκύνθη. Colocynthis.i.agreſtis cucurbita, vt Crateuas, & Dioſcorides, & Pãphil⁹.

ἄγριον. Montanum, ſylueſtre.

ἄγυια. Imbecillia, {quaſi membris carentia.}

ἀγχόμενος. Qui ſuffocatur.

ἀδαξᾶσθαι. Morderi cum pruritu.

ἀδεῶς. Negligenter, ſine cura.

ἀέτωμα. Pars tecti in ſublime erecta, vt triangulus.

B

ἀπιλέγεται. Remittitur, reſoluitur.

ἀθήρ. Et tuberculi, quod in palpebra oculi natũ à ſimilitudine hordei Crithe dicitĩ, pars acuta eſt, vt in ſecundo de morbis minore, & eius partis ſummum, quæ in cuſpide ſagittæ πώγων, hoc eſt barba appellatur, vt in quinto de morbis popularibus.

ἀθώρηκτος. Qui non ebrius eſt.

ἀγλίη. In oculis albicans cicatrix, vt in maiori de prædictione. & albeſcentes humores cõcreti, vt in Coacis prænotionibus.

αἰγόκερας Quod & βούκερας, & τῆλις, i. fœnugręcum.

C

αἰγύπτιον ἔλαιον. Aegyptiũ oleũ, quod ipſi vocãt cicinũ: veteres q̃dẽ ex ricino ricininũ.

αἰγύπτιον ἔλαιον λευκόν. Aegyptium oleum album, quod ex lilijs conficitur, & lilinum, & ſuſinum nominatum eſt.

αἰγύπτιον μύρον λευκόν. Aegyptium unguẽtum album, quod & mendeſium nominatũ eſt, confectum ex lilijs, & aromatibus, propterea q; vnguentũ non oleum vocatur, idẽq; lilinunguentum, & ſuſinum vnguentum appellatum eſt.

αἰγύπτιον μύρον. e † Aegyptium vnguẽtum ex flore ęgyptię ſpinę, quod & metopium nominatum eſt.

D

αἰγυπτίην στυπτηρίαν. Aegyptium alumen, quod & ſciſſile, & triſciſſile nominamus.

αἰεί. Significat aliquando, apud Hippocratem etiã donec, & apud multos alios antiquos.

αἰθάλη. Idem quod {fumus vel} fuligo.

αἰθιοπικόν. Subaudiendum eſt cuminum.

αἰθόλικες. In ſumma cute circuli, ſimiles circulis rubris, qui ab igne excitantur, ab αἴθειν, quod eſt vrere nominati, & αἰθολικώδεα. videlicet his circulis ſimilia, quæ multi vocant αἱμάλωπας.

αἱματοφλεβοβοσάσης. Sic.n. Dioſcorides ſcribit, compreſſiones ſupertumeſcentis ſanguinis exiſtimãs ſignificari. Quoniam & alibi ait, in inflammatis ſanguinis effuſionibus retentio opportuna. plures tũ ſcribunt αἱμα-

A

τοφλεβοβοσάσης, & venas inflatas ſanguinis plenas ex nomine ſignificari putant.

αἱμακέρχνα. In ſanguinis effuſione aſperitatem* inducentia, hoc autẽ eſt morſus quidã ſubaſper irritans in aſpera arteria.

αἰνιάτης. Ab Aenea ciuitate Thraciæ, quẽ eundem, & αἰνιατικόν aliquando uocat.

αἰόλλεσθαι. Quaſi vageri, & errare.

αἰών. Vita.

ἀκαλήφη Quæ quidem, & vrtica.

ἀκεά. Curabilia, nam ἄκεα, medicamẽta ſunt.

ἀκήρατος. Incorruptibilis.

ἀκίς. Sic nominatur ferrum ſagittæ.

ἀκόνιον. In adiunctis libro de ratione victus, ſic nominauit mortariũ, ſimiliterq; Theophraſtus in libro de ſtirpibus octauo.

B

ἄκουνα. Repleta.

ἀκρέα. † Filia fœmina, Minerua, Venus. }

ἀκρεσπέρον. Summa veſpera, hoc eſt, prima, & incipiente.

ἄκρητον. Impermiſtum. ſic .n. nominatur omne, quod cum altero miſtum non eſt, & puram ſuam ſeruat naturam.

ἀκρητοχόλους. Puram contrahentes bilem.

ἄκρητον πάγος. Velut immenſum ſpatium. dictũ eſt autem in libro de hebdomade de eo, quod eſt extra mundũ, vel infinito, vel inani, quod cogitatione informari non poteſt.

ἀκρόπλοα Superne, & tãquã ĩ ſummo* nauigãtia, ſic et ἀκρόπλοοι, in ſummo* nauigantes.

C

ἀκροσπτίς. Lingua ſic dicta eſt in ſeptimo de morbis popularibus, tanquã ſua ipſius extrema non informans, hoc eſt inarticulata propter motus difficultatem.

ἀκροσαπής. In ſuperficie* mutatum.

ἀκρόψιλον. In ſummo glabrum, hoc eſt nudũ.

ἀλαιαφθορίη. Incomprehenſibilis* corruptio. Sic nominata eſt in libro de locis in homine, tanquam cæca, et inuiſibilis.

ἀλάπτης. Qui eſt ex Alaptis, Alapta enim oppidum eſt Thraciæ.

ἀλάστορες. Et ipſi homines, qui talia perpetrãt, ob quæ cruciari mereãtur, et uindices dei, qui eos perſequuntur.

D

ἀλγήματα. {Aegrotationes, nam} ſæpe et de ipſa ægrotatione nomẽ inducit, et τὸ ἀλγεῖν ſimiliter pro ægrotare, et aliquid pati, et alia ab ipſo.

ἀλεάζειν. Calefacere.

ἀλίζον ὕδωρ. Aqua conferto imbre cõgregata.

ἀλίζον. Congregatum, confertum.

ἀλεξητήρια. Remedia, et auxilia, quæ malis arcendis adhibentur, nam et ἀλέξασθαι auxiliari eſt.

ἀλίσωσιν. Congregant.

ἄλειφα. Oleum, vel adeps.

ἀλέως. Collectim.

ἀλεότητα. Congregationem.

Ἀλιθῶσιν. Decipiant, imponant: dictum eſt autem, et in errore.

A † Quaſi dicas, anſulatũ, vel annulatũ, ea forma qua ἀλυσιδωτὸν catenatum, & chiridotũ, manicatum dicimus.

B * Cod. Hẽrici Stephani viri græcę & latinæ linguæ peritiſſimi, habet κυρτώματος, id eſt gibboſitate.

C † Quo medici vulnera, vel vlcera percẽtant.

D * Vulgo ſpicas uocant

E † Dũ hũc librũ ꝑ manib⁹ haberẽ, Melchior Guiladinus rei herbariæ profeſſor celebris, hæc ad me de hoc vnguento ſcripſit. Duplex hoc loco error eluceſcit, ſiquidẽ unguentum Aegyptium nõ eſt Metopiũ: tũ quia Metopiũ haudquaq̃ cõficiebatur ex floribus ſpinæ ægyptiæ: quã ſpinam Dioſcorides Acaciam nuncupat. Cæterũ unguentũ Aegyptiũ idẽ eſſe qđ Stacten, quam ſacra Hebræorum literæ veteres verſionis Guttam uocãt, teſtis eſt Didymus apud Athenæũ δειπνοσοφιστῶν decimo quinto. Vnde uero cõſiaretur, qđ Metopiũ dicebatur, per ſpinæ docet Dioſcorides, Paulus, cæteri. Hæc Melchior.

* κέρχνω

† ἀκραία.

* ἐκπλέοντα. quã dictionem alij vertũt natãtia, vel fluitantia.

* ἐκτροπῆς eſt aliquid us co. vt vertit interpres, in alijs ἀπὶ βραχὺ ideſt parum.

* labes.

ἀλθεῖν. Curare, ſanare.
ἄλθεξις. Curatio, ſanatio.
ἀλθίσκειν. Curare, ſanare.
ἄλκαρ. Remedium, Auxilium.
ἀλλογνοῶν. Deſipiens, & tanquã alia percipiẽs, quam quæ ſunt, ſic & ἀλλοφρονήσας dictum eſt ab ipſo, de eo, qui mente alienata eſt.
ἀλλοιοτροπεῦνται. Vertitur varie.
ἀλλόκοτον. Obſcurum, & incognitum.
ἀλλοφάσσοντες. Deſipientes, inſanientes.
ἀλαοί. Cæci, quod & ἀλαός cæcus eſt.
ἁλυκόν. Salſum.
ἀκρητόχολον. Sic nominat eum, quem & ἀκρήχολον, hoc eſt, qui puram congregat bilem.
ἀλύξει. Fluctuat, iactatur: ſic & ἀγύζει in futuro dictum eſt.
ἀλυσμόν. Quod & fluctuationem quãdam*, & hęſitationem, quin & agitationem vocant, & ἀλυκὴ hoc idem.

* Hen. Steph. legendum putas τινὰ, id eſt quidam.

ἄλφιτα. Non ſolum ex hordeis farinæ ſic vocantur: nam in primo de morbis mulierum ἄλφιτα πύρινα, hoc eſt farinæ triticeæ dictũ eſt: in ſecundo autem de morbis maiore, & lẽtium, & eruorum ſiccatorum. Omnis igitũ moliti grani mediocri magnitudine fragmẽtum ἄλφιτα appellant, nam maiora fragmenta, κρίμνα, hoc eſt craſſiores farinę, minora autem ἄλευρα, hoc eſt tenuiores farinæ nominantur.
ἄλφιτα προκώνια. Quæ ante coni ſiue metæ cõſtructionem fiũt, hoc eſt ex recẽtibus, & teneris hordeis: conus .n. quidã in areis etiã nũc erigitur, & maxime in pluuioſis regionibus, lignum rectum, circa quod componuntur fructus in coni, vel metæ formam.
ἀμαλδύνεται. Ipſi vſitatũ eſt, quaſi offuſcatur. & quaſi obſcuratur, vt in ſecundo de morbis mulierum, oculi offuſcantur.
ἀμαλῶς. Et molliter, quod idẽ valet, quod nõ valde, vt in libro de purulentis. Hoc autem molliter vitãt: Et facile: vt in primo de morbis maiore, Et oculis non facile* videt. & in ſecundo maiore, Et cibos nõ facile* recipit.

* ἀμαλῶς.

ἀμαμηλίδες. Genus quoddam meſpili, plurimum in Italia naſcens, vt Dioſcorides ait, quidam autem ἐπιμηλίδας aiunt eſſe poma parua ſylueſtria.

† de ijs, quæ in medicatrina fiunt.

ἀμβη. Altior eminentia.
ἀμβλυωσμός. Scilicet abortio, ab eo quod eſt, abortare, ſed & ἀμβλυωπία, hebetudo viſus, vt in maiori de prædictione.
ἀμβλυωπώτερα. Obtuſius videntia, hoc eſt obſcurius.
ἀμείρων. Auferens, & accipiens.
ἀμενηνόν. Inualidum.
ἄμη. Quodam modo, ex aliqua parte, mediocriter.
ἀμύξας. Qui eliſit, & laniauit.
ἀμοίη. Sic in libro † de ijs, quæ ad chirurgiã pertinent, Dioſcorides* ſcribit, Mediocri com-

* Codices quidem oẽs græc. quos viderim, habent Dioſcorides. Galenus tamen in proœmio libri de ijs, quæ in medicatrina fiunt, citat librũ Diocl̄is de ijs, quæ in medicatrina fiunt.

E preſſu viciſſim declinent ad augmentum, & reformationem carnium faciãt. Cæteri aũt ſcribunt ἀλλοίη. Ait autem Dioſcorides ἀμοίη, mediocria eſſe, ſed teſtimonium nullum apponit.
ἀμυσί. Totum ſimul, ſine clauſione labrorum.
ἀμφιβραγχίων. Locorum, quæ ſic uocantur, circa tonſilas.
ἀμφίδιον. Oris vuluæ rotunda extremitas, quæ labris cucurbitulæ ſimilis eſt, per metaphorã à mulierum armillis nominata, quę & ipſę ἀμφίδια vocãtur ab eo, quod eſt cõprehẽdere circulariter, & tanquam circunligare.
ἀμφιδέξιος. Tãquã vtrinq; dextra: hoc eſt vtriſque manibus, vt dextra vtẽs: talis enim eſt
F & apud poetam ambidexter, ſic Hipponax dicebat, ambidexter enim ſum, & nõ pecco. Quidã ἀμφιδέξιον intelligunt, non recte, eã, quæ in dextris partibus vuluæ* cõcepit.

* cõcepta eſt, vide etiã 7. aph. 43.

ἀμφιμήτριον σημεῖον. Sic nominauit in ſecundo de morbis popularibus, quod affectionum vuluæ ſignificatiuum eſt.
ἀμῶς. Quodam modo, ex quadam parte, mediocriter, ἄμη, de quo ſupra dictum eſt.
ἀναγνῶναι. Sententiam mutare, u eteribus dediſcendis noua diſcere.
ἀνάκας. In ſuperiorem partem, vt ἐπίκας, in inferiorem partem ex montibus.
ἀνακυκίουσιν. Reſiliunt.
ἀνακῶς. Caute, uel apte ad cuſtodiendum.
ἀνακωχή. Intermiſſio, dilatio.
G ἀναλδής. Quod non alitur, quod non augetur.
ἀνάλμυροι. Inſulſi, uel non ſalſi, Dioſcorides ſic, Multi diuidentes legunt.
ἄναλτον. Sine ſalibus, et non ſalſum.
ἀναπλάσεις. Illinitiones, Inunctiones.
ἀνατρῆσαι. Forare, perforare.
ἀνάρρινον. Per nares retro uerſum iens. Quidã diuidunt, ἀνὰ ῥινόν, ut ſit per cutem.
ἄναυδος. Qui bene, et apte uerba facere neq t: ἄφωνος autem, qui omnino uocem emittere nõ poteſt. In tertio morborum popularium deinceps, inuicẽ de Pythione dicta ſunt: ſic habet, et illud apud poetã de equo. Loquẽtem autem fecerat Dea alba ulnas Iuno.
ἀναφέρειν. Significat interdum, et ſubſingultire
H reſpirãtem, ut in primo de morbis minore, et ἀναφέρειν, ut pueri cubantes, flentesq;, et in nares retrahentes ſpiritũ: hoc idem eſt, cũ ſpiritus in aliqd impigẽs, dũ extra ferĩ, retro duplici reuocatione, atq; ĩtro recipiĩ.
ἀναχαίνεται. Suſcitatur.
ἀνδρογένεια. Per uiros ſucceſſio generis: nam per mulieres ſucceſſio tale aliud nullum nomen habet ſimile.
ἀμβήξατο. Cum tuſſi expuit.
ἀνειλήματα. Tormina, στρόφους.
ἀνειλιχθῶσιν. Surſum uerterint, conuoluerint.
ἀνειρυσθῶσιν. Euulſi fuerint.
ἀνέκας. In ſublime maxime ſurſum pendens,

compoſitum

compoſitum eſt ex ſurſum, & profectus.
ἀνεφυσῶνται. Inflatur.
ἀνηρίτων. Inconcuſſorum.
ἀνεζαμμένα. Perturbata, dictum eſt de vrinis.
ἄνεως. Mutus, & mente perculſus.
ἀνάτως. Carens moleſtia, & illæſus.
ἀνηρίκτῳ. Nō diuiſo in minuta, ſed ex vltimis farinæ craſſioribus partibus compoſito.
ἄνθεα. Flores non ſolum hos ad coronas, ſed ad alia omnia ſic nominat: ac ſemina ſimiliter aliquando vocat, vt ſecūdo de morbis mulierum: ſed & rubores, vt in Coacis prænotionibus, & ſputa ἀνθηρὰ rubra, & ſubcruenta dicit in ſexto de morbis popularibus.
ἀνθινὸν οἶνον. Hoc eſt, florulentum, quod ita nominatur, vel ex floribus grato odore prędituꝰ. quemadmodū, & κυκεῶνα ἀνθινόν, hoc eſt potionem quandam floribus cōditam nominauit in ſecundo de morbis maiore.
ἀνθινὸν ἔλαιον. Lilinum, vel irinum dicitur, quod ipſum etiam ſuſinum vocatur.
ἀνθινὸν μύρον. Quòd & ſuſinum vnguentum, & lilinum vnguentū. Differt autem à florato oleo ante ſcripto varietate odoramētorū.
ἀνίθυνον. Videlicet ſurſum direxerunt.
ἀνοργασμένον. Quod eſt, & remollitum: quoniā ὀργάσαι eſt mollire, & tanquam ſubactū, & emollitū, *vt in ſecundo de morbis maiore. *ὀργᾶν.
ἀντικοπτώσιος. Reuerberationis eius, quę remo fit. Quod & σκάμματον vocatur.
ἀντίρρινον. Herba quædam, quam bucranion, & lychnida agreſtem uocant.
ἄορτρον. Pulmonis pars ſeparata ex utraq; parte, vt in libro de morbis maiore: præterea ἄορτρον, hoc idē aliquādo appellat, vt Dioſcorides arbitratur: ſed hoc nō ſatis cōſtat.
ἀπαρτίως. Perfecte & exacte. Dioſcorides aūt ait hoc verbum totum cōtrarium ſignificare, vt in libro de ratione uictus acutorū, vbi ait, Et plerunq; perfecte in talibus temporibus tranſeunt ad ſorbitiones. Mihi autem & hoc loco videtur perfecte, & exacte ſignificare: atq; hoc modo Attici hoc nomine vtuntur: cuius plurima exempla in paruis commentarijs habere poſſis.
ἀπεβράσσετο. In quinto de morbis popularibus ſic ſcribit Dioſcorides, & ait ipſe hoc ἀπεβράσσετο verbo ſignificari, & ἀπεβήσετο, cū alij ferè omnes ἀπεβήσετο, hoc eſt euenit ſcribant. Dioſcorides enim, & Artemidorus cognomine Capito, ex eo quod alijs vſitatum erat, nomina multa tranſmutauerunt, nihil diuerſum ab antiqua ſcriptura indicantia: quorum nobis quoque neceſſe eſt meminiſſe.
ἀπειλήθη. Excluſus fuit, εἴλλειν, enim claudere.
ἀπηχθῆ. Excluſus eſt.
ἀπόγονα. Fœcunda, quidam intellexerunt infœcunda.
ἀποκεκαρπωμένος. Qđ omni fructu exhauſtū eſt.

ἀποκεκριμένοισι. Separatis.
ἀποκνηδέστερον. Negligentius.
ἀποκναίειν. Maxime quidem abradere, ſed & corrumpere, & extenuare.
ἀπομυλλήνας. Protendens labra compreſſim.
ἀπονενοημένως. Sine reuerſione, ſiue irreuertibiliter, ut ita dicam.
ἀποπαλλήσιος. Expulſionis, hinc & ἀποπαλλήσεται. i. expelletur, aliqñ quidē actiuū ἀποπάλλειν. i. expellere ſignificat, vt ī primo de morbis mulierū: aliqñ & paſſiuū ἀποπαλλήσεται expelletur, ut in libro de natura hoīs.
ἀπορέγει. Porrigit.
ἀποσβείς. Extinctus.
ἀποσιτικά. Quæ faſtidium cibi, et inappetentiam faciunt.
ἀποσκύψιες. Scarificationes ſiue venarum ſectiones, vt in primo de morbis maiore.
ἀποσκληρύνει. Exiccat, * indurat. *ἀποσκελευτᾶει.
ἀποσπαρφάζουσιν. Palpitant, uel ſaliunt, * ut in ſecundo de morbis. *σπύζουσιν.
ἀπόσφαγμα. Fœculenta colatura, quod et ὑπόσφαγμα dicitur.
ἀπτίστων. Integrorum, in integras farinas diuiſorum, imperfecte fractorum, parte furfuracea non ſecreta.
ἀπυρομήλῃ. Acumen non habenti, hoc eſt, auriculario ſpecillo.
ἀρακίδας. Triticea legumina minuta: legumen enim eſt aracos.
ἀρβύλαι. Calcei alti.
ἄργης. Serpens quidam ſic nominatus.
ἄρδαι. Sordes quædam, et ſpurcitia, et ἀρδαλῶσαι. Fœdare.
ἄρθρικον. Articulis accommodatum.
ἀρικύμων. Quæ cito prægnans fit.
ἄρον. Non ſolum inſtrumentum, ſed etiam herba quædam ſic nominatur.
ἀρκτιός. A ſeptentrione ſpirans, quidam autem ἀρκτῷον omnino ſcribunt.
ἄρμοι. Suturæ in capite.
ἀρμοῖ. Statim, Dorica uox.
ἀρροίας. Suppreſſiones menſtruorum.
ἀρτίζωα. Paruo tempore uiuentia.
ἀρτίσωμα. Vndecunque plana, æqualia.
ἀσκαρίδες. Vermes tenues, et longi in recto inteſtino geniti.
ἀσκούς. Figulinas ollas, quas et πυριάτους, et φακοὺς nominant.
ἀσᾶται. Et igneſcit, *vt in primo de morbis mulierum, et faſtidioſa ſatietate, ac grauiter affectus eſt, ut in ſecūdo de morbis maiore. *πυρῶται codices duo manuſcripti habent πληρῶται .i. repletur.
ἀστίφαμνα. Difficilia ad conficiendum, et dura.
ἄτρακτον. Non ſolum eum, qui ad lanificium utilis eſt, hoc eſt fuſum, ſignificat, ſed etiam lignum ſagittæ.
ἀττικὸν ἀγγεῖον. Atticam ollā, aliquando quoq; echinum appellatam.
αὐαντὰ, uel αὐαψά. Quidam deſiccās morbus.
αὐτίτην οἶνον. Vinū huius anni, præſentis anni.

ἀυτόδρομον. Quod per ſe mouetur, vt in libro de Hebdomadibus.
ἄφρως. Stulte.
ἀφὰς. Vincula, παρὰ τὸ ἅψαι .i. ab eo quod eſt vincire.
ἀφασσόμενα. Fricata, & ἀφασσομένη, quæ fricauit, vel contrectauit.
ἀφράζει. Deſipit, intelligendi expers eſt.
ἀφρέοντα. Spumãtia, bullæ modo tumeſcẽtia.
ἀφύει. Dealbatur, & tanquam aphyæ colorem habet, ſic & ἀφυώδης vocat aphyę colore ſimile.
ἀχιλληίδας κριθάς. Bene nutrita hordea, & magna, à quodam Achille nominata, vt aiunt, agricola Babronij.
ἀψίρροον. Retro fluens.
ἀψυχεῖ. Animo deficit, & ἀψυχίη animi defectus.

β

βάκχαρις. Lydium quoddam vnguentum.
βάλβις. Concauitas oblonga.
βαλοῖος. Qui ex Valœa vrbe Macedoniæ.
βδέλλα. In maiori de prędictione, & ſecundo, vt quidam inſcribunt, varicoſam venã ait ſic nominari Dioſcorides: mihi autem videtur propric dici nomen de ipſo animali: etenim affui olim cum hoc diceretur in eo libro, & dubitantibus multis de his, quæ fierent, ſolus ego ex ſcripto aggrediens præcognoui ueritatem.
βοτοῖς. Ouibus.
βισσικὴ. Ex Beſſis in Thracia.
βλακεύειν. Paruipendere.
βλαδαραί. Humidæ, mucoſæ.
βληχρόν. Legumen quoddam, quod & βλῆχνον ſcribitur.
βοάνθεμον. Bouis oculus, quod idem chryſanthemon nominatur.
βόλβιον. Quale ipſum eſt Hippocrates docet in ª libro * de morbis mulierum: male igitur quidam bulbi nomine narciſſum ſignificari putauerunt.
βολβιτία. Quæ à multis βομβυλίαι appellantur, genus aũt eſt hoc paruorum polypodum.
βόλιτον. Stercus boum.
βομβύλιον. Poculum quoddam anguſtum os habens, vel potio, ſiue poculum à reſonando dictum.
βοὸς θαλασσίου. Bouis marini, chartilaginoſus eſt hic piſcis.
βουκέλιος. Cucumer agreſtis.
βούκερας. Fœnum græcum, ¹ Menitheus* in appellationibus medicamentorum, & anagallidem ſic appellari ait.
βούπρηστις. Et animal cantharidi ſimile, eſt & quoddam olus agreſte, cuius mentionẽ facit ᶜ Dioſcorides* in primo de ſanitate tuẽda, & in libro de oleribus.

A * ſecundo.
B * μαλθάδες eſt ĩ impreſſis quã quam inferius in dictione, Iudica legitur in impreſſis μαλθάδες. Illic tamẽ in manuſcrip. legitur μαλθάδες.
C * Cod. duo vetuſtiſſimi græci habent hoc in loco Diocles, cuius Galenus ſępiuſme minit in libris de Alimentorum facultatibus, citans librum eius de ſanitate tuenda, & in quarto de Articulis com. 32. citans librum de Oleribus.

E βρᾶγμα. Quod cum tuſſi expuitur, In primo de morbis maiore, & βρήσσειν cum tuſſi expuere, quidam hæc ſine litera rho ſcribunt.
βρόγχος. Chartilagineæ arteriæ.
βατράχου. Ranæ dicit, quidam autem omnino βατράχου ſcribunt.
βρυγμός. Stridor, qui ex dentibus colliſis efficitur, & βρύχειν ſic ſtridere.
βύζην. Cumulate, vel ª denſe.*

A * πυκνῶς, quam dictionem aliqui verentur frequenter.

γ

γαλιάγκωνες. Qui paruũ, & gracile habent brachium, partes autem circa cubitum turgidiores, vt muſtellæ: qui autem aiunt γαλῆν
F brachium nominari, & hoc poſitum eſſe nomine, fortaſſis videri poſſint male intelligere, non enim γαλιάγκωνας, ſed γαλεοβραχίονας oportebat ipſos nominari.
γαμψούς. Curuaturas habentes quaſdam.
γαυσός. Curuatus in partem exteriorem.
γιγγλύμωτα. Contrario modo ineunt inter ſe, vt in ianuis cardines.
γῆ σμηκτρίς. Cimoliæ, id eſt albæ cretæ.
γῆ κεραμῖτις. Argillæ.
γῆ χαλκῖτις. Nihil plus ſignificat, quàm chalcitis lapis.
γήχυτον. Exterior pars terræ, quæ mollis eſt, & minime lapidea.
γλαμυροί. Aquoſi, & humidi.
G γλαυκιάζων. Conniuẽtes verſare oculos, & γλαυκιώδες per ſimilitudinem, dormitanter, ¿ ut eo utar uocabulo, ¿ dicebant.
ᵇ γλυκεῖας βοτάνης.* Clycyrrhizæ, uel dulcis radicis appellatæ.
γόγγρου. ᶜ Tumorẽ * gulæ, ¿ ab eminentijs rotundis, quæ in truncis arborum naſcuntur, ¿ vt Theophraſtus in primo de ſtirpibus, ſic inquiens, Nonnullæ autem gongros à quibuſdam vocatos habent, ᵈ † vel quod pro arboris natura reſpondeat, ¿ ut olea.
ᵉ † γογγύλον. Rotundum, ¿ & ᶠ γογγυλίδας, parui globuli, vt pilulæ.
γριφόμενα. Quæ inuoluuntur, dictum à gripho, quod eſt rete piſcatorium.

H

δ

δακτύλιος. Circulus, Rotula, in libro de ſterilibus.
δᾳτίδες. ᵍ Magnę * lampades, ʰ † ardẽteſq; vocantur, ¿ abutentibus autẽ aliquando ſignificat etiã allij caput, eo quod ex multis ſpicis compoſitum colligatur, ut lampades.
δίαυγος. Tranſparens. In ſecundo de morbis maiore.
δακνίει. Idem quod mœrore afficit, quod ipſum, & δακνάζει dicitur.
διαμεσαγκυλίνα. Multum circa crurũ exortum diuaricata, ἀγκύλη enim quod inter exortũ crurum,

B * Al. γλαυκώδες.
C * bronchocelen.
D † ἐπὶ τὸ ἀνάλογον vel quod proportione reſpondeat ſ. gongros.
E † Quidã cod. habent γογγύλαι. γογγύλος, id eſt rotunda.
F * Al. γογγύλια.
G * Aliqui cod. μικραί, id eſt paruæ.
H † καμπτῆρες δᾳταί eſt in impreſſis Aldinis. manuſcripti quidam cod habent λαμπτῆρες δᾳίδες. ardenteſq; lampades. Locus Homeri Iliados λιγ. ρ.

crurum inter eſt.

διάσχισμα. Tanquam Ianis ſimilem corporum ipſorum compoſitionem.

διαστομωτρίδα. Specillum dilatans.

διαφλύξιες. Effuſiones.

διαφλυχθεῖσα. Perfuſa, humectata.

διαφλυχθέν. Humectatum.

διαφλύοντα. Humectantia.

διάφρος. Spumans.

διὰ χωρίου. Ex interuallo.

δίδυμα. Radix herbæ, quæ & ὄρχις nominatur.

διεβλάβησαν. Decepti fuerunt.

διῆσαι. Concutere, in ſecundo de morbis mulierum ſignificat tranſcolare, & diuidere.

δίιδρος. Humida, exudans. B

*Hē. Steph. legit διμερὴς idest biparti ta.s.porta, genuino caſu.

δίκλιδος. Bipartitus *, vt poſſit inferiore parte clauſa ſuperpoſitam aperire.

δίκρουν. Tanquam biceps, quod & bifidum dicitur, quod ipſum etiam κὶ δίκρουν ſignificat.

διόπτης. Templi curator, παρὰ τὸ διοπτεύειν ἃ δέοι, i. à diſpiciendo, vel curando, quæ ſunt in ipſo.

δι᾽ ὑγρασίας. In ſeroſum, & aquoſum mutationis.

δίπνοον. Foramen paruum eorum, quæ ad vacua perforata ſunt, & tanquam duobus oribus reſpirant.

δόρπον. Cœnæ.

δρακτά. Dilacerata.

† Eundē librū duas inſcriptiones eā diuerſas habere veriſſimile nō eſt. vel igitur de natura ἔρωτος. i. amoris tātum legēdum eſt, vel de natura ἀρετῶν. i. virtutum prior tamen lectio videtur probabilior.

δυσανίης. Critias in libro † de natura amoris, C vel virtutum, ſic exponit nomen, δυσανίης autem eſt quicūq; propter parua triſtatur, & propter magna magis, quàm alij homines, vel diutius.

δυσάνιος. Qui non facile triſtatur, eſt autem & difficulter frenabilis, & moroſiſſimus.

Error eſt in nominis ſimilitudine: & alterum videtur eſſe gloſſema.

ἐβλιμώθη. Mollificatus eſt, molle factum eſt.

ἐγγαστρίμυθοι. Qui clauſo ore loquuntur, quia videntur ex ventre loqui.

ἐγκάμψει. Innixu, & ἐγκεκαμμένοι inflexi, innitentes, incumbentesve, & adunci, dictum eſt autem de vnguibus. D

ἐγγενές. Congenitum, proprium.

ἐγκάς. In profundo.

ἐγχαλινώθη. Frenis velut circundatus eſt.

ἐγχλωριάσας. Qui ſubterreſtris, & ſubliuidus eſt, qui deſijt albus eſſe.

ἐγρήγορσις. Vigilantia.

ἐέρχαται. Conſtringunt.

ἐθράσσεν. Pungebat, ſtimulabat.

ἐκβράσσει. Eijcit, expellit.

ἐκδοχήν. Succeſſionem.

ἐκκολάψας. Qui corticem detraxit.

ἐκλούσθη. Significat aliquando, & inundetur, vt in libro de ſterilibus, & in adiūctis libro de vulneribus capitis.

A ἔκμαγμα. Et ſubacta maſſa, & crocomagma, vt in libro de ſterilibus.

ἐκμάξαι. Et formare: aliquando etiam aliud facere, & mutare, vt in libro de ſterilibus, digito formare, hoc eſt tanquam rotulam effingere, ſed & exprimere, vt in libro de morbis primo maiore, de ſpongia, & mercuriali herba, & ſambuci folijs.

ἐκματεῦσαι. Inueſtigare.

† ἐκμαίνεται. Emundat ſemen. † ἐκκρίνει τὸ σπέρμα .i. excernit ſemen, hæc vox plerūque à Corn. perperam apud Hippocratem transfertur, & Caluo, ut lib. de Fœtat. & Superfœt.

ἐκνεφίας ὄμβρος. Imber cum ſole factus.

ἐκνεφίας πυρετός. Humida ſimul, & inflammata febris, quemadmodum & ſol, cum quo ſimul imber fit.

ἔκνυζε. Strepebat, nomen formatum eſt à ſtrepitu. B

ἐκπύημα. Explicata, explanata.

ἐκπεπλεγμένον. Detortum.

ἐκρήγμασιν. Sciſſuris pannorum.

ἐκσυριγγοῦνται. Aperiuntur.

ἐκτόμου. Veratri nigri.

ἔκτροπον. Ad uiſcera mutationem.

ἐκφυσάει. Erūpit, ſic autē & ἐκφλύει .i. ebullit.

ἐκχύμωσις. Effuſio humorum.

ἔλαιον ῥόδινον. Oleum roſatum, quod aromatibus conditum non eſt.

ἐλατήριον. Non ſolum ex agreſti cucumere factum, ſed etiam omne, quod deorſum uentrem purgat.

ἔλεια. Agreſtia.

C ἑλιθερὲς. Tanquam à ſole calidum.

ἐληθερεῖσθαι. Inſoletur.

ἐλινύειν. Quieſcere.

ἐλλυχνιωσάμην. * Plurimum diſſerui: * Hen. Steph. legendū putat ἐλλεσχηνευσάμην.

ἑλκυστῆρι. Inſtrumento quodam ad infantem ex vtero extrahendum.

ἔλυτρα. Velamenta.

ἐμβάφιον. Acetabulum.

ἔμεσαι. Vomitus, Atticum nomen.

ἔμπλην. Propè.

ἐμπτύους μοτούς. Linamenta * concerpta, § quæ circumuoluuntur, & vulneribus induntur, ad ſaniem purgandam, § vel lemniſcos.

ἐμυκώθη. Dioſcorides quidem ait, concluſit, plurimi autem, adnaſcentias habuit humidas, ut & ſungi. D

ἐμυλώθη. Induruit.

ἐμυδήθη. Contabuit.

ἐνθλάσει. Infringit.

ἐνθράσσει. Vrgens pungit.

ἐξαλείπτης. Illitor, unctor.

ἐξαλίζοιτο. Exinaniretur.

ἐξάντης. Sanus.

ἐξάραγμα. Confractio, colliſio.

ἐξαρύεται. Euacuatur, exprimitur. Quidam vero, hoſtiliter aggreditur, minas facit.

ἐξέρυσις. Exhauſtio.

ἐξάστιας. Quidam lina exurgētia à ſummis linteis ſciſſis, & à pannis uilibus fila, mihi aūt etiam ante quàm ſcindātur extantia eodē

modo videtur appellare.
ἐξηθημένον. Panno tenui colatum, eſt autem ἤτριον tenuis quidam, & agreſtis pannus.
ἐξίησι. Euacuat.
ἔξουρα. In anguſtum contracta, quæ & μύουρα* nominant.

* Hen. Steph. legendū putat μύουρα.

ἐπάκρα. In anguſtum deſinentia, quę & ἔξουρα.
ἐπαλύνον. Spargens: apponitur autem, & ad magis.
✱ ἐπαιγές. Fęnum græcum, quidam aliā quādam herbam ſic nominatam.
ἐπικτήνιον. In mulieribus pubes, quæ vocatur, nam ſupra pectinem eſt. in ſtuppa autem, vel lino pectini inſidentem puluerem in opificio.
ἐπιμηλίδα. Dioſcorides quidē in primo de materia, genus Meſpili σητάνιον, etiam appellatum, quidam autem mala parua ſylueſtria, quæ & ἀμαμηλίδας nominantur.

† Vide ſuperius in dictione ἀμαμηλίδας.

ἐπιγουνίδα. † Os, ceu conchula quædam genu tegens, latum, & rotundum, quo genuum commiſſura obtegitur, vulgo patellam uocant. ‡

† τὴν ἐπιγονατίδα, τὴν μύλην,

ἐπισκληροῖς. Induratis.
ἐπίσχεος. Cunctatrix, cogitabunda, hæſitans.
ἐπίχνουν. Humorem concretum lanuginoſum.
ἐπορθιάμεναι. Extenſæ, in longum porrectæ.
ἐπόχιον. Palmes, ex quo natum eſt quippiam, vt ex colocynthide.
ἐπῶδης. Fœtens, & tanquam male olens.
ἐποξυσίγει. † Aceto multo vtens.

† Al. ἐποξυθέρα.

ἐρυγάνει. Abijcit, repudiat.
ἐρυγὴ. Ructus, eiectio.
ἐρίκιδες. In craſſiores partes diuiſa hordea, quidam bifariam diuiſa, nam & ἐρεγμὸν, hoc eſt legumen freſum ab eo, quod eſt bifariā diuidi, aiunt nominatum eſſe: mihi autem παρὰ τὸ ἐρείκειν, ideſt, ab eo, quod ſcinduntur omnia talia, videtur nomē factum eſſe, quod non bifariam diuidere eſt, ſed frāgere ſimpliciter, vnde placenta etiam ipſa ex ſeſamo, & melle ἐρίκιον nominatur, quoniam facile frangitur.
ἔρψ. Dicitur quidem, & de iecinore, ſcriptū eſt in plurimis ἔρψ, ſignificat autem partem hepatis ſuperiorem, qua iecinoris fibræ à ſe mutuo diuiduntur.
ἐρυγματώδης. Ructuum effectiuus, morbus flatuoſus.
ἐρυθροῦν στέαρ. Sanguinolentus adeps.
ἐσμαλάσσει. Ad interiorem partem molliens, vel aperiens, vt μετεῖσθαι, quod eſt, quæratur.
ἐσφηκωμένα. Colligata, conſtricta.
ἐς χεῖρα. Significat & propè.
ἔτνος. Omne ex legumine fracto decoctum.
εὐάνθεμον. Quod & ἄνθεμις dicitur, & chamæmelum.
εὐεξίην. Ingenitum corporis habitum, quemadmodum alicubi, & annus εὐεξίης vocatur, qui fertilitatem efficit.
εὐκάρδιον. Stomacho vtile.
εὐνή. Non ſolum ſignificat lectum, ſed & coitum, vt in ſecundo de morbis mulierum, & oſtenditur vehementiſſime coitu.
εὐοργητοτέρα. Moratior, ὀργαὶ enim mores ſunt.
ἔφλυζον. Depreſſi fuerunt.
ἐχετρώσις. Alba Bryonia.
ἕψημα. Quòd & σίραιον, hoc eſt muſtum ad tertiam partem decoctum, id eſt ſapa.
ἑψηλόν, autem genus piſcium.

† Cod. quidam manuſcriptus hēc ἑψητὸν. quæ lectio, & à viris doctis probatur. de hac etiā voce plura Hē. Stepha.

ζ

ζέας. * Farris.

* Olyra.

η

ἠγκίστρωται. Implicatus eſt.
ἠγκυροβόληται. Intus adhæſit, vt in ancbora.
ἠδὲ. Inſuper.
ἠδέλφισται. Amicus familiaris, & tanquam frater factus eſt.
ἡδυνθεῖσαν πίσσαν. Odoribus conditam picem, coquitur autem cum aqua, & aromatibus.
ἡδυνθὲν στέαρ. Adeps in aqua, & aromatibus coctus, & aromata, & unguenta odoriſera.
ἡμίσεων. Dimidium.
ἡμιτύβιον. Lintei craſſioris pars.
ἦσαι. Percutere, & ἠΐων, percutientium.
ἠοίας. Matutinas horas.
ἠραχνίωσε. Tenuibus ſimul, & multis venulis, cuiuſmodi ſunt aranearū telæ, implicauit.
ἠρμᾶσθαι. Firmatum eſſe, innixum eſſe, vel aptatum eſſe.
ἤθας. Conſueuiſti.

θ

θαλυγόν. Calidum ut à ſole, nam ab eo, quod eſt θέρεσθαι, hoc eſt calefieri, nomen factum eſt.
θέρετρον. Locus ad cōmorationem æſtatis idoneus, quidam θέριστρον ſcribunt.
θημών. Aceruus.
θηρίον. Lumbricum, & ſæuum vlcus, ut in libro de locis hominis, ſęuum vlcus in corpus aduenit propter hoc, & cum aduenerit ſanies defluens, putrefacit, & tumefacit, cùm in libro de humoribus, vnde curaſ, ante dixiſſet. Poſtea in alijs, cùm θηρίον dixerit, animalia in inteſtinis conſiſtentia ſignificat, lumbricos ſcilicet, & aſcaridas, quemadmodū & cùm dixerit autumnorum τὸ θηριῶδες, ab aliquo dictorum nominat: videtur autem & aliquando φλεγμώδης, ſic appellare.
θλαστῆρα. Fœtus infractorem, quod & † πίεστρον uocatur, nomen in primo de morbis mulierum.

† Al. ἐκπίεστρον.

θλασπιάνος. Pro Thlaſpis, ſic appellatæ herbæ.

θαλυγόν

θολερὸν πνεῦμα. Spiritus magnus, & impellens. A
θρᾶνον. Sedem † vtrinque peruiam.

† ἀφοδευτικὸν i. quo utitur ad deiciendā aluum.

θράσσεται. Pungitur, ſtimulatur.
θρίξ. Scribitur, & τρίξ, Pilos vocant ſacerdotes, cum apparuerit in ſimo iecinoris in dextra pinnula venula anguſta, recta, nigra.
θύη. Suffitus, Odoramenta.
θύματα. Suffimenta.
θυμβραίαν. Sic nominat ſatureiam.
θύμου. Ex Thymis, gens autem eſt hæc ex Thracia.
θώρηξις. Vinolentia, vel ebrietas.

ι

ἰδνοῦται. Obliquatur, in ſe reſidet. B
ἰθαγενής. Ingenuū, vt ait ſapiens, Sed me æque, atque ingenuos honorabat.
ἴκταρ. Prope apud Atticos: Apud Hippocratē vero in ſecundo de morbis mulierum, mulieris teſticulus vocatur.
ἰλλαίνειν. Diſtorquere, vel circūagere oculos.
ἰμιχθῶσι. Cum uero miſtæ.
† ἰνδικὸν. Qui ſcripſerunt nomina medicinarū, vt Mneſtheus, & Andreas Chryſaris, & Xenocrates, & Dioſcorides Alexandrinus indicum nominant zingiberi, decepti ex eo, quod quidam putāt ipſum piperis radicem eſſe, ſed Dioſcorides Anazarbeus aperte diſtinxit, & definiuit de zingibere, & pipere. Dioſcorides igitur iunior, qui linguas ſcripſit, ſtirpem eſſe ait in India ſimilē ſtirpi piperis, cuius fructus appellatur Myrtidanū, quia mytto ſimilis eſt. C

† Hippocrates in ſecundo de morbis mulierū, prope finem, hæc uerba habet. Indicū (quod Perſæ piper uocatur, & in hoc eſt rotundū quod appellāt myrtidanum) cū lacte, &c. uide etiā infra in dict. μυρτίδανον. & dict. ϲτρογγύλον.

ἰνᾷ. Euacuat, & ἴνησις. Euacuatio, & ἰνᾶται. Euacuatur.
ἰξάλων. Perfectæ capræ corium.
ἰξίαι. Varices.
ἶξιν. Rectum progreſſum, vel acceſſum.
ἰξίον. Folium albi Chamæleontis.
ἰξύας. Pars, quæ eſt inter vertebras coxarum, & lumbum.
ἶνος. Potio in curatione oſſis luxati.
ἱπποφαές. Hoc nō ſolum lappago nominatur, ſed & carduus, & ſtybum.
ἰσωνύμους. Adæquātes, mediæ ætatis exiſtētes. D
ἰσέλλων. Pellem capræ, corium.
ἰσχαλέαι. Tenues, & ἰσχαλέον, tenue.
ἰχθυήματα. Squamulæ corticum.
ἰχθύην. Squatinæ marinæ pellem aridam: pōt etiam ferreum vnguem ſignificare, quo in extractione, uel ſectione infantis immaturi adhuc in vtero exiſtentis vtimur, propter ſquamarum piſcis ſimilitudinem.

κ

καθεπτημέναι. Sentientes uehementer.
καθετῆρι. Tortili linamento vulnerario, ab eo, quòd demittatur in vulnus, in ſecūdo de morbis mulierum, † in vulnus indere tortile linamentum ex linteis factum. A

† μοτοῦ ὠμολίνου καθετηρίου.

κακαγγελίη. Maledicentia, procacitas.
κακοήθεα. Maligna.
κακοσινώματα. Nocentiſſima.
καλλίφυτον. Quod & capillus veneris, & adiātum nominatur.
καλλιωνύμου. Piſcis cuiuſdam ſic uocati.
κάμμαρον. Et animal paruæ ſcillæ ſimile, & aconitum, ab eo quòd illius radices ſunt huius animalis ſimiles, ſed neutrum horum intelligi poteſt in libro de locis hominis, inflammatis aſſumpto cāmoro, vnde [a] Erotianus* non ſolum ipſum animal cāmoro, ſed adhærentem ipſi muſcū, ſic uocari ait: Leno aūt Herophilius cicutam: Zeuxis autem medicinam refrigerantem. B
κανόνιαι. Qui rectis, & [b] promiſſis* ventribus ſunt.
[c] καρικὸν.* Eduliū quoddā ex nucibus ſic nominat, cuius & confectionē ſcribit in [d] primo* libro de vlceribus.
καρυκοειδέα. Sanguinea, uocant autem id proprie medici.
καρύκη. Lydium edulium varium ex ſanguine confectum.
καρχήσιον. In ſummo velo habens rotulam, & καρχήσιοι in ipſo funes extenti nominati.
καταβλακεύουσιν. Paruipendunt.
κατάβλημα. Indumentum data opera factū ad tegendum ſubiectas partes. C
καταγινεῖ. Ad extremum inutilitatis, vel imbecillitatis ducit.
κατακορέα. Vocat ſic, & nimis biliosa excrementa, & pectora κατακορέα, talis humoris generatiua: quidam piloſa intellexerunt, ſed & κατακορέας ἀνθρώπους ſimiliter nominat: pharmacū quidē κατακορὲς, vel propter euacuatum ab ipſo humorē, uel propter proprium colorem: appellat autem, & ſitim quodam in loco κατακορῆ, quæ ſ. propter talē humorem facta eſt uehementior, uel ad ſummū intenſam, ſic igitur, & eneruare κατακορεῖν.
κατακούρην. Nouaculæ tonſuram, ſic melius eſt ſcribere, inquit Dioſcorides, κατὰ κορυφὴν κουρίδιον τομήν. i. in uertice puellarem tonſurā, τὸ κείρειν. i. tondere hinc, & apud Theophraſtum κουριζομένην, ideſt tonſa abies pro ſecta. D
κατακρούειν. Diffringere, uel diſcindere.
καταλείφειν. Illinere, uel iungere.
καταμώσας. Qui demiſit cauſa quærendi, facta enim eſt uox à quærendo, quemadmodum & qui quæritur.
κατασπαμοῦται. Conſumitur.
κατάσκεμμα. Cōfirmatio, & animaduerſio, in ſecūdo de morbis popularibus, & κατασκέψασθαι animaduertere.
καταφρονέοντα. Remiſſe ſentientem, in maiori de prædictione.
κατέχλοα. Valde uirentia.

A* Hoc ego non inuenio in Erotiano. Cod. Aldinus hēt Ερωτιανον* cum aſteriſco. Aliqui manuſcripti Ερωτιανὸς. Aliqui Ερωτιανός, ut etiam Hen. Stepha. Germanicus ἡρόφιλος.

B* προσταλμαίνει. Hē. Stepha. legendum putat προσταλμαίνει.

C* καρικὸν. καρικοντι ὅτως ὀνομάζει eſt in Aldino. in Germanico autē, & alijs. καρικὸν. καρικοντι ἔδεσμα οὕτως ὀνομάζει: ſed in dicto meo non vellet: in libro enim de Vlceribus, medicamenti cuiuſdā efficacis καρικὸν appellata cōfectio deſcribitur, non edulij: arbitror ergo legendum καρικὸν φάρμακον τοιοῦτον ὀνομάζει, vt illic habetur.

D* Delenda eſt hæc dictio, primo, cū nec etiam in græcis cod. inueniatur.

E

κατειλλόμεναι. Colligatæ.
κατενόει. Reſipiſcebat, quaſi expergiſcebatur.
κατεπλήσσετο. Stupidus factus eſt.
καθυβολίσι. Circularibus initijs paroxyſmorū.
κατήρτυε. Placidum, & temperantem reddebat.
κατ' ἰητρεῖον. Ad chirurgiam pertinentia.
κατοπτῆρι. Eo inſtrumento, quod ἑδροδιαστολέα, i. ſedem dilatans vocant, vt & διόπτρα inſtrumentum, quo mulierū natura dilatatur, & inſpicitur.
κατωμοσαδίῳ. Subaudiendum eſt vici, vt κατωσωσιδίῳ.
καυλός. Radix quidem herbæ Silphium proprie vocatur, Caulis autem, & ſuccus, vt aliorum. Scribit igitur ipſe in libro de ratione victus acutorum, vel Silphium, vel caulis, vel ſuccus. †

F

† Additur in cod. Hen. Ste. ἔστι καὶ καυλοειδής τόπος, idest, & Caulus, locus quidam.

καύσωμα. Inflammationem, in primo de morbis minore.
καυτῆρα. Aereum Calamulum quendam perforatum in fundo, per quem cauteriolum apparens demiſſum vrere poteſt.
κάγχρυος ῥίζαν. Thureæ radicem: cum autem pluraliter dixerit τὰς κάγχρυς, toſta hordea intelligenda ſunt.
κέδματα. Ex fluxu diuturnas affectiones, vel in omnibus articulis, vel præcipue circa vertebrū coxarū: proprie * autem tibi hoc expoſuimus, ſicut & alia quædam verba.

**Ἰδίᾳ, idest ſeparatim.*

κεκωμῶσθαι. In ſomno eſſe, vel veterno.

G

κερχναλέον. † Aſperitatis effectiuum: ſic & aſperitas nominatꝰ gutturis, & in pulmone ſtrepitus, & aſperum, & aſperari, & aſperationes ſimiliter ſignificant.

† κερχναλέον, Cerchnus affectiuum: ſic autem tum aſperitas nominatur faucium: tum ſtrepitus qui in pulmone fit. Sic & τὸ κερχνῶν, & τὸ κέρχνεται, & οἱ κερχνασμοί, pro perſonale ſignificans.

κεφαλοειδοῦς. Caput habentis.
κιγκλισμός. Breuis, continuata motio, à Cinclo animali.
κιθαρόν. Pectus.
κίον. Beſtiolarum congregatio, quæ triticum comedunt, quarum vnaquęq; cion nominatur, in fine ſecundi de morbis mulierum nomen eſt.
κλεῖθρον. In gula locus ſub tonſillis.
κλιμακίου. Tranſuerſi in ſcalis ligni: quidam autem κλιμακίον ſcribunt, ſine ι, & per climacium, altera quædam talis.

H

κλισμόν. Lectum, in ſecundo de morbis mulierum.
κνημίου. † Cruralis, ſi ita dici poſſet. ‡

† τοῦ τῆς κνήμης.

κνήματα. Raſuræ, & κνῆσαι radere.
κνῆστρον. Idem quod κνίστρον, inſtrumentū ſcalptorium.
κνήστρῳ. † Cultello quodam ‡ eſt autem cultellus quo raditur caſeus.

† τῷ τυροκνήστιδι.

κνιδώσιες. Puncturæ quędam vellicationis modo, quales ab vrtica herba fiunt.
κνισμώδεα. Vellicationem: quidam autem ariditatem oculorum intellexerunt.
κνύμα. Factum nomē eſt ad imitationem ſtrepitus. Sed & leniter ſuſpirans, κνυζόμενος dicitur ab eodem, & in canibus mugitus, κνυζηθμός, ideſt gannitus.
κόγχῳ κεραμίδι. Hoc eſt figlinum vas, nihil plus ſignificat, quam κέραμος, ideſt Figlinum vas.
κόγχον. Concham hiatulam.
κόκκαλον. Plurimi nucleum nucis pineæ. Dioſcorides autem cnidium coccum diminutiue.
κόκκωνα. Coccum communiter appellatū, non cnidium, quod ipſum aliquando coccum ſine additione nominat.
κόλλικας. Rotulas, & illud ‡ Ariſtophanis ‡ in Acharnenſibus, κολλικοφάγε .i. Roruliuora Bœotiole, de paruis panniculis dictum eſt.
κολοκύνθην ἀγρίην. Colocynthidem.
κοπρίων. Fauorum: plurimi autem ſcribunt κηρίων. Significat autem expreſſorum.
κορίαν. Herbam, quę hypericon nominatur: habet autem fructum κορίῳ ſimilem.
κορούς. Ex ramis adnaſcentias, nouas germinationes.
κορυφάδων. Orarum * contractionis ad umbilicum. **ξυγκαμπῆς*
κοτίδι. † Neruo ceruicis, ‡ cerebello. *† τῷ ἰνίῳ.*
κότινον. Syluestrem oleam, ſiue oleaſtrum.
κοτυλίδα. Concauitatem uertebri coxæ, & ita adiunctis libro † de curandis luxatis, ‡ & in ſecundo de morbis maiore. *† Mochlico. e. ita inferius.*
κοτυληδόνες. Ora vaſorum in vuluas deſcendētium, vt in libris de Hippocratis Anatome demonſtratum eſt.
κοχώνην. Iuncturam in uertebris coxarum ad ſedem, propter quam omnis locus circa ſedem ſic uocatur.
κράδαι. Fici rami maiores.
κραίνουσι. Deſinunt.
κραμβίῳ. Crambes decocto.
κρίκειν. Nomen factum eſt, odioſum ſonum, in ſecundo de morbis maiori.
κρήγυον. Bonum.
κρημνοί. Labra ulcerum, ut in libro de locis hominis: & alæ pudendi muliebris.
κρησέρα. * Farinę tritici, euolatio quam uocāt, & ſacculus quidam lineus. **Aut. co. habet κνησίρα, & ita Erotianus.*
κριμνά. Craſſiores farinas: cum autem dixerit, κριμνὰ ἀλφίτων ἁδρὰ craſſiſſimas farinas ſignificat.
κρότωνες. In pulmone chartilagineæ concauitates. In primo de morbis.
κρότωνος ῥίζα. Crotonis radix: hoc Aegyptij cicion nominant.
κυάμου καρπόν. Fabæ fructum. Dioſcorides * ait ipſum hyoſcyami dicere: ſic enim in primo de morbis mulierum. Quidam autē Aegyptiæ intelligunt.

**Cod. quos ōēs græcos, quos uideri, habent, Dioſcorides. Scio tamen Galenū citare libros Diocles de morbis mulierū. 6. Epi. ſect. 2. com. 44.*

κύαρ. Acus foramen.
κύβιτον. † Os cubiti, qui & cubitus. ‡ Dioſcorides autem nodum brachij ſic nominari ait.

† τὸ ὀλέκρανον, ὅπερ καὶ ἀγκών.

κύκλος

κύκλοι προσώπου. Malæ, in primo de morbis maiori.

κυγχνίδα. Et paruum calicem, & uaſculum medicinale.

κυρβασίην Pileum acutum, quem, & Tiaram,

κυρῆβια. Paleæ, ſignificat & furfures, & hordei purgamenta.

κυρίαισιν. Diebus quibus ad talia iudicanda creditur.

κύσσον. Podicem.

κύστιγγα. Veſicam paruam.

κώδυς. Capita papaueris.

κωλιὸς. Concauum in uulnere, aliter membrũ in uulnere καὶ βέλτιον ἱστορίσεως.

†καταφορά. κῶμα. †Somni uehemẽtis impetus; ſcriptus eſt autem, ut ſcis, à nobis de hoc libellus.

κωνίαν. Vinum picatum, iniicitur cum cortice piceæ ſemihemina in uas figlinum: & aliqui quidem excolant, poſtquã ebulliuit, alij uero prætermittunt.

κωφοί. Languidi, inualidi, κωφοῖ uero uerbũ tertiæ perſonæ tertiæ coniugationis, langue facit, & retundit, ſignificat.

λ

λαβή. Initium acceſſionis febris, maxime autẽ ex circuitione.

λαγνεία. Significat aliquando etiam ipſum ſemen, ut in libro De natura pueri, Sic, & τὸ λάγνευμα, id eſt ſemen.

† Al. λαγώπυρος. λάμπυρος. †Lagonate appellata herba.

λαμπτὴρ. Quem multi φανὸν, hoc eſt pharum, uel lampadem nominant, In ſecũdo de morbis maiore. Apud alios, & maxime atticos, in quo ligna comburebantur præbentia lumen. ſed & fax, & lucerna aliquando λαμπτὴρ nominatur.

λαπαχθῆναι. Proprie quidem euacuari, propter hoc autem, & μαλαχθῆναι, id eſt mollire.

λαμπυρά. Spumoſa, ſplendet enim ſpuma.

λέσσιον. Sindon, Linteum.

λεβηρίδα. Serpentis exuuium. Quidam autem concham uacuam.

λέγνα. Extremitates oris uuluæ ex translatione: ſic enim uocantur, ab extremitatibus indumentorum: nominat, & alibi extremitates has ἀμφίδια.

λέκιθον. Quod eſt intra lentis corticem.

λεπάδες. Petris adhęrentes conchæ.

λεπτά. Sic aliquãdo uocat rara, ut in libro de locis hominis.

λευκὴν ῥίζαν. Albam radicem dracunculi.

λευκοΐου καρπὸν. Albæ uiolæ ſemen ſic uocari ait Dioſcorides.

λιᾶς. Omnino, *omnia.

λιβανωτοῦ καρπὸν. Ipſum forte appellatum ſic thus, quoniam ſemẽ thuris arboris in uſum uenire neſcimus.

A λιβηρῷ. Humido.

λίβος. Deſtillatio quædam oculorum fluida, facta eſt autem uox παρὰ τὸ λείβειν, i. ab eo qđ eſt ſtillare, quod proprie uidetur ſignificare guttatim cadere.

λιγνυώδης. Denigrans, λιγνὺς enim nigra.

λιτὸν μέλανα. Quem & molarem uocant, cochlacem.

λιμακώδης. Humidi & herbacei.

λίπα. Oleum. In ſecundo de morbis mulierum.

λείριον. Lilium, Oleum autem ex eo aliqui λείρινον, cum litera ν, ſcribunt, aliqui uero ſine, ν λείριον. Vocatur autem non ſolum κρίνινον, id eſt, lilinum, ſed ſuſinum, & anethinum. De hoc ſupra dictum eſt in litera ἄνθινον: unde hic legendum puto ἄνθινον, nõ autem anethinum.

B λοῦν. Non ſolum lauare, ſed, & humectare: ſic λοῦσθαι, id eſt lauari duo ſignificat apud ipſum: & alia ſimilia.

λυπρά. Nuda, & arida loca.

λύσιες. Interualla, quibus articuli inter ſe diſiuncti ſunt.

λυσσώδης. Inſaniens.

μ

μαγίδα. Et uelut offam, & maſſam, & magnam magdaliam.

μακρόπνους. Scilicet ualde ſpirans, uel per lon-

C gum interuallum ſpirans.

μαλακόστρακα. Sic uocantur quæcunque aquatilium *ſpinam non habent, ut polypus, & loligo, & ſepia, & urtica: hęc *enim, & ſanguine, & uiſceribus carent. * Al. ſpinas. * Al. i. autem.

μαλθώδεα. Mollientia, † & uelut cerea, μάλθα enim cera eſt, & maxime mollita. † τὰ κηρώδεα, i. uel cerea.

μαρίλη. Quam multi θερμοσποδιὰν, id eſt cinerem calidum uocant.

μάσθλης. Caloris.

μάσσειν. Non ſolum miſcere uel ſubigere, ſed etiam exprimere, ut ĩ primo de morbis maiori.

μάσσον. Plus, in maiori de prædictione.

μάτευσις. Quæſtio, & inquirere *ματεῦσθαι. † Al. ματεῖσαι

D μαχαιρίδι ὀξυβελεῖ. Cultello acuto, phlebotomo.

μαχαιρίδι κοιλώδει. Scalpello medico uentroſo.

μέλαινα. Dicitur & morbus ſic ex nigra bile cõſtans.

μέλαιναν ῥίζαν, Aſpalathi aromatici appellati radicem.

μαλαῖνις. Cum accentu circumflexo Dioſcorides legendum putat, μαλαῖνις capra, μαλαῖνις, uacca, & ſignificari ait ex Melęnis. Vrbs autem ipſa ad Criſæum campum ſita ante Criphium, paſcua bona habet, & bonum lac gignentia, ut inquit Dioſcorides.

μαλακὸν. Quod eſt in Prognoſtico. Quidam

coniunctim

coniunctim legunt, ut ſit denigrans: quidã autem diſtinguunt, uiride uel nigrum ἐὸν, p eo quod eſt exiſtens.

μέλανι φαρμάκῳ. Nigro medicamento: hoc quo modo paretur, in libro De Vlceribus ipſe docuit.

μέλαν τὸ κύπριον. Cyprium cinerẽ, quo ad oculos utimur.

μελεδαίνοντι. Curam habenti, curanti, & μελεδών. cura, non ut apud Homerum triſtitia.

μελιηδέα. Non ſolum ſuauem, ſed & cum melle miſtum, ut in primo de morbis maiori, in eodẽ autem, & μελίχροον nominat huiuſmodi uinum.

F μεμάρυκεν. Conuoluit, à lanis, quæ nentur.

μεμιασμένον. Fœdatum, ut eſt apud poetam.

μεμωλυσμένους. Quidam refrigeratos, quidam autem induratos, & lapideos putauerunt.

μεμωρωμένα. Carentia ſenſu.

μεσόδμη. Obſtaculum trabis ligneæ ſeparans in una domo in duas partes diuiſa, tanquã *columna quædã in medio poſita, quidam autem, & ſuperpoſitum tectum μεσόδμην uocant.

* μεσόδμη. • Hen. Steph. legendũ putat μεσόδμη.

μεσόβλημα. †Vt ſi, *μεσίντη, dixiſſet.

† Al. μεσόβλεον. * Al. μεσεντέριον.

μετακέρας. In libro De ratione uictus acutorũ, lactea commiſtio.

μηκώνιον. Peplum uocatum, quem, & † ſuccum papaueris ‡ nominat.

† μηκωνίτην.

G μηλωτρίδα. Specillum ad diducendum, adaperiendumque idoneum.

μήλῃ ὠτικῇ / μήλῳ ἰξωτίδα. Specillum auricularium.

μήλῳ ἰσχυρῷ. Specillum uulnerarium.

μήλῃ πλατείῃ. Specillo lato in modum rudiculæ.

μήλης τοῦ πλάτυ. Cyathulo oculari ſpecilli.

μῆλα*. Ouiculæ.

† Al. μήλεια.

μηλιάς. Ex Mele inſula.

μηλιάδος ὠμᾶς. Chalciditis, uel aluminis ex Melo.

μηλιάδι. In primo de morbis minore, μηλιάδι inquit, à Melo inſula.

H μήτρη. Tegmen, & tanquam inuolucrum quod dam ἐπιδιδυμὶς nominata: eſt autem uaricoſus quidam tumor in ſummo imminens didymo.

*μιαίνειν. Mandere, edere.

*Cod. antiqui duo habent μασᾶν.

μύκη. Præcluſio, ſuffocatio.

μυοχάνη. Epitheton hiantis, Si autem μυριοχανὴ ſcribatur, in millibus fuerit hians.

†ὑπὸ περσίων habet cod. Al dinus, alij ὑπὸ ἑτέρων. Ego uero legendum puto ὑπὸ περσῶν, i. à Perſis. unde ſupra in dictione ἰνδικὸν in margine, & inferius in dict. στρογγύλον

μύῤῥαν. Apud Aeoles σμύρναν, id eſt mirrham, duplici ρ ſcribitur.

μυρτίδανον. Plurimi quidem piper, Dioſcorides autem Anazarbeus in primo de materia, adnaſcentiam inæqualem, & tumidam circa myrti ramum. Atq; Hippocrates fructũ ſic nominat ex arbore, quã ipſe ait † ab aliis ‡ appellari piper.

E μύτις. Vocatur quidem ſic, & in ore ſepiæ atramentum, & piſcis, quidam ab Hippocrate ſignificatur.

μυττωτόν. Intritum Dioſcorides eſſe ait alliorũ uel ceparum.

μώλυζα. Album ſimplex caput habens, & non diuiſum in ſpicas: quidam autem moly herbam.

μωλυόμενα. Paulatim extabeſcentia.

ν

ναυσιώσεις. Effuſiones ſanguinis, quas & ἐκχυμώσεις appellat: translatum eſt autem nomen ab iis, qui in nauſea ſanguinem uomunt.

νέον. Nuper, uel nouum.

νεόμενον. Natantem, aduenientem, ab eo, quod eſt νεῖσθαι, hoc eſt uenire, in primo de morbis mulierum, utrunque, alterum in *loco, alterum in ‡ partu imperfecto. ‡

• χωρίον † ἐμβρύον † Al. νηπίαλει

νηπιάλει. † Impotens eſt.

νυκτάλωπες. Per noctem non uidentes.

ξ

ξηρῇ σηπεδονώδει. Videlicet gangræna, uel aliquo hoc generaliori morbo.

ξύσμη. Quod uocatur pruritus.

ο

ὄα. Quæ à multis οὖα uocantur, id eſt ſorba.

ὀναρίῳ. Viti.

ὀναρίδιον. Palmitum uitis.

*οἴσπη αἰγός. Sordes inter pilos capræ naſcens, & maxime in eis, qui circa ſedem ſunt, conſiſtens.

*οἴσπην legit Hen. Steph.

οἰσοφάγος. Ventris ſtomachus, tanquam *guttur quoddam exiſtens.

• οἰσοφάγος quam dictionẽ ſuſpectã habet Hen. Steph.

οἰσυπίδας. Ouis ſordem, hoc eſt lanam ſordidam.

οἰσυπίδες. Ouis ſordes conglobatæ, ſignficat, & lanæ ſordidæ uellus.

ὄκρις Eminentia oblonga.

H ὀλιγρόν. Male olens, uel nigrum, à ſepiarum atramento*.

• ὄλον

ὀλισθαίνοντα. Labentem.

ὀλοκανίτης. Herba quędam agreſtis oleracea.

ὄλον. Atramentum ſepiæ.

ὀλώδεα Turbida uel nigra.

ὀλοφλυκτίδες. Puſtulæ, quæ ſubito erumpunt.

ὀνύωσιν. Per * axium conuerſionem extendere, ὄνοι enim & ὀνίσκοι axes, ſcribitur, & κατατεινύωσι.

• forte axẽ legendum.

ὅπλα. Funes ex ſtuppa, uel lino, uel canabe.

ὀπός. Succus ſilphii per excellentiam, quemadmodum, & *thyrſus: uocat autem ſilphium etiam radicem ſolam.

• καυλόν

ὀποῦ

τοῦ καρποῦ. Silphii ſemen, quod & folium ſingulariter, & magydaris à quibuſdam uocatur.

ὀργάσασθαι. Commiſcere, contemperare.

ὀρθοπρίονι. Cibo quantum in diem ſatis ſit.

ὀρεοκομιτίδων. Alia ſcriptura, ὀλοκωνίτιδος. de qua ante dictum eſt: ait autem Dioſcorides in monte natam ὀρεοκωνῖτιν nominari.

ὀρροπύγιον. Vſq; ad caudam extenſorum.

ὄρρος. Sacri oſſis extremitas, quod etiam ὀρροπύγιον uocatur.

ὄρχεα. Sacculus teſticulorum.

ὀσχίῳ. Circa os uuluæ flexuoſa extuberantia: ὄσχος enim, & μόσχος, palmites, & clauiculæ: idem autem, & ἀμφίδιον, & λίγνα, nominat.

ὠτίδος. Auis, Ariſtoteles, ὠτίδα per, ω, uocat, Xenophon autem in primo Cyri expeditionis ὀτίδα per ο, ſcribit.

π

παλίνσκια. A ſole auerſa.

παλῦναι. Inſpergere.

παράλαμψις. In nigro oculorum ſplendens cicatrix, eo ꝙ aliquanto craſſior ſit ægide.

παράλιον. Species tithymali. uocatur autem, & quædam braſſicula παράλιον marina.

παραστάτας. † Quædam uaſa ſpermatica, ‡ in libro De uenis, qui adiectus eſt libro de curandis luxatis.

Margin: † τὰς ἐπιδιδυμίδας.

παραφᾶσαι. † Aberrante manu attingere, ‡ ſeu deceptione, ut, & ἐσαφᾶσαι iniiciẽtem manum attingere: hinc & occulta loca iuxta muliebre pudendum παραφάσεις nominat.

Margin: † παράφασθαι μετὰ καθέσεως.

παραφέρειν. Deſipere, ut, & ἀλλοφάσσειν, tumultuari, cum tenui autem legendum eſt, non ut qđ eſt ante ipſum παραφᾶσαι, ineſt enim in eo τῆς ἁφῆς, id eſt tactus nomen.

παρθένιον. Millefolium, uocatur autẽ παρθένιον, & anthemis, & helxine, & mercurialis, & amaracum, ſed & Dioſcorides * nunquam ait intelligenda eſt uel helxines, uel mercurialis ſpecies parua habens folia.

*Margin: * μή ποτε, i. nũquid per interrogationẽ*

πασπαλίτης. † Panis uel farina milii ſubtilis ‡ πασπάλη, uel πάσπαλος enim milium eſt.

Margin: † ὀξυγχρανίτης.

πασσαλίσκῳ. Paruo palo, diminutiue.

πεπλάζοντα. Nomen fecit, errantes, & reſumẽtes in diſſerendo ſignificare uolens.

πέζαι. In ſecundo de morbis mulierum ſic ſcriptum eſt, & pedes tumeſcunt * pueri maxime. Zenodotus quidem in gentium uocabulis πέζαν ait pedem uocare Arcades, & Dores. Hippocrates autem uidetur uel planitiem appellatam pedis ſic nominaſſe, uel talos pedum.

*Margin: * πέζαι.*

πέλλα πελίᾳ, ὑπόπυῤῥα. Liuores ſubfului, hæc eadem, & πελιδνὰ uocat, Zenodotus autem in uocabulis gentium Sicyonios ait gulum πέλλαν nominare.

A πεμφιγώδεις. Vel humore, & humiditate pleni, uel uentoſi.

πέπλιον. Quod, & peplis. & portulaca agreſtis.

πέπλος. Idem, & humilis ficus, & papauer ſpumeum, & † ſuccus papaueris. ‡

Margin: † μηκώνιον, cuius medicamẽti purgatorii ſæpius habetur mentio ab Hippoc. ut in fine libri quarti de diæta acut. & in lib. de fiſtulis. & in 7. Epid. non procul a fine.

περιτρηίῳ. Terebro recto, & acuto: eſt enim, & aliud chœnicis.

περιεβάλλετο. Indumentis ſeipſum tegebar.

περικαμφθέντες. Inflexi, adunci: & curuati.

περινάματος. Circuminundationis.

περινεῖ. Circuminundat, circumnatat.

περίνεῳ. Perineo, eſt autem locus inter ſcrotum & anum, ubi ueſicæ collum eſt.

περιφύσας. Qui circumlacerauit.

περιποδίην. Circulariter ſub pedibus exiſtentem, & infra.

B περιῤῥαγῆ. Perfractum utrinque.

*περκναί. Nigricantes, & liuentes.

*Margin: * Hen. Steph. arbitratur legendum eſſe περκναὶ ex Erotianis auctoritate.*

περόνη. Aliquando quidem os totum cali, aliquando quidem adnaſcentiam oſſis, aliquando adnaſcentiæ tumorem.

περυσίας. Anni præteriti uinum, tanquam περυσίας, hoc eſt anni præteriti quoddã exiſtẽs, ut ἐντίτῳ nominat τὸν αὐτοετίτην, id eſt, eiuſdem anni.

πήρινα. Perineum, in libro autẽ de hęmorrhoidibus, & fiſtulis, & ſedem dicere uidetur.

πιέζῳ. Inſtrumento, quod † fętus imperfecti in fractorem ‡ uocant.

Margin: † ἐμβρυοθλάστην

πικέριον. Butyrum.

C πιτυΐδι. Picea reſina.

πιτύλοις. Remigationibus, uel remis.

πλεταμών. Eminẽs in mari petra læuis, & * humilis, circa quam dilatantur fluctus.

*Margin: **

πλεκτανῶν Cirrhorum, apprehenſionem circũplicantur.

πλεονεραί Mucoſæ, & πλίννα mucus.

πλευμοῖ. Pulmonarius fit, uel tabeſcit.

πλεῦμος. * Corruptio, uel pulmonaris affectio.

*Margin: * φθίσις*

πλήμνη. Modiolus rotæ.

πλάσιγγας. Ferulas, ab eo quod eſt πλήσσειν, id-eſt percutere.

πνευματώδης. Et inflatus, & difficulter ſpirans: uocat enim ſæpe, & ipſam difficultatem ſpirandi, ſpiritum.

D πόλη. Primæ lactis partes ex ſe ipſis coagulatæ.

ποιῶν. Quæ habet folium ſimile uiti natura, ut ciſſampeli appellatæ ſpecies.

πολυγράω. Multiuoræ, καὶ γόνυς αἴζηῶν ἔγραψε κεδμοίνα. Callimachus pro eo, quod eſt deuorauit.

πολύκαρπον. Cratęogonon appellatum, ‡ genus herbæ. ‡

πομφοί. Poſtulæ cutis tumentes, ſimul & liuidæ, & rubentes.

ποσῷ. Modico.

ποτάμια. Recentia, Dores.

πότε. Aliquando.

πρός. Præterea autem.

πράμνιος. Vinum quoddam ſic appellatur, nigrum

grum,& auſterum.

πρηνές. Ad terram pronum.

πρήσμα. Inflatio,& πρησίος,inflationis & πρηστικώτατον maxime inflatiuum.

πρεσβύτας. Morbos quoſdam ſic nominat, qui in prouectis ætate fiunt, nam & ipſos ſic ali quando uocat ætate prouectos.

πρόκα. Repente.

προκώνια. Ex nouis hordeis farinas: quidã autẽ ex non ſiccatis ſolas.

προνιδὶ μαχαιριδίῳ. †Phlebotomo.

†al. τομεύματι χαιρίδι.

προμυλλαίνει. Procidit, prominet in anteriorem partem.

προμυλλῆνας. Protendens extra labra.

προσέχει ἡ νοῦσος. Pro eo, quod eſt ꝑmanet morbus, in ſecundo de morbis maiore.

προτρέπεσθαι. Mutari.

προσωδέστερον. Graueolentius ſine iota, cum iota autem προσῳδέστερον à tumore facto tumidius ſignificat, ut in ſecundo de morbis maiori.

προτιθέμενοι. Protendentes.

πρόφυσιν. Germinationem.

πυθμενόθεν. †Non omnino; factum eſt autem nomen à fundo uaſorum, tanquam ſi, integre, diceret, uel perfecte, uel planè, uel ab initio, uel omnino.

† Neſcio quid ſibi uelint hęc uerba εὖ δὲ ὅλως, cũ Gal. 2. de diæta acu. 42. dicat πυθμενόθεν Hippo. ſignificari uel τὸ παντελῶς, i. penit°, uel τὸ ἐξ ἀρχῆς, i. ab initio: uel igitur delenda ſunt hæc uerba, uel pro εὖ δὲ ὅλως legendum uidetur παντελῶς.

πυρίας. Feruentes [a] panes*, uel fragmenta accẽſa ex ſcoria ferri.

[a] ἢ κάχληκας.

πυρῆνες. Grana, dictum eſt de Thure.

πυρὸς ἀγρίου. Eryſipelatis.

ρ

ῥαγεῖσα. Significat aliquando collectim impetum faciens, ut in ſecundo de morbis maiore, & αἱμοῤῥαγία ipſa, hoc eſt ſanguinis effuſio, ab hoc compoſita eſt.

ῥαιβοειδέα. Retortum.

ῥᾷον. Paratius, & facilius, non nulli quidem ſeracius, copioſiusve intellexerunt.

ῥαφίῳ. Subula, qua perforantes artifices taliũ commodos uſus lini traiectioni faciunt.

ῥέγχειν καὶ ῥέγχος. Ronchus, nomina facta ſunt ab eo ſtrepitu, qui in ſtertendo fit, ut & ῥέγκειν, id eſt ſtertere.

ῥέμβει. Errat.

ῥέμβον. Errationem & quædam alia, ab eo qđ eſt ῥέμβεσθαι, hoc eſt circumagi.

Quidam codi. habent ῥέμβῳ πλάνῃ τινὶ καὶ ὄλῃ, id eſt ῥέμβῳ erratione quadã, & uacatione, cuius & lectionis meminit. Hen. Ste.

ῥηγῆσι. Sciſſuris, Fracturis.

ῥηνίσιν. Agnis.

ῥηνίοιν. Agnis.

ῥήνικας. Pelles agninas.

ῥηνός. Agnis.

ῥηχίησι. Tanquam inundationibus: nam ῥηχίη tanquam inundatio quædam eſt.

ῥίζα. Sic uocatur herbula quædam ſine caule, & ſine flore, & ſine fructu, habens tria folia ex omni parte oblonga humi iacentia duorum digitorum magnitudine, ſimilia foliis

E anchuſæ, radicem autẽ tenuem leuiter purgantem.

ῥίζαν γυνκόν. Radicem dracunculi.

ῥικνόν. Rugoſum.

ῥοικά. Retorta.

ῥόμματος. Liquoris ad ſorbendum, uel actus ipſius ſorbendi, hoc eſt ſorbitionis.

ῥόα. Ex moro mora immatura, & ſiccata, & cõtuſa, ut obſoniis inſpergãtur, ut & proprie appellat⁹ rhus, ut Dioſcorides in primo de materia inquit.

ῥόπτων. Sorbitionum, uel omnium, quæ quoquo modo ſorbentur.

ῥύματα. Ab eo quod eſt ῥύεσθαι, id eſt ſeruare, remedia.

F ῥωγματίης. Fractum aliquid intus habens, quẽ & ῥωγματίαν nominat.

σ

σαράπους. Quæ diſtractos, & diſtantes habet digitos pedum.

σαρκάζειν. Proprie quidem per labrorum morſum ſubſannare. Hippocrates autẽ, & ſummis labris contractis uellere aliquid.

σατυριασμοί. Circũ aures prolixi tumores †durarum concretionum carnis in ſe ipſam conuolutæ; Quidã autem pudendorum intenſiones intellexerunt.

† τῶν αἰδοίων

σαυρίδιον. Naſturtium herba à figuræ ſimilitu-

G dine, eadem, & cardamum uocatur.

σελάχιον. Sic uocãtur omnes piſces, qui ſquamas non habent, & animal pariunt.

σιμός. Deflexum & plurimum diſtans labris, quod, & *ἐκπεπταλωμένον nominatur.

* Hen. Ste. ἐκπέταλον, legendam eſſe ἐκπεπταμένον.

σηραγγώδεα. Laxa, rara, multis foraminibus diuiſa: hæc enim foramina σήραγγες, & σάραγγες uocantur, & tale corpus σηραγγῶδες, & σαραγγῶδες, hoc eſt foraminoſum.

σησαμίς. Seſamidis appellatæ.

σητανίῳ. Præſentis anni tritico, hoc eſt, uere ſato.

σητανώδεα. Vel ex præſentis anni frumentis, uel ex excuſſis, & tenuibus farinis, hoc eſt purgatis.

Hen. Steph. arbitrat legendum eſſe σητανώδους genitiuo caſu.

H σιάλου δελφάκος καὶ σιάλου αἰγός. Pinguis conuiuii, & pinguis capræ.

σιαλώδεα. Pinguia, opimata.

σιδιοειδέας. Luteas †ut cortex mali granati.

† uel pallidas.

σικύην ἄτμητον. Cucurbitam agreſtem indiuiſam.

σικύην. Quatuor ſignificat apud ipſum, colocynthidem, Pyro ſimilem cucurbitam, medicinalem cucurbitam fundo carentem, & coni ſimilem cucurbitam.

σικύης σπόγγον. Colocynthidis interior pars.

σιπύδα. Pyxidem, ſignificat etiam aliàs nomẽ hoc, fictile quoddã uas, in quod farina iniicitur.

σινόμωρα. Quæ mali moris ſunt.

σιραίῳ

σιραίῳ. †Dulci decocto.

†Hen. Step. nō ſine rōne ſuſpicatur legendum eſſe γλευκεῖ, ἑψήματι.

σιναρός. Malitia inſidiatoria, cauſa occulta.

A σκαφίδα. Attici quidem paſtoralem mulctram ut aliquando dicunt, ſitulæ. & mulctralia facta, quibus mulgebant: Hippocrates autem marinam cōcham prolixiorem, quam multi μύακα, id eſt mutilum uocant.

σκίθρα. Exacto.

σκληφρός. Aridus, contractus.

σκεπαρνηδόν. Effracte, nam σκέπαρνος ipſe faſcia à ſabrilibus nominatus eſſe aſciis uidetur.

σκέμψις. Conſideratio, concluſio, in ſexto de morbis popularibus.

σκιαυγεῖ. Cæcutit.

B σκηριπτέσθω *Concludatur.

σκίμφθη. Duo ſignificat apud ipſum, & diuiſum fuit, & admotum fuit.

σκελλήματι. Arefactione, contractione.

σκληρά. Deſiccata, & ab eo omnia eadem ratione.

σκληφρύνει. Deſiccat, & σκληφρύνεται, deſiccatur.

*χάσμης.

σκορδινᾶσθαι. Extendi, & maxime cum *hiatu.

σκῦρος. Callus, & σκυρωθῶσι, occalluerit.

σκύμψαι. Verberare, ſecāre, diuidere.

σκύτα. Quæ in articulo ceruicis ſunt.

†κιμωλίαν.

σμηκτρίδα γῆν. †Cretā terram albam, qua fullones utuntur.}

C σμωδικοῦ. Ad nibices ſanandas apti, ad σμώδικας, hoc eſt liuores, q̃ ex percuſſione fiunt, proficientis.

σπαδών. Conuulſio, fœmininum nomen.

σπαργᾷ. Luxuriatur, turgeſcit.

σπατίλη. Humidum excrementum.

σπέρμα. Significat etiam fructum.

σπερχνή. Feſtinans, aſſidua.

*ἀδένες.

σπόγγοι. In faucibus *tonſillæ, quarto de morbis popularibus.

σποδίτῃ ἄρτῳ. Pane ſubcinericio uocato.

σποράδες. Differentes, non eiuſdem generis aliæ aliis *conuenientes.

*συμβαινούσας, id eſt conuenientis.

σταδιεύς. Dioſcorides ait, ſtadiis menſurans ambulationes.

σταλαγμόν. Deſtillationis à capite.

D στέαρ ἀδυντόν. Adeps in aromatibus quibuſdã, & aqua coctus.

στῖλαι. Supertegere, inungere.

στεγνῶσαι. Anguſtare. Quidam autem claudere humidorum exitus, & ſiccare.

σπαθοειδεῖ μαχαιρίῳ. Scalpello medico latiore.

στεατώδης. Adipe obeſum.

στίον. Calculus, lapillus, στία enim ſunt iuxta mare calculi, & στιώδης hinc, durum.

στιφραί. Aridæ, contractæ.

στοιβῆς καρπόν. Lappaginis ſemen.

στολιδωδέστερον. Rugoſius.

στομάργου. In ſecundo de morbis popularibus Dioſcorides ſic ſcribit, & ſignificari ait, loquentis furioſe. Alii συμάργου. ſcribunt, & nomen proprium intelligunt.

στόμβον. Grauiſonum, grauiter ſonans.

στρεβλοί. Quos & ſtrabones nominant.

στρέφει. Dolorem inteſtinorum præbet.

στρέφεται. Tanquam inhabitat, in libro De aeribus. & locis, & aquis.

στρογγύλον μήλην. Spathomelen ſpecilli genus.

στρογγύλου. *Piperis, ipſe enim ſic ſcribit, & Indicum, quod uocant Perſæ piper in hoc āt eſt quiddam rotundum, quod uocāt Myrtidanum{id eſt piper.}

*Myrticani, uide ſupra in dictione Indicū, & ī dict. Myrtidanum.

στρυβλήν. Vertibilem, in libro De hæmorrhoidibus, & fiſtulis.

στρυμάργου. Agnoſcit, & hanc ſcripturam Dioſcorides non ſolum στομάργου. Atque hoc nō ut proprium nomen exponit, ſed furioſe affectum circa rem ueneream ſignificari ait, dicta enim eſſe apud Hippocratem, & alia eodem modo epitheta, ut myochane, ſarapos ῥυπαλώπηξ, uel gripalopex, ſed & apud Eraſiſtratum ait Rhinocoluros, hoc eſt qui mutilatis naribus eſt.

στυπτηρίη χαλκῖτις. Quam ſimpliciter uocamus chalcitim{uulgo uitriolum uocatur.}

συγκομιστοὶ ἄρτοι. Sordidi panes, quod omnes ſimul farinæ colliguntur, & non ſecernuntur.

σῦκα. Tumores carnoſi in partibus palpebrarum facti.

C σύκιον. Ficorum aridarum decoctum.

συκῆς. In primo de mobis mulierum, & fomentum συκῆς à radice, æque atque συκέας hoc eſt mori, quod alibi tanquam exponens ait mori radicis.

συλλοχίας. Congregationes translatio à congregatis{in exercitibus.}

† εἰς τὰς λόχους.

σύναγμα. Vel bumor quidam concretus, uel †intern* tumor,{uel hypoſtaſis, uel *callus, & melius in ſexto de morbis popularibus dicit.

† ὑπαιώρημα. * πῶρος.

συναρθμοῦται. Coaptatur.

σύνδεσις. Significatur aliquando, & tanquam denſitas, & aſtrictio.

συνδιπλοῦνται. Conduplicatur.

D συγχυμοῦν. Commiſcere, & contemperare ſanis ſuccis.

συνέρξει. Velut concluſione.

συνηρεφές. Obtectum, adumbratum.

συνηρεισμένα. Coaptata, ut in libro De curandis luxatis.

συνημμένα. Coniuncta, uel coeuntia.

συρμαΐα. Moderata eorum, quæ in uentre ſunt, purgatio.

σύσταθμον. Par pondere.

συστροφές. Tubera, Duritiεs.

σφαδάζει. Aegre fert.

σφάκελος. Corruptio omnis quocunq; fiat modo: ſcis autem, et de hoc à nobis pluribus demonſtratum eſſe.

σφάκελος. In adiunctis libro de uulneribus capitis, dolens caput autem, & ſideratus ſi fuerit, cepæ contrarium, in plurimis autem manifeſte σφακελισμὸς ſcribitur. E

σφενδόνην. In libro de articulis à funda lapides iaciente appellatum, ad reſtitutionem mẽbri utile, in libro autem de ſterilibus uocatum cuſtodem. ſignificat autẽ, & muliebre pedum tegumentum, & quæcunque huic ſimilia.

σπυράδες. Caprarum, & ouium excrementa.

σχάσαι. Tria ſignificat, laniare, excernere, relaxare.

σχινίδα. Anchuſam, herbæ genus, dicit enim & ſic.

σχέσει Compreſſione in continendo, & detentione, & alligatione, & preſſione. cum autẽ dixerit, differt quidẽ aliquid, & *habitu corporis, tanquam habitum ſignificat. F

σχήσει (margin)

σχινδυλήσιν. Figura calami, ſic enim uidetur* calamus dictus eſſe παρὰ τὸ ἰσχίσθαι, id eſt ab eo, quod ſcinditur.

σχισμάτι (margin)

σχῖνον. Non ſolum fruticoſam ſtirpem, ſed etiã ſpeciem quandam ſcillæ, uel potius omnis ſcillæ bulbum.

σχοῖνον ἀδύοσμον. Iuncum odoratum.

τ

τάμισον. Coagulum

τέγγειν. Humectare. G

τελεῖν. Conſumere, ut in libro de affectionibus dicit.

τέλοσον. Finem & ultimum.

τέρμινθοι. Terminthi arboris fructui ſimiles in cute præter naturam conſiſtentes tumores.

τέθριον. Proprie quidem ſic nominatur ſummitas antennę, & τέτρωροι ipſi rudentes inde in ſummum uelum peruenientes. Hippocrates autem in ſecũdo de morbis mulierum, cum hic inquit, τέτρον fuerit morbi, æque ut ſi diceret, ſummum, & ſupremum, & curationis maxime egens.

τετάρσωνται. Dilatata fuerunt, ταρσὸς enim omne dilatatum eſt. H

τετράγωνα βέλη. Sagittæ quatuor habentes cuſpides.

* Al. τετραμμένην (margin)

*τετραγώνου. Quidam exponunt, inuentis in ſtibio cruſtis. Quidam autem ipſum ſtibium.

τετραμαίνει Tremit.

τετρομός. Tremor cum frigore.

τέως. Donec, & tunc, & prius.

τηλέφιον. Genus herbæ, quod ſemperuiuum agreſte, & portulacam agreſtem uocãt, Romani autem Illecebram.

τὴν ἐν τῷ ἀλεύρῳ, βοτάνην ῥοφέοντας. In farina herbam ſorbent, Mercurialem herbam uiſus eſt dicere, quoniam & alibi ait, ſorbiturum autem mercurialem.

τομεῖον. Inciſor, ſic uocatur ferreum inſtrumentum bilabrum, quo fabri ferarii, & ad alia multa, & ad tollendos, & commouẽdos clauos utuntur. E

τοξεύματα. Sagittæ.

τορνεύματα. Ramenta.

τροφώς. Bene nutritus, pinguis.

τροφιώδης. Habens illata quædam infixa, a τρέφεσθαι, quod eſt infigi.

τροχοί. Curſus.

τρυχνοῦν. Domare, Attenuare.

τρώειν. Vulnerare, †ſecare uenam, ‡ut in ſecundo de morbis mulierum. τάπυχέξεν (margin)

τρωθῇ. Lęſa fuerit, male affecta fuerit, & τρῶμα læſio.

τρώσκεσθαι. Parere abortum. F

τρωκτοῖσιν. Crudis deuoratis, uel immaturis.

τύρσιν Turrim, & præcipue, quæ eſt in muris.

τυφώδης. Qui mente alienatus eſt, ceritus.

τυφομανίη. Miſtus ex phrenitide, & lethargo morbus.

υ

ὑβοί Gibboſi, & ὕβωμα gibboſitas.

ὑδατανούσοισιν. Hydrope laborantibus, uel in aquam mutantibus ſanguinẽ, & aquoſa tollentibus, purgantibus ve.

ὑδατόχλοα. Vt ſi aquiuiridia dixiſſet.

ὑδατώδεας. Hydropicos. G

ὑδρίον. Parua ſitula, Diminutiue.

ὑδρώψ Dioſcorides in ſecundo de morbis popularibus cum accentu in ultima ſyllaba legit, & ſignificari ait ὑδρωποειδῆ, hoc eſt, ſpeciem hydropis præ ſe ferentem.

ὑπάλειπτρον. Fruſtulum, quo aliquis ſublinere poſſet oculos.

ὑπάλειπτον. Medicamentum, quod illini poteſt.

ὑπεζύγωται. Subiectum eſt.

ὑπειλλυθίουσιν. In ſe ſubuoluantur.

ὑπερινός. Vltra modũ uacuatus homo, & ipſa ultra modum euacuatio. ſic igitur exponũt quidam, & ultra modum uacuatur, uel attenuatur. uidetur autem longum ſpirans, & breue ſpirans dupliciter ſic dici. H

ὑπερτονεῖ. Vltra modum extenditur.

ὑπέρυδρον. Valde plenum infuſa aqua.

ὑπερχολίῃσι. Multa repletione bilis.

ὑποψύχει. Mediocriter remiſſus eſt à calore febrili.

ὑπνώσσα. Somnolenter habens, ſomno ſopita.

ὑπολείβεται. Deſtillat, Defluit.

ὑπόλιπον. Subhumidum, ſubpingue.

ὑπομύσαρα. Male olentia, & digna, quæ omnes abominentur.

ὑπονενεμένη Quæ ſubnatauit, quæ ſubiuit.

ὑπόσιμα. Subcaua, humiliora.

ὑπόσιμος. Aduncus naſum, quia humiliora ſunt, quæ circũcirca ſunt, quàm ipſa ſublimitas.

ὑποσφύρους. Humiliores, contractos, dictū eſt au A
tem de uentribus in maiori de prędictione.

ὑπόστραγμα. Totius atramenti ſepiæ tanquam ſubſidens fæx.

ὑποστροφή. Non ſolum reuerſio, ſed & uiciſſim mutatio, ut cum dixerit, *laſciuiens in mutatione per uicem.

*σκαμματίδης

ὑπόψιφαρα. Caliginoſa, ſubobſcura.

ὑπόψαφαρα. Aſperiora, nam ψαφαρόν, hoc eſt cano ſitu obductum ineſt in nomine.

ὑπωμίη. Subiectum ſic dici poſſe uel in* humerali uel humero.

* ἐπωμίδι

ὑφύδρους. Aqua inter cutem laborantes.

Φ

φαγεδαίνῃ. Vlcere exedenti.

φαίνεται. Significat & tranſparēs in igne fiat, ut in ſecundo de morbis mulierum.

φαλαρά. Rotunda cum læuitate.

φαρκιδῶδες. Rugoſum.

φαύσιγγες. Proprie quidem ab igne in cruribus exorientes circuli rubri, abuſiue autem, & reliqui circuli.

φέρβεται. Exeſt, conſumit.

φᾶρυγγ. Oblongæ ſub auribus glandulofæ eminentiæ, quales, & Satyri habēt. Quidam autem, & φῆρες, & θῆρες uocantur, ut ſit tanquā ferine* dictum.

*φηριατικῶς Hen. Ste. putat legendū eſſe φηριακτικῶς, ut ſit nomen poſſeſſiuum.

φθίνει. Significat, colliqueſcit, attenuatur, minuitur, non nutritur.

φθόϊς. Rotulas.

φιάρων. Splendens ob humiditatem.

φιβάλεος. Genus fici.

* φιλεταίριος. Quam & lappam in lente naſcentē uocant.

* φιλίσιον. Idem & hoc uidetur eſſe, quod Aparine, & philetærium id eſt, lappa.

φλάζουσιν. Obſcure, & indiſtincte loquuntur, factum eſt nomen.

φλεβοτομίαν. Non ſolum cōſuetæ ſectionis uenæ hoc eſt, ſed & aliam quomodocunq; diſtinctam à uenis euacuationem ſanguinis ſignificat, & φλεβοτομεῖσθαι hoc eſt phleboto mari ſimiliter.

φλέγμα Non ſolum humorem hunc album, & frigidum, ſed & inflammationem ſignificat. D

φλεγυρόν. Ignitum, & tanquam ardens.

φλεδονώδεα. Nugacem, φλεδόνες enim nugæ.

φλεῖον. Verbaſco ſimilis quædam eſt hæc, & papyracea ſtirps, quæ texta circumponit olea riis fictilibus.

φληνύουσα. Nugas.

φλυαρώδεις. Nugaces.

φλιαὶ. Ligna recta è regione fixa, ut & neruorum* paraſtatas.

*φλιαὶ aliter φλιῆς.

φλογιαί. Rubræ.

φλογιᾷ uel φλογιᾶται. Ignitur cum rubore.

φλυδᾷ. Humectatur, *putreſcit.

*μυδᾷ.

A φλυδῶσαν. Humidam.

φλύεται. Humectatur.

φλυζούσησιν. Scaturientibus.

φλυζάκια. †Puſtulæ genus quoddam.

† ψυδράκια.

φλύσιος. Eruptionis puſtularum, in ſuperabundantia exiſtentis in corpore humidi.

φοινικός. A colore ſic dictam eſſe elephātiaſin ſuſpicari utique poſſet aliquis.

φοινικίη. Morbus in Phœnice, & in aliis orienta libus partibus abundans, ſignificari autem, & hic uidetur elephantiaſis.

φολλικώδεα. Tanquam folliculoſa, & laxa.

φονᾷ. Necare cupit.

φορίνη. Pellis.

φόρος. Facilis captu.

B φορύξαντες. Cum miſcuiſſent.

φύλλα. Hortenſia, & herbacea uiridia odoramenta.

φύλλων. Odoramenta hortenſia, quæ ementib⁹ olera addunt, ut coriandrum, menta, ruta, apium.

φύλλον. Silphii ſemen, eo quod latum eſt, in ſecundo de morbis mulierum, addit autem & ipſe in oratione aliquando quidem Libycum, aliquando Aethiopicum.

φύσιγγα.* †. Caulium exortus qui uocatur, ꝫ& maxime concauus.

*al φύσιγγα. † τὸ καλούμενον ἔγκαυλημα.

φυτάλιη. Serendi tempus.

φυτωτυρίων. Lignorum quæ in terrā feruntur, panguntur ve.

C φωΐδες. † Ab igne in cruribus exurgentes circuli rubri, ꝫde quibus dictum eſt.

† φαύσιγγες uel φαύσιγξ

φωνὴ πνευματικὴ. Vox *aſpera.

Χ

χαλκίτις συντηρίη Aeque ualens, ut chalcitis.

χαραδρωθῶσι. Bifidum habuerint.*

χαράκτηρι. Exacerbato ob characterem.

χάσκων. † In diuerſum trahens ꝫ Dioſcorides legit, & ait ſic dici uuluas ex eo, quod aperiuntur.

† χασκῶν cū accentu circumflexo.

χειμὴ. Frigus, ꝫgeluꝫrigor.

χειμιοῦσα. Infrigidata *gelu correpta.

*rigore.

χελίσκιον. Aridum, Diminutiue dictum eſt χελίσκιον parua tuſſicula, arida autem eſt, cum nihil humoris, qui excreetur, in os accedit.

χαραδραῖος. Confertim, Factum eſt autem à torrente.

A * χαραδραῖος *χαράδρας

χεῦς. Qui effudit.

χηλὴ. Specillum bifidum in ſummo, diſſectum ut forfex.

χήλωμα. Bifidam cauitatem ſagittæ, qua parte in ſagittando ſagittam neruo applicant.

χήμην κογχώδεα. Cauatiorem concham, & maiorem.

χλωροῖσι λαχάνοις. Hortenſibus odoramentis.

χλοιοῦνται. Vt ſi, uireſcunt, dixiſſet.

χλοῦς.

χλοῦς. Viriditas,
χλοώδης. Virens.
χλώρασμα. Viriditas clare fulgens, & ad aqueū colorem declinans.
χολάνων. Bilis eductiuum.
χυτλάζεται. Vt ſi, inundetur, dixiſſet.
χυτριδίαν. Ollam.
χυτρίδιον. Ollam.
χύτρινον. Ollam.
χωλώσειεν. Mutilum aliquo articulo faceret.

ψ

ψάγδας. Genus quoddam unguenti.
ψαίρειν. Innatare, attingere.
ψαιὰν μᾶζαν. In melle, & oleo ſubactam, quoniam & *liba ſic madefiunt. *ψαιστὰ
ψάφαρον. Fragilem.
ψίφαρα. Tenebroſa, nigricantia, ψίφος enim tenebræ.

E ψόφων καταπτόμενοι. Strepitum facile ſentiẽtes, & timentes, vt ſi, formidoloſos, dixiſſet.

ω

ὠδῖ. In malo, Arceſilao autem, malum, ſic *uidelicet ſine iota ſcribitur, non cum iota, ut id quod ſequitur. *ᾤδει
ᾠδεῖ. Tumeſcit: manifeſtum autem eſt, cum iota hoc ſcribi, quoniam & ᾠδεῖν, hoc eſt tumere.
ὠμήλυσιν. Ex nō ſiccatis hordeis farinę craſſiores, farinæ tenuiores: nam uelut crudam farinā, proprie aiunt ὠμήλυσιν nominari, magis abuſiue autem omnem aliam farinam.
F ὠρεόντων. Curantium, nam, & cura ὥρα.
ὥρου.* Anno.
ὤρουσαν. Impetum fecerunt.
ὠτειλάς. Non ſolum cicatrices, ſed etiā ulcera.
ὠχέτευσε. Effluxiones, & exitus poſſedit.

*Hen. Step. arbitratũ legẽdũ ẽe ὤρυ, citatq; locũ ex lib. de ſeptimeſtri partu.

F I N I S.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK.

Omnes ſunt quaterniones, præter Ii ternionem, & KK quinternionem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, APVD IVNTAS.